

Bulányi György

Keressétek az Isten Országát!

Az Út

Harmadik könyv

2013.

BUDAPEST

Harmadik könyv

Az Út

BEVEZETÉS

38. PÉLDÁT ADTAM NEKTEK

a) Mintaetika?

A Fiú eljött közénk a Maga Országából - Messiásnak. Azért jött el, hogy örömet hirdessen nekünk: közel van hozzánk Ország, s a miénk lehet. Pásztorként utánunk jött, s felkínálja nekünk az Ország életét; a maga élete odaadásával lehetővé tette teljes eggyélevésünket is Vele (29 num). **Tanítónak is jött: elmondani, mit kell tennünk**, hogy felhívása-felkínálása ne csupán pusztában kiáltott s ott visszhang nélkül elhaló szó legyen. Közölte velünk az Ország törvényeit, a tökéletesített törvényt (15d num), melyeknek vállalása-**teljesítése fejében lehet** csupán **miénk az Ország**. Nem csupán elmondta az Ország törvényét, élénk is élte. **Törvényt elmondó szavait ábraként illusztrálja köztünk leélt élete**. De megfordítva is igaz: életének tényeit egyetlen irányban magyarázható jelentéssé formálják az Ország törvényeként elmondott szavai.

E kettő egymásra utaló egysége a Messiás etikáját olyan törvényekben kibontakoztatott tartalmi etikává teszi, amely minden mozzanatában mintakép-etika is. Minden tartalmi etikai tételhez hozzátehető és hozzáteendő: ahogyan a Messiás maga is tette, amíg köztünk élt.

Mert **a Messiás nemcsak Ajtó**, amelyet meg- s elkerülve nem lehet bemenni az Országba, **hanem Országba vezető Út is**. Út a felé az Ország felé, amely közelít felénk, amelyhez közeledhetünk, amely közel van, amelytől lehet nem messze lenni. (Mk 1,15; 12,34) Etikája mintakép-etikai jellegének legbeszédesebb képe az Önmagával azonosított Út. A búcsúbeszéd meghitt levegőjében kerül sor erre az azonosításra. A búcsúzó Messiás az útról beszél, amelyen övéi utána mennek. Utána. Oda, ahová Ő előremegy helyet készíteni nekik. Úgy gondolja, ennyi tanítás után nem kell már részletező tartalmi etikában újra elmondania az Országba bejuthatás feltételeit, a törvényeket. Elég, ha utal a mintaetikai képre: "ismeritek az utat". De Tamás szétfoszlatta illúzióit: "Honnan ismerhetnők az utat?". Nem érti, nem értik a képet. Ekkor hangzik el ajkáról az azonosítás: "Én vagyok az Út, és senki sem jut el az Atyához másként, csak általam". (J 14,4-6) Ő, a Messiás, azaz életvitelének dinamikájában kibontakozó Önmaga - ez az egyetlen út az Atyához. **A Messiás magatartásával való azonosulás**, a Messiás Golgota felé vivő életútjának vállalása - **ez az Út az Atyához, az Országba**.

Csak ez az Út az Életre. Minden más út az Élet elvesztésének, a pusztulásnak az útja. Máté Hegyi beszédében találjuk ezt a szembeállítást: széles és népes a pusztulás útja, keskeny és kevesektől megtalált (118 num) az Övé: "Milyen szűk a kapu és keskeny az út, amely az életre vezet, és kevesen találják meg azt". (Mt 7,14) **A Messiás élete ez a keskeny út**. Az ezt az utat elkészítő Keresztelő is az Istennek-tetszés, az Isten akarata keresésének útját járta. (Mt 21,32) E "dikaioszüné" pedig éppen az Élet elnyerése feltételeinek formaetikai összefoglalása (12d num).

Az Út - a Messiás élete; az örömhirdetésben, tanításban, életet adásban, új népet szerzésben kibontakozó élete. Mindezek elvégzése ellenében nyílik mód számára a királyi funkciók gyakorolhatására. Ha a Messiás életútja egyúttal a mi utunk is az Atyához, akkor mi is csak az

örömhirdetés, tanítás, az életet- és életünket-adás, az új népet szerzés ellenében részesedhetünk királyi szerepkörében.

Az evangéliumok etikája mintaetika is, tartalmi etika is, formaetika is. Mint minden épkezláb nevelői magatartás. A jó pedagógus eszményeiből sohasem hiányozhatik az utalás az eszményi személyekre: "Légy olyan, mint N.N.!". Nem hiányozhatik a konkrét tartalmi célkitűzés: "Mosd meg a fogad! Légy kedves a nagymamához!" stb. Nem maradhatnak el a formai megfogalmazások: "Viselkedj úgy, ahogy nagyfiúhoz illik! Töltsd be rendeltetésed!" stb. **Jézus etikáján is végighúzódik ennek a háromnak az egysége.** Ugyanazt az egyetlen etikát rajzolja, amikor ezt mondja: Legyetek olyanok, mint én! (mintaetika). Ugyanazt, amikor ezt: Szeressetek, ne akarjatok nagyok lenni, erőszakot ne alkalmazzatok, adjátok oda, amitek van a szegényeknek! (tartalmi etika). Ugyanezt, amikor ezt: Legyetek Istennek-tetszők, tökéletesek, szentek, stb.! (formaetika).

A mintakép azért minta, hogy róla készüljön a lenyomat. A Szentháromság is minta. Róla készült lenyomat az ember. Az ember-lenyomatok mind különböznek egymástól. Isten nem szériában teremt. Mindannyian egyedi példányok vagyunk.

Jézust is csak ilyen egyedi példányok tekinthetjük mintájuknak. Az Újszövetség bőségesen beszél utánzásról; (2Tessz 3,7,9; Zsid 6,12; 13,7; 1Kor 4,16; Ef 5,1; 1Tessz 2,14; 3Jn 11) beszél Jézus utánzásáról is. (1Kor 11,1; 1Tessz 1,6) Jézus ajkán nem találjuk ezt a kifejezést. Ő nem Jézus-utánzásra, hanem Jézus-követésre szólított fel (74d num). Aki követi, aki utánamegy Jézusnak, az a maga megismételhetetlen egyszerűségében teszi ezt. Egyediségének, személyiségének egyszerűségében tekinti eszményének, mintaképének Jézust. A Tőle kapott létazonosság alapján fogja kialakítani magatartását személyisége és környezete (kultúrkör, hely, idő) változóinak függvényében. Tenni szeretné azt, amit Jézus tenne ezeknek a változó tényezőknek a függvényében. Aki követi a Mintaképet, nyomába jár a Mintaképnek, az olyan alter Christus-t dolgoz ki magából életével, amely személyiségének teljes kibontakozását eredményezi a Mintakép ihletése alatt. Ez az ihletés nem tesz erőszakot az Őt követőnek a személyiségén, mert a létazonosság lehetővé teszi, hogy a szeretetre reá tett élet magatartása ebből a szeretetalapból nőjön ki. Ez a személyiségét alapvetően meghatározó szeretet-létazonosság lehetővé teszi a szabad személyi kibontakozást. Ezért mondotta Ágoston: Ama et fac, quod vis! Azaz: Szeress és tedd, amit akarsz!

b) Út és cél

A gazdag ifjú kudarcba fúlt jelentkezésének kapcsán érdeklődik Péter a maga és társai nevében: mi lesz a jutalmuk a mindent-elhagyásért és az Őt követésért. Péter kérdésében a mindent-elhagyás és a Jézus-követés **eszköztartalom** jellegű; s éppen az ezen eszköz által elérhető célra kérdez reá Péter. Jézus válasza megrajzolja a **céltartalmat**, a jutalmat: százannyit ebben az időben és örök életet az eljövendő aióban.

Ezenfelül szabatosítja a péteri eszköztartalmat: a mindent-elhagyásért az részesül jutalomban, aki ezt a mindent-elhagyást "nevemért", ill. "értem és az örömhírért", ill. "az Isten Országáért" (Mt 19,29; Mk 10,29; Lk 18,29) indítékok alapján teszi. Mind a négy indíték ugyanarra indít: mindent-elhagyásra és Jézus-követésre; az eszközök tehát mindig ugyanazok. Az eszközök is mind a négy esetben ugyanazon jutalmat eredményezik; tehát a céltartalom is rendre azonos. Következik ebből, hogy az azonos eszközöket indító, és azonos jutalmakat nyerő indítékok között is azonosság áll fenn: Ő, a Neve, örömhíre és az Ország - egybeesnek. **A Messiás**

tehát azonosítja magát az Országgal s annak örömhírével. Ezenfelül cél és eszköz ugyanígy egybeesik, mert a "százannyi" és az "örökélet" azonos az Országgal.

A szenvedésbejelentés szülte reakció hatására Jézus a mindent-elhagyás eszköztartalmát az élet elveszejtésével egészíti ki, és indításként ez esetben is az "értem", ill. az "értem és az örömhírért" megjelöléseket találjuk. (Mt 10,39; 16,25; Lk 9,24; Mk 8,35) Sőt, akik az élet elvevését végre fogják hajtani az Érte életüket elveszejtőkön, azok is tisztában lesznek az üldözöttek magatartásának Messiás megjelölte motívumával: "miattam", "az Emberfiáért", "nevemért" és "az Istennek-tetszés miatt" fogják üldözni övéit. (Mt 5,11; 10,18; Mk 13,9; Lk 6,22; 21,12; Mt 5,10) **Mindent-elhagyásuknak, élet-elveszejtésüknek,** valamint az ellenük támadó gyűlöletnek **egyaránt a Messiás** (értem, miattam, nevemért, az Emberfiáért), ill. **a Vele-egy-Ország,** annak örömhíre s annak legfőbb formái értéke: az Istennek-tetszés - **a magyarázója.** Övéi Érte cselekednek, övéit Miatta bántják.

Az Ország tehát, amelyből jött, s amelyet ígért nekünk - Önmaga. Ő alkotja ezt az Országot azzal az Atyával, aki Vele egy és azzal a Lélekkel, aki pedig az Ő Lelke. Az Országért kell járnunk az Utat. De ez az Ország - Ő Maga. De ez az Út - Ő Maga. A Messiás számára kell tehát a Messiás életét élnünk. **Az Út és az Út célja tehát egybeesik. Út és úticél azonosak.** Eszköz és cél teljes egybevadását jelenti ez. A Messiástól motivált eszköz a cél birtoklását is jelenti. S a bennünk-levő Ország országfogalma, ill. az egymásbanlevés éles fényt is vet arra, hogy aki a Messiás útját járja az időben, az már utat-járva is birtokolja a célt; olyan módon, ahogyan az eme aión feltételei mellett lehetséges. Aki azonosodik a Messiással, az máris birtokolja az Országot, amely azonos a Messiással.

Cél és eszköz ez utólérhetetlen harmóniája messzemenő következményekkel bír a jézusi etikában. Elvileg tesz lehetetlenné minden meg-nem-felelést cél és eszköz között. Fel sem merülhet a célnak a céllal össze nem férő eszközöket is szentté tevő funkciója, mert a céltartalom és az eszköztartalom nem ismer semmiféle különbséget. Ha a cél pl. egy igazságos társadalmi rend megteremtése, akkor felmerülhet a kísértés, hogy az "igazságos" magatartás **nemétől** különböző, és ezért **nemtelen** eszközökkel elpusztítsam azokat, akik nem azt akarják, amit én. Elvileg és gyakorlatilag egyaránt felmerülhet: a mást akarók elpusztítása után megvalósítom majd az igazságos társadalmi berendezést.

De ha a cél az erő-nemalkalmazó Messiás, akkor "elvileg" nem merülhet fel a kísértés az erőalkalmazásra, mert ez az eszköztartalom nemcsak hiányzik eme etika eszköztartalmaiból, hanem lehetetlenné is teszi a célt. Lehetetlenné azért, mert az Országban a célelérést és az eszközalkalmazást nem választja el idő-intervallum. **Aki az Országért erőt alkalmaz, éppen az erőalkalmazás pillanatában már el is veszíti azt az Országot,** amelyet erőalkalmazással akar megszerezni. Gyakorlatilag támadhat kísértés. De a kísértésben való elbukást nincs módja szentesítenie ennek a célnak. A cél maga hiúsul meg általa (73f num).

c) Lét-, magatartás- és sorsazonosság

Nyilatkozatának - "Én vagyok az Út!" - mélyrehatóak a következményei. A keresztyén (χριστιανός = krisztianosz = messiási) etika ennek következtében csak krisztusi-messiási etika lehet. Övéinek magatartása csak Tanítójuknak a magatartása lehet. **E magatartásbeli azonosság létbeli azonosságot feltételez; s ugyanezen magatartásbeli azonosság sorsazonosságot eredményez** ebben az időben és az eljövendő aiónban egyaránt. Lássuk sorban idevágó nyilatkozatait.

Övéinek újjá kell születniök Lelkéből, s ez az újjászületés a Messiás és övéinek egymásbanlevését, sőt Vele való eggyélevését eredményezi. Idevonatkozó tanítását megvizsgáltuk már (28-9 num). Az újjászületés erejében - bár nem szűnnek meg a világban lenni (A Messiás is a világban élt!), nem lesznek többé "a világból valók". Aki nem a világból való, az onnan való, ahonnan a Messiás jött, Istentől és Istenből való. Teljes az azonosság e tekintetben a Messiás és övéi között: "A világ gyűlölte őket, mivel nem a világból valók, amiként én sem vagyok a világból való". (Jn 17,14) **Létazonosságot állítunk tehát Jézus és övéi között.** Hogyan lehet azonos léte, léttartalma az Abszolútumnak és a teremtménynek? Szabatosítanunk kell állításunkat. **Azonosság áll fenn a szeretet léttartalmát** (9c num) **illetően.** Nem áll fenn viszont azonosság két mozzanatban. Különbözik ugyanis övétől a Messiás mindabban, ami következménye a Maga abszolút létezés módjának (Atyám, Atyátok - 2c num). De különbözik abban is, ami a maga emberi individuumának benső sajátossága; hiszen e tekintetben mi, emberek is mind különbözünk egymástól. A léttartalmi azonosság tehát a szeretet-létalapban való azonosságot jelenti.

Mint mondtuk, folyik ebből a magatartásbeli azonosság. Övéinek irgalmasnak és tökéletesnek kell lenniök, mint Mennyei Atyjuknak. (Lk 6,36; Mt 5,48) Övéinek el kell tanulniok a Messiástól a szelídséget és alacsonyszívűséget; úgy kell egymást szeretniök, ahogyan Ő szeretett minket; úgy kell megmaradniuk az Ő szeretetében, ahogyan Ő megmarad az Atya szeretetében; ugyanúgy a szolgálatra kell beállítaniuk életüket, ahogyan ezt Nála látták. (Mt 11,29; Jn 13,35; 15,12.10; Mt 20,28; Mk 10,44; Lk 22,27) Különös erővel nyomatékozza ezt az utolsó vacsora lábmosás: "Ha én, az Úr és a Mester megmostam lábatokat, akkor tinektek is mosnotok kell egymás lábát. **Példát adtam nektek, hogy ti is úgy tegyetek, ahogyan én tettem veletek**". (Jn 13,14-5)

A Messiás "példát adott" nekünk a Maga életével. Példája elmondta, hogyan kell élnünk, ha helyet akarunk kapni Vele és Mellette az Atya házában. **Nincs mód ennek a példát-adásnak kikarikázására, zárójelbe-tevése.** Ha mi tágas kapukon és széles utakon is eljuthatnánk oda, ahová Ő emberi alakot öltvén csak szűk kapun és keskeny úton, a Maga útján juthatott el, nagyobbak lennénk Nála. Mi sem kaphatjuk meg olcsón azt, amiért Neki drága árat kellett lefizetnie. Individuális sajátosságaink, valamint a nekünk jutó történelmi szerepkör különbözősége (78c num) folytán "ár-lefizetéseink" (27e num) különböző nagyságúak lehetnek ugyan, de mindannyiunknak fizetnünk kell. Ezért folytatja fentebbi szavait a következőkkel: "Bizony, bizony mondom nektek: nem nagyobb a rabszolga uránál, a küldött sem az őt küldőnél". (Jn 13,16)

Ez azonban már átvezet a sorsazonosság területére. Mert ugyanez a mondat Máténál már az üldözések bejelentését vezeti be: "A tanítvány nem áll fölötté Mesterének, és a rabszolga sem Urának. Elég a tanítványnak, ha olyan lesz, mint Mestere, a rabszolgának, ha olyan lesz, mint Ura. Ha a családapát Belzebubnak hívták, mennyivel inkább házanépét". Ugyanez Lukácsnál: "A tanítvány nem áll fölötté Mesterének, s ki-ki akkor lesz tökéletes, ha olyan lesz, mint Mestere". Jánosnál a búcsúbeszédben találjuk meg: "Nem nagyobb a rabszolga uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak". A tanítványok is isszák majd ennek folytán a szenvedés poharát. (Mt 10,24-6; Lk 6,40; Jn 15,20; Mt 20,23; Mk 10,39) A téma legteljesebb, lételméletileg is megalapozott kifejtése ez: "Ha a világ gyűlöl titeket, tudjátok meg, hogy engem előbb gyűlölt. Ha a világból valók volnátok, a világ szeretne titeket, mint övéit; de mivel nem a világból valók vagytok, hanem kiválasztottalak benneteket a világból, ezért gyűlöl titeket a világ". **Ez a sorsazonosság pozitíve is érvényesül:** "Ha az én szavamat megtartották, a tiéteket is meg fogják tartani". (Jn 15,18-9.20) Az individuális sajátosságok persze e tekintetben is érvényesülnek.

Az Örömhírben található etika e létbeli, magatartásbeli és sorsbeli azonosság nélkül - meg-nem-szerkeszthető. Természetesen lehet idézeteket kivenni az Örömhírből bármely etikai rendszer igazolására vagy illusztrálására. De **"az Örömhír etikája" csak az azonosság fenti alapján építhető föl.** Az embernek olyannak kell lennie, mint a Messiásnak, mint az Istennek. Az embernek azt kell tennie, amit a Messiás tett, az lesz első és második aiónbeli sorsa-jutalma, ami a Messiásé.

Messiási küldetése során közölte velünk Örömhírében, hogy programja az ember léttartalmába nyúl: a merő természeti szintnek (σαρξ) messze fölé, az isteni természet (Πνευμα) - a szarx-hoz viszonyítva természetfeletti! - szintjére akar emelni bennünket. Nem abban az értelemben, hogy az Isten a "szarx" szintjén teremtette volna meg az embert. A Pneuma szintjén teremtette meg. Ott volt "kezdetben", s a megkeményülő szív süllyesztette alá a "szarx" szintjére. (Mt 19,8) **Az isteni természet szintjére emelt emberi létezésnek és léttartalomnak természetesen olyan magatartást kell hordoznia, amely e szintnek megfelel.** Viselnie kell e magatartás hiányában az erre a szintre fel nem emelkedettek gyűlöletét is. Így adódik szükségképpen a Messiással való magatartásbeli és sorsbeli azonosság tétele.

Jézus nem használta e kifejezéseket: természeti, természetfölötti. Történelmi utunk következtében eme kifejezések azonban ma már nélkülözhetetlen sajátjaink. Tartalmukból azonban a fentiek nem hiányozhatnak; tartalmuk a fentieket nem kerülhetik meg. **A természetfelettség nem jelölhet tehát olyan léttartalmat, amely nem bontja ki magából a messiási magatartást és sorsot.**

Hogy eljuthassunk az Atya dicsőségében élő Fiúhoz, a Messiásként élt Fiú életét kell élnünk. Ez az elvi és gyakorlati tartalma a Messiás ama nagy nyomatékú tételének, amely meghatározza könyvünk címét: Én vagyok az Út. Ezt az elvi tartalmat nagyon sokszor megrajzolta, hogy az idők folyamán semmi kétség se lehessen felőle, hogy így gondolta. Nagyon sokszor megrajzolta, mert előre látta, hogy az idők folyamán a Nevét zászlajukra írók talán minden rossz szándék nélkül is mindent meg fognak tenni azért, hogy megfelelkezessenek tanításának e sarkpontjáról. Nagyon sokszor megrajzolta, **hogy ne legyen mód az Ő messiási életteljesítményét egyszeri, meg-nem-ismétlendő, csak a messiási feladat elvégzéséhez szükséges és reánk már nem vonatkozó s a mi esetünkben már felesleges életútnak minősíteni.**

d) Ország és üdvözülés

A Messiás nem bizonytalankodott: Ő az Út, és nem a helyette jövők. Vagy úgy épül fel az Ország, ahogyan tanította, vagy sehogy. Amit az Út címen tanított, egyetlen útként tanította. "Persze, azért másként is lehet" - kitételekkel nem relativizálta el, amit mondott. Nem kínált fel alternatív utakat. Nem tanított pluralizmust. Objektív utat kínált fel, s nem mondotta, hogy a kultúrák, korok, személyiségek függvényében elavulhat, megváltozhat az Út. Igéi el nem múlnak. Nincs más út az Életre. Aki üdvözülni akar, annak Őt kell követnie. Vagy...vagy - ez a jézusi kötőszó. Nemcsak... hanem is - ez a kötőszó idegen Tőle.

Mégsem tanított arra, hogy értetlenek legyünk a másképpen gondolkodókkal szemben. **Élt a jóhiszemű tévedés lehetőségével:** az Emberfia ellen lehet szólni; az Őt keresztre feszítők nem tudják, hogy mit tesznek; az övéit üldözők Istennek vélhetnek szolgálatot tenni. (Lk 12,10; 23,34; Jn 16,2) Ezek számára is nyitva tartja Atyja Országát, az üdvözülés lehetőségét

fenntartja számukra is. Ily módon különböztet az objektíve helyes és a szubjektíve helyes között. Aki országos értelemben vak, annak nincs bűne; hiába jár a Messiásétól különböző úton: "Ha vakok volnátok, nem volna bűnötök". (Jn 9,41) Lehet az emberi magatartás objektíve Istennek-tetsző, mert megegyezik az Úttal; és lehet szubjektíve Istennek-tetsző, bár nem egyezik meg az Úttal. **Az indifferentizmus idegen a Messiástól, de a tolerancia legsajátabb sajátja.** A más úton járó tanított szeretet és erő-nemalkalmazás függvényében nem akarja kiiktatni a világból, sem az Életből. Bár nem használt olyan kifejezéseket, mint lelkiismeret és meggyőződés, a fentiekből mégis egyértelmű, hogy minden objektív tévedés ellenére is nyitva tartja örök Országát mindazoknak, akik lelkiismeretük szerint igyekeznek élni.

Az elmúlt kétezer esztendő világos képet rajzol arról, hogy a Jézusra hivatkozók elvei nemegyszer jóval kevésbé voltak jézusiak, mint azoké, akik elhatárolták magukat Istentől is, Jézustól is, az egyháztól is, vagy ezek valamelyikétől. Jézus szellemében nem megengedett ezeket sem elhallgattatni, sem elégetni. Ezért aztán Jézus tanítványai különböztetnek az üdvözülés rendes útja és rendkívüli útja között. Lehet, hogy az elmúlt kétezer esztendő alatt vajmi kevesen üdvözültek a Jézust megértés és követés által. Lehet, hogy a többség mint jószándékú tévedő üdvözült, aki nem tudta, mit cselekszik.

Mindazonáltal az Ország nem, vagy csak nagyon kevésbé épül a jószándékú tévedések erejében. Csak a messiási Út által épül. A gyakorlatban bizony két külön ügy lehet az Országépítés és az üdvözülés (42b num).

39. VÉGSŐ FORMAI ÉRTÉKÁLLÍTMÁNYOK

a) Istenek vagytok

Ez a három tekintetben is megnyilvánuló azonosság Isten és övéi között - bőven teremt Jézus ajkán **oly értékállítmányokat, melynek hordozója az Isten is, az ember is.** A "δικαιος" kapcsán ezt világosan tapasztalhattuk (12c num), s e nagy fontosságú szó nem is áll e szerepével egymagában.

A jeruzsálemiek meg akarják kövezni a Messiást, mert ember létére Istennek adja ki magát. Jézus rájuk idézi a 81. zsoltárt: "Istenek vagytok ti és a Felségesnek fiai mindnyájan...". Utal rá és megerősíti: "Ha isteneknek mondja azokat, akikhez szólt Isten ígéje - és nem lehet érvénytelenné tenni az Írást ...", hogyan lehetne a Messiás részéről káromkodás, ha Isten Fiának mondja magát? (Jn 10,35-6) **Övéi még inkább istenek annak következtében, hogy az Ige, a Szeretet, a Kenyér által eggyé tette őket Önmagával és a Háromsággal, tehát az Istennel.** Övéi is istenek e létrendbeli felemeléssel együttjáró léttartalmi azonosság folytán. Ez a jézusi megnyilatkozás egyébként érdekesen igazolni látszik azt a szemléletet, amelyre rámutattunk a Belzebub-vádra mondott válasza kapcsán (29c num). Az ember azért "Isten", mert Isten Lelke (=lelkiismeret) lehelődik belé, tehát azért, mert képes ennek folytán Isten szavának meghallására.

Elkerülendő az ellentmondásos jellegű "istenek" kifejezést, Jézus csak utal rá, Maga nem használja. Használja azonban nagy bőséggel tanítói pályája során ennek azonos jelentésű, zsoltárbeli stílusváltozatát: "a Felségesnek **fiai**"-fordulatot. A Messiás, aki Önmaga kivoltát elsődlegesen azzal mutatta be, mondta el nekünk, hogy Fiúnak, az Isten Fiának, az Atya

Fiának mondta magát, és aki sohasem használta a szentháromsági értelemben az "Istenek" kitételt (pl. így: "Mi hárman Istenek vagyunk"), **ez a Messiás ránk vonatkozóan is a "fiú" szóval juttatja kifejezésre, hogy övéi is "istenek"** (37b num). Hasonló tartalmat hordoz a "valakinek a gyereke" (τεκνον = teknon) szó is. Az inaszakadtat, a Tizenkettőt, övéit nevezte ezzel a szóval; a Maga, ill. a Bölcsesség gyermekei az utóbbiak. (Mt 9,2; Mk 2,5; 10,24; Lk 7,35; Mt 11,19)

Így azután nagyon is érthető, ha övéiről e "fiú"-megjelölésen túlmenően is mond olyan állítmányokat, amelyek az Ő, az Isten állítmányai. Tanításában amúgy is **gazdag változatossággal használ végső értékállítmányokat, azaz olyanokat, amelyeknek közös tartalma: "megfelel az Ország követelményeinek"**. Az ezeket a végső értékeket hordozó szavak nem az Ország egyes konkrét értékeit, ill. értékvalósításait jelölik, hanem egyáltalán és összefoglalóan jelzik az Ország értékét és annak valósítását.

Mellérendelten, egy sorban állnak a "dikaiosz" s az ugyancsak már látott "phóteinosz" (17 num) szavakkal. Az Ország végső értékállítmányai nemcsak a fiaké, hanem a Messiásé, az Istené is. **A létrendbeli felzárkózás** - a lét és érték megfelelésének erejében (71a num) - **értékrendbeli felzárkózást eredményez**. Ha övéi Benne vannak, övéinek is azt kell tenniük, amit Ő tesz. Ennek folytán övéi is olyan értékeket valósítanak, mint a Messiás, mint az Isten.

Lássuk sorjába őket: szent, jó, tökéletes, tiszta, készséges, gyümölcsöző, méltó, szabad.

b) Szent (°αγιος = hagiosz)

Ezt a melléknevet bőven állította a Lélekről és egy-két ízben az Atyáról, az angyalokról, Jeruzsálemről, valamint az Országról, ill. annak meg-nem-határozott tartalmáról. (Mk 12,36; Mt 28,19; Lk 11,13; Jn 14,26; Csel 1,5; Jn 17,11; Mk 8,38; Lk 9,26; Mt 24,15; 7,6) Emberről tehát nem. Igei alakját azonban igen. **Az Atya is, a Fiú is megszenteli, azaz szentté teszi azokat az embereket, akik övéi**. A Messiás kéri erre az Atyát, és Ő Maga is azért teszi szentté, egészen az Atyának áldozottá magát, hogy övéi is szentek legyenek az igazságban; az igazság megismerésében, és e megismerés szerint alakított életben. (Jn 17,17.19) Szentnek lenni - amint láttuk - annyi, mint odaadottnak lenni. Az östény világáig hatoló értékkel állunk tehát szemben. A szeretet - mindentadás; s akire jellemző ez a mindentadás, aki mindentadó - az szent (4f num).

Márk a melléknévi alakot is alkalmazza emberre: Heródes ugyanis "dikaiosz" és "hagiosz" embernek tartja a Keresztelőt. E mellérendelés arról beszél, hogy közelebbről meg nem határozott Isten-állítmányt és Istenhez igazodást jelentett e melléknévi alak - Jézus korában. (Mk 6,20) Csakúgy, mint napjainkban.

c) Jó (αγαθος = agathosz és καλος = kalosz)

Két szava is van rá Jézusnak. Az első az "αγαθος".

A filozófiában "a jó" a létező egyetemes és szükségképpen értékállítmánya. Jézus ajkán is szerepel így, ebben a legáltalánosabb jelentésben. Jónak mondja az anyagi javakat, amelyeket az esztelen gazdag gyűjt, s amelyeknek birtoklásáért kerül a dúsgazdag a pokolba. (Lk 12,18; 16,25)

Használja azonban szűkebb: etikai, országbeli értelemben is. Jónak mondja az embereknek azt a csoportját, melynek törekvésközpontja, a szíve is jó, és az ebből megszülető magatartás, a gyümölcs is jó. (Mt 12,35; Lk 6,45) E **jó** magatartás mibenlétét a következőkben konkretizálja: enni adni másnak, nem részegeskedni, nem verni másokat. (Mt 24,45.49) Ez a **jó** magatartás biztosítja a bemehetést az Életre és az előjöhetést az Élet feltámadására. (Lk 19,17; Jn 5,29)

Ki érdemli ki ezt az etikai állítmányt? Mindenekelőtt a létteljesség: "egyedül az Isten jó". (Mt 19,17; Mk 10,18) Ilyen az Istent példázó szőlősgazda, aki bármely órában felfogadja szőlőjébe az ott dolgozni akarókat, mégpedig teljes napi bér ellenében. Ezt az értékállítmányt kapja meg az az adomány, amit Isten ad az Őt kérőknek, és ez az adomány nem más, mint a Szentlélek. (Mt 20,15; 7,11; Lk 11,13) - Jézus mellérendeli a "dikaios" végső formai-etikai állítmányának; megfelelő, s talán azonos tartalmú tehát vele a "jó". (Mt 5,45) Ha Heródes a Keresztelőt "dikaios" és "hagiosz" férfiúnak tudta, Lukács Arimateai Józsefet "agathosz" és "dikaios" férfiúnak tekinti. (Lk 23,50) Mellérendelődik még a "hűséges" (πιστος = pisztosz) szónak is, (Mt 25,21.23; Lk 19,17) melynek tartalmát a következőkben látjuk majd (46 num).

Az "**αγαθος**" ellentéte a már látott és sátáni tartalmat kifejező "**πονηρος**" és "**αδικος**", (Mt 5,45; 22,10; 20,15; 12,34-5; Lk 6,45) a gonosz, az Istennek-nemtetsző (21h, 12e num). Ellentéte továbbá a "rossz" (**κακος** = kakosz), amely jelzi egyfelől az anyagi javak hiányát is, de másfelől ezen túlmenően az embert beszennyező gondolatokat, a verést érdemlő szavakat, valamint a szolgatársakat verő, az örököszt pedig megölő cselekvésben megnyilvánuló magatartásokat is. (Lk 16,25; Mt 24,49; 21,41; Mk 7,21; Jn 18,23) E "kakosz" tehát szintén egyetemes állítmány: jelzi az értékhiányt egyáltalában és szűkebb, etikai értelemben; az anyagi javak és az országbeli magatartás hiányát.

Jézus másik szava a "**καλος**". Alapjelentése: "szép", de nyilvánvalóvá tehető, hogy ajkán azonos a fenti "**αγαθος**" jelentéstartalmának felével: csak az országbeli, etikai értelmű "jót" jelenti. "**Καλος**" az országbeli embert példázó fa és a százszoros gyümölcsöt hozó föld. Ilyen az országbeli ember törekvésközpontja, a szív, valamint az is, amit az ilyen ember cselekszik: "kalosz" gyümölcsöt hoz. (Mt 12,33; Mt 13,8.23; Mk 4,8.20; Lk 8,15; Mt 7,17-9; 12,33; Lk 6,43) - Ily cselekedetek miatt dicsérik azok látói a Mennyei Atyát. Magdolna kenetöntése, a békességet eredményező só, valamint mindaz, amit földönjártában Jézus tett - ilyen. Az adás országbeli mértéke és rendje is. (Mt 5,16; 26,10; Mk 9,50; Lk 14,34; Jn 10,32; Lk 6,38) Összefoglalóan "kalosz" az a hal, amelyet a világvégen az angyalok edénybe gyűjtenek; ellentéte a gonosszal azonos jelentésű "**σαπρος** = szaprosz" (Mt 13,48; Lk 6,43) (21g num).

Mivel e "kalosz"-magatartások elsődleges valósítója a Messiás, így **nemcsak övét jelzi e melléknév, hanem még inkább Őt Magát.** Ő a "kalosz" pásztor, és ilyen az ige is, amelyet szór mint magvető. Ilyen maga az Ország is, s az azt példázó drágagyöngy. (Jn 10,11.14; Mt 13,24.27.37.38.45)

Főnevesített formában az országbeli tudatállapotot jelenti. Péternek "kalosz" a tudatállapota a színeváltozás hegyén; és azoké is ilyen, akik vállalják maguk megcsonkítását, csakhogy bemehessenek az Életre. Viszont nem ilyen a kicsinyeket megbotránkoztatók és Júdás tudatállapota. (Mt 17,4; Mk 9,5; Lk 9,33; Mt 18,8-9; Mk 9,43-7; Mt 26,24; Mk 14,21; 9,42) - Egyetlen helyt mellérendelve találjuk e két szavunkat: a jó földdel jelzett gyümölcsözők kalosz és agathosz szívvel hallgatják az igét. (Lk 8,15)

Mindent egybefoglalva: e két szó oly egyetemes etikai állítmány, amely kijár Istennek, a Messiásnak és övéinek is. Kijár kapcsolatuknak, az Országnak is. Kijár az Országban levők tudatállapotának is. Egyetemes országbeli érték tehát.

Jézus ajkán a **kalosz** (az agathosz-szal ellentétben) **az anyagi javak jelölésére nem szerepel. Csak országbeli értékállítmány tehát,** míg az agathosz a lét egyetemes értékállítmánya is. A kalosz Jézusnak kedvesebb, országbelibb szava. Alátámasztani látszik ezt a két szó statisztikája is. Az "αγαθος" 25 ízben kerül elő Jézus ajkán, két helyet kivéve - országbeli jelentéssel. A "καλος" viszont 36 ízben, és kivétel nélkül mindig országbeli jelentéssel. Egyébként szinoptikus szavak. János Jézusának ajkán a két szó mindössze három ízben fordul elő.

d) Tökéletes

Több szó hordozza Jézus ajkán ezt a tartalmat. Szótári jelentéseik:

τελειος (teleiosz) = befejezett, mindent betöltő, tökéletes;

τελειουν (teleiún) = utat befejezni, bevégezni, beteljesíteni, kielégíteni, misztériumba beavatni;

πληρουν (plérún) = betölteni, kiegészíteni, teljessé tenni, beteljesíteni, kielégíteni;

περισσευειν (perisszeuein) = bőségben lenni, bővelkedni, mértéken felül bírni, bőségben birtokolni;

περιςσευμα (perisszeuma),

περισσον (perisson) = bőséges, bővelkedés, ami több, a bőség;

περισσοτερος (perisszoterosz) = bővebb, bőségesebb;

καταρτισμενος (katartiszmenosz) = tökéletessé lett.

A fenti szavakat 33 ízben találjuk Jézus ajkán; tízszer Jánosnál. Húsz alkalommal országbeli jelentésben (19+1).

Ezt a tökéletességet-teljesültséget-bőséget országos értelemben **állítja Jézus az Atyáról is, övéiről is és igen nagy előfordulási számmal önmagáról.** "Legyetek tehát tökéletesek, miként Mennyei Atyátok tökéletes...Én bennük és Te bennem, hogy tökéletesen egyek legyenek". (Mt 5,48; Jn 17,23) Jézusnak is ily teljessé kell lennie a harmadik napon, teljesség-tökéletessé az Atyának-tetszésben, a rábízott művek teljesítésében. (Lk 13,32; Jn 4,34; 5,36; 17,4; Mt 3,15; 5,17)

Az ember mindenképpen teli van valamiféle tartalommal: "a szív bőségéből szól a száj". (Mt 12,34; Lk 6,45) Az országos tartalmakkal való kitöltöttség adja az országbeli tökéletességet. E tartalmak elseje: **tökéletesség az Isten akaratának teljesítésében, az Istennek-tetszésben.** Jézus azért állt be a Jordán vizébe, hogy semmi híja ne legyen életében az Istenhez igazodásnak. Övéi is csak azok lehetnek, akik a Messiás nyomában meghaladják a farizeusok és írástudók mértékét: Istennek-tetszésük bőségesebb-tökéletesebb azokénál. (Mt 3,15; 5,20) A Tanító feladata éppen az volt, hogy az Istennek-tetszést megfogalmazó ószövetségi törvényt tökéletessé tegye, mert a tudatnak ehhez való odaigazodása - alapvető feltétele az országbeli magatartás tökéletességének. (Mt 5,17) Amikor Jézus végzi azt, amire küldték, akkor **teljesíti**, amit rábízott Atyja. Ez a magatartásban megnyilvánuló tökéletesség Jánosnál újra és újra visszatérő gondolat. (Jn 4,30-4; 5,36; 17,4)

A fentiek még formális jellegű megjelölések. Megtalálhatjuk azonban a tökéletesség mibenlétének konkretizálását is. Bőven szól róla, miféle konkrét magatartásokban kell megnyilvánulnia ennek a tökéletességnek. A konkrét megfogalmazás legátfogóbbja: a szeretet. Az ellenségszeretet kapcsán adja a tökéletességeszmény legélesebb megfogalmazását: "Legyetek tökéletesek, miként a ti Mennyei Atyátok is tökéletes". A gonoszoknak és Istennek-nemtetszőknek juttatott nap és eső, ill. a hálátlanok és gonoszok iránti jóság - ez az ellenségszeretben megnyilvánuló tökéletesség tartalma. (Mt 5,48.45; Lk 6,35) Jézus jóváhagyja - "Nem vagy messze az Isten Országától" - a törvénytudói megállapítást: "a felebarátot úgy szeretni, mint önmagunkat, bőségesebb-tökéletesebb minden égi és egyéb áldozatbemutatásnál". (Mk 12,33-4) **Az ellenséget sem kizáró felebaráti szeretet - a tökéletesség legátfogóbb konkrét tartalma tehát.**

Találunk azonban ennél is konkrétabbat. A szeretet a felebarát iránt - annak megsegítésében nyilvánul meg. A gazdag ifjú csak ezen az áron lehet tökéletes: "Ha tökéletes akarsz lenni, menj, add el vagyonodat, és add a szegényeknek...". (Mt 19,21) További konkretizálás: nemcsak vagyonunk, hanem életünk odaadása is: Jézus a harmadik napon (kivégeztetésekor) lesz tökéletessé. (Lk 13,32; Jn 4,34; 5,36; 17,4; Mt 3,15; 5,17)

A tökéletesség elérése nemcsak az ember magatartásán fordul. A bőség-bővelkedés Isten fokozódó adásának eredménye is: "Akinak van, annak még ad". (Mt 13,12; 25,29) Egyéb emberentúli feltétele is van: eggyé kell lenni Istennel; mert Isten és ember egymásbanlevése (29 num) - feltétlen feltétele, hogy az ember elérhesse a tökéletesség eszményét. (Jn 17,23)

E messiási tökéletesség messiási sorsot is eredményez; és e sors is tartozéka a tökéletességnek: "Tökéletes lesz mindenki, ha olyan lesz, mint a Mestere". (Mt 10,24; Lk 6,40; Jn 15,20)

Ez eszmény nélkül nincsen országbeli élet. A gazdag ifjúnak azért kell tökéletessé lennie, mert különben nem mehet be az Életre; az ellenségszeretet tökéletessége nélkül pedig a Hegyi beszéd hallgatói nem lesznek fiai a Mennyei Atyának. A földi lakoma, túl az aion keretein lesz tökéletes; s az ember mértékes öröme is csak az Országban lehet tökéletessé (37e num). (Mt 19,21; Lk 6,35; Jn 15,11; 16,24; 17,13)

Tökéletesség nélkül nincs Országba-jutás; **e szó Jézus ajkán nem jelenti a bejutási norma túlteljesítését** (57f num). A tökéletesség célparancs, amennyiben a maga teljességében elérhetetlen, teljesíthetetlen számunkra. De ez a célparancs egyúttal teljesítési parancs is. Meg nem szűnően kell törekednünk a cél irányában. Nem függetleníthetjük magunkat tőle céllellenes cselekedetekkel, pl. vagyongyűjtéssel, erőalkalmazással - sem cselekedetben, sem szóval, sem gyakorlattal. Ha elismerem a célt, nem tehetek jó lelkiismerettel a céllal ellenkezőket! A Messiás parancsa olyan célparancs, amely teljesítési parancs is.

e) Egyéb értékállítmányok

Tiszta (καθαρος = katharos) - ez is egyetemes országbeli értékállítmány. **Nem csupán a hatodik parancs ellen nem vétőt jelöli, hanem az Országba illőségnek kifejezője** ugyanúgy, mint az eddig látott egyetemes értékállítmányok.

Az Atya teszi tisztává gyümölcsöző-vessző-övét, "hogy még több gyümölcsöt hozzanak". Ugyanez az Atya Lelkének szerepe is egyes kódexekben: "jöjjön el a Te Országod...a Te Szent Lelked ránk és tisztítson meg minket". **Nem az ószövetségi rituális tisztaság**

megőrzésének eredménye, hanem a kapzsiság, az Istennek-nemtetszés, a gonoszság és a tisztátalan lélek hiányának a következménye. (Jn 15,2; Lk 11,3; Mt 23-25-6; Lk 11,39) Pozitív megfogalmazásban: tiszta az, aki magáévá teszi Jézus tanítását: "ti tiszták vagytok a hallott ige által". Tiszta az, aki megőrzi a hűséget: "Ti tiszták vagytok, de nem mindnyájan...tudta ugyanis, ki árulja el Őt". Tiszta az, aki magáévá teszi a lábmosással példázott szolgálateszményt: "Aki megfürdött, annak nincs szüksége másra, csak arra, hogy a lábát mossam meg, és már tiszta egészen". Tiszta az, aki magáévá teszi az adás törvényét: "csak adjátok oda alamizsnaként, ami benne van, és minden tiszta lesz néktek". (Jn 15,3; 13,11.10; Lk 11,41)

A "tisztá" birtokolja az Országot; ő látja meg az Istent, és övé lesz az Ország tudatállapota: a boldogság: "Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent". (Mt 5,8)

Kész (ετοιμος = etimosz) - **Nyolc ízben kerül elő Jézus ajkán**. Egy ízben Jánosnál, de nem országos jelentésben: Jézus rokonai számára minden időpont ilyen. (Jn 7,6) A többi hét előfordulást a szinoptikusoknál találjuk; kivétel nélkül országbeli jelentéssel.

Ilyen az Isten meghívása: kész ugyanis az Isten Országát jelképező lakoma, amelyre hivatalosak vagyunk. (Mt 22,4.8; Lk 14,17; Mk 14,15) **Az embernek is ilyennek kell lennie**. Csak azok mehetnek be a menyegzőre, akik készek, azaz azok, akiknek van elegendő olajuk. (Mt 25,10) Ilyenek az okos, hű és boldog szolgák is, akiket készen talál uruk érkezése. (Mt 24,44; Lk 12,40) Országbeli készségről beszélt Péter is az utolsó vacsorán: "Kész vagyok Velel elmenni a börtönbe is, a halálba is". (Lk 22,33)

Szavunk tehát az ország többi egyetemes értékállítmányának szinonímája. Jelenti Isten teljes megnyitottságát felénk, s jelenti az ember teljes megnyitottságát Isten felé.

Készséges (προθυμος = prothümosz). Az előbbivel azonos jelentésű szó. A Getszemáni-kertben találkozunk vele: a pneuma állítmánya. A pneuma a készséges, a test a gyöngye. (Mt 26,41; Mk 14,38)

Gyümölcshezó (καρπος, καρποφορειν = karposz, karpophorein) - **Biológiai gyökerű, egyetemes országbeli értékállítmány**. Közel 50 ízben szerepel Jézus ajkán. A szinoptikusok Jézusának csakúgy kedvelt képe, mint János Jézusáé. Jó fának kell lennünk, ha nem akarjuk, hogy fánkat kivágják. (Mt 7,16-20; 12,33; Lk 6,43-4; 13,6-9) Akik "jó föld"-nek bizonyulnak az elhintett ige-mag számára, azok sokszoros, hatvanszoros-százszoros gyümölcsöt hoznak; s akik tövises földnek, azok nem hoznak gyümölcsöt. Az Országot jelképező vetésben beérik a termés, a gyümölcs. Az Országba tartozók gyümölcsöt-termést gyűjtenek be az örök életre. A földre eső búzaszem (Jézus) elhalván sok termést-gyümölcsöt hoz. Jézusra is - övéire is egyaránt érvényes értékállítmány tehát. (Mt 13,8; Lk 8,8; Mk 4,7-8.29; Mt 13,26; Jn 4,36; 12,24) A jézusi tövön maradó szőlővesszők megtisztítva bőven teremnek. (Jn 15,2-5) E sok kép tételes megfogalmazást is kap egy ízben: "...én választottalak, és arra rendeltelek titeket, hogy menjetek és hozzatok gyümölcsöt, és hogy gyümölcsötök megmaradjon". (Jn 15,16)

A gyümölcsözés biológiai képével szemben áll a nem jó talajra hulló mag-ige elfojtódása, kikelés utáni elszáradása, valamint a szőlővesszők elszáradása is. Mindezek eredménye: a gyümölcsöt-nemhozás, a meddőség. (Mt 13,7.22.6; Mk 4,7.19.6; Lk 8,7.14.6; Jn 15,6) Ezt az országbeli meddőséget példázza az elszáritott fügefafa, (Mt 21,18-9; Mk 11,12-4) s erre utal a termést be nem adó gonosz szőlőmunkások elvetése és leváltása is. (Mt 21,34.41.43; Mk

12,2; Lk 20,10) **A gyümölcshozás feltételei:** jó legyen a fa, jó legyen a föld, vetni és aratni kell, el kell tudni halni búzaszemként, s mindenekfölött rajta kell maradni a Tövön.

Méltó (αξιος = axiosz) - Végző formai értékállítmány ez is; éppen ennyit mond: Országba illőnek, **Országhoz méltónak kell lenni.**

Ki a méltó? "Aki apját vagy anyját jobban szereti, mint Engem, nem méltó Hozzám; s aki fiát vagy lányát jobban szereti, mint Engem, nem méltó Hozzám". Akik nem fogadják el a Messiás meghívását - "nem méltók". A bűnös "nem méltó" arra, hogy "fiú" lehessen az Isten Országában. **Csak akik meghallják hívását** és annak teljesítéséért minden egyebet háttérbe szorítanak - **csak azok méltók Hozzá.** A tanítványok is csak a "méltóknak" adják oda az Országot, illetőleg annak békéjét. Aki dolgozik az Országért, az méltó az Ország immanens jutalmára. (Mt 10,37-8; 22,8; Lk 15,19.21; 10,7; Mt 10,11-2)

Övéinek arra kell tehát törekedniök, hogy méltók legyenek az Országra. A magatartásbeli és sorsbeli azonosságot vállaló a méltó. Azt, hogy az ember méltó lehessen az Isten életébe-Országába bekerülésre, azt alapvetően Isten teszi lehetővé a létazonosság biztosításával. De ezt a Messiás biztosította. **Ezért Jézus - nyilván teljesen átgondoltan - méltónak mondja Magához a fentieket vállalókat.**

Szabad (ελευθερος, ελευθερουν = eleutherosz, eleutherún) - Négy ízben találjuk Jézus ajkán, s három ízben országbeli értelemben. "Az igazság megszabadít titeket...mindaz, aki bűnt követ el, szolgája a bűnnek"; s a bűntől szabadítás által kínálja fel hallgatóinak a lehetőséget: "szabadok lesztek". (Jn 8,32-3) **Szabadságfogalma tehát nem formai,** azaz nem választhatási szabadságfogalom, **hanem tartalmi.** A jézusi szabadság egyenlő a bűntől mentességgel, az Ország értékeinek vállalásával. (Jn 8,36)

Utaltunk már rá, hogy ezeknek az értékállítványoknak a sorába tartozik mindenekelőtt a "dikaios". Összesíthetnők azokat a magatartásokat, amelyek e formaiérték-sorozatnak jézusi tartalmát adják. **Összeállítható lenne belőlük Jézus egész etikája:** a szeretetfogalomnak teljes kibontása. Ennek feldolgozására azonban a tartalmi etikát hordozó szavainak vizsgálata ígéretebb lehetőséget nyújt.

Könyvünk Jézus e tartalmi etikáját akarja feldolgozni. E két - mintakép-etikai és formaetikai - numerus csak bevezetőül szolgál hozzá. Amit tartalmi etika címen meg kell majd állapítanunk, az mind összhangban lesz e két fejezettel. Minden tartalmi eredményünkről állítható lesz, hogy a Messiásra is ez volt a jellemző. Minden tartalmi eredményünkről állítható lesz, hogy az Istennek-tetsző, szent, jó, tökéletes, tiszta, kész, gyümölcsöző, méltó, szabad ember a valószínűsítője a megrajzolendő tartalmi értékeknek.

HINNI

40. AZ EMBER - TEST ÉS LÉLEK?

a) Ember

Bármily sokszor is hivatkozott Önmagára mint mintára, bármily gazdag volt is formaetikai szókészlete, az Utat mégis legnagyobb bőséggel konkrétumokban mondta el. Éppen ezért etikai tanításának feldolgozása tartalmi etikát kíván. Idevonatkozó **nyilatkozatainak rendszerezése szükségessé teszi Jézus lélektani fogalmainak kitisztázását**. Minden etika, Jézusé is, emberi magatartásokról tárgyal. Az emberi magatartások (actus humanus) közvetlen okát a **lelki képességekben** jelöljük meg - bármely kultúrkörhöz tartozunk is. Közvetett okát pedig a lelki képességekkel rendelkező **emberben**; pontosabban a testből és **lélekből** állónak tudott ember "lélek"-felében. - Hogyan látta Jézus a magatartások közvetlen hordozóit, a képességeket? És hogyan látta közvetett hordozóját: az embert, ill. annak lelkét? Vegyük sorba a címben szereplő három magyar szó jézusi megfelelőit.

Ember (ανθρωπος = anthróposz) - **Ajkán nem egyértelmű szó. Az előfordulások többségében etikailag színtelen kifejezés:** "Aki megvall engem az emberek előtt...". (Mt 10,32) De nem kevészer határozottan pozitív vagy negatív etikai színeződésű. Szembeszökő ez, amikor országbeli vagy sátáni jelzöt kap: "A **jó** ember jó kincséből jót hoz elő; a **gonosz** ember gonosz kincséből gonoszt hoz elő". (Mt 12,35) De nyilvánvaló ez az etikai színeződés olykor ily jelzők nélkül is. Országbeli színezést kap a szó, amikor "nemcsak kenyérrel él az **ember**", amikor "az **ember** szét nem választja, amit Isten egybekötött", vagy amikor a Messiás olyan **emberekről** beszél, akiket az Atya neki adott. (Mt 4,4; 19,6; Mk 10,9; Jn 17,6) **Ez az országbeli jelentéstartalom azonban meglehetősen szórványos.**

Sokkal gyakoribb az ellenkezője. **Az előfordulások döntő többségében az Országgra való képtelenséget, az azzal összeegyeztethetlenséget jelöli.** Az Ország adástörvénye, az Ország szegénységeszménye - lehetetlen "az ember" számára. (Mk 10,27; Mt 19,20; Lk 18,26) Ez az etikailag negatív tartalmú emberfogalom összebékíthetetlen ellentmondásban van Istennel. Aki elutasítja magától az Istennek tetszeni akarást, ezt azért teszi, mert "az embereknek" akar tetszeni. (Mt 6,1.2.5; 23,5.7.28; Lk 16,15; Jn 5,41; 12,43) Az **ember** ugyanis olyan szokásokat-hagyományokat fejleszt, amelyek szembeállítják őt Isten parancsainak teljesítésével; úgyannyira, hogy az, ami az emberek szemében eszményi, az az Isten szemében gyalázat. (Mt 15,9; Mk 7,8; Lk 16,15)

Sátáni orientációjú ez az etikailag negatív emberfogalom a Messiás ajkán. "Az emberek" jobban szeretik a sötétséget, mint a Világosságot. Amikor az Úr Pétert lesátánozza, akkor a tanítvány "az emberek" gondolatainak gondolásával érdemli ki ezt a titulust. (Jn 3,19; Mk 8,33; Mt 16,23) Ennek folytán nagyon is érthető, hogy az **emberek** magatartása mind Vele, mind övéivel szemben ellenséges. Szenvedés-bejelentéseinek riportjaiban az ember fogalma egyenlővé lesz az istengyilkoséval: "az Emberfia emberek kezébe kerül". (Mk 9,) Az érdemelheti ki az Országba kerülhetés pecsétjét adó "boldog" állítmányt a Messiástól, "akit gyűlölnék az emberek". A Sátán népét jelzi tehát ez a szó; nemcsak a Messiásnak, övéinek a gyilkosait is: "óvakodjatok az emberektől,...mert testvér testvért halálra ad...". (Lk 6,22; Mt 10,17.21)

A középkori irodalom kedvelt témája volt: **a lélek és a test vitája**. A kiterített halott mellett vitáznak arról, melyiküké a felelősség azért, hogy a halott elkárhozott. Egymásra tolják a felelősséget. Jézus szemléletében mi magyarázza meg az emberfogalom ily kárhozát felé hajló tartalmát? A test? A lélek? - Négy szót is találunk Jézus ajkán, amelyek által megkísérelhetünk válaszolni a kérdésre.

b) Szóma

Szótári jelentése: élő test, személy, személyi létezés, az egész, szubsztancia.

A kafarnaumi nagy beszédben mennyből alászállott Kenyérnek mondja Önmagát. Megígéri, hogy eledelül fogja adni övéinek Önmagát. Az utolsó vacsorán pedig a Kafarnaumban beígért kenyeret és bort, mint Testét (σῶμα) és Vérét (οἶμα = haima) nyújtja nekünk. Ez a Test és Vér azonos az "Én vagyok a Mennyből alászállott kenyér"-mondatban levő "ÉN"-nel. **"Szóma" és "haima" - kimeríti Őt.** Úgy használta ezeket a szavakat, hogy megtörténik általuk életének, Önmagának odaadása. (Mt 26,26; Mk14,22; Lk 22,19; 1Kor 11,24)

A számunkra oly bejárt gondolatpálya, hogy **az ember testből és lélekből áll - nem messiási elképzelés**. Csak egyetlen alkalommal találjuk ajkán e "test és lélek" mellérendelést; Isten népe ne féljen azoktól, akik csak a testet (σῶμα) képesek megölni; hanem attól féljen, aki "képes a lelket (πνεῦμα = pszüché) is, a testet (σῶμα) is elveszíteni a gyehennán". (Mt 10,28) Alább látjuk majd, hogy a "pszüché" Jézus ajkán az egész embert jelöli. Éppen ezért ehelyt nem test és lélek van szembeállítva egymással, hanem a biológiai-evilági lét ("csak a testet") és a transzcendens-lét ("lelket is, testet is").

A következőkben kétségtelenül látható, hogy **a "szóma" Jézus ajkán rendre az ember egészét jelentő szó**. Jobb, ha egy tagunk vész el, mintha "az egész test" kerül a gyehennára; ha az ember szeme egyszerű, akkor "az egész teste" világos lesz; ha gonosz a szem, akkor "az egész test" lesz sötét. (Mt 5,29-30; 6,22-3; Lk 11,34.36) A "szóma" milyensége - az ember milyensége. A "szóma" sorsa - az ember sorsa. A "szóma" az ember egészét jelenti. - Mindezt nagyon világossá teszi a következő mátéi-lukácsi mondat: "Ne legyetek gondban a 'pszüché'-tek miatt, hogy mit egyetek vagy mit igyatok, sem pedig a 'szómá'-tok miatt, hogy mit vegyetek magatokra". (Mt 6,25; Lk 12,22-3) Elgondolkodtató! A "pszüché" etethető-itatható, a "szóma" öltöztethető! Akár meg is cserélhetnők: a "szóma" etethető-itatható, a "pszüché" öltöztethető. A Jézus lélektani fogalmait helyesen tükröző értelmező-jellegű fordítás így hangzanék: "Ne legyetek gondban magatok, életetek miatt, hogy mit egyetek, mit igyatok, mit vegyetek fel magatokra".

A "szóma" Jézus ajkán tehát nem egyenlő az "ember minusz lélek"-tartalommal. **Az etikailag szintelen "anthróposz"-szal egyenlő**. Etikailag a "szóma" is szintelen kifejezés.

c) Pszüché

Szótári jelentése: lélegzet, élet, holtak lelke, lélek s annak különféle tudati szférái.

Nyilvánvalóvá tehető, hogy **az etethető-itatható pszüché is az egész embert jelöli**. Jézus odaadta magát, életét értünk; az utolsó vacsorán a szóma képviseli ezt az odaadott "Önmagát". A Zebedeus-fiak által kiváltott rangvita során viszont arról beszél, hogy "pszüché-jét adja oda váltságul". Az elszáradt **kezű** ember gyógyítása előtt megkérdezi ellenfeleitől, hogy szabad-e szombaton "pszüché-t megmenteni vagy megölni". (Mk 10,45; Mt 20,28; Mk 3,4; Lk 6,9)

Testi betegség gyógyításáról szól tehát és pszüché-t emleget; megölésről beszél, jóllehet - lélek és test megkülönböztetése esetén - a pszüché megölhetetlen.

Tehát nem a fenti megkülönböztetés értelmében használja ezt a szót. Embert jelent a pszüché, emberi életet - akárcsak a szóma. Mikor a Zebedeus-fiak Szamáriában mennykővel akarják elpusztítani a falubelieket, Jézus arról beszél, hogy nem jött "pszüché-t pusztítani" (Lk 9,56) - embert megölni. Világos tehát, hogy amennyiben az esztelen gazdagnak még az éjjel számon kérik pszüché-jét, akkor életét, őt magát kérik számon. Ennek szellemében a Törvényből átvett fogalmazásban is az ember egészét jelenti a pszüché, amelynek valaminő részletezését jelentheti

(tudatközpont, értelem, akarat?) a szív, az átgondolás, az erő: "Szeresd a te Uradat Istenedet teljes pszüché-vel...". (Mk 12,30; Mt 22,37; Lk 10,27) **Emiatt az ember-, emberiélet-szélességű jelentéstartalom miatt etethető-itatható a pszüché!** - a tudatállapot hordozója is a pszüché. A szenvedés órájának közeledtével a Messiás pszüché-je megzavarodik, szomorúvá lesz, (Jn 12,27; Mk 14,34; Mt 26,38) - azaz Ő maga zavarodik össze, Ő maga lesz szomorúvá. Mivel a Messiás le tud győzni minden zavart és szomorúságot, ezért ígérheti annak, aki Hozzá csatlakozik, hogy "nyugalmat talál pszüché-jének", (Mt 11,29) azaz magának.

Ahogy a gyeheennán elveszés (Mt 10,28) sejtethette már, a pszüché hordoz magában valami ambivalenciát is. Nem a testnek a fogalompárja, hogy azzal együtt kifejezze az embert, hanem **jelöli az ember immanens és transzcendens létét: evilági életünket és az azon túlra is nyúló életünket.** Ez az ambivalencia újra és újra paradoxonokat hoz létre Jézus ajkán. Az Országának az a törvénye, hogy annak Királya és népe egyaránt odaadja pszüché-jét - a maga immanens életét. A Jópásztor-beszédben és a búcsúbeszédben pszüché-jének odahelyezéséről, odaadásáról szól meg-megújulóan. (Jn 10,11.15.17-8; 15,13) Ennek megfelelően tiltja övének pszüché-jük megtalálását, megmentését, megmenteni akarását, megszerzését, szeretetét; és parancsolja pszüché-jük elveszejtését, odahelyezését, gyűlöletét. Az immanens értelmű pszüché meg-nem-mentésének, elveszejtésének lesz következménye az evilágon túlra is nyúló pszüché megtalálása, el-nem-vesztése, életre keltése, örök dzóé-ra megőrzése. Megfordítva is: az immanens pszüché megtartása fogja eredményezni a transzcendensbe is nyúló pszüché elveszejtését. Ez ambivalenciában a pszüché tehát jelenti egyfelől az időhatáros immanens emberi életet, másfelől a földi lét időhatárain túl is nyúló "örök dzóé"-s országbeli életet is. (Mt 10,39; 16,25-6; Mk 8,35-7; Lk 9,24; 17,33; 14,26; Jn 12,25; 13,38)

Összefoglalhatjuk eddigi eredményeinket. **Az eddig vizsgált kifejezések egyike sem sajátos értelemben vett lélektani fogalom.** Nem jelölik a tudatbeli funkciók hordozóját - az egyéb emberen belüli hordozókkal, ill. az egész emberrel szembeállítva. Mindhárom az ember egészét jelenti. Az anthróposz-nak a sátániba hajló etikai színezettség a **jellemző** jelentése. A pszüché egyfelől az embert, az emberi életet jelöli, másfelől az ember nem lélektani, hanem lételméleti jellegű kettősségét hordozza: az emberi lét csak időbeli és nem csak időbeli jellegét. A pszüché és a szóma nem mutat semmiféle etikai színezést.

d) Szarx

Szótári jelentése: hús, test, a bűnös és nem isteni ember.

Kettős jelentésű szó. **Egyfelől azonos a szóma és az anthróposz jelentésével.** Feltámadása után hivatkozik tanítványai előtt arra a tényre, hogy húsa (σάρξ) és csontja van, tehát nem testnélküli szellemet látnak; meg lehet tapogatni Őt. A kafarnaumi nagy beszédben nem

szóma-nak, hanem szarx-nak mondja táplálékul megígért Önmagát a Mennyből alászállott Én; szarx-nak, melyet övéinek enniök, sőt rágniok kell. Feltámadása után igazolja, hogy övéi nem szellemet (πνευμα) látnak, hanem embert, azt a szarx-ot, ami Kafarnaumban azonos az Én-nel. (Lk 24,39; Jn 6,51-6) Nemcsak Őt jelöli ez a szó, hanem bennünket is. Jeruzsálem ostroma során minden szarx elpusztulna, ha meg nem rövidülne az ostrom; s az Atya hatalmat adott a Messiásnak minden szarx felett. Nem kétséges, minden ember elpusztulna, és minden ember feletti hatalmat kapott. Evvel a jelentéstartalommal érthető meg egészen a Törvényből idézett kijelentése: "úgyhogy már nem ketten lesznek, hanem egy szarx-ban (lesznek)". (Mt 19,5-6; Mk 10,8) Ez azt jelenti, hogy egy emberben lesznek; tehát egy emberré lesznek - a Szentháromságból való szeretet egygyétező hatására. Mindezek a helyeken a szarx negyedikként beilleszthető az ember, az ember életét jelentő előző három szó jelentésének sorába.

Van azonban e szónak egy másik, mégpedig etikailag színezett jelentése. Ilyenkor szembe van állítva a pneuma szóval. De a pneuma ezekben az esetekben nem a testtel nem-rendelkezés "kisértet"-jelentését takarja, mint a fentebb idézett, feltámadása után mondott mondatában. A pneuma ezekben a szembeállító mondatokban az Országba tartozást biztosító valóságként szerepel. A kafarnaumi nagy beszédben találkozunk először ezzel a szembeállítással. A nagy ígéretet meg-nem-értőkről, az azt el-nem-fogadókról mondja: "A pneuma az élővé tevő, a szarx semmit sem használ". (Jn 6,63) A szarx itt nyilvánvalóan nem azonos azzal, amivel az előbb azonosította: a Mennyből leszállott Én-nel. Itt a szarx a megbotránkozó embert jelöli, aki nem rendelkezik azzal a pneumával, amely a transzcendenciába belenyúló dzóé-t biztosítaná a számára. Harmóniában vannak ezzel a Nikodémusnak mondott kijelentések: az Országtól kívánt újjászületéshez nem szükséges újra anyánk méhébe menni; nem új szarx-ra van szükségünk, hanem arra, hogy a pneuma újra szüljön bennünket: "Ami szarx-ból született, az szarx; és ami pneumából született, az pneuma". (Jn 3,6) A szarx itt az Isten Lelkéből újjá nem született embert jelenti. Azonosat tehát a kafarnaumi botránkozókkal. Végül a Getszemániban hangzik még el ez a szembeállítás: a pneuma készséges övéiben is, Jézusban is, a szarx - gyenge. (Mk 14,38; Mt 26,41) A szarx ehelyt is a lázadó elem, a kisértő: nem annak lenni, ami - az Isten Lelke hordozójának.

Egy ízben szembeállítás nélkül is használja a szarx szót, mégis ugyanilyen jelentésben. Jeruzsálemi vitái során halljuk ajkáról: "Ti szarx szerint ítélték, én nem ítélek senkit". (Jn 8,15) Bírói ítéletet hozni ebben az időben, még inkább ártatlan fölött elítélőt - az a szarx-nak, a Pneumától meg nem jellegezett, a sátáni embernek a munkája.

A szarx tehát nemcsak embert jelent Jézus ajkán, hanem jelenti az Országba alkalmatlan embert is.

e) Pneuma

Szótári jelentése: lehellet, szél, lélegzet, élet, szellem.

E szó Jézus ajkán szórványosan jelenti a testtel nem rendelkező szellemi valóságot (kisértetet), valamint az emberi életet. (Lk 24,39; 23,46) **Jellemzően azonban a szentháromságbeli Harmadikat jelöli, ill. "ακαθαρτον" (akatharton = tisztátalan) jelzővel - a Sátán népét.**

De van a mi világunkban is szerepköre: a vízben való alámerülésünk a Pneumá-ból való újjászületésünket biztosítja. (Csel 1,5; Mt 28,19; Jn 3,5-6) Ennek folytán Benne vagyunk és bennünk van. (Lk 11,13; Jn 3,34; 7,39; 14,17; 20,22; Mt 5,3) Magatartásunk nyilvánvalóvá teszi, hogy bennünk van-e ez a Pneuma. (Lk 9,55) Módunkban van ellene beszélni e mindenkiben benne lakozni akaró Pneumá-nak. (Mt 12,32; Mk 3,29; Lk 12,10) Ha nem szegülünk Ellene, akkor beszél bennünk, tanít minket, elvezet az igazságra, megkapjuk erejét és Őbenne lévén méltó módon imádhathatjuk az Atyát. (Mt10,20; 22,43; Mk 12,36; Lk 12,12; Mk 13,11; Jn 14,26; 16,13; Csel 1,8; Jn 4,23-4)

Az ember tehát lehet olyan is, hogy rendelkezik a Pneumá-val és olyan is, hogy nem rendelkezik vele; **ez utóbbi esetben az ember csak szarx**. Ha megvan benne a Pneuma, akkor rendelkezik azzal a pszüché-vel, amely átnyúlik a transzcendensbe is; mert a Pneuma biztosítja a dzóé-t. (Jn 6,63)

f) Dzóé és biosz

A "ζωή" egyetlen esetet kivéve, (Lk 16,25) mindig az időhatárt nem-ismerő, országbeli életet jelenti. Míg a pszüché, amely sok esetben legalkalmasabban az "élet" szóval fordítható, mindig jelenti az "embert is", addig a "dzóé" szót sohasem fordíthatjuk "emberrel". A pszüché két különböző jelentésétől lehetővé tett paradoxont János Jézusa ki is kerüli e "dzóé" segítségével: "aki gyűlöli a pszüché-jét, örök dzóé-ra őrzi meg azt"; (Jn 12,25) e mondatban már csak az "azt" szó hordozza a paradoxont.

A "βίος" viszont egyértelműen az időhatárt ismerő evilági életet jelenti, és ugyanúgy nem helyettesíthető az "ember" szóval, miként a dzóé. A "biosz" gondja, gazdagsága és élvezetei jelentik az ígét elfojtó tüskéket. (Lk 8,14) A melléknévi alakban: "a βιωτικός (biotikosz) gondok" nehezítik el a szívet. (Lk 21,34) Jelentés-továbbvitellel jelenti e szó még az evilági élet fenntartására szolgáló anyagi javakat is: az özvegyasszony "egész biosz-át" jelentette a perselybe dobott két fillér; a tékozló fiú a maga "biosz-át" kéri ki atyjától és tékozolja el parázna nőkre. (Mk 12,44; Lk 21,4; 15,12.30)

Nincs tehát Jézusnak sajátos értelemben vett pszichológiája. Nem lelki jelenségeket ismer, hanem emberi jelenségeket. S ezeket a jelenségeket etikai alapon osztályozza. Mégpedig kétfelé. Ott van ez a kétféleség már az anthróposz-ban is. Ezt a kétféleséget élesebben hordozza a "szarx" és "pneuma" kifejezéspár; de immár nem egyetlen szón belül, hanem e kifejezés

pár

 segítségével. Egyikük sem lélektani kifejezés, hanem a testre és lélekre nem bontott ember két különböző etikai irányulását jelentik, melyek élessé válnak a pneumá-s ember és a szarx-os ember életének a "dzóé" és "biosz" szavakkal jelzett kétféleségében. A pszüché kétfélesége sem nem lélektani, sem nem etikai, hanem lételméleti.

Mindez rányomja bélyegét Jézusnak azokra a kifejezéseire is, amelyekkel a dzóé és a biosz megnyilvánulásainak közvetlen alapjait jelöli; azokra a kifejezéseire tehát, amelyeknek megfelelőivel a sajátos értelemben vett lélektan **a lelki megnyilvánulások szerveit, ill. képességeit** jelöli. Központi idegrendszeréről, agyról és tudatról beszélünk, mint a lelki jelenségek szerveiről. Értelmeiről, akaratról, érzelemről, stb. beszélünk mint lelki képességekről. **Hogyan szerepelnek az ezen szavak által hordozott tartalmak a csak emberi megnyilvánulásokat ismerő Jézus nyelvében?**

41. AZ EMBER - ÉRTELEM ÉS AKARAT?

a) Az értési és akarási funkció

Az "értelemre", mint a tudatbaszerzési funkciók lélektani alapjára, **Jézusnak nincs szava.** Megtaláljuk ugyan ajkán két ízben a "δια-νοια" (dia-noia = végiggondolás; vö. meta-noia) szót, de Ószövetségből vett idézetként. (Mk 12,30; Mt 22,37) Lukács egy ízben a Szűz ajkára adja e szót, ugyancsak gondolkodási funkció jelentésében: Isten "szétszórta a szívük gondolkodásában kevélyeket". (Lk 1,51) Kevély gondolatoknak gondolásáról van itt tehát szó, s ezeknek forrása-hordozója a szív. A rokonértelmű "συνεσις" (szüneszisz = értés) kétszer fordul elő az evangéliumokban, de nem Jézus ajkán. A görög filozófia sajátos szava az értelmi képességre - a "νοϋς". Egyszer fordul elő (nem Jézus ajkán) "jelentés" értelemben. (Lk 24,45)

Hasonló a helyzet az "akarat" esetében. Bár a "βουλη" (búlé) szót egy ízben és a "θελημα" (theléma) szót tizenöt ízben megtaláljuk ajkán, de egyszer sem lelki képesség jelentésben. Mindenütt behelyettesíthető a "parancs" szóval. Akart tartalmakra vonatkozik tehát a szó. Nemegyszer meg is jelöli a szöveg ezt az akarat tartalmát: a kicsinyek meg-nem-vetése, dolgozni menni az Ország szőlejébe, elmenni a Golgotára, időben enni adni a rábízottaknak, el nem veszíteni, feltámasztani és örökéletet adni. (Mt 18,14; 21,31; 26,42; Lk 22,42; 12,47; Jn 6,39.40) Más esetekben ki is van téve, hogy ezt az akaratot tenni kell: meg kell valósulnia az isteni akarat tartalmának a földön is; csak az jut be az Országba, csak az testvére Jézusnak, csak az jön tisztába Messiás-voltával - aki megteszi azt, amit az Atya akarata tartalmaz. A Messiásnak az a kenye, hogy megtegye ezt; magától semmit sem tesz, hanem ezt az atyai akaratot "keresi"; azért szállott alá a Mennyből, hogy tegye ezt az akaratot. (Mt 6,10; 7,21; 12,50; Mk 3,35; Jn 7,17; 4,34; 5,30; 6,38) Ellenfelei "megvetették", azaz nem tették meg Isten akaratát. (Lk 7,30) Három ízben ajkára adják az evangélisták az "επιθυμια" (epithümia = vágy) szót. Ez a szó is mindhárom ízben a funkciót jelöli s nem annak hordozóját. Az evilági vágyak fojtják el az ígét jelképező sarjadást, a jeruzsálemi köveket ragadók sátáni vágyakat akarnak teljesíteni, a Messiás pedig vággyal vágyódott pászkavacsorát enni övével. (Mk 4,19; Jn 8,44; Lk 22,15)

Az értelmi, akarati funkciók hordozójára Jézusnak nagyon érzékletes kifejezései vannak.

b) Belül, fül, szem

Az összes megjelölések közül a legáltalánosabb a "belül" (εσωθεν = eszóthen). Ellentéte a kívül (εξωθεν = exóthen). Az emberek Istennek-tetszőnek minősíthetnek valakit a külső (kívül) alapján, de Isten bennünket megítélésének nem ez az alapja, mert belül rakva lehetünk képmutatással és törvényszegéssel. A Messiás ellenfelei akármilyeneknek is látszanak kívülről, "belül ragadozó farkasok". (Mt 7,15; 23,28; Lk 11,39; Mk 7,15.18) Ez a "belül" a hordozója a rablásnak, a mértéktelenségnek, a tisztátalanságnak, az említett képmutatásnak és törvényszegésnek, valamint az általános tartalmú gonoszságnak; nemkülönben a szavainkban megnyilvánuló magatartásunknak is. (Mt 23,25.27-8; Lk 11,29-40; 11,7) Belülről jönnek elő az embert Isten előtt szennyessé tevő gondolatok, szavak és cselekedetek. (Mk 7,21) Ezen a helyen a "belül" közelebbről is megjelölődik: "belülről, az emberek szívéből...". Ez a szív - amelyet a Szűz ajkára adott "gőgös gondolatok" forrásának is láttunk már - a leggyakoribb megjelölése az emberi magatartás "embernél" szűkebb tartalmú hordozójának.

De nemcsak e leggyakoribb megjelölése van Jézusnak, van ritkásabb is. Ilyenek - a fül és a szem.

A fül - Füle minden embernek van, de országbeli füle csak övéinek: mert csak akinek ilyen füle van, az képes meghallani az Ország örömhírét. A szinoptikusoknál hét ízben találjuk ajkán e fordulatot: "Akinek füle van, hallja meg!". (Mt 11,15; 13,9.43; Mk 4,9.23; Lk 8,8; 14,35) Izajás nyomán beszél azokról, akiknek fülük van, és mégsem hallanak: nagyothallók. (Mk 8,18; Mt 13,14-5)

A fül az Ország tartalmainak **tudomásulvevő és elfogadó szerve. Nem merőben halló és megértő szerv tehát.** A fül dönt a magunkévá tevésről is. A hét ízben használt kitélt az Ország legnagyobb jelentőségű tartalmainak közlésekor használja a Messiás. A kicsiség, az üldözöttség, az evilági gondok és gazdagság megtagadása, a konkoly ki-nem-tépése, a sótlanná vált só kihajítása - ezeknek a tartalmaknak tudomásulvételéhez és magunkévá tevéséhez szükséges a hallani képes fül.

Értő és akaró szerv tehát, amely a maga differenciálatlanságával **még magától az "embertől" is alig differenciálódik el;** mert a fül is megkaphatja az Országba tartozó ember legnagyobb értékállítmányát: boldog lehet a fül. (Mt 13,16) Látható: csak valami nagyon kevés "lélektanibb" kifejezés az "ember" jelentéstartalmú jézusi szavaknál, lévén a fül érzékelő szerve az emberi testnek, az embernek.

A nem nagyothalló, tehát egészséges fül - értelmi-akarati szerve az Ország újjászületett emberének.

A szem - Megtalálható benne az emberi magatartás, melynek negatív tartalmait gerenda-nagyságúnak láthatjuk mások szemében és szálka-kicsinységűnek a magunkéban. (Mt 7,3-5; Lk 6,41-2) De a szem nem csupán magatartások megláthatásának helye, aktív szereppel is bír. Megbotránkoztatja az embert, létrehozhatja a bűn akarati döntését, és a gyehennára is juttathat bennünket. (Mt 5,29; 18,9; Mk 9,47) Nincs mindenkinek funkcionáló országbeli szeme, mert vannak, akik lehunyják ezt a szemet, nem akarnak látni vele, és vakká teszik magukat. (Mt 13,15; Mk 8,18; Lk 19,42; Jn 12,40) Aki azonban hajlandó használni a szemét, annak a szeme megkapja az Ország formai értékállítmányát: "egyszerű" lesz a szem. (Mt 6,23; Lk 11,34)

A szem sem merőben látó-értő szerv; a teljes, az egész emberi magatartás szerve: képes világossá tenni az egész embert; képes az egyetemes formai értékállítmány ("világos") birtokába juttatni azt, akinek ilyen országbeli egyszerű szeme van (17a num). A "szem" sem különböztet tehát értelmi és akarati hordozó között. Az emberi magatartás egészének szerve-hordozója. - Miként a fül, azonképpen a szem is alig differenciálódik el az "embertől". Jelöli is az egész embert: "Szemet szemért", (Mt 5,38) s ugyanúgy megkaphatja a "boldog" értékállítmányt, miként a fül: Boldogok a szemek, amelyek látják a Messiást és amelyeknek az Atya felfedte azt, amit csak a "csecsemőknek" fed fel. (Mt 13,16; Lk 10,24)

c) A szív

Lássuk ezután **a Jézus által leggyakrabban emlegetett "szervet": a szívet.** Közel ötvenszer kerül elő ajkán. Miként az előző két "szerv", ez is jelenti az ember egészét: "Isten ismeri szíveteket", (Lk 16,15) azaz titeket. A szív megkapja az egyetemes formai értékállítmányokat:

tiszta is, jó (kalosz és agathosz) is, s kap egy jelentős "tartalmi" állítmányt is: "alacsony". (Mt 5,8; Lk 8,15; Mt 11,29) A szív ott van, ahol az Országot jelképező, vagy annak megtagadását jelképező kincs található; ugyanúgy, miképp az ember. Sőt, a szívé, magáé a kincs; ugyanúgy miként az emberé. (Mt 6,21; Lk 12,34; 6,45)

Mindezek a helyek azonban nem homályosíthatják el a szív (καρδια = kardia) "szerv"-szerepét. Az inaszakadtnak mondott szavak után, ellenfelei a szívükben gondolják, hogy a Messiás káromkodik; itt a szív a gondolatok forrása. (Mt 9,4; Mk 2,6,8; Lk 5,22) A tisztaságvita során adott bűnlista a gondolatok, szavak és cselekedetek hordozójának állítja a szívet. A feltámadásban kételkedő gondolatoknak is a szív a forrása. (Mt 15,18-9; Mk 7,21.19; Lk 24,38) Szerve-hordozója szavainknak is: úgyannyira, hogy a szív beszélteti a száját. (Mt 12,34; Lk 6,45) Hordozója elhatározásainknak is: a szívben történik meg annak elhatározása, hogy a Szentlelket engedjük majd beszélni szánkunkon keresztül. (Mt 12,32.34)

Differenciálatlan szerve tehát a szív a gondolatnak, szónak és cselekedetnek. Ebből a differenciálatlanságból, amely a szívet a gondolatban-szóban-cselekedetben megnyilvánuló emberi törekvés szervének tekinti, érthető, hogy a szív egyaránt forrása az Ország értésének és nem-értésének, egyaránt forrása az Ország parancsai megtevésének és meg-nem-tevésének. Ellenfelei a szívükkel "nem értik" az Ország nagy gondolatait. (Mt 13,15; Jn 12,40) **Jézus nyelvében-gondolkodásában a szív tehát az emberi törekvés középponti szerve.** Valamelyest még a fül és a szem is a szív irányítása alatt áll: a szív az oka a fül nagyothallásának, a szem vakságának. (Mt 13,15; Jn 12,40) A szív az emberi magatartást kísérő tudatállapotnak is középpontja: a szívében örül, a szívében szomorú az ember. (Jl 1,1.27; 16,6.22)

Az embernek akarnia kell a gondolkodást, és nem tud akarni gondolkodás nélkül. E két emberi képesség funkcióbeli elválaszthatatlan egybefonódása lehet a legvalószínűbb oka annak, hogy Jézus és kultúrköre nem differenciálta szét ezt a két egymásbafonódó képességet - legalábbis azok hordozóinak síkján. Ez lehet a legvalószínűbb oka annak, hogy a fül, a szem és az ezeket is meghatározó szív - egyaránt szervei mind az értési, mind az akarási emberi funkcióknak.

Egyetlen differenciációt ismer a szív is, miként a fül és a szem is: országbeli-e, avagy nem országbeli. Az országbeli szív teljes intenzitással szereti az Istent. (Mt 22,37; Mk 12,30) A szív a forrása mindannak, amiben ez az Istent-szeretésünk konkrét formát ölt: a szív hiszi az igét, a szív metanoizál, a szív gyakorolja a megbocsátást. (Lk 8,15; Mk 11,23; Mt 24,48; Lk 12,45; Mt 18,35)

Ez a szív lehet nem országbeli is; lehet - távol az Istentől. (Mt 15,8; Mk 7,6) Az Ország nagy ellenlábas, a Sátán is a szívet célozza meg; onnan veszi ki az Ország igéjét, amelyet a Messiás minden szívbe bele vet. (Mt 13,19; Mk 4,15; Lk 8,12) "Kezdetben" ez a szív még országbeli volt, később átalakuláson ment keresztül: keménnyé (σκληρος = szklérosz) lett. Mózesnek e "keményszívűség" miatt kellett megengednie a váláslevelet. A Márk-záradék szerint Jézus ugyanezt a szklérokardiát hányja szemére a feltámadást elhinni nem akaró tanítványoknak. (Mt 19,8; Mk 10,5; 16,14) Gazdag szókinccsel festi a szív megromlásának tényét: beszél a szív megvastagodásáról, megkövesedéséről, késedelmes voltáról, érzéketlenné, vakká válásáról. (Mt 13,51; Lk 21,34; 24,25; Jn 12,40; Mk 8,17)

A Messiás az embert - a szarx-pneuma kettőségétől kezdve a belül-fül-szem-szív kétféleségéig - **a törekvés kétféleségében látja**. A szív a legfőbb törekvésközpont. A döntés az Ország mellett vagy az Ország ellen - a szívben történik. Alapvetően gondolati síkon történik ez a döntés, amelyet követhet a szó és a cselekedet magatartása is; az egyik vagy a másik, vagy mind a kettő.

Így érthető, hogy aki "asszonyra néz azért, hogy megkívánja őt, már házasságot tört vele szívében". (Mt 5,28) Egyenes következménye ez a szív e döntő szerepének (75a num). **Mindez azonban nem jelent törést az ószövetségi szemlélettel szemben**, még csak nem is tökéletesítése annak. Csupán hangsúlyt tesz a már addig is érvényben levőre. A Tízparancsolat struktúrája ezt kétségtelenné teszi: a gondolat-szó-cselekvés egységében rajzolja meg az Istennek-tetszés, ill. nemtetszés magatartását. Megrajzolja Istennel szembeni magatartásunkat a gondolat (I), a szó (II), a cselekedet (III) síkján, és megrajzolja magatartásunkat ugyanezen a hármas síkon minden embertársunk irányában. Nem bánthatjuk embertársunk életét faj- és önfenntartási javait cselekedettel sem (V-VI-VII), szóval sem (VIII), gondolattal sem (IX-X). Az Ószövetség is tiltotta tehát az "asszonyra nézést".

A Pneumá-ból újjászületett ember szívének döntéseiben rajzolja meg a Messiás a maga tartalmi etikáját. E döntések az ember döntései: az értelem és a szabad választási lehetőség - természetünkben adott - birtokában levő embernek értelmes és szabad döntései.

42. ISMERNI ÉS HINNI

a) Metanoia és hit

A döntések elé állított hallgatóival szemben az Országot meghirdető Messiás **két alapkövetelményt támaszt: a tudatátalakítást és a hitet**. (Mk 1,15) Hirdetésének egyetemes, mindenkit hívó jellegét már láttuk (13b num). A Messiás tudja, hogy az ember legrosszabb esetben is "útfél", de lehetetlen számára meg nem hallania az Országról szóló hirdetést. Az embert olyan lénynek ismeri, amelynek törekvésközpontja képes feléje fordulni. Amikor egyetemes hívással hív, csak ezt nézi, csak ezt látja az emberben. Ekkor teljességgel mindegy, milyen csillagfénymesszeségben él is valaki a Messiás életétől-eseményeitől. Lehet a szív birtokosa vámos vagy utcanő, ha megnyitja a tudatát Jézus mondanivalói számára, ha megméri ezzel a mondanivalóval életét, ha a szíve fordulni akar - megelőzi az Isten Országában azokat, akiknek életteltjesítménye objektíve messze az övé felett áll, de **a tudatátalakításban és megfordulásban realizálódó krisztusi bűnbánattartás** nem kap helyet bennük (13c num).

A bemutatkozó Hirdető másik indulási követelménye - a hit. Logikailag, időbelileg megelőzi a másikat. Csak ha ez adva van, csak akkor kerülhet sor a metanoiára. Mert tudatunknak a Messiás tudatához való hozzáformálása, valamint az új tudatunk és a valóságos teljesítményeink közti különbség meglátásából fakadó megfordulásunk-bűnbánatunk - csak abban az esetben lehetséges, ha Személyét és mondanivalóját, a mondanivalóban bennelevő egész követelményrendszerét elfogadjuk. **A metanoia teljessége tehát feltétlenül megkívánja a hitet**. A csupán tudatátalakulást jelentő metanoia első lépései azonban jelentkezhettek még a hit előtt; éppen ezek az első lépések készítik elő a nagy megfordulás alapját: a hitet. Az elfogadásnak legszélesebb fogalmi kört átfogó, tehát legabsztraháltabb kifejezése - a hit. E kifejezés tartalma a Messiás ajkán meglehetősen összetett.

b) A hit ajándék?

A Messiás hitfogalmát kutatjuk. Előljáróban emlékeztetbe idézzük az egyetemes hívással és a kiválasztással kapcsolatban megállapítottakat (13 num). A Messiás minden ember számára kínálja fel a Maga Országát, annak tudatátalakítását is, az Országban való hitet is. Teljességgel rajtunk fordul, megtörténik-e bennünk a tudat átalakulása; **teljességgel rajtunk fordul, hogy eljutunk-e a hitre**, ha egyszer meghallottuk az Ország igéjét.

Van Jézusnak egy szállóigéje, melyet Máté és Lukács szövege 2-2 ízben, Márk pedig egy ízben közöl: "Akinek van, annak adatik és bővelkedni fog, akinek pedig nincs, attól még azt is elveszik, amije van", ill. "Mindenkinek, akinek van...", ill. "akinek pedig nincs, attól, amit birtokolni vél, azt is elveszik". (Mt 13,12; 25,29; Mk 4,25; Lk 19,26; 8,18) Kapcsolódik a szállóige a talentumokról és a minákról szóló példabeszédekhez. Minden szolga megkapta az Országban való munkához szükségeseket. Aki ezt gyarapítja magában, azét az Ország Ura továbbgyarapítja. Aki nem használja fel a kapottakat, attól az Ország Ura elveszi, amit kezdetben adott neki. A másik három előfordulás a magvetőről szóló példabeszédhez kapcsolódik. Máténál a történet után,

Márknál és Lukácsnál a történet megmagyarázása után, de nem közvetlenül, hanem a lámpatartóra helyezendő lámpás képét és kifejtését követően. Mégpedig egy bevezető felszólítással: "Vigyázzatok, hogy mit hallotok", ill. "Vigyázzatok, hogy miként hallgatjátok". Máté szövegében bevezetőként azt halljuk, hogy a tanítványoknak adatott megismerni az Ország titkait. Nem kétséges, hogy az ezt a bevezetést követő szállóige **speciális kapcsolatban van azzal az igével, amelynek meghallásából indul el a hitre jutás folyamata**.

Az útféllal, a tövises talajjal jelképezett ember is bír valamit, hiszen hallja, örömmel hallja, elfogadja, megtartja az ígét, hisz is ideig-óráig. Ezt jelentheti a szállóige "amije van is", "amit birtokolni vél" kitétele.

A jó földdel jelzett ember nem ideig-óráig hisz, nála az elvetett magnak nem árthat semmi sem, százszoros termést hoz. Aki hajlandó búzaszemként elhalni, az sok gyümölcsöt hoz. (Jn 12,24) Ezt jelentheti az "akinek van, annak adatik és bővelkedni fog".

Úgy tetszik tehát, hogy Isten az egyetemes meghívás alapján mindenki számára felkínálja igéjét; elfogadásra, hithez jutásra. S ennek következtében - mint a napsugár, az erő és minden a hit is Isten felkínált ajándéka. **Hogy ki jut birtokába a hitnek - ez az emberen fordul**. Aki megbecsüli Isten felkínálását, az egyre gazdagabban fogja birtokolni Isten ajándékát, a hitet. Aki földbe rejti, kendőbe köti, útfélbe, sziklás, tövises talajba fogadja be, nem jó földbe tehát, és nem kamatoztatja, amit kapott - az nem jut birtokába annak, amit különben is csak vélt megragadni.

Ez a szállóige sem használható fel a Szeretet-Istennel összeegyeztethetetlen, diszkrimináló predestináció igazolására.

Isten felkínálja a hit lehetőségét, s az emberen fordul, hogy hisz-e vagy sem. A Messiás üdvösségünk feltételének állítja ezt a hitet: "Aki hitt, majd megmentődik, aki pedig nem hitt, majd elkárhozik". (Mk 16,16) De semmi kétséget sem hagy, hogy a megmentődés ezen objektív útja mellett van egy szubjektív út is. Nem a messiási hittartalmak elfogadása az üdvösség egyetlen lehetősége. Ninive bűnbánatot tartó népe nyilvánvalóan nem

ismerhette a jézusi tanítást, s Jézus mégis biztató szavakat mondott üdvözülésükről, mert Jónás próféta szavára bűnbánatot tartottak. (Mt 12,41; Lk 11,32) **Aki felzárkózik életével lelkiismeretének a szavához, megmentődik** akkor is, ha nem találkozott a jézusi igehirdetéssel. Azért lehetséges ez, mert az Isten képeire teremtett emberben benne van a Lélek, a lelkiismeret, amely arra indítja őt, amit Isten belé teremtett. Azért lehetséges ez, mert Isten senkitől nem kívánhat többet, mint azt, hogy felzárkózzék lelkiismeretének szavához. Ha felzárkózik, már adott is benne a hit és a metanoia. Jól látható ebből ismét az objektív és szubjektív hit, ill. metanoia azonossága és különbözősége. Azonosság: mindig ahhoz zárkózom fel, amit lelkiismeretem követelményként állít elém. Különbözőség: a jézusi hirdetés-tanítás tartalmaitól különbözhetik lelkiismeretem szava. Az üdvösséghez ez utóbbi is elég. Az Ország megvalósulásához viszont kell az objektív, a jézusi hittartalom elfogadása.

Mindenki hisz valamiben. Abban, amit élete legfőbb irányítójaként él meg. Hit nélküli ember nincs. Az ehhez nem igazodás az, ami szubjektíve is bűn, amiért felelősséggel tartozunk (38d num).

c) Ismeret és hit

Kultúrkörünkön belül élesen megkülönböztetjük az értelmi és akarati lelki képességet, s ennek nyomában az értelmi (megismerési) és akarati (cselekvési) funkciót. Számunkra a "hit" egyértelműen értelmi-megismerési funkciót jelöl; amennyiben arról van szó, hogy **elhiszünk valakinek valamit**. Eme kultúrkörünkön belüli egyértelműség ellenére is átcsap azonban a "hit" szóval kifejezett tartalom ezen az értelmi-akarati határon, amennyiben arról van szó, hogy **hiszünk valamiben, valakiben**. Legyen e "valami" akármilyen eszme, legyen e "valaki" akármilyen személy, ha hiszünk **benne**, akkor már akarati-cselekvésbeli funkciókra is gondolunk: közösségvállalásra, hűségre, mégpedig esetleg egészen a mások, sőt a magunk vérének hullásáig is.

E "benne"-vonzat nyelvténye és jelentéstartalma ellenére mégis alapvetően tudatbaszerzési-ismerési funkciót jelöl a hit kultúrkörünk számára. Ezt az ismerési funkciót differenciáltnak tudjuk. Mégpedig aszerint, hogy **mi a forrása annak az ismeretnek**, amelynek tudatbeli birtokába jutunk az ismerési funkció által. Az **"ismerni"** és **"ismeret"** szavak még differenciálatlanul tartalmazzák a tudatbaszerzési funkciót és annak eredményét. Ha azonban figyelemmel vagyunk az informáló, azaz a bennünket ismeretekhez juttató forrásokra, akkor már differenciálódik bennünk ez a még differenciálatlan fogalom.

Ha csak az érzéki tapasztalás az informáló, akkor a fenti két szó a **"tapasztalni"** és **"tapasztalat"** szavakkal helyettesítődik be, pontosítódik. Ha olyan ismeretről van szó, amelyet a tapasztalás mint forrás önmagában még nem magyaráz, hanem az emberi értelem következtető tevékenysége is forrása-oka létrejöttének, akkor a **"következtetni-megérteni"** és a **"következmény"** (conclusio) áll helyére eredeti két szavunknak. Végül, ha olyan információnak kerülünk birtokába, melynek nem lehet elégséges oka sem a tapasztalás, sem a következtetés, sem a kettő együtt, hanem a teljes ok egy ismeretközlő, informáló tekintélyt is (vagy csak azt) feltételez, ebben az esetben az **"hinni"** és **"hit"** szavak kerülnek a differenciálatlan "ismerni" és "ismeret" helyére. **Ezt a külső tekintélyt helyettesítheti egy belső megtapasztalás**, egy belső meggyőződés, amelyet mások számára nem tudunk igazolni; sem tapasztalati igazolással, sem következtetésekkel.

E differenciáció kultúrkörünkön belül olyan éles, hogy **szabatosan elválaszthatjuk ennek erejében a szaktudományt, a bölcséletet és a világnézettant**, azaz a különféle "hitek"

tudományos vagy nem-tudományos rendszerét. E háromból az első olyan ismerettárgyakat rendszerez, amelyek tapasztalással elérhetők; a második pedig olyanokat, amelyek elvileg meghaladják a tapasztalással elérhető tárgyakat. Az elsőben **az ismeret igaz voltának ismérve** a laboratóriumi, ill. múzeumi tapasztalás (természettudományok és társadalomtudományok); a másodikban a gondolkodásunk alaptörvényeivel való megegyezés, az azokkal való nem ellenkezés (bölcselet). A világnézettanban pedig azokat az ismereteket rendszerezzük, amelyek maradéktalanul nem jutnak birtokunkba a szaktudományos tapasztalás és a gondolkodástörvények segítségével történő bölcséleti következtetés erejében. Olyan ismereteket tartalmaz tehát a világnézettan, amelyeknek egyetemesen igazoló erejű végső forrása ennek következtében csak egy olyan informátor lehet, akinek ismeretei meghaladják az ember számára tudományosan megtapasztalható-kikövetkeztethető ismereteket. Ebben az esetben ismeretünk igaz volta eme emberentúli informátor tudásán és igazat mondásán fordul.

A kultúrtörténelem bizonyossága szerint **az ember kérdései és feleletei messzebbre nyúlnak, szélesebbre terjednek, mint az emberi erőből** (szaktudományok és bölcselet) **adható s igazolható válaszok**. Amikor ugyanis az emberi kérdések igazolt és teljes megválaszolására törekszünk, akkor vagy kevesebbre felelünk, mint amennyit kérdezzük; vagy emberentúli informátort vagyunk kénytelenek igénybe venni. Ennek következtében a legsajátosabb értelemben a "hinni" szó azt az ismerési funkciót jelöli, amely egy emberentúli informátort használ fel a maga tudatbaszerzési folyamatában. Az ily módon megszerzett ismeret elvileg és rendre olyan tárgyakra vonatkozik, amelyek a szaktudományok és a bölcselet számára el nem érhetők, nem igazolhatók maradéktalanul.

Kultúrkörünkön belül tehát **hinni** - legsajátosabb értelemben **ennyit jelent: tekintélyi alapon igaznak elfogadni olyan információkat, amelyeket az egyetemesen igazolható emberi tapasztalás és következtetés el nem érhet**.

d) A hit - mint ismerőtevékenység

A Messiás hitfogalma kultúrkörünk hitfogalmától meglehetősen különböző. **E szó Nála jelent ismerő-tudatbaszerző tevékenységet is, de nemcsak azt**. Lássuk előbb, mi Jézus ajkán a hitnek, mint ismerő-tudatbaszerző tevékenységnek a tartalma!

Mindenfajta ismeret alapja - az érzékelés. Amint láttuk, az Országon belüli ismerésnek is vannak érzékszervei: a "belül", a szem, a fül és mindenekelőtt a szív. Küldetése teljesítésének érdekében a Messiás igénybe veszi övének összes érzékszerveit, hogy információs anyaga azokon keresztül behatolhasson övének tudatába. Ízlelnék a csodálatos kenyérszaporítások alkalmával, és emlékezteti is őket erre. (Mt 16,9; Mk 8,18) Mójukban van szaglással is megbizonyosodni, hogy Lázár teste már oszlásnak indult. (Jn 11,39) Tapintószerveiket állítja munkába, hogy megbizonyosodjanak feltámadása felől. (Lk 24,39; Jn 20,27) Hallószervüknek háromévi tanításával adott anyagot, látószervüknek pedig a három év csodáival és jeleivel. Olyan hallani- és látnivalókat nyújtott, amilyenekben a múlt nagyjai sem részesülhettek. (Mt 13,17; Lk 10,23-4)

Ahogy nem hagyta ki a Messiás az Országra vonatkozó ismeretek megszerzéséből az érzékszervek tapasztalati anyagát, ugyanúgy nem hagyta ki azt sem, ami az emberi tudattevékenységgel ugyancsak vele jár: e tapasztalati anyag tudatbeli feldolgozását. Azaz nem hagyhatta ki a gondolkozást: a tapasztalati anyagnak az emberi gondolkodástörvények segítségével történő feldolgozását, az értelmi következtetést sem. Bőséges a Messiás

szókinccse a következtető jellegű, a tapasztalaton túlnyúló emberi tudatbaszerző tevékenységnek rajzára. A tapasztalati ismereteken túl és a tekintélyi elfogadás útján szerzett ismereteken innen - a Messiás igen jelentős szerepet tulajdonít tanítványai, kortársai e "racionális" gondolkodó tevékenységének. Tapasztalható tényekből kell övéinek nagyfontosságú országbeli tudnivalókra jutniuk, következtetés, gondolkodás által.

Ahhoz, hogy világosan láthassuk miféle ismerő tevékenységet jelent Jézus ajkán a "hinni" szó, a "hinni" szócsalád szavain kívül meg kell vizsgálnunk még azokat a Jézus használta igéket is, amelyek ismerő tevékenységről beszélnek. Melyek ezek az igék?

1. Hallani (ακουειν = akuein)
2. Látni-nézni-szemlélni (ὁραω = horán, ιδειν = idein, βλέπειν = blepein, θεωρειν = theórein)
3. Tudni-ismerni (ειδεναι = eidenai, γνωσκειν = ginószkein)
4. Értetni-gondolkodni (συνιεναι = szünienai, νοειν = noein)
5. Vélekedni-ítélni (νομιζειν = nomidzein, κρινειν = krinein)

43. TAPASZTALNI ÉS HINNI

a) Hallani (ακουειν) és hinni

Jézus Önmagát is, a Lelket is úgy mutatta be, mint akik hallják, hallgatják az Atyát. A Lélek "nem magától fog szólni, hanem mindazokat fogja mondani, amiket hall". (Jn 16,) Mindazt, amit a Fiú, mint informátor az Országra vonatkozóan közölt velünk, az Atyától hallotta. Az Atyától küldött voltának és az Atya iránti szeretetének bizonyosságát látta abban, hogy nem saját, független, hanem az Atyától hallott információkat közöl velünk (5d num). **Ezek az információk - eredetükben - a szentháromsági vonatkozáspontok egymásnak nyújtott időtlen információi.**

Akik nem csatlakoznak Hozzá, akik nem akarják meghallani információit, azok az Ellenlábás Ország fejének, a Sátánnak a hallgatói: "Én, amit Atyámnál láttam, azt mondom; ti pedig azt teszitek, amit a ti atyátoktól hallottatok". (Jn 8,38) Övéi azonban a Fiút, Annak hangját, Isten igéjét és - legnagyobb előfordulási számban - az "igét" hallják. Sőt, testvéreiket, tanítványait és az Ő gyülekezetét is hallják, hallgatják. (Mt 18,15-7; Lk 10,16) Ez a "hallás" a Messiás, a Lélek és övéinek esetében "ráhallgatást", azaz a hallottak elfogadását is jelenti. Hallgatni az Istenre - Jézus nyelvén ez helyettesíti az engedelmeskedést. Ez utóbbi szó (ὁυπ-ακουειν = hüpakuein: engedelmeskedni és ακουειν = hallgatni; vö. a német horchen és gehorchen szavakkal) hiányzik Jézus anyanyelvéből. Az evangélisták sem adják ajkára Jézust vagy embereket illetően. Csak a szél és tenger, a tisztátalan lelkek és a fügefafa, tehát az emberalatti világ engedelmeskedik Jézus és övéi szavának. (Mt 8,27; Mk 4,41; 1,27; Lk 8,25; 17,6) Ők maguk nem engedelmeskednek. A Messiás csak a testvérekre és azok közösségére nem hallgatást nehezményezi bennünk és nem az engedetlenséget. (Mt 18,17) **A ráhallgatás és az engedelmeskedés** között nyilvánvalóan az a különbség, hogy a ráhallgatás megkívánja az értelmi belátást, az engedelmesség pedig meglehet, megvan enélkül (45f num).

A Szentháromságon belül ez az elfogadás sajátosan ottani tapasztalatra épül. De az idő világában **az ember milyen alapon teszi elfogadott ismeretévét, amit a Fiútól hall? Tapasztalás, következtetés, tekintély alapján?**

A hallásnak a szerve, a fül - amint láttuk - lehet országbeli is. Egyfelől biológiai süketek országbeli hallókká lesznek és biológiai hallók országbeli süketekké: "a süketek hallanak"; másfelől pedig: "hallván hallotok, és nem értetek..." és "fülökkel nagyothallottak... hogy ne halljanak fülökkel...". (Mt 11,5; 13,13-5) Akik országbeli értelemben nem süketek, azok hallják, meghallják, igaznak fogadják el, s életüket kötelezőnek irányítónak tekintik azt, amit a Fiútól hallanak. Ezek azok, akik az Istentől, az Igazságból valók; ezek az Ő juhái. Meg is kapják ennek a "hallásnak" jutalmát: "élni fognak". (Jn 8,47; 18,37; 10,3.16.27; 5,24-5.28) Mindezeknek megfelelően alakul az "akuein" viszonya a tudatbaszerzési folyamat többi igéihez. A Messiás "tudtul adja" (gnóridzein), amit hallott; és a hallottaknak megfelelően foglal állást, formálja meg ítéleteit (krinein). (Jn 15,15; 5,30) Övéi esetében viszont ezt az alapvetően csupán **érzéki tudomásulvételt jelentő ígét szoros mellérendelő kapcsolatba hozza** egy következtető, **gondolkodást feltételező igével**: "Halljatok és értsetek!" (szünienai) - mondja övéinek, amikor magyarázza, hogy Isten előtti tisztaságuk szempontjából mit sem számít az, amit megesznek; csak az, ami szájukon keresztül kijön a törekvésközpontból, a szívből. (Mt 15,10; Mk 7,14) A magyarázatban a tanítványok értő-következtető-gondolkodó képességéhez fordul, hogy elfogadtathassa velük tanítását, amely egyébként jelentősen különbözik attól a hagyományos szemlélettől, amelyben azok nevelkedtek. Ugyanez a két ige kerül mellérendelői kapcsolatba a magvetőről szóló példabeszédben is. Azok, akiket az útfél jelképez, hallanak és nem értenek; míg azok, akiket a jó föld példáz, azok hallanak és értenek. (Mt 13,19.23) A sziklás talajjal jelzett emberek kezdeti magatartása a hallás és az el- s befogadás, amelyet követ később az üldözöttség életformájának vállalni nem akarása következtében a megbotránkozás, az ügy otthagynása. (Mk 4,16-7; Lk 8,13) Márk és Lukács fogalmazásában a "jó föld" hallja és elfogadja-megtartja az ígét. (Mk 4,20; Lk 8,15)

A hallás tapasztalati információját követi tehát a szellemi mérlegelés és ennek erejében jön létre az elfogadás. Látnivaló: a hallás, amennyiben biológiai fogalom, megelőzi az értés-nemértés, az elfogadás és el-nem-fogadás magatartását. Amennyiben országbeli fogalom, annyiban már egyet is jelent az értéssel és a nemértéssel, sőt az elfogadással és el-nem-fogadással. De mindkét esetben összeköti a hallás megtörténtét és a hit létrejöttét egy érzékelésen túli és egy hittel elfogadáson inneni mozzanat. Összeköti, mert csak akkor lehetséges a hallásnak hit avagy nemhit az eredménye, ha az ígét meghalló ember **mérlegel**. Mérlegeli az emberi természet alapján: értelmileg elfogadható-e, akaratilag vállalható-e? Pontosabban: a szívben (amely az értelemmel rendelkező ember jézusi törekvésközpontja) megszületik az értelmi alapokat nem nélkülözhető döntés a hallottak mellett vagy ellen. - **A Messiás kívánja a hallottak mérlegelését, értelmi feldolgozását, mert csak ezáltal tartja lehetségesnek a döntést az Ország ügye mellett.**

Ezek után lássuk az "akuein" viszonyát a "piszteuein" (hinni) szóhoz. Az "útfél" esetében Lukács Mátéval szemben nem azokat említi, akik látnak és nem értenek, hanem azokat, akik "látnak és nem hisznek". A "sziklák" esetében pedig Mátén és Márkon túlmenően nemcsak azt állítja, hogy a sziklás talajjal jelzett emberek kezdetben "hallják és elfogadják" az ígét, hanem megtoldja leírásukat: "ezek, amikor hallják, örömmel elfogadják az ígét, (ezek azok), akik csak egy ideig hisznek...". (Lk 8,12-3) **Előbb a megértést, utóbb az elfogadást helyettesíti be tehát a "piszteuein" szóval.** Biológiai hallás esetén követi a hallást a hit; országbeli hallás esetén már azonos is ezzel a hallással a hit, amely pedig ismét azonos az országbeli, tehát az ige melletti döntést meghozó értéssel. Egyébként a negyedik

evangéliumban megtaláljuk hallás és hívés e kapcsolatát: "aki az én ígémet hallja, és hisz az engem küldőnek, bírja az örök életet". (Jn 5,24)

Szemléltesse mindezt az alábbi táblázat:

	Mt 13	Mk 4	Lk 8
1. Útfél	hall -19 nem ért	hall -15	hall -12 nem hisz
2. Sziklák	hall -20 elfogad megbotránkozik -21	hall -16 elfogad megbotránkozik -17	hall -13 megtart, hisz elmege -14
3. Tövis	hall -22 elfojt	hall -18 elfojt -19	hall, elfojt -15
4. Jó föld	hall -23	hall -20 megtart	hall -15 megtart

A párhuzamosság láttán arra kell gondolni tehát, hogy a **hit azonos a συνιεναι (ért), a λαμβανειν (lambanein = befogad) és a δεχεσθαι-κατεχειν (decheszthai-katechein = megtartani) szavak tartalmával.** A következő igék vizsgálatának kell majd eldöntenie, hogy a Jézus ajkára adott mondatokban valóban azonos tudatbaszerző magatartást, azonos információs jelleget jelölnek-e a piszteuein és a többi - érzékelést és gondolkodást kifejező - igék.

Sőt, mivel a "jó föld" nem csupán ért és elfogad és megtart, hanem 30, 60, 100-szoros termést is hoz, természetesen felmerül az a kérdés is, hogy e "hallás-értés-befogadás-elfogadás-megtartás-hívés"-sor merőben tudatbaszerzési folyamatot jelent-e, avagy túllépi - kultúrkörünk nyelvén szólva - az "ismerési" zónát, és átcsap az "akaratiba" is. Felmerül tehát a kérdés, vajon ezek az ismerést kifejező igék nem jelentenek-e nemcsak ismerést, hanem ismerést és cselekvést? Pontosabban: **nem jelentik-e (kultúrkörünk differenciációja nélkül) egyetlen jelentésként: az ismerésből kinövő cselekvést,** az ismeretre alapozó magatartást is? Ugyanúgy, ahogy a Szentháromságon belül is elválaszthatatlan kapcsolatban van az ismerés és a szeretés!? (5a num).

b) Látni és hinni

°ορον (láttni) - A Messiás úgy mutatja be magát, mint aki látta az Atyát és látta mindazt, ami az Atyánál van. (Jn 6,46; 8,33) Övéi, a tisztaszívűek is meglátják majd az Istent; övéi, a Benne hívők meglátják majd Isten dicsőségét. Sőt, a búcsúbeszédben övéi értesülnek róla, hogy a Fiút látván, az itt lehetséges módon már az Atyát is látták. (Mt 5,8; Jn 11,40; 14,7.9) Kortársai láthatják Őt magát is, cselekedeteit is; övéi láthatják a Feltámadottat, és nem-övéi is láthatják majd az Eljövendő Messiás dicsőségét aiónvévkor.

A Messiás részéről ez a látás teszi lehetővé a bizonyágtevést arról a világról, ahonnan eljött közénk. (Jn 3,11) **Kortársai esetében pedig ennek a látásnak kell létrehoznia a hitet.** A Messiás elegendő alapnak tekinti a hithez azt, amit látni nyújtott. A hit elmaradását ezért menthetetlen magatartásnak tekinti: "Ha nem cselekedtem volna közöttük azokat a tetteket, amelyeket senki más nem tett, nem volna bűnük; most azonban látták (azokat), és (mégis) gyűlöltek engem is, Atyám is...ok nélkül gyűlöltek engem". (Jn 15,24) A szavak elhangzásakor már készülődnek a főpapi cselédek a Getszemáni felé. A Messiás mutatta cselekedetek nem melléállást hoztak létre bennük következményként, hanem ellenefordulást. Ugyanezt a gondolatot fogalmazza meg már korábban Kafarnaumban. Látja az arcokon a nagy bejelentés - Én vagyok az Élet Kenyere! - negatív hatását, és ismét nem tudja felmenteni

azokat, akik elutasítják bejelentését: "bár láttok engem, mégsem hisztek". (Jn 6,36) Nem fogadják el igaznak bejelentését, bár látták a galileai esztendők tenger sok csodáját, és éppen az előző napon az ötezer ember megvendéglését. **E látási anyag alapján** - a Messiás úgy gondolja - **hitelt érdemlőnek kellene ítélniök bejelentését**. Miért gondolja így?

Mindkét nyilatkozata feltételezi a látást követő értelmi következtető munkát. Ennek elmaradását hiányolja. Ha Ő olyan dolgokat tesz, amilyeneket senki más nem tehet, akkor ezeknek látásából meg kellene születnie a következtetésnek, hogy Ő az, akinek-aminek mondja magát; meg kellene születnie, hogy elfogadják Őt és mindazt, amit információként közöl.

Miután megtapogatja sebeit, Urának és Istenének vallja Őt Tamás. Jézus felelete - a fentiek ismeretében - már nem is meglepő: "Mivel láttál engem, hittél". (Jn 20,29) "Hitnek" ismeri el Tamás magatartását. Ez a hit látást-tapogatást kívánt. A füllel való hallása a feltámadásról szóló jelentéseknek nem volt számára elegendő. A személyes találkozón azonban már következtetésre sem volt szüksége. Az érzékelés által nyújtott információt Tamás látja is, hiszi is. Ha **a fentebb tárgyalt két nyilatkozatban egy következtető jellegű tudatbaserzési folyamat látszik hitnek minősülni, úgy e harmadikban egy érzékelő jellegű.** A tamási nyilatkozat s az Úr ez alkalommal mondott egyéb szavai azonban arra utalnak, hogy nemcsak a feltámadás ténye az itt szóban forgó hit tartalma. Erre az egyéb tartalomra még visszatérünk (46c num).

Βλεπειν (nézni) - Az előzőhöz hasonló jelentésű szó. A "szem" országbeli vakságának jelölésére használja: "nézve nem látnak...szemetek van és nem láttok...nézve néztek és nem láttok". (Mt 13,13-4; Mk 8,18)

A vakon született ember meggyógyításának kapcsán a farizeusok füle hallatára beszél arról, hogy a vakokat látókká teszi, míg az épszeműek országbeli értelemben vakokká teszik magukat. Mivel a farizeusok tisztában vannak vele, hogy őket találja a célzás, felháborodva szólnak vissza Neki: "Talán mi is vakok vagyunk?" Jézus válasza ismét kétségtelenné teszi, hogy - szemlélete szerint - **a Mellette való állásfoglalásnak látás, ill. látás és következtetés alapján szükségképpen meg kell születnie minden kortársban,** aki nem kerül önnönmagával ellentétben. "Ha vakok volnátok, akkor nem volna bűnötök. De ti ezt mondjátok: Látunk. Ezért megmarad bűnötök". (Jn 9,40-1) Mivel - hazugul - tiltakoznak az országbeli értelmű vakság ellen és azt állítják, hogy mérlegeltek-következtettek, és úgy jutottak el arra az eredményre, hogy a Názáreti nem lehet az Istentől való, ezért megmaradó, meg-nem-bocsátható bűnük van. Miért? Mert csak mondják, hogy a Názáreti nem lehet Istentől való; valójában szívükben, lelkiismeretükben tudják, hogy nem bűnös, hanem az Isten embere.

Tapasztalatokon alapuló következtetésekből kellene tisztában lennie Személyével minden kortársának. Minél többet láttak messiási küldetésének jeleiből, annál inkább. A farizeusi szekta képviselői kezdettől fogva nagy figyelemmel kísérték működését. **A Messiás megítélése szerint elegendő**

tapasztalati anyagot gyűjtöttek ahhoz, hogy következtetésekké eldönthessék kivoltát. Ha nem gyűjtöttek volna eleget, nem volnának bűnösök a Messiást el-nem-fogadás miatt. De nem ez a helyzet, és így bűnösök. Nyilvánvalóan, a farizeusok tudata-lelkiismerete alapján is nyilvánvalóan képtelenség elutasító következtetésre jutniok a tapasztalatok alapján. Ez az ő vétjük. Ördögűzést látni, s ebből arra következtetni, hogy a Sátán önnönmaga ellen dolgozik és Jézus a Sátán szolgája - ez a megbocsáthatatlan bűn. Kevés, nem elegendő tapasztalati

anyag birtokában szólni az Emberfia ellen - ennek alapja lehet tévedés, lehet bizonytalanság. Elegendő anyag alapján tenni ugyanezt, **az értelmileg átlátott igazság tudatos megtagadását jelenti**. A megbocsátó Isten itt tehetetlenné válik; nincs reá bocsánat, mert nem lehetséges a bűnbánat. Ha az Isten, az isteni irgalom hiányossága lenne a fenti farizeusi magatartásnak akárcsak részoka is - nem marasztalhatná el őket a fenti súllyal a Messiás. A Szentlélek, az Igazság Lelke ellen, azaz a lelkük mélyén világosan látott igazság ellen vétkeznek, csak hogy ne kelljen átalakítaniok tudatukat, csak hogy ne kelljen megfordulniok. Az elmarasztalás alapja tehát az, hogy **a tapasztalatok alapján kétségtelenül értelmi ismerettel-tudással rendelkeznek Istentől-küldött voltáról**. (Mt 12,24-32; Mk 3,22-30)

θεωρεῖν (lát, szemlél) - Jézus harmadik látást jelentő igéje.

Hitünknek Jézus feltámadására vonatkozó tárgyát úgy akarja elfogadtatni övéivel, hogy megmutatja számukra sebhelyeit, s ujjakkal tapogattatja testét: "Lássátok a kezeimet, a lábaimat, hogy én magam vagyok az. Tapogassátok és lássátok, hogy a szellemnek nincsen húsa és csontja, ahogyan engem ezeket bírónak **szemléltetek**". (Lk 24,39) A búcsúbeszédben: "Még egy kevés idő és a világ engem nem **szemlél** többé, de ti **szemléltetek** engem; mert én élek, és ti is élni fogtok. Azon a napon (feltámadás után) majd **megtudjátok** (ginószkein!), hogy én az Atyában vagyok...". (Jn 14,19-20)

A feltámadás után már csak az országbeli élőknek fogja megmutatni magát, és ez a megmutatás a szentháromságbeli és az onnan közénk áradó egymásbanlevési titok tudását-ismeretét fogja eredményezni bennük. **Hittárgy (egymásbanlevés) tudását - fogja előidézni tapasztalat**. A kafarnaumi zsinagógában ígénknek mellé is rendelődik a "píszteuein": "Mindaz, aki szemléli a Fiút és hisz Benne, örök élettel bír...". (Jn 6,40) A Fiút-szemlélésnek a tapasztalata alapja a Fiúban való hitnek.

Ἰδεῖν (lát) - Jézus negyedik, ismét csak látást kifejező igéje. Ez is, miként az előző kettő, csak eme aiónbeli látást fejez ki: a kortársak Jézust látását, valamint a Messiás tetteinek, csodáinak látását. E szó megerősíti eddigi eredményeinket: a Messiás a látni adott anyag alapján következtetést kíván, melynek végeredményeként melléállást is vár tőlünk.

A kafarnaumi százados történetének jánosi leírása tételszerűen fogalmazza meg állításunkat: "Ha csak jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek". (Jn 4,48) E mondat egyfelől ténymegállapítást, másfelől korholást tartalmaz. Negyedik könyvünkben mutatunk majd reá ennek okára: **csak újabb és újabb csodák ellenében tudja megtartani személye mellett a választott népet**, de nem tud megszületni az Érte lelkesedőkben mondanivalójának vállalása (90d num). A galileai esztendő végére e korholó hang keserűbbé válik: "Kerestek engem, de nem azért, mert láttátok a jelet, hanem mert ettetek a kenyerekből, és jóllaktatok" (Jn 6,26) - mondja azoknak, akik megkeresik-megtalálják a királlyá tevés elől menekülő Jézust. A nyilatkozat ismét két mozzanatot tartalmaz. Az egyik: **a jelek látásából következtető tudattevékenység révén meg kell születnie** annak, hogy keressük Őt. Ez az, amit a Messiás kíván tőlünk. S a másik mozzanat: a látott jeleket nem arra használják, amire Ő mutatja nekik. A csodálatos kenyérszaporítás jelének azt kellene szolgálnia, hogy elfogadják, hogy Ő az Élet Kenyere. A megvendégelték pedig azt a következtetést vonták le belőle, hogy a Názáretinek van hatalma megoldani gazdasági problémáikat, s e következtetés alapján nem az Élet táplálékának akarják Őt, hanem az evilági ország királyának.

Az utolsó napokban ez a korholó hang Önmaga elveszését megpecsételő erejűvé fokozódik. Népe főpapjainak mondja a nép füle hallatára: "Eljött hozzátok János az Istennek-tetszés

útján, és nem hittetek neki. A vámosok és parázna nők hittek neki. Ti pedig (ezt) látva sem tértetek meg, hogy higgyetek neki". (Mt 21,32) Láthatták tehát az Isten útját járó Keresztelőt, láthatták a társadalom szemetjének tekintett réteg megtérését is. **E két látásnak gondolkodás- és magatartásbeli fordulatot kellett volna eredményeznie bennük.** Elmaradt a (látásokból-meg-kellett-volna-születnie) következtetés! Egy másik következtetés született meg bennük a látottak alapján: nem tudják, hogy János keresztsége Istentől való-e. (Mt 21,27) A rossz következtetés folytán, a helyes következtetés elmaradása folytán - nem jutottak el a hithez.

44. KÖVETKEZTETNI ÉS HINNI

a) Tudni (εἶδεναι)

A szellemi látás igéje. Szótári jelentései: megpillantani, megismerni, megtapasztalni, megélni, belátni, mérlegelni, vizsgálni.

Mik a tárgyai e szellemi látásnak Jézus ajkán? Mondhatni: **az egész messiási mondanivaló.** Övéinek ezzel a szellemi látással tudniok kell, hogy Ő a Messiás, Ő a Fiú, Ő egy az Atyával. Tudniok kell az aiónvégi feltámadást és a második aión tartalmát. A Messiás mindentudását és bűnbocsátó hatalmát. Azt, hogy Ő az Út; és azt is, hogy mi az, ami jézusi, és mi nem az. Tudniok kell, hogy az ütés összeegyeztethetetlen ezzel az Úttal, és azt is, hogy kicsiség nélkül az nem járható. - **Mily alapon kell mindezt övéinek tudniok?** Lássuk egyenként, hogyan jutnak övéi az ezeket az információkat szellemileg látás, a tudás helyzetébe? Hogyan tesznek tehát szert ezekre az ismeretekre?

Az utolsó jeruzsálemi őszön szemére hányja az odavalósiaknak: "Nem tudjátok, honnan jövök, és hová megyek...nem tudtok (nem láttok szellemileg) sem engem, sem Atyámat; ha engem tudnátok (szellemileg látnátok), akkor talán Atyámat is tudnátok (szellemileg látnátok)". (Jn 8,14.19) E korholás-tárgy az agonizáló Jézus ajkán mentségkereső tárggyá alakul át: "Nem tudják, mit cselekszenek". (Lk 23,34) A korholás szerint tudniok kellene, hogy a Messiással állnak szemben, és hogy kit készülnek keresztre feszíteni. Nincs kitéve, miből kellene tudniok. De eddigi vizsgálataink alapján kétségtelen: **a három esztendő alatt látottak-hallottak alapján.** A Szűznek és Józsefnek tudniok kellett volna, hogy Gyermeüknek Atyja házában kell lennie. Itt sincs kitéve, minek alapján; de kétségtelen, hogy a Megtestesülés körülményeiben gyökerező tapasztalatok alapján. (Lk 2,49) Tamásnak és társainak az "eidenai" szellemi látásával kellene látniok az Atyát: "Ha megismertetek volna engem, akkor Atyámat is **látnátok**". (Jn 14,7) Csak látták és hallották Jézust, de a tapasztalatok alapján nem mentek bennük végbe bizonyos gondolkodási-szellemi tudatfolyamatok; ezért nem tudják, hová megy Jézus; és ezért nem ismerik az Atyához vezető Utat.

A szadduceusoknak szemükre hányja a második aiónra vonatkozó tévedéseiket. Ha az Írások idevonatkozó anyagából jól következtettek volna, akkor tudnák, hogy Istennek van ereje a második aiónt úgy berendezni, hogy ne álljanak ott fenn azok a problémák, amelyek az első aiónéi. (Mk 12,24; Mt 22,29) A szavain megbotránkozó írástudóknak tudniok lehet, hogy az Emberfiának van hatalma a bűnök megbocsátására, mert csodát tesz számukra: meggyógyítja az inaszakadtat. (Mk 2,10; Mt 9,6; Lk 5,24) Ehelyt **konkréten megjelölődik az az**

érzékelési-látási, tehát tapasztalati anyag, amelynek alapján létre kell jönnie az "eidenai" szellemi látásának, a tudásnak. A búcsúbeszéd hosszas magyarázatainak végeredményeként a beszéd folyamán annyi értetlenséget mutató tanítványok úgy érzik, hogy végre szinkronba kerültek Mesterükkel: "Most tudjuk, hogy mindent tudsz...ezért hisszük, hogy Istentől jöttél". (Jn 16,30) A tanítványok úgy érzik tehát, hogy a szellemi látás síkján végre rendbejöttek; mivel most már szellemileg látnak, **ezért** hisznek!

A búcsúbeszéd során halljuk Jézus kijelentését, hogy övéi tudják az utat; azaz tudják, hogy Ő az Út, amelyen eljuthatnak az Atyához. Valójában csak a búcsúbeszéd végére tudják majd, a szavak elhangzásakor még értetlenek. Az egyébként alaptalan jézusi feltételezésnek "alapja" megint csak az volna, amit övéi a három esztendő alatt hallottak-láttak; pár verssel később utal is erre Jézus: "Annyi ideje vagyok veletek...". (Jn 14,4.9) Fél évvel korábban, az utolsó jeruzsálemi ősön arról szól, hogy övéi "tudják" az Ő hangját, és nem "tudják" az idegenekét. A messiási hangot tudják, a sátánit nem; azaz a messiási hangot követik, a sátánit nem. El tudják tehát dönteni, mi a messiási tartalom, és mi az azzal ellenkező, a sátáni. Minek alapján tudják? Itt sincs kitéve, de **nyilvánvaló: a látottak alapján.** (Jn 10,4-5)

A Zebedeus-fiak nem tudják, miféle pneumá-júak, amikor tüzet akarnak hullatni az égből az őket be nem fogadó számáriai falura. Nem tudják, mert azt gondolják, hogy összeférhető az erőszakalkalmazás Mesterük Pneumá-jával. Pedig szándékuk a tisztátalan, a sátáni pneuma megnyilatkozása. (Lk 9,55) Minek az alapján kellene tudniok, hogy a Lélekkel összeegyeztethetetlen az, amit akarnak? **A hallott és megértésre szánt tanítás alapján.**

Még az utolsó vacsorán is az evilági nagyság álmait kergető tanítványoknak Jézus megmossa a lábát. Péter értetlenségére válaszolva mondja: "Amit most teszek, még nem tudod...nem lehet a szolga nagyobb uránál...ha ezeket tudjátok, boldogok lesztek, (feltéve) ha meg is teszitek". (Jn 13,7.17) A vonakodó Péter a nagyság álmait kergetve nem érti még az evilági kicsiség országbeli nagyságát, de majd megérti: "Amit teszek, te még nem tudod (szellemileg még nem látod), de majd megismered (ginószkein!) ezután" (Jn 13,7) **Mellérendelődik tehát igénk a "ginószkein" igének,** melynek tartalmát azonnal megvizsgáljuk. Ebben a mondatban **a két ige jelentéstartalma azonos:** a szellemi látás, az értés.

Nem kétséges, **az "eidenai" az érzéki tapasztalatokat értelmileg feldolgozó magatartás igéje.** Jelenti ennek eredményét is, folyamatát is. A magvetőről szóló példabeszéd megmagyarázását kívánja a Tizenkettő Tőle. "Nem értitek (eidenai) ezt a példabeszédet", (Mk 4,13) - hangzik Jézus válasza. Az értés ehelyt abban állna, hogy magyarázat nélkül is tudnák az útfél, sziklák, tövises és jó föld képsorozat mögötti tartalmat.

Egy esetben rendelődik mellé igénknek a "piszteuein". A búcsúbeszéd végén a tanítványok ezt mondják: "Most tudjuk, hogy tudsz mindent...ezért hisszük, hogy az Istentől jöttél". Jézus kétli: "Most hiszitek?". (Jn 16,31) A kérdés skeptikus, de ez a szkepszis nem (vagy elsődlegesen nem) tudatbaszerzési tartalomra utal, amint majd még látjuk (46c num). Egyébként alig több, mint stílus-variáció, amennyiben ez "eidenai" tárgyai is tartalmazzák a jézusi dogmatika és morálteológia legjelentősebb tartalmait. **Övéinek azt kell tudniok, szellemileg látniok, amit mi mint a hit legfőbb tárgyait ismerünk.** Az "eidenai" és a "piszteuein" között nincs különbség ama tárgyak tekintetében, amelyekre ez a két tudatbaszerzési folyamatot jelentő ige vonatkozik.

Egy másik esetben az "eidenai" velejárója-következménye az "ακολουθειν" (akoluthein = követni). A juhok ismerik Jézus hangját és ezért "követik". (Jn 10,4-5) E

"követik" ugyanazt a funkciót tölti be a legegésző nyáj képén belül, mint a termőföld-képén belül a "hinni" igével párhuzamba állított magot-igét elfogadás-megtartás, tehát a hűségfunkciót (47e num).

b) Ismerni (γινωσκειν) - mit?

A ginószkein szótári jelentése: megismerni, belátni, ismerettel rendelkezni, tudni, érteni, ítélni, következtetni. Főnévi származéka az első keresztény században nagy szerephez jutott "γῶσις" (gnószisz = tudás) szó, melyet Lukács egy ízben az Úr ajkára is ad: "elvették a tudás kulcsait". (Lk 11,52)

Szavunk **négy ízben az "eidenai" szinonimája**. "Nem értitek (eid.) ezt a példabeszédet, akkor hogyan értitek majd meg (gin.) a többi példabeszédet?". (Mk 4,13) Ezenfelül Jánosnál három ízben: "Ti nem ismertétek meg (gin.) Őt, én pedig ismerem (eid.) Őt" - mondja a jeruzsálemieknek az utolsó őszön Atyjáról; "Amit teszek, nem érted (eid.) még, de majd megérted (gin.) később" mondja a lábmosás után Péternek; "Ha megismertetek volna (gin.) engem, Atyámat is ismernétek (eid.)" - mondja a búcsúbeszéd során a Tizenkettőnek. (Jn 8,55; 13,7; 14,7) Látható: ezek a mondatok nem ismernek semmiféle jelentésbeli különbséget a két szó között.

A példabeszédek megértésére vonatkozóan Lukácsnál szavunkat helyettesíti a "szünienai" (44f num): övéinek adatott tudni (gin.) az Ország titkait, de a többiek hiába hallják, **"nem értenek"**. (L8,10) - Kapcsolódik a "theórein" igével is: "Mostantól fogva ismeritek és láttátok Őt", (Jn 14,7) - azaz a tanítványok megértették, hogy aki Jézust látja, az az Atyát is látja; tehát mindkét ige tárgya: az Atya. Ez esetben a ginószkein **kétségtelenül szellemi elfogadást jelent, mégpedig Jézus magyarázata alapján**. Igazolja-e Jézus, amit állít? Igazolása ennyi: Atyja cselekedeteit cselekszi; nincs tehát két cselekvő (6b num). "A világ nem képes elfogadni (lambanein) az Igazság Lelkét, mert nem látja (theórein) és nem ismeri (gin.) Őt". (Jn 14,17) Szellemi látást, értést jelöl a két utolsó ige; amennyiben ez adva van, maga után von egy akaratba is átnyúló szellemi magatartást: elfogadni a Szentlelket.

A főpapi imában végül **mellérendelődik igénknek nemcsak a most látott "lambanein", hanem a "pisteuein" ige is**: "A szavakat...átadtam nekik, és ők elfogadták és megtudták, hogy Tőled jöttem ki és elhitték, hogy Te küldtél engem". (Jn 17,8) Azonos a három ige tárgya: Jézus Messiás-volta. Ugyanily mellérendelésbe kerül igénk a "pisteuein" igével a templomszentelési ünnepen: "Ha nekem nem akartok hinni, higgyetek a cselekedetekben, hogy **megismerjétek és higgyétek**, hogy bennem van az Atya és Én az Atyában". (Jn 10,38) Ugyanebben a szinonim kapcsolatban használja őket Péter is Kafarnaumban az Úrnak mondott szavakban: "és mi elhittük és megismertük, hogy Te vagy az Isten szentje". (Jn 6,69)

A ginószkein tehát egyfelől ugyanúgy **a szellemi értés igéje**, mint az eidenai, másfelől élesen megmutatkozik, hogy **ismerettárgy tekintetében egybeesik a pisteuein szavával**. Más szóval: Jézus ugyanannak értését-ismerését kívánja, amit mint hittárgyat kínál fel. A ginószkein összes előfordulásainak megvizsgálása kétségtelenné teszi ezt.

A jézusi mondanivaló egésze, hitünk egész tartalma - tárgya a ginószkein igének. **E ginószkein-tárgyak részletes felsorolása részletes dogmatikai és morális vázat nyújt**. Témakörökbe összevonva soroljuk fel csupán a tartalmakat: az Atya, a Fiú-Messiás, az Atya és Fiú kapcsolata, a Lélek, Isten és ember egymásbanlevése. Isten embereket szeretése, az Isten Országának elközelgetése, az Ország aratása, az Ország titkai, újjászületésünk, Isten

akarata és az Istennek-tetszés, a kicsiség-eszmény, az adástörvény, az Ország evilági jelentősége - mindezeket a tanítványoknak ismerniök, azaz szellemileg látniuk kell. Csak megjegyezzük: nemcsak a negyedik evangéliumban találjuk meg e tárgyakat.

c) Ismerni - milyen alapon?

Tegyük most részletes vizsgálat tárgyává e "ginószkein" ige jelentését. Miféle információ húzódik meg az ismeret mögött? Tapasztalat, következtetés, tekintély alapján ismeret - ez az ismeret? Négyféle választ is kapunk.

Első: igaznak tartani. "Miért nem ismeritek el beszédemet, miért nem hallgatjátok meg igémet?". (Jn 8,43)

Második: a valóságnak megfelelően látni. "Ti nem ismertétek meg Őt, Én ismerem Őt. És ha azt mondom, hogy nem ismerem Őt, akkor hozzátok hasonló hazug leszek". (Jn 8,55) Az igazságot tagadja meg a hazug, aki nem ismer; és aki ismer, az az igazság alapján áll, ami pedig a valóság tükrözése (16a num). Övéit azért fogják Isten nevében üldözni, mert az üldözöket nem ismerik sem Atyját, sem Őt; az örök élet pedig lényegében azonos az egyetlen igazi Isten küldöttjének, Jézusnak, a Messiásnak megismerésével. (Jn 16,3; 17,3)

E két első válasz alapján a "ginószkein" igaz, a valóságnak megfelelő ismeretet közöl, homályban hagyja azonban az információ jellegét, a forrást. Azaz kultúrkörünk nyelvén szólva: lehet még akár tapasztalati, akár kikövetkeztetett, akár tekintélyi alapú ismeret.

Harmadik: értelmi tudatbaszerzés. A tanítványok nem értik a magvető-példabeszéd, Péter pedig a lábmosás értelmét. (Mk 4,13; Jn 13,7.12) A farizeusok nem értik, hogy a Messiás irgalmat akar és nem áldozatbemutatást; a zsidó nép egésze pedig nem értette meg, hogy a Messiás koncepciójának elfogadása megmenthette volna hazájukat a pusztulástól. (Mt 12,7; Lk 19,42.44) Lukács megjegyzi, hogy a tanítványok nem értették meg Jézus szenvedés-bejelentését. (Lk 18,34) A Messiás azért szolgál magyarázatokkal, hogy segítse ezt az értési folyamatot, (Mt 13,11; Lk 8,10) s az utolsó vacsorán végre pozitív előjellel is elhangzik a szó ebben a jelentésben: a világgal ellentétben a tanítványok ismerik-értik a Lelket. (Jn 14,17)

E helyeken igénk az emberi értelmi képesség csődjét, nemfunkcionálását jelzi. Mivel az itt szóban forgó erkölcsi jellegű megállapítások, ismerettárgyak - kultúrkörünk fogalmai szerint is - az emberi értelem által megérthetők, a meg-nem-értés arra utal, hogy **a Jézus által kívánt megértésnek tudatbaszerzésen-túli, tehát akarati feltételei-velejárói is vannak.** Sem a tanítványok, sem a farizeusok, sem a zsidó nép törekvésvilágával nem volt ugyanis összeegyeztethető a fentiekben megjelölt jézusi tanítás. Törekvésközpontjuk igényeivel ellenkezésben volt; ezért nem jöhetett létre a megértés. A "ginószkein" sem merő ismerő tevékenység tehát, hanem csupán hangsúlyt tesz a differenciálatlan emberi törekvésnek tudatbaszerző jellegére.

A negyedik válasz:

d) Tapasztalatból következtetni

Az össz-előfordulások kétharmada megmutatja az információ jellegét: A fenti jelentéstartalmú tudatbaszerzésre **részint tapasztalat alapján tesznek szert** övéi, **részint Jézus tanító szavai alapján.**

A tapasztalatból való következtetésnek van egy egészen általános megjelölése: **"cselekedetek"**. Jézus **cselekedetei alapján kell övéinek annak az értelmi-jellegű tudattartalomnak a birtokába kerülniök**, hogy az Atya és a Fiú egymásban van. (Jn 10,38) Az eszkatológikus beszédben előadott történelmi, természeti jelenségek összességéből kell ismét értelmi munkával megállapítaniok övéinek, hogy a második eljövétel elérkezett. (Mk 13,28-9; Mt 24,32-3; Lk 21,20.29-31) Ez esetben tehát a "cselekedeteket" felváltják az "előtörténet" és a vég konkrétan megjelölt jelenségei (33de num). - A Golgota tényéből kell arra a kikövetkeztetett eredményre jutnunk, hogy a Fiú szereti az Atyát. (Jn 14,31) A feltámadás ténye alapján kell tudnunk, hogy a Názáreti a Messiás, hogy mondanivalója szinkronban van az Atyáéval, hogy az Atya Vele van és el nem hagyja Őt; a feltámadás tényéből kell következnie számunkra a Szentháromságon belüli egymásbanlevésnek is, és túl ez időtlen egymásbanlevésen még Isten és ember időbeli egymásbanlevésének is. (Jn 8,28-9; 14,20) - A Jézushoz tartozók megvalósítják maguk között a tökéletes egységet. E tökéletes egységnek a megtapasztalásából kell az emberiségnek következtetnie Jézus Messiás-voltára, valamint az Atya Fiút és embereket szeretésére. (Jn 17,23) Végezetül az emberi magatartásokból kell következtetve megítélni övéinek, hová tartozik e magatartások hordozója; kijár-e nekik az Ország formai értékállítmánya: a jó, vagy nem. (Mt 12,33; Lk 6,44)

Az "eidenai" igével kapcsolatban újra és újra láttuk, hogy az általa jelzett tudattartalom a Jézustól **"látottak-hallottak" következménye**. A vele mellérendelő kapcsolatba állított "ginószkein" igére is jellemző ez: az együtt-töltött három esztendő alapján övéinek a Fiút és Atyát, Kettejük viszonyát már szellemileg látniuk kellene. (Jn 14,7.9)

e) A hallottak alapján

Felmerül a kérdés: **ez a mondás-hallás gyökerű-eredetű információ milyen jellegű: tekintélyi avagy racionális?** Ahogyan a most említett Jn 14,7.9 nem ad erre egyértelmű feleletet, ugyanúgy nem egyértelmű az sem, hogy mily alapon tudja a szolga a maga urának akaratát, és mily alapon tudja a hűtlen sáfár, hogy mit kell tennie elmozdításakor. (Lk 12,47; 16,4)

A "hallottak" - jelentik a jézusi tanítást. Az Atyát és a Fiút csak az ismerheti, akinek a Fiú felfedte ezeket a tudástartalmakat. Azt, hogy Jézus a Messiás, hogy az Atyától jött, hogy az Atyától van minden birtoka - a tanítványok annak erejében tudják, hogy Jézus átadta nekik mindazokat a tudástartalmakat, amelyeket a Fiú az Atyától szerzett. A Maga tudásának közlése alapján tudták meg övéi, hogy Ő a Messiás, és hogy elközelgett az Isten Ország. (Lk 10,22; Jn 17,7.25; Lk 10,11) Nikodémusnak pedig az Írások alapján kellene megértenie azt, amit az újjászületésről Jézustól hall. (Jn 3,10) A fenti helyek nem döntenek el tehát egymagukban, hogy tekintélyi vagy értelmi alapon kapták övéi a Tőle hallott tudástartalmakat. Viszont egyértelműen megállapíthattuk (43a num), hogy **a hallást mérlegelésnek kell követnie**. Ennélfogva még a tekintélyi eredetű tudatbaszerzés sem merőben tekintélyi jellegű. **Jézus a Szentháromságból hozott, s ennyiben tekintélyalapú információkat értelmileg fel akarja dolgoztatni övéivel.**

Összefoglalhatjuk vizsgálódásaink eredményeit. A hallást és a látást mérlegelni kell övéinek. E mérlegelés jut kifejeződésre az eidenai és a ginószkein igék jelentéstartalmában. Amennyiben a mérlegelés országbeli döntést hoz létre, annyiban az érzékek nyújtotta alapoknak szellemi-értelmi mérlegelése - **hitnek is** minősül nem egy látott és feldolgozott helyen.

f) További igék

Συνιεναι (érteni) - Az Ország titkait kell övéinek érteniök. (Mt 13,13.15.19.23.51; Mk 4,12; Lk 8,10) Meg kell érteniök, hogy az ószövetségi tisztálkodási törvények meg-nem-tartása nem teszi szennyessé-bűnössé az embert Isten előtt; csak az, ami a szívből jön ki. (Mk 7,14; Mt 15,10) Érteniök kell, hogy a farizeusok kovásza a farizeusok tanítását jelenti. (Mk 8,17.21) Amint láttuk is már, igénk jelentéstartalma azonos a "hinni" jelentéstartalmával. (Mt 13,9; Lk 8,12)

Νοειν (gondolkodni) - Szinonimája az előző igének. (Mk 8,17) Gondolkodniok kell övéinek, hogy belássák, mi teheti bűnössé-szennyessé az embert Isten szemében. (Mk 7,18; Mt 15,17) A farizeusok kovászáról szóló tanítás meg-nem-értésekor övéi nem gondolkodnak. (Mk 8,17; Mt 16,9.11) A jeruzsálemiek nem hajlandók szívükkel gondolkodni. (Jn 12,40)

Νομιζειν (vélekedni) - Övéinek értelmileg világosan kell látniok, hogy a Messiás nem azért jött, hogy a törvényt felbontsa; valamint azt is érteniök kell, hogy nem a békét - a világ békéjét - jött hozni az emberiségnek. (Mt 5,17; 10,34)

Κρινειν (megítélni) - Simon farizeusnak el kell tudnia dönteni, hogy a két adós közül melyik szereti jobban az adósság-elengedőt. A farizeusoknak a látottak alapján meg kell tudniok ítélni, mi az Istennek-tetsző; valamint azt is, hogy Messiás-e a Názáreti. A jeruzsálemieknek nem látszat szerint, nem a "szarx" szerint, hanem Isten szempontjai, a Pneuma szerint kellene ítéletet mondaniok. (Lk 7,43; 12,57; Jn 7,24)

A "piszteuein" vizsgálatának kell eldöntenie, hogy a tudatbaszerzési folyamatot illetően **jelent-e az eddig látottakon túlmenőt a jézusi hitfogalom**. El kell döntenie, ismeri-e Jézus az érzéki, értelmi jellegű informáló forrásokat transzcendáló tekintélyi ismeretforrást. S ha ismeri, mik azok az országbeli tartalmak, amelyek csak eme tekintélyi forrás révén szerezhetők tudatba az Ország fiai részéről.

45. A HIT - MINT IGAZNAK TARTÁS

a) A hit tárgya

Alanya mindig az ember: övéi hisznek, a Messiás nem hisz. Atyjához fűződő ismeretkapcsolatát a hall, lát, tud, ismer igékkel fejezi ki. A "hisz" igével nem. **Valami másnak kell tehát lennie ebben a szóban**, mint az előzőkben!

A "hinni" ige tárgya - az eddigelé tárgyalt igékhez hasonlóan - **felöleli az Ország egész tudásanyagát**. Tárgyaként szerepel az is, amit az előző igék tárgyainak is tapasztaltunk: Isten és annak dicsősége, az Atya, az Atya és Fiú kapcsolata, a názáreti Messiás- és Fiú-volta, igéje, feltámadása, az Ország közeli volta, valamint Isten és ember egymásbanlevése. Szerepelnek azonban olyan tárgyak is, amelyek az előző igének nem voltak tárgyai: a Messiás mint élő Kenyér, mint Világosság, nemkülönben az Ország Örömhíre és igéje mint igazság, a Keresztelő isteni küldetése, a Messiás és övéinek gyógyítani és csodát tenni tudása.

A "piszteuein" e "külön tárgyai" alapján azonban nincsen módunk összeállítani - a kultúrkörünk hitfogalmába adott előfeltevés alapján - **azt az ismeret-tartományt, amely tapasztalással és következtetéssel már el nem érhető.** Nincs módunk reá, mert a korábban vizsgált igéknek is vannak ily "külön-tárgyai", s e tárgyak nem kevésbé országos jelentőségűek, nem kevésbé szerepelnek az Egyház hitének tartalmai között, nem kevésbé alkotják a hitletétemény anyagát. Ily külön-tárgyak: a Szentlélek, aiónunk végetérése, a második aiónbeli élet, az Isten embereket-szeretése, a Messiás Út-volta, az Ország igéje mint Titok, az Isten akarata és az Istennek-tetszés, az adástörvény, az erő-nemalkalmazás és a kicsiség eszménye, valamint az Ország jelentősége az evilági országok életére nézve. Mind e "különtárgyak" - az eidenai és a ginószkein **külön** tárgyai. A tárgyak e felsorolása és egybevetése valamit kétségtelenné tesz. **Jézus nem ismerte kultúrkörünknek az ismeretanyagra vonatkozó hármas differenciálását. Azt, hogy bizonyos dolgokat csak hinni lehet,** de tapasztalni és kikövetkeztetni nem! A Názáretit, Annak Fiú- és Messiás-voltát - **látni-tudni-ismerni-hinni lehet.** Az Atyát, az Atya és Fiú kapcsolatát, Isten és ember egymásbanlevését, az Ország hozzánk való elérkeztét ugyanígy tudnunk-ismernünk-hinnünk lehet és kell. Mivel Jézus nem differenciált a tapasztalható, a csak kikövetkeztethető és a csak tekintélyi információ útján tudatbaszerezhető ismeretek között, ezért teljességgel esetleges, hogy nem olyan mondatokat jegyeztek le ajkáról, amelyben a Lelket kell hinnünk és azt kell tudnunk, hogy a Messiás az Élet Kenyere.

b) A hit alapja - a látás

Fenti eredményünket megerősíti, ha megvizsgáljuk a

πιστευειν (piszteuein = hinni),
πιστις (pisztisz = hit),
πιστος (pisztosz = hívő); és ezek fosztóképzős alakjainak az
απιστευειν (apiszteuein = nem hinni),
απιστια (apisztia = hitetlenség),
απιστος (apisztosz = nem hívő), valamint az
ολιγοπιστια (oligopisztia = kicsinyhitűség),
ολιγοπιστος (oligopisztosz = kicsinyhitű)

szócsalád összes előfordulásait Jézus ajkán. Mégpedig abból a szempontból, hogy **milyen informáló források alapján kívánja Jézus tőlünk e hitet a fenti tartalmakban.**

Az előfordulások jelentős része nem nyújt támpontot, de legalább egyharmaduk eligazítást ad.

Mindenekelőtt: nem kétséges, hogy **a szó információhoz jutást és információt elfogadást is jelent.** "És akkor, ha valaki azt mondja nektek: Íme itt van a Messiás, íme ott ... ne higgyétek". (Mk 13,21) Aki hisz, információt kap, és információt el is fogad. Aki hisz, az azt, amit hisz, igaznak tartja. Nikodémus nem hiszi, hogy újjá kell születnie, ha be akar menni Isten Országába; a kapott információt nem fogadja el, nem tartja igaznak. (Jn 3,12) Igaznak vagy nem igaznak tartani valamit - az ember csak szellemi mérlegelés eredményeképpen képes. Kérdésünk éppen abban áll, hogy **miféle tapasztalás (külső információ) és miféle mérlegelés (belső információ) erejében gondolja Jézus az Általa kívánt hitet létrejövőnek.**

Anyagunk ugyanazt vallja, amit az előző igék vallottak. **Látás és hallás** a piszteuein tárgyaiként szereplő országos tudattartalmak elhívésének, igaznak tartásának - információbeli alapjai.

Lássuk előbb a **látás** anyagát: Bertalan számára Jézus szavai - "Láttalak a fügefa alatt" - tapasztalati-látási bizonyosság arra, hogy higgyen, azaz Messiásnak vallja Őt. (Jn 1,50-1) A tanítványok félnek a tengeri viharban: "Hogyan nincsen hitetek?... Hol a hitetek?...Miért féltek, kicsinyhitűek?". (Mk 4,40; Lk 8,25; Mt 8,26) Annyi eltöltött idő után már nem volna szabad félniök. **Tudniok kellene**, hogy Jézus el tudja hallgattatni a vihart. A kafarnaumi nagy beszédben Jézus elfogadhatatlannak tartja hallgatósága hitetlenségét: "Bár láttok engem, mégsem hisztek". (Jn 6,36) Bár látják Őt, az ötezer embert a pusztában megvendégelni tudót, **mégsem tudnak helyesen következtetni**. A helyes következtetés ez lenne: aki képes a tegnapi megvendégelésre, annak a szava igaz kell hogy legyen. A helyes végkövetkeztetés - a Péteré és a Tizenkettőé, akik a kafarnaumi bejelentés után sem szűntek meg Jézushoz tartozni. A kenyérszaporítás után megrémülnek a vizenjáró Jézustól, a kicsinyhitű Péter elmerül. Márk megérteti velünk: **"Nem tanultak** (szünienai) a kenyerekből". (Mt 14,31; Mk 6,52) A templomszentelés ünnepén ismételten és igen élesen megjelöli, milyen tudatfolyamat végeredményeképpen kellene adva lennie a jeruzsálemiekben annak a hitnek, melynek az a tárgya, hogy Ő a Messiás: "Mondom nektek, és nem hiszitek. A cselekedetek, amelyeket végzek Atyám nevében, ezek bizonyosságot tesznek rólam, de ti nem hisztek...azt mondjátok, hogy káromkodol, mert azt mondtam: Isten Fia vagyok. Ha nem teszem Atyám tetteit, ne higgyetek nekem. De ha teszem, ha nekem nem hisztek is, higgyetek a tetteknek...". (Jn 10,25-6; 10,37-8) Nem kell "elhinni" a Názáretinek, hogy Ő a Messiás. **Jézus nem kívánja a hitet önmagában - merőben tekintélyi információ alapján**. Az információnak olyan tetteket kell mutatnia, amelyeknek alapján nincs többé szükség tekintélyi információra. A búcsúbeszédben Atya és Fiú egymásbanlevésének információjához ugyanilyen alapon kívánja övéitől a hitet: "Higgyetek nekem, hogy Én az Atyában és az Atya bennem van. Vagy ha nem (hisztek nekem), akkor higgyetek a cselekedetek miatt". (Jn 14,10-1)

Jézus itt különböztet kétféle hit között. Az egyik: hit a cselekedetek alapján. A másik: hit Jézusnak. Az első esetben tapasztalatokon épülő következtetésről van szó: aki ezeket teszi, az nem lehet más, csak az Isten Maga. A második esetben egy már megalapozott tekintélynek tekintélyként vevéséről van szó. De ez a második hit feltételezi az első: **Jézus annak erejében lehet ily megalapozott tekintély, hogy már annyi cselekedete szolgálhatott következtetési alapul**. Ezekre építve kívánhatja Jézus idők múltán, és elsősorban legbensőbb körétől, hogy higgyenek **Neki**; hogy tartsák igaznak, amit Ő mond. De nemigen akaródzott ez megszületni övéiben, s ezért Jézus újra és újra visszakapcsol az első, a cselekedetekre épülő hitre.

Lázár feltámasztásának láthatását ugyanígy a hit létrejövése eszközének tekinti. (Jn 11,15.42) A nép vezetőinek tisztában kellett volna lenniök a Keresztelő küldetésének isteni voltával, ha másból nem, hát a vámosok és a paráznánők magatartásának látásából kellett volna eljutniok a hitre. (Mt 21,32) Az utolsó vacsorán azért jelenti be előre Júdás árulását, hogy annak bekövetkezte **tapasztalati anyagul-alapul szolgáljon a hithez**: "hogya mikor meglesz, higgyétek, hogy én vagyok...". (Jn 13,19) Övéinek tökéletes egysége is ilyen tapasztalati alap lesz a többi ember, a rajtuk még kívülálló számára - Messiás-voltának elfogadására-hívására. (Jn 17,21) Végezetül: feltámadása után elfogadja hitnek Tamás hitét, aki csak úgy hisz, ha sebhelyeket tapogathat bizonyosságul. (Jn 20,29)

Végighúzódik tehát pályája egészén e hitfogalom: **olyan tudatbaszerzés, amely a tapasztalatokat szerző és szellemileg mérlegelő ember döntésének eredménye.** Izrael egésze számára a hitet csak a tapasztalás: a csodák és jelek látása tette lehetővé. Jézus tömör összefoglalása szerint: "Ha jeleket és csodákat nem láttok, nem hisztek". (Jn 4,48)

Teljes harmóniában vannak e hitfogalommal kortársai is. A szikharbeliek ezt mondják a nekik hírt vivő asszonynak: "Már nem a te beszéded miatt hiszünk. Magunk **hallottuk és tudjuk,** hogy valóban Ő a világ megmentője". (Jn 4,39-42) A tengeren érte átkelő a kafarnaumi zsinagógában látni akarnak, hogy hiessenek: "Milyen csodát teszel tehát, hogy lássuk és higgyünk neked?". (Jn 6,30) Ugyanitt Péter ezzel indokolja el-nem-menésüket: "Mi elhittük és megtudtuk, hogy Te vagy az Isten szentje". (Jn 6,69) A főpapok hajlandók hinni Jézusnak, ha leszáll a keresztről: "A Messiás, Izrael királya, szálljon le most a keresztről, hogy lássunk és higgyünk". (Mk 15,32; Mt 27,42) Tamás is így gondolkodik a feltámadás után: "Ha csak nem látom kezein a szegek ütését és ujjam nem teszem sebébe, nem hiszek". (Jn 20,25) A negyedik evangélium újból és újból bizonytságot tesz e szemléletről: a kánai csoda következtében hittek a tanítványok; a jeruzsálemiek annak ellenére sem hittek, hogy oly nagy csodákat végzett szemük előtt; az evangélium szerzője az üres sír következtében "látott és hitt". (Jn 2,11; 12,37; 20,8)

c) A hit alapja - a hallás

Övéinek igaznak kell tartaniok Mózes és a próféták szavait-írásait. A jeruzsálemiek azért nem hisznek az Ő szavának, az emmausziak azért nem hisznek a feltámadásról szóló jelentéseknek, mert nem hisznek Mózes és a próféták szavának. (Jn 5,46-7; Lk 24,25) **Jézus a maga szavának is hitelt igényel.** Nemcsak azon az alapon kell hinni Neki, hogy a kétségtelen tapasztalásbeli-látásbeli bizonyságok következtetési alapul szolgálnak a hitre eljutáshoz. Az is alapul szolgál az elfogadáshoz, hogy **Ő mondja.** - Nikodémusnak szól földiekről és égiekről, aki meghasonlik vele, mert nem ad szavainak hitelt. (Jn 3,12) A jeruzsálemiekkel közli, hogy a Benne való hit feltétele az örök életnek és korholja őket azért, mert nem jön létre bennük ez a hit. (Jn 5,24.37-47) - Tanítványainak elmondja, hogy az Atyától jött ki a világba, és hogy a világból az Atyához megy - s e szavai kiváltják övéiből: "hisszük, hogy az Istentől jöttél ki". (Jn 16,30) - A főpapi ima tételszerűen képviseli a hit létrejöttének ezt az útját: "A beszédeket, amelyeket nekem adtál, átadtam nekik, és ők...elhitték, hogy Tőled jöttem ki". (Jn 17,8) Övéinek azon az alapon nem szabad majd hinniök a hamis, hazug-krisztusok hazug prófétáinak, hogy Jézus közölte velük a Maga második érkezésének jeleit. (Mk 13,21; Mt 24,23.26) A nagytanácsnak ugyancsak a Jézus ajkáról elhangzó szónak alapján kellene elhinnie, hogy vádlottuk - a Messiás. (Lk 22,67) Az elkövetkező nemzedékeknek pedig az Ő tanítványainak szavára kell majd hinniök: "De nemcsak őértük könyörgök, hanem azokért is, akik az ő beszédükre hisznek majd bennem". (Jn 17,20)

A látás alapján létrejövő hit és a hallottak elfogadása alapján létrejövő hit azonban mégsem teszi kétfélévé Jézus hitfogalmát. Nem, mert láttuk, hogy - szemlélete szerint - **a hallást mindenképpen szellemi mérlegelés követi.** Ugyanazoktól hol a látás, hol a hallás alapján kívánja a hitet. Tanítványaitól: "Nem hiszitek, hogy Én az Atyában és az Atya Bennem van...**higgyetek Nekem,** hogy Én az Atyában és az Atya Bennem van. Ha másképpen nem, hát higgyetek maguk a **tettek miatt**". (Jn 14,10-1) A jeruzsálemiektől: "Ha **Nekem** nem hisztek, higgyetek a **tetteknek**". (Jn 10,38)

Valójában még sincs tehát Jézusnak két hitfogalma. Mindenekfölötti bizonyítéka ennek nem az, hogy ugyanazoktól kívánja a csodák alapján való következtetést is és a szavainak

való hitelnyújtást is - egyébként ugyancsak szellemi mérlegelés alapján -, hanem valami más. Az a mindenekfölötti bizonyíték, hogy **szavainak hallás alapján való elfogadását kívánva ugyanazokat a tartalmakat kínálja fel a hit számára, mint amiket a csodák és jelek alapján kínál fel.** - Ez a mégis adva levő kettősség nem a hitfogalom kétféleségéből ered. Másból. Abból, hogy Jézus a csodák és jelek útján létrejövő hittel készítette útját annak, hogy övéi csodák és jelek nélkül is álljanak szóba a felkínált információkkal - de ismét csak szellemi mérlegelés alapján.

Kezdetben képtelen bőséggel szolgáltatta a bizonyítékokat. Csak annyit mondott, hogy hirdeti Isten Országának örömhírét és gyógyított boldog-boldogtalant; tette a csodákat rakásra, szolgáltatta a jeleket, a bizonyítékokat Messiás-volta mellett. Tette mindezt azért is, hogy legyen mire hivatkoznia, ha indokoltnak látszó kétség merül fel: "a vakok látnak, a sánták járnak...". (Mt 11,5; Lk 7,22) Ezeknek kellett megteremteniök a tekintélyi alapot ahhoz, hogy áttérhessen az Örömhír tartalmának részletezésére, melynek során a képtelennek tetsző állítások és követelmények elmondásakor feltétlen szüksége lesz e vitánfelüli tekintélyre. Hogyan állhatnának ennek segítsége nélkül szóba azzal, hogy juhokként menjenek a farkasok közé, hogy az anyagi javakat ne keressék, azokért ne legyenek gondban. **Hogyan indulhatna meg bennük az értelmi belátás folyamata?**

A későbbiek során elfordul Jézus azoktól, akikben a látott bizonyítékok alapján nem születik meg az a tudás = hit, hogy Ő Messiás és így feltétlen tekintély. Elfordul azoktól, akik vég nélkül kívánnák az újabb "jeleket"; a hitetlen és bűnös nemzedék számára nem hajlandó újabb jeleket produkálni. (Mt 12,38-9; 16,1-4; Mk 8,11-2; Lk 11,16.29-30; 23,8) Az írástudóknak, farizeusoknak, szadduceusoknak, Heródesnek előbb istengyilkosokká kell válniuk, és csak azután kapják meg utolsóként a feltámadás legnagyobb jelét. Övéinek végig mutatott jeleket, hogy azokkal tovább segítse bennük hitük érésének, mélyebbé válásának folyamatát. Mert egyfelől tudta, hogy kellenek a jelek, másfelől a galileai esztendő vége felé tapasztalja már a jelek eredménytelenségét, nemkívánatos következményeit is. (Jn 4,48; 6,26.14-5)

Ilyen hitet-igazolónak akarja a majdani tapasztalásokat is; s ezért nemegyszer jövendől. Megjövendöli a vacsorán Júdás árulását: "Már most megmondom nektek, mielőtt meglesz, hogy higgyétek, amikor meglesz, hogy én vagyok (ti. a Messiás)". A búcsúbeszédben a feltámadását jövendöli meg annak igazolására, hogy az Atyához megy: "Már most megmondom nektek, mielőtt meglenne, hogy amikor meglesz, higgyétek". (Jn 13,19; 14,29) A parúzia előtt is az előremondott jelek alapján kell majd övéinek megállapítaniuk, kiben higgyenek, kit fogadjanak el Messiásnak. (Mk 13,21; Mt 24,23) Ugyanebből a célból jelzi előre az övéit érő majdani szenvedéseket is; hogy meg ne botránkozzanak, tehát hogy higgyenek Benne. (Jn 16,1-4)

d) Az igazság kritériuma Jézusnál

Kultúrkörünk szabatosan megkülönbözteti az ismereteket azoknak forrása szerint. **Jézus ezzel a különböztetéssel nem él.** Az érzékelő ismeretet jelző igék ugyanazokat a tartalmakat bírják tárgyként, mint a gondolkodást jelzők. És ugyanezek a tartalmak a tárgyai a "hinni" igének is. Akár hivatkozott látható-tudható alapokra, akár nem. Nem ismerte tanítása tehát az ismerhető dolgok három elkülönített területét: a tapasztalhatókat, a kigondolhatókat és az elhihetőket. **A háromféle ismeretre utaló igék szinonimaként állnak** egymás mellett, és helyettesítik is egymást.

Ebből következik, hogy az ismeret igaz voltának - annak, hogy helyesen tükrözi a valóságot - **nem volt három különböző kritériuma** az Ő tudatában. Az általa előadott tartalmakat nem kizárólag azért kellett elfogadni, mert azok tapasztalhatók, nem is kizárólag azért, mert azok kikövetkeztethetők, nem is kizárólag azért, mert igazolt tekintély közli azokat. Kultúrkörünk differenciál, s ennek folytán a természettudományban és a bölcséletben abszurd dolog tekintélyre hivatkozni; a tekintély nem lehet az általuk rendszerezett ismeretek igaz voltának kritériuma, csak a tapasztalat, ill. a gondolkodástörvényekkel való megegyezésnek tárgyi nyilvánvalósága. Amikor pedig viszont egy ismeretrendszer a kérdező ember kérdéseinek egész körére kívánva feleletet adni (világnézet-tan) túllendül a tapasztalatilag és a gondolkodástörvények által igazolható információk birodalmán, akkor az igazság kritériuma csak egy magát igazolni képes tekintély lehet. Tekintély, amelynek rendelkezésére áll az az információ, amelyet az ember önerejéből képtelen megszerezni.

Mivel nem ismerte e három területet és ezek három kritériumát, ezért **úgy kívánta, hogy** az Általa felkínált tartalmakat **az általunk megragadható három kritérium differenciálatlan egysége alapján tartsuk igaznak**. A jézusi hit tartalma övéi számára igaz ismeretnek bizonyul, mert tapasztalhatják, mert kikövetkeztethetik annak igaz voltát, s végül mert hitelt érdemlőnek megismert tekintély közli velük ezt a tartalmat.

A Jézus és korunk **gondolkodásbeli különbségének megmagyarázója az a kultúrkör, amelybe Jézus eljött**. Az Őt fogadó kultúrkör nem ismerte ezt a számunkra már nélkülözhetetlen differenciációt; azaz nem választotta még le a szaktudományokat és a bölcséletet a maga ismereteinek egészét tartalmazó - mítoszlól, Törvényről. Számára a tudományt, az emberi ismeretet mindenekelőtt és mindenekfölött - a törzs, a nép mítosza, ill. Törvénye adta. Mert a mítosz kovácsolta a törzset, a népet történelmi egésszé. Mert ebben kapott feleletet az őt alapvetően és egzisztenciálisan érdeklő kérdésekre: Hogyan született meg a maga törzse-népe? Hogyan kell élnie, ha tovább akarja vinni törzsi-népi életét? Hogyan, ha el akar jutni arra az immanens és transzcendens beteljesülésre, amelyet szíve kíván, s amelyet a mítosz ígér? A mítosz volt számára az ismeret, mert a mítosz tartalmazta az ígéretet, a reményt.

Az ilyen egzisztenciális jelentőségű ismeretanyagot az ember nyilvánvalóan az összes rendelkezésre álló forrásokat igénybe véve akarja megszerezni. Nemcsak a mítoszok kultúrkörén belül. **A mi kultúrkörünk embere is** reákényszerül e hármasságra, amikor a maga egzisztenciális kérdéseire válaszol. Reákényszerül, mert az ember kérdései szélesebbek, mint a szaktudomány és a bölcsélet felelési lehetőségei. Jézus is egzisztenciális kérdésekre válaszolt. S e differenciálatlan hármasság alapján válaszolt. E differenciálatlan felelet igaznak tartása Jézus szándéka szerint így történik: **igaznak fogadjuk el információit, mert igaznak tapasztaljuk, mert igaznak következtetjük ki azokat, és mert igaznak tekintjük az Ő tekintélye alapján is.**

A Vacsorát, a Kenyeret, a Bort misztériumnak mondjuk. Méltán. A Jézus által nekünk átadott ismeretek egészét, összességét azonban már kevésbé helyes ezzel a szóval jelölni. Jézus egy alkalommal használta e "μυστηριον" (müsztérion = titok) szót, s akkor arról beszélt, hogy övéinek megadatott **tudni** az Isten Országának titkait. (Mt 13,11; Mk 4,11; Lk 8,10) **A titok, amelyet tudok-látok, számomra már nem titok.** Sokkal alkalmasabb erre a "kinyilatkoztatás" (αποκαλυψις = apokalüpszisz). Alkalmasabb, mert ez éppen annak felfedését, feltakarását jelenti (αποκαλυπτειν), ami korábban el volt fedve, le volt takarva. **A megtestesülés által Isten felfedte a maga titkait** a csecsemők, a Jézustól választottak, Péter

számára; s az utolsó nap is a felfedés (33e num) napja lesz. (Mt 16,17; 11,25.27; Lk 10,21-2; 17,30) A kinyilatkoztatás elsődlegesen nem titkot tartalmaz, hanem felfedett titkot.

Ennek folytán a **jézusi "hit" szóban kifejezett "ismeretet igaznak tartás"** tudatbaszerzési folyamata **nem azonos a "tekintély alapján történő elfogadás" tudatbaszerzési folyamatával.** A "hit" szóban kifejezett ismerettartalom nem azonos a szaktudományok és a bölcsélet számára zárt, az azokén túllevő ismeretterületre vonatkozó ismeretekkel. A jézusi "hit" - mint tudatbaszerzés - **az embert egzisztenciálisan érintő ismerettartalmaknak az össz-ismerőképeség alapján történő elfogadása** nem néz, nem mutat tehát egyetlen ismeretforrás felé sem kizárólagosan, a tekintélyi forrás felé sem.

e) Jézus hitfogalma - korunk számára

A kultúrkörünkön belül fellelhető **differenciáció szükségképpen következménye** a fejlődőnek megteremtett ember történelmi útjának. A Mediterráneumban már századokkal Jézus előtt útnak indult ez a fejlődés a görög filozófiában. A Mediterráneumba és annak filozófiai fejlettségébe beleépülő történelmi kereszténység nem őrizhette meg Tanítójának e differenciálatlan szemléletét. Differenciálnunk kellett és kell ma is abban az anyagban, amelyet Ő differenciálatlanul adott át nekünk. Meg kellett és meg kell mérnünk, melyek azok a tartalmak tanításában, amelyeket tapasztalati, amelyeket bölcséleti igazságoknak tudunk minősíteni, s melyek azok, amelyeket a szaktudomány és a bölcsélet nem sorolhat a maga tárgyai közé. Ismerettartalmainak ez a "felosztása" természetesen koronként és személyenként változó lesz, aszerint hogy miként határozódik meg a szaktudományok és a bölcsélet területe, illetékessége.

Ezzel a felosztással nem válunk hűtlenné azokhoz a tartalmakhoz, amelyeket Ő e felosztás nélkül adott nekünk. Csak akkor válnánk hűtlenné Hozzá és tartalmaihoz, ha megfedkezünk róla, hogy az embert a maga ismerőképeségeinek egészével hívta meg az Országba. **Nagyon súlyosan**

eltorzítanók és megcsonkítanók szándékait, ha az ajkára adott szövegek hit szavát a mi kultúrkörünk szótári jelentésében olvasnók; s "tekintélyi alapon történő igaznak tartás"-nak értenők. Amikor először elhangzott ajkán: "Higgyetek az Örömhírben!" - ez sem az Ő számára, sem hallgatói számára nem azt jelentette, hogy tekintélyi alapon volna elfogadandó az Örömhír. Ha ez lett volna a szándéka, hirdetését-bejelentését nem követte volna a tengernyi jel és csoda, és nem követte volna a gondolkodást jelentő ígéknek oly sűrű használata a tanítás három esztendeje során.

A hit, Jézus e legalapvetőbb tartalometikai követelménye, amely az Út járásának kezdete, **alapvetően nem tekintélyalapú elfogadása** annak, hogy Ő az Út, és ugyancsak alapvetően nem tekintélyalapú elfogadása az Út egész tartalmának. Az érzékszervekkel és gondolkodóképeséggel megteremtett emberhez szól az Örömhír. S ha valaki szóbaáll azzal, alapvetően nem állhat szóba másképpen vele, mint össz-ismerőképeségeivel. Nem kétséges, hogy az ember nem képes a felülről jövő apokalipszis-ek (felfedések) nélkül teljes és végső eligazodást-választ kapni. Nem kétséges, hogy **tekintélyforrású ismeretek egészítik ki** és tetőzik be azt a választ, amely ténylegesen felelni képes az ember kérdéseinek teljes szélességére. Nem kétséges, hogy e tekintélyforrás tételeket nyújt, melyekhez az ember nem önerejéből jut el. **Tudomást szerezve azonban róluk nemegyszer akár a szaktudományok, akár a bölcsélet eszközeivel igazolni képes azokat.**

Nem volt kétséges a tekintélyforrású ismeretek szükségessége Jézus számára sem. **Tekintélyi alapon is** kívánt hitet az embertől a Maga számára, s igen nagyra értékelte ezt a forrást, ill. ennek igénybevételét: "Mivel láttál, hittél. **Boldogok**, akik nem látnak és mégis hisznek". (Jn 20,29) Nem volt kétséges a mítoszok kultúrszintjén álló ember számára, és nyilvánvaló az eme kultúrszinten túljutott kultúrkörök embere számára is. A mi számunkra is az. **Amikor ugyanis elvileg tagadjuk az emberentúli ismeretforrás szükségességét** egzisztenciális kérdéseink megválaszolásához, akkor valójában két eredményre juthatunk. Bevalljuk, hogy nincs válasz kérdéseinkre - ez az egyik; s ekkor járunk el szellemileg becsületesen vagy legalábbis naivitás nélkül. A másik eredmény: teljes választ ígérni a szaktudományok és a bölcsélet eredményeire hivatkozva. Az ígélet nyilvánvaló ellentmondás. Ha az ígérő nem látja át ígéletének ellentmondását, akkor naiv és szellemileg kiskorúan jár el. Ha nem naiv, akkor ígérete híján van a szellemi becsületeségnek: szaktudományosan vagy bölcséletileg nem igazolható tételeket szaktudományosan vagy bölcséletileg igazolt tételeknek minősít. **"Tudományos világnézet" ez a kifejezés csak akkor nem fából vaskarika, ha azt jelenti, hogy a szaktudományokra és a bölcseletre építve ad e tudományok feleletein túlmenő feleletrendszert.**

Mivel a jézusi hitfogalomban benne van ez a tekintélyi ismeretforrás **is**, ezért nem rajzolja Jézus a Fiú szellemi kapcsolatát Atyjához a "piszteuein" szóval. Egyetlen alkalommal sem. A Fiú látja, hallja, tudja, ismeri az Atyát és annak szellemi tartalmait, de - sohasem hiszi. Következik ebből, hogy a "hinni valakiben, valamiben" bármennyire is jelölje azt a bizonyosságot, melynek ereje képes meghatározni egész életalakítását - mégis a **hit**, ha tekintélyforrású ismeret igaznak tartását jelenti, akkor **gyengébb, kevésbé értékes ismeretforrású, mint a tapasztalás, a kikövetkeztetés.** Ezért nem hisz az Isten, hanem lát.

Végezetül: ha a hit a tanítványok számára nem tekintélyi alapon létrejött igaznak tartást jelöl, akkor **ugyanez a hit számunkra sem jelent ily tekintélyi alapú igaznak tartást.** A szaktudomány tudja, hogy Mátyás élt - múzeumi igazolás alapján, s nem "elhiszi", hogy Mátyás élt, azoknak, akiktől ered a múzeumi igazoló anyag. Ha van "múzeumi anyag" a tanítványok ismerettartalmairól, s ezek "tudásnak" minősülhetnek, akkor ezeknek részünkről való tudomásulvétele is "tudás". Ez a tudás azonban természetesen hit is - a szó jézusi értelmében. Hit is, **tehát oly bizonyosság, amely** olyan ismeretanyagra vonatkozik, amely **megkívánja** - túl a tudáson - **az elköteleződést.** De a hitnek ez a tartalma már elvezet a jézusi "hit" jelentéstartalmának egy másik területére.

f) Hit és engedelmisség

Jézus egyházának meg kell őriznie a Messiás hitfogalmát. Annak tartalmát is (fides, quae creditur) és annak létrejöttét is (fides, qua creditur). A tanítványokban a hit oly módon jön létre, hogy **Jézus érvel, magyaráz; hogy Jézus gondolkodtat.** "Én tudom, hogyan van. Ne okoskodjál! Mért akarsz okosabb lenni nálam? Ez van, és ezt kell szeretned!" - ez a stílus idegen volt Tőle. A mérlegelésre és az ennek nyomán megszülető szabad, felelős és nagykorú döntésre megteremtett ember számára elviselhetetlen ez a stílus. Lehurrogással nem lehet senkiben sem hitet ébreszteni. Még kevésbé fenyegetéssel. Sem immanenssel: kiközösítlek, máglyán elégetlek. Sem transzcendens fenyegetéssel: pokolba kerülsz, ha nem hiszed el, amit mondok. A kiközösítéssel csínján kell bánni (62c num), ölteni sohasem szabad, s a jószándékú tévedő nem kerül a pokolba (42b num).

Nem gyengítheti mindezeknek jézusi voltát a jézusi szó: "Aki titeket hallgat, engem hallgat; aki titeket megvet, engem vet meg". (Lk 10,16) Nem gyengítheti, mert először is csak akkor

hallgatok a Messiásra az Ő nevében szólókra hallgatva, ha ezek azt mondják, amit a Messiás tanított. Másodszor azért nem gyengítheti, mert hallgatásról beszél Jézus. Hallgatásról, amely Jézusnál mindig mérlegelő ráhallgatást jelent, és **sohasem mérlegelés nélküli meghajlást a tekintély előtt**. Az ember nem tudja nem azt gondolni, amit gondol. Az ember azt gondolja, amit gondol. Ezen fenyegetőzés sem módosít. Ellenkezőleg. Dacossá tesz: Tiltják tőlem a rózsámat, mégis hozzám jár.

A csak ráhallgatást ismerő és a fenyegetésekkel engedelmeskedtetést nem ismerő Messiás tanítványai nem kívánhatnak engedelmességet testvéreiktől cselekedetek tekintetében sem, még kevésbé gondolkodásukat illetően. Engedelmesen gondold igaznak, amit én igazként hirdetek neked! - ezt a felszólítást legfeljebb infantilis, infantilizált emberek képesek teljesíteni. A személyes hit meggyőzés útján születik mint meggyőződés. A hit nem parancsolható, **a hit engedelmességből nem vállalható**. A hit így - csak hazudható. De a hazudott hit - nem hit. Ereje semmi. Életáldozat csak meggyőződésből születhetik: amit hiszek, azt igaznak gondolom; olyan igaznak, hogy hűséges maradok hozzá életem árán is. **Hinni nem lehet engedelmességből, csak meggyőződésből** (43a num).

46. A HIT - MINT MAGATARTÁS

a) A hit következményei

A Nyájajuhász életet-adása, a Király Ország-jutalma - a hívőnek szól. Aki hisz, el nem vész, hanem megmentődik; aki hisz, azé az örök élet. (Mk 16,16; Jn 3,15-8; 5,24; 6,40.47) Aki hisz, az jut el a feltámadásra, annak a számára nincs örök halál, nincs ítélet és nincs örök éhezés és szomjúság. (Jn 6,40; 11,26; 3,18; 5,24; 6,35) Aki hisz, nem marad sötétségben, nincs vádja ellene a Léleknek. (Jn 12,46; 16,9) Így van, mert az Atya szeretettel válaszol a hitre, s a Lélek elvégzi, hogy élővíz-folyamok fakadjanak belőle; a Világosság fiai lesznek. Kérdemlik a legnagyobb tudatállapotbeli állítmányt is: boldogok. (Jn 16,27; 7,38; 12,36; Mt 24,45-6; Lk 12,43) Azok, mert aki hisz, bemegy Ura örömébe, Annak minden vagyona fölé rendelődik, nagy dolgokat láthat, s maga az Isten "áll bosszút" majd érte (36c,62d num). Ezért a hívőnek még a Golgota előestéjén is nyugalom lehet a szívében. (Mt 25,21.23; 24,47; Lk 12,44; Jn 1,50; Lk 18,7-8; Jn 14,1) **Az Ország jutalma lesz a hívőé.**

Már könyvünk bevezetőjében kétségtelenné rajzoltuk, hogy a Messiás azért biztosítja a létazonosságot, hogy ennek alapján megszülethessék bennünk a magatartásbeli azonosság, melynek következménye lesz az a sorsazonosság, amely magában foglalja az Ország jutalmát is (38c num). - **Hogyan lehet ez a jutalom egy tudatbaszerzés**, egy igaznak tartás, ti. a hit **következménye**? Sehogyan. S ha Jézus mégis ígéri az örök életet a hívőnek, akkor a hit nem csupán tudatbaszerzés, hanem a tudatba szerzett tartalmakból kinövő magatartás is. Magatartás, amely harmóniában van a Messiás magatartásával.

b) A hit - mint tett

Jézus hitfogalmának ezt az arculatát az ajkára adott szövegek nagy bőségben tartalmazzák. Részletes elemzés alá vesszük kijelentéseit. A keresztyénység 16. századbeli nagy vitája a hit egyedül üdvözítő voltáról - talán tárgyalanná lehetett volna Jézus hitfogalmának kimunkálása, megismerése által. **A jézusi hit kétségtelenül egymagában is üdvözít**, de ez a

jézusi hit mérhetetlenül több, mint az Őt Messiásnak tekintés és szavainak elfogadása; s még inkább több, mint a fides fiducialis, amely valójában - remény. **A hit jelenti az igaznak tartott szavak megvalósítani akarását, sőt...megvalósítását is.**

A kafarnaumi nagy beszédben a Benne még meg nem botránkozott és még mindig a királlyá tevés lázában égő tömeg lelkesülten kérdi: "Mit tegyünk, hogy Isten cselekedeteit cselekedjük?" Hajlandók tenni azt, ami kedves az Isten előtt, csak kapják meg a tegnapiánál tartósabb, mindig rendelkezésükre álló kenyeret. Jézus válasza élesen mutatja, hogy nemcsak tudatbaserzést értett e szón, hanem magatartást, cselekedetet is: "Az az Istennek tetsző cselekedet, hogy higgyetek abban, akit Ő küldött" (Jn 6,28-9) **A hit - cselekedet is!**

A "piszteuein" igéből képzett melléknév, a "pisztosz" jelöli azt az embert, aki hisz. Az urukat váró szolgálókról, a talentumokról és minákról, valamint a hűtlen sáfárról szóló példabeszédek a "pisztosz" szót mellérendelik (Mt 25,21.23; Lk 19,17) a már látott "agathosz"-nak (39c num), s a még megnézendő "phronimosz"-nak (okos - 54e num). Mindkettő cselekedetekben megnyilvánuló magatartást jelent. - Még többet mondók azok az ellentétes fogalmak, amelyekkel szembeállítja a "pisztosz" szolgálókat és sáfárt. Szembenáll velük az "apisztosz", a rossz, a képmutató, a haszontalan, (Lk 12,46; Mt 24,48.51; 25,30) továbbá a már jól ismert gonosz és Istennek-nemtetsző (Mt 25,26; Lk 19,22; 16,10) szolgál. **Mindezek a szavak cselekedetekben megnyilvánuló magatartásokat, vagy legalább: magatartásokat is rajzolnak.** A talentumokról szóló példabeszéd egy ellentétfogalma ezt még kétségtelenebbé rajzolja. A kapott talentumokat megduplázó szolgál - "pisztosz"; a talentumot földbeásó pedig - rest (οκνηρος = oknérosz). (Mt 25,26) Pistosz - a hívő-cselekvő ember: megduplázza a talentumokat, megsokszorozza a minákat, részletesen leírt módon bánik reábizott szolgálóiraival, barátokat szerez magának a hamis mammonból. E helyeken a fordítókra olyan erővel hat ez a magatartás-léggör, hogy lehetetlen számukra az eredetinek a szavát "hívő"-vel fordítani. Kicserélik mai nyelvünk egy magatartás-tartalmú szavára, a hűségessre. A magyar szótó jól őrizi e mai jelentésbeli ambivalenciát, s a tő kétféle továbbképzése hordozza a tudatbaserzési és a magatartásbeli tartalom kétféleségét (hív-; hív-ő és hív-séges = hűségess).

A "hűségess" szolgál ellenpárja - urának akaratát "nem végezte el és nem cselekedett annak akaratát szerint". (Lk 12,47) **Hűségess tehát az, aki elvégzi, aki megcselekszi a Messiás akaratát.** - A farizeusok ellen mondott nagy nyolc-jajos beszédben az egyik korholó mondat elmarasztalja a farizeusokat az irgalom, az ítélet és a "pisztisz" elhanyagolásában. Az irgalom is, az ítélet is magatartás, ennek a "pisztisz"-nek is annak kell lennie: a hűség elhanyagolásában marasztalja el tehát őket. (Mt 23,23)

A hit tevékenység. Tíz alkalommal található meg Jézus ajkán a "hited megmentett téged" fordulat, amely állítja, hogy **a hitnek aktív, tevékeny szerepe van** a gyógyulásban. Nem csak abban. A hit képes az eperfát és a fügefát tövestől kiszakítani és tengerbe vetni; a hit hegyeket mozgató aktivitás. (Lk 17,6; Mt 25,22; 17,20; Mk 11,22) Mindennek legteljesebb összefoglalása a búcsúbeszédben hangzott el: "Aki hisz énbenem, az is cselekszi majd azokat a cselekedeteket, amelyeket én cselekszem; és nagyobbakat is cselekszik azoknál...". (Jn 14,12)

c) A hit - mint hűség

E mértéken felüli hatalomnak-cselekvésnek lételméleti alappal is kell rendelkeznie: az ige bennmarad a hívőben, és a hívő az igében marad. (Jn 5,38; 8,31) Ennek folytán van a hit elválaszthatatlan kapcsolatban a tudatot és életet egyaránt átalakító megfordulással. A

Keresztelő visszautasítja a bűnbánatot csak színleg gyakorlókat, de elfogadja a vámosok és utcanők Jézus által is elismert bűnbánatát, amely velejárója annak, hogy hittek a Keresztelőnek. (Lk 3,7-8; Mt 12,32) Messiási zászlóbontó mondatában is elválaszthatatlan kapcsolatban áll az Örömhír iránt tanúsított hit és a **metanoia**. Magdolna hite is bűnbánatban nyilvánult meg, és ez a tevékeny, ez a magatartást jelentő hit "meggyógyította őt": ez szerezte meg számára bűneinek bocsánatát. Péter hite, a háromszoros tagadás után is, majd megfordulást eredményez. Aki hisz, az a megmaradó bűn-nélküliség állapotába kerül; magatartása alapján nem vádolja őt a Lélek. (Mk 1,15; Lk 7,50; 22,32; Jn 16,9)

Aki hisz, az szóba áll egész valójával azzal, amiben hisz. Nem utasítja el a dialógust, és nem vonakodik levonni a gyakorlati következményeket ebből a dialógusból. Népének legfőbb vezetői nem hisznek Neki, és nem hajlandók kérdéseivel szóba állni, Őt nem istenkáromlóként kezelni. A vakon született ember azonban hajlandó a párbeszédre, és nem is zárkózik el a következményektől: leborul és imádja azt, akiben hisz; életét kötelezi el mellette. A hívő ember **akarja** még magát a hitet is; harcol érte, hogy minél teljesebben birtokolja azt: segítséget kér erre attól, akiben hisz - miként a megszállott gyermek apja. (Lk 22,67; Jn 9,35; Mk 9,23-4)

Aki hisz, rábízta azt, amije van, rábízta önmagát is arra, akiben-amiben hisz. Hinni az Országban, annak Urában, egyet jelent azzal, hogy vagyunkat, életünket, önmagunkat reá bízunk az Országra és annak Urára. Egy alkalommal használta csak Jézus ebben az értelemben a piszteuein ígét. Nem fogja az Isten rábízni az "igazit" arra, aki nem tanúsított hűséges magatartást a hamis mammon kezelésében. Csak aki a tevékeny hit megnyilvánulásaként barátokat szerzett magának a hamis mammonból; csak aki ily módon hűségesnek bizonyult - csak arra bízta rá az Országot, azaz csak azt fogadja be az örök hajlékokba. (Lk 16,10-2) Nem Jézus ajkán, a negyedik evangéliumban még egy ízben előkerül a szónak ez a jelentése: Jézus nem bízta reá magát a jeruzsálemiekre, mert Jézus tisztában volt a jeruzsálemiekkel, "az emberrel". (Jn 2,24-5) **A hit - az egész emberi személyiségnek reátámaszkodása arra, akiben hisz.** A gyógyulni akarók is bíztak Jézusban. Reá támaszkodtak (84b num).

Aki hisz, nem megy a hazug próféták szavára hallgatva a hazug messiások után. Az igazi Messiáshoz megy az, aki hisz. A kafarnaumi nagy beszéd a Benne való hitben jelöli meg az Istennek tetsző cselekedetet, és ezt a hitet a Hozzá-menésben bontja ki. Az alábbi nyilatkozatban **"hit"** és **"Hozzá-menés"** a párhuzamosság erejében **azonos tartalmú**: "aki hozzám jön, nem éhezik; aki hisz bennem, nem szomjazik meg soha". Aki nem hisz, nem megy Hozzá. Csak övéi, akiket az Atya neki adott, azok mennek Hozzá: "Láttok engem, s még sem hisztek. De mindaz, akit az Atya nekem adott, hozzám jön...senki sem jöhet hozzám, ha csak az Atya...nem vonzza őt". (Jn 6,35; 7,44) A Benne hívő jeruzsálemiek "tanítványai lesznek" - **hinni egyet jelent a Hozzá-menéssel** és a tanítvánnyá levéssel. (Jn 8,31) A kanánitának azért "nagy" a hite, mert akkor is utána megy Jézusnak, amikor el akarják őt zavarni Tőle. Jairust ez a Jézushoz menésben megnyilvánuló hit állítja szembe a Mestert gyanakodva-elítélően néző farizeustársaival; Pétert ugyanez a Messiáshoz visszaforduló hit képesíti, hogy erősítse testvéreit a Messiás melletti megmaradásban. (Mt 15,28; Mk 5,36; Lk 8,50; 22,32)

Aki hisz, nem hagyja ott Jézust, nem hagyja el - mint Messiást. A sziklás talaj azokat jelképezi, akik csak egy ideig vannak a Messiás mellett; egy ideig hisznek, de a megpróbáltatás elérkeztével "odébb állnak". (Lk 8,13) A kafarnaumi nagy beszéd megbotránkoztatja a tanítványok egy csoportját. "Vannak köztetek, akik nem hisznek" -

mondja, miközben a megbotráncozók húznak kifelé, Tőle el, a zsinagógából. A megmaradóknak így kérdez reá hitére: "Vajon ti is el akartok menni?" "Hová menjünk?...mi elhittük, hogy Te vagy a Messiás." - hangzik Péter ajkáról válaszuk. Hisznek, tehát maradnak Jézus mellett. (Jn 6,64-9)

Hinni egyenlő azzal, hogy Jézus mellett maradni. Ennek a tartalomnak legnagyobb bizonyossága a búcsúbeszéd végén elhangzó kicsit fájdalmas, kicsit szkeptikus kérdés: "Most hisztek?". A tanítványok úgy érzik, tudatuk szinkronba került Jézusával, ünnepélyesen tesznek bizonyosságot hitükről: hiszik és tudják, hogy Ő a Messiás. E tudatbaszerzési hitfogalomra válaszol Jézus fenti szkeptikus kérdése a Mellette megmaradás, a hűség hitfogalmával. Hisztek-e Bennem, ha - mintegy kérdi tőlük - "amikor eljön az óra, és már el is érkezett, szétszóródtok, ki-ki az otthonába, és Engem egyedül hagytok"? (Jn 16,31-2) Megkérdőjelezi azt a hitet, amely nem nyilvánul meg hűségben. Joggal, mert amikor a Getszemániban megroppan majd bennük a hűség, ez maga után vonja a tudatba szerzett tartalmak elvetését is. **A tudatbaszerzésen túli hűség nélkül előbb-utóbb a tudattartalmakat elfogadó hit is veszendőbe megy.**

A tanítványok elbuknak a kardot-sem-ragadhatás getszemánibeli nagy próbáján. Reményüket veszítve futnak Galilea felé, és egyikük sem lesi a harmadik napot. Hogyan is leshetnék? Nem értették élete odaadásának gyerek-is-értheti-konkrétságú riportjait; hogyan érthették volna a záróakkordot: "de harmadnapra feltámad" (Lk 18,33-4)? Önmagában véve semmi érthetetlen sem volt abban, amit Krisztus mondott: elfogatás és kivégzési történet az egész, amin nincs mit nem érteni. A tanítványok lelke azonban mással volt tele; az utolsó pillanatig evilági királyságra készültek, amellyel tökéletesen összeegyeztethetetlen volt a Király

kivégzése. Péter megpróbált hangot adni a Tizenkettő elképzelésének, de a visszautasítás olyan éles volt a Messiás részéről, hogy a fenti második, valamint a harmadik bejelentés alkalmával már nem is mertek hozzászólni a riporthoz. Maradt az egész megemésztetlen. Két kardot beszereztek, és aludtak nyugodtan. Az utolsó pillanatban, mit sem törődve a tökéletesített törvénnyel, Péter kardot ránt. Ezeknek az előzményeknek nem lehetett más következménye, csak az, amiről az emmausziak beszámolnak utitársuknak. Nem hisznek többé, és ezért nem ülnek vasárnap hajnalban a sírnál, és ugyanezért a jelentéseknek sem hisznek. Hitük a Getszemániban és a Golgotán megcsúfolódott. Mit segíthetett egy feltámadás? Ha nincs tizenkét ezred, ha még az ő két kardjukat is hüvelybe kell dugniok, nem lehet semmi abból, amiben hittek. Bár nem voltak államférfiak, annyit mégis tudtak, hogy fegyver és karhatalom nélkül nem lehet helyreállítani egyetlen evilági országot sem, Izrael országát sem (115,117a,b num).

Ezek az előzmények adják kezünkbe a Jézus és Tamás közt lefolyt beszélgetés értelmének kulcsát. Beledugatja kéz- és oldalsebébe Tamás ujjait ezzel a felszólítással: "Ne légy hitetlen ($\alpha\text{-}\pi\sigma\tau\omicron\varsigma$), hanem hívő ($\pi\sigma\tau\omicron\varsigma$)". Tamás lát és tapint, majd szól: "Én Uram és én Istenem". (Jn 20,27-8) Mondhatta volna: hiszek. Vagy: most már hiszek. Vagy: tényleg feltámadt. Nem ezt mondta. Nem, mert Tamás társaival együtt csalódott a Messiásban, és így hitetlen volt; hitlenné lett a tekintetben is, hogy Ő az Úr, Ő az Isten Fia. Hitetlen az Országban és az Örömhírben. Tudatában lejátszódott az Ügytől való elpártolás lélektani folyamata. Az árulás, a megtagadás, a szétszaladás - ezek voltak ennek a Tizenkettőben nagyon is élesen fogható jelei. A tanítványok sorozatos hitetlenkedése a feltámadásban, Tamás hitetlensége is, így érthető. A hitét veszített Tamás elpártolt a Messiás ügyétől; hűtlenné lett. Árulás és megtagadás nélkül ugyan, de hűtlenné. Jézus visszahívja őt Magához: hűségre szólítja fel. **S a**

hűtlenség végét és az új hűség szándékát és kezdetét juttatja kifejezésre válasza: "Én Uram és én Istenem".

Jézus további szavaiban - úgy tetszik - folytatódik e hűség-jelentéstartalom. Bár hitfogalma mellett nem képtelenség hinni azt, amit látunk, mégis Jézus aligha csak arra gondolt, hogy Tamás végül is hitt szemének, fülének, tíz tapogató újjának. Úgy tetszik: **a "láttál, tehát hittél" szavakban Jézus** nem csupán tudatbaserzési folyamatra gondolt, hanem sokkal inkább arra, ami az Ő fogalmainak világában elválaszthatatlan ettől a tudatbaserzéstől: **gondolt a hazatérésre, a megtérésre-megfordulásra, a hűségre.**

Ezek szerint a hit Jézus ajkán nemcsak az ember össz-ismerőkéességének az igenje az embert egzisztenciálisan érdeklő kérdések Jézus tanítása szerinti megválaszolására. **A hit** - túl ezen az igenen - **vállalása is annak, amit ez az igennel fogadott válasz a cselekvések síkján tőlünk megkíván.**

A hit nemcsak tudatbaserzés, hanem az Ország birtokbaserzésének a szándéka is. Nemcsak ismerés, akarás is. A hit differenciálatlanul él Jézusban a test és lélek - az "ember" egységében. A hit differenciálatlanul él Jézusban az értelem és akarat - a "szív" (az értelmi alapokba ágyazódó emberi törekvés-központ) egységében. Az országbeli szív - hisz; és ez értést is, akarást is jelent. **Differenciálatlanul él Jézusban a látásra épülő emberi törekvés - a "hit" egységében.**

d) A hit - mint országbeli magatartás

A hűség magában foglalja nemcsak a Messiás személyéhez, de a programjához, mondanivalójához való ragaszkodást is. Az Országhoz való hűséget. A főpapi ima összekapcsolja a hűség eszményét a messiási mű végeredményével, a Szentháromság világának közöttünk teljessé levésével, a különlevéseket feloldó **eggyélevéssel, egységgel.** Imádkozik Atyjához, hogy a Benne hívők Kettejük egységének mintájára tökéletesen eggyé legyenek. (Jn 17,20)

A kafarnaumi százados hitét a zsidókban tapasztaltnál nagyobbak minősíti, mert a százados nem tartja magát méltónak arra, hogy házába jöjjön Jézus. A Benne hívőket a Messiás "kicsiknek" mondja, s a jeruzsálemiek hitetlenségét azzal magyarázza, hogy egymástól kapható dicsőségre pályáznak, s nem az Isten dicsőségét akarják életükkel szolgálni. (Lk 7,9; Mt 8,13; 18,6; Mk 9,42; Jn 5,44) A hűség eredményének jól látható a kapcsolódása az Isten dicsőségét kereső, a magát nem kereső, önmagát nagyak nem tartó **kicsiség** eszményével.

A hit megvalósítandó tartalmai közé tartozik az is, amit Jézus a samáriai asszony kérdésére felel: meg kell szüntetni az embereket egymástól elválasztó, sőt ellenséggé is tevő szentélyeket - az ilyeneket! -, mert az Atya Lélekben és Igazságban imádása csak az ellenséget és ellenségeskedést nemismerés alapján lehetséges. S a "pisztosz" szolga nem is veri szolgatársait, ill. a szolgákat és szolgálóleányokat. Nem hisz az az "a-pisztosz" szolga, aki mit sem törődve a Messiással és annak érkezésével, üti-veri a hatalmában levőket. Az **erőszakot-nemalkalmazás** országbeli eszményének vállalását is jelenti a hűség. (Jn 4,21; Mt 24,45.49; Lk 12,42.45)

Aki hisz Jézusban, az nem fél a viharban. Csekély a hite annak, aki bármitől is megijed éjjel a tengeren. (Mk 4,40; 8,26; Mt 14,31) Ugyanígy csekély a hite annak is, aki az Országhoz való hűség fejében a "többi mindet" ráadásként odaadó Atya ellenére is gondban van étel-ital-ruha

miatt. (Mt 6,30; 16,8; Lk 12,28) Más a gondja annak, aki hisz. A Messiáshoz hűséges, annak érkezését váró szolga egyébbel van elfoglalva; azzal, hogy ad. Nem eszik-iszik a részegesekkel, nem veri el ura vagyonát, hanem "ételt ad időben" szolgatársainak, ill. "időben kiadja a búzarészt" nekik. Aki hűséges - a hűtlen sáfár országbeli reciprokjaként - az barátokat szerez a reábízott hamis mammonból: szétosztja a rászorulóknak Isten tulajdonát, amelynek nem birtokosává, csak vagyonintézőjévé tette őt Isten. (Mt 24,49.45; Lk 12,45.42; 16,10-2) A hűség egyet jelent tehát azzal is, hogy a gondbanlevés-eszményt lecseréljük az **adás-eszményre** (53c,d num).

Végezetül a hűség magában foglalja az **Örömhír hirdetését** is. A szemük világát visszakapott "hívők" számára még a hallgatásparancs ellenére is nyilvánvaló volt ez. (Mt 9,27-31)

Ha kereszténységünknek tizenhat századát nem határozta volna meg egyértelműen kultúrkörünk differenciált hitfogalma, ha ismertük volna Jézus hitfogalmát - tétel és ellentétel talán egészen másképpen hangozhatott volna. Az újítók tételébe más értelemmel kerülhetett volna bele, hogy "egyedül" a hit üdvözít. S a válasz sem lett volna az, hogy "nemcsak". Ha a válaszolók előtt tisztán állt volna e jézusi hitfogalom, ezt válaszolhatták volna: **"Persze, hogy egyedül a hit üdvözít, hiszen a hit Jézus ajkán hűséget jelent, és abban benne van a szeretet egész szélessége"**.

A jézusi hittartalom az emberiség egybegyűjtésére, közösséggé formálására alkalmas és hivatott, tehát nem felekezeti hittartalom. Ez a tartalom **nem ismeri és nem ismeri el a kiváltságot**, minden felekezés aranyvalutáját és kiváltó okát. A szolgálat, adás, erő-nemalkalmazás eszményeinek megvallásával, hirdetésével az emberiség egységét egyedül lehetővé tevő eszményeiket írja a zászlóra. Nincs ember, aki kívánná, hogy uralkodjanak rajta, nyomorúságba taszítsák (vagy könnyen abban meghagyják), és erőszakot alkalmaznának ellene. Van ember, aki ezeket szívesen teszi, de az ilyen emberi magatartás csak felekezést hozhat létre: eleve kizárja az egységből azokat, akik ellenébe és kárára akarja ezeket a kiváltságokat igénylő eszményeket gyakorolni. A jézusi Ország az egyetlen, amely egybeölelheti az emberiség egészét. A hit Jézusban és az Ő Országában - az egész emberiség "szépbe szőtt hite". Elutasítható, de nem szükségképpen elutasítandó. Aki elutasítja, deklasszálja önmagát, deklasszálja azt, ami az embert nemcsak fölibe emeli az állatnak, hanem beemeli az Isten szférájába, aki a Szeretet.

47. A HŰSÉG JÉZUSI SZINONIMÁI

a) Országbeli akarás

Láttuk a sokszoros megfelelést egyfelől a különféle érzékelést és gondolkodást jelentő igék, másfelől a "piszteuein" között, amennyiben ez utóbbi tudatbaserzési folyamatot jelöl. Az érzékelést és gondolkodást jelentő igék csakúgy hordozták tárgyként az országbeli tartalmakat, miként a "piszteuein". - Ugyanezt a megfelelést tapasztaljuk egyfelől az akarást jelentő igék, másfelől a "piszteuein" között, amennyiben ez utóbbi - ám a tudatbaserzés alapján és mellett - akaratbeli tartalommal is bír.

Az akarást jelentő igék ugyanúgy hordozzák az országbeli tartalmakat, miként a "hűségesnek lenni" jelentésű "piszteuein". A hit mint magatartás, tehát a hűség - a hit által tudatba szerzett tartalmak vállalását jelenti. Az akarást jelző igék, ha országbeli tartalmakat hordoznak tárgyként, akkor az Ország tartalmainak vállalását jelentik; tehát éppen a hűség magatartását.

Jézus ajkáról az "akarni" hat különböző ige formájában hallható. A két előfordulású

βουλεσθαι (buleszthai = elhatározni) és a nagyon általános

θελειν (thelein = akarni) mellett megtaláljuk a jézusi ízű

ζητειν (dzétein = keresni), valamint az ezzel egy-jelentésű

αγωνιζεσθαι (agónidzeszthai = erőt feszíteni, harcolni)

βιαζεσθαι (biadzeszthai = erőszakot szenvedni, ill. tenni) igéket és ezek kontrapunktját, a

μεριμνων (merimnan = gondban lenni, aggódni) igét.

Az első két igének alanya Jézus ajkán - az Atya, a Lélek, a Messiás, valamint az ember. - Az Atya elvennie a Fiútól a kelyhet, ha akarná; a Lélek ott működik, ahol akar; a Messiás pedig össze akarja gyűjteni a Maga népét. (Lk 22,42; Jn 3,8; Mt 23,37; Lk 13,34) Úgy akarja összegyűjteni őket, hogy felfedi előttük Országának titkait és gyógyítja őket. (Mt 11,27; Lk 10,22; Mt 8,3; Mk 1,41; Lk 5,13) Azt akarja, hogy övéi Vele legyenek itt, ahol Ő van, s ezért élővé teszi őket; közli velük, hogy irgalmat akar s nem áldozatbemutatást; valamint azt, hogy az utolsónak is annyit akar adni, mint az elsőként érkezőnek. Mindezek szolgálatában akarja a Golgotát is. (Jn 17,24; 5,26; Mt 9,13; 12,7; 20,14; Lk 12,49)

De alanya az "akarni" igének az ember is. Az országbeli ember akarja érteni az Ország titkait, és akarja a gyógyulást. (Mt 11,19; 15,28; 20,32; Mk 10,51; Lk 18,41) Akarja ezek forrását, a Messiást; s ennél fogva akarja az utánamenést is. Hívását elfogadva elmegy a szőlőskertbe és a menyegzőre. (Lk 10,24; Mt 16,24; Mk 8,34; Lk 9,23; Jn 5,40; 6,47; Mt 21,30; 22,3) Megteszi, mert be akar menni az Életre. Akarja az Ország tökéletességét, nagy és első akar lenni benne. Vállalja tehát Isten akaratának tevését: az irgalmat és a jótevést a szegényekkel. Akarja, hogy Isten meghallgassa őt. (Mt 19,17.21; 20,26; Mk 10,35-6.43-4; 9,35; Jn 7,17; Mt 18,30; Mk 14,7; Jn 15,7) S bár szabad neki akarnia önmagát szeretni, nem szabad akarnia élete megmentését, s kell akarnia menni oda is, ahova nem akar menni. (Mt 7,12; 16,25; Mk 8,35; Lk 9,24; Jn 21,18)

b) Keresni, nem gondban lenni, de törődni

A "ζητειν" szótári jelentései: keresni, kutatni, fáradni, törekedni. - **E szó - egy előfordulást kivéve - Jézus speciális igéje az országbeli akarásra. Alanya lehet Isten is, az ember is;** egy ízben a Sátán is. (Mt 12,48; Lk 11,24) Az Atya igazi imádókat keres, az Isten sokat kíván övéitől; nevezetesen azt, hogy gyümölcsöket teremjenek. (Jn 4,23; Lk 12,48; 13,6-7) A Messiás Atyja dicsőségét, az eltévedt juhokat és az elveszetteket keresi. (Jn 5,30; 7,18; 8,50; Mt 18,12; Lk 15,8; 19,10) - Az országbeli ember viszont az Országot és az abba bemehetést keresi; s ennek folytán az Isten dicsőségét és Annak Lelkét. (Mt 6,33; 13,45; Lk 12,31) Keresi

mindenekelőtt a Messiást és igéinek megértését, továbbá azt, ami tetszik az Istennek, valamint az országbeli jókat. (Jn 7,34.36; 8,21; 13,33; 16,19; Mt 6,33; 7,7-8) **Nem szabad keresnie** az országbeli embernek az étel-ital-ruházkodás javait, az evilági nagyságot és elsőséget, sőt még evilági életének megmentését sem. (Lk 12,29; Jn 6,26; Mt 12,46; Mk 3,22; Lk 17,33)

Ebből az ellentétzésből válhatik világossá igenk legmélyebb jézusi tartalma. Óhatatlan, hogy ne akarja az ember az anyagi és megbecsülésbeli előbbrejutást; óhatatlan, hogy Péter ne vonakodjék a Via Appián: "és odavisz, ahová nem akarod". (Jn 21,18) Óhatatlan - ahogyan ezt a Getszemániban elhangzó jézusi imádság is igazolja (Si num). Embernek lenni - egyet jelent a biológiai javak akarásával. Ezeket nem akarni létellenes és önmagunknak totálisan és abszurd módon ellentmondó lenne. A Messiás sajátmagára vonatkozóan is tudomásul vette, hogy az ember mindezeket akarja; és ezt tudva állította, hogy keresnünk nem szabad.

Mi tehát a különbség az akarás és a keresés között? Az ember ambivalens lény: a szarx és a pneuma vonzásának kettősségében él. A szarx vonzása következtében lehetetlen ugyanezeket a biológiai értékeket nem akarnunk, de az országbeli ember a Pneuma csillagzata alatt áll, és **egyetlen személyiségének végső döntésével csak az országbeli értékeket szabad akarnia.** Mi ez a végső döntés? Az ember mindig tart valamit - legfontosabbnak. Van valami legkülönb, végső célja. Célja, aminek szolgálatába állítja az életét. A keresés erre a legfontosabbra vonatkozik. Végső döntésen ennek a legfontosabbnak a szolgálatát értjük. Nem ezzel a döntéssel (tehát nem keresve) az ember akarhat sok mindent, amit nem kereshet (tehát, amit nem tehet élete végső céljává). Nagyon világossá teszi e különbséget a Mártának mondott szó: "Gondban vagy (merimnan)...sok mindenért, pedig egy a szükséges". (Lk 10,41-2) A Pneumá-ból újjászületett ember csak a messiási célkitűzésnek adja oda önmagát.

Ezt a végső döntésből megszületett országbeli akarást fejezi ki az "agónidzeszthai" is. Ebből a szóból való a magyar "agonizálni". Ahogyan a biológiai létező harcol, viaskodik az életért az utolsó pillanatokban, úgy és **ezzel a viaskodással kell akarnia** az országbeli embernek az **országbeli értékeket.** "Agonizáljatok" (akarjatok) bemenni a szűk kapun; harcoljatok érte úgy, ahogy harcolnának (agonizálnának) Jézusért is a maga katonái, ha ebből a világból való király volna. (Lk 13,24; Jn 18,36)

A keresés és agonizálás szinonimája Jézusnál a "biadzeszthai". Az erőalkalmazást nem gyakorló és tiltó Jézus **az Isten Országát, mint az "erőalkalmazás" tárgyát és célját jelöli meg:** "A mennyek országa erőszakot szenved, és az azt erőszakosan akarók (βιαστος = biasztosz) ragadják el", ill. "örömhirdetetik az Isten Országát, és mindenki erőszakkal nyomul be abba". (Mt 11,12; Lk 16,16) Az agonizálás is harci kifejezés, ez is. A végső cél szenvedélyes és mindenekfeletti akarását juttatják kifejezésre. A hangsúlyozott keresés igéi.

Van ennek az országbeli akarásnak egy kontrapunkt-igéje: a **"merimnan"**. **Országbeli értelemben Jézus sohasem használja,** mégis megfelelője a "dzétein" igének. A Mt 6 és Lk 12 fejezetek párhuzamos részeiben négy, ill. három ízben találjuk Jézus ajkán. (Mt 6,25.27-8.31; Lk 12,22.25-6) A párhuzamos szövegnek abban a mondatában, amelyben a biológiai javak keresését (ἐπι-ζητεῖν = epi-dzétein) Jézus a pogányok magatartásának állítja, Lukács felcseréli a mátéi "ne legyetek tehát gondban" szavakat a "ne keressétek tehát" szavakra. (Mt 6,31; Lk 12,29)

A "dzétein" minősített akarást fejez ki. Azt az akarást, amellyel az ember egész valóját, személyiségét reá teszi az akaratával megragadott országbeli tárgyra. Ennek kontrapunktja: a gondban levés, azaz nem az országbeli, hanem az evilági értékeknek ugyanilyen akarása.

Ugyanilyen, tehát különbözik az emberi természetből szükségképpen következő - egyszerű akarástól. Mert az evilági értékekért való "gondban levés" nem szükségképpen következménye az ember ambivalenciájának. Nem, mert ez a gondbanlevés több az egyszerű és merő akarásnál. Végso döntés ez is. A szarx hatalma alá kerülő ember egész személyiségének végso döntése, amellyel úgy feledkezik reá tárgyára, hogy minden egyebet elfeled és megtagad. **A biológiai javak végso célá tevésének igéje ez - Jézus ajkán.**

A "dzétein" Jézustól helyeselt tartalmát hordozza az Ország értékeivel törődés igéje (μελιν = melein: törödni és α-μελιν = a-melein: nem törödni). A tanítványok a tengeri viharban ezt a törődést várják Jézustól, és a vacsorát egyedül elkészíteni kényszerülő Márta is ugyanezt várja Tőle. János pedig nehezményezi, hogy az Iskaróti nem törődik a szegényekkel. (Mk 4,38; Lk 10,40; Jn 12,6) Jézus ajkán összesen két ízben találjuk igénket. Helyteleníti, hogy a béres nem törődik a juhokkal, s hogy a lakomára meghívottak pedig nem törődnek a lakomával. (Jn 10,13; Mt 22,5) Aki az Ország értékeit keresi, az bizony jó pásztorrá lesz, és törődik a rábízott juhokkal, s félreteszi mindazt, amivel nem szabad törödni.

A "dzétein" (és a "melein") az országbeli ember akaratának igéje. Annak az akarásnak az igéje, amellyel úgy öleli át az Ország értékeit, hogy kész - a parancs szerint - életét is elveszejteni.

c) Megvallani

A jeruzsálemi farizeusok nem hitték el, hogy Jézus látóvá tette a vakon születettet, és zsinagógából való kizárást helyeztek kilátásba annak, aki Messiásnak vallja a Názáretit. János szerint - sok előkelő jeruzsálemi hitt Jézusban, de féltek a farizeusoktól és ezért nem vallották meg Őt; azért nem vallották meg, mert többre tartották az emberek megbecsülését, mint Isten dicsőségét. (Jn 9,18,22; 12,42) **Jézus nem ismerte ezt a különböztetést: hinni valakiben és meg nem vallani Őt.** Aki a szó jézusi értelmében "hisz" Benne, az meg is vallja Őt. A hívőnek járó végso jutalom azonos az Őt megvalló jutalmával: "Mindaz, aki megvall engem az emberek előtt, azt én is megvallom Mennyei Atyám előtt", ill. "az Isten angyalai előtt". (Mt 10,32; Lk 12,8)

E megvallásnak ellentéte - a megtagadás. Egyenértékű a nemhívással. Következménye is egy vele: "Aki pedig megtagad engem az emberek előtt, én is megtagadom őt Mennyei Atyám előtt". A megtagadással azonos tartalmú a **szégyenlés és a megvetés**: "Aki szégyell engem és az én igéimet, azt az Emberfia is szégyellni fogja, amikor eljön a maga, az Atya és a szent angyalok dicsőségében". (Mt 10,33; Lk 12,9; Mk 8,38; Lk 9,26) Ugyanez a szankciója - a megvetés magatartásának is. Akár az Isten parancsát, tervét-elgondolását, akár a Messiáshoz tartozókat, akár Őt magát veti el és meg az ember, ugyanaz lesz a sorsa: "Aki megvet engem...lesz, aki elítéli...". (Jn 12,48)

d) Követni

A Messiás azt kívánja, hogy bízzuk magunkat reá. Láttuk, hogy ez a rábízás benne van a "piszteucin" jelentéstartalmában, és hogy van Jézusnak erre két más ritkábban használt igéje is ugyanezzel a tartalommal (37g num). **De a magunkat Reá bízásra van két sűrűn használt igéje is:** a hozzámenés és a követés. Mind a kettő válaszmagatartást jelöl. A Messiás ugyanis hív, hogy menjünk utána. Ennek az igéje a "δευτε" (deute = jöjjetek)! - Ezzel az igével hívja a Galileai tengeren a két testvérpárt, hogy emberhalászokká tegye őket: "Jöjjetek

utánam". (Mt 4,19; Mk 1,16-7) Ezzel hív mindenkit a menyegzőre, és ezzel hívva ígéri az utána menőknek a nyugalmat találást: "Jöjjetek hozzám mindnyájan...és nyugalmat találtok magatoknak". (Mt 22,4; 11,28) Ezzel hívja őket pihenni a tengerentúlra, feltámadása után tengerparti reggelire, és ezzel hívja a gazdag ifjút, Lázárt, s végül az Atya áldottait is. (Mk 6,31; Jn 21,12; Mt 19,21; Mk 10,21; Lk 18,22; Jn 11,43; Mt 25,34) A jön (jönni, érkezni) jelentésű "erchomai" ige - szinonimája olykor a "hinni" igének. Az hisz, aki hozzámegy; és aki hozzámegy, az hisz benne: "Aki hozzám jön, nem éhezik; aki hisz bennem, nem szomjazik meg soha". (Jn 6,35) Azonos ez a **hozzámenés** a hit tárgyaként meglátott ígét-hallgatással és -megtevésével. Így zárja a Hegyi beszédet: "Aki hozzám jön, és hallgatja igéimet, és meg is teszi azokat...". (Lk 6,47) **Nem mindenki akar hozzámenni:** csak a szomjazók, az Atya által vonzottak, a Világosságot és az örök életet szeretők. (Jn 7,37; 6,44-5.65; 3,20-1; 5,40) András és János ilyenek; feljűk nem hiába hangzott el a Jordán-parton a "Jöjjetek!". Utánamentek. (Jn 1,39)

Ahogy a "piszteuein" tárgyai is, úgy ez a **jöjjetek-hívás is kibontja az Ország programját**. Csak úgy lehet hozzámenni, hogy legyőzünk magunkban minden ragaszkodást, ami nem Ő: "Aki Hozzám jön és nem gyűlöli..." (Lk 14,26) A "gyermekkel" jelképezett kicsik azok, akik hozzájöhetnek, (Mt 19,14; Mk 10,14; Lk 18,6) mert ez a hozzámenés kikerülhetetlenül tartalmazza a keresztfelvételt, s erre csak a kicsik vállalkozhatnak. "Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát, vegye föl a keresztyét...". (Mk 8,34; Mt 16,24; Lk 9,23; 14,27)

Az "**ακολουθεῖν**" = követni - a hívásra válaszolás leggyakoribb jézusi igéje. Az evangélisták több, mint negyven ízben számolnak be róla, hogy valakik "követték" Jézust. Ő maga is jócskán élt ezzel az igével. "Kövess engem!" - ezzel hívta Fülöpöt a Jordán-parton, Mátét Kafarnaum határában és a gazdag ifjút is az utolsó hetekben. (Jn 1,43; Mk 2,14; Mt 9,9; Lk 5,27-8; Mk 10,21; Mt 19,21; Lk 18,22) E "követésnek" sem kevesebb a tartalma, mint a hitnek vagy a hozzámenésnek. - Csak az Ő juhait követik Őt; csak azok, akik nem járnak sötétségben. (Jn 10,4-5; 8,12) Mindent elhagyva lehet csak Őt követni; ahogyan Péter vallomása szerint a Tizenkettő tette, és ahogyan a Messiás kívánta attól a jelentkezőtől, akit nem engedett haza halottat-temetni. (Mk 10,28; Mt 19,27-8; Lk 18,28; 9,59; Mt 8,22) A hozzámenés keresztfelvétel tartalmáról szóló kijelentései ezzel az igével záródnak: "Ha valaki utánam akar jönni...vegye fel keresztyét és kövessen engem". Utolsó nyilvános beszédében a búzaszem-kép országbeli egyetemes érvényét ez az ige juttatja kifejezésre: "Ha valaki engem szolgál, kövessen engem; s ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is". (Jn 12,26) Ugyanez a tartalma az árulás bejelentése után a Péternek mondott szónak is: "Ahova megyek, nem tudsz most követni, de követsz majd azután". Amikor a végső elválás előtti napokban megjövendőli a Via Appián beteljesendőket, nagyon sokat sejtetően zárja ígénkkel szavait: "Kövess engem!". (Jn 13,26; 21,19.22)

Főneve is van Jézusnak az utána-, hozzámenés-követésnek a magatartására. A tanítvány (μαθητης) - ez a főnév. Ha a meghívó Messiás úgy jelent meg népének tudatában mint Tanító, akkor a hívásra felelők neve a "tanítvány" lett. Nem a betegek, nem a párthívek követték azt a Messiást, aki nem mint orvos és nem mint pártvezér tudatosult népe agyában. A tanítványok követték a Tanítót.

Az evangéliumok több mint kétszázszor emlegetik e hozzá- és utánamenőket tanítványokként. Jézus maga is használta e kifejezést: "Hol költsem el a húsvéti vacsorát tanítványaimmal?" - ezt kell kérdezniök a korsó vizet vivő embertől. (Mk 14,14) **A tanítvány azonos az igében**

megmaradóval, a hívővel: "ha megmaradtok az én igémben, valóban az én tanítványaim vagytok" - mondja Jézus a Benne hívő zsidóknak. (Jn 8,31) Ezt a tanítványfogalmat is egybekapcsolja a kicsiségeszménnyel: csak a "kicsik" lehetnek tanítványai. (Mt 10,42) Ennek a tanítvány-voltnak a tartalma ugyanúgy egybeesik az Ország tartalmával, miként a többi "hűség"-szinonimáé is: a szeretet és az azzal elválaszthatatlanul együttjáró üldöztetés ez a tartalom. "Arról ismeri meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretni fogjátok", és "Nem feljebb való a tanítvány a Tanítónál... ha a házigazdát Belzebúbnak hívták, mennyivel inkább a házanépét...ha valaki...nem gyűlöli... még önnön lelkét is, nem lehet az én tanítványom". (Jn 13,35; Mt 10,24-5; Lk 6,40; 14,26) Egy végső formai értékállítmánnyal is összekapcsolja a maga tanítványfogalmát: "Azzal dicsőítitek meg az én Atyámat, hogy sok gyümölcsöt hoztok és hogy tanítványaim lesztek." (Jn 15,8)

Aki az **"Isten tanítottja lesz"**, aki tehát az Atyától tanul, az hozzá megy (Jn 6,45) - fordítja meg Jézus Kafarnaumban logikai rendünket. Az Isten Országának ilyen tanult írástudókra van szüksége, s ezért a mennybemenetel előtt arra kapnak parancsot, hogy ily értelmű tanítványokká tegyék (μαθητεύειν = mathéteuein: tanítvánnyá tenni) az összes nemzeteket. (Mt 13,52; 28,19) A tanítványnak tanítóvá kell lennie (78 num).

e) El- és befogadni

A magvetőről szóló példabeszéd magyarázatában a **piszteuein szinonimája az el- és befogadás magatartása**; ezek ellentéte pedig a megbotrányozás. Máténál a "λαμβάνειν", Márknál a "-παράδεχσθαι" (paradecheszthai) is, Lukácsnál pedig a "δεχσθαι" szerepel a piszteuein említett szinoni-májaként. - E három igétől képviselt elfogadási magatartásnak tárgyai: Jézus és Küldője, az Ő Lelke, az Ő bizonyossága, az Ő Országja és az Ő ígéje és keresztje. Ahogyan a "hinni" jelent tudatbaszerzést is, ugyanúgy a "decheszthai" is szerepel egy ízben Jézus ajkán "tudni" jelentésben: "ha tudni akarjátok, ő Illés..." - mondja a Keresztelőről. (Mt 11,14) Szemére hányja a jeruzsálemieknek, hogy nem fogadják el Őt, aki nem a Maga nevében, hanem Atyja nevében jön; s elfogadják azt, aki saját nevében jön közéjük. Őt és Küldőjét, az Atyát, akkor fogadjuk el, ha elfogadjuk a "gyermekkel" jelképezett övét. (Jn 5,43; Mt 10,40; 18,5; Mk 9,37; Lk 9,48) A hinni és nem-hinni kettőssége az elfogadni és el-nem-fogadni kettősségében is megnyilvánul. (Mt 10,14; Mk 6,11; Lk 9,5; 10,8.10)

Az elfogadás tárgya ez alkalommal is - a Messiás egész programja. Legátfogóbban az Ország, amelyet ismét a "gyermek"jelképpel jelzett alapállással kell fogadnunk. (Mk 10,15; Lk 18,17) El kell fogadnunk az Ország törvényeit, ígétjét is, amiről nemcsak a magvetőről szóló példabeszédben hallunk, hanem utolsó nyilvános jeruzsálemi beszédében és a főpapi imában is: "aki megvet engem és nem fogadja el szavaimat...és ők elfogadták és megtudták...és elhitték, hogy Te küldtél engem". (Mt13,20; Mk 4,16.20; Lk 8,13; Jn 12,48; 17,8) A Nikodémussal folytatott beszélgetésben az elfogadás tárgya: Jézus bizonyágtevése. (Jn 3,11) Akik magukévá teszik ezt a hívő-elfogadó magatartást, azok képesek - szemben a "világgal" jelzett el-nem-fogadókkal - Jézus Lelkét is el- és magukba-fogadni. (Jn 14,17; 20,22) Két nyilatkozatában nagyon éles konkretizálást kap ez az elfogadás. Az elfogadásban övéinek el kell jutniuk a kereszt elfogadásáig; és ezen aiónon túl ők fogják az örök hajlékokba befogadni azokat, akik teljesítették az adástörvényt. (Mt 10,38; Lk 16,4.9)

A **nemhívés-magatartását** a magvetőről szóló példabeszéd a **megbotrányozás** (σκανδαλίζεσθαι = szkandalidzeszthai) szóval is jelöli. (Mt 13,21; Mk 4,17) A Messiás és az Ő programjának visszautasítása - a megbotrányozás. E visszautasításhoz az

indítékok jöhetnek belülről, magunkból, és jöhetnek kívülről. A rendetlen vágyakat, (Mt 5,28-30; 18,8; Mk 9,43.45.47) valamint az Ország miatt nyakunkba szakadó üldözéseket említi leggyakrabban e visszautasítás motiválóként. (Mt 11,6; Lk 7,23; Mt 13,21; Mk 4,17; Mt 24,10; 26,31.33; Mk 14,27.29; Mt 16,23; Jn 16,1) A názáretieket Jézus alacsony származása botránkoztatja meg; s ha övéi megvetik az alacsonysorsúakat, ez azok megbotránkozását fogja előidézni. (Mt 13,57; 18,6 Mk 6,3; 9,42 Lk 17,2) A kafarnaumi tanítványokat az evilági országra vonatkozó reményeiket megghiúsító Élet-kenyere bejelentés botránkoztatja meg; a farizeusokat pedig a vallási obszervanciák elvetése. (Jn 6,61; Mt 15,12)

f) Parancstartás

A "hűség"-értelmű hitnek van még egy jelentős szinonimája, amely szintén gyakran hangzik el a Messiás ajkán: a parancsot megtartás. A hit tartalometikai alapja a messiási utat elvállalás egészének. Ez alapnak legkonkrétabb megfogalmazása, amely egyenest oda vezet már a hűség-alapra reá épülő szeretethez - a parancstartás. Hiszen a Messiás egyetlen parancsa - a szeretet.

Övéi elsősorban Mesternek és Úrnak szólították Őt. Ennek megfelelően a Messiás tanítványokként, ill. a példabeszédekben szolgálkként emlegeti őket. A búcsúbeszédben, melyben már mindent tudtul ad nekik, új nevet kapnak: **barátainak mondja őket. A parancs-megtartás ellenében érdemelhetik ki ezt az új nevet:** "Barátaim vagytok, ha megteszitek, amit parancsolok nektek". (Jn15,14)

Pozitív vagy negatív formában több, mint húsz helyen beszél e parancs-megtartásról; Önmagára, tanítványaira és azok tanítványaira vonatkozóan. **Hol parancsról, hol az ezt tartalmazó ígéről-tanításról, hol pedig az atyai akaratról állítja a "megtenni", "megőrizni" szavakat.** A példakép maga a Messiás, (Jn 8,55; 15,10) ezért marad meg Annak szeretetében (5c num).

"Ποιειν" = poiein: tenni - Az lesz nagy a Mennyei Országában, aki **megteszi** a törvényt; annak legkisebb parancsait is. Az jut be a Mennyei Országába, aki teljesíti a Mennyei Atya akaratát. A tanítást tettekre váltó ember a bölcs, míg a tettekre nem-váltó a balga házépítő: az előbbi épít magának össze-nem-omló, sziklára épített házat. (Mt 5,19; 7,24-7) Az írástudók és a farizeusok bűne éppen az, hogy mondják csak az isteni tanítást, de nem teszik. (Mt 23,3)

"Τηρειν" = térein: megtartani, **megőrizni** - Az írástudók is a Szövetség törvényeit hirdetik, ezért a Messiás parancsa ez: "tartsátok és tegyétek meg tehát, amit mondanak". (Mt 23,3) Alapvetésként ezt kívánja az örök életre bemenni akaró gazdag ifjútól is, majd elmondja néki a megújított Szövetség parancstöbbletét. (Mt 19,17.21; Mk 10,21; Lk 18,22) A parancsok megtartása igazolhatja csupán, hogy övéi valóban szeretik Őt, és e parancsokat megtartás ellenében maradnak meg a Messiás szeretetében. (Jn 14,15.21.23-4; 15,10) Ez a feltétele annak is, hogy a tanítványok által továbbadott tanítást a tanítványok tanítványai is meg fogják tartani. A végső búcsú pillanatában is ezt köti lelkükre: "tanítsátok őket mindannak megtartására, amire tanítottalak titeket", ill. "aki tanításom megtartja, nem látja meg az örök halált". (Jn 15,20; Mt 28,20; Jn 8,51)

Foglaljuk össze az eddigieket: A parancs-tanítás-akarat megtevői-megtartói azok, akik szeretik Őt; ezek a barátai, ezek jutnak be az Országba, ők a nagyok abban. Ezek alkotják az Atya Országának házanépét: "Aki megteszi az én Mennyei Atyám akaratát, az az én

testvérem, nővérem és anyám". És éppen ezért e parancsmegtartók - a boldogok. A tömegben felkiáltó asszony a Szűz méhét és emlejét, a szavaira felfigyelő Messiás pedig az Isten ígését megtartókat mondja boldogoknak. (Mt 12,50; Lk 11,27-8)

g) Állhatatosság és virrasztás

A sziklára eső magvak azokat az embereket példázzák, akik "csak egy ideig" hisznek, míg a jó földbe esők azokat, akik "gyümölcsöt hoznak állhatatosságban". (Lk 8,13.15) **Az egy ideig tartó hittel szembeállított "állhatatosság"** (ὑπομονή - megmaradás) **a hűség prolongálását jelenti életünk végéig.** Akik mindvégig "megmaradnak" (ὑπομένειν = hüpomenein), azok mentődnek meg. (Mt 10,22; 24,13; Mk 13,33)

Miben kell övéinek megmaradniok, állhatatosnak lenniök? A magvetőről szóló példabeszéd szerint az ige megtartásában és a gyümölcsöt-hozásban. (Lk 8,15) Az apostoli próbaútra adott intelmek és az eszkatologikus beszéd a szeretet el-nem-vesztését és a világ gyűlöletének vállalását jelölik meg ilyenekként; (Mt 24,13; 10,22; Mk 13,13) a hitben, az ige megtartásában, a gyümölcs hozásban, a szeretetben és az üldözöttségben tehát. Egyetlen szóval: az Útban. **Az Úton való hűséges járást jelenti tehát az állhatatosság jézusi eszménye.** Ez is szinonimája tehát a hűségnek.

Az állhatatossággal viszont rokonértelmű a virrasztás. Tizenhat ízben találjuk Jézus ajkán, méltán lett tehát oly jelentős szó a későbbi századok keresztény nyelvében. Mit értett Jézus a virrasztáson?

A virrasztás képét is a mindennapi életből veszi: "Úgy, mint az az ember, aki messzi útra kelve házát elhagyván és a szolgálait felhatalmazván és kinek-kinek a maga dolgát megszabván az ajtónállónak is megparancsolta, hogy virrasszon". (Mk 13,34) A megérkező úrnak nem szabad alva találni a szolgálait: "Virrasszatok tehát...nehogy amikor hirtelen megjön, alva találjon titeket". (Mk 13,35-6) A virrasztásra azért van szükség, mert az útrakelő Messiás nem mondja meg, mikor érkezik. Övéi nem tudják érkezésének idejét, napját, óráját. (Mt 24,42; 25,13; Mk 13,33.35) Ha "alszunk" úgy járunk, mint az a családapa, akinek "a tolvajok kiássák a házát". (Mt 24,43) **A Messiás népe nem aludhat; népének virrasztania kell,** mert elbontja az ellenség a házát, elveszi kincsét. **A virrasztás is egyetemes parancsa a Messiásnak** csakúgy, mint a többi parancsa. "Amit nektek mondok, mindenkinek mondom: Virrasszatok!", (Mk 13,37) - mondja Péternek, Andrásnak és a Zebedeus-fiaknak.

Milyen magatartásbeli tartalmakat hordoznak ezek a képek? **Mit érünk el a virrasztással,** és miben áll a virrasztás? Lássuk előbb az elsőt. Aki virraszt, nem esik kísértésbe, (Mt 26,41; Mk 14,38) megmenekül az ítéletre jövő Emberfia ítéletétől, (Lk 21,36) mert képes lesz "megállni" előtte. A virrasztó megkapja az Ország jutalmát, bemehet az Élet lakomájára; a virrasztó - a boldog: "Boldogok azok a szolgálak,...akiket virrasztva talál,...asztalhoz ülteti őket...". (Lk 12,37) Ez a pozitív ellenképe a nem-virrasztókat érő sorsnak: a tolvajok kiássák házát.

És végezetül **miben áll a virrasztás?** Három megközelítést találunk. "Legyenek a derekaitok felövezve és szövétnekeitek meggyújtva kezetekben". (Lk 12,35) Ami a "**felövezést**" illeti, ez a művelet Jézusnál **a szolgálat nagyon kézenfekvő szimbolikája.** Az utolsó vacsorai lábmosásnál: "levetette felső ruháját és egy kendőt vévén körülkötötte magát". (Jn 13,5) Ugyanezt teszik a mezőről hazatérő szolgálak, mielőtt felszolgálják uruknak a vacsorát. (Lk 17,8) Ezt teszi a Messiás is a maga boldog (mert virrasztó) szolgálival: felövezi magát, és úgy

szolgálja ki a maga asztalához ültetve őket. (Lk 12,37) A meggyújtott szövetnek világosság-szimbolikáját jól ismerjük (17 num): a világosság - egyetemes formaetikai megjelölése az Országba illő s annak jutalmát biztosító magatartásnak. Ez a jézusi nyilatkozat tehát **specifikusan a szolgálatban, általában pedig az Országba illő viselkedésben jelöli meg a virrasztás jelentéstartalmát.**

A Getszemániban a virrasztás - együttlét a Messiással. "Maradjatok itt és virrasszatok velem...Egy órát sem tudtok velem virrasztani?". (Mt26,38.40; Mk 14,34.37) A virrasztás itt - valóságos értelemben vett virrasztás. A Messiás tartalommal tölti ki: Maga is imádkozik, övét is imádkoztatja: "Virrasszatok és imádkozzatok...". (Mt 26,41; Mk 14,38) Az eszkhatólogikus beszéd is összekapcsolja e kettőt: "Vigyázzatok, virrasszatok és imádkozzatok...", ill. "Virrasszatok tehát minden időben imádkozván...". (Mk 13,33; Lk 21,36) - **E virrasztva imádkozások célját** is megjelöli. Negatív: ne essünk kísértésbe, alva ne találjon bennünket a Messiás, hiszen amikor alszunk, akkor tud dolgozni a Sátán. (Mk 13,36; Mt 13,25-6) Pozitív megfogalmazva: megmenekülhessünk az ítélet elől, megállhassunk az Emberfia előtt. (Lk 21,36)

Mindezek alapján a virrasztás Isten népének az a folyamatos készenléte, amely lehetetlenné teszi a Sátán győzelmét rajta. **Kapcsolódik is a "készenlét" fogalmával** (Mt 24,44; Lk 12,40; Mt 25,10; Lk 22,33) (39e num).

h) Tartalmi és formai értékek

Végére értünk a hűség szinonimáinak. **Kérdőjelezzük meg munkánkat!**

Nem kellene-e a hűségben kibontakozó hitet formai értékállítmánynak minősítenünk? Miért minősítjük a hűséget és szinonimáit, pl. a parancsmegtartást - tartalmi etikai kategóriának? A gyümölcs hozás pl. miért formai, és a parancsmegtartás miért tartalmi etikai kategória?

Jézus egyiket sem jelölte meg sem a "formai", sem a "tartalmi" szóval. A mintakép-, a formai és tartalmi etika kategóriája viszont adva van tudatunkban. Nos, kétségtelen, hogy a szeretet tengelye a jézusi etikumnak. A hit szó előfordulási számaránya viszont kétségtelen rangot biztosít neki a formai etikai értékek közé sorolt kifejezések bármelyikével szemben. Az is kétségtelen, hogy Jézus adott részletekbe menő, tehát tartalmi etikát. Összekapcsolva e két tényt állítjuk: **A jézusi tartalmi etika legalkalmasabban a hit és a szeretet tengelyén építhető és építendő fel.**

Meg kell vallanunk, hogy **nem tudunk éles különbséget tenni a tartalmi és formai értékek között.** A fent említett szempontok alapján a hitet és a szeretetet megtettük a kétségtelenül adott jézusi tartalmi etika összefoglaló két szavának. A hit absztraktabb, mint a tanítvánnyá levés; a szeretet absztraktabb, mint az adástörvény. Ennyiben tehát ezekhez viszonyítva a hit, ill. a szeretet formai, formaibb értékek, mint a tanítvánnyá levés, mint az adástörvény.

Azokat a jézusi értékmegjelöléseket foglaltuk össze "formaetikai értékek" címen, amelyek elsősorban a kívánt jézusi magatartások emberen belüli végeredményét adják. Kétségtelen, hogy az, aki gyakorolja, megvalósítja a hűséget, a szeretetet - az Istennek-tetsző, világos, szent, jó, tökéletes, kész, méltó, gyümölcsöt-hozott, szabad stb. lesz. Az is kétségtelen, hogy ahhoz, hogy valaki megvalósíthassa a hűséget, ahhoz keresnie, befogadnia, megvallania, követnie, parancsot tartania, virrasztania kell. Illetőleg ahhoz, hogy megvalósíthassa a szeretetet, adnia, tűrnie, szolgálnia kell. **Látni való, hogy formai értéken a magatartások**

eredményét értjük, tartalmin pedig a magatartás konkrétumokban kibontakozó feltételét.

Nyilvánvaló, hogy lehetséges volna a fordított kategorizálás is: a **parancs-megtartó** ember eredménye a szeretet magatartásának; ill. a **jóság** a feltétele a szeretet magatartásának. A mellék-névi alak jelzi rendre a formai értéket, a főnévi alak a tartalmat. Azt gondoljuk, hogy maga az anyag igazolja, hogy úgy jártunk el, ahogy; és nem megfordítva. A hit és a szeretet bizonyul a jézusi etika legalkalmasabb rendező kifejezésének.

i) Hit és szeretet

Láttuk a "hit" két mozzanatát: az "igaznak-tartást" és a "hűséget". Hogyan viszonylik a jézusi hitfogalom a jézusi szeretetfogalomhoz?

Ha kettébontom a két mozzanatot, ha a hiten csak "igaznak-tartást" értek, akkor a hit nyilvánvalóan kevesebb, mint a szeretet. A jézusi igazság ugyanis egy szóba összefoglalva: "Szeretni kell!" Aki hisz, az csak tudja, hogy szeretni kell. Aki szeret, az meg is teszi azt, amiről ez a hit csak tudja, hogy megteendő.

A jézusi hitfogalom azonban hűség is; tehát tevése is annak, amit igaznak tartok. Mit tart igaznak a jézusi hit? Mindazt, amit Jézus tanított. Az Örömhírt továbbadó mindenkori "κηρυγμα" (kérügma = hirdetés) a hitről beszélve, tegye belőle bármire is a hangsúlyt, megváltottságunkra, bűneink megbocsátására stb., a messiási tanítás egészének elfogadását értheti csupán a hiten - Jézus szándékai szerint. Csak hangsúlyt lehet tenni, zárójelbe semmit sem tehetünk. Így módon **a hit a messiási tanítás egészének igaznak-tartása és vállalása.** Ha a Messiás tanítása az igazság, akkor a hit az igazság egészének elfogadása az értő és akaró "szív" részéről. Az igazság a hit tárgya. S az Ország igazsága abban áll, hogy a Szeretetből jövő Messiás a Szeretetbe akarván eljuttatni azokat, akikért jött, a szeretetet jelölte meg övéi útjának - Önmagát, a Szeretetet. Így módon az a gyakorlati végső igazság, hogy szeretnünk kell. A hit pedig ennek folytán tudomásulvétele és vállalása annak, hogy szeretnünk kell. Éppen ezért a tudat és a cselekvés síkján érvényesülő szeretet - ez a hit. Hisszük, hogy szeretnünk kell; és az hisz, aki szeret.

Azonos tehát a hit és a szeretet fogalma? Mivel egyfelől a szeretet nem kíván semmit sem, amit a hűség meg nem kívánna, ezért a hűség és a szeretet tartalma azonos. Ugyanannak a tartalomnak csupán formaibb megjelölése a hűség; a szeretet a konkrétabb megjelölés. Mivel azonban másfelől a hit "igaznak tartás" is, ezért a hit nem azonos, hanem szélesebb tartalmú fogalom, mint a szeretet. A szeretet fogalma csak ki nem mondottan tartalmazza a hit lényegi igazságát (=Szeretni kell!); a hit kimondottan is. Ennyiben tehát nem azonos fogalmak.

A hűség "formaibb" érték, mint a szeretet. A hűség szinonimáiból emeljük ki a **"parancstartás"** értékét, mint valamivel "tartalmibb" megjelölést. Ennek a parancstartásnak tartalmi kibontása adja könyvünk hátralevő részének szinte egész anyagát.

SZERETNI I. KULTUSZ ÉS IRGALOM

48. AHOGYAN AZ ISTEN

a) Parancs a szeretet

Ahogy a Szentháromságon belül a látás óhatatlan kikerülhetetlenséggel, elmaradhatatlan szükségképpeniséggel vonja maga után a szeretetet (5a num), ugyanez a természete a szentháromsági látás időbeli megfelelőjének, a hitnek is. **A hit is ezzel a szükségképpeniséggel torkollik bele a szeretetbe.** Ha a jeruzsálemieknek Isten volna az Atyjuk, akkor megértenék (hinnék) a Messiás igéjét és szeretnék Őt. Ha Nikodémus, ha az emberek hinnének Benne, akkor jobban szeretnék a Világosságot, mint a Sötétséget. Mert a megértés, a Benne való hit - a messiási normával való szóbaállást jelenti: parancsainak tudomásulvételét. Aki eljut ide, aki "birtokolja parancsait", **az** szereti Őt. Megértés, hit, parancsainak tudomásulvétele - ezek tanítvánnyá tesznek bennünket; és az a tanítvány, aki szeret: "Abból fogja mindenki megtudni, hogy tanítványaim vagyok, hogy szeretet lesz bennetek egymás iránt". (Jn 8,42; 3,19; 14,21; 13,35)

Végső csatáinak napjaiban a jeruzsálemi farizeus-írastudó megkérdi Tőle, hogy "melyik a nagy parancs a Törvényben". Jézus a szeretetet mondja annak: Isten és a felebarát szeretését. A márkai szövegben e két parancs az összes parancsok elseje és második, melyekkel nem mérkőzhetik jelentőségben semmi más parancs: "nincsen ezeknél nagyobb parancs". Máténál többet is mond Jézus, mint amennyit kérdeznek Tőle: "Erre a két parancsra van reáakasztva (κρεματοι = krematai) az egész Törvény és a Próféták." A szeretet tehát nem pusztán nagy, a legnagyobb parancs a többi parancs mellett; **az összes többi parancs a szeretetnek**, ennek a legnagyobb parancsnak **kibontása** csupán. **Végső etikai érték tehát a szeretet; tartalmazza mindazt, aminek végső egybefoglalása. Tartalmazza az Ország egész etikáját.** (Mk 12,29-31)

A Szentháromság világán belül a Fiú szeretete az Atya iránt az atyai akaratba történő belesimulásban áll. Mi, emberek, ebből tudhatjuk meg, hogy a Fiú szereti az Atyát: "úgy cselekszem, ahogy megparancsolta nekem Atyám". Az "onnan" az idő világába számunkra elhozott szeretetnek is e parancsmegtevésben kell állnia: "ha valaki szeret engem, megtartja parancsaimat". (Jn 14,31.23.15) **Az Isten népének a szeretet a parancsa. A Messiás tartalmi etikája nem tisztességetika.** Isten népének nem az a parancsa, hogy ne bántson-ártson. Nem a "iustitia" - az etikája (59 num). Az a parancsa, hogy szeressen. Ez kötelezi őt. S a kétezer esztendő tudat Jézust olvasva bizony csodálkozhatik, mekkora kényelmetlenségek (magnum incommodum) vállalásával egybekötve parancsolja népének a Messiás a szeretetet.

Az Isten Országa a parancsok világa is. Isten parancsokat ad Fiának is (Jn 10,18; 12,49; 14,31; 15,40) (4c,5c num), az angyaloknak is, (Mt 4,6; Lk 4,10) az embereknek is. (Mt 5,19; 15,3; 19,17; 22,36.38.40; Mk 7,8-9; 10,14; 12,28.31; Lk 18,20; Jn 15,12) Jézus is adott parancsokat tanítványainak: a színéváltozásról ne beszéljenek, az ajtónálló virrasszon. (Mt 17,9; Mk 13,34) A negyedik evangéliumban a parancs indítéka és tartalma is, következménye is a szeretet. Indítéka: hogy a tanítványok szeretik Jézust, megtartják parancsait. (Jn 14,15.21) Tartalma: "az a parancsom, hogy szeressétek egymást"; (Jn 15,12.17) azaz, aki szereti Jézust, annak ez a szeretete szükségképpen emberek iránti szeretetnek is bizonyul. Következménye:

ha a tanítványok megteszik, amit Jézus parancsol, akkor maradnak meg Jézus szeretetében, akkor minősülnek Jézus barátainak. (Jn 15,10.14)

A Messiás parancsba adta a szeretetet, de ettől a **Messiás etikája nem lesz heteronóm**, azaz az emberre kívülről ráaggatott **etika**. Az ember fenomenológiája (9b num) alapján igazolható, hogy **az ember olyan élőlény, amelynek legbensőbb törvénye - a szeretet**. Legbensőbb törvénye, mert ennek a törvénynek a teljesítése adja meg számára a boldogság kielégült tudatállapotát. A kielégült tudatállapot pedig szükségképpen következménye azoknak a magatartásoknak, amelyek a magatartásokat hordozó alany legbensőbb törvényszerűségéből fakadnak. Aki tehát az embernek a szeretetet parancsolja, az azt kívánja tőle, ami a parancsot átvevő legmélyebb (mert önnön természetéből fakadó) igénye. A Messiás etikája bizony **autonóm etika** az ember számára.

Miért "parancsolta" akkor? Mi értelme van parancsolni valakinek azt, ami parancs nélkül is léttartalmának legbensőbb igénye? Az emberi szabadság adja meg erre a feleletet. Szabadságunk annak a következménye, hogy az emberi természet kéttörvényű. Nemcsak a szeretetre hajol, hanem az önzésre is. Az önzés törvényének erejében módja van olyan életalakításra is, amely alatta marad a maga szeretettörvényéből fakadó életalakításnak. Ha az önzés törvénye határozza meg az életét, akkor nem a maga szeretettörvénye bontakozik ki benne, hanem az emberalatti világra, az állat világára jellemző létharcos törvény. E két törvény felszólításainak kereszttüzében folyik le az ember élete. Ez indokolja a messiási "parancsot". A parancs nyomatékosan hívja fel az embert, hogy **azt tegye, ami megfelelésben van** az isteni ősminta nyomán megalkotott **szeretetermészetével**.

A közénk jött Fiú parancsot teljesít. Tanítványai is parancsot teljesítenek. **Mégsem tesznek parancsra semmit**. Nyilvánvaló ebből az ellentmondásból a kétértelműség. Különböztetnünk kell az országbeli és az evilági parancs között. Az evilági parancs kívánhat bűnt is, és kívánhatja azt is, amire a lelkiismeretem igent mond. Az országbeli parancs csak azt kívánja, ami Istenre, szeretetre megalkotott ember voltom legmélyebb igénye. Az evilági parancs, ha kell nekem, ha nem, ha bűnnek ítélem, ha nem - engedelmisséget kíván. Az országbeli parancs ezzel szemben csak belátásból fakadó ráhallgatást kíván. Jézus etikusnak, Országbaillőnek értette meg az Atyától kapott parancsot, s hallgatva az Atyára és parancsaira teljesítette azokat. Magatartását csak később jelölték meg az "engedelmeskedés" kifejezéssel, (Fil 28; Róm 5,9; Zsid 5,8) Ő sohasem. Tanítványai ugyanígy jártak el a Messiás parancsaival szemben. Az ő magatartásukat is csak később jelölték meg az "engedelmeskedés" kifejezéssel, Ő sohasem. Őt és övéit a világ **mint** a maga parancsaival szemben **engedetlenkedőket**, engedelmisséget nem ismerőket **iktatja ki az életből**, szabadságból, anyagi és szellemi javakból. "Félrevezeti népünket, ellenzi, hogy adót fizessünk a császárnak" (Lk 23,2) - halljuk a Jézust engedelmisségre bírni képtelen főpapok szájából. Később ugyanezek "megverették az apostolokat, majd megparancsolták nekik, hogy ne szóljanak Jézus nevében". (Csel 5,40; 4,18) Jézus sem, ők sem engedelmeskedtek a főpapnak.

b) A "másik"

A messiási parancs egész tartalmának egybefoglalója a szeretet, mert a szeretet a tartalma annak az időtlen világnak, amelyet közénk plántálni jött a Messiás. A "világ kezdete előtti" ez a szeretet. Időtlen östény a szeretet. Az Atya időtlen szeretete a Fiú iránt - a szeretet. Az emberi hanggal megszólaló Atya a Fiú keresztelkedésekor is, színeváltozásakor is ezt az östényt revelálja: "Ez az én szeretett Fiam". Teofániás megszólalása magában rejt még egy mozzanatot: "akiben kedvem telt". Az Atya hangja az östény-szeretet tartalmáról elárul

valamit: kedvemet, örömet lelem a másikban, tetszik nekem a **másik**. **A szeretet a létezőnek olyan magatartása, amely a másik felé fordul.** A szeretet nem önmaga körül kereng. A szeretet túljut önmagán, eljut a másikhoz.

Az ember fenomenológiája (9b4 num) azt is nyilvánvalóvá teszi, hogy az ember a maga legbensőbb törvényszerűségeinél fogva **a másik ember igényeit kielégíteni akaró lény**. Az ember olyan lény, amely gondban van a másik emberért. Olyan lény, aki keresi a másik ember javát. Ennek a természetünkbe beleírt törvénynek alapján ember-telennek, emberhez nem méltó, nem illő magatartásának tekintjük azt, aki közönyös marad embertársainak bajaival, igényeivel szemben. Ez a magyarázata annak, hogy a Messiástól parancsba adott szeretet újra és újra az "irgalom" magatartásaként rajzolódik meg szavaiban is, történeteiben is.

A "másik"-kal való kapcsolatba kerülni akarás a lét egyetemes törvénye. Ami létezik, szükségképpen valamiféle vonatkozásba kerül azzal, ami nem ő maga. Valamiféle vonatkozásba - s ezért a szeretet ennek a vonatkozásnak nem egyetlen lehetséges tartalma. Vonzás és taszítás, affinitás és annak hiánya-ellentéte, a létharc a másikért és a másik ellenében - végigmenve a lét egész fáján - jól mutatják ezt az egymást kizáró kétféleséget. A lét fáján **az emberi létsík magasáig jutva el - ez a kétféleség a szeretet és a gyűlölet egymást kizáró ellentétében jelentkezik**. A "másikigérés" - vagy a szeretet másikat elérése, vagy a gyűlölet másikat elérése. A Hegyi beszédnek egyik alaptémája ez a vagy-vagy. (Mt 5,43-7)

A Messiás egy másik fogalompárja mélyen világít bele ennek a kettősségnek (az ember vagy szeret vagy gyűlöl) a tartalmába. **Akit az ember elér, azt vagy szorosán magához ragadja** (αντεχεςθαι = antecheszthai), **vagy megveti** (καταφρονειν = kataphronein). (Mt 6,24; Lk 16,13) A két szó szótári jelentéseinek felsorolása mélyen bevilágít ennek az egymást kizáró kettősségnek a tartalmába. Az első szóé: magát valamihez tartani, szilárdan tartani, szilárdan ragaszkodni, szüntelenül fáradni érte, törődni vele, ápolni, támogatni. A második szó ennek ellentéte: kevésre, semmire sem becsülni, nem értékelni, megvetni, értéktelenként kezelni, lenézni, figyelmen kívül hagyni, nem törődni vele, túl tenni magát rajta. Nos, ez utóbbi magatartások ellentéte adja a szeretetben történő másikat elérést.

A szeretetnek ezt a legalapvetőbb tartalmát juttatja kifejezésre a Hegyi beszéd akkor, amikor a másik iránti részvétet állítja az Atya tulajdonságának, aki jóságos a hálátlanok és a gonoszak iránt is, aki napját felkelti a gonoszokra is, aki esőt ad az Istennek-nemtetszőknek is. Erre gondol a Messiás akkor is, amikor az ember végső perspektíváját abban jelöli meg, hogy fiává legyen **ennek** az Atyának. Ezzel **az országbeli ember számára a másikat elérés egyetlen megengedett tartalmának rajzolja ezt az Atya-féle szeretetet**. Mivel ennek az Atyának kell fiává lennie annak, aki az Atya Országába akar kerülni, ezért az Ország népe nem bonthatja kétfelé az emberiséget egyfelől az őket szeretőkre, velük jóttevőkre, másfelől pedig az őket nem szeretőkre, velük jót nem tevőkre. Nem bonthatja, mert ez az Atya elutasítja a másikat elérés kétféleségét. Csak az "antecheszthai" tartalmú szeretet lehet a másikat elérésünknek a tartalma, azaz csak a "kataphronein"-tartalom ellentéte. (Lk 6,36.32-3; Mt 5,44-7)

A szeretet ezen alapvető, másikat elérési tartalmának jánosi rajza a búcsúbeszédben hangzik el Jézus ajkáról. Ha a tanítványok szeretnék Őt, örülnének annak, hogy elmegy; örülnének, mert az Atyához megy, oda, ahol jó Neki, ahol jobb, mint az idő világában. Aki szeret, az örül **a másik** javának. (Jn 14,28)

c) Intenzitás

A szeretet fenti alaptartalmának rajzát Máté a Hegyi beszédben azzal zárja, hogy az Atya ebben a magatartásban "τελειος = teleiosz" (39d num). A bőség, a teljesség, a "vég" (τελος = telosz) elérése jellemzi azt. Egyetlen szóval: **az Atya tökéletes ebben a magatartásban. A Messiás ugyanezt kívánja** azoktól, akik fiai akarnak lenni az Atyának, tehát **az Ország népétől.** (Mt 5,48)

Kívánja ezt annak ellenére, hogy az embert a mértékek világában éri ez a meghívás a mértéket nem ismerő Isten részéről. Kívánja, mert az Ország tartalmi etikáját megrajzoló Messiás eszményt állít. Eszményt, amely - jusson bár el akármilyen erkölcsi magasságokig is ebben az aiónban az emberi egyed vagy a fejlődés során az emberiség egésze vagy annak hányada - marad eszmény. **Eszményt állít tehát, amely mindenkor és mindenkinek biztosítja a további fejlődés lehetőségét.** És kívánja ezt az eszményt azért is, mert a meghívás aiónon túli érvényű is.

A Messiás tisztában van "mértékes" jellegünkkel, a szeretetünk mértékes voltával is. Magdolna és az őt példázó adós, akinek nagy adósságot engedtek el, **jobban** szeret, mint az, akinek kevesebbet engedtek el. Pétertől kívánja, hogy szeresse Őt jobban, mint tanítványtársai. Mindenkitől kívánja, hogy **jobban** szeresse Őt, mint vér szerinti hozzátartozóit; és számol a szeretet kihülhetésével is. (Lk 7,47.42; Jn 21,15-7; Mt 10,37; 24,12)

Mindez a mértékek világának velejárója.

E mértékes voltunkat figyelembe vevő realizmusa azonban nem zavarja Őt abban, hogy **a mércét a Szentháromság világához szabja.** Ő maga is úgy szeret minket, ahogy az Atya szereti Őt. Irántunk tanúsított szeretete által eljut hozzánk, és belénk kerül a mértéket nem ismerő szeretet; s ennek folytán nekünk is úgy kell szeretnünk egymást, ahogyan a Messiás szeretett bennünket: **"Ahogy az Atya szeretett engem, én is úgy szerettelek titeket...az az én parancsom, hogy úgy szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket...Új parancsot adok nektek, hogy szeressétek egymást, ahogy én szerettelek titeket".** (Jn 15,9.12; 13,34) S amikor kibontja ennek az eszménybeli, megalkuvást nem ismerő "ahogyan" szónak tartalmát, újra fogalmazódik a Hegyi beszéd teleiosz-tartalma. A "legnagyobb" szeretetet rajzolja elibénk ez az "ahogyan": **"...ahogy én szerettelek titeket. Senkinek sincsen nagyobb szeretete, mint annak, aki életét helyezi oda barátaiért".** (Jn 15,13) **Az életet is odahelyező szeretet - ez az idő világába költözött Szeretet itteni megjelenési formája;** és ez az intenzitás lesz az idő világában élő ember számára parancsként átadott szeretetnek az intenzitása is.

Ugyanezen okon fenntartja az Ószövetség, a Törvény és Próféták fogalmazását a választott nép szeretetének intenzitásestményéről: **"teljes szívéből".** Mi fog kisikeredni a szándékból, ez személyenként változó. De az Ország népének - a régi és a megújított Szövetség idején egyaránt - teljes szívéből kell szeretnie, azaz az emberi törekvőközpont **teljes** odafordulásával. A szívnek, az azt hordozó pszüché-nek, a szív gondolkodói és akaró tevékenységének egyaránt az optimálisra kell törekednie; tehát egész szívével, teljes emberi mivoltával, minden szellemi és akarati erejével. (Mt 22,37; Mk 12,30; Lk 10,27)

S van az Ószövetségnek ugyanezekben a helyeken egy másik megjelölése is a szeretet intenzitásfokáról. A Messiás ezt is átvállalta. Az Ország népének úgy kell szeretnie a másikat, **"ahogy önmagát".**

49. SZERETHETEM-E ÖNMAGAMAT?

a) Léttörvény

Az ember mindenekelőtt önmagát szereti. Hogyan lehetséges ez, ha egyszer a szeretet a másik felé forduló, vonatkozás? A létmegnyilvánulások alapján (9b num) mindenekelőtt ki kell szélesítenünk megállapításunkat a lét egészére. **A létező ugyanis mindenekelőtt és szükségképpen önmagát "szereti", azaz önmagát, önnön javát akarja.** A megmaradás, a növekedés, a létért való harc infrahumán jelenségei, nemkülönben az emberre vonatkozó intro- és extraspekció - éles képet rajzolnak e törvényről. Sőt a Szentháromság időtlen világán belül (amelyben a szeretetvonatkozás nem lép túl önmagán, az Abszolútumon, hiszen az Abszolútum adja az Abszolútumot az Abszolútumnak) a teljességet éri el az önmagát-szeretés. A teljességet, mert ez az önmagát-szeretés elválaszthatatlan a másikat eléréstől; evvel széjjeldifferenciálhatatlanul egy. Ezen a szentháromsági világban belül az önmagát- és a másikat-szeretés nem kerülhet ellenkezésbe egymással, mert az Isten csak úgy szeretheti Önmagát, hogy az Atya szereti a Fiút, és a Fiú szereti az Atyát. Az Isten is, és az általa létrehozott teremtmény is önnönmagát, önnön javát akarja a maga természetének megfelelő magatartások útján.

Nem indokolatlan tehát ennek az ellentmondó jellegű kifejezésnek ("önmagunkat szeretni") a használata. A Szeretet ősvilágában ugyanis a szeretetvonatkozás nemcsak a másik felé fordul, a szeretett másik nemcsak különböző a szerető egyiktől, hanem azonosak is, egybeesők is - a szerető egyik és a szeretett másik.

Az Ősminta lenyomatában pedig, az emberben, a minden létezőre egyetemesen jellemző törvény ("önmagát, önmaga javát akarja") - éppen a szeretet, azaz a másik felé forduló, annak javát néző magatartás által teljesítődik be. **Ez az "önszeretet" minden létező esetében eleve adott, abszolút logikai elsőségű létállítvány.** Ha "önmagamat igenlés"-nek neveznők, megszüntetnők az "önszeretet" kifejezésben rejlő fogalmi zavart. A Messiás azonban használta, s az ember is minden időben és minden helyen használja ezt a kifejezést, s így fenntartandónak gondoljuk. A fogalmi zavart megszünteti, ha az önmagunkat szeretésen olyan alapmagatartást értünk, amely bennünket a másikat-szeretés vonatkozásainak kibontására indít.

Az Országot meghirdető Messiás nekünk szóló, bennünket hívó meghívása odahív bennünket, ahol számunkra is átélt valóság lehet az önmagunkat szeretésnek és a másigig elérésnek teljes egybeválása, sőt: az egyik és a másik - egy volta is. - **Az örök szövetség Istene** azonban - újból és újból látjuk majd - a nekünk adott célkitűzések mértékét nem ismerő volta ellenére is mindig **mélyen realista.** Tisztában van vele, merrefelé irányul szeretetünk mindenekelőtt. Átvállalja tehát az intenzitás őszövetségi megfogalmazását is. Szeresd felebarátodat úgy, ahogyan önmagadat szereted! Átvállalja, bár túl is haladja (50c num).

Parancs az önszeretet? Az önmagamat igenlés - a létező legbensőbb léttartalma. Nem kívülről ránk aggatott parancs tehát, hanem **belső és szükségképpeni parancs;** kikerülhetetlen léttörvény. Olyan, mint a lélegzés. Mindenképpen teljesítendő, de még **etikumon inneni.** Az etikum ezen túl kezdődik: természetemnek megfelelően vagy annak ellenére igenlem-e önmagamat? Ha tehát az "önszeretet" csak az önmagamat igenlést jelenti,

akkor nem etikai jellegű parancs. Ha ez az "önszeretet" tartalmazza azonban azt a fajtájú magamat igenlést, amely a természetnek megfelelő (másikat szeretés), akkor már etikai értelmű parancsot jelent, amely ennek következtében belülről és kívülről egyaránt parancsolható.

A Messiás fogalmazása eleve teljesítettnek tekinti az önszeretetet. Ebből nyilvánvaló, hogy **a differenciálatlan önmagamat igenlést értette rajta**. S ezért nem kap a Messiástól felszólító megfogalmazást. Nem halljuk Tőle: Szeresd önmagadat! Ily megfogalmazás nélkül van benne a Messiás gondolkodásában. Benne van, és fel is használta arra, hogy a differenciálatlan önmagunkat szeretést egy differenciált felé, a másikat-szerető-fajtájú önmagunkat igenlés felé formálja.

b) Messiási megerősítés

Az ószövetségi fogalmazást módosítás nélkül átveszi: "ahogy önmagadat". Nem módosítja. Nem mondja: Szeresd felebarátodat és nem önmagadat. Nem mondja: Szeresd felebarátodat, ahelyett hogy önmagadat szereted. Nem mondja: Szeresd felebarátodat azzal az intenzitással, amellyel - helytelenül - önmagadat szereted. Valami **nagyon rendjén levőnek találja ezt az önmagunkat szeretést**. Miért is kifogásolná Az, aki a szeretetnek és az **Egyetlennek** a világából jött? Miért kifogásolná Az, aki olyanként szereti az Atyát, hogy aki Őt látja, már az Atyát is látta? E nem kifogásoló helybenhagyás mellett ékesen beszél egy saját maga fogalmazta nyilatkozat: "Mindazt tehát, amit akartok, hogy nektek tegyenek az emberek, ugyanúgy ti is tegyétek nekik", ill. "és ahogy akarjátok, hogy nektek tegyenek az emberek, tegyétek nekik hasonlóan". (Mt 7,12; Lk 6,31)

A nyilatkozat a másikat elérő aktivitásról és egy passzívitásról beszél. Az utóbbi: az én várakozásom, az én igényem. A nyilatkozat arról beszél, amit én akarok kapni. A fenti mondatban ezt a passzívitást használja-tekinti adott alapként. **Az ember olyan lény, amely várja-igényli azt, hogy szeressék**. S a Hegyi beszéd megannyi szeretettartalom-kibontása között a Messiás nem csupán az Atya szeretetét hozza fel magyarázóként; felhossa az önmagunkat-szeretést is, amely ehelyt abban az igényben rajzolódik meg, hogy szeressenek mások bennünket.

Az intenzitásfok jelölésére is igénybeveszi ezt az önmagunkat-szeretést: "ugyanúgy", "ahogy", "hasonlóan". Ismét minden kifogásolás és fenntartás nélkül. Miért is kifogásolná Az, aki tudja, hogy az Atyának is fontos, hogy szeressék Őt? Hiszen azért szereti Őt az Atya, mert válaszol Annak szeretetére, s éppen ennek folytán maradhat meg az Atya szeretetében (4b num). Hogyan is kifogásolná Az, aki újra és újra kívánja övétől, hogy szeressék Őt? Helyesnek tartja, hogy az ember is igényli, hogy mások szeretettel forduljanak feléje. Az Isten is, az ember is szeretetet kapni akaró, szeretetet igénylő lény. Hiszen az Atya is várja, és a Messiás is várja, hogy szeressék. Ez a szeretetigénylés nem volna lehetséges, ha nem volna létünk alapvető törvénye - az önmagunkat igenlés.

c) Szeretném, ha szeretnének

Hogy mennyire pozitívan élte meg a Messiás az emberi önszeretetet, arról a legtöbbet az mond el, amit ígért az Útját vállalóknak. **Mit ígért? Az önszeretet teljes kielégülését**, mert a legnagyobb jutalmat ígérte önmagunknak. Nem a megszűnésünket, nem is mások nagyszerű sorsát-jövőjét, azok boldogságát. Bár szó esett a mások, a többiek, embertársaink boldogságáról, de az Örömhír alapvetően az Énhez, önmagamhoz fordul. Nekem hoz örömet,

nekem örömhirdeti, hogy "boldog" lehetek. Rólam gondoskodik a mértéket-nemismerés intenzitásával, hogy az történjék velem, amit várok, amit igénylek önmagam számára.

Az Ország - Örömhír nekem. Az Örömhír - ígéret nekem. Mindig hozzám szól. Mindig önmagamot szerető énemnek adja a biztatást, hogy nem csalódom, ha önmagamot szerető énemmel, az én igényeimmel-váramozással, boldoggá lenni akarásommal utánamegyek. Annak, aki elibém jött onnan, ahol a kielégülés vár reám. Én nyerem el bűneim bocsánatát, én leszek méltó a Messiáshoz, én leszek fia a Mennyei Atyának, (Lk 7,47; 6,36; Mt 10,37; 5,44; Lk 6,35) ha hallgatva az Örömhírré járom az Utat, azaz szeretek. **Magamat is szeretem, ha szeretek.** Legyen bár nem az Én, hanem a másik az, akit szeretek. Magamat szeretem vele, magamnak akarok jót vele.

Az Út járása ellenében kielégül az önszeretetem. Csak ezért lehet örömhír számomra az Út. A "szeretném, ha szeretnének" legmélyebb vox humaná-ját a Messiás nem tagadja meg. Amikor meghív bennünket a szeretet útjára, azt ígéri, hogy szeretni fognak bennünket. Szeretetünk ellenében szeretni fog bennünket az Atya: "Aki engem szeret, azt szeretni fogja az én Atyám...aki szeret engem...azt az én Atyám is szeretni fogja...Maga az Atya szeret titeket, mert ti is szerettetek engem...". (Jn 14,21.23; 16,27) Szeretetét ígéri nekünk a Messiás is az Utat-járás (a szeretet) ellenében: "Aki engem szeret...én is szeretem majd őt,...ha megtartjátok parancsaimat, megmaradtok szeretetemben...". (Jn 14,21; 15,10)

Ha adunk, nekünk is adni fognak. (Lk 6,38) A "jutalom" (μισθος) az Örömhírnek egyik legrangosabb szava. A Messiás jutalmat ígér a szeretetért; önmagunkat akaró-szerető énünk-önmagunk nem marad jutalom-kielégülés nélkül, ha az Ő útját járjuk, ha szeretünk. (Mt 5,46-7; Lk 6,32-5) A Messiás a béke, az öröm, a boldogság ígéretének örömhírével jött közénk (24, 37f num). Ígéri a szeretet ellenében az ember "istenülő vágyainak" (Ady: Ki látott engem?) beteljesítését is. **A létmegnyilvánulások az embert határt nem ismerő vágyának mutatják: végső soron az Istent akarja tudatába és birtokába szerezni (9b num).** Az Utat-járás, a szeretet ellenében az önszeretet e legvégső teljességének kielégültét is megígéri: "Aki szeret engem...ki fogom nyilvánítani magamat neki...aki szeret engem... Atyám is szereti majd őt és hozzámegyünk és lakást készítünk nála". (Jn 14,21.23) Az ember a szeretet által birtokába juthat a Szeretetnek, az Istennek. Egy lehet vele: "Istenek vagytok!" (39a num).

d) Gyűlölhetem-e magamat?

A Messiás beszél önmagunk szeretéséről is, gyűlöléséről is. Ebben az összefüggésében a "gyűlölet" természetesen nem jelenthet sátáni magatartást (51d num). De fogalmazása - látszólag - így is ellene mond annak, amit a fentiekben az önszeretet léttörvényéről mondtunk. Az ellentmondás oka és magyarázata a Messiás "pszüché" szavának már látott kettős jelentésében rejlik (40c num) E szó nemcsak az ember egészét jelenti, hanem részint az ember biológiai létét, részint transzcendensbe nyúló létét. Ez utóbbit tekinti az ember pótolhatatlan értékű kincsének. Ruházzuk bár fel biológiai létünket az egész világ megszerzése révén megszerezhető kincsekkel, transzcendensbe nyúló létezésünk értékével akkor sem versenyezhet. Nem lehet csereértéke annak: "Mit adhat az ember cserébe (e transzcendens) pszüché-jéért?". (Mt 16,26; Mk 8,37)

Tanítása szerint az ember nem szeretheti egyszersmind e két különböző értékű létezését, mert az egyiknek a szeretése a másiknak a gyűlölését jelenti, és megfordítva. A biológiai lét megtalálása-megmentése-megtartása-szeretése (B1) egyet jelent transzcendens létének elvesztésével, meg-nem-tartásával (T2). Viszont biológiai létének elvesztése-gyűlölete (B2)

egyét jelent transzcendens létének megtalálásával-megmentésével-megtartásával-megőrzésével (T1). (Mt 10,39; 16,25-6; Mk 8,35-6; Lk 9,24; 17,33; 14,26; Jn 12,25) Mivel

$$B1 = T2 \text{ és } B2 = T1,$$

ezért a fenti két mondatban használt összes kifejezések érvényesek mind a biológiai, mind a transzcendens létre: az ember megtalálhatja-elveszítheti, megmentheti-meg-nem-tarthatja, szeretheti-gyűlölheti a maga biológiai létét is, a maga transzcendens létét is.

Mivel a Messiás össze nem mérhető értéknek tartja ezt a két létezést, ezért - szemlélete szerint - **csak az szereti (valódi értékű, el-nem-múló) önmagát, aki a maga biológiai létét gyűlöli.** És megfordítva: aki nem gyűlöli biológiai létét, az nem szereti (valódi értékű, el-nem-múló) önmagát. Feloldhatjuk tehát az "önmagunkat gyűlölés" fogalmazási ellentmondását. Nem önmagát, nem valódi értékű önmagát szereti az ember, amikor botorul, képtelenül rossz cserét csinálva létének e biológiai szakaszát szereti. Viszont szereti önmagát, amikor biológiai létét gyűlöli. A léttörvény, az önszeretet - mindenképpen érvényesül; a helyes és a hibás önmagunkat-értés mindkét esetben egyaránt. **Felhívásával - gyűlöljük biológiai létünket! - önmagunkat szeretésre hív fel. Felhívása léttörvényünk vonalában áll.** Felhívása éppen e léttörvény (az önszeretet) megsértése ellen szól. A felhívás tiltakozik a nem kérész életűnek szánt ember önszeretet-megtagadása ellen.

Az emberi természet szarx-os-pneumá-s kettőssége teszi lehetővé és szükségképpenivé a messiási fogalmazás látszólagos szembekerülését az önszeretet léttörvényével. **Biológiai önmagunk gyűlölete - velejárója a "másik" felé forduló szeretésnek.** A differenciálatlan önmagamat igenlés éppen biológiai önmagam gyűlölése, tehát a másik felé forduló szeretetem következtében lesz differenciált (Messiásnak tetsző) önmagamat igenléssé, azaz önszeretetté. Fordított esetben, azaz a "másik" felé nem fordulásom, tehát transzcendens létem gyűlölése esetén - az önmagamat igenlés a Messiásnak nemtetsző irányban differenciálódik; ez esetben az önmagamat igenlés önzéssé lesz (51f num).

ÖNMAGAMAT IGENLÉS

a "másik" szeretése
biológiai önmagam gyűlölése

a "másikat"nem szeretés
transzcendens önmagam gyűlölése

önszeretet

önzés

50. HOGYAN SZERETHETJÜK A MESSIÁST?

a) Vagy-vagy

"Ha valaki **hozzám jön**...és nem gyűlöli saját maga pszüchéjét (biológiai létét) is, nem lehet az én **tanítványom**". (Lk 14,26) **A helyes önmagunkat szeretés a Messiás után küld bennünket.** Az Utat járhatja velünk. A szeretet parancsának vállalását kívánja tőlünk.

Az önmagunkat szeretés - a kiértékelés alapjául szolgáló nyilatkozatokban (Mt 10,39; 16,25-6; Mk 8,35-6; Lk 9,24; 17,33; 14,26; Jn 12,25) - velejárója az utánamenésnek, a követésnek, a tanítvánnyá és Hozzá méltóvá levésnek. Egyenlőségjelet tesz tehát a két magatartás: az önmagunkat szeretés és a Hozzá való hűség között. S mivel a hűség a szeretetet, a Messiás

iránti szeretet vállalását jelenti (47g num), ezért **aki önmagát szereti, szereti a Messiást**. Az önmagunkat-szeretés és a Messiást-szeretés elválaszthatatlanul egyet jelent tanításában.

Az Ószövetség minden parancsát egybefoglaló parancsának mondotta Jézus a szeretetet. Első helyen az Istent-szeretést. Mózes könyvét idézve a Messiás megismétli az Istent-szeretés ott megfogalmazott módját: a szív, a pszüché, az értelem, az erő teljességét kívánja ez a szeretet. (Mt 22,37; Mk 12,30)

De amikor maga fogalmaz, másképpen közelíti meg ezt a "teljességet". Ellentétezésekkel. Az ember élete választásokban, döntésekben folyik le, s az Isten mindig a fenti "teljesen" Öt-választást akarja. **Az ember az Istent- vagy a Sátánt-választás feszültségében él**. A Fiú is, ha ember. A pusztai Messiásnak - mert ember - a Sátán felkínálja a Sátánt-választást. S amikor felkínálja, Jézus olyan mondatot keres a rendelkezésre álló idézettárból, amely ezt az ellentétes érzést juttatja kifejezésre: "egyedül Neki szolgálj". (Mt 4,10; Lk 4,8)

Amikor saját maga fogalmaz, ezek az ellentétezések húsbá (szarx-ba) vágnak. Megmondja, minek a háttérbe szorítását jelenti ez a "teljes" Istent-szeretés. "Aki apját vagy anyját jobban szereti, mint engem..." - nem lehet méltó Hozzá. (Mt 10,37) Anyját és testvéreit nem fogadva rajzolja meg szavakkal és magatartása mellékelt ábrájával ezt a kizárólagosságot: "Aki Mennyei Atyám akarátát cselekszi, az az anyám...". (Mt 12,50; Mk 3,55; Lk 8,21) **A Melléállítás és vállalása mindannak, ami ezzel együtt jár - ez az Istent-szeretés**. "Nincsen bennetek Istent-szeretés" (Jn 5,42) - mondja Jeruzsálemben azoknak, akik ellen-állnak hívásának. Amikor az országbeli magatartásnak egyik legnehezebbjét rajzolja, akkor adja ellentétezéseinek talán legpregnánssabb formáját: "Nem vagytok képesek Istennek és az anyagi javaknak (Mammon) szolgálni". (Mt 22,21; Mk 12,17; Lk 20,26) A nyilatkozat folytatásában szereplő "vagy-vagy" fejezi ki legélesebben azt az ellentétezést, amely a Messiás sajátja az Istent-szeretés teljes voltának megfogalmazásában. **Az Isten és az anyagi javak közti választás az ember élete, és az ember nem lehet mind a kettőnek a szolgája**. Vagy az Isten, vagy az anyagi javak szolgája. Nem lehet a kettőt együtt szeretni. Aki az egyiket szereti, a másikat szükségképpen gyűlöli. Aki az egyikhez ragaszkodik, a másikat szükségképpen megveti.

Családi kötelékekhez való ragaszkodásokkal szemben, vagyonhoz való ragaszkodásokkal szemben tud - tanítása szerint - kifermődni az Istent-szeretés. **Így kap húsbá vágó konkrétságot Jézus ajkán a "teljes szív"**. Ilyen burkolt ellentézés rejlik az "Adjátok meg az Istennek, ami az Istené" (Mt 22,21; Mk 12,17; Lk 20,26) nyilatkozat mögött is. **Megadni az Istennek, ami az övé, bár a Cézár következetesen kívánja, hogy tegyünk, amire az Ország törvénye azt mondja, hogy ne tegyünk**. Az ellentézés burkolt jellege megszűnik, amikor a Cézárt, a hatalmat, mint övéit üldöző erőt rajzolja - következetesen és nagy-nagy bőségben.

Sátánnal, anyagi javakkal, cézári hatalommal ellentétbe kerülve, ezeket nem szolgálva tud csak kibontakozni a kívánt "teljes" Istent-szeretés. Mindabban, ami folytatása és kibontása biológiai létezésünk gyűlöletének: Magdolna a maga bűnös életének odahagyásával szereti a Messiást; Péter a legeltetés elvállalásával, ami pedig odaviszi őt, ahova nem akar menni. **"Vagy-vagy"-ra vitte mindkettőjük életét a Messiást-szeretés**.

A Messiást csak úgy lehet szeretni, hogy hiszünk benne, s ennek folytán parancsait teljesítjük. (Jn 16,27) A negyedik evangéliumban négy ízben találjuk ajkán megfogalmazva az Őt szeretésnek ezt a parancsteljesítési tartalmát, s ezért ebben kell látnunk az Őt

szeretésnek lényegét - a Messiás szemlélete alapján. Ez bontja ki a "vagy-vagy" ellentétet. Akik a Világosságot szeretik, akik az Atya fiai és Annak nevét ismerik; (Jn 3,19; 8,42; 17,26) közös szóval: akik övéi, azok a Messiás parancsainak megtartásával szeretik a Messiást, a Fiút és Rajta keresztül Küldőjét és Lelküket is, azaz a teljes Szentháromságot.

Mi ennek a parancsnak a tartalma?

b) Kultusz

A Tízparancsolat három parancsot szentelt az Istent-szeretésre. **Az első három a választott nép Isten iránti köteleseit foglalta össze.** A zsidóság életét szabályozó törvények összessége ezenfelül és a hármat kibontva, igen nagyszámú előírást tartalmazott a közvetlenül Istenre irányuló szeretet megnyilvánulásairól (vallási obszervanciák). **Hogyan tanított e tekintetben a Messiás?** Tanítása során a kortársai életében nagy jelentőségű Istent-szeretési megnyilvánulások közül hatról tesz említést: áldozatbemutatás, tized és templomadó, szombattartás, tisztálkodási előírások, böjt és imádság. Vegyük sorjába őket.

b1. Áldozatbemutatás - Az Ószövetség prófétáinak magatartásába áll bele. **A próféták értelmetlennek látták a speciálisan vallási előírások teljesítését** és ugyanakkor a törvény nem speciálisan vallási természetű (nem kultikus jellegű) parancsainak (embert szeretés) semmibevevését. A legelső írópróféta, Ozeás, ezt fogalmazza Isten nevében: "...mert irgalmasságot akartam és nem áldozatot; és Istent-ismerést és nem égő áldozatokat". (Oz 6,6) Máté szövegében Jézus két alkalommal is hivatkozik Ozeás e szavaira. Első ízben akkor, amikor a farizeusok és János-tanítványok kifogásolják bennük, hogy böjti napon lakomáznak. Jézus nem törődik a böjttel, fontosabb dolga van: a vámosok közül elhívott Mátéval és azok barátaival barátkozik fehérsztyl mellett. A böjtnél számára több a vámosok megnyerése. Az irgalom viszi Őt a lakomára, és nem érdekli a böjt áldozata. (Mt 9,13) Másodízben akkor, amikor a tanítványok szombati napon éhségük csillapítására útmenti kalászból kimorzsolt szemeket esznek, s a farizeusok szót emelnek a vallási előírás védelmében. Jézus újra idézi Ozeást és hozzáteszi, ha értenék a tiltakozók Ozeást, sohasem ítélték volna el az ártatlanokat. Jézusnak az a fontos, hogy a tanítványok ne éhezzenek. A vallási előírások a tanítványok éhezése árán nem érdekli Őt. Akik ilyen helyzetben is vallási előírásokat védnek, azokat a Törvény flagrns megsértőinek tekinti: ezek azok, akik nemhogy nem gyakorolják az irgalmat, hanem igazságtalan ítéletekkel sújtják az ártatlanokat. (Mt 12,7)

E két nyilatkozat sorába tartozik egy harmadik, amelyet ugyan nem Jézus tesz (hanem egy farizeusi írástudó), de Jézus a legnagyobb dicsérettel jóváhagy: "Jól és az igazságnak megfelelően mondtad, Mester, hogy egy az Isten...és hogy a felebarátot mint önmagam szeretni, többet ér minden égő és véres áldoztnál" - hangzanak az írástudó szavai. Jézus válasza több is, mint jóváhagyás. Olyant mond neki, amihez megközelítőt sem mondott a három év alatt a farizeusi tábor egyetlen tagjának sem: "Nem vagy messze az Isten Országától". (Mk 12,33-4) A megátalkodó, Szentlélek ellen vétkező, prófétagyilkos és a Messiást is annyiszor megkövezni akarók táborának egy tagja kapja ezt a Jézus ajkán legnagyobb elismerést és értékelést jelentő nyilatkozatot. Kapja, mert a farizeus itt a Messiás lelkéből beszélt: **a felebarátot szeretést a Messiás többre értékeli mindenfajta áldozatbemutatásnál.**

b2. Tized és templomadó - A választott nép nemcsak égő és véres áldozatokat mutatott be Istennek, azaz nemcsak akkor került neki pénzbe a vallás, amikor ünnepek alkalmával, családi

és egyéb események során áldozatot akart...kellett bemutatnia. Különféle templomadókat is kellett fizetnie, melyeknek legvastagabbja - a tized volt. **Két alkalommal tesz említést a tizedről, s mind a két alkalommal nagyon keserűen.** A farizeusoknak fontos a templomnak szánt adomány (a korbán), de ennek megfizetése címén nem segítik rászoruló apjukat-anyjukat. Rájuk idézi Izajást: "Ez a nép szájával tisztel engem, de a szíve távol van tőlem. Hiába tisztelnek engem...". (Mt 15,5-6; Mk 7,10-3) Más ízben pedig jajt kiált a farizeusok ellen: hiába adnak tizedet a mentából, a köményből, a kaporból is, tehát még a legjelentéktelenebb kerti veteményből is, azaz hiába ügyelnek a legkínosabban a tized teljes értékű befizetésére, mert ennek címén nem törődnek azzal, ami "súlyos" a Törvényben. Mi a súlyos-fontos a Törvényben? Hármat említ Jézus. Az első - az ítélet. Nyilván az ártatlanok el-nem-ítélésére kell gondolnunk. (Mt 12,7) A harmadik - a hit, tehát a hűség, a ragaszkodás a Törvény és Törvényt-adó elgondoláshoz. S e kettő között középen - ismét: az irgalom. (Mt 23,23)

Nem a tized ellen szól. De a tizedfizetés ezzel a kapcsolással - utálatos számára; s ezért a Nála végzetes tartalmú szót - a jaj-t - csalja ajkára. **Nem érdekli Jézust a templom, a vallás, a kultusz dologi és személyi költségeinek előteremtése, ha nem jut pénz az irgalomra.** Ez az utóbbi érdekli Őt. A templom jóval kevésbé. Nem a jeruzsálemi szentély vagy a Garizim-hegyi szentély vagy bármilyen más szentély ügye és fenntartása izgatja Őt, mert megérkezésével eljött az órája annak, hogy nem az egyikben és nem a másikkban és nem a harmadikban, hanem "lélekben és igazságban imádják az igazi imádók az Atyát". (Jn 4,23) Lélekben és igazságban. S a Lélek a Szeretet Lelke, és ennek folytán a Lélek irgalmat akar. S az igazság - az Maga a Messiás; s a Messiás is irgalmat akar. A Messiással eljött közénk Az, aki nagyobb a templomnál. (Mt 12,6) És mert nagyobb, ezért alapvetően nem templomfenntartást és nem templomrestaurálást akar, hanem valami többet ennél. Irgalmat. **Az irgalom nélkül nem érdekli Őt a templom.** A templomadót is csak azért fizeti meg, hogy meg ne botránkoztassa népét. (Mt 17,27) Nem érdemes restaurálni, mert az irgalomtól függetlenített templom kárpítja úgyis meghasad. A meghasadást közvetlenül megelőzően a Messiás **megveti az új kultusz alapjait.** Nem kell hozzá más, csak egy amúgy is meglevő szoba, amelyben elfér egy asztal, amelyet körülülhetnek, és amelyen az Ország ünnepein megvacsorálhatnak. Nem kell hozzá más, csak a napi vacsora maradékából egy kortynyi bor és egy harapás kenyér. **Az új kultusz személyi és dologi költségeinek összege itt: nulla forint, nulla fillér.** Kikerül a házból, amelyben lakunk; kikerül a vacsorából, amelyet eszünk. De kell hozzá Az, aki ott ül az asztalfőn, aki maga az Irgalom; és kell hozzá az, aminek jegyében együtt vannak a vacsorázók, és ez megint csak az irgalom.

Idők folyamán nagyobbá lehet a szoba, díszesebb az asztal, és szebb a teríték. De mindennek csak akkor van értelme, és a pénzráfordítás csak akkor lehet kedves a Messiásnak, ha az irgalom gyakorlásának jegyében és céljából jönnek ott össze azok, akik leülnek e kultikus vacsorához. **Enélkül üres és értelmetlen a vacsora.** Enélkül a gyülekezési hely templom, melynek kárpítja meghasad. Úgy hasad meg, hogy a vacsorára járók elkezdnek öregedni, és egy szép napon üres lesz a vacsoraterem. Üres, mert értelmetlen. Bort inni, kenyeret enni - otthon is lehet.

b3. Szombat - A választott népnek talán legfontosabb törvénye. A párhuzamos helyeket nem számítva hat különböző alkalommal ütközik össze a Messiás a szombat miatt népével. A negyedik evangéliumban egy ízben: Jeruzsálemben a 38 éve beteg ember meggyógyításakor. Különös a Messiás érve a szombatnapi gyógyítás igazolására: az Atya Országában nincs munkaszüneti (szeretetszüneti) nap. Időtlen világ az! A Messiás ezt az Országot plántálja át hozzánk, és itt az idő világában sem tart szünetet az Ország dolgainak cselekvésében;

szombaton sem. (Jn 5,17) Van ezen túlmenő érve is. Ha szabad a kultusz, akkor szabad az irgalom is - szombaton. Ha szabad körülmetélni valakit szombaton, miért ne volna szabad meggyógyítani. (Jn 7,22-3) Ha szabad tenni szombaton a "jelet", mennyivel inkább szabad tenni azt, amit a jel csak jelez.

Egy másik alkalommal a tanítványok kalászszedése váltja ki a "vallási" kritikát a Messiás ellen. Jézusnak megint van érve a szombatszegés mellett. Egyfelől a papok mindig is megszegik a szombatot a kultusz kedvéért, (Mt 12,5) másfelől az éhes ember jóllakhatása Dávid számára is fontosabb törvény volt a kultikus szabálynál. Még inkább fontosabb most, amikor a templomnál nagyobb, az Irgalom Maga érkezett közéjük. (Mt 12,3-4.6; Mk 2,25-6; Lk 6,3-4) Az Ószövetség is ismerte a szombat embert szolgáló rendeltetését: "Szolgád és szolgálóleányod legyen nyugalomban, miként te". (Deut 5,14) A Messiás ezt a rendeltetést élesre fogalmazza: "A szombat van az emberért, és nem az ember a szombatért". (Mk 2,27) Hát nem az Istenért? Ezúttal nem magyarázza meg ellenfeleinek Isten és ember egymásbanlevésének, eggyélevésének titkát. Tekintélyi érvet használ: "Az Emberfia ura a szombatnak is". (Mt 12,8; Mk 2,28; Lk 6,5) De így is kétségtelenre rajzolja, hogy **a kultusz nem cél, csak eszköz** ahhoz, amire reá van akasztva a Törvény és a Próféták; **a kultusz csak eszköze a szeretetnek**, a másik ember felé való odafordulásnak.

A harmadik összetűzés színhelye a kafarnaumi zsinagóga. Akár a zsinagóga vezetői, akár Jézus, akár mindkét fél teszi fel a kérdést, a három leírás mindenképpen jól mutatja, hogy már múlttal rendelkező és kiélesedett problémával állunk szemben. Jézus tudatában és ajkán a "Szabad-e szombaton gyógyítani?" probléma, melyet a fél kezére bÉna ember vet fel, sajátos megfogalmazást kap: "Szabad-e szombaton jót vagy rosszat tenni, életet menteni, vagy pusztulni hagyni". (Mk 3,4; Lk 6,9) Az Irgalom Országában nem lehet más a felelet, csak ez: "Szabad szombaton jót cselekedni". (Mt 12,12-3) **A szeretet vagy a gyűlölet cselekedeteit illetően nincs különbség ünnep és hétköznapi között.**

Ez alkalommal, majd később egy másik ugyancsak zsinagógai jelenetben, s végül egy farizeusi lakomán **Jézus rámutat a kultuszt védőknek az ember iránti közönyére.** A fél kezére bÉna ember, a 18 éve nyomorék asszony, a vízkóros ember iránti közönyre, az irgalom lelkületének hiányára, mint e kultuszvédelem lelki gyökerére. (Mt 12,11; Lk 13,15-6; 14,5) Juhukat a gödörből szombaton is kihúzzák; ökrüket-samarukat szombaton is megoldják, hogy itatni vigyék; fiukat-ökrüket biztosan nem hagynák a szombat miatt elveszni a veremben, mert a maguk dolgáról, a maguk érdekéről van szó. Nem jutottak el oda, hogy a "másik" ember többet érjen nekik a maguk birkájánál. Samaruk megítatása nagyobb és fontosabb ügy számukra, mint Ábrahám egy leányának meggyógyulása. **Nem ismerik az irgalmat. Nem szeretnek. Helyette kultuszt védenek.**

Mindezekkel Jézus lesöpri az asztalról a választott nép szombattartását, kultuszát. Országában nem lehet kedvére tenni az Istennek azzal, hogy kedvéért igyekezzünk semmit sem csinálni. Még akkor sem lehet kedvére tenni, ha az egész napot az Ő Törvényének tanulmányozásával akarjuk töltöni, de kizárjuk az irgalmat. Nem lehet kedvére tenni, mert a Törvény - a szeretet, az irgalom. Jó dolog ennek a tanulmányozása, de sokkal jobb dolog ennek a cselekvése. S a legrosszabb, **a legutálatosabb: tanulmányozás címén elutasítani annak megtevését, amit tanulmányozunk.** Az Országban az Országért végzett cselekedetek szempontjából nincs különbség nap és nap között. Nyilván senkit sem szabad munkára kényszeríteni. Az anyagi javak keresése ezen a napon még képtelenebb dolog, mint más napokon; de a többi napokon is képtelenség. Viszont **segíteni a rászorulókn - a legszebb megszentelése a szombatnak.**

b4. **Tisztálkodás** - Mosdatlan kézzel esznek a tanítványok. "A farizeusok...nem esznek anélkül..., hogy előbb jól meg ne mossák kezüket. A piacról való ételt sem eszik meg, amíg meg nem hintették vízzel. Sok mást is megtartanak még hagyományuk szerint, mint pl. a poharak, korsók, rézedények és ágyak megmosását..." tudósít az evangélista. (Mk 7,3-4) A farizeusok botránkoznak, Jézus pedig védelmére kel tanítványainak. Nem a higiéniét támadja, s a farizeusok sem a higiéniét védik. Úgy gondolják, hogy Isten kívánja ezt népétől, és Isten szemében lesz szennyes az, aki ezt elmulasztja. Jézus megmagyarázza, hogy Istennek nincsenek ilyen igényei velünk szemben. **Attól, amit megeszünk** - ha megmossuk, ha nem - **nem leszünk szennyesek Előtte.**

Csak az tehet szennyessé bennünket, ami kijön a szívünkéből; és felsorolja azt, ami ellentéte az Ország Törvényének, a Szeretetnek. (Mt 15,19-20; Mk 7,21-3) Itt is a kultikus mosakodások és mosogatások címén megkerült, elhagyott, megtagadott (bár az Istent egyedül érdeklő) irgalom jegyében és nevében száll síkra. Kétségtelenné teszik ezt a farizeusi lakomán mondott szavai: "Ti farizeusok tisztán tartjátok ugyan a pohár és a tál külsejét, de belül teli vagytok rablással és gonosszággal... Adjátok inkább alamizsnának, ami benne van, akkor tiszták lesztek". (Lk 11,39-41) Az **Isten nem kíván tőlünk rituális törvénytartást; csak irgalmat kíván tőlünk felebarátaink iránt, alamizsnát.**

Az imádságra és böjtre vonatkozó tanítását más összefüggésben tárgyaljuk (81-83 num).

A fenti négy Isten-megközelítést - az áldozatot, a tizedet, a szombatot, a tisztálkodást - Jézus szuverén módon behelyettesítette az irgalommal. Nem lehet másként szeretnünk az Istent csak úgy, hogy embertársainkat szeretjük? A feleletet az "ahogyan"-törvény adja meg (48c num).

c) Irgalom

Hogyan szerette a Messiás az Atyát?

Láttuk, hogy a Fiú szeretete az Atya iránt abban nyilvánult meg, hogy teljesítette küldőjének akaratát, beszélte-mondta nekünk a Tőle hallott tanítást (5b,c num); azaz pontosan abban nyilvánult meg az Atyát-szeretése, amit nekünk és értünk tett. Miben állt ez? Hirdetett nekünk, tanított minket, életet adott nekünk, életét adta nekünk, új népet szerzett belőle. **Azzal szerette az Atyát, hogy bennünket szeretett.** Szeretetének két vonatkozási 2. pontja volt: az Atya és mi. De két vonatkozási 2. pontú szeretetének egyetlen vonatkozási tartalma volt: ugyanazok a cselekedetek (egyugyanazon, egyetlen magatartása) alkották az Atya iránt és irántunk tanúsított szeretetének tartalmát.

Ugyanígy gondolkodott és tanított reánk vonatkozóan is: **övéinek úgy kell szeretniök, ahogyan Ő szeretett.** Ez az "ahogyan" nemcsak a parancsteljesítés, nemcsak az intenzitás tekintetében érvényes. Érvényes az egyetlen vonatkozási tartalom tekintetében is. **Szeretnünk kell Istent is, embertársainkat is, de nincs két magatartássorunk.** Külön egy az Istent-szeretésre és külön egy másik az embert-szeretésre. Csak egyetlen magatartássorunk van: az irgalom sorozatos gyakorlása. S ezzel az egyetlennel szeretjük az Istent is, az embereket is.

A Tízparancsolatból az első három nyomatékozza ragaszkodásunkat Istenhez, de a Messiás ezt a ragaszkodást csak akkor tekinti valósnak, ha a második táblán levő parancsokat is teljesítjük. Istent szeretnünk kell, de nincs módunk Őt másképpen szeretni, csak felebarátainknak Jézustól tanult szeretésével. Ez utóbbi nélkül csak "Uram, Uram" (Mt 7,22) van, amely nem szerzi meg számunkra az Életet; amelyet a Messiás nem minősít Istent-

szeretésnek. Istent nincs módunkban szeretni az irgalmat zárójelbe téve. **A Messiás etikája: az embert-szeretésben megnyilvánuló Istent-szeretés.**

A kultusról, a választott nép Istent-szeretési gyakorlatairól adott döbbenetes tanítása képtelen nyomatékozással akarja ezt tudatunkba vésni. Az Istent-, a Messiást-szeretést **mindenekfölött** nyomatékozva szolt ily élesen kortársainak e kultikus gyakorlatairól; és **felette kevés gondot fordított egy behelyettesítő, új és más kultusz gyakorlataira.** Így tett, mert figyelmét-gondját betöltötték az ember ember iránti szeretetének vonatkozási tartalmai; egyetlen szóval - betöltötte az irgalom. - Aki megtartja parancsait, **az** szereti a Messiást. **A Messiásnak alig voltak kultikus parancsai.** Három álló esztendőn keresztül - embernek emberrel szemben gyakorolt konkrét magatartásában fejtette ki a Maga tartalmi etikáját.

Az szereti a Messiást, aki megtartja parancsait. A Messiás parancsa pedig az embert-szeretés, az irgalom. Ezzel a vonatkozási tartalommal jön létre övének Istent-szeretése és embert-szeretése: "Amit egynek tesztek legkisebb testvéreim közül, nekem tettétek". (Mt 25,40) A Szeretet közénk áradása következtében lételméleti azonosság, sőt egység jött létre a Messiás és az ember között (29c num). Ennek folytán a két vonatkozási 2. pont egybeesik: **aki szeretetével a Messiásig ér, az emberig ér; s aki szeretetével az emberig ér, a Messiásig ér.**

51. SZERESSÉTEK INKÁBB ELLENSÉGEITEKET!

a) Egymást

Aki szereti transzcendenciába nyúló önmagát, szereti a Messiást. Aki pedig szereti a Messiást, szereti embertársait. E két tétel szükségképpen zárótétele: **aki szereti önmagát, szereti embertársait.**

Jézus azt a szeretetet, amelynek vonatkozási 2. pontja csak barátaimra, az engem szeretőkre, a velem jót tevőkre, a kölcsönömet visszafizetőkre szorítkozik - vámosokra, pogányokra, bűnösökre jellemző szeretetnek mondja. "Ha **csak** barátaitokat köszöntitek, mi bőségeset tesztek?" Ezért nem jár az Ország "jutalma" (Máténál "μισθος", Lukácsnál "χαρις"). (Mt 5,46-7; Lk 6,32-4) **Nem kell a Pneumá-ból újjászületnünk ahhoz, hogy szeressük** vér szerinti hozzátartozóinkat, **az érdekszövetségünkben levőket,** ill. a nekünk rokonszenveseket.

Márk megjegyzi, hogy Jézus "megszerette" a gazdag ifjút, János pedig újból és újból úgy emlegeti önmagát, mint "akit szeretett" Jézus. (Mk 10,21; Jn 13,23; 19,26; 21,7.20) E helyeken (nem Jézus ajkán) az "agapan" jelentéstartalma kétségtelenül a rokonszenv. Figyelemre méltó azonban, hogy **Jézus ajkán sohasem szerepel az Ország e százszorszént szava a rokonszenv kifejezésére.** Nem, mert az emberi természetből szükségképpen következőnek tekintette Önmagában is, övéiben is, a vámosokban-pogányokban-bűnösökben is, - a rokonszenvet. Ezért nem lett következménye e szinte szükségképpen természetesen meglevőnek az isteni jutalom. Nem lett következménye az a kegy, ajándék (charisz), amelyet Lukács ad Jézus ajkára (Lukács, aki tanítványa annak a Pálnak, akinek teológiájában ez a szó "kegyelem" - majd központi fontosságot kap). A rokonszenvnek nincs köze a Pneumá-hoz, a charisz-hoz.

Az Ország jutalma csak azért a szeretetért jár, amelynek vonatkozási 2. pontja nem szűkül be az engem szeretőkre, a nekem rokonszenvesekre. Övéinek nemcsak barátait, nemcsak az őket szeretőket, nemcsak a velük jöttévőket, nemcsak a kölcsönüket visszafizetőket kell szeretniök. Nemcsak! Még másokat is. E mellérendelés azonban nem emeli a rokonszenvet és az érdekszövetséget a szeretet magasára. A Messiás nem magasztosította fel ezt az emberi természettel szükségképpen velejáró kötődést. Ellenkezőleg, nemegyszer akadálynak, visszahúzó erőnek minősítette az Utat járásban.

Jelentkezett azonban tanításában az emberi rokonszenv-érdekszövetség "csak"-ja helyett egy másik "csak". Egy másik, amely ugyanúgy maga után vonta azt, hogy "nemcsak". Van a Messiásnak egy másik - nem mindenkit magába foglaló vonatkozási 2. pontja. Beszült övéinek egymás iránti szeretetéről. Rokon ez a szeretet a vámosok-pogányok-bűnösök szeretetével annyiban, hogy vonatkozási 2. pontja ennek is szűk: csak a már Jézushoz tartozókat éri el. De **ez** a "csak" szükségképpen maga után vonja azt, hogy "nemcsak". **Ezt a Messiás által létrehozott emberi kört nem vér szerinti összetartozás, nem is érdekszövetség, nem is rokonszenv hozza létre, hanem az Örömhír elfogadása.** Ennyiben tehát máris különbözik.

Az Örömhír elfogadása - az Örömhír mivolta-tartalma következtében - **nem szűl érdekszövetséget.** Ha azzá süllyedne, ennek ténye következtében megszűnnék e kör a Messiásé lenni, akármilyen hangosan hirdetné is Hozzá tartozását. Övéi nem cserélhetik fel a szeretetnek a vérrokonság, érdekszövetség, rokonszenv alapján létrejövő természetes körére korlátozását az Örömhír elfogadásával és ugyanakkor egy másik körre korlátozásával. **Övéi nem szerethetik csak egymást.** De parancsba adja, hogy szeressék egymást. Nem tekinti ezt a szűk körű szeretetet az Út akadályának.

"Új parancsot adok nektek, hogy szeressétek **egymást...** Az a parancs, hogy szeressétek **egymást...** Nincs nagyobb szeretete senkinek, mint aki életét adja barátaiért... Azt parancsolom nektek, hogy szeressétek **egymást...**". (Jn 13,34; 15,12-3.17) E szeretet vonatkozási 1. pontját a tanítványok alkotják, és vonatkozási 2. pontját ugyancsak ők. Szűk kör! De az Örömhírt elfogadóknak a szűk köre az Örömhír tartalma következtében tágulható és tágítandó. Mégpedig minden belső korlátozás és határ nélkül tágulható és tágítandó. Tágulásával hajlamos magába foglalni az emberiség egészét. Ennek következtében **transzcendál minden érdekszövetséget.** Azaz minden olyan kört, amely benső tartalmánál fogva nem határ nélkül táguló; **minden olyan kört, amely tartalmánál fogva elvileg és gyakorlatilag csak valakiket foglalhat magában.**

b) Ellenséget

Az Ószövetség előkészítő jellegű Isten Országá és evilági ország volt. Ezért mondatott az Ószövetség népének, hogy szeresse honfitárs-felebarátait és gyűlölje (az előkészítő jellegű Isten Országát hordozó) evilági országuk ellenségeit. A Törvényt tökéletesítő Messiás hatályon kívül helyezi e régi Törvényt. **Egy tökéletesítettet rak helyére, amely nem ismeri többé a honfitárs és nem-honfitárs megkülönböztetést.** Nem ismeri, mert az Általa hozott nem-előkészítőjellegű Isten Országát többé nem hordozza, nem dajkálja semmiféle evilági ország.

Az Örömhír elhangzása és annak valakik által történő elfogadása azonban **nem változtat azon a tényen, hogy az emberiség változatlanul felszabdalt állapotban él:** rokon- és

ellenszenv, országhatárok, érdekszövetségek által felszabdalt állapotban. Az Örömhír elhangzása után is tény marad tehát az, aminek alapján létrejött, megfogalmazódott a régi törvény. Maradt az emberiség helyzete az, ami volt. Van a felebarát, és van az ellenség. Attól, hogy a Messiás tágra nyitja két karját, s az Általa alapított közösség határ nélkül tágulható és tágítható, attól még nem tűnik el a föld felszínéről az "ellenség". Az ellenség - bárkivel szemben; és az ellenség - eme körrel szemben.

A mindenki felé megnyíló kör, a szeretet vonatkozási 2. pontjára vonatkozó törvénytökéletesítés azonban e megmaradó tény ellenére is felmérhetetlen jelentőségű. A Messiás nem így fogalmazza meg a Hegyi beszédben az Ország törvényét: szeressétek barátaitokat, de **nemcsak** azokat, **hanem** azokat **is**, akik nektek nem barátaitok. Nem ez a fogalmazása. **Nem adhatja parancsba az érdekszövetségünkbe tartozók szeretetét**, mert nem is tartozhatunk érdekszövetségekbe; kizárna bennünket az Utat-járás lehetőségéből. (Mt 10,37) A Messiás így fogalmaz: "Én pedig mondom nektek: szeressétek ellenségeiteket!" A Messiás így fogalmaz: A bűnösök szeretik az őket szeretőket, ti "szeressétek inkább ellenségeiteket". (Mt 5,44; Lk 6,35) Az Ország népe számára - túl az Ország népén - a szeretet vonatkozási 2. pontja: az ellenség.

A "nemcsak...hanem...is" -fogalmazást elkerüli. El kell kerülnie, mert ez esetben "barátaim" szeretése érdekszövetségbe tartozást jelentene, s ez fogalmilag zárja ki az érdekszövetségbe nem tartozók szeretését. A kettő üti egymást. Az Isten népe nem érdekszövetség. Ha mégis parancsba adja övéinek az egymást szeretést - ez a parancs nincs ellentétben a fentiekkel. Nincs, mert ez esetben a mindenkit - az ellenséget is! - szeretőknek kell szeretniök egymást. Az ellenségszeretők szeressék egymást! S így már megfér egymás mellett az Isten népének egymást és ellenségeiket szeretése. De a vámosokra-pogányokra-bűnösökre jellemző szeretet és az ellenségszeretés, azaz a fenti "nemcsak... hanem...is" - ellentmondás. Ellentmondás, mert **az érdekszövetségbe tartozók szeretése egyet jelent az érdekszövetség ellenségeinek a nem szeretésével**. Elkerüli tehát a Messiás.

Az adott fogalmazás pedig módot ad az "ellenség"-fogalmon belüli különböztetésre. Az, aki gyűlöl engem, az velem szemben, ellenem - ellenség. A gyűlölő - az aktív fél; a gyűlölt - a passzív. Isten népe csak passzív értelemben ellenség. Mivel az **Isten népe szereti a maga ellenségeit, ezért e nép aktív értelemben nem lehet ellenség**. Nem, mert nincsen olyan ember, akit gyűlölne. Isten népe senkivel szemben sem viselkedik ellenségesen; azokkal szemben sem, akik vele szemben ellenségesen viselkednek.

Gazdag a rajza a Messiás tanításában övéi ellenséget nem ismerésének. Az őket gyűlölőket, átkozókat, gyalázókat, az őket arcul ütőket, tulajdonukat elvevőket, kölcsöneiket vissza nem fizetőket, üldözőket - szeretik. "Szeressétek ellenségeiteket, áldjátok azokat, akik titeket átkoznak, jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnek, akik üldöznek titeket" - halljuk Máténál. "Szeressétek ellenségeiteket, jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnek...adjatok kölcsönt semmit érte nem várván... legyetek irgalmasok (a hálátlanok és gonoszok iránt)..." - olvassuk Lukácsnál. (Mt 5,44; Lk 6,27.35-6)

c) Minden embert

Amikor Jézus akár a gazdag ifjúnak, akár a törvénytudónak idézi az Ószövetség szavát - Szeresd felebarátodat, mint önmagadat! - **akkor részéről ez a "felebarát" már a régi törvény "felebarát" és "ellenség" fogalmait egybekapcsoló és így minden embert magábafoglaló jelentésű szó.** (Mt 19,19; 22,39; Mk 12,31; Lk 10,27) Ha az ifjú, ill. a

törvénytudó nem is érti így, övéinek már minden diszkrimináció nélkül kell szeretniök kivétel nélkül minden embert. A vonatkozási 2. pont tekintetében az Atya szeretetének tökéletességét rajzolja eszményként övéi elé. A vonatkozási 2. pontot övéi számára is a jók és az Istennek-tetszők, ill. a gonoszok és Istennek-nemtetszők adják. (Mt 5,45) Kivétel nélkül minden ember tehát.

Az Isten népét alkotóknak **különbségtevés nélkül - "az embereket" kell szeretniök:** "Mindazt tehát, amit akartok, hogy tegyenek nektek **az emberek**, ugyanúgy ti is tegyétek **nekik**". (Mt 7,12) Szeretetük ugyanúgy senkit sem kizáró, mint a Messiásé. Szeretetük magán hordja a Szentháromság világának mértéket nem ismerő voltát. Szeretetük csakúgy **mindenkit szeretés**, mint a Messiásé.

Az Istent- és a felebarátot-szeretés elválaszthatatlan kapcsolatban volt már az Ószövetség idején is. A héber eredeti szerint a "Szeresd felebarátodat, mint önmagadat", nem "második" parancs, hanem "párja" az elsőnek, az Istent-szeretésnek. Nyelvünkben: az egykező ember félkező. Az egy zokni csak fél zokni, s a másik zokni párja az egyiknek. Az Ószövetség is tudta, hogy egyetlen és széjjelválaszthatatlan parancsról van szó. A "párja" teljesítése nélkül nem lehet teljesíteni az egyiket, az elsőt. A felebaráti szeretet teljesítése nélkül nincs Istent-szeretés. Nincsen, tartsa be bármily pontosan is a választott nép az összes kultikus parancsokat. Ez a gondolat volt az alapja a próféták meg-megújuló kritikájának: "Mire való nekem véres áldozataitoknak sokasága...újholdjaitokat és ünnepeiteket gyűlöli lelkem...tanuljatok jót tenni, törekedjete az igazságra, vezessétek jóra az erőszakoskodót, pártoljátok az özvegyek és árvák ügyét..." (Iz Iz 1,11.14.17) - éneklí Izajás az Isten nevében.

A kultuszról mondott messiási kritika mélységes történelmi előzményekbe nyúlik tehát vissza. **Izrael Istenét nem lehetett a kultikus parancsok teljesítésével kielégíteni.** Csak a felebarátját szerető nép kultuszát fogadta szívesen. Erre az elválaszthatatlan párt alkotó két parancsra van reáakasztva az Izrael Istenének ügyét képviselő Törvény és Próféták. (Mt 22,39) Ezek éppen abban különböznek kultúrkörnyezetük egyéb szent könyveitől, hogy akkora hangsúllyal képviselik: felebarát-szeretés nélkül nincs Istent-szeretés. Csak az ezen a Törvényen iskolázott törvénytudó fogalmazhatott ilyen mondatot: "a felebarátot úgy szeretni, mint önmagunkat, bőségesebb, mint minden égő és egyéb áldozat". (Mk 12,33) Ezt a Jézus szíve szerinti mondatot. Az idézett mondatnak a törvénytudó elibe teszi az Istent-szeretést is. **A Messiás tovább megy: az Istent-szeretésnek említése nélkül állítja az embert-szeretést a Törvény és Próféták tartalmának.** Tenni embertársaimmal azt, amit a magam számára igénylek - "ez a Törvény és a Próféták". (Mt 7,12)

Az előkészítő jellegű Isten Ország a tökéletesített törvényű Isten Országát készítette elő. A fentiek alapján Jézus e tökéletesített törvényt a Törvény és Próféták legmélyebb szándékának állítja. A vonatkozási 2. pont tekintetében is! **A próféták elibe dolgoztak a minden embert felölelő messiási univerzalizmusnak.**

Lehet-e minden embert szeretni? Az Atya felkeltheti napját minden emberre. Esőt adhat mindenkinek. De az ember hogyan érjen el a Messiás által megjelölt szeretet-tartalmakkal minden emberhez? Még oly teljes odaadottság esetén is csak keveseket tudunk cselekedetekben kibontakozóan szeretni, és milliárdok jelzik embertársaink számát. **Nem irrealitás-e ez a mindenkit-szeretés?** Úgy tetszik, hogy nem az. Nem, ha szeretem azt, aki az utamba kerül. Utamba kerülhet valaki úgy, hogy bánt engemet: arcul üt, elveszi ruhámat, stb. Utamba kerülhet úgy, hogy kér tőlem. "Aki tőled kér, adj neki". (Lk 6,30) A Hegyi beszéd tanítása szerint ez **az utamba kerülő a "mindenki" képviselője számomra.** Ha odafordítom

másik arcomat, ha felajánlom neki a köpenyegemet is, ha adok a tőlem kérőnek, (Lk 6,29-30) - szeretek mindenkit, akit módom-lehetőségem van szeretni. Ki kell itt egészítenünk a Hegyi beszédet az irgalmas szamaritánusról szóló példabeszéd tanulságával.

Mindenkit szeretek, ha szeretem, aki engem bánt; mindenkit szeretek, ha szeretem azt, **aki tőlem kér;** s végül mindenkit szeretek, ha szeretem azt, **akit bajban találok.** A pap és a levita megnézte a bajba jutott embert és továbbment. Nem látott felebarátot-embertársat benne. A szamáriai ember is megnézte. A szöveg nem említi, hogy rokonát fedezte volna fel a rablók kezébe esett emberben. De említi, hogy "könyörületre indult" irányában. Említi, hogy értette az irgalmat, mert "irgalmasságot cselekedett vele szemben". (Lk 10,30-3.37)

Az engem bántónak, a tőlem kérőnek, az általam meglátott bajba jutottnak a szeretésével - **elvileg mindenkit szeret az Isten népének minden egyes tagja.** Ez az elvi mindenkit-szeretés gyakorlatban is megvalósuló mindenkit-szeretéssé lehet. Az Isten népe ugyanis nem egy emberből áll. Ha egy "nép" szereti az útjába kerülőt, az gyakorlatilag is meg tudja valósítani a mindenkit-szeretést. Csak nép legyen az Isten népe, és ne jelentéktelen szóránya az emberiségnek. Egy "nép", amelyet meghatároz az Örömhír, **gyakorlatilag is elérheti a "mindenkit".**

d) A világ kategóriái

A Messiás nem ismerte el magáénak a világ kategóriáit. Melyek ezek? **A világ lényegileg három kategóriával dolgozik.** Az első: a barát, **a szövetséges** - az én érdekcsoportom. A másikat az első hívja létre: nem azonos, ellentétes az érdeke az enyémmel - **ellenség.** A harmadik: **a semleges,** aki pillanatnyilag se ide, se oda nem tartozik, aki felett esetleg közönnnyel elnézünk, és akit esetleg igyekszünk megnyerni a magunk számára versenyezve kegyeiért a velünk szembenálló táborral, hogy ne a mi ellenségünk legyen, hanem az övéké.

A Messiás kategóriái egészen mások. Az Örömhír nem volna örömhír az emberiség számára, ha a Messiás ezeket a kategóriákat megtartotta volna. Nem tette magáévá ennek a csoportosításnak a magatartásbeli következményeit sem. **Nem ismerte el a szeretet, a gyűlölet, a közöny hármasságát.** Egyetlen vonatkozási 2. pontot ismer a nekünk parancsba adott szeretetben: "minden ember". S egyetlen vonatkozási tartalmat: "szeretni".

A Messiás nem ismerte el a gyűlöletet. Húsz ízben fordul elő ajkán ez a szó. Gyűlölnek a "régiek", a pogányok; a polgárok gyűlölnek a királlyá lenni akaró embert; s mindezekben túl gyűlölnek a negatív etikai jelentésű "emberek". (Mt 5,43; 10,22; Mk 13,13; Lk 21,17; 19,14; 6,22.27)

A Sátán magatartása ez. Gyűlöl a gonosz, gyűlöl a Világ, s gyűlölnek a Messiással szembehelyezkedő jeruzsálemiek. (Jn 3,20; 7,7; 15,18-9.23-5; 17,14)

Öt ízben azonban övéi "gyűlölnek". Az ellentmondás könnyen feloldható. Két ízben szól önmagunk gyűlöletéről, ennek értelmét már ismerjük (49d num); transzcendensbe nyúló létünk szeretésének feltétele, hogy gyűlöljük biológiai létünket. Ez a gyűlölet senki ellen nem irányul; magunk ellen sem. E gyűlölet - örök életünknek szeretését jelenti. (Lk 14,26; Jn 12,25) Más két ízben a Mammon gyűlöletéről szól. Ez a Mammon, az anyagi javak kereséséről való lemondással egyértelmű; valójában csak specifikálja biológiai létezésünk gyűlöletét: vagyonosodni akarásunk gyűlöletét jelenti. (Mt 6,24; Lk 16,13) Végül egy ízben rokonainkat kell gyűlölni: "Ha valaki hozzám jön, és nem gyűlöli apját és anyját és feleségét

és gyermekeit és testvéreit és nővéreit...nem lehet az én tanítványom". (Lk 14,26) Ha összevetjük ezt az "Aki jobban szereti apját vagy anyját, mint engem, nem méltó hozzám" (Mt 10,37) nyilatkozatával, akkor világossá lesz, hogy **a kérdéses "gyűlölet" egy rokonszenv háttérbe szorítását jelenti a Messiás, az Ország kedvéért.** Ugyanúgy, ahogy biológiai létünk igényeit is ugyanezen okból háttérbe kell szorítanunk.

De semmiképpen sem jelent ártást, vagy akárcsak közönyt is ez a mondat annak a Messiásnak az ajkán, aki oly kemény kritikával illette a "korbán" címén szüleiket nem támogató farizeusokat. (Mt 15,5-6; Mk 7,10-3) Nemcsak biológiai létem igényei, vér szerinti hozzátartozóim kívánságai is visszafoghatnak az Ország szolgálatától. Ez esetben mind a kettőt meg kell tagadnunk. Ezt fejezi ki a "gyűlölet". Valójában azt akarja kifejezni, hogy **a felsoroltakat az Ő népe "nem keresheti"** (47b num). De e felsoroltakhoz általában nagyon tudunk ragaszkodni, s ezért van itt ez a nagyon erős érzelmi töltésű szó. **Háttérbe szorítást jelent tehát** ebben az öt ízben **a "gyűlölni" szó. Nem kötődés** sem a biológiai léthez, sem egyes személyekhez, sem anyaghoz - csak az Országhoz.

A "közönyre" szava sincs a Messiásnak. Országá csak a részvétet ismeri, a törődést, a másik iránti könyörület magatartását (21d num).

e) A Messiás kategóriái

Melyek a Messiás kategóriái? Mindenekelőtt három szavának tartalmát kell megvizsgálnunk: felebarát, testvér, barát.

Felebarát (πλησιος = plésziosz) - Szótári jelentés: közeli, szomszédos, határos, szomszéd, embertárs, felebarát. Nem speciálisan jézusi szó. A Hegyi beszédben is, a gazdag ifjúnak s a két különböző törvénytudónak mondott szavaiban is - idézi az Ószövetségből. Fel kellett tételeznünk, hogy a törvénytökéletesítő Messiás már nem "honfitárs" értelemben, hanem "embertárs" értelemben gondolta a "felebarát" szót a fenti alkalmak során történt idézéseiben. Nem idézve - csak egyetlen alkalommal találjuk ajkán a szót: "E három közül melyikről gondold, hogy felebarátja annak, aki a rablók kezébe esett?". (Lk 10,36) A törvénytudó a sajátmaga felebarátjáról érdeklődött, Jézus pedig a rablók kezébe esett ember felebarátját akarja vele megállapíttatni. A pap és a levita nem tekintette a maga felebarátjának az úton heverő ismeretlent, csak a számáriai ember. A törvénytudó megtudhatta, amit kérdezett: **az ismeretlen is, az érdekszövetségéhez nem tartozó is felebarát.** Ha pedig az ismeretlen is, az érdekszövetségemhez nem tartozó is, akkor - mindenki. **Testvér** (αδελφος = adelphosz) - E szót, egy helyet kivéve, (Mt 5,47)

nem biológiai, nem érdekszövetségi, hanem országbeli értelemben használja. **A szó biológiai jelentésének tagadásán építi fel a messiási jelentéstartalmát.** Láttuk már, hogy gyűlölni kell tudnunk vér szerinti hozzátartozóinkat, ha akadályt jelentenek ez új, messiási testvériség kialakulásában. A vérségi kapcsolatok országbeli erőtlenségét nem kisebbben, mint a maga vérségi kapcsolatán mutatja be (108c num). Nem a Szűz méhe a boldog, (Lk 11,27-8) nem a Szűz az anyja, nem testvérei-rokonai a testvérei - hanem az Isten népe: "Ki az én anyám és kik az én testvéreim? És kiterjesztvén kezeit tanítványai felé (ill. reá tekintve a körülötte ülőkre) ezt mondta: Íme az én anyám és testvéreim. Mert mindaz, aki Mennyei Atyám akaratát teszi, az nekem testvérem, nővérem és anyám". (Mt 12,48-50; Mk 3,33-5; Lk 8,21)

Az Isten népe - család. Egy Atyja van. (Mt 23,9) S bár ebben az Országban egy a Tanító, egy a Doktor, egy az Úr, (Mt 23,8.11; Jn 1,13) mégis **ez az egyetlen** Tanító, Doktor és **Úr egyúttal testvére mindazoknak, akiknek** Tanítója, Doktora, **Ura** (29c num). Mindezek - koruk s nemük szerint - a Messiásnak testvére, nővére és anyja.

Nem egyedül e rokoni látogatás különleges szituációja s annak hatásos leszerelése adta a Messiás ajkára ezt a bejelentést. **A Máté-féle nagy ítéletablóban** rendre ismétlődik: **testvéreinek tették a juhok, amit tettek**; testvéreinek nem tették a kosok, amit nem tettek. (Mt 25,40.45) Ezen a helyen nem állapítható meg, hogy a "testvérek" szó nem jelent-e övéinél szélesebbet; nem minden embert jelent-e. Potenciálisan minden ember testvére a Messiásnak - meghívásának egyetemessége alapján. A testvér elé tett "legcsekélyebb" szavának azonban olyan országbeli a csengése, hogy ennek alapján gondolhatunk arra, hogy ehelyt sem használta szavunkat rendhagyó értelemben: övéit értette rajta.

A farizeusok ellen mondott nagy "nyolcjajos" beszéd idevonatkozó kitételének: "Ti pedig mindnyájan testvérek vagytok" (Mt 23,8) hosszú az előzménye. Már a Hegyi beszédben is következetesen "testvéreknek" nevezni azokat, akikre vonatkozóan magyarázza az Ország törvényeit. (Mt 5,22-4.47; 7,3-5; Lk 6,41-2) Ugyanígy jár el később, amikor az Ország tagjai között felmerülő egymást megbántásokról beszél. Az utolsó vacsorán is így beszél népéről, amikor Pétert vigasztalja: "s te majd megtérve megerősíted testvéreidet". (Mt 18,15.21.35; Lk 17,3; 22,32) Feltámadása után Magdolna és a másik Mária előtt is ezzel a szóval nevezi meg tanítványait: "Mondjátok meg testvéreimnek..." (Mt 28,10; Jn 20,17)

Rendre ezzel a szóval jelölte övéit.

Barát (φίλος = philosz) - Használja e szót nem országbeli értelemben is. Válságos időben "barátok" adják majd halálra Isten népét; azok, akiktől egyébként kenyeret kérünk, ha megszorulunk, akiket vacsorára hívunk, akikkel megosztjuk örömünket. (Lk 21,16; 11,5; 14,10.12; 15,6.9)

De túl az evilági jelentésen, használja országbeli értelemben is. "Barátaimnak" nevezi tanítványait, s ilyen barátja Neki is, tanítványainak is - Lázár. Övéit jelzi szavunk ezeken a helyeken. A Messiás övéiért, barátaikért adja oda életét. Övéi akkor barátaik Neki, ha megteszik parancsait, ha vállalják és gyakorolják a szeretetet. (Lk 12,4; Jn 11,11; 15,13-5) Övéi a hamis Mammon helyes felhasználásával (őket örök életbe befogadó - 54d num) "barátokat" szereznek maguknak. (Lk 16,9) E csak Lukács és János Jézusánál található szó pontos megfelelője a szinoptikusok "testvér" szavának.

A "philosz" szótól jelentéstanilag megkülönböztetendő a "ἑταῖρος" (hetairosz). Barátságos kifejezés ez Jézus ajkán, de nem a "barátait", ellenkezőleg, a Vele szembekerülőket szólítja meg vele: a dénárral elégedetlenkedőt, az ünneplő ruha nélkül lakomára jövőt, az Őt csókkal eláruló Júdást. (Mt 20,13; 22,12; 26,50) A szeretetet nem vállalókat szólítja meg Jézus a "hetairosz" szóval. Helytelen volna tehát "baráttal" fordítani, mert Jézus barátaik vállalják Jézust. Ezek nem. Talán az "ember", "jóember" volna a helyes fordítás.

A "testvér" is, a "barát" is egyaránt **aktív és passzív tartalmú**: Jézus és övéi barátok. Azaz Jézus barátja övéinek, és övéi is barátaik Jézusnak: Jézus is szereti övéit, övéi is szeretik Jézust. Övéit is ily aktív és passzív értelmű barátság köti egybe: adják a barátaiknak a hamis Mammont és azok befogadják őket az örök hajlékokba.

Mindezek alapján a **Messiás első kategóriája**: a testvér és barát szavakkal jelzett kapcsolat, amely a **szeretet kölcsönösségén alapul**.

Második kategóriája: a felebarát. Aki testvérünk-barátunk, az biztosan felebarátunk is. Fordítva azonban nem áll: a felebarátunk esetleg nem testvérünk-barátunk. A **"felebarát" szó nem jelez kölcsönös szeretetkapcsolatot.** A **kölcsönösség hiánya** szempontjából olyan ez a szó, mint az "ellenség". Az Isten népe számára senki sem ellenség, de az Isten népét tekinthetik az Isten népéhez nem tartozók ellenségnek. Az Isten népe számára mindenki felebarát, de az Isten népéhez nem tartozók nem tekintik feltétlenül felebarátnak az Isten népét. A világ három kategóriájának valamelyikébe tartozónak tekinthetik őt. Esetleg barátnak, esetleg ellenségnek, esetleg semlegesnek. A szeretetre esetleg a gyűlölet, esetleg a közöny magatartásával felelnek.

A Messiásnak tehát valójában egyetlen kategóriája van. Számára az emberiség egyetlen csoportot alkot, mert népének minden embert szeretnie kell. Szóhasználatában azonban ez az egyetlen mégis mintha kétfelé oszlanék. Nem az Isten népének magatartása alapján, hanem azokén, akiket az Isten népe egyetemlegesen szeret. Övéit, akik válaszoltak messiási szeretetére, nem mondja felebarátainak. Testvéreinek, barátainak nevezi őket.

A felebarát tehát az emberiség minden tagját felölelő országbeli fogalom, míg a testvér, ill. barát szavak csak az Isten népét jelentik. Az Isten népe minden felebarátját testvéreinek akarja. Számára az egész emberiség, minden felebarátja - testvérjelölt.

Ki kell egészítenünk az eddigieket egy megnyilatkozása alapján. A megátalkodott testvérről, aki a "gyülekezet" szavára sem hajlandó országbeli magatartást tanúsítani, ezt mondja: "Legyen számodra olyan, mint a pogány, mint a vámos". (Mt 18,17) Új kategória ez az emberiség messiási felosztásában? Nem lehet új, mert a nem-zsidó és a nyilvánosan bűnös életet folytató is beletartozik az emberiségbe; és így ha nem testvér, hát felebarát. A szóban forgó megátalkodott testvért nem lehet megnyerni. A testvérek semmiféle gyülekezeten kívüli eljárást nem fogadosítanak vele szemben; nem fordulnak az evilági ország jogszolgáltatásához. Csak lemondanak róla mint megnyerhetőről, ill. mint pillanatnyilag megnyerhetőről. **"Felebaráttá", "testvérjelöltté" minősül vissza;** és ugyanakkor másképpen felebarát és testvérjelölt, mint az, aki még sohasem volt testvér. A "mint a pogány, mint a vámos" megjelölés negatív csengésű: **a testvérnek maradási elutasító felebarátot jelenti.** Ennyiben külön csoport a felebaráton belül. Külön csoport, mert az esetek igen nagy számában reménytelenebb a megnyerése, mint annak, aki még nem volt testvér. Talán ezért él a Messiás ezzel a lemondó hangsúlyú mondattal.

Az "ellenség" (ἐχθρός = echthrosz) nem országbeli kategória. Nem, mivel minden ellenség - felebarát; a szeretet magatartása gyakorlandó vele szemben. - Az **"ellenfél"** sem jelent új kategóriát. (Mt 5,25; Lk 12,58; 21,15; 13,7) Ez is felebarát. Olyan felebarát, akinek valami panasza van ellenem, s akinek panaszát országbeli magatartással kell orvosolnom.

Egyetlen tehát a Messiás kategóriája: a felebarátot és testvért egyaránt magában foglaló embertárs. Nincs a jézusi tanításban különbségtétel. Ugyanaz a szeretet vonatkozási tartalma, bárkit is érjen el. **A búcsúbeszéd "új" szeretetparancsának vonatkozástartalma** - az élet odahelyezése - sem a testvérek szűk köréért, hanem az emberiségért történik. "Ahogy" a Messiás esetében is (25e num).

Az Ország törvénye és tartalometikai végső értéke tehát olyan mindenkit-szeretés, melynek tartalma a mindentadásig ér. A kettőnek teljes terjedelmű kapcsolása: **mindenki felé érvényesülő mindentadó szeretet.**

f) Önszeretet és önzés

Aki önmagát szereti, szereti embertársait. - Ez volt numerusunk indító tétele. Jézus értékelte az önszeretetet. A következőkben látjuk majd, mennyire megértette az ember elsővé, nagygyá, legnagyobbá válni akarását is. **Bátran tápot adott az ember** -infrahumán gyökereiből származó és országbelivé magasított **növekedési igényeinek**. Nem gondolta, hogy etikai negatívumot táplál vele. Nem gondolta, mert - a szó említése nélkül is kitetszhetően - **az "önzést" élesen megkülönbözteti az önszeretettől** (49d num).

A vonatkozási 2. pontról mondott tanításának ellenkezője eredményezi az önzést. Aki szereti - a Messiás által gyűlölendőnek tanított - biológiai-evilági létét, az a Mammont szereti, és nem ismeri el Úrnak a Messiást. Nem ismervén el Őt, nem fogadja el két ágra bomló egyetlen kategóriáját, hanem a Világ három kategóriájával dolgozik. Lesz, akivel érdekszövetség-jellegű szeretetkapcsolatba kerül; lesz, akiket éppen ennek következtében gyűlölni fog; és lesz, aki iránt közönyös lesz. Csak azokat fogja szeretni, akik biztosítják evilági jellegű növekedését. Az érdekeivel szembenállókat gyűlölni fogja; az érdekeiért nem harcolók felett közönnyel néz el. Csak a maga és érdekszövetségének javát nézi. Saját java érdekében nem törődik a semlegesek bajával, és kárt fog okozni azoknak, akiket ellenségeinek minősít. Éppen ezt a csak a maga javát néző, s ennek érdekében a másik javával nem törődő, a másinak kárt is okozó emberi magatartást tekintjük önzésnek. Aki szereti transzcendensbe nyúló életét, az szereti a Messiást, és kedvéért szereti minden embertársát. Aki szereti biológiai-evilági életét, az nem szereti a Messiást, és éppen ennek következtében közönyével, vagy aktív bántásaival megtiporja embertársait. **Az "önzés" valójában nem ismeri a "másikat", csak önnönmagát, az "én"-t.** A "másik" az önző számára nem lesz a szeretetvonatkozás 2. pontjává. Csupán saját biológiai javának eszközévé!

Az irgalmat a kultusz fölé helyező Messiás **az "önszeretet" világát hozta el.** Ellentétben a Világgal, amely a maga három kategóriájával az önzés világa. A következő fejezetek kitisztazzák majd, mit értett a Messiás reánk vonatkozóan a szereteten; azaz mi a vonatkozástartalma annak a szeretetnek, amely övéitől az embertársig ér - függetlenül az embertárs irántunk tanúsított magatartásától. **A jelen fejezet négy numerusa csak a vonatkozási 2. pont tekintetében akart kétségtelen képet rajzolni:** a Messiástól tanult szeretetünkkel el kell jutnunk kivétel nélkül minden emberhez.

Könyvünk bevezetésében kifejeztük reményünket, hogy az olvasó szembesül majd a kérdéssel, hogy az Út "nem az egyetlen... katasztrófát kikerülő út-e az emberiség evilági életében is". Korunk hangos a diszkriminációt nem ismerhető emberi **jogoktól**. Törekvésének ihletője: ne tegyük másnak, amit nem kívánunk magunknak; biztosítsuk a másinak is, amit magunknak igénylünk. A szeretet az ihletője, és törekvéseit így fogalmazza meg: joga van mindenkinek az emberméltóság megbecsülésében megnyilvánuló szeretetre. Legalább is hallható az az "emberi jogok" legmélyén. **E jogok megvalósulása azon fordul, hogy szereti-e az egyik ember a másikat.**

A Messiás diszkriminációt nem ismerve tanítja övéinek örök jutalom, örök büntetés ellenében - a mindenkit-szeretés parancsát, **kötelességét.** A kötelességét...**mert a jog kikényszerítést feltételez,** és a Messiás nem ismeri a kikényszerítést.

A mindenkit-szeretés kötelessége elvben felszámolja a kiváltságokat. A mindenkit-szeretést hirdető Örömhír - a kiváltságot nem ismerésről informál. **Az Ország a kiváltságnélküliség országa.** A diszkrimináció, a kiváltság, a kikényszerítés elutasítása - mindezek egyet jelentenek a szeretettel. Az östény világába ezek nem férnek bele. A Messiás nem ismeri a személyválogatást. Ezt még ellenfelei is elismerik Róla. (Mt 22,16; Mk 12,14; Lk 20,21)

g) A szeretet vonatkozástartalmai

Mi a tartalma a mindenkit-szeretés messiási parancsának? Három egymást követő fejezetben bontjuk majd ki e nekünk parancsba adott szeretet vonatkozástartalmát. **"Adás és szegénység"** e vonatkozástartalom első vonása; az "adás" az aktív, a "szegénység" a passzív vonás. **"Erő-nemalkalmazás és üldözöttség"** - a második ugyancsak aktív és passzív vonás. **"Szolgálat és kicsiség"** - a Messiástól nekünk megtanított szeretet vonatkozástartalmának harmadik vonása. Adni, erőt nem alkalmazni, szolgálni - ez az Isten népének a magatartása. Szegénynek lenni, üldözöttnak lenni, kicsinek lenni - ez ennek a magatartásnak a passzívuma; azaz ez a sorsa az Isten népének.

Ez a három aktív, ill. passzív vonás rejti magában az Isten akaratát, ezekben lesz valósággá az, hogy e nép tetszik az Istennek. **Ez a tartalom húzódik meg a formális etika "dikaiosüné" követelménye mögött;** azaz ez biztosítja a Messiás népe számára az Általa megrajzolt Istennek-tetszés "bőségét". (Mt 5,20) Ez a három aktív és passzív vonás adja tartalmi kifejtését annak az eszménynek, amelyet a Messiás élénk élt köztünk jártában. **Ez a tartalma annak a mintaetikai megfogalmazásnak,** mely könyvünk címét ihlette: "Én vagyok az Út". (Jn 14,6)

E három aktív és passzív vonás nem egymás mellett helyezkedik el a szeretet tartalmi körének területén. Átfedik egymást? Ennél is többet kell mondanunk: fedik egymást. **Aki szolgál, az ad és nem alkalmaz erőt. Aki nem alkalmaz erőt, az szolgál és ad. Aki ad, az szolgál és nem alkalmaz erőt.**

E három megnyilvánulás elválaszthatatlanul együttjár a szeretettel. A szolgálat alapállás jellegű. Az adás jelzi azt, amit ebben az alapállásban teszünk; az erő-nemalkalmazás jelzi azt, amit ebben az alapállásban nem teszünk. Így is mondhatjuk: a jézusi ember mindenkit szolgálni akar; a rászorulóknak ad, s az őt bántót nem bántja vissza. A szolgálat jelenti, hogy a vonatkozási 1. pont a vonatkozási 2. pontot (ember az embert) nem tekinti eszközként. A szolgálat szeretet-szélességű kifejezés. S ez a szolgálat hol adásban, hol elviselésben fog megvalósulni - a vonatkozási 2. pont állapotától, magatartásától függően. E háromarcú szeretetnek mindegyik megnyilvánulása ugyanazt eredményezi passzívumként az Isten népe számára. Ugyanazt, mert **kicsiség, üldözöttség, szegénység** - mindezek egy **egyetlen konkrét társadalmi helyzetre utalnak;** mégpedig a nagyok-hatalmasok-gazdagok társadalmi csoportjának helyzetétől különböző csoportra és helyzetre.

Az elkövetkező fejezetek anyagának igazolnia kell, hogy a most összefoglaltak a Messiás látás- és gondolkodásmódját tükrözik.

SZERETNI II. ADÁS ÉS SZEGÉNYSÉG

52. MÍTOSZ ÉS ÖRÖMHÍR

a) Az anyagi javak

Az ember élete választásokban, Isten melletti és Isten elleni döntésekben fűződik reá az idő tengelyére. Amikor a Messiás ezt tétellé fogalmazta, **a nem-Istent - Mammonnak nevezte.** A Mammont nem lehet szeretnie, a Mammonhoz nem lehet ragaszkodnia, a Mammont nem lehet szolgálnia annak, aki az Isten mellett dönt. A Mammont gyűlölnie kell, a Mammont meg kell vetnie annak, aki az Istent vállalja Urának, aki az Istent akarja ragaszkodva szeretni. (Mt 6,24; Lk 16,13)

A "mammon" szó a Jézus korabeli rabbik nyelvhasználatában egyrészt etikailag semleges tartalmú szó: jelent emberi tulajdont, anyagi javakat, de kincset, gazdagságot is. Másrészt ismeretes a szó pejoratív jelentése is. Jézus ajkán e szó sátáni dimenziót kap; az Istennel szembenálló, az embert az Istentől elhódítani akaró Nagy Ellenlábás, a világ-küzdőtéren az Istennel szemben az emberért folyó harcot felvevő Másik Nagyúr lesz Nála a Mammon. Azonos a Világ Fejedelmével. Azonos a pusztai Messiást gazdasági csodára kísértő Sátánnal (121,122 num). **ANYAGI JAVAK ez a neve az Istennel csatázni képes Úrnak, aki magának akarja az embert.** Ez kívánja magának az embertől azt a szolgálatot, amellyel Istennek tartozik. Ez kívánja magának az ember szeretetét és ragaszkodását, amely csak az Isten gyűlölete és megvetése árán lehetséges.

A Törvényt tökéletesíteni jött Messiás nagyot lépett. A Törvény az anyagi javak bírásában látott ugyan kísértési lehetőséget a rosszra, de alapvetően nem tartotta rossznak, sőt az Isten áldásának, hűségünk jutalmának látta azt. Viszont a Messiás a választott nép szegényeinek hirdeti örömhírét. Azoknak, akik az eljövendő Messiástól szegénységük egyszer s mindenkorra való felszámolását remélik (86g num). Ő azonban Örömhírével vagy-vagy elé állítja őket: ha Istent akarják, nem akarhatják az anyagi javakat. Pontosabban: **ha Istent keresik, ha az Ő Országáért vannak gondban, nem kereshetik az anyagi javakat, nem lehetnek gondban értük.**

Ami az anyagi javak keresésének, pontosabban: akarásának lehetséges útjait illeti, **a másik ember javainak** elvevését már a Törvény is egyértelműen elvetette. Mint jól ismertet hallhatja a gazdag ifjú Jézus ajkáról a Kőtábla VII. parancsát: "Ne lopj!". Meg ne károsíts! (Mt 19,18; Mk 10,19; Lk 18,20) A farizeusokkal folytatott tisztaság-vita kapcsán is szerepel az embert tisztátalanná tevő magatartások sorában vevéssel történő megszerzés, a lopás. (Mt 15,19; Mk 7,21) Ugyanígy elhatárolja magát e magatartásnak erőszakos formájától, a rablástól. (Mt 23,25; Lk 11,39) A Messiás nem jött felbontani a Törvényt.

b) A munka szenvedés

Ami - a vevéssel szemben - a másik utat illeti, a munkáét - **a Messiás szemléletét meghatározta** a Teremtés könyvének szemlélete, valamint az, ami a Teremtés könyvének a szerzőjét is meghatározta, a valóság: **az ember tapasztalata a munkáról.** Tapasztalata arról a munkáról, amely mindezt az emberiség döntő többségének munkája volt, a nehéz testi munkáról. Pontosabban: a munkásnak, a nehéz testi munkát végzőknek a tapasztalata,

azaz az emberiség mindmáig döntő többségének az alapélménye. Két mozzanatban foglalható össze ez az alapélmény: Az ember **sorsa** a munka - ez az egyik. A munka **szenvedés** - ez a másik.

Azzal, hogy az Időtlen Szeretet az inkarnáció színhelyéül nem általában a Földet, hanem egy kicsiny falu ácsmesterének a portáját választotta, (Mk 6,3) **a Messiás** az emberiség döntő többségének a világába, a munkások, **a nehéz testi munkát végző emberek világába került bele. Oda inkarnálódott.** Az Ő sorsa is lett az emberiség e kicsinyeinek a sorsa. Ha enni akart, ha be akarta testét fedni ruhával, ha hajlékot akart feje fölé, dolgoznia **kellett.** A Messiás vállalta ezt a sorsot, amelyet egyébként népe a bűn büntetésének tudott. Vállalta a munkát mint emberi sorsot.

Szenvedésnek is tudta ezt a munkát. A fentiekben megjellegzett munkáról himnikus szavakat aligha ejtett más a történelem során, mint az, akinek ezt a munkát nem kellett végeznie. A nehéz testi munkát végző ember a maga lelkéről lelkezettnek tudja csak tekinteni a háromezer esztendeje leírt szavak szemléletét: **"Fáradtságos** munkával élj a földből életednek minden napjain... orcád **verejtékével** egyed a te kenyeredet...míglen visszatérsz a földre...". (Ter 3,17.19)

Különbözik ettől a sorsként reánk nehezedő szenvedéses munkától az az emberi tevékenység, amelyre ugyancsak utal fenti forrásunk: "...és ember sem volt, aki a földet **mívelje**...és vevé az Úristen az embert, és helyezteté őt az Éden kertjébe, hogy **mívelje** és őrizze azt". (Ter 2,5.15) Nem fáradtságos, nem verítékeztető "tevékenységről" szól forrásunk; a teremtnének velejárója ez a tevékenység, és nem a bűnbeesés következménye. - **Jézus ajkán két különböző szót találunk e két különböző tartalomra.**

Az első szó a "κοπιων" (kopian), melynek szótári jelentése: fáradtnak, elcsigázottnak lenni, magát tönkredolgozni. Főnévi alakja: "κοπος" (koposz); ennek szótári jelentése: levertség, a megerőltetéstől kimerülés, bágyadság. A Vulgata e szavakat rendre a "laborare", "labor" szavakkal adja vissza, melyek jelentéstartalma: munka, szenvedés. A magyar "munka" szó is a "szenvedés" jelentésű óegyházi szláv "moka" szóból származik.

Ezt a szót használja a Hegyi beszéd összefoglalásául annak, amit az ég madarai, a mezők liliomai nem tesznek: vetni, aratni, csűrökbe takarni, fonni - "nem dolgoznak". (Mt 6,28; Lk 12,27) Szamáriában is ezzel a szóval jelöli azok vető munkáját, akiknek köszönhető, hogy a tájak fehérek az aratásra. (Jn 4,38) Örömhírét a szegényeknek hirdető Messiás azoknak ígéri a Maga felüdítését, akiknek sorsát ez az ige rajzolja **igává:** "Jöjjetek hozzám mindnyájan, akik elcsigázottak vagytok (kopiöntesz)..." (Mt 11,28) Azoknak az életét rajzolja ez a szócsalád, akikért jött; a kétkezi, a vizenjáró emberekét, a szegényekét (13f num). **A munkának ez a gyötrő, elcsigázó jellege hozhatja csupán a Messiás tudatába** az "igának" a képét; s e szót ez egyetlen alkalommal találjuk csak ajkán. Nyilvánvaló, hogy az elcsigázó, nehéz testi munka igájával szemben rajzolja meg és kínálja a maga igáját, amelyet "χρηστος" (chrésztoosz)-nak mond. A szó szótári jelentései: használható, hasznos, gyógyító, rendes, kellemes. A Vulgata - meglehetősen irreális érzetet keltve "dulcis" (édes) szóval fordítja. Ha figyelembe vesszük stílváltozatát - "az én terem **könnyű**" - akkor úgy tetszik, hogy tisztán láthatjuk: a Messiás az elcsigázó és nehéz és éppen ezért igajellegű munkával szemben ígér a Hozzá-jövőeknek egy olyan igát, amelyik nem nehéz, amelyik nem elcsigázó, hanem a hívásban jelzett felüdülést, megnyugvást biztosító. Ígér tehát az emberi igényeknek megfelelő, alkalmas, felemelő igát, lekötöttséget.

c) A szenvedés felszámolása

A Sátán köztünk tértnyerése szabadította reá az emberre a Teremtés könyve szerint a fent megrajzolt tartalmú munkát. **A Világ fejedelmét kidobni készülő Messiás nyilvánvalóan fel akarja számolni a Sátán köztünk tértnyerésének következményeit is.** Hogyan? Fel akarja számolni az emberiség életében a fent megrajzolt tartalmú munkát? A nehéz testi munkát le akarja cserélni valami heti 30 órás munkaviszonyra, melynek során vakítóan fehér munkaköpenyben ülünk laticelpárnás széken egy kapcsolótábla előtt, melyen időnként meg-megnyomunk egy gombot? Két-ezer esztendő után is az emberiség **egésze** alig-alig tett még lépést errefelé. De errefelé tett lépései sem mutatják a munkának "édes és könnyű igává" alakulását. Nem, mert azoknak körében, akik megindultak már e fenti munkaviszony felé, a nehéz testi munka elcsigázó következményeinek helyébe léptek a neuraszténias jellegű megbetegedések; ezeknek fáradtsága és verítéke. E megbetegedések pedig nem kevésbé sátáni termékek; Jézus is, kortársai is a "tisztátalan lélek" jelenlétét látták az idegbetegségekben.

A Messiás nem bízta Isten Országának megvalósulását technikai feltételekre; a technika fejlődését nem állította az Isten Országának megvalósulhatása feltételének. **Korának** - és a korához viszonyítottan is elmaradott Palesztínának - sőt, kora szegényeinek **technikai szintjén is lehetségesnek tekintette az Isten Országának megvalósulását.** Másfelé kell keresnünk a megoldást.

A Teremtés könyvebeli másik tartalom jelölésére használt jézusi szócsaládnak a főneve az "εργον" szó. Közel harminc ízben találjuk ajkán. Az előfordulások felében az Isten magatartását-tevékenységét jelöli. Elsősorban a negyedik evangéliumban, de nem csak abban: "...a Bölcsességet Istennek-tetszőnek minősítik annak **cselekedetei**". (Mt 11,19) Amit a Fiú köztünk az Atya megbízásából végez, az mind az Atyának is, a Fiúnak is ergonja. Csak ízelítőként idézünk. Még a galileai esztendő megkezdése előtt - mintegy nyitányként - halljuk Tőle: "...az az én eledelem, hogy elvégezzem (az engem küldőnek) **művét**". Záróakkordként halljuk a főpapi imában: "a **művet** bevégeztem, amelyet adtál nekem, hogy tegyem". (Jn 4,34; 17,4; 5,20.36; 10,25; 6,29; 7,21; 9,3-4; 10,32.37-8; 14,10-2; 15,24) Ilyen ergon például a 38 éve beteg ember meggyógyítása. **Ez az ergon nem munka a szó fenti koposz-értelmében. Hanem mi? Életmű, magatartás, tevékenység,** amelynek vagy pozitív vagy negatív erkölcsisége van. Van ergon-ja a Sátánnak, a Sátán népének is. A sátáni ergon tárgyakként az embergyilkosság, sőt a Messiás-gyilkosság jelölődik meg Jézus ajkán. (Jn 8,41)

A sötétséget szeretők ergon-ja meg is kapja az abszolút negatív, a sátáni értéket mutató jelzőt: "gonosz" ez a magatartás. (Jn 3,19-20) Ezeknek a sátáni ergon-oknak a motiválója az embereknek tetszeni akarás; ezért nem szabad övéinek tenniök a farizeusok ergon-jait. (Mt 23,5.3)

Övéi ergon-jainak harmóniában kell lenniök a Sentháromságéival: Istennek tetsző ergon-t, "Isten ergon-ját" kell övéinek cselekedniök. (Jn 6,29) Jézusi ergon-ok kíváncsiak az Ország népétől: "aki hisz bennem, az ergon-okat, amelyeket teszek, ő is tenni fogja...". (Jn 14,12) Miként az Atya a Fiúra, úgy a Messiás is ergon-okat bíz rá a maga szolgálaira. (Mk 13,34) Ezek az ergon-ok megkapják az Ország egyik végső formai értékállítmányát: "kalosz" (jó) cselekedetek ezek az ergon-ok. (Mt 5,16; 26,10; Mk 14,6) Ilyenek voltak Ábrahám ergon-jai is, melyeket utódai, a jeruzsálemiek nem akartak tenni. (Jn 8,39) Ezek az övéi által végzett ergon-ok a jézusi misztika értelmében (29 num) "Istenben végzett ergon-ok". (Jn 3,21)

A szócsalád másik főnévi alakja: "εργατης" (ergatész = az, aki az ergont végzi). Jézus kizárólag erkölcsi jelleggel használja e szót. Egy esetben a Sátán tevékenységét jelöli: az Istennek-nemtetszés cselekvőinek távozniuk kell Tőle. (Lk 13,27)

Minden más esetben országbeli tevékenykedőt jelent Nála e szó; bár szótári alapjelentése: "munkás". Ők vannak kevesen az aratáshoz mérten, (Mt 9,37-8; Lk 10,2) ők érdemlik meg örömhirdetésük ellenében a megélhetésükhöz szükségeseket, (Mt 10,10; Lk 10,7) és őket hívja-küldi szőlőjébe az Istent példázó szőlősgazda. (Mt 20,1.2.8)

Ugyancsak erkölcsi minősültséggel bíró élet- és magatartásjellegűt mutat **a szó igei alakja: "εργαζομαι" (ergadzomai = tevékenykedni). Ez a szó jelöli a Szentháromság szünetet nem ismerő tevékenységét; (Jn 5,17) s a főnévi alakkal együtt jelzi Jézus tevékenységét is, amellyel meggyógyítja a vakon született embert: "...nekem tennem kell a tetteit az engem Küldőnek, amíg nappal van...". (Jn 9,4) A kilenc előfordulásból kettő mezőgazdasági, illetve kereskedelmi tevékenységet jelöl ugyan, de példabeszédekben: a szőlőművelés is, a talentum kamatoztatása is országbeli tevékenységet példáz. (Mt 21,28; 25,16)**

"Istenben **cselekedett cselekedet**" például a kenetöntés a betániai lakomán. (Mt 26,10; Mk 14,6; Jn 3,21)

Ennek az igének anyagából hátra van még Jézusnak egy mondata, amely irányt mutat problémánk megoldása felé. A kafarnaumi nagy beszédbenhangzik el: "Ne az elvesző kenyérért **tevékenykedjete**k, hanem az örök életre megmaradó táplálékért, amelyeket az Emberfia ad nektek". (Jn 6,27) A pusztában a Sátán felszólítására nem változtatta át a köveket kenyerekké, de túl a tengeren az ötezer embert csodálatosan megvacsoráltatta. Királlyá is akarták tenni érte, és mentek is Utána a tengeren, mert "jóllaktak". (Jn 6,26)

Úgy gondolták, hogy a Messiás új Mózesként megszünteti számukra a "kenyeret-keresésnek" a "kopian"-gyötrelmeit. Úgy gondolták, hogy biztosítja számukra a mindennapit, megmentve őket attól, amit a szegény ember csak sorsnak és szenvedésnek tud látni. A technika "csodáira" nem gondolhattak, gondoltak tehát a Messiás csodáira. De az Isten nem azért jött el közénk, hogy az Általa megteremtett világ törvényszerűségeit belenyúlásokkal felszámolja. A megvendégelték megoldási kísérletétől elhatárolja magát; égerutat vesz előlük. Helyette **azzal akarja felszámolni a "koposz" gyötrelmeit, hogy övéinek tekintetét túlemeli e gyötrelmek kiváltójának, az anyagi javaknak** (az elvesző tápláléknak) **a horizontján**. Ebben a mondatban az "ergadzomai" tökéletes fogalmi párja a "keresni", ill. a "gondban lenni" igéknek (47b num). Természetesen az ember nem képes **nem akarni** az anyagi javakat; hiszen létének biológiai törvényszerűségei hajtják reá. De más dolog: valamit akarni; és ismét más: valamit keresni, valamiért gondban lenni, valamiért agonizálni; és a jelen mondatban: valamiért "fáradozni".

Nem az Isten csodás "belenyúlásai", nem is a célként tekintett technikai fejlődés fogja a Sátán térnyerésének munka-gyötrelmek-következményeit kiszorítani az emberiség életéből. Nem! Valami más. **A Messiás Ország-megoldásában a kiszorítás - egy értékelési csere következménye**. Az örök életre megmaradó kenyér, az ezzel táplált örök élet, amely az Isten és az Országnak az élete, tehát végső soron az Ország, amely Maga az Isten - lehet csupán e "fáradozás" tárgya. Ha ennek helyét elfoglalja bármi más, akkor ez a bármi más sátáni jellegű és dimenziót kap. A biológikumba ágyazott embert alapvetően érdekli a mindennapi kenyér. Ha azonban a mindennapi kenyér - és ennek meghosszabbítása és kiszélesítése - lesz a tárgya

ennek az emberi élet egészét meghatározó és végső jellegű fáradozásnak, akkor a mindennapi kenyérre való törekvés sátáni jelleget és dimenziót kap. S ez kibontja a sátáni "koposz" következményeket. A Kafarnaumban elhangzó mondat megérteti velünk, hogyan válhatott-alakulhatott Jézus ajkán a mammon nagybetűvel írt sátáni Mammonná. S megérteti velünk azt is, hogy a "koposz"-gyötrelem eltűnését a világból a Messiás azzal akarja szolgálni, hogy övéi körében megszűnik végső értéknek lenni a "mammon".

A Messiás övéinek nem ad munkaetikát. Amit e tekintetben szükségesnek gondolt, azt az Ószövetségben elmondottnak láthatta. Följebb emeli a horizontot. Tudja, hogy a lopni nem akaró embernek dolgoznia kell; **tudja, hogy ennek folytán övéi dolgozni fognak, de szemeit túlemeli az élet eme elmaradhatatlan velejáróján.** Túl, mert az anyagi javakért gondban lenni egyet jelent az örök életért gondban nem levéssel. Ezekre a javakra egész lelkünkkel ráfelejtkezni egyet jelent ezeknek szolgálatával és egyet jelent az Ország megvetésével.

Eltünteti-e ez a "munkát" és ennek gyötrelem-jellegét? Csak fejezetünk végére tudunk teljes választ adni (58 num). Egyelőre az "enyhülést" megígérő Messiás szavai csak a lélektani segítségre utalnak: túlemelik az elcsigázottak tudatát az elcsigázást kiváltó anyagi javakon. Fél gyógyulás, ha meg tudok feledkezni szenvedéseimről - valami engem betöltő tárgy erejében. A szeretettel akarja betölteni lelküket. **S a messiási szeretet elég erős reá, hogy felszámolhassa az emberiség "koposz"-gyötrelmeit.** A szeretet pedig a teljes gyógyulás felé viszi az embert.

d) A haladás-mítosz

A bűnbeesés előtt **az ember két feladatot kap az Istentől.** Az egyik feladat: "...uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, a barmokon - mind az egész földön - és a földön csúszó-mászó mindenféle állatokon...töltsétek be a földet és hajtsátok uralmatok alá". A másik feladat: "Szaporodjatok és sokasodjatok". Ez a másik feladat Ádám és Éva találkozását feltételezi, melynek szabálya: "...elhagyja a férfiú az ő atyját és az ő anyját és **ragaszkodik** feleségéhez: és lesznek egy testté". (Ter 1,26.28; 2,24) Uralkodnunk kell az emberalatti világon, és szeretnünk kell az embert - ebben áll ez a két feladat. Ennek nem teljesítése, a kapott parancstól való eltérés, halált eredményez: "A kert minden fájáról bátran egyél. De a jó és gonosz tudásának fájáról, arról ne egyél; mert amely napon eszel róla, bizony meghalsz". (Ter 2,16-7)

Az ember szembekerült a kapott feladattal, (evett a jó és gonosz tudásának fájáról,) és elveszítette ennek folytán azt az életet, amelyet Isten szánt neki. Ami az ígért Élet helyett - eme aiónon belül - osztályrészül jutott neki, az a feladat nem teljesítésében, a kapott parancstól való eltérésben s ezek következményeiben nyilvánult meg. Káintól kezdve mind a mai napig az emberi történet összefoglalható az alábbi tételben: **Istentől kapott képességeinek erejében az ember igyekezett uralma alá hajtani az emberalatti világot és az embert. Az első feladat megette a másodikat.**

Az ember a gonosz tudásának a birtokában járta meg a maga történelmi útját. Ennek birtoklása által gondolta megszerezhetni magának az Életet. **Az ember ma is hatalma alá hajtja, amit és akit bír. A haladás nevében teszi ezt.** Százszor szent számára ez a szó. Minél több anyagi javat kell előállítanunk! Minél teljesebben ki kell fürkészni a természet titkait! Minél tökéletesebb gazdasági-politikai rendet kell elméletileg megszerkeszteni és gyakorlatilag megvalósítani! Ezek a gazdasági, a tudományos és társadalmi haladás

százszor szent célkitűzései és jelszavai - bármelyik táborban. Senki sem képviseli az ellenkezőjét.

E százszor szent gazdasági haladás érdekében és nevében folytatja az ember a nemzettesten belül az osztályharcot és az emberiség testén belül a nemzetek közti harcot. A tudományos haladást is fölhasználjuk arra, hogy az ellenséges osztályt, nemzetet képviselő embertársainkat elpusztítsuk, rabbá tegyük, kizsákmányoljuk. A társadalmi haladás nevében gyilkoljuk, börtönözzük, nyomorgatjuk azokat, akik másképpen akarják a társadalmi haladást, mint mi. **A történelem az ember emberrel szemben folytatott erőmérkőzéseinek a története.**

Az össztörténelmi tapasztalat arról beszél, hogy **az emberi haladás útja legyilkolt, bebörtönzött, rabszolgává tett, kizsákmányolt emberekkel van kikövezve.** A haladottabb korok százazrekkel, milliókkal köveztek, a kevésbé haladottak csak ezrekkel, tízezrekkel. Századunk abszolút győztese a korok e versenyének: százmillió körül lehet a különböző lobogók haladáseszmeinek nevében legyilkoltak száma. A bebörtönözöttek, rabbá tettek, kizsákmányoltak számát ki számolhatná meg?

A Messiás-korabeli Palesztina világán belül a tudományos és társadalmi haladás eszméje még szunnyad. Ezek gyökere, inspirálója és mozgatója - a gazdasági haladás - azonban nem. Nem, mert ez egyidős az emberiséggel. Az ember kettőről háromra akar jutni. **A nagybetűvel írt Mammon,** melyet az ember Úrrá tesz maga fölött az Isten detronizálása révén - **ez a neve a gazdasági haladásnak Jézus tanításában.**

Visszavonta a Messiás a kettőről-háromra jutni akarás feladatát, amelyet a Teremtő - az Írás szerint - parancsba adott nekünk? Nem vonta vissza. Nem akarja kevésbé gazdasági előbbrejutásunkat, mint ahogyan a Teremtő akarta. De a Messiás szemléletét s ennek megfogalmazásait meghatározza a bűnbeeséssel elindult történelmi tapasztalat. **A bűnbeesés előtt a két feladat - haladni és szeretni - harmóniában volt egymással.** A bűnbeesés után a haladás megette a szeretetet. A Messiásnak ezért különböztetnie kell "akarás" és "keresés" között (47ab num). A bűnbeesés előtt a differenciálatlan emberi törekvés irányulhatott a haladásra és a szeretésre. A bűnbeesés történelmi következményeit felszámolni készülő Messiás erről az "és" szóról meg-nem-feledkezve és azt szolgálni akarva **utasítja el a szeretetet megevő haladást. Övéinek a haladást csak akarniuk lehet, keresniük nem.** Övéinek csak a szeretetet szabad és kell keresniük. A haladás tárgyában reánk záporozza a tiltó szavakat: Ne legyetek gondban... Ne gyűjtsetek magatoknak...stb.

A Mammon nem Isten. A Mammon nem tudja teljesíteni az ember reményét. **A gazdasági haladás eszméje nem adja meg az embernek, amit vár tőle. Ellenkezőleg: kifosztja mindenéből.** A világháborúk és a koncentrációs táborok századának gyermeke számára kell-e ezt igazolni? Nem kellene, belátható volna, ha ez a haladáseszme nem volna mítosz. A mítosz az ember értelmetlenül gyökereiből hajt ki. Irracionális hitből születik meg, s az eszme hívőinek hitével szemben tehetetlen az emberi értelem. S mivel tehetetlen, ez a mítosz van és hódít és pusztít.

Az ember a haladás-mítosz miatt nem halad. Az ember csak a haladás-mítosz megtagadása árán haladhat. A Messiás azt akarja, hogy az ember gazdaságilag is haladjon, s ezért megtagadja a haladás-mítoszt. A mítosz mese, s "Nincs előbb a mesénél, és mese ellen minden káros" (Ady). A Messiás harcba száll ezzel a mesével az emberért. A győzelem reményében.

e) A mítosz elutasítása

A Sátán a pusztai imádkozónak felkínálja ezt a mesét. **El akarja fogadtatni a haladás-mítoszt a pályakezdő Messiással:** gazdasági csodára szólítja fel. Negyedik könyvünkben látjuk majd, hogy a Sátán részéről sorsdöntő húzás volt ez az ajánlat (87 num). Ennek elfogadása egyet jelentett volna a küldetés megtagadásával, valamint a választott nép Jézust elfogadásával. Elutasítása egyet jelentett a küldetés meg nem tagadásával, de egyúttal a választott nép Jézust elutasításával is. (Mt 4,3-4; Lk 4,3-4)

A Messiás nem hajlandó a köveket kenyerekké változtatni. Elismeri a biológiai lét kenyérgényét, de túlmutat a biológiai léten és annak igényein. Az ember nemcsak élőlény, nemcsak "biosz". Több annál. A biosz-on túli Istenre is igénye van. **Az Isten megszerzethetősége igéi a Messiás igéi.** Alapvetően nem a kenyeret megszerzethetősége elkötelezettje Ő.

A haladás-mítosz a gazdagságot, a sokat bírászt ígéri. A Messiás tanítása szerint szennyessé teszi az embert Isten előtt, ha "szíve" reáfeledkezik az anyagi javakra. A sokat bírás (πλεονεξία = pleonexia: kapzsiság), ill. ennek szándéka, a sokat bírni akarás ott van a Messiás bűnlajstromában a lopás mellett. (Mk 7,22) S mint majd részletesen is látjuk, **ővja övéit a sokat bírni akarástól:** "Örizkedjete minden kapzsiságtól". (Lk 12,15)

A Messiás egész etikai szemléletén végighúzódik az a nyilvánvalóság, hogy **csak egyetlen végső érték lehetséges.** Végsősoron az embert egyetlen érték határozhatja meg csupán, s ennek szolgálatában éli le életét. **Nem lehet két úrnak szolgálnia.** Két végső érték mellett ugyanis szükségképpen érdekellentétek adódnak, és mindegyik érték teljes szolgálatot kíván. A tétel kifejtésére Máté szövegében is, Lukácséban is a "δουλος" (rabszolga) főnévből képzett igét találjuk: "δουλεῖν" (rab-szolgálni). Egy példabeszédbeli alkalmazást nem számítva, (Lk 15,29) csak itt használja a Messiás a rabszolgai, a teljes elkötelezettségnek ezt az igéjét.

Az ember magatartását a maga végső értéke oly erősen meghatározza, hogy a végső értékneként vállalt érték kiválasztása szükségképpen jelenti bármely más végső értéknek mint végső értéknek az elutasítását. A magunk értékének szeretése szükségképpen jelenti minden más végső értéknek a gyűlöletét. A magunkénak vállalása minden más értéknek a megvetését. Ilyen **feloldhatatlan, összeegyeztethetetlen ellentétet tanít a Messiás Isten és a Mammon között:** "Nem rabszolgálhattok az Istennek is és a Mammonnak is". (Mt 6,24; Lk 16,13) Running after the dollars - jellemződik a nyugati ember életformája. Nem kell különösebben mélyre fúrunk, hogy láthassuk: a forint, a több forint, az egyre több forint határozza meg az ember életét. "Mi urunk, a Pénz!" (Ady) - végső soron minden ezért történik.

A Messiás előtt világos, hogy nincs mód rá, hogy Országá és Örömhíre egyezséget kössön a Pénzzel. A Pénz egészen a maga szolgálatára rendeli az embert, s az Örömhír olyan országot képvisel, amely ugyancsak az egész embert kívánja. **S az Ország értéke, az Istennek-tetszés, a szeretet - semmiképpen sem azonos a forintbirtoklással.** - Ha világosra akarja rajzolni a Messiás az Országot s annak értékét hallgatóinak tudatában, akkor életével és tanításával **detronizálnia kell ezt az egész életünket magáénak akaró,** egész valónkat magába szívni akaró - **Urát,** a Pénzt. A Messiás az Örömhír által végzi el ezt a detronizálást. Mit ültet a trónra az anyagi javak helyébe?

53. KÉTFÉLE KINCS

a) Kapzsiság és esztelenség

Az anyagi javaknak nem szolgálhat az Isten népe. **Hogyan látta az anyagi javak szolgálatát a Messiás?** Hogyan rajzolta meg ezt a fajta szolgáló magatartást? - Máté ennek a messiási rajznak közepébe helyezte a Hegyi beszédben a Mammon-szolgálat fenti mondatát. Lukács e rajzot más, eredetibbnek tartott összefüggésben mondja el: felkérlik Jézust, legyen bíró és végrehajtó egy örökösödési ügyben. Elutasítja. **Ez a történet szolgál alkalmul egy ide vonatkozó tétel, egy példabeszéd, majd a Máté-félével lényegében egyező rajz elmondására.** (Mt 6,19-34; Lk 12,13-34)

Lássuk előbb a tételt. Előttünk a fenti örökösödési ügy szituációja: két testvér nem képes szeretni egymást. Az örökség miatt; az nem engedi. Jézus nem akar igazságot tenni. Még azt sem akarja eldönteni, kinek van igaza. Minek is döntené el? Mind a két testvér birtokolni akar. Többet, mint amennyit a másik az egyik számára elégségesnek gondol. A Messiás szemében kölcsönösen elmarasztalják egymást a sokatbírní-akarással, a kapzsiság lelkületében. Ennek a történetnek kapcsán óvja hallgatóit: "Vigyázzatok és őrizzétek mindentől, ami kapzsiság". Óvását ellátja egy magyarázó mondattal, és ez adja a fentebb már jelzett tételt. Az élet és az anyagi javak egymáshoz való viszonyáról mond valamit, ami szakadék a Világ és az Ország szemlélete között. **A Dzóé-nak, a Szentháromság világából való és a második aiónba is átmenő Életnek sem nem tartalma, sem nem biztosítéka a birtokolt javak bősége:** "Mert egy ember élete (dzóé) nem vagyonának bőségében áll". (Lk 12,15)

Miben áll az ember élete? Valamivel többet mond erről a tételhez fűzött példabeszéd: "Egy gazdag embernek jó termést hozott a földje". Mondhatnók: Isten bőségesen megáldotta fáradozását, munkáját. Nem lopásból, nem mások megrövidítéséből jutott hozzá, - ilyesmiről a példabeszéd nem beszél. A gazdag ember jó gazdaként járt el: csűrelbontással, nagyobb csűr építésével gondoskodott a termés kárba-ne-veszéséről, tárolásáról. A kétszeresen is jól végzett munka után így szólt önmagához: "Pihenj meg, egyél, igyál, gyönyörködjél". Bár "sok esztendőre" elegendő a termése, nincs szó arról, hogy a következő évekre paragon hagyná földjeit és beszüntetné a munkát. - A példabeszéd Istene ezt a dolgozó és sikeres munkájú embert bolondnak, esztelennek (αφρων = aphrón) minősíti. Megtagadja tőle az Ország egyik jelentős értékállományát: az okost (φρονιμος - 54e num).

Miért bolond, miért esztelen ez a termelésben-tárolásban egyaránt jó munkát végzett és a napot felette felkeltő és neki esőt adó Istentől megáldott gazdag ember? Két érve van erre a példabeszédnek. Bármelyik pillanatban vége szakadhat evilági életének, és semmi köze sem lesz többé ahhoz, amibe annyi munkát-energiát fektetett - ez az egyik. A másik érv: ezzel egyidejűleg Isten számon kéri tőle életét. Bolond csak úgy lehet a gazdag ember, ha Isten nem e gondos gazdamunkát, termelői és raktározási tevékenységet fogja tőle számonkérni. Állapotbeli kötelességeit kiválóan teljesítette. Ha azt kérné számon tőle az Isten, akkor a példabeszéd nem minősítené bolondnak. Mit kér tőle számon? A példabeszéd nem mondja meg, de lezárja a történetet azzal a tanulással, hogy "így jár az, aki kincset gyűjt magának, és nem az Istenben gazdag". (Lk 12,16-21) E tanulság azonban valamit mégiscsak mond: **Istenben kellett volna gazdagodnia.** De hogyan teheti Istenben gazdaggá magát az ember? A fenti mondat szerint - **ez szorgos munkával, termeléssel, tárolással, állapotbeli kötelességeink teljesítésével el nem érhető.** Mert amikor ez a teljesítés az élet egyetlen

vezéreszméjévé alakul át, akkor ez ellenére dolgozik az Istenben való gazdagodásnak: nem lehet Istenben gazdag, aki kincseket gyűjt magának.

Ha most visszatérünk a "tételre", már kapunk valami választ arra, hogy **miben áll a "dzóé"**? Nem az anyagi javak bőségében, nem is a magunknak kincseket-gyűjtésben, hanem **abban, hogy az Istenben vagyunk gazdagok**. Dzóé = Istenben való gazdagság. S nem lehet Istenben gazdag - értesülünk még -, akinek bőven vannak anyagi javai, aki kincseket gyűjt magának.

b) A gond

Ezek után rajzolja meg tanítványainak az Úr azt a magatartást, amely ellentéte az Istenben való gazdagságnak; azt a Mammon-szolgálatot, amely összeférhetetlen az Ország keresésével, sőt azonos Isten gyűlöletével és megvetésével. A rajz megdöbbenő, mert édes mindannyiunk megszólalásig hű képének érezzük. Megdöbbenő, mert e rajz konzekvenciáit inkább csak verbális módon vagyunk hajlandók elhárítani magunktól, semmint hogy a rajz kívánta irányban akarnók venni utunkat. - **A rajz a "merimnan"** (gondban lenni, gondoskodni valamiről, töprengeni) **szó által kifejezett emberi magatartást részletezi** (47b num). Azt az emberi belső szituációt, amelyről így szoktunk beszélni: gondjaim vannak, annyi gondom van, csak ezek a gondok ne volnának, stb. A Máté-féle rajzban ötször, Lukácséban háromszor szerepel ez a szó.

A rajz elmondja, mi miatt nem szabad gondban lenni övéinek: "Ne legyetek gondban életetek (pszüché) felől, hogy mit egyetek, sem testetek (szóma) felől, mibe öltözzetek". (Mt 6,25; Lk 12,22-3) Az ember ne legyen tehát gondban **maga** miatt ezek felől (40b,c num). Ezzel a gonddal még azt sem tudjuk elérni, hogy egy hüvelyknyivel magasabb legyen a természetünk, pedig ez igazán nem tartozik a valóban fontos dolgok közé. Még kevésbé lehet értelmes tehát gondban lenni az ennél jelentősebb dolgok miatt, amelyek nyilván még sokkal kevésbé vannak hatalmunkban; s ilyeneknek kell lenniök, a Messiás gondolatai szerint, az ételnek és a ruhának. (Mt 6,27; Lk 12,25-6) Máté megismétli az öltözködési gondok tilalmát, (Mt 6,28) majd **az élelmezési és ruházkodási gondok értelmetlenségének párhuzamos magyarázata után a Messiás összefoglal:** "Ne legyetek gondban tehát: mit együnk, mit igyunk, vagy miben ruházkodjunk". Lukácsnál a "ne legyetek gondban" helyett itt a "ne keressétek" kitétel áll; a "mibe öltözzetek" helyett pedig a "meteorizálás" tilalmát találjuk, (Mt 6,31-2; Lk 12,29-30) amely azonos a társadalmi rangkeresés fogalmával (69e num).

Máté még kiegészíti ezeket a tárgyakra irányuló gondokat egy más dimenziójával: a jövőre irányuló gonddal. Az emberi gondnak természetéhez ugyanis hozzátartozik, hogy amennyiben a meglévő anyagi javainkkal nagyjából megelégedettek vagyunk, a gond funkcióba lép egy más címen: meglesz-e mindenem öregségemre is? **A Messiás a jövőre irányuló gondot illetően is gyökerében elutasító.** A jövőt jelző szavak közül kikeresi azt, amelyik a legközvetlenebb jövőt jelöli, aminek a gondolja leginkább szorongathat: a holnapot. És tiltja: "Ne legyetek tehát gondban a holnapért. A holnapi nap majd gondoskodik magáról. Elég a napnak a maga baja". (Mt 6,34)

c) A gond elutasítása

A rajz során **igazolja ezt a szemléletet.** Az igazolás **első tétele:** "Nem több-e az élet az eledelnél, a test a ruhánál?". (Mt 6,25; Lk 12,23) Nyilvánvaló: az ember több, mint a tápláléka és a ruhája. De mit akar ezzel mondani? A szöveg egésze alapján nem kétségesen ezt: az Atya adja az életet és a testet, tehát az emberi életet; s ha a többet adja, mennyivel inkább adja a

kevesebbet; azaz azt, ami kell az emberi élethez. Így is fogalmazhatjuk: ha a Terra bolygón van élet, csak azért van, mert ezen a bolygón adva vannak az életfeltételek. **Az Atya, aki adja az emberi életet, adja ennek az emberi életnek az életfeltételeit is.**

E tételét két lépésben teszi nyilvánvalóvá. Igazát megmutatja előbb az emberalatti világ síkján, azután fokozással az annak fölébe emelkedő, annál értékesebb emberi létsíkon. Lássuk az elsőt: az ég madarai, a hollók sok mindent nem tesznek abból, amit az ember megtesz eledelének, ruhájának biztosítására. Ugyanez áll a növényvilágra is, melyet a mezei liliom s a mezők fűtésre használt füve képviselnek. Mit nem tesznek ezek? Nem termelnek. Sem eledelük biztosításának céljából: nem vetnek, nem aratnak, a termést nem gyűjtik csűrbe-kamrába; sem ruházatuk biztosítása céljából: nem fonnak. Mind e hiányzó tevékenységeket összefoglalja a Messiás szava: nem dolgoznak (kopian). Merő vadászattal, a készenlevőnek elejtésével, ill. merő egy helyben maradó asszimilációval, a készenlevőnek magukba szívásával "növekednek"; (Mt 6,28; Lk 12,27) azaz a kapott életet, a kapott testet létben tudják tartani annak következtében, hogy aki az életet adta, adta ennek az életnek feltételeit is: a Mennyei Atya táplálja, a Mennyei Atya öltözteti őket.

Az emberi létsíkon ez fokozottan érvényes. Az emberi élet létfeltételeit nem biztosítja a növényekre jellemző asszimiláció, az állatok táplálék keresése sem. Az ember igényei fokozottabbak, mint az emberalatti világé. A rajz mégis azt állítja, hogy **az Atya fokozottabban biztosítja az emberi élet feltételeit,** mint az állati és növényi életét. Mi az alapja e fokozott biztosításnak? Annyival inkább biztosítja az Atya az emberi életfeltételeket, amennyivel az ember többet ér az emberalatti világnál. "Mennyivel többet értek ezeknél!" - mondja övéinek, mikor az ég madarairól beszél; "mennyivel inkább titeket", mikor a mezők liliomainak, füveinek öltöztetéséről szól. (Mt 6,26.30; Lk 12,24.28) **Mennyivel ér többet az ember?** A Messiás az ember rajzában egyetlen többletmozzanatot emel ki az infrahumán világgal szemben. Érdekes, hogy éppen azt a mozzanatot, amelyet az elvi Mammon-szolgálók, a gazdasági haladás végső elkötelezettjei oly nagyra értékelnek, és nemegyszer az ember embervolta, emberré fejlődése döntő okának állítanak - **a munkát emeli ki a Messiás.**

Ebben az összefüggésben az ember többletértéke tehát abból adódik, hogy mezőgazdasági és ipari jellegű tevékenységet folytat; abból, hogy dolgozik. Ez az oka annak, hogy az Atya fokozottabban biztosítja a fokozott igényű ember életfeltételeit. **Azzal biztosította, hogy munkára képesnek teremtette az embert** a munkára nem képes infrahumán világgal szemben. Nyilvánvaló tehát: a Messiás fenti szavainak teljes félreértése lenne azt gondolni, hogy a munka ellen beszél, és hogy az ég madarainak, a mezők liliomainak a magatartását állítja övéi elé mintaképnek: azok nem dolgoznak, ti se dolgozzatok, hanem várjátok a Mennyei Atya táplálását és öltöztetését. Az állat- és a növényvilág sem várja a sült galambot. Gyűjtögetnek, asszimilálnak - teszik azt, amire képesek. A Mennyei Atya róluk való gondoskodásának feltétele ez. **Az emberről való gondoskodásnak is feltétele, hogy az ember tegye, amire képes.**

A dolgozó embernek adja a Terra bolygón az Atya az élethez az eledelt, a testhez a ruhát azzal, hogy a Terra bolygón megteremtette ennek feltételeit. **Gondoskodásának két feltétlen feltétele van. A Maga részéről a teremtés, az ember részéről a munka.** A munka is feltétlen feltétel, mert aki embert mond, munkát mond; ugyanúgy, mint ahogy aki állatot mond, vadászatot mond, és aki növényt mond, asszimilációt mond.

A Mennyei Atya gondoskodásának van egy ezeken túli feltétele is. És ez a feltétel: a gond felszámolása. Ne legyetek gondban, ne keressétek! Szinonimák ezek az anyagi javakra

vonatkozóan Jézus nyelvén. Az Országra vonatkozóan azonban nem használja Jézus a gondbanlevés kifejezését: az Országot keresni kell csupán. Gondban nem kell lenni érte. Jézus ajkán **a gond nem Országba illő fogalom**. Nem, mert ellentétben van a hit bizalomtartalmával, a reménybeli birtoklással, a reménnyel. Ahhoz, hogy valaki az Isten népe legyen, alapállás ez a remény vonalán mozgó bizalom (84b num). Szent Pál ezt így mondja: "Én ültettem, Apolló öntözött, de Isten adta a növekedést". (1Kor 1Kor 3,6) Jézus pedig a mezőgazdaság világából vett hasonlattal mutatja meg a bizalom okát. A gazda veti el ugyan a magot, de aztán "magától (αυτοματη = automaté) sarjad és nyílik az elvetett mag, s maga a gazda se tudja, hogyan". (Mk 4,27-8) Az evilági ország földjén is, az Isten Országáén is - egyaránt tapasztalható ez a minőségi különbség. A mezőgazdaság országában jártas írástudó érti is a minőségi különbség okát: föld és minősége, trágya és műtrágya, eső és öntözés, napfény és fólia alatti kályhameleg... és mindezeket túl az Istentől teremtett **megfelelés**, amely fennáll a mag és a felsoroltak között. Az Isten Országában jártas írástudó is érti az országbeli munkabefektetés és az eredmények közti minőségi különbség okát: a megfelelést, amely egyfelől az országbeli munka során felkínált szeretet és róla szóló ige, másfelől pedig az ezekkel megkínált személy szeretetigénye és szeretetige-igénye között fennáll. Ha meg vagyunk győződve erről az országbeli megfelelésről, akkor az apostoli munka miatti "gondot" nyugodtan lerakhatjuk magunkról. Akkor ez a gond nem fog akadályozni abban, hogy egyetlen dolgot keressünk, ti. a létazonosságot; azt, hogy a Messiás Lelke brácsásból egyre inkább primássá nőhessen bennünk.

Mekkora a hite annak, aki nem hajlandó elhinni, hogy a Mennyei Atya gondoskodik anyagi természetű igényeinkről? Mekkora a hite annak, aki ennek folytán nem akar a maga "gondjának" más tárgyat választani? Megmondta a Messiás. Kicsi a hite az ilyennek: "Ha füvet...így táplálja az Isten, mennyivel inkább titeket, **kicsinyhitűek!**". (Mt 6,30; Lk 12,28)

Ha a "kicsiny hit" egyértelmű állapotbeli kötelességeink túlhajtásával, akkor "esztelenek" (aphrón) vagyunk; az Ország pedig az "eszeseké" (phronimosz). De Jézus nemcsak ily értelemben (Mt 6,30; Lk 12,28) használta ezt a minősítést. A Tizenkettőt is minősítette kicsinyhitűnek a tengeri vihar, Péter vizenjárása és a holdkóros gyermeket meggyógyítani nem tudásuk kapcsán; (Mt 8,26; 14,31; 17,20) sőt egy ízben anyagi természetű gondjaik miatt is. (Mt 16,8) Hol ebben, hol abban kicsinyhitűeknek találhatunk. Ha tudatosítjuk ezt magunkban, s ha orvosolni is akarjuk, akkor még a kicsiny hit is elég ahhoz, hogy bejussunk az Országba, amely a metanoiázó bűnösöké...tehát ily értelemben a kicsinyhitűeké is.

A gond csak akkor lehetséges, ha az ember nem bízik Mennyei Atyjában. Csak akkor, ha azt gondolja, hogy az Atya nem tudja, hogy mire van szükségünk. Vagy akkor, ha széjjelválasztva Istenben a széjjelválaszthatatlan ismerést és szeretetet (4a, 5a num) úgy gondolja, hogy bár tudja, mégsem gondoskodik övéiről. Nem gondoskodik övéinek szükségleteiről, mert el van foglalva pl. a vallási obszervanciák feletti örökdéssel. Ennek teljesítése érdekli Őt csupán, s az embert az anyagi javakra vonatkozóan saját erőfeszítéseinek szolgáltatja ki. Azaz éppen azt akarja, hogy az embernek ne csak a vallási obszervanciák teljesítése, hanem anyagi szükségleteinek biztosítása is "gondja" legyen. Két végső gondot azonban nem hordozhatunk. S ha nem, akkor hogyan lehetne elkerülhető, hogy az embernek ne az őt közvetlenebbül szorító (tehát az anyagi javakra vonatkozó) gondja legyen az igazi, a végső és ezért egyetlen gondja?! A Messiás azonban tudta, hogy értelem és akarat széjjeldifferenciálhatatlan egységben él abban az Istenben, aki Maga a Szeretet; s azt is tudta, hogy a Szeretet nem tartalmaz olyan ismeretet, amely a szeretetkövetkezmény nélkül való volna. "Ismerni és életét odahelyezni" egy és széjjelválaszthatatlan a Messiás számára is. (Mt

6,30; Lk 12,28) **Tudni igényeinket és kielégíteni azokat az Istenben széjjelválaszthatatlan egységben él e kettő.**

A Mennyei Atya gondoskodik övéiről, ha felszámoljuk a gondot. Gondoskodásának feltétele az anyagi javak keresésének-gondjának felszámolása, valamint e gond és keresés tárgyi behelyettesítése.

d) A gond behelyettesítése

A gondoskodás feltétele, hogy az ember lelke az Országgal legyen tele. Jézus szóhasználatától eltérően fogalmazva: a feltétel abban áll, hogy az Ország legyen a gondunk. Ha ez a gondnak a tárgya, **akkor Isten az anyagi javakat ráadásként "hozzáadja" még az Országhoz övéinek.** Amennyiben az embernek nem az Ország a gondja, hanem az étel, a ruha - akkor nem. Akkor asszimiláció, vadászat és munka ellenére éhínséggel, ruhátlansággal, lakástalansággal van tele a Terra bolygó (129c num).

A gond étel-ital-ruha tárgyában alapvető eltévelyedés, mert nem ez az ember Életének tartalma, és éppen ezért nem ezt a gondot kéri számon az embertől, aki az Életre lett teremtve. **Nem az Isten népének a magatartása ez a gond.** Az Isten ószövetségi népén kívül rekedteké, **a pogányoké:** "Mindezt a pogányok keresik". (Mt 6,32; Lk 12,30) Az Isten népének hite és reménye nem teszi lehetővé ezt a gondot.

A gond ily kategórikus elutasítása után meghökkentően hat Máté szövegében a folytatás: "Keressétek **előbb** Isten Országát és az igazi (az Országra jellemző) Istennek-tetszést, és mindezek hozzáadatok nektek". Az "előbb" szó a meggondolkodtató! Utóbb, második helyen már kereshetők mindezek? E "másodsorban" ellentétben van az egész rajz egyértelmű "ne" tiltószavának a használatával. De ellentétben van annak a mondatnak a tartalmával is, amelyben az "előbb" szót találjuk. Ellentétben, mert minek akárcsak utóbb is keresni azt, amit ráadásként kapunk, ha keressük az Országot? A lukácsi szöveg eloszlát minden félreértést: "Keressétek **inkább** az Isten Országát, és ezek mind hozzáadatok nektek". (Mt 6,33; Lk 12,31) A lukácsi fogalmazás az adekvát összefoglalója a közös (mátéi-lukácsi) rajz gondolatainak.

Az anyagi javak - akárcsak másodsorban történő - keresése ellentmondásban van a "keresni" szó jézusi tartalmával, annak kizárólagossági igényével. A "keresni" tárgya: a csúcsérték. **Nos, a másodsorban keresett anyagi javak nem tudnak beleilleszkedni az első helyen akart Ország csúcsértékébe.** Világos ez a rajz folytatásából. A Messiás választ ad a korábban válaszolatlanul maradt kérdésre: miben áll az ember Élete? Mi az, amit számon kérnek az esztelentől és a nem-esztelentől? Mi az Ország, és mi ebben az Országban az Istennek-tetsző? Summás a felelete: "Adjátok el vagyonotokat, és **adjatok** alamizsnát". (Lk 12,33) Az adás az Élet, az adást kéri tőlünk számon, az adás az Ország, és az adás áll a dikaiozüné legfőbb formai értéke mögött tartalomként. Nemcsak a Szentháromságban, a nekünk hirdetett Ország időtlen ősmintájában, hanem az időbeli lenyomatban is. Itt is ebben áll az élet, itt is ebben áll fenn az Ország; azaz itt is **az adás az Országot alkotók feladata, élete.**

E mondat kétségtelenné teszi az anyagi javak detronizálását. És detronizálja a végső emberi létmegnyilvánulásokból az anyagi javak megszerzésének eszközét - a szerzést is. **S ezzel a messiási etika elválasztja magától a tisztességmorált, amely éppen az állapotbeli köteleességekre, a munkára, a szerzésre épül.** Ugyanúgy elválasztja magától, mint ahogy a

tisztességmorál elválasztja magát a közbűntényesek vevésre épülő világától. Amikor ezt az elválasztást megteszi, tudatában van annak, hogy munka és szerzés, az állapotbeli kötelességek teljesítése nélkül nincsen "ebben a világban való élet". Ezt tudva emeli fel övét az Élet világába, melynek adástartalmával egy magasabb norma világába emel. A "becsületes munkával anyagi javakat szerezni" tisztességmorál-norma - a Messiás számára Országon inneni eszménnyé lesz. **Az Ország normája túl van ezen: odaadni azt, ami birtokomban van; odaadni azt, amit becsületes munkával szereztem meg magamnak.**

Ezzel a pozitív és konkrét célkitűzéssel emeli túl övét a Messiás az anyagi javak megszerzésének fojtogató gondjain. S egyúttal perspektívát nyit az egyetemes emberi testvériség megvalósulhatása felé. Az új normát adó célkitűzés egyenes következménye az ellenséget nem ismerés szeretetfogalmának. A szeretet vonatkozási 2. pontján eszközölt forradalmi újítása, forradalmi újítást jelent a szeretet vonatkozási 3. pontjában, a tartalomban is: **adási kötelezettségünk van minden rászoruló irányában.** Az egyetemes emberi testvériség megvalósulhatásának **profán álmai** ezzel szemben a szerzés, ill. vevés elkötelezettjei. Az önmagát az ember útjának megmutató Messiás új utat rajzol az ember elé: az adásnak az útját. Ez az egyetemes emberi testvériség megvalósulásának **a messiási álma és útja is.**

e) A mennyei kincs

A rajz adásgondolata világosságot gyújt a korábban válaszolatlanul maradt kérdésben: **hogyan lehet Istenben gazdagnak lenni?** A rajz továbbviszi a példabeszédbeli gazdag esztelenségének dokumentálását. A gazdag olyan kincseket gyűjt, amelyeket rozsda és moly megemészt, amelyeket a tolvaj kiás és ellop. (Mt 6,19-20; Lk 12,33) Szemben az egyetemes emberi testvériség profán álmaival, szemben a haladás-mítosz örömhírével és reménységével a Messiás elutasítja ezek útját és eszközeit: **"Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön".** (Mt 6,19)

De nem löki ezzel passzívításba az embert? Ellenkezőleg, annyival sokszorozza meg energiáit, amennyivel különb tárgyat nyújt az ember gyűjtő-tőkésítő igényének. Figyelmét olyan gazdagságnak, kincsnek a gyűjtésére irányítja, amelyet rozsda és moly meg nem emészthet, tolvaj ki nem áshat, el nem lophat: **"Gyűjtsetek magatoknak kincseket a Mennyben".** (Mt 6,20) Istenben való gazdagodás ez, s éppen ezért magánviseli az Isten és az Ő országa tulajdonságait. Nem férhet hozzá semmiféle pusztító-kártevő erő: sem emberi (tolvaj), sem állati (moly), sem vegyi (rozsda). Nem, mert az Ország nincs kitéve az idő, a változás törvényeinek. Még csak el sem fogyhat, még csak el sem avulhat az, ami ott kincs. E világ elmúlásán túl átmegy a második aiónba is. "Szerezsetek magatoknak olyan erszényeket, amelyek el nem avulnak, elfogyhatatlan kincset a Mennyekben...". (Lk 12,33) Az erszényben pénz, mammon van, amely fogy és elavul. **A Messiás oly erszényről gondoskodik, amely el nem fogyó, el nem avuló kincset tartalmaz.**

A rajz zárótétele következik. Tétel, amely kizárja a kompromisszum minden lehetőségét. Az embernek egy "szíve", egy törekvésközpontja van. **Az emberi törekvés nem irányulhat egyszerre két egymást lerontó célra.** Vagy a Mammonra, vagy az Országra irányul. Vagy az elmúló földi, vagy az el nem múló égi kincsre, amely a földi kincs odaadásával szerezhető meg. "Ahol a kincsetek van, ott van a szívetek". (Mt 6,21) Az ember törekvése csak az egyik célra irányulhat, mert az embert teljesen lefoglalja az a kincs, amelyet keres.

Vagy a szerzés az életmegnyilvánulásom, vagy az adás. Ez a vagy-vagy akkor is érvényes, ha természetesen nyilvánvaló, hogy szereznem kell előbb ahhoz, hogy adhassak. Érvényes, mert aki azért szerez, hogy adhasson, az csak "akarja" a szerzést, amely eszköze gondjának, az adásnak. Tehát az adásért van gondban. Éppen ezért azt is tudja, hogy nemcsak anyagi javakat kell adnia (77-8 num). S így - akármily furcsának is tetszhetik ez a tisztességmorál képviselőjének - **az Isten népét nem szívhatja fel a munkaviszony, az állapotbeli köteleességek teljesítése.** Számára mindez becsülettel elvégzendő, amelyen túl ott van még a küldetés. Számára mindez marad "sátorszövés", amely biztosítja az alapját annak, hogy az Örömhírnek élhessen. Isten népére ez akkor is érvényes, ha fehér köpenyben és laticelpárnán ülve gombokat nyomogat; akkor is, ha azok közé a szerencsések közé tartozik, akiknél hobby és munkaviszony egybeesik. Érvényes, mert ez esetben is döntenie kell a szívnek. És éppen a szerzés és az adás között kell döntenie. Végso értéket kell választania; s csak az adás lehet ez (128 num).

A szív és kincs viszonyáról mondottak megerősítik a mammonról szóló tétel vagy-vagy-ját, és új bizonyosságul szolgálnak a Máté-Lukács-féle fogalmazási különbségben Lukács javára. Ha az Ország és annak dikaioszüné-je a kincsem, akkor **csak** ott lehet a szívem. Másutt **is** - nem lehet!

f) A megtevesztő gazdagság

Mindez - legalábbis Lukács szerkesztése szerint - egy apropó kapcsán hangzott el. A Messiásnak voltak még más apropói is fenti gondolatainak elmondására. A magvetőről szóló példabeszédben miért nem hoz termést az Emberfia által elvetett mag? Mert a tövisek közé hullik, és azok elfojtják; hiába indul meg, ereszt gyökeret, a gyümölcshezósig el nem jut, végbe nem viszi dolgát. Mi fojtja el az Örömhír igéjét? Máté és Márk szerint "a gazdagság gondja" hatol bele a tövises talajjal példázott ember lelkébe. Ismét Máté és Márk szerint "a csalárd gazdagság" hiúsítja meg a Magvető munkáját. (Mt 13,22; Mk 4,19) Az eredeti szerint: a gazdagságnak az "απατη" (apaté)-ja fojtja el az igét. E szó szótári jelentései: csalódás, csel, becsapás, ármány. Az Örömhír felől fogalmazó Messiás a Mammon-gazdagságot embert megejtő-becsapó, neki csalódást készítő tényezőnek látja. **Elfojtódik az Örömhír igéje abban az emberben, akibe belehatol a gazdagságnak a gondja;** letéríti az Útról az ál- és tévutakra vezető gazdagság. - Lukács szövegében "az élet élvezetei", Márk szövegében az "egyéb vágyak" segítenek a csalárd gazdagságnak az ige elfojtásában. Mivel ezek kielégítése pénz nélkül ritkán lehetséges, ezért gyökérszerűen ezek is a gazdagságra vezethetők vissza.

Ebben a példabeszédben is Isten ellen ható tényező a gond (μεριμνα = merimna). Mivel e szót a Messiás seholsem használja javallólag, **teljes félreértése volna a Messiás szemléletének ezt a szót "aggodalommal" fordítani,** amennyiben e fordítás mögött meghúzódik az a hátsó gondolat, hogy a Messiás nem a gondot, csak az aggodást tiltja. Ez esetben ugyanis azt kellene gondolnunk, hogy a Messiás a gond egy túlságos formája ellen szól, amelynek nem túlságos formáját megengedhetőnek tartja. **Tanítása világos: nem kell gondban lennünk amiatt, amit a Mennyei Atya ráadásként ad** annak, aki csak az Isten Országáért "van gondban".

Csak egyfajta keresést, egyfajta "gondot", egyfajta kincsgyűjtést tartott lehetségesnek a Messiás az Ország fiai számára. Ennek tárgya: a mennyei kincs. Hogyan lehet ennek birtokába jutni? **Hogyan gondolta Jézus az adást?**

54. AZ ADÁSTÖRVÉNY

a) Országbeli adás

Isten népének magatartását nem határozza meg a Mammon. Azonos értékűnek találtuk vele a "vagyon", amely nem biztosítja az Életet, a "kincset", amely elveszésre van ítélve, valamint a gazdagságot, amely megcsalja az embert, mert el- és letéríti az Útról. Ennek következtében Isten népének magatartása nem lehet a Mammon-vagyon-kincs-gazdagság szolgálata, ragaszkodó szeretése. Azonos értékűnek találtuk továbbá a szolgálás-ragaszkodás-szeretés eme magatartásával a "fáradozást", az értük való gondban levést, a sokat-bírni-akarást és a kincset-gyűjtést. Az elutasított értékekkel a Messiás szembeállította az Istent, aki kizárólagosan és egyedül méltó tárgya az ember szolgáló-ragaszkodó-szerető magatartásának. A vagyonnal és az elveszésre ítélt kincssel szemben megmutatta az el-nem-vesző, hanem megmaradó ételt és kincset. **A gazdagság helyébe rakott értéként egy másik gazdagságot: gazdagnak lenni Istenben.** Mindezekkel azonos tartalmúnak rajzolta meg az Országot és annak értékét, az Istennek-tetszést. A Mammon értékét behelyettesítette ezzel a másik értékkel. Ez - legalábbis lélektani síkon és így nem jelentéktelen mértékben - megszabadítja az embert a gyötrő munkától és gondtól, nemkülönben a sokat-bírni-akarástól, és felszabadítja a megmutatott érték keresésére.

A mátéi-lukácsi rajz konkrét megjelölését is adta ennek a magatartásnak: **"Adjátok el**, amitek van, és **adjatok** alamizsnát". (Lk 12,33) ADNI! Láttuk már az ezzel a szóval kifejezett magatartásnak Szentháromságon belüli jelentőségét: a Szeretet-Isten az ADÁS ISTENE. A Szeretethez a Szentháromságot alkotó vonatkozási egysége: az ADÓ, az Elfogadó és az Adomány vonatkozási egysége. Az Atya magatartását a Fiú iránt a "szeret" ige mellett elsősorban az "ad" ige rajzolja. A Fiú Atya felé történő önátadásának mindenekfeletti időbeli képe - a Golgota. Adásaiknak adástartalma - a Szentlélek. Azt is láttuk, hogy az inkarnáció középponti tartalma a szentháromságbeli élet odaadása a testvérré fogadott ember számára, mégpedig ismét csak a Golgotán látható paroxizmális odaadásban (4c,5c num.)

Ennek logikus következménye, hogy az Adás Szentháromságának életével megajándékozott testvérek élete nem lehet más, mint a Szeretet-Istennel létrejött egymásbanlevés egyetlen lehetséges alapja - a szeretet. Logikus következmény az is, hogy az ezen az úton kapott **szeretetéletünknek ugyanolyan bensőséges kapcsolatot kell mutatnia az adással**, mint amilyent a Szentháromság élete is, a Messiás élete is mutat.

A nekünk parancsba adott szeretet a Jézus ajkára adott mondatokban **nemegyszer az adástartalommal határozódik meg.** A Hegyi beszédben a "Szeressétek ellenségeiteket"-tételnek ez a kifejtése: "...jót tegyetek a titeket gyűlölőknek...minden tőled kérőnek **adj**...inkább ellenségeiteket szeressétek; tegyetek jót és **adjatok kölcsön** és fiai lesztek a Magasságbelinek...mivel Ő jószívű...legyetek irgalmasok...**adjatok** és nektek is adni fognak...". (Lk 6,27-38) Jószívűnek lenni, jót tenni, irgalmasnak lenni, kölcsönözni, és két ízben az adás e rokon tartalmú kifejezései között az ADNI (δίδοναι) ige is ott szerepel.

Az embertől emberig érő adásvonatkozás tartalmát szabatosan elhatárolja az adás nem Országba illő tartalmaitól. **Az általa képviselt adástartalom különbözik a világ fiainak az adásától.** Mivel elutasította a világra jellemző hármas kategorizálást, ezért övének adása nem övének evilági értelmű barátait éri. A Messiás által képviselt adás különbözik az érdekszövetségek világán belül létrejövőtől: "Ha csak azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi a jutalmatok? Hiszen a bűnösök is szeretik azokat, akik őket szeretik. És ha csak azokkal

tesztek jót, akik veletek jót tesznek, mi a jutalmatok? Hiszen a bűnösök is ugyanazt teszik. És ha csak azoknak adtok kölcsönt, akiktől kapni reméltek, mi a jutalmatok? Hiszen a bűnösök is kölcsönöznek a bűnösöknek, hogy ugyanannyit kapjanak". (Lk 6,32-4) **A Messiás által parancsba adott adásnak semmi köze a "do ut des" világához.** Az Országtól elhatárolt bűnösök adnak azoknak, akiktől már kaptak vagy kapni remélnek. A "kéz kezet mos" világa ez. A Messiás világában nem azért adunk valakinek, mert mi is kaptunk tőle; és nem azért, mert a jövőben akarjuk benyújtani adásunkért a számlát.

Az Ország jutalma csak azoké, akik adásukban eleve lemondanak adományuk visszakapásáról. Egy farizeusi lakomán mondja el ezt a legélesebben. Az országbeli embernek eleve olyanokat kell meghívnia asztalához, akik nem képesek viszonzni a meghívást. Nem a gazdagokat, az érdekszövetségbe tartozókat, hanem az élet elesettjeit, a szegényeket. Ha megtörténik a visszahívás, országbeli értelemben nem történt semmi; nem volt adás a lakomára hívás. Az Ország jutalmára néző ember semmit sem ért el vele. Élesen vág a messiási tiltás: "nehogy ők is visszahívjanak téged, és megkapjad az ellenszolgáltatást". Az országbeli tudatállapotra csak az ellenszolgáltatásban nem részesülőnek lehet reménye: "És boldog leszel, mivel nem képesek visszafizetni neked; visszafizettetik pedig neked az Istennek-tetszők feltámadásakor". (Lk 14,12-4)

Elhatárolta az Általa képviselt adást egy másik adásmagatartástól is. Nemcsak anyagit lehet várni az anyagiért, társadalmi megbecsülést is. Képmutatásnak, az Istennek-tetsző viselkedés merő színészi megjátszásának minősítette, ha az anyagi javak adása ellenében társadalmi megbecsülést akarunk szerezni magunknak. "Amikor pedig alamizsnát adsz, ne kürtöltess magad előtt, ahogyan a képmutatók tesznek a zsinagógákban és az utcákon, hogy dicsérjék őket az emberek. Bizony mondom nektek, megkapták jutalmukat". **Az Ország jutalmát csak azok kaphatják,** akiknek bal kezük nem tudja, mit tesz a jobb; csak azok, **akik adásukért nem akarják learatni embertársaik bámulatát.** (Mt 6,1-4) Az Istennek-tetszés el nem érhető, ha az azt szolgáló adást egybekapcsoljuk a magunkat bámultatással (12f num).

Az országbeli adás nem bazsal a megajándékozottnak viszonzatszolgáltatára, nem bazsal a társadalom megbecsülésére sem. Az Ország jutalmára néz csupán. Az Országot keresi a maga adásával, immanens igényeinek kielégülését pedig, a "többi mindet" rábízva az Atyára. **Adásának immanens ellenértékét annál kevésbé keresheti, mivel annak megkapására esetleg módja sem lehet; adása ugyanis Golgota-intenzitásúvá is nőhet.** Az utolsó vacsorán a Messiás megújulóan biztatja övéit az embertől emberig érő szeretetre, s ennek tartalmára-intenzitására vonatkozóan rendre önmagát állítja például. A birtokomban levőnek az odaadása a mindenemet odaadáson túl elérheti még a sajátmagamat-életemet-odaadásnak tartalmát-intenzitását is. "Az az én parancsolatom, hogy szeressétek egymást, ahogyan én szerettelek titeket. Nincsen senkiben nagyobb szeretet annál, mintha valaki életét adja oda...". (Jn 15,12)

Az országbeli adás eredményezi az Istennek-tetszést. Ezzel az országbeli adással teljesíti Isten népe a mintaetikai követelményt: a Messiással való magatartásbeli azonosságot. Ez az országbeli adás idegen az érdekszövetség gondolatától. Ez az országbeli adás idegen az önzés magatartásától (51f num).

b) Barátok szerzése

Az adás elutasított, nem országbeli formája az anyagi javakban való kettőről háromra jutásunkat szolgálja: gazdasági haladásunk szolgálatába állít bennünket. Azt a kincset célozza

meg, amelyre vonatkozóan félreérthetetlen élességgel hangzott el a tiltás. Esztelen magatartásnak minősült, mert életünk számonkérésekor kiderül, hogy mind e kincsek ellenére üres kézzel állunk a nagy ajtó előtt, amelyen túl folytatódna számunkra az Élet, ha nem volna üres a kezünk. - Ezzel szemben **az adás országbeli formája**, amely elutasítja a magunk gazdasági haladásának szolgálatát, **biztosítja számunkra** azt a nem földi kincset, amelyet életünk számonkérésekor elő tudunk mutatni; **azt a kincset, amelynek ellenében megnyílik számunkra az Élet ajtaja.**

Mondott Jézus egy példabeszédet, amelyért gúnyosan kinevették a farizeusok, akiket az evangélista ez alkalommal "pénzszeretők"-ként (φιλ-αργυροι = phil-argüroi) jellemez. **Ebben a példabeszédben kulminál a haladás-mítosz és az Örömhír áthidalhatatlan különbözősége.** A hűtlen sáfárról szól a példabeszéd.

Sikkasztási történet. Egy gazdag ember vagyonintézője hűtlenül kezeli urának vagyonát, s éppen ezért ura közli vele, hogy megszünteti munkaviszonyát. Az intéző elutasítja magától mind a nehéz testi munkát, mind a koldulást mint életfenntartási lehetőséget - munkaviszonyának megszűnte után. Éppen ezért felhasználja meglevő munkaviszonyának utolsó napjait egy további hűtlenségre gazdájával szemben. Újra megkárosítja. Ő kezelvén még az adósleveleket, urának adósaival új adósleveleket írat, melyekben az adósság összegeit százzal nyolcvanra, sőt ötvenre csökkenti: "Tudom, mit kell tennem, hogy amikor elbocsátanak az intézőségből, befogadjanak engem házaikba". Eddig a sikkasztási történet. (Lk 16,1-7)

Most lássuk a történet értelmét. Jézus nem várja meg a tanítványok kérését, magától magyaráz. Csak a 9. vers indul az "és én is mondom nektek..." fordulattal, de már a 8. vers is a történet értelmét mondja. Ebben azonban még keveredik a történet befejezése és az értelmezés megkezdése. "És megdicsérte az úr az Istennek-nemtetsző (adikia) intézőt, hogy okosan cselekedett; mivel ennek az aiónnak a fiai okosabbak a maguk nemében, mint a világosság fiai". (Lk 16,8) **A példabeszédbeli úrnak haragra kellett volna gerjednie e további hűtlenségen**, s immár azonnali hatállyal kellett volna elbocsátania, sőt börtönbe juttatnia az intézőt. Ebben a versben azonban az "úr" már az "eme aión fiai" szellemének a képviselője, és ilyenként dicséri meg a hűtlen intéző "eme aión" szerinti, "eme aión"-nemű okosságát.

A vers második fele a példabeszédet mondó Messiás szomorú megállapítását tartalmazza: **a Világosság fiai nem olyan okosak** a Világossághoz, tehát az Országba illő, az Ország-nemű okosságban, mint a világ fiai a maguk okosságában. - Miben áll ez a világhoz illő okosság? Az anyagi javak megszerzésében. Minden rendelkezésre álló, minden lehetséges eszközzel. Miben áll az Ország fiainak okossága? Négy versen keresztül magyarázza, majd a 13. versben összefoglalja a magyarázatot a Mammon- és Istentszolgálat összeegyeztethetlenségének már megtárgyalt tételével.

A Világosság fiainak is barátokat kell szerezniök maguknak. Mégpedig a Mammon által; azaz anyagi javak odaadásával. Két ízben is "Istennek-nemtetszőnek" (adikosz) állítja a Mammon. Nyilvánvalóan, mert a mammon alkalmas arra, hogy Mammon legyen az ember számára. Ha nem lesz azzá, akkor eszköz az Ország fiainak kezében - barátok szerzésére. A minden embert felebarátnak tekintő, és minden felebarátot testvérré-baráttá megnyerni akaró szemlélet alapján, - **ez a mammon alkalmas eszköz lesz** a semmit vissza nem váró, **az országbeli adásnak gyakorlására.** Ez az értelme a "szerezzetek magatoknak barátokat a hamis mammonból" tételnek. Ezt jelenti a "hűség az Istennek-nemtetsző mammonban". E hűség

magatartásnak ellentéte az Istennek-nemtetsző (adikosz) magatartás; azaz az országbeli adástörvény nem teljesítése: a hűtlen sáfár magatartása, amelyet saját maga gazdasági haladása határoz meg.

A magyarázó négy vers (Lk 16,9-12) egymást követő tételeiben az "adikosz" mammon kifejezést helyettesíti két ízben a "csekély" jelentésű "ελαχιστος" (elachisztosz), ez a főnévként használt melléknév. Ebben a csekélyben kell övéinek ugyanúgy hűségeseknek lenniök, miként a mammonban: "Aki hűséges a csekélyben...aki Istennek-nemtetsző a csekélyben...ha tehát az Istennek-nemtetsző mammonban hűségesek nem voltak..." A szövegből nyilvánvaló, hogy **a Messiás az anyagi javakat minősíti csekélynek, csekély értékűnek**. Szembeállítja e csekéllyel az ugyancsak főnévként használt "πολυς" (polüs = sok) és "αληθινον" (aléthionon = igazi) szavakat: "Aki hűséges a csekélyben, az hűséges a sokban is; és aki a csekélyben Istennek-nemtetsző, az Istennek-nemtetsző a sokban is. Ha tehát az Istennek-nemtetsző mammonban hűségesek nem voltak, ki bízta reátok az igazit?" A csekély értékkel szemben áll a sok érték és az igaz érték. **A mammonnak hűséges (az adástörvény szerinti) kezelése ellenében lehetnek övéi hűségesek a sokban.**

Csak a mammon hűséges kezelése ellenében bízta reá a Messiás övéire a sokat, az igazi értéket. **Mi ez a sok? Mi ez az igazi érték?** A 9. vers a mammonnak e hűséges kezelése ellenében ígéri, hogy az adástörvény alkalmazásával megszerzett barátok befogadják (54d num) ezt a hűséges kezelőt az "örök hajlékokba". Azonos jelentésbeli vonalon áll tehát az örök hajlék, a sok és az igazi. **Nem lehet kétség: a Messiás az Országról (sok), annak értékéről (igazi), annak jutalmáról (örök hajlékok) beszél.** - Az országot kínálja fel övéinek. Annak keresését parancsolja, és a Mammon keresését tiltja nekik. Örömhírhirdetőként teszi ezt, aki a "csekélynek" a szolgálatába belebonyolódott embernek örömhírként kínálja fel a "sokat". A veszendő kincset szolgáló embernek kínálja fel az el nem vesző igazi értéket, az Ország életét. Az élete számonkérésére kerülő embernek kínálja fel az ajtó megnyílását, a befogadást az örök hajlékokba.

Az "elachisztosz" szóval azonosított mammont azonosítja még egy szóval: "allótriosz". Szótári alapjelentése: "máséhoz tartozó, a másé". **Szembeállítja ezt a máséhoz tartozó, más tulajdonát képező csekély értékű mammont** az immár hozzájuk tartozó, az ő tulajdonukat képező sokkal és igazi értékkel. "S ha a máséban hűségesek nem voltak, ami a **tiétek**, ki fogja odaadni nektek?" Értsük meg jól: Isten fiai nem sikkaszthatnak, munkával kell az anyagi javaknak birtokába kerülniök. Az adástörvény teljesíthetésének az az alapja, amit munkával megszereznek. A munkával megszerzetteket kell odaadniuk a rászorulóknak, semmit vissza nem várva érte. S most **a Messiás ezt a munkával megszerzettet minősíti a "másénak"**.

Az Ószövetség kétezer esztendőös nevelése alapján világos a Messiás szemlélete. Az atyáknak odaadott Ígéret-földje az Istené. Mint a maga tulajdonát adta oda azt népének. E földet minden negyvenkilencedik évben újra szét kellett osztani a választott nép tagjai között: "és kapja vissza ki-ki az ő birtokát, és térjen vissza ki-ki az ő nemzetségéhez". (Lev 25,10) Lett légyen valaki a negyvenkilenc esztendő során gazdaggá, vagy került légyen rabszolga sorba - munka, szerencse, törvényszegés vagy bármi egyéb által, csupán intézője volt annak, amit birtokolt, mert az Ígéret-földjének tulajdonosa az Isten maga. - **A Világosság fiai azt, amit birtokolnak nem tekinthetik a maguk tulajdonának.** A példabeszéd gazdag embere az Istent példázza. Álljon a telekkönyvben az, ami; az evilági ország törvényei szerint ám legyünk tulajdonosok, mégis csupán e telekkönyvi tulajdon intézőinek tekinthetjük magunkat. Intézőknek, akiknek hűséges sáfárként kell kezelniök Isten tulajdonát. Akkor kezeljük hűségesen, ha az országbeli adástörvény teljesítésére használjuk fel. - A Messiás az anyagi

javakat nem tekinti az ember tulajdonának, akármik is a telekkönyvi beírások. **Ezzel szemben az Országot**, annak értékét, annak jutalmát - melyek pedig messze meghaladják az anyagi javak értékét - **övéi tulajdonának**, övéi sajátjának **állítja**. Állítása összhangban van a mennyei kincssel, amelyet el nem vesző kincsünknek mondott.

Ezek után már csak konkludálnia kell az Istent- és Mammont-szolgálat összeegyeztethetlenségére. (Lk 16,13) Konkludálnia csupán, mert a példabeszéd világossá tette, hogy az Ország adástörvényének teljesítése - egyenes lerontása, teljes ellentéte a Mammon szolgálatának. - A farizeusok gúnyosan kinevették a sáfárról szóló tanítás miatt a Messiást. Mit csinálhattak volna egyebet? **Mit csinálhatunk egy ilyen tanítás hallatára, ha azt nem vagyunk hajlandók elfogadni?** Csak azt, amit a farizeusok? Hitetlenné kell lenni, ki kell nevetni a Messiást és Örömhírét? Sajnos még mást is.

Lehet következtetlenné is lenni: ezt a tanítást el nem fogadni, és ki nem nevetni a Messiást. Továbbra is Messiásnak tekinteni Őt, és mit sem törődni ezzel a tanítással. Következtelen magatartás lenne ez. Következtelen, és így nem is használ senkinek és semminek. Nem használ a Messiásnak, nem használ ügyének, az Országnak. Nem, mert **merő verbalitás**. Hiába emlegetem az Országot és annak ügyét, mert e verbalitással az Ország ügye nem megy előre. Nem, mert e tanítás és annak megvalósítása nélkül nincsen Isten Országa. És nem használ e verbális hozzátartozás még nekem magamnak sem, mert hiába bizonykodom. Hiába. "Miért mondjátok nekem: Uram, Uram, ha nem teszitek meg, amiket mondok" zárja Jézus a Hegyi beszéd tanítását. (Mt 7,21; Lk 6,46)

A Messiás válaszolt a farizeusoknak: nevezhettek nyugodtan, hiszen találtok bőven olyanokat, akik úgy gondolkodnak, mint ti. Széles és megértő táborra találhattok az Isten választott népének körén belül is. Nevezhettek nyugodtan azon az alapon, hogy nektek más az eszményetek, számotokra más a magasztos, más az, ami "magas" (ὕψιστος = hüpszélon), más a sok és igazi érték. De az Isten mércéje más. Neki nem a magas, hanem az alacsony az érték. Ami a farizeusoknak magas, az az Isten számára utálatos. **Anyagi értékeinket magunk javára felhasználni csupán - Isten szemében:** nem magas, nem érték. "Ami az emberek szemében magas, az Isten számára **utálatos**". (Lk 16,15)

c) Túl a tisztességetikán

E mondattal a Messiás áthidalhatatlan szakadékot teremtett az Ország és a tanítást kinevetők között. A farizeusok nem voltak köztörvényes bűnözők; mindenképpen munkából élő emberek voltak. Pénzüikkel támogatták a választott nép vallási-politikai ügyét, s az adás nem-országbeli formáit is gyakorolták (54a num). De szerették a pénzt, és a hűtlen sáfárról szóló példabeszédet egyértelműen arra magyarázták, hogy a Názáreti Rabbi azt kívánja tőlük az Ország fejében, hogy ne szeressék a pénzt. Csak az Országbeli adástörvényt vetették el nevetésükkel, nem a tisztességet. Az általuk becsületesnek tartott magatartást, a tisztességmorált, amit nagyra tartottak - azt nem! Jézus azonban gyalázatnak-utálatosságnak minősíti azt, amit ők, "az emberek" nagyra tartanak. Az emberek: hűtlen sáfár-féle közbüntényesek és farizeus-féle tisztességesek. **Jézus egy kalap alá vonja az adástörvény visszautasítóit, a pénzszeretőket.** A közbüntényesek az adott társadalmakban éppen érvényben levő törvények megkerülése mellett tekintik "magasnak", azaz nagyértékűnek a pénzt; a tisztességes emberek az említett törvények tiszteletben tartásával. De mind a ketten Mammont csinálnak a mammonból. **A hűtlen sáfár a társadalmi törvények megkerülésével szolgálja a Mammont, a farizeusok anélkül. Jézus különbségtevés nélkül határolja el**

magát tőlük, Mammon-szolgálatuktól. A messiási etika nem a gazemberek és a tisztességes emberek közös, pénzszerző etikája.

Az Ország etikája az ADÁS csillagzata alatt áll, s ez tökéletesen más világot jelent, mint "az emberek" világa. A közbűntényesek világának legfőbb elve a VEVÉS; a tisztességeseké a SZERZÉS. E három etika három egymástól különböző imperativusz jegyében áll fenn (74d num). Az anyagi javak tekintetében - melyekkel a Kőtábla VII. és X. parancsolata foglalkozik - a gazemberek imperativusza: Lopj, rabolj! A tisztességeseké: Szerezz a társadalomban érvényben levő törvények tiszteletben tartásával! A Messiáshoz tartozóké: Add oda rászoruló felebarátaidnak azt, amit tisztességes munkával szerezte; semmit vissza nem várva abból magadnak!

A farizeusok Istennek-tetszőnek tudták a maguk magatartását, melyet a tisztességetika határozott meg. Ez a bizonyosságuk tette lehetővé, hogy kinevethessék e példabeszédért a Messiást. A Törvényen nevelődve aligha tagadhatták a hallottak nemes voltát. De a maguk bizonyossága alapján el kellett utasítaniuk a tételt, hogy az adástörvény feltétele az örök hajlékokba való befogadásnak. **El kellett utasítaniuk azt a magatartást, amely számukra egyet jelentett volna önmaguk elszegényítésével.** A maguk tisztességetikájának alapján harmóniába tudták hozni a Jézus által megrajzolt Mammon-szolgálatot és az Isten-szolgálat. Semmiképpen sem fogadhatták el, hogy a pénzt-szeretést ne lehetne egybekapcsolniuk az Istent-szeretéssel. Ezért nevettek.

S a tisztességes embereknek ez a nevetése adott alkalmat a Messiásnak arra, hogy a "Jézus előtti" nagy választóvonalat a tisztességesek és a gazemberek magatartása között a nevetésre adott válaszában elmossa. Az Isten népének magatartása nem a tisztességes emberek magatartása. **Az Országot Isten a maga népének nem tisztességetika ellenében adja.** Az ajtón bemenni akarók és bemenni nem tudók csalódását az adástörvény magukévá nem tévése okozza, - látjuk majd a tíz szűz példabeszédének kapcsán. A nevető farizeus normatúlteljesítésnek, dicsérendő, jámbor cselekedetnek foghatta fel adástörvényünket, de nem az életre bemehetés feltételének. A Messiás azonban ilyenként rajzolja meg. Vevés és szerzés egyaránt elégtelen az Életre; csak az adás biztosítja azt.

Egyenlőségjelet tett a vevés és a szerzés elkötelezettjei között - nemcsak az Ország etikája szempontjából. A tisztesség szempontjából is: **elmosta a vevés és szerzés közti elválasztó vonalat, határt is.** Ez a fajta egybemosás nem ismeretlen sem a választott nép történetében, sem az utolsó kétezer esztendő, avagy napjaink szemléletében. A próféták nemegyszer marasztalták el törvényszegésben éppen azokat, akik a társadalmi törvények fölkent örei, ellenőrzői voltak. A keresztény századok sem felejtették el e prófétai hangot, és hagyományukba beállva mondhatja Ágoston nagy rablóbandáknak az államokat. Korunk e tekintetben még tovább ment.

A társadalmi haladás mítoszának korában **a különböző politikai elméletek** ilyen vagy olyan formában magukra vállalják az örömhír-hirdetés szerepkörét. Megváltást ígérnek. Bármennyire különböző utakat jelöljenek is meg a megváltás felé vezetőnek, atekintetben feltétlenül egyik egymással, hogy **az örömhírukkal szembenálló örömhír képviselőit a közbűntényesek világába utalják át.** A köztulajdonba vétel örömhírének képviselői szerint a magántulajdon - lopás. S mivel, ameddig csak történelmi emlékezetünk él, mindig a legtöbb magántulajdonnal rendelkezők voltak a társadalom törvényeinek létrehívói és őrzői, ennek folytán őket tekintik az emberi társadalom legnagyobb bűnöseinek, legelsőül likvidálandó gazembereinek. Szemléletük szerint ez a lopás által szerzett magántulajdon oly nagyarányú

kizsákmányolást, vevést tesz lehetővé, hogy annak arányai mellett eltörpülnek a közbűntényes tolvajok-rablók apró gazemberségei, vevései. A közbűntényeseknek a gazdagok ellen fordulása nemegyszer etikai veretet kap szemléletükben (politikai betyárromantika). Ugyanez a helyzet a magántulajdon védelmezőinek táborában. Megváltói örömhírük birtokában a köztulajdonba vétel törvényeit létrehozókat, azok ellenőrzőit, tekintik az emberi társadalomban elsőül likvidálandóknak. Nem kevésbé tekintik őket az emberi munka kizsákmányolóiként; elmarasztalják őket a közbűntényesek vevéseit meghaladó arányú vevésekben. Amikor a fegyverek ereje lehetővé teszi a szembenálló felek valamelyike számára, akkor be is következik e közbűntényeseknél is nagyobb gazembereknek tartott (de magukat tisztességeseknek tekintő) emberek likvidálása.

A Messiás is beleállt e prófétai hagyományba. **Megmutatta a kor magukat legtisztességesebb embereinek tekintő farizeusok életében az áthajlásokat a gazemberek világa felé.** Az "ítélet" elhanyagolásán (Mt 23,23; Lk 11,42) és az özvegyek házainak felélésén túl, (Mt 23,14; Mk 12,40; Lk 20,47) az ártatlanok elítélésének, (Mt 12,17) az Istennek-tetszők, a próféták meggyilkolásának vádjával (Mt 23,29-36) illeti őket. A Messiás Golgotára juttatásával ők maguk adták meg e szemlélet csattanós igazolását.

A Messiás figyelembe veszi a Káinnal induló emberi történelem tapasztalatait. Mélységesen realista. **Nem konstruálja meg Örömhírében a Szerzés egy újabb tisztességrendjét.** Az Őt megelőzően megkonstruált szerzési rendek és az Őutána megkonstruálandó szerzési rendek közepébe nem rakja oda a magáét. Nem, mert világosan beszél számára a történelmi tapasztalat: a hatalomra jutó új szerzési rend a Vevés olyan lehetőségeit szankcionálta a hatalomra jutottak számára, amilyenekre a közbűntényeseknek soha sincs módjuk. Az új szerzési rendek kitalálói a maguk naivitásában újra és újra megpróbálták érvényre juttatni a történelemben a tisztességet. Versenytársaik viszont rendre bizonyosságot tettek azok tisztességtelen voltáról. A történelem pedig mindkettőjükéről elvégzi ugyanezt. Megértéssel vagy anélkül, de elmarasztalja őket.

A Messiás kiáll az önmagukat és másokat megtévesztők történelmi sorából. Nem új szerzésrendet konstruál a Vevés kiküszöbölésének célkitűzésével. Az Adás rendjét konstruálja meg, amelyből per definitionem kimarad a Vevés lehetősége.

d) A befogadók

Míg a hűtlen sáfár példabeszéde az adásnak egyetlen konkrét formáját állítja elénk, az adósság-elengedést, addig **a Máté-féle ítéletabló az adástörvény teljesítésének hat különböző területét-válóját tartalmazza.** Míg a sáfár - példabeszéd barátok szerzését adja parancsba, addig a tabló e barátszerzés módozatait; használva magát az "adni" (δίδοναι = didonai) igét is.

"Éheztem és enni **adtatok** nekem..., ill. **nem adtatok** nekem enni,
szomjaztam és megittattatok engem..., ill. nem itattatok meg engem,
idegen voltam és befogadtatok..., ill. nem fogadtatok be,
ruhátlan voltam és felöltöztettetek..., ill. nem öltöztettetek fel,
beteg voltam és meglátogattatok engem..., ill. nem látogattatok meg engem,
börtönben voltam és eljöttetek hozzám..., ill. nem látogattatok meg engem". (Mt 25,35-6.42-3)

Táplálék, ruha, lakás és látogatásra fordított idő - úgy tetszik ebben a négyben foglalhatók össze a tabló adástárgyai. A "mammon" egybefoglalja mind a négy adástárgyat, hiszen táplálék, ruha, lakás - mind pénzzel megszerezhető javak; s az is köztudott, hogy "az idő pénz", hiszen a mammon megszerzése idő-ráfordítást igényel.

A hűtlen sáfár példabeszédének példázata adósságnak-pénznek elengedéséről beszél, annak magyarázata pedig barátok szerzéséről. A példabeszéd egésze pedig arról, hogy pénzünkkel barátokat szerezhetünk magunknak, akik pénzünk fejében befogadnak bennünket az örök hajlékokba. A tabló "kezdetből fogva készített országa" azonos ezekkel az "örök hajlékokkal". (Mt 25,34; Lk 16,9) Csak az a különbség, hogy a befogadást a tablóban nem a megajándékozottak végzik, hanem az ítélet során bírói szerepkört betöltő Messiás-Király végzi, aki viszont azonosítja ezúttal magát a megajándékozott rászorulókkal. Ha az adástörvény feltétele mind a példabeszédben, mind a tablóban a befogadásnak, akkor nyilvánvaló, hogy **a befogadó, bárki legyen is az, csak annak következtében lehet befogadó** (tehát az Országban, az örök hajlékokban már ott levő), **ha az adástörvényt ő is teljesítette**. Kétségkívül ez a tényállás a Messiásra vonatkozóan, aki egyfelől mint Fiú időtlen alkotóeleme az Adás Időtlen Országának, másfelől mint inkarnálódott Emberfia a legnagyobb szeretettel, az életét odahelyező mindentadással váltotta meg visszajutása lehetőségét az Atya Országába.

A sáfár-példabeszédben a megajándékozottak a befogadók; a tablóban a Messiás a befogadó, aki azonban azonosítja magát a megajándékozottakkal. Ennek az azonosításnak következtében tehát mindkét helyen a megajándékozott (ak) a befogadó (k). A rászoruló emberrel azonosítja magát? Aki éhezik, szomjazik, ruhátlan, lakástalan, beteg és rab - e helyzetének következtében azonos a hasonló sorsú Messiással? Az ebből adódó azonosság még nem létebeli gyökerekig nyúló azonosság. Csupán a sorsazonosságnak egy bizonyos faja. Az "Út" pedig lét-, magatartás- és sorsazonosságot jelent a Messiás és övéi között (38c num). **A sorsazonosság a magatartás-azonosságból következik**, a magatartás azonosságát pedig a létazonosság teszi lehetővé. **Megfordítva ez nem áll**. A rászorultság ténye nem feltétlenül messiási értelmű sorsazonosság: lehet a Messiás magatartásától teljesen különböző magatartás eredménye is. **Aki szegény, nem feltétlenül Isten Lelke szerinti szegény (57a num)**. Ha a tabló rászorultjai a Messiással való lét- és magatartás-azonosság folytán kerültek sorsazonosságba Vele, akkor befogadók (51e num). Akkor tehát, ha az ige és a szeretet bennük van, és ha ők az igében és a szeretetben vannak (29 num). Ha nem ez a helyzet, akkor csak (lét- és magatartás-gyökerek nélküli, tehát nem belülről, hanem pusztán kívülről jövő) sorsazonosságban vannak a Messiással. Ebben az esetben nem befogadók. Az élet elesettjei közé tartozni, a társadalmi és egészségügyi gúla alsó felében lenni - ez még nem jelenti a belső azonosságot a Messiással; még nem jelent befogadottságot és befogadói szerepkört.

Úgy tetszhetik, a Messiásnak semmiféle más követelménye nincs a befogadás ellenében, csak az adástörvény teljesítése. A sáfár-példabeszéd s a tabló még inkább komoly alapot nyújt ehhez. Szembesültünk már ezzel a "csak"-problémával a hittel kapcsolatban is. "Csak a hit üdvözít" - ez a tétel ugyanúgy igaz, mint a mostani: "csak az adástörvény üdvözít". A hit üdvözít, mert a Messiás tanításának elfogadását és a tanításhoz való hűségünket jelenti. A hűség pedig parancsainak megtartását, tehát a szeretet vállalását jelenti, melynek legelső tartalmi vonásaként az adástörvényt mutatjuk be. Ugyanígy mondhatjuk: az adástörvény üdvözít, mert a Messiás adástörvénye következménye a szeretetparancsnak, melynek vállalása abból a hűségből nő ki, melynek alapja tanításainak elfogadása, azaz a hit. **Széjjeltéphetetlen ez a messiási gondolatlánc; bármelyik láncszemre teszi a hangsúlyt, a láncszem az egész láncot képviseli.**

Felmerül egy kérdés. Ha valakinek minden jószándéka ellenére sincs módja eljutni a hit jézusi tartalmához, avagy akárcsak Isten létének elfogadásához sem, de az Isten képére és hasonlatosságára teremtett volta következtében felfedezi az adástörvényt mint embervoltának követelményét, ennek teljesítése ellenében befogadottá és befogadóvá válik? **Hogyan ne mentődnék meg, ha mindent megtett, amit a lelkiismerete diktált neki?** Következménye ez az Isten szeretetváltának. Hogyan taszítaná el magától azt a teremtményt, aki mindent megtett, ami tellett tőle (42b num)? - Ez azonban nem a tablóban található messiási tanításból következik. Tanításában széjjeltéphetetlen lánc az imént említett hit-hűség-szeretet-adás magatartássor. Ennek a sornak elvetésével nem tanítja a tabló a "sola donatio iustificat"-elvet.

e) Okosság

A következő numerusokban részletesebben kidolgozzuk a messiási adástörvényt, melynek a két nagyjelentőségű lelőhelyét, a sáfár-pédabeszédet és a tablót előrebecsátottuk. E numerusunk zárórészeként megkérdőjelezzük: **feltétlen törvénye-e az Életre bejuthatásnak az adástörvény.** E megkérdőjelezésnek alapja a tíz szűzről szóló példabeszéd. (Mt 25,1-13) A menyegzőre befogadott öt okos szűz ugyanis **nem ad** olajából azoknak, akik kérnek tőlük. (Mt 25,9)

A menyegzőre vonuló vőlegény a Messiás. A lámpával kezükben a vőlegény elébe menő és a menyegzőre bevonulni akaró szűzek ezek mi magunk vagyunk, emberek. Bevonulhatni a menyegzőre annyit jelent, mint eljuthatni az Atya Országába. Be nem vonulhatni, ajtóbezárulás miatt kirekesztődni a menyegzőből - ez a pokol. Annyi a példabeszéd szimbolikájából világos, hogy a bevonulhatáshoz "világosság" kell, melynek jelentősége a jézusi szimbolikában kiemelkedő (17 num). Jézus maga a Világosság, az Isten népe maga is a világ világossága. A "világos" egyetemes formai értékállítmány a Messiás etikájában. Ezért van a szűzek kezében lámpás. A lámpás olaj nélkül nem világít. Az okosoknak van olajuk, a balgáknak nincs; s mire meg akarnák szerezni, már késő. **Mi ez az olaj?** A példabeszéd váltig dicsért okosai nem adnak belőle, kell nekik az egész készletük. **Olyan pogányul hangzik ajkukról a visszautasítás.** Nem hallották ezek az okos szűzek a Hegyi beszédet: "Aki kér tőled, adj neki!?" Semmibe veszik az Örömhírt, a Törvényt tökéletesítő adástörvényt? Nem tudják, hogy a Szentháromság az adás világa, hogy az Örömhír az adás Örömhíre? Akárhogyan is van, nem adnak...és bemennek.

Ki az okos, **ki a balga?** Nézzük meg előbb az utóbbit. **Az eredetiben a "μορος = mórosz" szó szerepel.** Szótári jelentései: gyengeelméjű, együgyű, dőre. Amikor a "balga" szót halljuk, köznyelvünkéből kikopott szó lévén, naggyobbára Vörösmarty Balgájára gondolunk, erre a hallatlanul rokonszenves, nagy darab földhözragadt együgyűségre. Ebben az értelemben használja a példabeszéd ezt a szót? Még három más helyen találjuk szavunkat Jézus ajkán. - A farizeusok ellen mondott nagy "nyolcjajos" beszédben: "Esztelenek és vakok! Mi a nagyobb, az arany vagy a templom, amely szentté teszi az aranyat?". (Mt 23,17) Ez az egyik előfordulás. Lehetetlen volna itt a "balgával" fordítás. Keményen akar itt vágni Jézus ezzel a szóval. Mellé van rendelve a "vaknak", amely országbeli vakság: a szívnek, a törekvésközpontnak a Messiás elleni döntése (41c num). A következő előfordulást a Hegyi beszéd első nagy antitézisében találjuk: "Aki pedig azt mondja felebarátjának: istentelen, méltó a gyeheña tüzére". (Mt 5,22) Itt még képtelenebb lenne "balgával" fordítani. Egy kedvesen csipkelődő és semmiképpen nem bántó szó kimondásáért nem lehet pokolra érdemes az ember. A harmadik előfordulást a Hegyi beszéd zárótételében találjuk: "Mindaz, aki hallgatja

ezeket az igéimet és nem teszi meg őket, hasonló a 'mórosz' emberhez, aki házát homokra építette". (Mt 7,26)

Azért hagytuk ezt a helyet utoljára, mert itt meghatározását kapjuk annak, hogy ki a "mórosz" a Messiás nyelvhasználatában. Ez a meghatározása: **aki hallgatja az Ország Örömhírét**, a tökéletesített törvényt, az igét, **de nem lesz nála az igéből tetté és életté váltott valóság.**

Az öt balga szűz hallotta az Örömhírt, de nem váltotta tetté. Okos társaikkal szemben eszteleneknek minősülnek. Az "okos" szűzeket jelző "phronimosz" szó fosztóképzős alakját (**aphrón**) kapja meg állítmányul a jótermésű gazda, akinek nem lesz mit felmutatnia élete számonkérésekor. (Lk 12,20) Ugyanígy esztelennek minősül a mosakodási törvények megtartása ellenében az adást elhanyagoló farizeus: "Esztelenek...adjátok alamizsnául, ami benne van (pohárban, tálban) és minden tiszta lesz nektek". (Lk 11,40-1) Az "aphrón" szó két jézusi előfordulása tovább bontja a "mórosz" jelentéstartalmát. Mindkét helyen az adásnak egyéb magatartásokat elébe helyező embereknek a jellemzője. **Úgy tetszik, az adástörvényt nem teljesítő a "balga".**

Ezek után lássuk, hogy ki az okos. A példabeszédben a "**phronimosz**" szót találjuk. Ez már sűrűbben használt szava a Messiásnak. Kezdjük ezúttal azzal az előfordulással, amely a meghatározást adja: "mindaz tehát, aki hallgatja ezeket az igéimet és meg is teszi azokat, hasonló az okos emberhez, aki sziklára építette házát". (Mt 7,24) Kész meghatározás: **okos az, aki meghallgatja az Ország Örömhírét, és életével meg is valósítja annak tartalmát.** Ebben az okosságban övének igen magas fokra kell hágniok. Az intenzitás mércéje nem kisebb, mint a világ fiainak okossága - a maguk nemében, pl. a Mammont szolgálásban. Nem kisebb, mint magának a Sátánnak az okossága; természetesen ismét a Sátán nemének megfelelő, a sátáni és nem országbeli okosságban. (Lk 16,8; Mt 10,16)

Konkretizálódik-e a "tetté váltás" e szó előfordulásának egyéb helyein? Konkretizálódik. Még három helyen fordul elő az Úr ajkán ez a szó, s mind a három előfordulás egyetlen irányba mutat. Az első: "Kicsoda a hűséges és **okos** szolga, akit az Úr a maga házanépe fölé rendel azért, hogy időben ételt **adjon** nekik?" Az ételt adó szolga - boldog, hűséges és okos. És nem boldog, nem okos, nem hűséges az a szolga, aki adás helyett veri szolgatársait és eszik-iszik a részegesekkel. (Mt 24,25-6.49)

A másik hely: "Ki a hűséges és okos kulcsár, akit az úr a maga családja fölé állított azért, hogy időben **odaadja** nekik a búzarészt". (Lk 12,42) Végül a harmadik és perdöntő helyet a sáfár-példabeszédben találjuk. A maga számára sikkasztó sáfár az evilági okosság erényével tündököl, aki pedig barátokat szerez magának a hamis mammonból - okos a példabeszédet mondó Messiás szemében. (Lk 16,8) **Mind a három helyen az az okos, aki ad.** Összefoglalhatunk: a Messiás ajkán az "okos" értékállítmány azé, aki az Ország e középponti jelentőségű törvényét, az adásban konkretizálódó szeretetparancsot teljesíti; aki ezt nem teljesíti, az az oktalan, a balga, az istentelen, a házát homokra építő, a menyegzőre be nem jutó.

Visszatérve a szűzek példabeszédéhez, immár megérthetjük annak olajszimbolikáját. Az okosoknak van a világosságához ténylegesen szükséges mennyiségű olajuk. Az adástörvényt teljesítő okosoknak. **Olaja tehát annak van, aki ad.** Adásaink összessége egyenlő a meglevő olajkészletünkkel. Olajunk mennyiségén fordul, bemehetünk-e a menyegzőre. A bemehetést nem kockáztatja az Ország önszeretet-törvénye (49 num). Az okos szűzek nem tudják,

elegendőnek fog-e bizonyulni az olajuk. Ezért semmiféle kérésre sem hajlandók adni belőle e bizonytalanságuk miatt.

De nemcsak ezért nem adnak. **Ha hajlandók volnának is adni, akkor sem adhatnának belőle.** Hiszen mindenemet odaadhatom, amim csak van; saját magamat is, életemet is...csak éppen az adásaimat nem adhatom oda senkinek. Ez ellenkeznék az azonosság elvével. Hiszen minden adásomnak számomra megmaradó örök, rozsdától és molytól el nem pusztítható mennyei kincse éppen az, hogy mindezeket **én** tettem, **én** adtam. Az adás az ember elvehetetlen, örök, mennyei kincse, amelyet nemcsak senki el nem vehet tőlem, hanem amelyet én magam sem tudok odaadni, mert éppen az adás által lett elvehetetlenül az enyémmé. Az én adásom nem tehető más adásává (83d num)

Új fényt gyújt ez a mennyei kincs Messiás hangsúlyozta elveszítetlenségére. El sem vehetik tőlünk, oda sem adhatjuk: a "miénk". Zálaga annak, amit a nem-miénk mammonnal szembeállítva a miénknek mondott a sáfár-példabeszéd; zálaga a soknak, az igazinak, az örök hajléknak, azaz zálaga az Országnak. (Lk 16,12) Az okos szűzek csak a vásárosokhoz, a boltba küldhetik balga társaikat: Vegyék meg ott - pénzért. **Olajra nem lehet szert tenni mammon nélkül, a magam pénzének odaadása nélkül.** Sokszorosan balgák ezek a szűzek. Nemcsak azért, mert megkerülték az adástörvényt. Hanem azért is, mert azt gondolják, hogy "világosak" lehetnek a más olajából, a más adásának világosságot gyújtó erejéből. S balgák végül azért is, mert akkor szánják el magukat arra, hogy odaadnák azt, amijük van, a pénzüket az olajért, amikor számukra az el nem vehető olaj beszerzésére kijelölt idő már letelt.

f) Adás és élet

Balgák? Nem. Gyenge a szó. Esztelenek és vakok és istentelenek. Cselekedeteikben nem azonosultak a hallott Örömhírral, és bezárult orruk előtt az ajtó. Sok okon esztelenek; s talán leginkább azért, mert azt gondolták, hogy így is be lehet menni az Életre. Az Örömhírt meghallók, a Messiást elutasítani nem akarók csoportjába tartoznak. Azok közé, akik "igyekeznek bemenni és nem tudnak bemenni"; akik a Messiáshoz tartozónak tudják magukat: "Uram, Uram, nyisd meg nekünk...Te előtted ettünk és ittunk, és a mi utcánkon tanítottál...Uram, Uram, nem a Te nevedben prófétáltunk-e". (Lk 13,24-6; Mt 7,22) Azok közé tartoznak, akiknek sorsát a Messiás így rajzolta: "Nem mindenki, aki ezt mondja nekem: Uram, Uram, megy be a Mennyei Országába, hanem aki megteszi Mennyei Atyám akaratát". (Mt 7,21) A bemenni igyekező és zárt ajtókon dörömbölő szűzeknek sem nyílt meg az ajtó: "Bizony mondom nektek, nem ismerlek titeket". (Mt 25,12) A meg nem ismerés, az ajtóbezárulás képeivel rajzolt "életre be nem juthatás" okát példabeszédünk az adástörvény nem teljesítésében jelöli meg.

A Messiás az adástörvényt állította a haladás-mítosz új és új szerzési rendjeinek a helyére. A mítosz megtévesztő gazdagságával szemben az adástörvény teljesítésében mutatta meg a meg nem tévesztő mennyei kincset, amely biztosítja az ember számára élete számonkérésekor az Életet. **A mítosz és a szerzési rendek elkötelezettjeinek fejlett okosságát egyenlővé tette az esztelenséggel** (131 num). Csak az adástörvénnyel mennyei kincset gyűjtő embert tekinti okosnak. Mert csak az övé lehet az Élet (22 num).

Az Élet, az önmagában való élet - a szeretet. Ez a szeretet - a Messiás bizonyága szerint - **nincsen adás nélkül.** Az adás nélküli odatartozás a Messiáshoz - mit sem ér. A névleges Hozzá tartozás nem biztosítja az Országot. Csak az adástörvény teljesítése.

55. MIT KELL ADNOM ÉS KINEK?

a) A többi mindet

Ha végigtekintjük a Jézus ajkára adott mondatokban az embertől emberig érő adásvonatkozások vonatkozási 3.pontjait, azaz az adástárgyakat, **az "adni" igén kívül egyéb állítmányokat is találunk.** Egy részük szinonimája az "adni" igének: átadni, kölcsönözni; más részük azonban a gyökerekig fúr, a szeretet világáig ér. Az adás maga - csak a szeretést revelálja, amely csak megnyilvánulása a szeretetnek. A "lemondani" s még inkább a "megkönyörülni" állítmányok eljutnak az adást motiváló szeretetig. Ahogyan a virág napra forgó természetű, ugyanúgy a szeretet "másra" forgó természetű: a maga javáról a másik emberért lemondó, a másikon megkönyörülő természetű.

A szeretet a lehatároltságot nem ismerő Szentháromság világából érkezvén hozzánk, megőrzi ezt a természetét az Isten népében is. A következőkben megmutatjuk, hogy **nincsen se tárgyi, se személyi, se mennyiségi lehatároltsága.** Lássuk az elsőt: mit kell adnia Isten népének? Az Országot, annak Örömhírét: törvényeit-tanítását is, szeretetét is. "Ingyen kaptátok, ingyen adjátok". (Mt 10,8) Ehelyt e parancs második mozzanatával, a mi szeretetünkkel foglalkozunk. **A szeretet címén adnunk kell azt, amire az ebben az aióban élő embernek szüksége van;** az ettől az aióntól meghatározott, de az Országgal ellenkezésben nem levő igénye. A "többi mindet" is kell adnunk.

A Messiás sokszor nem jelöli meg konkrétan az adás tárgyát. A sáfár-példabeszéden okulóknak "mammont" kell adniok, a gazdag ifjúnak a "birtokát" kell odaadnia, hallgatóinak "tizedet" kell a templom számára adniok, a kedvelt Zakeus "vagyonának felét" adja a szegényeknek. (Lk 16,9; Mk 10,21; Mt 23,23; Lk 19,8) Három ízben is hallunk róla, hogy alamizsnát kell adnunk. (Mt 6,2-4; Lk 11,41; 12,33) Hitelezniük kell, haladékot kell adnunk adósunknak, el kell engedniük az adósságot. (Mt 5,42; Lk 6,43; Mt 18,33; Lk 7,42) A gazdagok "adományt" tesznek a perselybe, a szegény asszony "két fillért", Péter is pénzt ad a templom adószedőinek. (Lk 21,1-2; Mt 17,27) **Ezek a helyek az adástárgyakat** a mammon, mai nyelven **a "pénz" absztrakciójával jelölik meg.**

Találunk azonban konkrét megjelöléseket is. Ebből a szempontból élen jár az ítélet-tabló. Ennek felsorolását használjuk anyagunk rendezésére.

Az **étel** adástárgyról hallunk a kenyérszaporítások alkalmával: "Ti adjatok enni nekik". Az okos szolga a "búzarészt" adja ki szolgatársainak, s a koldus Lázárnak is étel volt adható. (Mk 6,37; Mt 24,45; Lk 16,21) Az **ital**-tárgyról hallunk a pohárvíz adónak megdicsérésekor. A **ruha**-tárggyal találkozunk a Hegyi beszédben s a tékozló fiú történetében. (Mk 9,41; Mt 5,40-2; Lk 6,29-30; 15,22)

A **lakás**-tárgy sokszor előkerülő témája Jézusnak: a békesség fiai befogadják az Ő küldötteit, jutalmat ígér övéinek befogadásáért, övéinek is be kell fogadniok a "gyermeket". (Mt 10,14; Lk 10,6-8; Mt 10,40-1; Mk 9,37) A lakás e szállást adás formája kiegészül a vendég fogadásával. Üdvözlő csók, a naptól égetett fejre öntött olaj, a járástól elfáradt lábra adott víz - mindezeket számon kéri Jézus a vendégfogadásból ezeket elhagyó farizeustól. (Lk 7,44-6)

A **beteglátogatás** tárgya a betegek meggyógyításának parancsáig fokozva (82e num) kerül elő az apostoli próbaútnak alkalmával. (Mt 10,1.8; Mk 3,15; Lk 9,1; 10,9) E tárgy idő- és anyagáldozatot kíván; fényt vet erre az irgalmas szamaritánus: olajat önt a sebekbe, fogadóba szállítja a beteget, s pénzével biztosítja ápolását. (Lk 10,34-5)

A **fogolylátogatás** gyengébben dokumentált: küldi a János-tanítványokat, hogy keressék fel újra börtönben levő mesterüket. (Mt 11,4; Lk 7,22) Az irgalmasságot akaró és gyakorló Messiás a betegek és foglyok meglátogatását Máté lakomáján és máskor kiegészíti a bűnösök meglátogatásával. (Mt 9,13) Barátságát adja nekik, s ezzel szeretetét mutatja ki a betegségnél és börtönnél is nagyobb bajban, a bűnben levők iránt.

A szeretés szélesebb fogalom, mint az adás. Az adás pedig szélesebb fogalom, mint az anyagiakat adás (7-8 num). Mégis jól látható a Messiás hangsúlytevése: nincs befogadás a "többi mind", az anyagiak adása nélkül.

b) Az engem bántónak

Az engem bántót, a tőlem kérőt, a bajban levőt kell szeretnem, ha Isten népéhez akarok tartozni (51c num). Adnom is ezeknek kell.

Adni az engem bántónak! "És aki törvénykezni akar veled és elvenni a te alsóruhádát, engedd oda néki a felsőt is", ill. "aki felsőruhádát elveszi, ne vond meg tőle alsóruhádát sem". (Mt 5,40; Lk 6,29) Az erőszaknak engedve - ám a "törvénykezés" erőszakának engedve - "adni", ez csak távolról közelíti meg az adás fogalmát, melynek lényegi jegye az önkéntesség. A fenti idézettartalmak **egyfelől a szeretetnek adás-megnyilvánulása felé néznek, másfelől a szeretet egy másik arca, az erő-nemalkalmazás felé.** Az idézett mondatok második fele túllép az erő-nemalkalmazáson: **az erővel letámadott jézusi ember többet is hajlandó adni, mint amennyit el akarnak venni tőle.** Többet is, mert dokumentálni akarja, hogy a vele szemben mutatott ellenséges viselkedés ellenére is szereti őt.

Adni az engem bántónak! Ennek a magatartásnak másik megnyilvánulási formája: **vissza nem követelni azt, ami az enyém.** "Aki elveszi a tiédet, ne követeld vissza" ($\alpha\pi\text{-}\alpha\iota\tau\epsilon\iota\nu$ = $\alpha\pi\text{-}\alpha\iota\epsilon\iota\nu$). (Lk 6,30) A "visszakérés" ($\alpha\iota\tau\epsilon\iota\nu$ = $\alpha\iota\epsilon\iota\nu$) nincs ellentétben a szeretettel; éppen az erő-nemalkalmazásban különbözik a visszaköveteléstől. Amit kölcsönbe adtam, azt a tőlem kölcsönvevő nem "vette el". Kérhetem tőle a nála levő pénzemet, az enyémet. De ha nem adja vissza, nem "követelhetem", mert ellenkezésbe kerülne a szeretetparancs erő-nemalkalmazás megnyilvánulásával. E vissza nem követelésben **az adás önkéntessége feltételes, közvetett.** Elvették tőlem az enyémet; tehát amikor elvették, még nem akartam odaadni. Visszavehetném, ha erőt alkalmaznék; de nem akarok erőt alkalmazni. Odaadom neki, ha magától nem adja vissza. Adás történik tehát itt is, csak hogy ennek az adásnak az önkéntessége feltételes-közvetett jellegű; s megtörténtét nem az adástörvény, hanem az erő-nemalkalmazás törvénye motiválja.

c) A kölcsönt kérőnek

Nem feltételes az adás önkéntessége olyankor, amikor nem az engem bántónak, hanem az engem kérőnek adok. A kérő kétféle lehet: kölcsönt kérő és ajándékba, "örökbe", alamizsnát kérő. Lássuk előbb az elsőt.

A kölcsönt adás az önkéntes adás legalacsonyabb formája. Hiszen benne van a fogalmában, hogy csak egy időre adom azt, amit adok; idő múltával visszavárom. A szeretet messiási fogalmát fejtegető Hegyi beszéd parancsolja a kölcsönt kérőnek a kielégítését: "Aki tőled kölcsön akar kérni, el ne fordulj attól". (Mt 5,42) A hitelügyletek lebonyolítása lehet Országba illő cselekedet is, lehet merőben evilági is. Merőben evilági, ha kölcsönös evilági érdek mozgatja: "És ha azoknak adtok kölcsönt, akiktől reménylitek, hogy visszakapjátok, mi a jutalmatok? Hiszen a bűnösök is adnak kölcsönt a bűnösöknek, hogy ugyanannyit kapjanak vissza". (Lk 6,43)

Az Országba illő hitelművelet kizárólag a kölcsönt kérő evilági érdekén alapszik: "Adjatok kölcsönt, semmit érte nem remélvén, és a ti jutalmatok sok lesz, és ama Magasságosnak a fiai lesztek...". (Lk 6,35) Az Országba illő hitelező is visszavárja a kölcsönt, hiszen kölcsönt kértek tőle, és ő kölcsönt adott a kérőnek. Nem ebben különbözik a merőben evilági hitelezőtől, hanem abban, hogy a maga érdekét nem nézve kölcsönöz. Az evilági hitelező kamatot szed, és vissza nem fizetés esetén "visszaköveteli" azt, ami az övé, avagy az adott segítséget adandó alkalommal visszavárja attól, akin kölcsönével segített.

Az Országba illő hitelező nem nézi és nem biztosítja a maga érdekeit. Kölcsönöz olyannak, akinek a világ fiai nem adnának kölcsönt, mert nem hitelképes. Kölcsönöz kamat nélkül, vagy olyan kamattal, amilyennel evilág fiaitól nem kaphatnak kölcsönt. Kölcsönöz a visszakövetelés szándéka nélkül: "Ha nem adja vissza, hát nem adja vissza; én nem követelem tőle. Ha később adja vissza, mint ahogy megígérte, nem fogom szorongatni érte. Segítségem fejében nem fordulok hozzá viszonzatszolgálatért." Önzetlenül hitelez tehát: "semmit nem remélve érte". Nyilvánvaló, hogy ez az értelme ezeknek a messiási szavaknak. És nem az, hogy nem remélem a kölcsönöm visszaadását; hiszen ez ellentmondás volna: kölcsönt adtam!

Egyértelmű képet rajzol Jézus erről az Országba illő hitelezésről Simon farizeus házában: "Egy hitelezőnek két adósa volt: az egyik adós volt 500 pénzzel, a másik pedig 50-nel. És mikor nem volt nekik miből megadni, mind a kettőnek elengedte". (Lk 7,40-2) Az Országba illő hitelezést **példázza** a sáfár-példabeszéd is. Az Ország fiai a maguk fizetni nem tudó kölcsön-felvevőiknek mondják: "Vedd az írásodat, és leülvén hamar írd ötvenet ...nyolcvanot" - a kölcsönzött száz helyett. (Lk 16,5-7)

d) A kérők elbírálása

A kérő nemcsak kölcsönt kérhet. "Aki kér tőled, adj neki", ill. "mindenkinek, aki kér tőled, adj neki". (Mt 5,41; Lk 6,30) Az Ország adástörvénye nemcsak a kölcsönadást tartalmazza, az "örökbe" adást is. A "semmit sem remélve" - itt kap teljes értelmet. A Messiás egyetlen esetben sem utasította vissza **Izraelben** a gyógyítást kérőket. Irgalmának nem volt határa. A kananita kérését azonban vissza akarta utasítani, arra hivatkozva, hogy csak Izrael házához van küldve. (Mt 15,24) A Tizenkettőnek "adatott tudni az Isten Országának titkait, a kívül levőknek azonban minden példabeszédekben történik". (Mk 4,11) Különböztetett tehát az Ország titkai odaadásának tárgyában. Ugyane tárgyban még élesebben: "Ne adjátok oda a szentet a kutyáknak, ne dobjátok gyöngyeiteket a disznók elébe". (Mt 7,6) - **A Messiás mérlegel.** Nem az alamizsnatárgyban ugyan, hanem egyéb adástárgyban: a kananita még nincs soron, a kutyák és a disznók pedig nem is lehetnek megajándékozottak az Isten népe részéről. Felhasználhatóknak látszanak azonban ezek a helyek az alamizsnatárgyban is. Az Isten népe szegényekből állván, e szegényeknek nincsenek kimeríthetetlen tartalékai az adásra. **Kinek, melyik kérőnek adja Isten népe azt, amit adni tud?** Melyik kérő tekinthető

"Izraelnek"; melyik az, aki előbb van soron? Melyik a "nem-Izrael", aki még nincs soron? S végül melyik kérő "kutya és disznó", aki egyáltalán nincs soron?

A Mennyei Atya az anyagi javakból azt adja nekünk ráadásként, "amire szükségünk van"; az éjszaka felzörgetett családapa is azt adja oda barátjának, "amire szüksége van". (Mt 6,32; Lk 12,30; 11,8) Az adásnak nemcsak a vonatkozási 1. pont, az adást végző szempontjából van értelme, aki az adással mennyei kincset gyűjt magának. A vonatkozási 2. pont szempontjából is értelmesnek kell lennie. **Szükséget kell kielégítenie.** A kutyáknak-disznóknak nincs szükségük a szentre. A nálam gazdagabbaknak, valamint az adományomat nem szükségesre, avagy esetleg bűnösre felhasználónak ugyanígy nincs szüksége arra, amit tőlem kér. Ha adok a nálam gazdagabbnak, nem tudok adni annak, akinek szüksége van rá, a nálam szegényebbnek. Ha adok annak, aki rosszra használja fel, bűnét segítem elő.

Mindenkit kell szeretni; de gyakorlatilag ez a mindenki mégiscsak korlátozott: az engem bántó, az általam meglátott bajban-szükségben levő és a tőlem kérő. Az engem bántónak egyfelől nem adok közvetlen önkéntességgel; elviselem, hogy vegyen tőlem - amint láttuk. Az engem bántó lehet ténylegesen szükségben levő is; s akkor elmondhatom neki, hogy felesleges engem bántania, szívesen segíték önként is rajta. Ugyanígy: a tőlem kérő lehet bajban-szükségben levő is, és ilyen szükség nélkül kérő is. Az általam bajban levőként meglátott - a rászorulás, a szükségben levés egyértelmű esete. Az engem bántónak is, a kérőnek is, az általam észrevettnek is akkor adok **önkéntes** adással, ha "szükségük van" arra, amit adok nekik. A "mindenkinek" e hármas megjelenési formáját az önkéntes adás szempontjából összefoghatom a "rászorulónak", a szükségben levőnek egyetlen kategóriájába. Össze, mert **ennek a rászorulónak kell önkéntesen adnom.**

A rászorulásban fokozatok lehetnek. S itt lép életbe **a szeretet rendjének, a sorrendiségnek az elve**, melyre utaltunk a kananitával kapcsolatban. Ez a rend azonban **nem a biológiai, nem az evilági rend**: előbb a családom, aztán vér szerinti rokonom, aztán a legközvetlenebb barátaim; hiszen ezt a rendet messzemenően meghatározhatja és nagyon sokszor meg is határozza az "Adok, hogy adj!"-elv. Így módon soha el nem lehet jutni a nem biológiai, a nem evilági, a nem érdekcsoport jellegű, hanem nemegyszer az ezek megtagadásán épülő országbeli testvériséghez. Evilági sorrendet alkalmazok, ha pénzt vagy kölcsönt adok biológiai közösségem tagjainak, barátaimnak, hogy autót vehessenek, amikor pincelakásban lakik annyi meg annyi testvérem-felebarátom, akikkel a Messiás azonosította Magát. **Van "rendje" a szeretetnek az Országban, de ez nem a vámosok-bűnösök-pogányok által gyakorolt rend.**

Az ember csak elvben lehet mindenkié. **Gyakorlatban nagyon keveseken tudunk segíteni.** Ebből szükségképpen adódik, hogy az embernek meg kell válogatnia, kinek adja azt, amit oda képes adni. Minden adományunkra: pénzünkre, munkánkra, jó szavunkra, időnkre - kismillió jelentkező van. Felelőtlen volna olyannak adni, aki kevésbé van rászorulva, amikor adhatok olyannak, aki jobban rá van szorulva. A jobban rászorulónak kell adnom, amim van. Az egyenlő mértékben rászorulók között vérszerinti enyéim első helyen vannak: nem lehet templomnak szánt adomány az, amire apámnak-anyámnak szüksége van. (Mk 7,11)

Az első keresztény nemzedékekben egyfelől tisztán látott volt, hogy a rászorulóknak kell adni, (Ef 4,28; 1Jn 3,17) másfelől problémát okozott a Hegyi beszéd differenciálatlan tanítása: **"aki kér", ill. "mindenkinek, aki kér"**. Világosan tükrözi ezt a problémát a jézusi tanítást egzegetizáló Didaché: "boldog az, aki ad a parancs szerint; nem kap büntetést. Jaj annak, aki kap. Ha rászorulóként kap, nem kap büntetést; de ha nem rászorulóként kap, számot kell

adnia: miért kapott és mire..." (Did 1,5). A szerző **megpróbálja a differenciálatlanul fogalmazott tanítást differenciálatlanul értelmezni**: adnom kell mindenkinek; akár rászorul, akár nem - ha egyszer kér tőlem. Majd a következő versben utal a differenciáció szükségességére: "Egyébként erről mondatott: Izzadjon meg az alamizsna a kezében, amíg eldöntöd, hogy kinek adj" (Did 1,6). E mondás eredete ismeretlen. A szerző úgy idézi ("mondatott"), ahogy a Szentírást idézi. Abban nem szerepel. Egyéb helyütt elő nem került jézusi logionnal állnánk szemben? Nem tudjuk; de a mondás mindenképpen harmóniában van a fenti jézusi különböztetésekkel.

e) A rászorulóknak

Az önkéntes adás legmagasabb foka: a kéretlen adás. Kéretlen adás annak a javára, akit rászorulóknak ítélek. A két kenyérszaporítással, a tenger gyógyítással, a halott-támasztásokkal és az ugyancsak ingyen folytatott vándortanító-életformával gazdagon illusztrálta a Messiás ezt a kéretlen adást. Tanította is: a hűtlen sáfár, az irgalmas számáriai, Zakeus, az ítélet "áldottai", mind kéretlen adtak. Meglátták az éhezőt, a szomjazót, a ruhátlant, a lakástalant, a beteget, a foglyot - a bajban lévőt, és kéretlen segítettek rajta. Ez esetben nem erőszakoskodónak, nem kérőnek adunk. **Ez a kéretlenül segítő magatartás az adás krisztusi teteje.** Csak a bennem levő szeretet indít: a részvét, a könyörület, az irgalom. A különböző szavak egyugyanazon magatartást jelölnek: nyitott szívet embertársaim bajainak orvoslására. A fenti szavak egyike átkerült csaknem minden nyelvbe, amely kapcsolatba került az Örömhírral; a miénkbe is: "eleein" = könyörülni, irgalmazni és ebből "eleemoszüné" = könyörület, alamizsna (21a num).

Alapigénye a bajba jutott embernek a "Segítsetek!". Hányszor fordultak így Krisztus felé a három esztendő alatt: "Könyörülj rajtam...rajtunk!". (Mk 9,27; 20,30-1; 15,22; 17,15; Mk 10,47-8; Lk 17,13; 18,38-9) Gyakorolja ezt a könyörületet a három esztendő során, és beszél róla a szívtelen szolgáról szóló példabeszéd: a Messiás az az "úr", aki irgalmaz, és aki elvárja szolgájától, hogy az is irgalmazzon szolgatársának. (Mk5,19; Mt 18,33) Az irgalmat akarja a Messiás, (Mt 9, 13; 12,7)

s akikkel nem tud szót érteni, azok éppen azok, akik elhagyják a Törvény lényegét, amely ismét csak az irgalom; (Mt 23,23) az irgalmas számáriai példájával akarja megnyerni őket a Maga, tehát az irgalom számára. (Lk 10,33.37) **Irgalom a másik ember iránt - ez az Isten Ország.** Az a boldog, annak fog az Isten irgalmazni, azé lesz az Ország az Atyánál, aki ilyen könyörülő, irgalmas lelkű: "Boldogok az irgalmas szívűek, majd nekik is irgalmaznak". (Mt 5,7)

56. MENNYIT KELL ADNOM?

a) Valamennyit, sokat, mindent

Megkívánta, hogy a hitelező adjon haladékat fizetni nem képes adósának; elibénk rajzolta az adósságot el is engedő hitelezőnek az eszményét. (Mt 18,28-33; Lk 7,42) Túl a hitelműveleteken, parancsként adta át az örökbeadást is. Ennek mértékét nemegyszer bizonytalanra hagyta: annyit kell adnunk, amennyit kérnek tőlünk; (Lk 11,8; 6,30; Mt 5,42) alamizsnát kell adnunk, amennyit kérnek tőlünk, mégpedig azt, ami a kehelyben van; nem szabad elhanyagolnunk az irgalmat. (Mt 6,2-4; Lk 11,41; Mt 23,23) Mivel mindezekben a törvényteltetésekben az irgalom a motiváló, azt kell gondolnunk, hogy **a bajban levő megsegítése a mérték:** meg kell szüntetnünk az éhséget, a szomjúságot, a ruhátlanságot, a lakástalanságot és az elhagyatottságot - mint a tablóban láttuk. Leírni az adósságból húszat vagy ötvenet a sáfár példája szerint. Talpra állítani a rablók kezébe került embert, miként a számáriai csinálta. (Mt 25,35-6; Lk 16,6-7; 10,34-5) Valamennyit (tehát nem sokat, tehát nem mindent) kell csupán adnunk!

Szólt azonban **nemegyszer mértéket megjelölve** is: dicsérte a tizedadást, a fele vagyonát a szegényeknek adó Zakeust eljegyezte a "megmentéssel"; (Mt23,23; Lk 19,8) s parancsba adta az adástörvény nagyintenzitású, bőséges teljesítését is: "Jó mértéket, megnyomottat és megrázottat, színig teltet adnak a ti öletekbe, mert azzal a mértékkal mérnek nektek, **amellyel ti mérték**". (Lk 6,38) Sokat kell adnunk!

És beszélt nem is kevésszer a mértékfeletti mértékről, a mindentadásról is. Az "esztelen gazdag" példabeszédét követő rajzban a mennyei kincset gyűjtést ezzel a mondattal vezeti be: "adjátok el **vagyonotokat**, és adjatok alamizsnát". (Lk 12,33)

A gazdag ifjúnak is ezen az áron teszi lehetővé a bemehetést az Életre: "Add el a **birtokodat**", ill. "add el, **amit birtokolsz**", ill. "add el **mindazt, amit birtokolsz**, és add a szegényeknek". (Mt 19,21; Mk 10,21; Lk 18,22) Egy ízben a tömegeknek beszél arról, hogy csak az lehet tanítványa, aki keresztet hordoz; és ezért a Hozzá csatlakozónak el kell döntenie, képes-e erre. Nehogy úgy járjon, mint a tornyát befejezni nem tudó, mint a békekérésre kényszerülő hadba vonult király. A két illusztráló példabeszédet nem a kereszthordozás megismétlésével zárja, hanem ezzel a mondattal: "Így tehát közületek mindaz, aki nem mond le **minden vagyonáról**, nem lehet az én tanítványom"; enélkül csak semmire sem használható sótlan só lehet. (Lk 14,33-4) Dicséri a szegény özvegyet, mert a gazdagok a maguk bőségéből adták adományait, de az özvegy "a maga inségéből adta oda **egész megélhetését** (βιον = bion), amelyet birtokolt", ill. "inségéből mindent, amit birtokolt, odaadott, egész megélhetését". (Lk 21,4; Mk 12,44)

Mind e nyilatkozatok sorát lezárja két kis példabeszéd az Isten Országáról. Az Ország olyan, mint a szántóföldben talált kincs, amelyért a megtaláló "eladja **mindenét, amit birtokol**"; és hasonló ahhoz a kereskedőhöz, aki a megtalált nagyértékű drágagyöngyért "eladta **mindenét, amit birtokolt**". (Mt 13,44-6) Az Ország kincsét, drágagyöngyét az az ember szerezheti meg magának, aki **eladja ezért az Ország-kincset, Ország-drágagyöngyért mindazt, amit birtokol**.

A párhuzamos helyeket nem számítva hat, azokat is számítva kilenc nyilatkozat a mindent odaadásról. Mindenünket kell adnunk! S azt kell kitisztáznunk magunkban: van-e hajlandóság

bennünk erre. Ha nincs, ha ragaszkodunk valamihez, (Fil 2,6) bizony markunkba szakad a vállalkozás: utánamenni a Messiásnak.

b) Elhagyás és eladás

Vagyont, birtokot, amit csak birtoklunk, mindent, amit csak birtoklunk, (megélhetésünket?) - el kell adnunk, oda kell adnunk. - Hallván Péter a gazdag ifjúnak és ifjúról mondott szavakat, elhatárolja magát és társait a gazdag ifjútól: "Mi mindent **elhagytunk** és követtünk téged", ill. "mi elhagyva azokat, amik a miénk, követtünk téged". A Messiás elfogadja a mindent-elhagyás tényét, és az Ország jutalmáról biztosítja őket. (Mt 19,27-9; Mk 10,28-30; Lk 18,28-9)

Azonos-e ez az "elhagyás" a vagyon, a birtokolt dolgok eladásával? Úgy tetszik, hogy nem. - Jézus és tanítványai életében vagyoneladásra nem kerülhetett sor, mert "vagyonuk" nem volt. Volt azonban nekik mit "elhagyni". A Messiás is elhagyta a názáreti házat, amelyben lakott, s amely az övé volt. A tanítványok ugyanígy. Péternek adott válaszában fel is sorolja a Messiás, mit hagytak el övéi: személyeket és vagyontárgyakat. Az utóbbiak között kettőt említ: a házat és a földet, (Mt 19,29) - földművesek voltak. "Elhagyták", de nem adták el; hiszen a házra és a földre szüksége volt Jézus esetében a Szűzanyának, a többiek esetében pedig feleségüknek-gyerekeknek, vagy ha még házasságon innen voltak, apjuknak-anyjuknak, testvéreiknek. Péter és testvére, valamint a Zebedeus-fiak is így hagyták el és ott a hálót és mindenüket - övéiknek, apjuknak. (Mt 4,20-2; Mk 1,18-20; Lk 5,11) A fent tárgyalt **mindent-odaadás parancsába tehát biztosan nem tartozik bele az, ami szükséges annak a munkának végzéséhez, amely egyik feltétele annak, hogy az Atya megadja az Országát keresőknek a mindennapi kenyeret.** A Messiás Názáretben is az Atyának tetsző módon élt. Metanoia nem következhetett be nála. Názáretben pedig volt háza, talán valami földje is és nyilván ácsszerszámai, valamelyes faraktára. Mindezeket nem adta el, dolgozott velük, hogy megtegye biológiai életéért azt, amit az embernek meg kell tennie.

"Elhagyási"-parancs nyilván van mindenki számára, akit az Isten Országa speciális apostoli utakra hív és küld. De csak akkor. Jézus sem hagyta el, amíg ilyen utakra hívásaküldetése nem volt. Csak elhagyás ez, és nem eladás. Az elhagyottakhoz még bármikor vissza lehet térni, miként a tanítványok is visszatértek az utolsó húsvét után hálójukhoz. (Jn 21,2-3) - Jézus és a Tizenkettő vagyontárgyai nem jelentettek "vagyon", amit el kellett volna adniuk. Az özvegy "biosz"-a szintén nem volt "vagyon". Magatartását dicséri Jézus, anélkül hogy az élethez szükségeseket csak elhagyó Messiás e magatartást - mint "vagyon" -eladást - az Ország kötelező parancsává tehetné.

A számáriai ember nyújtotta segítség is biztosítja az életet: "Ezt tedd és élni fogsz...menj, és tégy te is hasonlóképpen". (Lk 10,28.37) A huszat és ötvenet elengedés is biztosítja a befogadást az örök hajlékokba. Az ítéletabló áldottainak is vagyont el nem adó jellegű magatartások szerzik meg az Országot. Volt-e vagyonuk, vagy nem volt - nem tudhatjuk. Zakeusra ráköszöntött a "megmentés", bár fele vagyonának szegényeknek adása és a megcsaltak négyszeres kártalanítása után még mindig maradhatott "vagyon". - **Elég az esetenkénti segítség is?! Nem elég, el kell adnunk a vagyonunkat is?! Kire-mire más és más parancs érvényes?**

c) Két norma?

Eddigélé nem találkoztunk ilyen feltételezett kétféleséggel: valakiknek többet, másoknak csak kevesebbet kell tenniük. Az Örömhír egy. A jézusi egymásbanlevési misztika ugyancsak egy. Az Út nemkülönben. A hit-hűség fogalmában nem találtunk kétféleséget: egyet az elit, és egyet a nem-elit számára. Eddigélé a szeretetet is ilyennek láttuk: a vonatkozási 2.pontot mindenkire érvényesen a "mindenkiben" találtuk meg. A mennyei kincs gyűjtését, az adástörvényt is egyetemes érvényűnek találtuk.

A fentiekben bemutatott anyag viszont **ellentmondónak tetszhetik**. Megannyi nyilatkozat arról, hogy a mindent-odaadás nélkül is megtehetjük az Ország parancsait, és megannyi nyilatkozat arról, hogy az Ország parancsa a mindent-odaadás. **Az ellentmondás feloldása két úton látszik lehetségesnek**. Az egyik út: akinek "vagyon" van, annak szét kell osztania a vagyonáért kapott pénzt a rászorulóknak; majd ezenfelül a megmaradó nemvagyonból segítenie kell az útjába kerülőket. Akinek nincsen vagyona, arra természetesen csak a fenti megoldás második fele érvényes. - Az ellentmondás feloldásának másik útja pedig az volna, hogy a vagyoneladás parancsa csak azokra érvényes, akik a Tizenkettő és azok utódjainak szerepkörét vállalják-kapják az Országban. - Van-e valami nyoma e második változat követelménybeli kétféleségnek Jézus tanításában? Tett egyszer különbséget az Isten népén belül - Gerázában. Valaki csatlakozni akart csapatához, visszaküldte falujába azzal a feladattal, hogy ott tegyen bizonyosságot Róla: "Térj haza...és beszéld el, milyen nagy dolgot művelt veled az Isten. Ő el is ment, és hirdette az egész városban...". (Lk 8,38-9; Mk 5,18-20) Ez a különbségtevés azonban **szerepkörbeli** és nem követelménybeli **kétféleség**. (77a num).

A követelménybeli kétféleség kérdését felvetette azonban egy alkalommal Péter. Képekkel, hasonlatokkal tanítja övéit az állandó készenállásra, az éberségre a Messiás, hiszen nem tudhatják, melyik órában jön el az Emberfia. Egy ilyen tanítás alkalmával hangzik el Péter kérdése: "Uram, nekünk mondd ezt a példabeszédet, vagy egyúttal mindenkinek?". (Lk 12,41) Jézus egy példabeszéddel válaszol. A példabeszéd két mozzanatot tartalmaz: a szolgák várakozását, valamint az ébren várt úr magatartását: felövezi magát, asztalhoz ülteti szolgálait és gondosan kiszolgálja őket. (Lk 12,35-40) Péter kérdése ezek szerint kettőt kérdezhetett. Mindenkinek szól-e az éberség parancsa, avagy csak nekik? - ez az egyik. A másik: mindenkivel szemben tanúsítja-e az éberség ellenében az úr ezt a magatartást, avagy csak övelük, a Tizenkettővel szemben?

A Messiás válasza is két mozzanatot tartalmaz. Az első mozzanat folytatja a Péter kérdésfeltevése előtt mondottakat. Az éber szolgát biztosítja jutalmáról: "minden vagyona fölé rendeli őt"; az urát nem váró szolgát pedig a büntetésről: "kegyetlenül megbünteti és a hűtlenek sorsára juttatja". (Lk 12,44-46) Ez az első mozzanat. A másodikban látszik felelni Péter kérdésére. Ezt mondja: "Az a szolga, aki **ismeri ura akaratát**, és mégsem áll készen, és nem teszi annak akaratát, sok verést kap. Aki pedig **nem ismeri** és verésre méltókat tesz, kevesebb verést kap. Mindattól, akinek sokat adtak, attól sokat fognak követelni; és akire sokat bíztak, annak nagyobb arányú lesz a számonkérése". (Lk 12,47-8)

Péter kategóriái: egyfelől mi, a Tizenkettő, másfelől pedig az összes többi emberek. **Jézus kategóriái:** akik ismerik uruk akaratát, akiknek sokat adtak, akikre sokat bíztak - ez az egyik kategória; és a másik: akik nem ismerik uruk akaratát, akik kevesebbet kaptak, akikre kevesebbet bíztak.

A Messiás gondolkodásában nem a szerepkörhöz van kötve a norma, hanem az egyetlen és közös normával való mélyebb kapcsolatba kerülés szüli a szerepkört: megismerek, tehát sokat kapok és sokat bízok rám. Nem a megbízás folytán kapok külön normát, hanem az egyetlen norma alapos megismerése folytán kapok különleges megbízást.

A Tizenkettőre többet bízott Jézus a mondott okok következtében, egyéb akkori tanítványaira és akárkire kevesebbet. S így a Tizenkettőre is kell értenünk e szavakat; "...akinek sokat adtak..." stb. Ami pedig a többiekkel illeti - valójában mindenki a példabeszédbeli úrnak a szolgája. Ha nem is ismerik az Ország titkait úgy, mint a Tizenkettő, a szívükbe írt törvényt csak ismerik. A szívük csak informálja őket, ha fogyatékosan is, a példabeszéd urának akaratáról. Ha nem teljesítik, verést kapnak. De kevesebbet - ismeretbeli hiányosságaik következtében.

Úgy tetszik a Messiás válaszából nyilvánvaló, hogy **a szerepkörök különbözők lehetnek, de a Törvény ugyanaz:** ami verést érdemel, az kötelezi mind a két csoportot. Nincs két norma. Egyetlen norma van csupán, s minél magasabb fokú ennek az ismerete, s minél előbbrejutott kapások és megbízások révén valaki úrnak dolgaiban, annál nagyobb súllyal érvényes reá az egyébként mindenki számára közös norma.

A szerepkörök különbözősége ellenére sincs két út és ennek megfelelően két jutalom és két büntetés. Egyetlen az Út és egyetlen a norma. Az Úr akaratja egyetlen egy. **Az út és a norma kétféleségének nyomát nem találjuk a Messiás tanításában.** A Péter által felvetett kétféleséget Jézus egyértelműen visszautasítja. Jelen tárgyunkban sem lehet kétféleség.

Az ellentmondás feloldásának második változata ezzel megoldott.

Jézus elgondolásában minden tanítványa hátizsákjában hordja az alaposabb megismerés, a nagyobb megbízatás, az intenzívebb számonkérés marsallbotjának lehetőségét. Senki, aki tanítvány, nem gondolhatja, hogy őt Jézus csak csökkent mértékű megismerésre, megbízatásra, és így számonkérésre hívja. Az adástörvény teljesítését illetően sem jelölte meg tanítványai két kategóriáját, s nem is adott így ezek számára két külön normát. Nem adott valakik számára mindentadó etikát, más valakik számára pedig valamiféle alamizsnálkodással meghintett szerzési avagy tisztességetikát.

d) Uniformizálás nélkül

A Messiás nem határozta meg a "vagyon" fogalmát. Nem jelölte meg az anyagi javaknak azt a mennyiségét, amely már "vagyonnak" minősül, s amelynél kevesebb még nem minősül vagyonnak. A gazdag ifjúnak feltételül szabta, hogy véglegesen megváljék attól, amit birtokol; az evangélisták megállapítják róla, hogy "sok birtoka volt" (κρηματα = krémata), ill. azt, hogy "nagyon gazdag volt" (πλουσιος = plúsziosz). (Mk 10,22; Mt 19,22; Lk 18,23) A "κτημα = ktéma" birtokot, földbirtokot jelöl. Csak ezen a helyen használja Jézus. Igei megfelelőjét (κτασθαι = ktaszthai: birtokolni) háromszor találjuk ajkán, s ebből kétszer anyagi jelentésben. Az imádkozó farizeus ajkára adva: "Tizedet adok mindenből, amit birtokolok", valamint a próbaútra induló övéinek adott parancsok során: "Ne birtokoljatok aranyat, ezüstöt, sem pénzt öveitekben...". (Lk 18,12; Mt 10,9)

Az anyagi javak egy bizonyos nagyságrendje minősül olyannak, amelyet nem lehetett megtartania annak, aki be akart menni az életre. Aki az anyagi javak e nagyságrendjét

birtokolta, azt gazdagnak mondotta. **A gazdagtól kívánta meg a maga gazdagságának odaadását.** Az eddig mondottakból nyilvánvalóan: mindazt, ami már vagyonnak számított. Azaz javaiból annyit, amennyi megszüntette gazdagságát. Ezzel megszűnt gazdagnak lenni, s a továbbiakban már nem-gazdagnak számított. Belerakta magát ezzel abba a csoportba, amelyért a Messiás jött. A szegényekébe.

A gazdagnak oda kell adnia a maga gazdagságát. **És a nem gazdagnak?** A nem gazdagnak, aki nem - vagy aki már nem - adhatja oda a maga meg nem levő gazdagságát, annak is teljesítenie kell az adástörvényt. Adnia kell az útjába kerülőnek, ahogyan az előzőekben láttuk. **De mennyit kell adnia?** Segítenie kell a bajba jutott ember bajain. De mennyi bajbajutottat kell észrevennünk? És milyen intenzitással kell segítenünk az észrevettek bajain? Mindezt **a Messiás** ugyanúgy **nem határozta meg**, ahogy a "vagyont" sem határozta meg.

Az Isten népének mégis tudnia kell esetenként és egész földi élete folyamán, **mit kíván az adástörvény** címén tőle a Messiás. Tudnia kell mindennekelőtt, hogy miféle Országnak népét alkotja. Az Istené ez az Ország, s ez az Isten mint Szeretet mutatkozott meg számára. Szeretetének tartalmát a mindentadásban ismertük meg. Az ebbe az Országba meghívott embernek azt is tudnia kell, hogy **az ember léttartalma a meghívás ellenére sem azonos maradéktalanul ezzel a szeretettel**, mert alapvető kettősség van benne: az **önmaga felé** forduló biológiai léttartalom és a **másik felé** forduló, a Szentháromságból eredő léttartalom kettőssége. A magunk és mások felé fordulás feszültségével kerültünk ki az Alkotó műhelyéből. Ez a léttartalmi tény szabadságunk feltétele. Ha nem vagyunk kéttörvényűek, nem vagyunk szabadok. Ha nincs meg bennünk e két törvény feszültsége, akkor nem születhetik meg bennünk a Szentháromságból való és oda illő szeretet, a szabad önátadás. E feszültség nélkül csak Istentől determinált és ennek következtében emberalatti magatartásra van lehetőségünk. E feszültség nélkül csak automata, csak játékszer lennénk - személyi felelősség nélkül. A teremtmény csak e kettősség feszültségével lehet Isten képe és mása; csak ezzel utánozhatja Teremtőjét, aki szabadon szeret.

Az Isten léttartalma ambivalencia nélkül rejti önmagában ezt a két irányulást, mert a kettő Őbenne - egyetlen egy. Amikor az Isten szeret - magát és a másikat szereti; de Benne ez a kettő annyira egy, hogy szeretetének tárgya is egy: önmaga és a másik; s ez a kettő is - egy. Ez a Szentháromság misztériuma. Ha az ember szeret valakit, valamit oda fog adni neki; és szegényebb lesz azzal, amit odaad neki. **Az Atya mindenét odaadja a Fiúnak, és nem lesz szegényebb e mindent-adás következtében.** Sőt, még többet kell mondanunk. A Szentháromság ebben a mindent odaadásban áll fenn; ez a mindent odaadás a Szentháromság létének időt nem ismerő tartalma. Enélkül nem állna fönn; szinte mondhatnók: ennek köszöni létét (6c num).

Az ember meghívása az Országba ennek az isteni léttartalomnak emberen belüli érvényre juttatni akarását jelenti. Annak a csírának alapján, amelyet Isten belerejtett az emberi természetbe, valamint annak az ígéretnek az alapján, amelyet az Örömhír tartalmaz. Annak a titokzatos egységnek és egyesülésnek az erejében, amelyről a Messiás biztosította övéit: Én bennetek, ti Énbennem (29b num). - Ha a Messiás **a gazdagságot** megszüntetendőnek tanította, csak azért taníthatta annak, mert **eleve akadálynak tekintette:** alapvetően teszi lehetetlenné bennünk annak érvényesülését, ami a Szentháromságból való. Amitől nem kell eleve megválnom, az az anyagiaknak egy olyan mennyisége, amely nem teszi lehetetlenné, hogy érvényre tudjam juttatni magamban a Szentháromságból való csíra, a Messiással való azonosodás következményét és követelményét: a mindentadást.

Mennyit kell odaadnom abból, amit mint nemvagyont megtarthatok magamnak? A mindentadásnak az útján a legkisebb lépés is értékvalósítás, közeledés az Értékhez, az eszményhez. De a mindentadás felé vezető úton, tehát lehatároltság nélkül! Mert a mindentadás parancsában per definitionem nincs határ. Mit jelent ez? **Akármennyivel haladja is túl adásunk a legkevesebbet, sohasem mondhatjuk ki, hogy ennyi már elég.** Nincsen elég, csak még tovább. Amíg az ember él, azaz amíg e földi létben egyet szusszan, addig még tovább. Közösségi létének első évtizedeitől kezdve mind a mai napig az Isten népe meghajtotta a legnagyobb elismerés zászlaját egy magatartás előtt. Ez **az adási netovább, az "elég" magatartása** volt. A "bizonyosságtevő"-nek a magatartását tekintették ilyennek. "Mártír"-nak nevezték az első keresztény közösségek nyelvén azt, aki már megtette, ami "elég". Ez volt a netovább. Ez, mert itt nincs mód már többet adni. De mire "mártír" lett valaki, már nem is szusszant; addigra már be is fejezte földi létét. Befejezte, mégpedig teljesítve az isteni mértéket; "a legnagyobb szeretetet". (Jn 15,13) Teljesítette, azaz teljessé tette, mert "mindenét" odaadta. Odaadta életét, és következésképpen minden anyagi javát is.

Minden élet növekedő jellegű. A bennünk levő élet is növekedő jellegű: a "biosz" is, a "dzóé" is. Minden növekedésnek megvan a maga belülről meghatározott, belülről lehetséges növekedési üteme és módja. Az évelő nem nő olyan gyorsan, mint az egy tenyészévet élő növény; a bokor is másképpen nő, mint a fa. Az ember életében, dzóé-jában sem lehetséges az uniformizálás. **Más a növekedés üteme és más a növekedés módja - alanyok szerint.**

Túl a vagyont eladáson és túl a vándortanítói szerepkörtől megkívánt mindent-elhagyáson - Isten népének az útja a mindentadás felé egyedi lépésekből tevődik össze. Az ember számára az adás országbeli gazdagodással és biológiai szegényedéssel jár. Hogyan, milyen mértékben, milyen fejlődési ütemben tudja valaki harmonikusan elviselni a maga szegényedését, az önmagát szegényítést országbeli gazdagodás javára, éppen ez az, ami egyedenként különböző. **Az Út közös**, mert a mindentadás eszménye felé viszi azokat, akik vállalják ezt az utat. **De a lépések egyedenként különbözők.** A növény fejlődését sem lehet erőltetni, mert biosz, mert élet. Nem lehet kézzel húzni, meg kell várni, milyen tempóban és hogyan nő az egyedül lehetséges módon: **belülről**. Lehet táplálni, de helyette nőni nem lehet. Az Isten népének élete is ilyen. Minden egyes egyedében adva van a csíra, az Örömhír, a Jézusban-levés. De egyediségének okán mindegyik másképpen fog növekedni.

Az Út és a mindentadás eszményének egyetlensége következtében nem tarthatunk Isten népébe, ha nem adunk. **Keresztény csak az lehet, akinek "sok" a jövedelme.** Akinek "kevés", az nem lehet. Akinek "éppen elég", az sem lehet. Nem, mert ezek az utóbbiak nem tudnak miből adni. Keresztény csak az lehet, aki azt látja, hogy mi mindene van neki, ami embertársainak hiányzik. És nem lehet keresztény az, akinek csak arra van szeme, hogy mi mindene nincsen még, ami megvan másoknak. Mindez közös vonásuk az Utat járóknak. Lépéseik azonban különbözőek lesznek. Az egyik nagyobbakat fog lépni, a másik kisebbeket. De mindegyikük olyanokat, amilyenek belülről fakadnak. S ennek folytán olyanokat, amelyek biztosítják harmóniájukat. A lépésekben nincsen norma, a lépések egyediek. **Csak úgy lehet kiegyensúlyozott az ember**, ha belülről fakadó egyéni lépésekben mehet előre a messiási eszmény felé. - Más lépések fogják a Keresztelő harmóniáját biztosítani, és más lépések a Messiásét. Jézus ruhája olyan volt, mint kortársaié, mint a többi nem gazdagé. A Keresztelőé teveszőr és bőrv. Jézus azt ette, amit kortársai, a nem gazdagok. A Keresztelő sáskát és erdei mézet. (Mt 3,4; 11,8) A Keresztelő aszkétalépései felől nézve a Messiás "falánk és borissza" embernek látszott. (Mt 11,19; Lk 7,35)

e) A tized elég?

Az Örömhír - örömhír. Nem kényszer, hanem vállalás. Nem irreális, hanem a meghívott ember biosz-ba ágyazott voltát tudomásul vevő realitás. Nyilvánvaló ez a mindentadást megélő és tanító Messiás életéből is, tanításából is.

Érték a szemében már egy pohár víz is. Érték, mert akármennyire is nem fejezhető ki forintban, mégiscsak szívesség: tessék csak, igyon! Veszem a poharat, merítek a kútból, öntök a kancsóból, nyújtom: egészségére! Iszik-e még egyet? Szívünkben feleljük rá: Nagyon köszönöm. Valami történt. Ha találkozunk az utcán, és kedvesen egymásra köszönünk, akkor is történt valami. Nem vagyunk közönyösek egymás iránt, nem vagyunk idegenek egymás számára. Pedig csak pohár víz, pedig csak köszönés. Mégis történt valami, mert a szeretet inspirálta. Országbeli tett volt. **Ezért értékelte Jézus a pohár vizet is, a köszöntést is.** (Mk 9,40; Mt 5,47) Természetesen az országbeli feltétel mellett. Ha nem érdekkapcsolaton alapult, ha egy érdekcsoporton felüli összetartozást - "mert az én tanítványom" - revelált. Értékelte, mert ígéretes kezdete lehet a folytatásnak. Hogy a pohár víz kivétel nélkül minden szomszárunknak nyújtandó, és ilyenkor egyúttal Jézusnak is nyújtjuk, - ez a Máté-tabló alapján kétségtelen. Ami érvényes minden szomszárunkra, az érvényes a Krisztushoz tartozó szomszárunkra is: az is elnyeri a jutalmat, aki a szomszárunk közül annak ad vizet, aki ily tanítványi értelemben a Krisztusé. (Mk 9,41) Miért kell ezt a csoportot külön kiemelni? A következő mondat a Jézusban hívőket "kicsiknek" mondja. (Mk 9,42) A Máté-féle változat beállítja ezeket a "kicsiket" a próféták és Istennek-tetszők sorába mint tanítványokat. Annak a Jézusnak, akinek nem volt fejét hova lehajtani, aki alamizsnából is élt, aki maga is kért pohár vizet a számáriai asszonytól, aki a maga tanítványait a saját életszínvonalának képére és hasonlatosságára képzelte el...szükségképpen kellett biztatnia mindenkit az "elkötelezettebbek" támogatására. Hiszen övének, a tanítványoknak kétszeresen is kicsinyeknek-szegényeknek kell lenniük. A nem-tanítvány szegényeknek-kicsinyeknek nem sikerült a létért folytatott harcban gazdaggá-naggyá lenniük, de van valami sánssuk erre. Övének, tanítványainak sánssuk sincs. A tudat- és törekvésviláguk is akadályozza ezt, a hatalom reakciója pedig azt is elveszi tőlük, amijük van. - Számomra ennél fogva nagyon is érthető, hogy Jézus biztat mindenkit, hogy támogassa ezeket a minden "párton" kívüli, duplán kicsinyeket. Érthető, mert ők az emberiség egységének a hordozói, ők - az emberiség reménye. Szomszárunk ne haljanak az irántuk tanúsított érdektelenség következtében!

Ugyanakkor viszont a **százszorosot**, az ezerszereset **sem értékelte**, s megtevőjét kizárta Országából, ha ez a százszoros, ez az ezerszeres **határt jelentett**. Ha eddig és netovább volt. **Ha be akarta fagyasztani az** isteni mindentadásra megteremtett és meghívott **embert a "valamennyire"** (56a num). A farizeusok minden jövedelmük tíz százalékát a templomnak adják; (Mt 23,23; Lk 11,42) Isten ügye nekik ennyit megér. Isten mai népe számára alig elgondolható magasság; fehér hollónak számít köztünk az ilyen. A farizeusoknál ez olyan természetes volt, mint a levegő. S mégsem lehetett megvásárolniuk vele maguknak a Messiást. Annak ellenére sem, hogy helyesnek tartotta a tizedadást: "mindezeket meg kell tenni". (Mt 23,23) Súlyos negatívumokkal kapcsolódott ugyanis ez a tizedadás. Láttuk már, hogy szerették a pénzt. Állítja róluk a Messiás, hogy belülről tele vannak rablással, hogy felélik az özvegyek házát, és hogy elhanyagolják az "ítéletet". (Mt 23,25.14; Mk 12,40; Lk 20,47; Mt 23,23; Lk 11,42) E negatívumoktól függetlenül jövedelmük tizedével mindent elintéztnek akartak tekinteni. Nem akartak pénzükkal a rászorulóknak rendelkezésére állni, még ha tulajdon szüleikről volt szó, akkor sem. Az alamizsnaadás helyett mosakodási és mosogatási törvényekhez ragaszkodnak; s ha mégis adnak, kürtöltetnek. (Mt 15,5; Mk 7,11-2; Lk 11,42; Mt 6,2-4) Így módon formálódik ki Jézus véleménye róluk: "félredobják", ill.

"semmivé teszik" Isten parancsait, mert elhanyagolják az Isten szeretetét, az Istenhez való hűséget és az irgalmat. (Mk 7,9; Mt 15,6; Lk 11,42; Mt 23,23)

Jövedelmük tizedrészét adták, s a Messiás elmarasztalja őket irgalomhiányban. **Semmiféle lehatárolt százalékkal nem lehet az Országban néppé lenni**; nem lehet, mert az Országban nincsen elég. Nyitottnak kell lenni a mindentadás és a rászoruló felé. Az önelégültség, amely egy adott határig való teljesítési készségből fakad, per definitionem tesz Istennek-nemtetszővé. Aki itt azt mondja, hogy van: elég, és azt, hogy: ő eleget tett - már ki is zárta magát az Istennek-tetszők köréből. Ez az imádkozó farizeus tragédiája. (Lk 18,9.14)

A meghirdetett Ország a Mindentadás Időtlen Világa földi másának készült. **Ezért nem lehet az Ország normája** (sem a Messiásra, sem népére nézve), **ami kevesebb a mindentadásnál**. A szegény özvegyasszony története mond erről a legtöbbet. A gazdagok is bedobják adományaikat a perselybe, és sokat dobnak, az özvegy csak két fillért. Ennek láttán a Messiás ünnepélyes stílusfordulattal szól tanítványaihoz: "Bizony mondom nektek, ill. igazán mondom nektek...". Mit mond? Azt, hogy a két fillér több, mint az a "sok", amit a gazdagok adtak. Több, mert a gazdagok "bőségükből" adtak; abból a bőségből, amelytől óvta övét, mivel nem ebben áll az Élet. Az özvegy viszont "inségéből" adott; szegény volt. **Teljesítette két fillérének odaadásával az Ország normáját**. Teljesítette, mert mindenét odaadta. (Mk 12,41-4; Lk 21,1-4) A szegény asszonynak lehetett egy fekhelye, talán szobácskája. Valami ruhája is volt, s kamrájában lehetett valamennyi lisztje, olaja, de pénzben ez a két fillérje volt. Vehetett volna rajta valamit, ami az ő inségében nem semmi, hanem valami lett volna. De ő is akart adni valamit, és mindent odaadott, amit csak odaadhatott. Nem amiatt volt gondban, hogyan tudná megszorítani filléreit, pedig inségben volt. Amiatt volt gondban, hogyan tudna ő is adni valamit. Adott, és normát teljesített.

Ha valaki ezt mondaná: **könnyű volt neki odaadnia mindenét**, mire is ment volna azzal a két fillérrel, ha megtartja magának. Erre a Messiás tanítása alapján az Ország dolgaiban jártas írástudó (Mt 13,52) alighanem ezt felelhetné: igazad van; **ezért hívta a Messiás a szegényeket és nem a gazdagokat** (57 num).

f) Igény és ünnep

Jézus borrá változtatta a vizet Kánában, (Lk 12,27) hogy a lakodalmas népség ihasson vidáman tovább. Vigadozásra adott, s méghozzá csodával adott. Erre a célra kellett adnia annak, Aki ismerte a szeretet rendjét? Minden biztonnyal voltak bőven a környéken, vagy ha ott nem, hát Galilea más falvaiban, akik súlyos inségben éltek, akiknek két fillér volt talán az egész vagyonuk! **Hogyan lehet így "irgalomra" nevelni?**

A Messiás tudta, hogy embereknek hirdeti az Örömhírt, és ismerte az emberi természet élőlényi alkatelemét is. Ő maga is birtokában volt ennek, belső tapasztalással is ismerte. Ismerte ennek igényeit, s ez igény fejlődő, végtelenül fejlődni akaró jellegét: az egyre magasabbnak akart

életszínvonal egész problematikáját (9b4 num). Ismerte, és **nem volt manicheus**: szerette a lakomát (37e num), nem volt érzéketlen az öltözködés szépsége, (Mt 6,29) sőt az illatszerek iránt sem. A merő létfenntartáson, **a szükségeseken túliak iránt sem volt közömbös**. Simon farizeus lakomája elárulja, hogy a Messiásnak "igényei" is voltak. Meg akarta kapni azt, amit az ember megad barátjának, ha az vendégül látja őt; mégpedig annak arányában, ahogyan annak módja van rá. Igénye volt a baráti csókra, amely jelzi, hogy örülnek neki és

látogatásának, és örült, hogyha mástól nem, hát a város közismerten bűnös életet élő asszonyától, legalább a lábára megkapta. Igénye volt, hogy utasemberként hús vízzel öblítse le a forró homoktól meggyötört lábát; és örült, hogy legalább ez az asszony pótolta a vizet könnyeivel. Igénye volt arra a már költséget is, nemcsak szívességet kívánó olajra is, amely forró égőv alatt annyira kell a kiszáradt fej- s arcbőrnek, s amelynek illata jólesik az embernek, akit Isten szaglőérzéssel és illatra igényesnek teremtett meg, és örült, hogy ez az asszony alabástromedényben tartott drága és jóillatú kenetével megkenete Őt. (Lk 7,38.44-6)

Ismerte a Messiás az igényt, és ezért nem mondta: köszönöm szeretetedet, csókjaidat és lábam mosását; de ha kedvemre akarsz tenni, add el ezt a kenetet, és add oda árát egy szegény özvegynek, aki inségben van. Igénye volt minderre, s aligha tévedünk, ha azt gondoljuk, hogy szívesen volt azok között, akik csókkal is kifejezték örömüket, hogy láthatják Őt; még Júdástól is elfogadta. **A betániai Lázár házában** aligha kellett a Simon házában hiányoltakat hiányolnia, s minden jel arra mutat, hogy **jól érezte magát** ott. Miért utasította volna el az emberi igény e kielégülési lehetőségeit az önként környezetül választott társadalmi réteg, a nem gazdagok anyagi lehetőségeinek mértéke szerint?

Ismerte nemcsak az igényt, ismerte az ünnepet is. Az ünnepet, amelyen a szegény embernek is jut egy jobb falat, víz helyett egy-két korty ital; valami azokból az igényekből, amelyeknek kielégítésére nincsen mód az élet hétköznapijain. A betániai vacsora erről beszél. Mária, aki nem segített a vacsorafőzésben, aki el volt foglalva az ige hallgatásával, aki tudván tudta, hogy egyetlen egy csak a szükséges, aki ismerhette és vállalhatta egész szívvel az adástörvényt, az irgalmat a szegények iránt, a szeretet rendjét is..., ez a Mária eltöri az alabástromedényt, és ömlik Jézus lábára, fejére "egy font igazi nárdus-kenet", "a valódi és igen drága nárdus-olaj", úgyhogy "a ház megtelt a kenet illatával". (Jn 12,3; Mk 14,3) Oda a háromszáz dénár, az akkori világban, s különösen annak szegényei között igen tekintélyes érték. Az asztalnál ülőknek ismerniük kell Jézus tanítását a földi és mennyi kincsről. Márk szerint valakik az ottlevőkből, Máté szerint a tanítványok "fel vannak háborodva" (ugyanaz a szó jelzi a tanítványok lelkiállapotát a Zebedeus-fiak, ill. anyjuk kérelmekor), s **reá is támadnak Máriára. De Jézus nem engedi bántani őt**, s ezzel magára veszi a tanítványok vádját, hiszen az Ő javára tette Mária, amit tett. Megdicséri érte Máriát, "jó ergon"-nak mondja, amit tett. (Mk 14,4-6; Mt 26,8-10)

A tanítványok "pazarlásról" beszélnek, (Mk 14,4; Mt 26,8) **Jézus nem tekint annak.** Nem azért, mert Ő a Messiás! Csak azért, mert ember. Ember, aki most olyan pszichés helyzetben van, hogy igényli, hogy legyenek érte, és tegyenek valamit érte (116c num). Ember, akinek egyszer van temetése, és megérdemli a végtisztességet. (Mk 14,8; Jn 12,7) Nem lenne illő megvonni ezt senki embertől. Még a szegényekre hivatkozva sem. Számára most lehet megtenni ezt az utolsó szolgálatot, és soha többet. Nem akar megfosztódni tőle: "Szegények mindig lesznek veletek,...de én nem leszek mindig veletek". (Mk 14,7; Mt 26,11; Jn 12,7)

A Messiás nem akart képtelenségeket, élettől idegen, embernek nem való dolgot az Örömhírről. A mindentadás parancsával sem. Nem akarta, hogy megakadjon egy jobb falat a torkunkon, le ne menjen rajta egy korty ünnepi ízű bor, soha illatot ne élvezzünk, soha ünnepet ne teremtsünk. Mindezt nem akarta. Még a mindentadás címén sem akarta. Miért tagadta volna meg övétől a lakoma jogát Az, aki a Hozzá-jövőknak a Lakomát ígérte?

57. GAZDAGOK, SZEGÉNYEK

a) Lélekben szegények

Az Örömhír a szegényeknek szól (11b num). Miért e diszkrimináció? **A mindentadás örömhíre miért korlátozódik a szegényekre, amikor a gazdagoknak sokkal inkább van miből adniuk, mint a szegényeknek?** Inkább az lenne a mindentadás örömhírnöke részéről a természetes, hogy örömhírét a gazdagoknak címezze: ne legyetek esztelen gazdagok, az Istenben legyetek gazdagok, mert ez el nem múló gazdagságot eredményez számotokra. Ez esetben az Örömhír másodlagosan ugyan, de kétszeresen is örömhír volna a szegények számára: a gazdagok nektek adják javaikat.

Nagyon alaposan kell megnéznünk ezt a kérdést. A "πτωχος" (ptóchosz = szegény) szó 29 alkalommal fordul elő az Újszövetségben. Ebből 19-szer az evangéliumokban, s ezeken belül 13-szor Jézus ajkán.

A Máté-féle Hegyi beszéd élén jelzős alakban találjuk Jézus ajkán: "πτωχοι το πνευματι" (ptóchoi tó pneumatī = szegények lélekben). (Mt 5,3) Ez a fordulat nemcsak Jézus ajkán, de az egész Újszövetségben is csak egyetlen egyszer fordul elő; ezen a helyen. A "pneuma" szó jelentését Jézus ajkán már ismerjük (40e num); ezen a helyen is Isten Lelkét jelenti. Biztos, hogy a Messiás nem mondhatja boldogoknak azokat, akik az Isten Lelkének birtoklásában hiányosak, szegények. A századok során kialakult e helynek az az értelmezése, hogy a Messiás nem a gazdagságtól határolja itt el magát. Nem, mert a gazdagság is jó dolog, a gazdagok is lehetnek övéi, és így boldogok; csupán arra kell vigyázniuk, hogy lelkükben függetlenek legyenek gazdagságuktól, ne ragaszkodjanak hozzá; egykedvűen viseljék el sorsukat, akár gazdagok, akár szegények. Ez lenne a Messiás eme mondatának értelme. Ez lenne a "lelki szegénység". Mi sincsen távolabb Jézus gondolkodásától, mint a szegénységgel és gazdagsággal szemben tanúsított indifferencia.

Ha összevetjük a "Lélekben szegényeket" a nyolc boldogság másik hét birtoklójával, a sírókra találunk, valamint azokra, akiket üldöznek, szidalmaznak, hazugságokkal illetnek; a prófétai sorsban részesülőkre találunk. A második és a nyolcadik boldogság birtokosai tehát egyértelműen a társadalmi gúla aljára utalnak. Részben még a negyedik boldogság birtokosai is, akik ugyan nem földi ételt-italt éheznek-szomjaznak, jutalmukat azonban Jézus mégis így jelöli: "jól fogják lakatni őket". A másik négy boldogság nagyjelentőségű országbeli magatartásokat állít a boldogokról: szelídséget, békeségteremtést, irgalmasságot és tisztaszívűséget. (Mt 5,4-12) Csupa olyan magatartásokat, amelyek a Pneuma sajátjai. Ennek alapján kézenfekvő arra gondolni, hogy az első boldogság is azoké, **akik nem akárhogyan szegények, hanem a Pneumának megfelelően, a Pneuma szerint szegények.**

Az "εν (τω) πνευματι = en (tó) pneumatī", a "τω πνευματι = tó pneumatī" és a "πνευματι = pneumatī" prepozíciós, névelős és főneves alakok váltogatják egymást, mégpedig azonos funkcióban. Jézus ajkán 7 prepozíciós és 1 névelős alakot találunk csupán. Nem Jézus ajkán az evangéliumokban 7+6+1, a többi újszövetségi könyvben pedig 36+9+16 ezeknek a száma. E 43 prepozíciós alakkal szemben a 15+17, tehát 32 a prepozíció nélküli alakok száma, nem Jézus ajkán.

Nem Jézus ajkán az evangéliumokban a prepozíciós alak jelentései: a Lélektől meghatározottan keresztelni, keresztelkedni, Gyermek-Jézust látni menni, Illés lelke szerint

viselkedni, (Mt 3,11; Lk 3,16; Jn 1,33; Lk 2,27; 1,17) valamint a tisztátalan lélektől meghatározottan a Messiást Jézusban leleplezni, ill. dühöngeni. (Mk 1,23; 5,2) **A névelős, ill. főneves alak jelentései:** a Lélektől meghatározottan Jézus kitalálja ellenfelei gondolatait, ill. felsóhajt, megrendül, megzavarodik, s a Keresztelő Lélek szerint növekedik. (Mk 2,8; 8,12; Lk 10,21; Jn 11,33; 13,21) Teljes tehát a prepozíciós és anélküli alakok funkcionális egybevágása. A Lélekben történő keresztelést a Márk evangélium kódexei - ennek megfelelően - **hol prepozíciós, hol főneves alakban** adják elő. Hasonlóan variálják a prepozíciós alakot a főneves alakkal az 1Kor kódexei: "Lélekben áldást mondani". (Mk 1,8; 1Kor 14,16)

A többi újszövetségi könyv gazdag anyagából kiemeljük azt a négy névelős (tó pneumatí) alakot, amelyekben a Lélek által meghatározott magatartást nem ige, hanem melléknév hordozza. Ezek ugyanis a legpontosabb megfelelői a kérdéses tartalmú "ptóchoi tó pneumatí" kitételnek: "Lélekben buzgó lévén...Lélekben megköztözött...Lélekben és testben szent legyen...Lélekben buzgók legyetek...". (Csel 18,25; 20,22; 1Kor 7,34; Róm 12,11) - Mindezek alapján nem kétséges, hogy e nyelvtani kapcsolatban **nem a "szegény, buzgó, szent, megköztözött" szavak jelentéstartalma kap valami alapvetően más jelentést, hanem a "pneuma" sajátosra finomítja a melléknévek szótári jelentéstartalmát.** Nyelvtanilag tehát teljességgel elutasítható az a magyarázat, hogy a "szegény" gazdagot, vagy gazdagot is (= **lelki szegény**) jelöl. Attól függetlenül, hogy az ily magyarázat ellentmondásban van a messiási szemlélettel.

A fenti négy helynek csak harmadikában ("Lélekben és testben szent legyen") jelöli a "pneuma" a "szóma"-val szembenálló pszichikai elvet. A többi helyeken, a szó jézusi használatának megfelelően a bennünk levő Lelket jelenti; a szarx-os, evilági meghatározottsággal szemben országbeli pneumá-s meghatározottságunkat.

A "ptóchoi tó pneumatí" tehát pontos jelentésbeli megfelelője a "ptóchoi en pneumatí" alaknak.

Az "en Pneumatí" ismerős fordulata Jézusnak. Dávid "Lélekben" mondja a Messiást a maga Urának; Jézus a "Lélekben" üzi ki az ördögöket; a tanítványok a "Lélekben" kereszteleődnek meg; övéinek a "Lélekben kell imádniuk az Atyát." (Mt 22,43; Mk 12,36; 12,28; Csel 1,5; 11,16; Jn 4,23-4) Mind e helyeken a fordulat értelme: a Lélektől ihletve, a Lélek erejében, a Lélek kedve szerint. Alkalmazva ezeket az eredményeket: Jézus azokról a szegényekről szól, akik nemcsak sorsként kapták a szegénységet, hanem e sorsukat egybekapcsolták a Lélek magatartásával. Ennek következtében **nem merőben anyagi-társadalmi értelemben szegények, hanem a szónak ezt a jelentését meg nem tagadva szegények úgy is, hogy az Isten Lelkében élnek.** Ez az értelmezés mélyebbre hatol, mint a társadalmi szegénységgel akkor együttjáró "írástudatlanság"-értelmezés (13e num). E két értelmezés egyébként megfér egymás mellett; nincsenek ellentétben egymással.

b) Társadalmi szegények

A Lukács-féle Hegyi beszéd nem ismeri már a "tó pneumatí" jelzőt. Ha a "boldogok" kitétel és az Isten-Országa-jutalom nem utalna a mátéi jelző ("Lélekben") tartalmára, akkor a "boldogok vagytok ti szegények, mert tiétek az Isten Országa" lukácsi mondat kizárólagosan a "szegény" szó társadalmi jelentésére utalna. Több okon. Először azért, mert e boldogság társbirtokosai a "most éhezők", a "most sírók", s végül azok, akiket gyűlölnek-kiközösítenek-szidalmaznak-kihajítanak. **Bármely társadalmi forradalmár elfogadná e verseket az**

elnyomottak, kizsákmányoltak osztálya élethű rajzának. Ugyanebben az irányban jelöli ki a "ptóchosz" jelentését a négy boldogság szembeállításával a négy jajjal. "De jaj nektek, gazdagok, mert megkaptátok vigasztalásokat!" A gazdagok nem boldogok, mert nem kapják meg az Ország jutalmát. A másik három "jaj" hordozói ugyanúgy kibontják a "gazdag" teljes képtartalmát, ahogy a másik három boldogság a szegényét. A jóllakottak, a nevetők és azok, akiknek "szépeket-jókat" mondanak az emberek, akik ennek folytán a hamis próféták sorsát élvezik, - ezek a "jaj" társbirtokosai. Ezt a képet is elfogadhatja bármely forradalmár az elnyomókról, a kizsákmányolókról, a hatalomban levőkről. (Lk 6,20-6)

Valakiknek gazdag-jóllakott-nevető-körülhízelgett voltát a forradalmár mindig olyan oknak látja, amely ténylegesen okozza az elnyomott réteg szegény-éhező-síró-üldözött voltát. Megtaláljuk-e ezt a szemléletet a Lukács-féle Hegyi beszédben? **A szegények sorsáért a szöveg az "embereket" teszi felelőssé:** "Boldogok lesztek, amikor gyűlölnék titeket az emberek...jaj nektek, amikor szépeket mondanak nektek mind az emberek, mert így tettek a hazug prófétákkal szemben atyáik". (Lk 6,22-3.26) Nem kétséges, hogy ehelyt Jézus negatív etikai tartalmú "ember"-fogalmával van dolgunk (40a num). Ugyanaz az Országra-képtelenség jellemzi őket, mint amit a gazdagokról állít. Az "emberek" és ezek "atyái" üldözik a szegényeket és a prófétákat; ugyanezek magasztalják a gazdagokat és a hazug prófétákat. Azonosak-e az emberek és atyáik a gazdagokkal? **A gazdagok is okai-e a szegények szegény-éhező-síró-üldözött voltának?** A szöveg az azonosítást kifejezetten nem végzi el.

Nem kifejezetten azonban tartalmazza. Az "emberek" ugyanis a szegényeket üldözik, s a gazdagokat dicsérik; a szegényeknek ellene vannak, a gazdagoknak mellette. Csak kettőre gondolhatunk: vagy azonosak a gazdagokkal, vagy a gazdagokhoz kapcsolják sorsukat. A forradalmi terminológia szerint tehát vagy gazdagok, vagy osztályárulók, de **mindenképpen a gazdagok által képviselt érdekszövetséghez tartozók.** A gazdagok érdekszövetségében levők okai tehát a szegények sorsának. Az össztörténelmi tapasztalat alapján pedig a gazdagok érdekszövetségének irányítói és elsődleges haszonélvezői rendre a gazdagok. A szöveg csak azért nem állítja kifejezetten a gazdagok felelősségét, mert ez anélkül is nyilvánvaló. Nyilvánvaló bármely időben és bármely helyen, de különösen a választott népen belül, amelyben **a szegénység fel nem számolt ténye a gazdagok törvénysértésének a következménye** (54b num).

c) Kit tart szegénynek?

Ebben a kettősségben látta és ragadta meg a társadalmat. Ahogyan nem ismert a jó és a gonosz mellett még egy harmadikat is, pl. a langyost, ugyanúgy az anyagi javak tekintetében sem csinált harmadik csoportot. A gazdagokat támogatók a gazdagokhoz tartoznak.

A Keresztelőnek üzent mondat "szegényei" az egészségügyi gúla alsó felével mutatnak rokonságot: vakok, sánták, poklosok, süketek, halottak; a názáreti beszéd "szegényei" pedig egy fogságba hurcolt nemzet megalázottaival. (Mt 11,5; Lk 7,22; 4,18) A vacsorára meg nem hívandó gazdaggal szembeállított "szegény" is az egészségügyi elesettekkel áll egy sorban; nemkülönben a királyi menyegzős vacsorára eljutó "szegények" is. (Lk 14,13.21) A két fillérjét is odaadó "szegény" özvegyasszony a fölöslegükből sokat dobáló gazdagokkal szembeállítva kapja a dicséretet. (Mk 12,42-3; Lk 21,3) A betániai vacsorán (a gazdagok életére jellemző) drága kenet hozza az ott ülők ajkára a "szegényeket", s e szembeállítás értelmében használja Jézus is szavunkat: "Szegények mindenkor lesznek veletek és tehettek velük jót, amikor akartok...". (Mt 26,11; Mk 14,7; Jn 12,8) A gazdag ifjú történetében, a

Lázáréban is, a szegény az, akinek javára lehet tenni a jót, akinek adni lehet. Zakeus is nekik akarja adni vagyona felét. (Mt 19,21; Mk 10,21; Lk 18,22; 19,18) A tanítványok is úgy gondolják, hogy Júdás azért hagyja el a vacsorát, hogy adjon valamit a szegényeknek. (Jn 13,29) **A szegény tehát olyan, mint a beteg, olyan mint a megalázott nemzet;** a szegény olyan, **mint akinek csak két fillérje van;** a szegény az, aki **nem olyan, mint a gazdag;** a szegény az, **akinek adni lehet,** mert **rászorul arra, hogy adjunk neki.**

Hogy meddig vagyunk szegények, és hogy mennyi anyagi jónak a birtokában vagyunk már nem szegények, hanem gazdagok, ezt nem határozta meg a Messiás. Nem, mert az Ő társadalmában is csakúgy volt, mint minden társadalomban: **a legszegényebbtől a leggazdagabbig fokozatos az átmenet, minek következtében valóságellenes egy adott javmennyiségnél meghúzni a vonalat.** Az elválasztó vonaltól közvetlenül jobbra, ill. balra lévők között éppen a fokozatos átmenet következtében csak olyan picli különbség lehet, amely valóságellenessé teszi a vonalon innen és túl levőnek két külön csoportba osztását. Valóságellenes lett volna a meghatározás azért is, mert különböző az egyes társadalmak életszínvonal-szintje, minek következtében egy adott társadalom szegénynek tekinti azt az embert, aki egy alacsonyabb anyagi szintű társadalomban gazdagnak minősül.

A Messiás abban az értelemben használta ezt a szót, amelyben minden idő kivétel nélkül minden társadalmá érti azt. **Lineáris baltól jobbfelé néző ábrázolás esetén az egyenes bal végén helyezkedik el a legszegényebb, jobb végén a leggazdagabb.** Minél közelebb van valaki a bal szélhez, annál inkább szegény; minél közelebb a jobb szélhez, annál inkább gazdag.

Maga is, tanítványai is a bal oldalon helyezkedtek el. Ezen az oldalon kell keresnünk a názáreti ácsmestert, a halászó Pétert és társát-testvérét, Andrást is. Tőlük jobb felé helyezkedhetett el Zebedeus,

aki nemcsak fiaival, hanem napszámosokkal is halászott, s aki utánaküldhette fiainak Szalómét, hogy gondoskodják fiaikról s azok társairól. (Mk 1,20; 15,40-1) Talán e tájon lehetett Lázár is, akinek családjában telhetett a 300 dénár árú kenetre is. Alighanem tőlük is jobbra találhattuk Mátét, mielőtt odahagyta a vámot; és bizonyosan jobbra a fővámos Zakeust. A jobb szél felé közeledően helyezkedhetett el a példabeszédbeli Lázár dúsgazdagja, nemkülönben a gazdag ifjú; errefelé kell keresnünk a Jézust halálra ítélő nagytanács tagjait, talán Arimateai Józsefet és Nikodémust is.

Örömhírével a Messiás ennek az egyenesnek a baloldalához fordult. A Tizenkettő között koldus aligha akadt. Maga sem volt az, a tanítványok javarésze ott lehetett a magukat kemény munkával eltartók között, csakúgy mint maga a Messiás. A Zebedeus-fiak és Máté személyében képviselve volt a balközép-középtáj is. **A gazdagokra nem gondolt.**

A **"gazdag" (plúsziosz)** szót tizenegy ízben találjuk Jézus ajkán. Az előfordulások éles képet rajzolnak arról, milyen jelentéstartalom kapcsolódott Jézus tudatában ehhez a szóhoz. Nem képesek odaadni vagyonukat a szegényeknek, csak valamennyit képesek adni a maguk bőségéből. Egymást hívják meg vacsorára, major s ökör miatt nem fogadják el a Messiás meghívását, esztelenként kincseket gyűjtenek maguknak. Jóllakottak, nevetők, és üldözik a Messiás szegényeit, miként a múltban a prófétákat. (Mt 19,23-4; Mk 10,25; Lk 18,25.23; 21,1; Mk 12,41; Lk 14,12.18-9; 12,16.21; 6,24; 16,19.21-2; 19,2; Mt 27,57) **Elnyerték már jutalmukat, azaz az Ország jutalmát nem kapják meg.** "Jaj" nekik, ahogy ezt a példabeszéd dúsgazdagja is példázza. Csak Zakeus az, aki otthagyja e jobb oldalt, s elindul bal felé. Nikodémust, Arimateai Józsefet, s talán a gazdag ifjút is még tanácstagként éri a

Tanács Messiást sújtó halálos ítélete, amelyért hazájuk három főgazdagja, Kaifás, Heródes és Pilátus viselik elsősorban a felelősséget.

Semmi kétség, amikor a Messiás "szegényt" mond, az egyenes bal oldalára gondol - alapvetően, de nem pusztán erre. Övéi hálót és házat és földet hagynak majd el, amikor meghallják a hívást. **A szegénynek szól ugyan az Örömhír, de csak a hívást meghalló szegényé lesz az Örömhír.** Ez a hívást meghalló szegény vállalja a Pneumá-hoz illő magatartást. Ez képes elhagyni azt a nemvagyon-valamit is, amivel bír. Magatartásának eszménye a két fillérét is odaadni képes özvegy. - Ez a szegény kapja jutalmul az Országot. Ez a szegény - a boldog.

d) Önmagunk szegényítése

A messiási szegény nemcsak születik szegénynek. Azzá is teszi magát. A közpapi-rendhez tartozván Zakariás az egyenesnek középtáján helyezkedhetett el, de fia szegénnyé tette magát: "Mit mentetek ki látni a pusztába?...puha ruhába öltözött embert-e? Íme, akik puhában járnak (drága öltözetben és gyönyörűségben vannak) a királyok palotáiban vannak". (Mt 11,7-9; Lk 7,24-5) Papfiúként mehetett volna János a paloták gazdagsága felé, de a pusztát, a teveszőrt, a sáskát választotta lakásul-öltözetül-táplálékul.

Kortárs írja a Messiásról: "...szegénnyé tette magát értetek..., hogy ti az Ő szegénysége által meggazdagodjatok". (2Kor 8,9) A gyermekségtörténetek ennek igazolására bemutatják az istállót és a barmok jászlát szülőotthonként, a menekülés viszontagságait pedig élete nyitányaként. (Lk 2,7; Mt 2,13) Túl ezeken az adatokon és kortársai előtt köztudottan - ama egyenes balszélén, falusi ácsként kereste kenyerét, hogy az óra elérkeztével Ő is otthagyja anyját és házát és szerszámain...mindenét. Ruhája belesimult Izrael szegényeinek ruháiba; s ennek következtében, amíg el nem veszik Tőle, amivel testét betakarta, sohasem hallunk öltözkéről. Enni is azt ette, amit adományként kapott azoktól, akikért vállalta a fizetés nélküli vándortanító életformáját. Mikor fedél alá akar kerülni, akkor se kerül mindig oda; egyébként ég alatt hált, az Olajfák hegyén vagy másutt. (Lk 21,37) Lakásviszonyát egyébként summázta is: "A rókáknak barlangjuk van, a madaraknak fészük, de az Emberfiának nincs hová fejét lehajtania". (Mt 8,20; Lk 9,58)

Ezt az életformát kellett övéinek megosztaniok Vele. **Övéi életszínvonalát is ilyennek akarta.** Az apostoli próbautak alkalmával rajzolja meg számukra ezt az eszményt. (Mt 10,9-10; Mk 6,8-10; Lk 9,3; 10,4) Arany, ezüst, rézpénz ne legyen övükben; erszényük se legyen. Ne vigyenek még egy ruhát magukkal azon kívül, ami rajtuk van. Utazótáskájuk se legyen, felesleges. Cipőt ne hordjanak, csak valami egyszerű bőrrel összekötött fatalp védje lábukat (Márk megemlíti egy ilyen engedményfélét). Ugyancsak Márk engedélyez egy vándorbotot is; Máté és Lukács nem. Nagyon valószínű, hogy az önmaguk elszegényítésének e rajzában a Messiás nem betűhöz ragaszkodó pontossággal járt el. Többször beszélt erről övéinek; hol valamivel többet, hol valamivel kevesebbet engedve a "gazdagság"nak. Ételről csak akkor gondoskodtak, ha magukra akartak maradni, ill. kezdetben, amikor még csak néhány tanítvány volt Jézusnál. (Mt 16,5; Jn 13,29; 4,8) Egyébként ették, amit kaptak: "Ugyanabban a házban maradjatok, egyétek és igyátok, amit azok adnak, mert méltó a munkás a maga jutalmára...a maga táplálékára". (Lk 9,4; 10,7; Mt 10,10; Mk 6,10) Mind e tanításoknál nyilván nagyobb súlyt képviselt az az életforma, amelyet három éven keresztül eléjük élt. **Megtanította őket, hogy kell elszegényíteniök magukat.** S közben alamizsnálkodásra is nevelte őket. (Jn13,29)

A Messiás szegény ember volt. Szegény embereket gyűjtött maga köré. Vándortanító életformájuk kedvéért "elhagyták" szegénységüket meghatározó szerszámaikat is. Még szegényebbé lettek. Csak alamizsnából éltek? Ették, amit adtak nekik? Az így kibontakozott valóság mindenesetre alapvetően más volt, mint a letelepült életet folytató és törvény által megparancsolt tizedet élvező ószövetségi papság életformája: tizedet-élvezésük a társadalom módosabbjai közé sorolta őket. Jézus és a tanítványok ingyen adták, amit kaptak. Az ellenszolgáltatás csupán a vándorprédikátor-gyógyító csapat megetetésében állott. (5Móz 14,22-9; Mt 10,8)

A messiási szegénység e második vonásának, önmagunk szegényítésének, van egy velejárója is. **Ez adja a messiási szegénység harmadik vonását.** A Keresztelő, bár nem született kimondottan szegénynek, elment szegénynek. Az önmagát szegénnyé tevés a szegények oldalára állította, s ezzel szükségképpen szembeállította őt a gazdagokkal. A királyi palota puhában járói nem nyugodtak, amíg végképp el nem szegényítették őt. Előbb a foglyok szegénységét rakták reá, majd hozzásegítették az elszegényedési folyamat teljességéhez, a mindentadáshoz. "Mártír" lett belőle, aki mindenét oda is helyezte, és akitől mindent el is vettek. A Messiás addig-addig szegényíti magát, amíg a gazdagok rajta is bevégez, amit önmaga kezdett el. **Az ország három főgazdagja fejezi be rajta a szegénnyé levés folyamatát.** Előbb bolondok ruhájába öltöztetik, majd maskara-királyi ruhába, s végül elveszik azt, ami betakarta testét. Megtalálják számára a helyet, ahol jó lesz neki ruhátlanul is, s ahol táplálékként ecettel is beérheti. Nagypénteken délután három órakor bevégeződik a Messiás elszegényedésének műve. - Tanítványai nem lehetnek nagyobbak Mesterüknél. (Mt 10,24-5; Lk 6,40; Jn 13,16; 15,20) Az ő sorsuk is csak ez lehet.

Ez a messiási szegénységfogalom hármass arca. Szegénynek született és a szegények közé indult. Szegényítette magát tovább, és ezt kívánta övétől is. A végső szegényítést, jövődőlő-parancsoló tételei szerint a gazdagok csakúgy elvégzik majd övéin, miként Ő Magán is.

e) A Messiás osztályszemlélete

Minden kétséget kizáróan el kell "marasztalnunk" a társadalmi osztályszemléletben. Hallatlan élességgel és sarkítással két réteget, két táborot különböztet meg: a szegényekét és a gazdagokét. Mégpedig kétségtelenül "lázító" jellegű hangon: a gazdagokat a szegények sorsa miatt elmarasztalva. Még inkább lázító a hangja, amikor a két tábor sorsát rajzolva "jaj"-t kiált a gazdagok felé. **Társadalomszemléletének osztályjellege kétségtelen.** Kérdéses csupán az, hogy osztályharcos is-e ez a szemlélet. Könyvünk következő fejezete (Erőt-nemalkalmazás és üldözöttség) világosra rajzolja majd, hogy **nem hirdetett osztályharcot. De kétségtelen, hogy egy osztályhoz szólt;** a kicsik, az üldözöttek, a szegények osztályát hívta magához. A másik tábort illetően gyakorlatilag reménytelen volt. Az egyetemes hívás őket is elérte, szívesen is látta őket a mindenkit magához ölelni akaró Messiás. De csak egy feltétellel: ha otthagyják osztályukat és átállnak a kicsik, az üldözöttek, a szegények táborába. Aprólékos gonddal kell ezt igazolnunk az Úr tanításából.

Hogyan látta a Messiás a gazdagnak Isten népévé válhatását? Ebből a szempontból nem jelentéktelen a gazdagról és a szegény Lázárról szóló példabeszéd. A gazdag gazdag voltát a példabeszéd az öltözködés és táplálkozás luxusszintjével jelöli: "Bíborba és patyolatba öltözködött, és dúsan lakmározott mindennap". (Lk 16,19) Hogy vagyona az evilági ország törvényeibe ütköző lett volna - erről nincsen szó. Hogy a házának kapujában fekvő Lázárnak senki sem adott volna enni a gazdag asztaláról lehulló morzsákból - ez a kódexek legnagyobb részéből hiányzik. Feltehető, hogy egyes másolók meg akarták találni elkárkozásának okát; a

fentieket nem találván elegendőnek az elkárhozáshoz. Pedig **a példabeszéd világosan megmondja, miért kárhozott el gazdagunk:** "Emlékezzél, életedben elvetted a jókat...most...pedig gyötrődöl". (Lk 16,21.25)

Különben is, ha semmi sem jutott volna az asztalról Lázárnak, aligha feküdhetett volna kapujában. A kutyák nyalogatták; tehát egy kicsit a házhoz tartozónak kellett számítania. Egy éhező ember a ház kapujában - huzamosan elviselhetetlen a gazda számára, és segít magán: ráusítja a kutyáit, és azok elzavarják. **Házikoldusnak kellett e Lázárnak lennie.** Hiszen a gazdag a pokolban Lázár segítségét kéri Ábrahámától, s Ábrahám nem mondja neki: te sem segítettél rajta. A gazdag talán láthatott más ismerősöket is Ábrahám kebelén, de nem tőlük várja a szolgálatot, hanem Lázártól. Úgy gondolja, nyugodtan számíthat reá, hiszen egy kicsit házanépe volt. Ha súlyos lelkiismeretfurdalás gyötörné Lázár miatt, meg sem próbálkoznék neve említésével, hiszen Lázár visszautasítására számítana.

Lázár szegénységét két mozzanattal rajzolja meg a példabeszéd: fekélyeit említi és vágyát, hogy jól lakhasson a gazdag lakomájának maradékából. (Lk 16,20-1) Ezek voltak életének bajai, s e bajokkal teli életnek a példabeszéd szerint ugyanolyan természetes következménye, hogy vigasztalódik Ábrahám kebelén, mint amilyen természetes következménye a gazdag jó sorsának a gyötrődés: Lázárnak rossz sora volt, tehát itt vigasztalódik. (Lk 16,25) **Eddigi eredményeink birtokában Lázárnak nemcsak szegénynek, "Lélekben szegénynek" is kellett lennie.** A messiási szegényfogalomban nemcsak az anyagi értelemben vett szegénység van benne, hanem benne van a törődés is Isten Országával.

A Messiás gazdagfogalma ezzel szemben nem mutatja ezt az összetettséget. A szegény lehet csak külsőleg azonos a Messiással, és lehet belsőleg is az (54d num). De a gazdag mindenképpen a pokolhoz tartozik, mindenképpen kívül marad az Életen. **A jó és istenfélő gazdag - a Messiás számára ismeretlen fogalom.** Ha jó és istenfélő, megszűnik gazdagnak lenni. De a gazdagságát az Országért odahagyó gazdag a Messiás számára az Élet nem jellemző határeset. E határeset (ill. az afelé indulás) századunk osztályszemléletéből is ironiát vált ki: "szívére veszi terhünk, vállára venni nem bolond" - mondja a szocialista költő a jóságos tőkésről. Azért, mert akadt egy Zakeus, nem szelidített, nem szelidíthetett a fenti példabeszéden: Zakeus elindult afelé, hogy megszűnjön gazdagnak lenni.

A példabeszéd gazdag embere, adta legyen bár meg Lázárnak, házikoldusának-szegényének, amit egy házikoldusnak, szegénynek meg szoktak adni, mégis mint gazdag felelős a szegénységért, a szegények létezéséért. A választott népen belül nem volna szabad gazdagnak és szegénynek lenni; ez ellenkezik Izrael testvérfogalmával. A Messiás kitágított testvérfogalma még kevésbé áll szóba a vagyonát a szegényeknek oda nem adó gazdaggal. **A példabeszéd gazdagja nem teljesítette az adástörvényt.** Megmaradt gazdagnak, és elkárhozott. Az elkárhozás indoklásaként nincs szükség a "de senki sem adott neki" szavak betoldására.

f) A Messiás a gazdagokért

Az Örömhírt a szegényeknek hirdette! Tényleg így volt? **A gazdagokkal meg sem próbálkozott?** A királyi menyegzős vacsora példabeszéde szerint igen, de hiába: kimentették magukat, a gazdagságuk - majoruk, ökrök - nem engedte meg, hogy elfogadják a meghívást. (Lk 14,18-20; Mt 22,5) A Messiás kétkezi és vizenjáró emberekből választotta ki a Tizenkettőt; a hatalom birtokosait, a főgazdagokat sohasem kereste meg. Sem Pilátust, sem Heródest, sem Kaifást. Ezek udvarát, környezetét sem; Pilátus és Heródes felől nem jött férfi

Hozzá, Kaifás felől jött Nikodémus, de érkezése nem járt eredménnyel. Ezeknek az erőknek közelében, azaz Jeruzsálemben, sikerei is mérsékeltebbek voltak: nagyon sűrűn fogdosták a fővárosban azokat a köveket, amelyekkel ősi szokás szerint el szokták hallgattatni a prófétákat. Jézus e hatalmas főgazdagokkal már csak akkor találkozott, amikor kötélvégen hurcolták, s a keze már össze volt kötve. **Palotájukat önszántából soha meg nem kereste.** Ha önként jöttek Hozzá, fogadta őket; nem gombolkozott be, próbálkozott velük. Még akkor is, ha éjszaka keresték meg. Még inkább, ha nem éjszaka. Nappal kereste meg Őt a "gazdag ifjú". (Mt 19,16-26; Mk 10,17-27; Lk 18,18-27)

Egy leprás és a holdkóros fiú apja térdelt le csupán Jézus előtt, (Mk 1,40; Mt 17,14) de ezek nagy dolgot kértek: gyógyulást. A gazdag ifjú csak kérdezni akart valamit, s ezt térdénállva kérte; s még hozzá utánafutva Jézusnak. (Mk a Mt 19, Mk 10 és Lk 18 fenti párhuzamos helyeinek csak a verseit jelöljük: -,17,-) Országgra vonatkozó kérdésekkel nem nagyon futottak Jézus után, és ily tartalmú feleleteket nem is hallgattak térdénállva. És különösen nem tették ezt gazdag ifjak. Máté számol be róla, hogy "ifjú volt". (20-22,-,-)

Mindhárman, hogy "gazdag volt", (23-4,25,23-25) "sok birtoka" volt. (Mt 22,22,-) Lukács közli a harmadik tudnivalót róla, megjelöli társadalmi rangját: "αρχων" (archón) volt. (-,-,18) E szó önmagában állva, szórványos jelentésektől eltekintve, a nagytanács nem főpapi tagjait jelöli. (Lk 23,13.35; 24,20; Jn 26,48; 12,42)

Nikodémus maga is így szerepel: "a zsidók archón-ja". "Főrend" - mondhatnók magyar feudális hasonlattal. **Ilyen "főrend" volt a gazdag ifjú; vagy talán az egyik főrend ifjúvá serdült gyermeke.**

Felette különös, hogy valaki nappal és utcán és ilyen elfogulatlan kereső, eligazítást váró magatartással keresi meg Jézust, és éppen ebből a gazdasági-társadalmi rétegből. **Még különösebb az utánaszaladás az utcán és a térdreborulás. Nagy belső küzdelemnek,** talán már sokszor elhallgattatott közeledési szándéknak **kell rejtőznie mögötte.** Elhallgattathatta ezt maga, vagy talán apja, környezete. Az utolsó jeruzsálemi út idejére esik ez a találkozás, a Jézus és a főrendek közti meghasonlás végső kiéleződésének napjaira. Így lenne érthető ez a különös találkozás. **Valami nagyon mélyről jövő, őszinte kereső szándékot árult el kérdése is, viselkedése is.** Ez magyarázhatja a Messiás rokonszenvét: "Jézus pedig rátekintve megszerette őt". (ismét csak a verseket jelöljük)-,21,-) A Nikodémusé mellett ez a második őszinte érdeklődést mutató közeledés a társadalmilag igazán nagyok világa felől. Ez is megghiúsult. Az ifjú "elszomorodva...szomorúan és búsan.. nagyon szomorúan" távozott. (Mt 22,22,23)

Pedig milyen volt ez a közeledés! Nemcsak külső formájában, szavaiban is. Jézust méltán meghatotta a megszólítás is, a kérdés is. Ki férfiember, s különösen ki a hatalmasok közül mondotta Őt a szív futásban és letérdelésben mutatkozó egyszerűségében "jónak"? (Mk -,17,18; Jn 7,12) Kérdése pedig Jézus Lelkéből lelkezett; messiási küldetésének közepébe talált: hogyan lehet örök birtokba kapni az Életet. (Lk 18,17) **Ki is volt az, aki így közeledett?** A Törvény alapján nevelkedett fiatalember; azon nevelkedett, aminek tökéletessé tevéséért jött a Messiás. Főember fiaként talán Istvánnal és Saullal együtt ült Gamáriel lábánál a jeruzsálemi főiskolán. Mindenesetre a Törvény megtartására törekvő Pál öntudatával mondja, hogy "megőrizte azt ifjúságától kezdve". (20,20,21; Fil 3,5) És úgy jött, olyanként futott utána, aki kész ennél többre is. Éppen azért futott utána, mert hajlandó volt reá. Nem a farizeusok önelégültségével futott utána, **s amikor képtelen volt az Út vállalására, akkor**

sem fordult ellenségesre-fölényesre. Szomorúan távozott, mert nem volt képes az Útra az, aki megkérdezte: "Minek vagyok még híjával?". (20,-,-)

Megmondja neki, hogy **egyetlen dolognak van híjával**. (-,21,22) Ez az egy kell ahhoz, hogy örökölhessen az Életet. A Máté-féle feltétel: "Ha tökéletes akarsz lenni..." (21,-,-) az örök életnek a feltétele (39d num). Ha ennek az egyetlen hiányosságnak az eltüntetése csupán a tökéletességhez kellene, és nem az Élet elnyeréséhez, akkor semmi értelme sem volna azoknak a szavaknak, melyeket a gazdag ifjú távozta után mondott Jézus a Tizenkettőnek.

A Messiás komoly kísérletet tesz ez alkalommal egy társadalmilag kiemelkedő, hatalmas, **gazdag** ember **megnyerésére**. Felhasználja erre mindenekelőtt a "jó Mester" megszólítást: "Miért mondasz engem jónak? Senki sem jó, csak az Isten!". (-,18,19) Az ifjúnak nem keveset kellett vívódnia magában arról, hogy kicsoda ez az ember? Lehet-e közönyösnek maradnia? Lehet-e hozzá nem állnia? Jézus a fenti válaszkérdéssel akarhatta megköstolni őt: Mit gondol Róla? Kinek tartja az Emberfiát? A gazdag ifjú azonban akár szónoki kérdésnek érezte, akár feleletet várónak a messiási szavakat, nem tudott vagy nem akart állást foglalni. Amikorra ő eljut odáig, hogy utánafut e galileai Prófétának, addigra Jeruzsálemnek és éppen az ő társadalmi körét magában foglaló nagytanácsnak ez a legtöbb gondot okozó kérdése. Hogyan ne tudná éppen ő, hogy Jeruzsálemben készek kiközösíteni a népből, aki Messiásnak vallja a Galileait. (Jn 9,22)

Ha a gazdag ifjú itt péteri vallomást tett volna, akkor a Fülöp-Cezárea-beli vallomás hite szükségképpen maga után vont volna a kafarnaumi vallomást is: "az örök élet igéi Nálad vannak". (Jn 6,68) S ez esetben a gazdag ifjú nem távozott volna szomorúan. **A messiási kérdés az ifjú hitének kitapogatását célozhatta**. Az odafutás lélektani háttere valami nagyfokú és kínzó bizonytalanság lehetett. Alighanem ugyanez a bizonytalanság magyarázza, hogy válaszatlan maradt a Messiás kérdése.

Az örök életre bemehetés feltételeinek mondott parancsokként mindhárom evangélistánál szerepelnek a Dekalógus IV-VIII. parancsai. A VII. kibővül Márknál a "Meg ne károsíts" parancscsal, Máténál pedig lezárja a sort a "Szeresd felebarátodat úgy, mint ahogy önmagadat" parancs. (19,19,20) A maga alamizsnálkodási gyakorlatára gondolva a gazdag ifjú a vallásos gazdagok képtelen naivitásával-önáltatásával (Máténál is!) azt feleli, hogy mindezeket a parancsokat megtartotta. Azaz úgy szerette felebarátját, mint önmagát, és mégis sikerült neki mind a mai napig megőriznie vagyonát. A gazdag ifjú nem tudja, hogy a Messiás úgy gondolja, hogy ő csak a szegények kárán lehet gazdag. A Máté-szöveg alapján készült Héber-evangélium idevonatkozó fennmaradt töredékében Jézus rápirít a gazdagra: **hogyan gondolhatja, hogy teljesítette a Törvényt, amikor Ábrahámnak annyi fia és lánya szenved inséget**.

A gazdag ifjú nem ismeri a Törvény szándékait sem, mégkevésbé a tökéletesített Törvény tartalmát, és így nem sejtette, miféle válasz fog érkezni kérdésére. **Hideg zuhanyként hatott reá a válasz**: "Add el a vagyonodat...add el, amivel csak bírsz...adj el mindent, amivel csak bírsz". (21,21,22) Majd hallja a földi kincsektől való megszabadulást feltételező mennyei kincsgyűjtésre szóló biztatást: "kincsed lesz a Mennyekben". S mivel ennek végrehajtásával a gazdag ifjú szegénnyé tenné önmagát - szegénnyé, akinek hirdetik az Ország Örömhíre - el is hangzik az őt olyannyira megkedvelő Messiás ajkán a hívó szó: "Jöjj, kövess engem!". (21,21,22) Elhangzik e követés végső konzekvenciájával együtt: "vedd fel keresztedet". (-,21,-)

A kísérlet meghiúsult. A gazdag ifjú lelkében élő nosztalgia nem volt elegendő az Úthoz, és így az Életre bemehetésre sem. Nagy volt, gazdag volt, hatalmas volt a világban, tehát nem szólhatott hozzá az Örömhír. Igénye lett volna e hatalmas szavú, szelíd tekintetű és végső soron őt olyan nagyon szomorúvá tevő Galileaira. Rajonghatott Érte, de hiába. Képtelen volt odaadni Érte mindazt, ami számára az életet jelentette, a mammont. Szívesen alakította volna a Messiás kívánságára egyben-másban, s talán nem is kevésben, a gyermekkorától fogva tanult és gyakorolt követelményvilágot. **A Messiás azonban nem igazításokat akart életformáján, hanem az életformáját akarta.** Nem módosításokat akart az ifjú nagy, gazdag és hatalmas társadalmi létén, hanem éppen ezt a nagy, gazdag és hatalmas társadalmi létet akarta elvenni tőle. Az ifjú hajlandó lett volna másképpen gazdagnak lenni, de a Messiás szegénnyé akarta tenni őt.

Nemcsak a gazdag ifjú volt szomorú. Komoly érzelmi hullámokat váltott ki e meghiúsult kísérlet a Messiásból is. Bár tudta jól, hogy nem jött mindenkiért, hiába lett küldve mindenkihez, mégis Kaifást, Heródest, Pilátust teljesen reménytelen lett volna metanoiára hívnia. De ebben a gazdag ifjúban reménykedett. Nagyon szerette volna megnyerni, "megszerette" őt. Rokonszenv alakult ki Benne. S éppen ezért kétszeresen fájt határainak tudatára ébredni, amikor beleélte magát a "mégis, a hátha" törekvéseibe, s az ezt kísérő érzelmekbe.

g) Ami az embernek lehetetlen

Ez a gazdag akart volna jönni, s képtelen volt reá. Szomorúan távozott, mert képtelen volt jönni. Amit Máté és Márk úgy ad elő a gazdag ifjú távozása után, hogy a Messiás a tanítványaihoz fordult, azt Lukács ezzel a lélektani kapcsolással mondja el: "Látván pedig őt (szomorúvá lenni), Jézus így szólt". Ha a zárójelben levő két szó másolói betoldás, akkor az evangélista látásmódja szerinti betoldás, mert az előző mondat így hangzik: "Hallva ezeket nagyon szomorúvá lett". (-,23-4) S amit most a Messiás mond, az olyan, mint egy sóhaj, mint egy sirató: "Milyen nehezen mennek be Isten Országába azok, akiknek pénzük van". Máténál kevésbé érzelmi a fogalmazás: "Bizony mondom nektek, hogy a gazdag nehezen jut be a Mennyei Országába". (23,23,24) Ebben a fogalmazásban viszont az ünnepélyes stílusfordulat nyomatékozza a másik két megfogalmazásban érzelmibb színezetű tartalmat.

Mindezeket tanítványaihoz fordulva mondja, hiszen a lehorgasztott fejű gazdag ifjú már messze jár. A tanítványok ekkor még a társadalmi nagyság, gazdagság, hatalom illúziójában ringatják magukat, hiszen nem sokkal e jelenet után váltja majd ki Szalóme és két fiának magatartása a második rangvitát. Amit Jézus szavai kiváltanak belőlük, azt Márk a "θαυμβεῖσθαι" (thambeiszthai) szóval jelöli: megrémülni, csodálkozni. Még négyszer fordul elő a szó az evangéliumokban, s három esetben kétségtelenül a rémület irányába hajlik el jelentése, (Mk 10,32; Lk 4,36; 5,9) s csak a negyedikben hajlik talán inkább a csodálkozás felé. (Mk 1,27) Itt is elsődlegesen rémületet fejez ki: "a tanítványok azonban megrémültek szavain". (-,24,-) Érthető a rémület, hiszen ők a szóban forgó Isten Országá címén készülnek gazdagok lenni. Hogyan ne rémülnének meg! Saját álmaikról van szó. **A Messiás elsődlegesen a gazdag ifjúról beszél, ők elsősorban magukra gondolnak.**

Az evangélista nem jegyzi fel, milyen szavakkal adtak kifejezést rémületüknek, de szólniuk is kellett; hiszen a Messiás nemcsak arcukról olvasta le a rémületet. Nem, mert az evangélista így folytatja: "de Jézus tüstént válaszolva mondta nekik ...". Megszólítása szívhang, megrémülésüknek szól: "Gyermekeim!" De **csak a megszólítással tudja enyhíteni rémületüket, szavainak folytatásával nem.** Sőt, tovább fokozza a rémületet kiváltó

tartalmat. Ugyanazzal a fájdalmas felkiáltó mondattal megismétli korábbi szavait - egy kis változtatással: "akiknek pénzük van" helyett most ezt találjuk: "akik a vagyonban bíznak". "Bízni valamiben" a Messiás ajkán annyit jelent, mint abba helyezni reményüket; (Mt 27,43; Lk 11,22; 18,9) az esztelen gazdag kilátástalan-reménytelen magatartását jelenti. Így válaszol tehát rémületükre: "Gyermekeim, milyen nehezen jutnak be Isten Országába azok, akik a vagyonban bíznak". (Mk -,24,-) Amit ezek után mond, az betetőzni a csodálkozó rémületet.

E folytatás már mindhárom evangélistánál megtalálható. Egy hasonlatot tartalmaz, amely a képekhez szoktatott tanítványok számára végleg hivatva van tisztázni a gazdag lehetőségeit Isten Országában: "Könnyebb a tevének **átmenni** a tű fokán, mint a gazdagnak **bemenni** a Mennyei Országába". (24,25,25) Az "átmenni" és "bemenni" szavakat az eredeti egyetlen kétszer ismétlődő szóval jelöli: "eiszērcheszthai". Jézus mondott egy lehetetlenséget: a teve tökéletesen képtelen a legfeljebb 1-2 mm-nyi tűfokon átjutni. A tűfok e mondatban köznév, s nem "tulajdonnév" egy városkapu melletti személyi bejárónak. A kritikai szöveg ugyanis a "fok"-ra három különböző szót használ, sőt a variánsok még egy negyediket is ismernek; a "tű"-re kettőt:

Mt: δια τρυπηματος ραφιδος (dia trüpématosz raphidosz), ill. τρηματος (trématosz), τρυμαλιας (trümaliasz);

Mk: τρυμαλιας (trümaliasz), ill. τρυμαλιδος (trümalidosz)

Lk: τρηματος βελωνης (trématosz belónész), ραφιδος (raphidosz) ill. τρυπηματος (trüpématosz), τρυμαλιας (trümaliasz). (24,25,25)

Ha a fentiek egy személyi bejárót jelentenének, melyen a teve nagy ügyel-bajjal, teher nélkül esetleg keresztül tud nyomakodni, akkor érthetetlen lenne ez a stilisztikai bőség. Az újabb egzisztenciális irodalom nem is említi már ezt az értelmezési lehetőséget. A nem átvitt értelmű tűfokon pedig a teve semmiképpen sem tud átjutni. **Az átjutás egyenlő a teljes lehetetlenséggel.**

Nos, ennél a teljes lehetetlenségnél is nagyobb lehetetlenség a gazdag bejutása az Isten Országába. Ez a négyzetre emelt lehetetlenség ráteszi a zárókövet a lukácsi jajra, a Lázár-példabeszédre, a szegények javára történő diszkriminációra. Akkor is kizárta volna a Messiás a gazdagok országbeli lehetőségeit, ha alapfokú lehetetlenséggel fogalmazott volna: "Hát ahogy egy teve át tud jutni a tűfokon, úgy sikerül a gazdagnak is bejutni az Országba".

h) Ami az Istennek lehetséges

A tanítványokban tökéletes a konsternáció. Jézusnak már semmit sem mondanak. Egymás felé fordulnak. Azok, akik magukban hordják a megújuló rangviták alapjait, ti. a gazdaggá lenni akarást, három esztendőn keresztül és az utolsó vacsora terméig. Egymás felé fordul a tizenkét férfi. Lelkiállapotuk rajzában a korábbi felváltja az "εκπλησσεσθαι" (ekplészeszthai) ige, melynek szótári jelentései: megrémülni, megzavarodni, elkábulni. Mint már annyiszor, újra halomba döntve minden elképzelésük: "Még jobban megzavarodva így szóltak egymáshoz: De akkor ki képes megmentődni". (Mk 10,26; Mt 19,25; Lk 18,26) A Messiás arra tanította őket, hogy megmenteni jött őket; és arra, hogy akit Ő meg nem ment, az elvesz örökre. Ők hatalomátvételre készülnek, s a velejáró gazdagságra. S most tudomásul kell venniük, hogy a lehetetlennél is lehetetlenebb számukra ez a megmentődés. Kérdésük valójában ennyit jelentett: **Akkor mi hogyan fogunk bejutni Isten Országába?** Közülünk vajon kicsoda? Mert ki nem akar közülünk gazdag lenni? Hiszen éppen arra készülünk, annak kapujában és annak előestéjén levőnek gondoljuk magunkat.

A Messiás látja és hallja megzavarodottságukat. Rájuk néz és mond nekik valamit, ami nem von vissza semmit, nem vonhat vissza semmit az előzőkből, de átsegíti őket ezen a zavaron, és nyújt nekik egy reménysugárt, hogy képesek legyenek tovább követni Őt a Jeruzsálem felé vezető úton - igaz, már tele rettegéssel. (Mk 10,32) Folytatja a lehetetlenség-témát. Bár nem Ő mondta ki a "lehet-nem-lehet"-et, de a tevehasonlat eléri a célt, s a tanítványok kérdése arról beszél, hogy megértették a "lehetetlenséget". Meg kell őket vigasztalni. Egy még meg sem levő, csak megszerezni akart gazdagság miatt kellett kétségbeesniök: van-e ezek után még lehetőség? Jézus segít: a szóban forgó dolog, tehát "ez (τοῦτο = túto) embereknél lehetetlen, de nem az Istennél; mert az Istennél minden lehetséges"; ill. "Ami az embereknél lehetetlen, az lehetséges az Istennél". (Mt 26,27,27) **A tanítványok aligha értették, mire gondolt Mesterük. Csak örülhettek a megnyugtatósnak:** ha Istennél van lehetőség, akkor minden rendben van; nem is az embereknél, az Élő Isten Fiánál keresik azt, amit keresnek. Nincs reflexió részükről, magukban végzik el maguk megnyugtatósnak folyamatát. A péteri kérdésfeltevés arról beszél, hogy ez sikerült. A reménybeli gazdagságról átvált tényleges szegénységükre: hiszen mi még a szegénységünket is elhagytuk. Az elhagyásért járó jutalom, melyről Jézus biztosítja őket, egy időre talán teljesen elfújja rémületüket (113d num).

Nekünk azonban meg kell értenünk, mire gondolt Jézus azzal, hogy Istennél lehetséges, ami az embereknél lehetetlen. Kijelentése csak akkor lehet harmóniában az egész történettel, ha azt akarja vele elmondani, hogy az ember önmagától képtelen arra, hogy ne akarjon vagyonhoz jutni; s még inkább képtelen önmagától arra, hogy meglevő vagyonától megváljék. **De az Isten elég erős arra, hogy elindítson bennünket arrafelé, hogy ne akarjunk vagyonhoz jutni; sőt még arra is, hogy vagyonunktól megváljunk.** Minden olyan értelmezés, amely ennek ellenére van; amely arra gondol, hogy bemehet Isten Országába az, akinek gondja a "többi mind", aki "esztelen" - ellentmondás és lerontása mindannak, amit a Messiás ez alkalommal is és egész tanításában egyértelműen hirdetett. Sem a képességileg gazdag, aki törekszik a gazdagságra, sem a tényleges, aki birtokában van annak - egyik sem juthat be. De az Isten elég erős reá, hogy mást keressek, hogy mással törődjem. Elég erős reá, hogy ne akarjak gazdag lenni; és elég erős arra is, hogy eladjam vagyonomat, ha gazdag vagyok.

58. A BIRTOKLÁS ÍGÉRETE

a) Időtlen és időbeli adás

Az ember tegnap, ma és holnap - előbb (időbeli elsőbbséggel) kenyeret akar. Az "országos" gondoktól meghatározott, Messiás-tanította imádság közepén is ott találjuk ezt a létezési feltételt jelentő kérést: "Mindennapi (elegendő) kenyerünket add meg nekünk ma (naponként)". (Mt 6,11; Lk 11,3) Utánamenni Jézusnak, szeretni, teljesíteni az adástörvényt - mindezt egybefoglalva: keresni az Országot, csak a mindennapi kenyér megléte mellett lehetséges. A Messiás számára is, övéi számára is. **Hogyan is áll az adástörvényt teljesítő nép a mindennapi kenyér színe előtt?** - A mindennapi, az elegendő kenyér is a "többi mind" világába tartozik,

melyet az Isten népe nem kereshet, melyet a Mennyei Atya ráadásként hozzáad az Országhoz annak, aki az Országot keresi. Hogyan biztosítja a Mennyei Atya az Ország népe számára a mindennapi kenyeret?

A Názáreti abból a világból hozta el közénk Örömhírét és annak adástörvényét, amelyben nincsen magántulajdon (6c num). Abból a világból, amelyben az időtlen adás biztosítja a mindent-birtoklást - köztulajdon alapján. Abból a világból, amelyben a köztulajdon nem is kezdeti állapot, nem is fejlődés (még kevésbé erőszakot alkalmazó fejlődés) eredménye. Az adástörvényt onnan közénk hozó Messiás a mindentadás örömhírével együtt elhozta-e számunkra a mindent-birtoklás örömhírét is? Az anyagiak odaadása ellenében megígérte-e az anyagiak birtoklását? S ha igen, **az anyagiak birtoklásának milyen tulajdonformájáról szól a magántulajdont nem ismerő Időtlen Országból jövő Örömhír?**

Megengedi annak a birtoklását, ami az ácsmester és családja biológiai létfeltételét, a mindennapi-elegendő kenyeret biztosítja ma és naponként. Megengedi annak birtoklását, amit a vándortanító-életforma választása esetén csak elhagyni kell, de eladni nem. **Az ezen a mértéken túli birtoktól azonban az Isten népének meg kell szabadulnia**, mert a mammonnak nem szolgálhat, mert a gazdagság elfojtja az Ország igéjét, (Mt 13,22; Mk 4,19; Lk 8,14) mert az anyagi javak bősége nem biztosítja az Életet, (Lk 12,5; 21,4) mert kincseket nem gyűjthet a földön, aki Istenben akar gazdag lenni. (Mt 6,19; Lk 12,21) Éppen ezért el kell adni értékeit (χρημα = chréma), (Mk 10,23-4; Lk 18,24) vagyonát (ὕπαρχοντα = huparchonta), (Mt 19,21; Lk 12,15.33; 14,33) tulajdonát (κτημα = ktéma), (Mt 19,22; Mk 10,22) ill. mindazt, amit birtokol (πάντα ὅσα εχει = panta hosza echei). (Mt 13,44-6; Mk 10,22; 12,44; Lk 18,22; 21,4)

Ki veszi meg a gazdag ifjú vagyonát, ha elszánja magát az égi kincs gyűjtésére? Egy másik gazdag? Nem szükségképpen; eladhatja olyan parcellákra bontva is, amelyek a vásárlók számára biztosítják, hogy megéljenek belőle úgy, miként a názáreti ácsmester. Ebben az esetben Isten népe is lehet vásárló. Amit nem kell Isten népének eladnia, az nem a "személyi tulajdon". Termelőeszközeit sem kell eladnia. **Ezt a megengedettet nevezzük talán "kis-magántulajdonnak". Amit pedig el kell adnia**, az legyen a "nagy-magántulajdon". Jézus köztulajdonról, vagy arról, hogy övéi köztulajdonként birtokolt javakat kamatoztassanak munkájukkal nem beszélt. Nincs nyoma annak, hogy jogi értelemben köztulajdont akart volna. A jeruzsálemi egyház gyakorlata sem mutatja ezt; csak az eladott javak árának szétosztását végezték közösségben; csak az adástörvény megvalósítását tették kollektívvá. (Csel 2,44-5; 4,34-7; 5,1-11 Lk 18,22; 21,4)

Bár abból a világból jött, amely nem ismerte a magántulajdont, nem gondolt az idő világában a birtoklásforma valaminő intézményesítésére, alighanem még a fogyasztás intézményesítésére sem. A többi egyházak nem is követték egy az egyben a jeruzsáleminek a példáját. **Nem a jog és jogi intézmények vonalán** akarta, hogy az időbeli ország tükrözze az időtlen Ország tulajdonviszonyait. Hogyan akarta?

b) Adás és kapás

A létmegnyilvánulásokat tartalmazó négy dinamikus létkategóriából (9b num) az anyagi javak szempontjából a szerzésnek, a vevésnek és az adásnak van kiemelkedő jelentősége. **A szerzés, vevés és adás magatartásai által juthat ugyanis az ember anyagi javaknak birtokába.** A szerzés nem közvetlenül embertől emberig erő vonatkozás. Éppen azért különböztettük meg a vevéstől, hogy nem a másik embertől veszem el, amit megszerzek - mint a vevés esetén. A

vevéssel pedig éppen a másik embertől lopom, rablom, aminek birtokába jutok. A szerzés még nem feltétlenül eredményezi a másik ember szegényedését, a vevés igen. Ilymódon a vevés embertől emberig érő kategória, amelyben a vonatkozási 1.pont gazdagodik anyagi javakban, mégpedig a vonatkozási 2.pont elszegényedése árán.

Miként a vevés, az adás is embertől emberig érő vonatkozás. Azzal a különbséggel, hogy adás esetén a vonatkozási 1.pont szegényíti el magát a vonatkozási 2.pont javára. Ha minden vevéssel szükségképpen együtt jár valakinek a kifosztódása, akkor **minden adással szükségképpen együttjár valakinek a megajándékozottsága, a "kapás"**. Az időtlen Országban belül a mindent-birtoklást, a köztulajdont - a mindentadás következményének állítottuk, mert a mindentadás és a mindent-visszaadás biztosítja a mindent-kapást. Pontosíthatjuk tehát korábbi megállapításunkat: **az Időtlen Ország mindent-birtoklása az adásnak és az adással szükségképpen velejáró kapásnak a következménye** (6c num).

Ha nem gondolunk az Atya teremtoi közreműködésére, akkor a mindennapi kenyér birtoklását munkánk következményének, azaz csak a "szerzés" eredményének látjuk. De ha gondolunk az Atya első ok voltára, akkor a mindennapi kenyeret kapjuk a Mennyei Atyától, aki gondoskodván a többi mindről, ráadásként adja ezt a kenyeret az Országhoz. Szerző jellegű munkánk által kapjuk a mindennapi kenyeret a Mennyei Atyától? Azáltal is, de nemcsak azáltal.

A vándortanító Jézus és társai nem dolgoztak, csak tevékenykedtek (52b,c num). Aki dolgozik, munkája fejében bért szerez. A vándortanító Jézus és társasága nem kialkudott bérért tevékenykedett: tanított-gyógyított. "Ingyen adta", (Mt 10,8) amit adott a Messiás; övéi nem különben. - Miből éltek, ha csak adtak, ha csak szegényítették magukat? Szegényítették, ha elsődlegesen nem is anyagiakban, de az anyagiak megszerzésére felhasználható időnek az odaáldozásával? Miből éltek? Abból, hogy adó-magatartásuk adásra inspirált másokat. Életformájuk nem a szerzés, hanem az adás volt. Adásuk biztosította számukra az Országot. **A "többi mindet" már azok az adások biztosították számukra, amelyek az ő adásaik nyomán támadtak.** Adások, melyeknek vonatkozási 1.pontjai immár nem ők voltak; adások, amelyek már őket gazdagították.

Az utolsó vacsorán megkérdezi övéit: "Mikor erszény és táská és saru nélkül küldtelek titeket, szenvedtetek-e valamiben inséget? Semmiben! - felelték". (Lk 22,35) A három esztendő alatt ennie kellett a tizenhárom embernek, nem lehetett mindig csak kalászt morzsolniok. A Mennyei Atya nem égből hullott mannával és fűjjel gondoskodott róluk. Adásának egy másik formájával: **Az adástörvényt gyakorló emberek által.** Legyenek azok a Mestert tanítványjaival együtt meghívó vámosok vagy farizeusok, avagy "vizeskorsót vivő" (Mk 14,12-3; Lk 22,10) emberek. **Voltak az Atyának állandóbb jellegű adá eszközei is:** "...járta a városokat és a falvakat...vele volt a tizenkettő és néhány asszony...Mária,...Johanna...Zsuzsanna és sokan mások, akik vagyonukból gondoskodtak Róla". (Lk 8,1-3; Mk 15,41; Mt 27,55) Így tettek, mert akikre gondot viseltek, azok méltók voltak "megélhetésükre", a mindennapi kenyérre. (Lk 10,7; Mt 10,10) Még pénzük is volt, az Iskariótinál volt a pénztár. Vásároltak is belőle maguknak, "amire szükségük volt". (Jn 13,29)

"Sok" pénzük is volt, hiszen tudtak a szegényeknek is adni belőle. (Jn 12,5; 13,29)

De azért szegények maradtak. Volt úgy, hogy útmenti kalászok kipergetett magjaival csillapították éhségüket; volt úgy, hogy nem kaptak szállást, bár jólesett volna fedél alatt háltni azoknak, akiknek nem volt hova lehajtani fejüket. (Mt 12,1; Lk 9,52.58; Mt 8,20) Szegények

voltak; azaz megvolt nekik, amire feltétlenül szükségük volt. Nem koldultak, a dolgozó szegény emberekre jellemző tisztos és igénytelen szegénységben éltek.

Kizárólagossá tették életükben az adást. Adásuk másokban adásokat nemzett; és ennek folytán a kapás megadta nekik az Atyától kért mindennapi kenyeret.

c) A kapás ígérete

Az Országban az adást törvénnyé tevő Messiás per definitionem gondoskodott a kapásról. Aki ad, méltó arra, hogy kapjon. Nem intézményesítette ezt a kapást, jogszerű alapjait nem teremtette meg. A Messiás csak kötelességeket fogalmazott népe számára, jogokat nem. **A kapás az önkéntesnek megismert adás velejárója; s az önkéntes cselekedet velejáróira nincsen jogi biztosíték.** Jogi biztosíték nélkül ugyan, de ígéretet tett övéinek.

Országbeli magatartás - országbeli magatartást is eredményez. Ez az ígéret alapja. A Hegyi beszéd ezt az adástörvényen túlmenően is, a szeretet minden megnyilvánulására vonatkozóan is tanítja: "Ne ítéletek és nem fogtok ítéletet; ne kárhoztassatok és nem fogtok kárhoztatni. Bocsássatok meg és nektek is meg fognak bocsátani". (Lk 6,37) Bár a szenvedő igealakok elsősorban Istent jelölik mint alanyt, jelölik nemcsak az Istent, hanem annak népét is, amely minden tagjában ismeri ezt a parancsot. Ennek folytán, ahogyan én nem ítélek, nem kárhoztatok és megbocsátok, úgy engem sem ítélt, kárhoztat, nekem is megbocsát - az Ország Feje és népe egyaránt. Ha nekem életszabályom, hogy tegyem azt, amit elvárnak tőlem az emberek, Isten népe is tenni fogja javamra, amit én várok, amire nekem van igényem.

A kölcsönösségnek ezt a törvényét a Hegyi beszéd az adás magatartására is érvényesíti: "Adjatok és adni fognak nektek is!" Itt is szenvedő még az igealak; alanyként tehát megint elsősorban Istent feltételezi, de a folytatásban már cselekvő többes szám harmadik személyt találunk ("adnak majd"), ami nyilván mutatja, hogy Jézus itt határozottan gondolt a testvérek adására, ami az Isten népe számára a kapást biztosítja. Méghozzá nem is akármilyen. Négy egymást követő tulajdonságjelző mutatja, hogy **a Messiás gazdagra akarta rajzolni ezt a kapást.** Hogyan ne akarta volna, amikor olyan gazdagnak, bőségesnek akarta az adást. Ha az Ország az adás bőségének az országa, akkor szükségképpen a kapás bőségének az országa is. "Jó, lenyomkodott, megrázott, túlömlő mértéket adnak majd öletekbe". (Lk 6,38) Jézus a mérés műveletére gondol. Jól, tehát bőségesen mérnek; jól megtömködik azt a mércét, amelyben mérnek; megrázzák a zsákot, hogy minél több férjen bele; úgy megtöltik az edényt, hogy túlcsordul, amit beleöntenek. Nem lehet kisebb a kapás mértéke abban az országban, amelyben a törvény az adás. Az Isten népe nem fog rosszul járni.

Még egy mondatot találunk itt az Úr ajkán. Mindhárom szinoptikus följegyzí; a logion-gyűjtemények rendre tartalmazott anyaga lehetett. Ez a mondat az ígéret teljessége. Az Isten népe nem fog kevesebbet kapni, mint amennyit ad. **"Ugyanazzal a mértékkel, amellyel ti mértek, mérnek majd vissza nektek".** Márk szövege még meg is toldja ezt a mondatot: "és még ráadást is adnak nektek...". (Lk 6,38; Mt 7,2; Mk 4,24) Ugyanaz a szó szerepel itt, amely az Atya "többi mindről" gondoskodásának intenzitását is jelöli: "προσθεθησεται = prosthethesetai". (Mt 6,27; Lk 12,31)

Az adástörvényt hirdette örömhírként. Az adástörvény mint láttuk - szegénységgel jár; de nem nyomorúsággal, inséggel, nélkülözéssel. Ez a vevés világának a velejárója. Az jár valakik kifosztódásával. **Az adásvilága kikapcsolja a gazdagságot és kikapcsolja a nyomorúságot**

is (130b num). Az adástörvény megszünteti a "szociális problémát" (129c num). És mi más szünteti meg?

Az Országnak ez az ígérete messzemenően izgatta a Tizenkettőt. (Mt19,29; Mk 10,30; Lk 18,30) A gazdag ifjú országbeli lehetetlenülése megrázkódtatta őket, s Péter kérdése tisztázni akarja, mire számíthatnak. Jézus tudja, miért rémültek meg. Tudja, hogy földi gazdagodásuk reményét látták összetörve a teve és a tűfok példázata következtében, s éppen ezért válaszában nemcsak az örök jutalomról beszél. Elsősorban azzal foglalkozik, mi lesz a tanítványok jutalma "ebben az időben"; és nem azzal, hogy mi lesz a jutalom "az eljövendő aiónban", "az újjáteremtéskor". (Mt 19,28; Mk 10,30; Lk 18,30) Máténál állító formában találjuk: "Mindaz, aki elhagyott házakat...és földeket az én nevemért, százszorosat fog kapni". A másik két evangélistánál tagadó formában: "És senki sincs, aki elhagyott házat...és földeket, anélkül, hogy ne kapna most, ebben az időben százannyit", ill. "sokkal többet".

Világos és hangsúlyozott, hogy ez a jutalom erre az aiónra szól. A felsorolás konkrét: ház, föld. Az adástörvény végrehajtása sokkal többet, százszor annyit hoz számukra, mint amennyit elhagytak. Mindazoknak figyelembevételével, amiket a Messiás az anyagi javakat illetően tanított, hogyan érthetjük ezeket a szavait? Alighanem így: az Isten népéhez tartozó számára százszoros a ház és a föld, mert bárhová is fog eljutni az Isten népe, **amíg testvérrel talál, a testvér háza és a testvér földje az övé is**

lesz, csakúgy, mint azé a testvéréé, akinek a nevében a ház és föld telekkönyvileg áll. Övé lesz mindig, amikor szüksége lesz szállásra, ételre, italra, ruhára, avagy arra a segítségre, amelyet igényel, amikor beteg vagy fogoly lesz. Hogy a Messiásnak ez a szava nem volt üres ígéret, a tanítványok már a három év alatt is megtapasztalhatták, akkor is, amikor együtt voltak Jézussal; akkor is, amikor próbaúton voltak. S tapasztalták későbbi életük során is. Akkor is, ha éppen igénybevették; akkor is, ha inkább sátorponyvát szőttek.

d) A birtoklás ígérete

A manna és a fűj, a két csodálatos kenyérszaporítás és mindaz, ami ezek folytatása az elmúlt kétezer esztendő során és majd még ezután is, - **a Mennyei Atya gondoskodásának rendkívüli formái.** A munkáért járó bér, a tevékenységért járó megélhetés, az adás következtében övének jutott kapás - a Mennyei Atya gondoskodásának természetes, **nem rendkívüli formái.** Mik a végső perspektívái ennek a természetes gondoskodásnak? Mik az adástörvénynek végső ígéretei?

"Boldogok a szelídek, mert ők fogják örökölni a földet". (Mt 5,5) A "szelídek" egy másik aspektusa az Isten népének, a szegénynek. A Messiás mondata idézi a zsoltárt: "a szelídek pedig öröklik a földet". (Zsolt 36,11) Őt ízben olvassuk ebben a zsoltárban: "öröklik a földet". Kik? Az áldottak, az Urat várók, az igazak, az Úr útját megőrzők, a szelídek öröklük. Megtudjuk még a zsoltárból, hogy a földet öröklő igazak - irgalmasok, adakozók, irgalmat gyakorlók, kölcsönadók és kevesük van, míg a gonoszok gazdagok. A gonoszok majd elvesznek, az irgalmat gyakorló igazak pedig öröklük a földet. A zsoltáros - aligha kétséges - hazájára, az ígéret földjére gondol.

Mit értett e "földön" a Messiás? A földön, amelyet a szelídek örökölnék. Ritkán használt, kitüntetett birtoklást-jelentő kifejezése a Messiásnak ez az "örökölni" (κληρονομειν = klérono-mein). Nagyobb nyomatékúnak hangzik, mint a sima "birtokolni" (εχειν = echein). Ezen a helyen kívül még két alkalommal találjuk: az örök életet öröklük a mindenüket elhagyó tanítványok, és a kezdettől fogva készített Országot öröklük az irgalmasságot gyakorlók. (Mt

19,29; 25,34) Ennek alapján a "föld" rokonítható lehetne "az örök élettől" és "a kezdettől fogva készített Országgal", tehát aiónunkon kívüli valóságokkal. **A nyolc boldogság szövegegységén belül** a "Pneumában szegény" megjelöléssel bevezetett Istennek-tetsző viselkedések ellenében (melyben az irgalmasságot gyakorlás is szerepel) járó jutalmat kilenc kifejezés jelöli. Ebből öt kifejezés jutalmazási módokat, három kifejezés jutalmazási tárgyakat és egy kifejezés pedig a kettő (mód és tárgy) összekapcsolódását mutatja. **A módok:** megvigasztalás, jóllakatás, irgalmazás, Istent-megláthatás, Isten fiainak neveztetés. **A tárgyak:** két ízben e boldogoké a "Mennyek Országá", egy ízben "föld" az övéké. **Az összekapcsolás:** nagy lesz a jutalmuk a Mennyekben. (Mt 5,3-12) A "föld" a Mennyek Országával, ill. a "Mennyekkel" látszik mellérendelésben lenni. Azonos is ezekkel.

Magát a "föld" (γη = gé) szót 84 alkalommal találjuk Jézus ajkán. Jelenti a talajt (15-ször), a mezőgazdasági értelmű földet (15-ször), a szárazföldet szemben a tengerrel (11-szer), a tartományt (2-szer), s jelenti az éggel együtt a kozmoszt, a teremtett világot (11-szer). A

kérdéses helyet nem számítva marad még 28 előfordulás. Ezeken a helyeken a "föld" az ember életének színterét, nagyobbára az ember életének üdvtörténeti színterét jelenti. E 28-ból 9 hely a földet mint üdvtörténeti színteret szembe is állítja a Szentháromság időtlen világát jelölő "Mennyekkel".

Szembeállítás nélkül. A föld az a színtér, melyen királyok, népek és kelmefestők találhatók. (Mt 17,25; 24,30; Lk 21,35; Mk 9,3) Csak ezek a helyek jelentenek nem üdvtörténeti színteret. A föld az a színtér, amelyen emberek élnek, akik hallani akarják Salamon bölcsességét; színtér, amelyen kiontják az igazak véré. (Lk 11,31; Mt 12,42; 23,35) Az a színtér, ahová a Messiás nem békét, hanem tüzet hozott; ahol hatalma van a bűnök megbocsátására, ahol elvégezte a rábízottakat, ahol megdicsőítette az Atyát. (Mt 10,34; Lk 12,51.49; 5,24; Mt 9,6; Mk 2,10; Jn 17,4) Az a színtér, amelynek a tanítványok a sója, s amelyen tanúi a Messiásnak. (Mt 5,13; Csel 1,8) Színtér, ahova a Messiás újra el fog jönni. (Lk 18,8; 21,23.25)

Szembeállítással: a föld az a színtér, amelyen minden hatalom a Messiásnak adatott, s amelyen az Atya akaratának meg kell valósulnia. (Mt 28,18; 6,10) Az a színtér, amelyen Péter, a Tizenkettő, és az Egyház egész közössége Isten előtti érvénnyel köt és old. (Mt 16,19.19; 19,18.18)

Színtér, amelyen megformált kéréseinket a Mennyei Atya teljesíti, ahol nem hívhatunk senkit sem "atyának", ahol nem gyűjthetünk kincseket. (Mt 18,9; 23,9; 8,19)

Mi ebből a tanulság? Mind a 27 helyen "eme aión"-jelentésű a "föld", s az elsőül említett 4 helyet leszámítva 23 ízben még üdvösségtörténeti színtér tartalma is van ez "eme aión"-jelentésű "földnek". A 23 előfordulásból 13 Máténál található. A 9 hely, amely szembeállítja ez üdvösségtörténeti színteret a Szentháromság világával, mind Máténál található. Az ígéretet tartalmazó mondat, amelyet vizsgálunk, szintén Máténál olvasható.

Mi következik mindebből? Ha a Messiás a zsoltárszöveget minden gondolatátalakítás nélkül egyszerűen csak idézte, akkor a szelídek e földi színteret fogják örökölni - nyilatkozata szerint. Ha azt feltételezzük, hogy a Messiás az idézetbe belerakta a Maga gondolatvilágát, akkor meg kell állapítanunk, hogy **egyetlen alkalommal sem használta a "föld" szót transzcendens jelentésben.** Sőt, többet is. Következtesen szembeállította az aiónon kívüli, időtlen, isteni világgal. Az a mellérendelés tehát, amelyben a földet-öröklés a Mennyek

Országának, ill. a Mennyeeknek birtoklásában áll, nem jelenti szükségképpen a mellérendeltek azonosságát. E mellérendelés ellenére és az "öröklés" két másik transzcendens tárgya ellenére is jelölheti az immanens színteret.

Különben is, megvizsgálandó kérdés még, hogy a "Mennyeek Országá" kizárólag transzcendens tartalmú kifejezés-e. Ötödik könyvünkben szembesülünk majd a kérdéssel, nem jelenti-e az időtlen országot is, az első aión országát is, a második aión országát is (119 num). **Mindez arra mutat, hogy a szelídeknek tett ígéret immanens tartalmú.** Amennyiben a második aiónban van "új föld", annyiban természetesen arra is érvényes az ígéret (37 num). De ezen a helyen a Messiás erre az aiónra gondolt.

e) Immanens és transzcendens ígéret

A Szentháromság világán belül a mindentadás mindentbirtoklást eredményez. Időtlenül. Az idő világán belül a mindentadás kifosztódással jár; önmagunk kifosztását eredményezi, és a világ részéről történő kifosztódásunkat is. De ugyanakkor birtoklást is: Adni fognak nektek...százszor annyit fogtok kapni ...ti fogjátok birtokolni a földet - ezeket láttuk az ígéret fokozódó tartalmainak. **Nincs ellentmondás a kifosztódás és e birtoklás között?** Nem a duplex veritas-t dokumentálják Jézus szavai?

A Szentháromság világán belül nem lévén idő és szükségszerű lévén a visszaadás, a Fiúnak mindenét odaadó Atya nem kerül a kifosztottság állapotába, mert a mindent megkapó Fiú teljes önmagát azonnal (=időtlenül) visszaadja az Atyának. A szeretet egygyétező ereje teremti meg a mindentadásból létrejövő mindentbirtoklásnak fellebbentett fátylú titkát. Az idő világán belül viszont a megajándékozott részéről történő visszaadás nem feltétlenül történik azonnal (időtlenül). **Eme aiónon belül az időtényező okozza, hogy van kifosztottság következménye is az adásnak,** amely kifosztottságnak létrejövésére a Szentháromság világán belül nincsen - idő.

A haladás-mítoszt megtagadó Messiás a haladás netovábbját ígéri övéinek: a szelídek birtokolják majd a földet. **Ez az ígéret tisztán csengi vissza számunkra a messiási jövőről álmodó** prófétai álmokat, nemkülönben a haladás-mítosz ígézetében megfogant **utópiák ígéreteit, a "tudományos szocializmus" ígéretét is.** E profán ígérek a "vevés" útját választják az ígéret teljesítésére. A "vevés", mert megrekednek az emberiség hármas kategorizálásában: ismernek osztályellenséget és azzá válható semlegest is a maguk "osztályán" kívül; amely utóbbinak egyébként adni akarják azt, amit az ellenségtől elvesznek. A "vevés" útját választják, mert "osztályt" ismernek. A Messiás nem ismer osztályt; az egyetemes meghívás erejében mindenkit felebarátnak, testvérjelöltnek tekintvén, senkitől sem akar "venni". Csak adni akar.

Áthidalhatatlan a haladás-mítosz társadalmi haladása és a Messiás társadalmi haladása között a különbség. Az éhező milliárdoknak a jóllakottakra vetett árnyéka egyfelől a legnagyobb figyelmet váltja ki az Örömhír hangja iránt (a Populorum Progressio fogadtatása), másfelől tökéletesen irreálisnak, megvalósíthatatlannak minősül az Örömhír által javasolt haladás, amint ezt világosan tükrözi az egyébként nagyra értékelt enciklika elutasítása. **A világ Mammon-imádata összeegyeztethetetlen az Örömhír Mammont megvetésével.** Összeegyeztethetetlenek e két magatartás következményei: az ellenséget ismerés és az ebből folyó vevés egyfelől, a csak felebarátot ismerés és az ebből folyó adás másfelől.

A Mammon-imádat óhatatlanul egyet jelent a "Gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön!" kérlelhetetlen parancsával. Ugyanúgy, ahogy a Mammont megvetés is egyet jelent a "Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön!" parancsával. **Végső lebontásban: a "Szereztek!" örömhíre áll szemben az "Adjatok!" örömhírével.** Az első örömhír erejében csak az engem szeretőknek lehet adnom, s mivel mindenekelőtt azt kell adnom, hogy megvédjem őket és magamat a bennünket nem szeretőktől, ezért mindenekelőtt fegyvereket kell adnom nekik. Fegyvereket, amelyek a bennünket nem szeretők fegyvereivel megütközve pusztítani fogják azokat az anyagi értékeket, amelyekkel a Mennyei Atya gondoskodása oly bőven ellátja a Földet.

A haladás-mítosz a nemszelídek számára képes nyújtani egy olyan földet-birtoklást, amely nem öröklés, nem örökségként birtoklás; hiszen e birtoklást bármikor semmivé teheti a nemszelídek egy másik csoportjának támadása-vevése. - **Csak a szelídek birtokolhatják örökségként a földet.** Ennek immanens megvalósulása a parúzia előtti időt megrajzoló messiási nyilatkozatok alapján (33d num) - csak részleges lehet. Részleges a nemszelídeknek az idők végezetéig megmaradó vevései, pusztításai miatt (136 num). Sűrű homály takarja a részleges megvalósulás módját is, idejét is. A patmoszi Látnok is csak az apokaliptika képeivel rajzolja meg, s ezek a képek homályban hagyják a megvalósulás módját és idejét. (Jel Jel 20,1-6)

Az ígéretet a Messiás az Ő útján járóknak tette. **Az ígéret megvalósulásának módját és idejét** nem az apokaliptika képeiben, hanem az idő és hely, azaz a történelem koordinátái között megvalósulva, **csak az Ő útját járók ismerhetik meg.** Történelmileg észre nem vehető nagyságrendben mindenütt megtapasztalható, ahol bármely kicsiny nyáj az Ő útját járja. De mégis **nyáj** és nem a teljes értetlenségben elszigetelt egyed! Az "Uram, Uram!" mondogatása természetesen még történelmileg észre nem vehető nagyságrendben sem mutat semmit. Jézus nevének emlegetése, zászlónkra írása semmiféle eredménnyel sem jár; csak "a Mennyei Atya akaratainak teljesítése". (Mt 7,21) **A csak emlegetés a transzcendens kapu bezáródását és az immanens ígéretek történelmi teljesülésének odébbtorolódását eredményezheti csupán.**

Ha a nyáj sokszorosán megígért növekedése - a nem merő emlegetés, hanem az Atya akarata, s ebben az adástörvény teljesítésének jegyében és erejében - történelmi valósággá lesz, akkor az adás-kapás széjjeltörhetetlen kölcsönrelációja következtében az ígéret teljesülésének is **történelmileg észrevehető nagyságrendűvé kell válnia.** És látható lesz a szelídek földet birtoklásának módja és ideje is. De eme aiónon belül, ahol a Mammon-Sátán az idők végezetéig tényező marad, az ígéret megvalósulása mindig csak töredékes lehet. A teljes megvalósulás csak a Mammon-Sátán külső sötétségre taszítódása után következhetik be, a második aióban, az új ég és új föld világában.

f) Az adás tulajdonformája

Az ígéret történelmileg észrevehető nagyságrendű megvalósulásának messzemenő következményekkel kell bírnia **az inség, s a "munka" gyötrelmeinek fölszámolódása** tekintetében és alighanem a tulajdonformákat illetően is.

Az adás akárcsak részleges térnyerése is a vevéssel szemben - óriási anyagi értékeket szabadít fel az inség felszámolására. Aki tudja, mibe kerül az emberiségnek a különböző erőszakszervek fenntartása, azoknak fejlődően korszerű pusztító fegyverekkel való ellátása, nemkülönben mibe kerülnek az ezekkel elpusztított anyagi értékek, annak ez nem is lehet

kétséges. A különböző gazdasági, tudományos és társadalmi haladásprogramok megvédésére fordított összegek s a megvédés során elpusztított értékek summájából terített asztalhoz lehetne ültetni a több milliárd éhezőt. **A Mammon elutasítása**, az adástörvény magunkévá tévése, **biztosítja** az emberiség számára **a munkán keresztül a mammont, az anyagi javakat**. A gazdasági haladás-mítosz elutasítása biztosítja gazdasági haladást a munka eszköze által.

A fenti haladás-mítosz történelmi tértvesztésének ez a következménye messzemenően visszahatna a "munka" gyötrelmeinek felszámolódására is. Lehetővé válna a fáradtság és veríték kisebbitése-felszámolása, amelyet a Mammon szolgálata nem tesz lehetővé a dollárért rohanás állapotában levő emberiség számára. Lehetővé tenné, mert **megszűnvnén végső értéknek lenni a Pénz és a gazdasági haladás, annyit dolgoznánk, amennyi a harmónikus emberi életnek, a Föld "művelésének" szükségképpen velejárója**. A technika könnyítései, a munkaidő csökkenése egybekapcsolódva a Pénz uralmából való megszabadulással, biztosítaná, hogy a **munka** gyötrelmeiből visszajussunk a bűnbeesés előtti gyötrelmentes **művelésig** (52bc num).

Visszahatna e térnyerés-tértvesztés a tulajdonformákra is. Vissza, mert a Mammon-szolgáltatából kiszabadult emberiség megértené, hogy a sáfár-példabeszédben szereplő gazdag ember az Istent példázza. Az Istent, aki a Föld javainak egyedüli tényleges birtokosa. Megértené, hogy telekkönyvileg bejegyzett birtokunk nem a miénk; "másé". (Lk 16,12) Az adástörvényt életté-valósággá váltó ember ugyanis megérti, hogy ebben az aiónban, ahol átmenő vendégek vagyunk, a telekkönyvileg ránk írt tulajdon sem lehet a miénk, a vendégeké. Csak másé lehet, az Istené. Mi csak kezelői, intézői, sáfárai lehetünk a telekkönyvileg ránk írt tulajdonunknak is. És azt is megértené, hogy e tulajdon gyümölcse is csak annyiban a sáfáré, amennyiben a tulajdonosnak nincsen szüksége rá. Az ítélet-tabló viszont kétségtelenné tette, hogy **a szegényekkel önmagát azonosító Tulajdonos számot tart a maga tulajdonának gyümölcseire**. Ily belátások általánosabbá válása messzemenően alakítaná a tulajdonformát. Tulajdonformát és nem tulajdonjogot mondunk, mert - mint látni fogjuk - e kifejezésnek "jog" - a szeretet fogalmán és világán belül nincsen értelme.

Magántulajdonra vagy köztulajdonra emlékeztető formákban meg nem mondhatjuk -, de az adástörvényt valószínű és történelmi nagyságrendűvé váló **Isten népének el kell jutnia egy olyan "közbirtokosság" felé, amely különbözik mind a magántulajdon, mind a köztulajdon történelmileg megismert formáitól**. Különbözik, mert ezek a történelmi formák a "jog", a "vevés" és az "ellenséget-ismerés" jegyében születtek meg.

A fenti "közbirtokosság" meghatározhatását a fentebb említettek történelmi tapasztalatok alapján - tehát tapasztalathiány következtében - nem adhatjuk meg. Csak annyit mondhatunk róla, hogy **a jogot, vevést és ellenséget nem ismerés fogja megszülni**. Az Utat-járás történelmi tapasztalatai nélkül fogalma sem határozható meg közelebbről.

g) Az adás boldogsága

A tényleges birtoklás, az öröklés - a maga teljes transzcendens és részleges immanens formájában - nem valósulhat meg, ha az immanens ígéret jobban leköti figyelmünket, mint a transzcendens. És akkor sem valósulhat meg, ha a transzcendens ígéret jobban leköti figyelmünket, mint az Út. Csak a fordított rend vezethet eredményre. **Csak akkor juthatunk jó eredményre, ha az Út jobban leköti figyelmünket, mint a transzcendens ígéret, és ha a transzcendens ígéret jobban, mint az immanens.**

Szent Pál Milétoszban elmondja odahívott efezusi testvéreinek a Messiás egy, az evangéliumokból ismeretlen nyilatkozatát: **"Nagyobb boldogság adni, mint venni"**. (Csel 20,35) Annak kapcsán idézi, hogy nem vette igénybe testvéreinek adásslolgálatát; hogy lemondott a Messiásnak a vándortanítók számára mondott ígéret tartalmáról. (1Tessz 2,9; 2Tessz 3,7-9; 1Kor 4,12; 9,1-19) A fenti szavakkal magyarázza meg magatartását. Az Út, az adás a nagyobb boldogság. Olyannyira, hogy Szent Pálnak ez a - nagyobb - elég volt.

Ha az Ígéret lélektanilag fölibe nő bennünk az Útnak, nagyon közeli a lélektani lehetősége annak, hogy az Ígéret megegyezzen az Utat, s ennek folytán az Ígéret is semmissé legyen. Így van ez még akkor is, amikor a transzcendens ígéret nő fölibe az Útnak. A balga szűzekben megvolt a transzcendens ígéret igénye. **Meghiúsították az Utat, s a meghiúsított Út meghiúsította az Ígéretet.** - Az Ígéret immanens teljesülésétől egyébként messze járunk. Körülbelül olyan messze, mint az Örömhír megértésétől és vállalásától. Kétezer esztendő után is.

Az Út a szeretet. Az Út az adástörvény teljesítése. Ez biztosítja a messiási ígéretet. S a boldogság is az Út, a szeretet és az adás. És csak következményes boldogságot ad a kapás. Az adás az elsődleges, a nagyobb boldogság. **A Szentháromság világán belül aki ad, azért ad, mert Ő a Szeretet. Nem azért ad, hogy kapjon. Ez csak velejárója az adásnak. A kapás boldogsága is csak kísérője az adás boldogságának.** Ez pedig a Szentháromság világába meghívottak életében sem lehet másképpen.

SZERETNI III. ERŐ-NEMALKALMAZÁS ÉS ÜLDÖZÖTTség

59. TÚL A JUSZTÍCIÁN

a) Ami nincs a Messiásban

A pusztai Kísértő felkínálta a Messiásnak a földkerekség minden országát: "Neked adom ezt az egész hatalmat és az országok dicsőségét...ha tehát leborulsz előttem, a tiéd lesz minden". (Lk 4,6-7) A Messiás visszautasította a feltételt is, a felkínált tárgyat is. **Visszautasította azt a hatalmat, amely a földkerekség országainak a hatalma.**

Ehhez a visszautasításhoz végső szorultságában is tartotta magát. Amikor letartóztató fegyveres csapat formájában jött ellene a Világ Fejedelme, akkor sem volt hajlandó igénybe venni azt a hatalmat, amelyet a pusztában visszautasított. Idegen volt Tőle ez a hatalom: "Jön a Világ Fejedelme, és bennem nincsen semmije". (Jn 14,30) A Világ Fejedelmében viszont benne van az a hatalom (87d num), amelyet felkínált a Messiásnak: "...nekem adatott oda, és annak adom, akinek akarom". (Lk 4,6) **A Messiásban semmi sem volt ebből a hatalomból.** Védtelenül ment azok elébe, akik elfogadták a Sátántól ezt a hatalmat. Hagyta, hogy megköttözzék; hagyta, hogy kigúnyolják és véresre verjék; hagyta, hogy elvegyék életét. Hüvelybe dugatta Péterrel a kardot, nem kért tizenkét ezredet Atyjától, s nem voltak szolgái, akik harcra keltek volna érte. (Mt 26,52-3; Jn 18,36)

A Sátánnak adatott ez a hatalom! Hogyan adhatott Isten ilyen Tőle különbözőt? Hogyan adhatott ilyen ártót? - Istenben nincs teremtettség, és tud teremtményt létrehozni. Istenben nincs meg a vétkezhetés lehetősége, és tud vétkezhető lényt létrehozni. Istenben csak adáshatalom van, és képes ambivalens, adó-vevő hatalmú lényt létrehozni. Létre is hozta, hogy üdvözíthesse; hogy módja legyen az ambivalens hatalmú teremtménynek szabadon választani az adási hatalmat, a szeretést (125 num). Nem fogadta el magáénak ezt a hatalmat. Erőt nem alkalmazva és fegyvertelenül lépett be ennek a hatalomnak erő alkalmazó és fegyveres világába. Hullajelőlként érkezett, és hulla lett belőle ebben a világban (26e num). Az Országért tette. Magatartásával, az erő és a fegyver hatalmát nem ismerő magatartásával halálos csapást mért az erő- és fegyveralkalmazás hatalmának, a Világnak a Fejedelmére. **Ezzel megvetette alapját** egy másik Orzágnak, a Sátántól felkínált országoktól különböző Orzágnak az alapját. Ezzel megvetette egy hatalomnak, az **erőt-** és fegyvert-**alkalmazás hatalmától különböző hatalomnak** az alapját (133 num).

Hogyan gondolta övéi magatartását? Hogyan gondolta övéinek viszonyát a Sátán belső tulajdonát alkotó hatalomhoz; hogyan az evilági országok, az erő és a fegyverek hatalmához? Ennek tisztázása - jelen fejezetünk feladata.

b) Jusztícia

"Szeressétek ellenségeiteket...aki egyik arcodat megüti, fordítsd néki a másikat is; és attól, aki felsőruhádát elveszi, ne vond meg alsóruhádát sem...ne ítéljetek...ne kárhoztassatok...megbocsássatok!". (Lk 6,27.29.37)

Az ítélet, a kárhoztatás, tulajdonom és testi épségem, életem megvédésének elutasításával **a Messiás szembekerül a "jusztičia" eszményével**. Önmagával azonban nem kerül szembe. A jézusi "dikaiosüné" ugyanis nem azonos a jusztičiaával. Egyfelől ugyanis nem tartalmazza a gonosz megbüntetését (osztó igazságosság), másfelől többet tartalmaz, mint az embert (a jogi értelmű jusztičia szerint) megilletőnek a biztosítását (kölcsonös igazságosság). Azonos viszont a jézusi "dikaiosüné" a jusztičiaával annyiban, hogy elutasítja az igazságtalanságot, (kifizeti a szőlőmunkások kialkudott munkabérét), de különbözik tőle, amennyiben kitágítja önmagát a szeretet határt nem ismerő mértéke szerint (12d num). Jézus ajkán ugyanis a "dikaiosüné" formaetikai foglalata csupán a tartalometikailag megjelölt útnak, a szeretetnek. Jézus etikája - az Út, azaz a "dikaiosüné", azaz a szeretet.

Meg kell határoznunk pontosan a jézusi szeretet fogalmának-eszményének viszonyát a jusztičia fogalmához-eszményéhez. Mind a kettő viselkedési szabály; azaz mind a kettő törvény, parancs - ennyiben azonosak. Különböznek azonban egymástól mindenekelőtt abban, hogy a szeretet megvalósításának kizárólagos motiválója-inspirálója a lelkiismeret, míg a jusztičiaé nem. Ez utóbbit is motiválhatja a lelkiismeret, de mindenképpen motiválja a kikényszeríthetőség. **Míg a szeretet kizárólag erkölcsi fogalom, addig a jusztičia lehet erkölcsi fogalom is, de mindenképpen jogi fogalom.** A szeretet kizárólag az erkölcs, a jusztičia alapvetően a jog világából való. A jusztičia, a jogot tehát úgy határoljuk el a szeretettől, az erkölcsről, hogy olyan viselkedési szabályok foglalatának, olyan törvénynek-parancsnak tekintjük, amely erőalkalmazással kikényszeríthető és kikényszerítendő.

Az a jog, amelyet ténylegesen nem kényszerítenek ki, csak írott betű és nem élet. Csak tudat, de nem lét.

Ennek a különbségtevésnek jelentős következményei vannak. Míg a szeretet megnyilvánulását egyértelműen önkéntes adásnak láttuk, a jog világából érkező jusztičia alapján történő "adásokat" nem minősíthetjük önkéntes adásoknak. Mivel az önkéntesség hozzátartozik az adás fogalmához, ezért **a kikényszeríthetőségtől inspirált adás - nem is adás.** A jog valójában a következő helyzet elé állítja a törvényt valósító vonatkozó 1.pontot: "Vagy adsz, vagy elveszem tőled erővel! "Azaz: "Elveszem tőled, ha nem adod oda!"

A jog nem az adás világából való. A jog nem adási rendet teremt. Mivoltánál fogva **a jog szerzési rendet hoz létre.** Azt biztosítja ugyanis, hogy a jog hatálya alá tartozó közösség tagjainak módjuk legyen a fennálló törvények megkerülése nélkül és azoknak erejében megszerezniük azt, amit birtokolni akarnak. Ezt a szerzési rendet a jogi törvények szolgálatában álló erőalkalmazás biztosítja. Ennek folytán szerzési rend nem állhat fenn az evilági országok erőalkalmazó hatalma nélkül. A jusztičia fogalma tehát magában foglalja a kikényszeríthetőséget, azaz a jogot. A kikényszeríthetőség pedig feltételezi az evilági országok erőalkalmazó hatalmát. A jusztičia nem az adás világhoz tartozik, hanem a szerzéséhez; fel is használja az erőalkalmazást e szerzés biztosítására. A jusztičia úgy jelenik meg az ember történelmi tudatában, mint aminek erkölcsi ihletése is és jogi szankciója is van. E két világba tartozása lehetővé tette, hogy elkülönüljön a jusztičiaának két olyan fogalmatartalma, amely a kettősséget nem tartja fenn. **Az etika mint értékelméleti tudomány** a jusztičia eszményét-fogalmát annak jogi szankcióval való elláthatásától függetlenül is képes vizsgálni. Viszont az erőalkalmazó hatalommal rendelkezőknek módjuk van rá, hogy jogilag kikényszeríthetővé tegyenek olyan általuk jusztičiaának minősített viselkedési szabályokat, amelyeket az erkölcsi ítéleterő semmiképpen sem minősít jusztičiaának. Ez utóbbival foglalkozik **a tételes jogot rendszerező jogtudomány.**

c) Jusztícia és jog

Nézzük előbb az utóbbit. **Ha azonosítjuk a jusztíciát az evilági országok hatalmából létrejövő és ténylegesen fennálló törvényekkel**, ill. azok végrehajtásával, azaz az országok "igazságügyi" szolgálatával, **akkor történelmi tényeket vizsgálunk**. Ez a Iustitia istenasszony szerepkörével magát azonosító szolgálat azonban gyakran **csak önmaga részéről minősül jusztícia-szolgálatnak. Mások részéről nem**. De önmaga részéről annak minősül. Az államhatalmak hangoztatják is a maguk gyakorlatának "törvényességét", és az ezen törvényességet óvó és biztosító szervet kivétel nélkül **Igazságügyi** szervnek (minisztériumnak) nevezik. Nem volt még államhatalom, amely ezt a maga szervét **Igazságtalanságügyi** minisztériumnak nevezte volna.

Mások azonban másképpen vélekednek erről a jusztícia-szolgálatról. Nem tekintik annak - múltra s jelenre vonatkozóan egyaránt. Egyfelől a megtett életútját kritikailag vizsgáló ember az igazságtalanság sötét és elszomorító erdejének minősíti a maga múltját, másfelől az egyik evilági ország a vele időben koegzisztáló másik ország jusztíciáját igazságtalanságnak minősíti. Sőt, egyetlen evilági országon belül is ez a helyzet: a hatalmat nem gyakorlók általában igazságtalanságnak tekintik azt, amit a hatalomgyakorlók jusztíciaként képviselnek.

A történelem - népfajok, nemzetek és osztályok egymás elleni harcainak története. Mivel az ember képtelen önmagát nem erkölcsi lénynek tudni, ezért képtelen erkölcsi megalapozás nélkül vívni a maga harcait. Az erkölcsi megalapozást pedig éppen az adja számára, hogy a "másik" nemzet, ill. a "másik" osztály a maga erőalkalmazással fönntartott törvényeivel és jogával valójában jogtalanságot és igazságtalanságot érvényesít. A szóban forgó "másik" rendre ugyanígy vélekedik az ellene felkelő, vagy legalábbis támadni kész "egyikről". Ennek a történelmi tapasztalatnak végső konzekvenciája, hogy **az érvényben levő törvények** (akár az "egyiké", akár a "másiké") - mindenkor az erőviszonyok függvényei. Ez a konzekvencia tönkreveri az "igazságosság biztosítására szolgáló erőhatalom" kiindulásként felvett erkölcsiségét. Ez a konzekvencia ezt a hatalom birtokosai részéről történő jusztíciára hivatkozást képmutató öngigazolásnak mutatja ki. Annak, mert valójában erők mérkőzéséről van szó az emberi társadalomban.

Azt mondtuk (59b num), hogy a jog szerzési rendet teremt. Ki kell most egészítenünk ezt a megállapítást. Ezt a rendet csak annak irányítói és haszonélvezői tekintik szerzési rendnek. Csak az "egyik" fél tekinti ilyennek. A "másik" fél, amely ténylegesen vagy potenciálisan szemben áll ezzel a renddel, **nem szerzési, hanem vevési rendnek** tekinti azt.

Ennek folytán **e mérkőzés fogalmi megragadásakor elsődlegesen a mechanika szótára az illetékes**. Az etikai szótár használata vagy csak alibi, vagy csak másodlagos jogosultságú. Ha két vasgolyó halad egymással szemben, s az egyik egykilós, a másik egydekás, akkor az előbbi lelöki az útról az utóbbit és tért nyer a maga számára. A nagyobb erő legyőzi a kisebb erőt. A fenti történelmi konzekvencia azt állapítja meg, hogy a társadalmi erőalkalmazás világában alapvetően e mechanikai törvények uralkodnak. A vasgolyók esetében senki sem beszél jusztíciáról. A társadalmi-politikai ellenfelek ugyanilyen illetéktelennek ítélik e szót - ellenfelük ajkán. A másiknak a joga - jogtalanságnak; a másiknak a jusztíciája - igazságtalanságnak minősül.

d) Jusztícia és erkölcs

Ha a jusztícia tartalmát a jogi szankció zárójelbe-tevése mellett vizsgáljuk, akkor eszmei tartalommal találkozunk. Mi a tartalma a jusztíciának mint értékelméleti tárgynak, mint erénynek? Platón a görög nép nagyon messzire nyúló hagyománykincseként adja elő a jusztíciának mind a mai napig érvényben levő meghatározását: **megadni kinek-kinek a magáét** (ius suum cuique). A **meghatározás formális**, mert nem mondja meg, hogy mi és mennyi a miénk.

Kultúrkörünkön belül az ember etikai törekvései a jusztíciához, mint erkölcsi csúcserértékhez kapcsolódnak. Igyekeznek is tartalmát konkrétabbá tenni. A **francia forradalom** eszmevilágán belül az "egyenlőség" látszik megadni az igazságosság konkrét tartalmát. Egyfajta "felezés" lenne tehát az igazságos az "egyik" és a "másik" között. A **szocializmus** eszmevilága elutasítja, mint irreálist, a felezés egyenlősdijét, és jusztíciaként új és reálisabbnak állított tartalmat kínál fel: kinek-kinek képességei és munkája határozzák meg azt, ami az övé. Nem a "fele" jut nekem tehát igazságosan, hanem esetleg több, esetleg kevesebb. A **kommunizmus** eszmevilága viszont már azt tekinti engem megilletőnek, ami kielégíti igényeimet, szükségleteimet. Ez a kommunista konkretizálás azonban már nemcsak hogy zárójelbe teszi a jogi szankciót, hanem jusztícia-eszményének megvalósulhatását az erőalkalmazás, a jog elhálása utáni időre teszi.

A **kereszténység** eszmevilágán belül azonban megkonstruálható egy olyan jusztícia-fogalom is, amely a francia forradalom által kidolgozottal mutat ugyan rokonságot, de teljességgel kiveszi azt a jog, az erőalkalmazás világából. Isten a világ javait az emberiségnek adta, nem pedig szerencsés egyedeknek, osztályoknak, nemzeteknek vagy népfajoknak. Igazságos állapotot tehát csak a kiváltságok és a hátrányos megkülönböztetések felszámolása jelenthet. A mechanikus egyenlődsdi egyfelől, másfelől a kiváltságok, ill. a hátrányos megkülönböztetések jelentenek azt a két szélső határértéket, amelyek középvonalában lenne található ez a jusztícia-eszmény. Ennek megvalósítása lenne a jusztícia etikai követelménye. Eme eszmény erejében az egyes egyedeknek egyenlően juttatandó birtoktárgyakat jelölje mondjuk a 100-as szám. Az adott tételes jogrend erejében viszont a kiváltságoltaknak 100-nál jelentősen több jut, a hátrányos megkülönböztetésben élőknek pedig 100-nál jelentősen kevesebb. Itt léphet munkába a szeretet, amely jogi kényszerítés nélkül ad a magából azoknak, akiknek a tételes jog erejében kevesebb jutott, mint az őket megillető 100. **Ez esetben viszont a szeretet** - mint konkrét történelmi szituációban megnyilvánuló tényleges adásteljesítmények összege és mint valósuló **gyakorlat** - **nem jelent többletet a jusztícia-eszménnyel szemben. Ellenkezőleg, a szeretet eszméje csak tör az igazi etikai eszmény, a jusztícia megvalósulása felé.** Ha valakik csak 20-at birtokolnak a tételes jog erejében, s ezek a szeretet diktálta adások erejében kapnak még 20-at, akkor a szeretet eredménye csupán - 40; míg a jusztícia eszménye 100-at ír elő...végső soron tehát azt, amire célzó a szereteteszmény által diktált parancs, a "birtoklás ígérete" (58 num). Következik mindebből, hogy a szeretet egyfelől több, mint a tételes jog által biztosított jusztícia, másfelől pedig kevesebb, mint az etika megfogalmazta jusztícia.

Ez utóbbi - eszmény. A szeretet - gyakorlat; gyakorlat, eszköz az eszményi cél elérésének a szolgálatában. Ez a szeretet természetesen annál is működésbe léphet, aki csak 50-et birtokol, ha lát olyant, aki csak 20-at birtokol. A szeretet nem várja meg a végső rendezés történelmi lehetőségét, hanem azonnal segít. Ezért aztán a szegények támogatói gyakrabban találhatók a kevésbé szegények, mint a gazdagok körében.

Az erre a krisztusi szemléletre még el nem jutott különböző korok, tájak és népek más és más konkrét tartalmakat gondolnak jusztíciának. **Az ember jusztícia-érzéke rendre változó-fejlődő jellegű.** Ezt figyelembe véve adhatunk a jusztíciának egy olyan meghatározást, amely formális ugyan, de figyelembe veszi az emberi jusztícia-érzék most említett változó-fejlődő jellegét. **"Jusztícia az, amire vonatkozóan közmegállapodás feltételezhető".** S természetesen igazságtalan az, amire nézve közmegállapodás nem feltételezhető.

e) Jusztícia és szeretet

Láttuk: a jog világán belüli jusztícia kikényszeríthető és kikényszerítendő, a szeretet viszont nem. Ez a jusztícia ennek folytán nem is adási tartalom. Nem azt keresi, mit hajlandó valaki önként nekem juttatni; hanem azt, mi az, ami nekem jár. Keresi azt, ami megillet engem, aminek megszerzésére módornak kell lennie. Keresi azt, amihez jogom van. **A szeretet az adás vonalán mozog, a jusztícia a szerzésén.**

A második különbség az adási-szerzési tartalom "mennyiségében" van. A szeretet annyit akar juttatni a másiknak, amennyire annak szüksége van. Szándékát azonban korlátozzák a szeretetből adakozó személy adási képességei. A jusztícia-eszmények viszont **eszményi** célkitűzések; a "mennyiségben" is eszményeket tükröznek. Ezeket az eszmei mennyiségeket a szeretetből adakozó személy adási képességei nagybórá csak közelítgetni tudják. E közelítgetésre bőven van módja a szeretetnek, mert a nem eszményi, hanem a ténylegesen érvényesülő, a jogi szankcióval ellátott jusztícia mindig bőséges területet hagy a szeretet gyakorlására. A szeretet mindig ott lép munkába, ahol a másik ember jusztícia alapján adódó szerzési lehetőségei kimerülnek.

Meg kell tehát különböztetnünk egymástól az igazságosság eszményét, az errefelé törő szeretet gyakorlatát és a tételes jog erejében fennálló helyzetet. A tételes jog kifejezheti egy adott kor és egy adott közösség jusztícia-érzékét. Azaz létrejöhet közmegállapodás erejében is. De létrejöhet annak ellenére is, egy kisebb csoportosulás erejében és annak előnyére. Továbbá: akárhogyan is viszonyul a tételes jog az adott társadalom "közmegállapodásnak" neveztük jogérzékéhez, a jogot alkalmazók kétféle helyzetet teremthetnek: törvényességet és annak hiányát: azaz tartják magukat, vagy nem tartják magukat a kezelésükben lévő tételes jogokhoz.

Akár közmegállapodással, akár annak ellenére jön létre a jogi törvény, létrejövése is, fennmaradása is erőalkalmazást igényel. E kétféleség alapján azonban különböztetnünk kell az erőalkalmazás fogalmán belül. Magát az erőalkalmazást így határozzuk meg: **embernek ember által történő megbüntetés** - élete, egészsége, szabadsága, javai elvevése által (= **fizikai megbüntetés**). E fizikai megbüntetésben fennálló erőalkalmazáson belül megkülönböztetjük az igazságos és az igazságtalan erőalkalmazást.

Igazságos erőalkalmazásnak mondjuk az embernek ember által történő fizikai megbüntetését oly törvény áthágásáért, melyre vonatkozóan közmegállapodás feltételezhető. És igazságtalan erőalkalmazásnak nevezzük az embernek ember által történő fizikai megbüntetését oly törvény áthágásáért, melyre vonatkozóan közmegállapodás nem feltételezhető.

Meg kell különböztetnünk tehát egyfelől a tételes jogra támaszkodó törvényes és a tételes jogot figyelmen kívül hagyó törvénytelen erőalkalmazást. Ez utóbbit végezheti akár az államhatalom, akár a forradalom, akár a közbüntényes. Másfelől pedig megkülönböztetendő a

közmegállapodást feltételező igazságos és az azt nem feltételező igazságtalan erőalkalmazás, melyeknek mindegyike lehet törvényes és törvénytelen. Van tehát:

- a) törvényes és igazságos erőalkalmazás (pl. a telefonrongálók megbüntetése)
- b) törvényes és igazságtalan erőalkalmazás (pl. Martinovicsék kivégzése)
- c) törvénytelen és igazságos erőalkalmazás (pl. a bíró felmenti azt az ártatlant, akit a tételes jog alapján el kellene ítélnie; forradalom a többség javára; ha nyomorban levők rabolnak a gazdagoktól)
- d) törvénytelen és igazságtalan erőalkalmazás (pl. a bíró elítéli azt az ártatlant, akit a tételes jog alapján is fel kellene mentenie; államcsíny a kisebbség javára; gazdagok rabolnak szegényektől).

Mivel evilág fiait a fent elsorolt erőalkalmazások közül rendre azt bélyegzik meg az **erőszak** névvel, amely sérti érdekeiket (Haynau szemében Kossuth, Kossuth szemében Haynau; a csendőr szemében a forradalmár, a forradalmár szemében a csendőr gyakorol erőszakot), ezért az "erőszak" szót mint bizonytalan jelentéstartalmút nem használom.

Numerusunk b. pontjában idéztük a Hegyi beszédből a Messiás erő-nemalkalmazási parancsait. Tiltja az erőalkalmazást olyan magatartások képviselőivel szemben is, akiknek magatartása semmiképpen sincsen egyezésben a feltételezhető közmegállapodással. Az engem arcul ütőnek, a ruhámat elvenni akaróknak a magatartása ugyanis egyértelműen olyan magatartás, amely ellenkezésben van minden feltételezhető közmegállapodással. Az ily esetben tanúsított viszont-erőalkalmazás ezzel szemben harmóniában van a közmegállapodással. A megfelelő módon történő visszaütés ily esetben tehát törvényes és igazságos lenne az erőszakot alkalmazóval szemben. **A Messiás fenti tételei tiltják az erőalkalmazásnak EZT az igazságos és törvényes formáját is.**

Nyilatkozatával Jézus ellenkezésbe kerül a jogi értelmű jusztícia lényegi jegyével, az erőalkalmazással. Annak etikus formájával is. A másikkal, az igazságtalan formájával, az "erőszak"-alkalmazással már a nem tökéletesített Törvény is szembenállt. Ezért sem különböztetünk erőszak és erőalkalmazás között.

f) Túl szerzésen és vevésen

Etikai csúcsertékként (74e num), az emberi együttélés végső szabályozó elveként jelentkezik a legkülönbözőbb gondolkodóknál a jusztícia eszménye. A jusztícia eszményétől teljességgel átjárt törvény megkapja a "természettörvény" kitüntető nevet is. A természet törvényt érvényesítő erőalkalmazás ennek folytán a "természetjogra" hivatkozik. Sajnos, **e természet törvénynek és természetjognak sincs biztosabb, állandóbb és körülhatároltabb tartalma, mint a juszticiának.** Ennek folytán a történelem során ezek a kifejezések éppen úgy eszközei lettek a legkülönbözőbb etikai szintű erőalkalmazó hatalmaknak, mint maga a jusztícia (59c num).

Mégsem kétséges, hogy **az emberből kikapcsolhatatlan etikai szándék jelen van a különböző törvényhozásokban.** A Tízparancsolat tartalmát a különböző fejlettségű korok és népek törvényhozásai egyaránt visszacsengik ilyen vagy olyan formában. Tiltó parancsaikkal ki akarják kapcsolni az emberi közösség életéből azt, ami együttélés-ellenes. Minél etikusabbak e törvényhozások, annál inkább tiltják azt, ami közmegállapodás-ellenes. A jusztícia természet törvénye alapján tiltják a másik ember életének, javainak, élettársának elvevését. S amikor megtorolják ezeket a vevéseket, ugyancsak a jusztícia természet törvénye

alapján járnak el. A jusztícia szerzési rendet akar biztosítani, mégpedig éppen a fel-fellépő vevésekkel szemben. Biztosítja a szerzési rendet, mert a rend hiánya "vevési rendet", azaz teljes rendetlenséget, vezetéshiányt (anarchiát) teremt.

Az anarchia egyébként csak történelmi másodpercekre lehetséges. A ténylegesen érvényesülő erők valamelyike fölibe kerekedik a többinek, s megteremti az új szerzési rendet.

A Messiás nem fordul semmiféle szerzési (tehát az anarchiát kiküszöbölő) rend ellen. **A Messiás nem anarchista. Etikája sem anarchista etika.** Nem akarja leváltani a meglevő szerzési rendeket biztosító hatalmakat egy másik szerzési rendet biztosító hatalommal. Sem elvek, sem személyek kicserélésére nem gondol. Láttuk az előző fejezetben, hogy az élet fenntarthatására szolgáló javak tekintetében sem konstruál egy másfajta szerzési rendet. A szerzési rendeket leváltani nem akarva adta parancsba övének a maga adási rendjét.

Az V. parancs anyagában ugyanolyan világosan élt tudatában a szerzés és vevés, az életet megvédésnek és a más élete elvevésének történelmi szimbiózisa, mint az anyagi javak tárgyában. Tisztán állt előtte a történelmi tapasztalat, hogy a jusztíciára hivatkozó szerzési rendek képviselői és ellenőrzői a hatalom birtokában szintúgy "elvették" mások életét, mint azok, akiknek életelvévései ellenében tartották fenn a maguk jusztíciát szolgálni akaró élet-megvédési rendjét. **A tisztességesek és a gazemberek közti határ - az "élet" értékének tiszteletbentartását illetően is egybemosódott tudatában.**

Éppen ezért övéit az V. parancs tárgyában sem a tisztességre szólítja fel. Nem a jusztíciára, **nem a lex naturalis-ra; hanem a lex evangelica-ra**, a Maga magatartására. - A Messiás ugyanis nem vette el senkinek az életét. Meg sem torolta az életelvévéseket. Odaadta a magáét.

60. NINCS VISSZAÜTÉS

a) Harag és sértegetés

Nem jött felbontani a Törvényt. Beteljesíteni jött; akarja, hogy az ember ne vegye el a másik ember életét. A Hegyi beszédben nagy nyomatékkal említi a régi törvényt: "Ne ölj!". A prófétagyilkosok fiainak, a farizeusoknak ritualizmusával szemben a "gyilkosság" az, ami szennnyessé teszi az embert Isten előtt. (Mt 5,21; 15,19; Mk 7,21) A gazdag ifjú újra hallja Tőle e törvényt: "Ne ölj!", mint az Életre bemehetés feltételét. (Mt 19,19; Mk 10,19; Lk 18,20)

A Törvényt **beteljesítő** Messiás övéinek körében valósággá, életté akarja tenni a Törvényt általában, s ezt a törvényt különösen is. A Hegyi beszéd hat antitéziséből három, az első és a két utolsó ezt szolgálja (15d num):

Ne ölj!	--	Ne is haragudjál!
Méltányosan állj bosszút!	--	Ne állj ellen senkinek!
Csak ellenségeid gyűlöld!	--	Senkit se gyűlölj!

Lássuk az elsőt: "Hallottátok, hogy mondatott: Ne ölj!; aki pedig öl, méltó az ítéletre. Én pedig mondom nektek, hogy mindaz, aki haragszik testvérére, méltó az ítéletre". (Mt 5,22) A törvénytökéletesítő Messiás - a Törvény teljesülése érdekében **az ölésre vezető haragot is tiltja**. A messiási tanításnak azonosnak kell lennie a messiási magatartással (38c num). A Messiás azonban bőven haragudott.

A harag kellemetlen emberi tudatállapot, amely elkerülhetetlenül együtt jár az emberi élettél. Szükségképpen létrejövő állapot bizonyos, céljaimmal ellenkező körülmények, emberi magatartások következtében. Ennek analógiájára: az Isten is haragszik. A Messiás maga is haraggal néz körül a kafarnaumi zsinagógában, ahol nem akarnak válaszolni kérdésére; az utolsó ítélet rajzában pedig beszél az Isten haragjáról. (Mk 3,5; Lk 21,23)

A szívtelen szolgáról szóló példabeszédben a királyi ember haragra gyulladva adja át a szívtelet kínzóinak; a fiának mennyegzőt rendező királyi ember megharagszik, és úgy küldi el hadseregét; ill. a példabeszéd lukácsi változatában: haragjában küldi ki szolgáit a családtya, hogy más vendégeket keressenek. (Mt 18,34; 22,7; Lk 14,21)

Aki ügyet képvisel, annak - így vagy úgy - de haragudnia kell azokra, akik ügyének ellene dolgoznak. **A kérdés csupán az, milyen magatartást vált ki belőle ez a szükségképpen bekövetkező tudatállapot.** A kafarnaumi zsinagóga Jézusa haragjában meggyógyítja az elszáradtkezű embert, a fenti családtya pedig más meghívandókat keres. Ezzel szemben a fenti két királyi embert bírói ítéletre és végrehajtásra vezeti a harag. Oly magatartásra, amelyre a Messiás nem mutatott példát köztünkjártában. (A példabeszédek az aionunkon túli bírói ítéletre utalnak) (35d,36e num).

Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy első antitézisünk nem a haragot magát tiltja, amely akaratlanul is kialakul az emberben mint tudatállapot, hanem azt a haragot, amely a bírói ítélet és végrehajtás felé veszi útját; azt a haragot, amely az ölésnek kezdete, mert inspirálója. S mivel az esetek igen nagy részében a harag ártást, bántást, "vevést" készít, az élet vagy az élet

javainak elvevését, ezért él e különböztetés nélküli fogalmazással. De tartalma - nem kétségesen - ez: **Aki bírói ítéletet és végrehajtást, ölést vagy annál kisebb bántást készítő haraggal haragszik testvérére, az méltó az ítéletre.** Nyilvánvalóan arra az ítéletre, amely a Messiás részéről ebben az aióban gyakorlati értékítélet, s amely alapjául szolgál az aiónvégi bírói ítéletnek.

Egyes kódexek kiegészítik a mondatot: "mindaz, aki **ok nélkül** haragszik...". Ez a magatartás tisztességen aluli szintű, tehát Ószövetségtől is tiltott; olyan, ami már a régieknek is mondatott. Valószínű, hogy másolói magyarázó betoldással van dolgunk, amely az eredeti mondat megrajzolt differenciálatlanságát a tisztességetika irányába akarja feloldani.

Ugyanily módon kell értelmeznünk a vers második felében olvasható nyilatkozatait: "Aki pedig azt mondja az ő testvérének: 'raka', méltó a főtvényszékre; aki pedig ezt mondja: 'móre', méltó a gyeheña tüzére". (Mt 5,2) A "ρακα" (ostoba) nem kerül másutt elő Jézus ajkán, a "μωρε" (bolond) azonban bőven (54e num); etikai jellegű, súlyosan elmarasztaló jelentéstartalmú szó. A "raka" a kisebb sértés, a "mórosz" a nagyobb.

E sértegetések életelvevő vagy egyéb ártási szándékot hordoznak, miként a farizeusok esztelen indulata a szombaton végzett gyógyítás miatt, miként a főpapi minősítés a "káromkodó" Jézusról. (Lk 6,11; Mk 14,64) A Jeruzsálemi Biblia ehelyt a "kretén...renegát" kifejezésekkel fordít. Az első az értelmességet, a másik az Istenhez tartozást vonja kétségbe. A "móre" ehelyt oly tartalmú sértő szó, amely felsőfokban hordozza az életelvevő szándékot. Jézus korában ilyen szándékú pl. a "káromkodik", másutt a "zsidó", vagy "fasiszta", "bolsi" minősítés. A "móre" helyes **értelmező** fordítása tehát kultúrkörönként változó; azt a szót kell idetenni, amelyik lincselést, letartóztatást válthat ki. Olyan szó, amely a vele illetett személyt lehetetlenné teszi egy adott szociológiai képletben belül. Nos, **Jézus ezt a sértegetést bőven gyakorolta, és itt mégis tiltja.** Nemcsak ezzel a szóval sértegette ellenfeleit. Nevezte őket hitetlen, bűnös, gonosz és házasságtörő nemzedéknek, (Mt 12,39.45; 16,4; 17,17; Mk 8,38; 9,19; Lk 11,29; 9,41) valamint kígyók és viperák fajzatának is. (Mt 23,17; 12,34; 23,33) Népeinek főpapjai hallhatták Jézus szájából az elképesztő ítéletet: "Bizony mondom nektek, hogy a vámosok és parázna nők előttetek mennek be az Isten Országába...mondom nektek, hogy elvétetik tőletek az Isten Országá". (Mt 21,31.43)

Azok a méltóak tehát a főtvényszékre és a gyeheña tüzére, akikben ez a sértő beszéd a vevés útjait készíti. Akik a sértésre reá nem szolgálóknak mondják e szavakat, máris bántanak; s feltehető, hogy folytatják ezt szavakon felüli bántásokkal is. **A Messiás viszont sértegetheti ellenfeleit, mert bizonyos benne, hogy az Ő keze nem fog kőért nyúlni.** Szövetséges után sem fog nézni, hogy a hatalom segítségével elhallgattassa ellenfeleit. Sértegetheti őket, mert kész ellenállás nélkül bevárni és elviselni a sértegetés következményeit. Isten Országának népe, Királyához hasonlóan megminősítheti ellenfeleit, sőt az Ország ügye, az igazság szolgálata nemegyszer meg is követeli tőle ezt. Csak legyen tudatában annak, hogy ennek következményeit neki is viselnie kell minden karhatalmi védelem nélkül, miként Mesterének.

Ily körülmények között pedig eleve ki van zárva, hogy valaki reá nem szolgálót sértegezzünk. **A magát nem védő kétszer is meggondolja, mi az, amit feltétlenül meg kell mondania fegyveres ellenfelének.**

Jézus tudatosan járt el e sértegető magatartásában. Egy farizeus ebédjén az ott ülők közül egy törvénytudó figyelmezteti a farizeusok sértegetésébe nagyon is belelendült Messiást: "Mester,

ha ilyeneket mondasz, bennünket is gyalázol". (Lk 11,45-6) A figyelmeztetésre Jézus az írástudók hasonló jellegű korholásával válaszol: "Jaj nektek is, törvénytudók!..."

Isten népének etikája azonos a Messiáséval. Nincs ilyen: ezt a Messiás megtehetette, mert Isten volt, de én nem tehetem. Nincs ilyen: ezt a Messiás megtehetette, mert Isten volt, de nekem nem kell megtennem. **Küldetésének teljesítéséhez szüksége volt ezekre a minősítésekre;** le kellett lepleznie azokat, akik szét akarták szórni népét. (Mt 12,30) Isten népének is ugyanez a kötelessége.

Mindez nem von le semmit a tökéletesített törvény első antitézisének súlyából. **A Messiás** a vevés felé lendülő embert annak ütésre emelkedő karját **már az induláskor meg akarja állítani, amikor az** indulat még kezdő sebességű és így **megállítható.** Csak az ártani akaró haragot és sértegetést megfékezni és eltüntetni képes embernek lehet reménye arra, hogy megteremti magában azokat a lélektani feltételeket, amelyek lehetővé teszik számára, hogy szóba tudjon állni az ötödik antitézissel.

b) Ne ítéljetek!

A Szeretet-Istentől jött Messiás a szeretetre bízta rá, hogy Ő és övéi igazságosabb világot teremtsenek a földön. Az Atya felkelti a maga napját a gonoszokra is, esőt ad a hamisaknak is. A szeretetét el-nem-fogadók **csak aiónunkon túl találkozhatnak az ítélői és végrehajtói szerepkörű Messiás-Királyal.** Ez alkalommal nemcsak a Messiás, övéi is ítélnek majd (36 c,h num). A niniveiek és Sába királynője is ítélni fog a Messiást elutasító nemzedék felett, Mózes is vádolni fogja a választott népet. (Mt 12,41-2; Lk 11,31-2; Jn 5,45) A tanítványok pedig 12 bírói széken ülve ítélnek majd Izrael 12 törzsét. (Mt 19,28; Lk 22,30) Sőt, azok is, akiken irgalmat gyakoroltak, beleszólnak majd a döntésbe, ki fogadható be az örök hajlékokba, mert a befogadottak befogadói szerepkört gyakorolnak (54d num).

Ebben az aiónban azonban, miként a Messiás, az Isten népe sem bíraskodik. Nem hoz bírói ítéleteket, amelyek ezen aiónbeli végrehajtást vonnak maguk után. Ahogyan a Messiást sem tette senki bírónak és végrehajtónak közöttünk, övéit sem lehet azzá tenni. (Lk 12,14) Aki bűn nélkül való, az sem kövezi meg a Törvény áthágóját. A Messiás nem engedi meg a gyomlálást. Nem, mert az búzakitépéssel jár. Eleve el akarja venni az ártatlanok elítélésének lehetőségét. (Mt 12,7; 23,23; Lk 11,42)

Az Ószövetség szomorú eseményei láttán meg akarja takarítani új népe számára a legképtelenebb botrányt: Isten hivatott képviselői kövezik meg Isten küldötteit. "Ne ítéljetek...ne kárhoztassatok" - hangzik az óvás a Hegyi beszédben a Messiás ajkáról. (Mt 7,1-2; Mk 4,24; Lk 6,38)

Az ítélet ítéletet nemz. Isten részéről is, az ember részéről is. **Aki ítél és kárhoztat, azt ítéli és kárhoztatja az Isten - és az ember is.** A szerzési rendeken keresztül a jusztícia szolgálatában ítélő ember történelme - egyúttal az ítélők elítélésének a története. A tegnapi ítélők feje ma a fűrészpóros kosárba hull, s mai ítélőkre sem néz más sors a történelmi holnapban. A Jézust megkövezni akaró írástudóknak is saját fiaik lesznek a bírái. (Mt 12,27)

Ezzel szemben a tényekre, az erkölcsi értékekre, s az emberi magatartásokra vonatkozó **(nem bírói) ítéletek** (35 num) **éppen úgy megengedettek, sőt szükségképpeniek övéi életében,** ahogyan a Messiáséban is azok voltak. Szükségképpen vellejárói ezek az emberi életnek.

Simon farizeusnak el kell tudnia dönteni, hogy a két adós közül melyik szeretett jobban; a farizeusoknak pedig meg kell tudniok ítélni, hogy messiási időben élnek. (Lk 7,43; 12,56; Mt 16,3) Nagy baj, hogy a jeruzsálemiek nem a Lélek, hanem a "szarx" jegyében ítélnék; helyes erkölcsi ítéletekre kellene jutniok: meg kellene tudniok ítélni, mi az, ami Istennek tetsző. (Jn 8,15; 7,24; Lk 12,57)

Nemcsak a Keresztelőnek kellett megfeddenie Heródest, **Isten népének is meg kell feddenie a bűnöst**; olyannyira, hogy a Messiást is érhetné feddés ellenfelei részéről, ha volna bűn Benne. (Lk 3,19; 17,3; Mt 18,15-7; Jn 8,42) A Messiás nem feddte meg a legnagyobb bűnösöket sem, ha metanoiát tartottak, de keményen feddett, ha megátalkodással találkozott, s még inkább, ha e megátalkodás megtévesztésül, botrányul szolgálhatott népe számára. Az Ország ügye iránti felelősség magyarázza feddéseinek súlyát, s ugyanez a felelősség övéit is terheli. Nekik is kell majd "kötniök" és "megtartaniok", ami ellentéte az oldásnak és megbocsátásnak; (Mt 16,19; 18,18; Jn 20,23) azaz meg kell ítélniök, ki tartozhatik Isten népéhez, ki nem.

Az Isten népének határozottan kell ítélnie abban, hogy mi a Messiás tanította magatartás, és mi nem az. Akár az Isten népen belül képvisel valaki ellenkezőt, akár kívülről támadják a Messiást, mindenképpen. De az asszonyt kövezni akaró farizeusoknak mondott szabály szelleme érvényes az ítéletet mondókra is. **Szememben gerendával piszkálni a másik szemében levő szálkát, nemcsak képmutató, de közösségbomlasztó jellegű magatartás is.** (Mt 7,4-5) A megfeddést meg kell előznie saját metanoiáknak. Enélkül a megfeddés figyelmeztetgetéssé hitványul, és rossz gyümölcsöket terem. A megfeddett személy hasonló mértékkel fog mérni, mint ahogy én mértem neki. Ez mindent eredményez, csak testvéri szeretetközösséget nem. (Mt 7,4; Lk 6,38b)

"Ne ítélj!" - élesebb és nagyobb az evangéliumi súlya e tételnek, mint annak, hogy "ítélj". Hiszen a metanoia mindenekelőtt a magunk megítélését kívánja. **A feddés csak akkor pozitív értékű, ha a testvér fejlődését, az Isten népének az egységét szolgálja.** Bírói jellegű ítéletbe azonban sohasem csaphat át; nem célozhatja az élet, egészség, szabadság, vagyon tekintetében való károsodást. Az erkölcsi feddésnek lehetnek ezekhez hasonló jellegű következményei. Ha a megfeddett személy nem akar metanoiát tartani, megfosztódik barátaitól kiközösülésének következményeként. Károsodik tehát. De amíg e károsodást az igazság természetesen ható ereje és nem a hatalom igénybevétele hozza létre, addig az ítélet megmarad nem bírói jellegűnek. Az ítéletet a szeretetnek kell inspirálnia.

A Messiás teljesen elhatárolta magát a fizikai bántásoktól. Az első antitézis a tudati és szóbeli bántásokat is kikapcsolja Isten népének életéből. Tanításának, valamint messiási magatartásának egésze kétségtelenné teszi, hogy a "raka", a "móre" és minden egyéb szóbeli bántás csak annyiban tilos Isten népe számára, amennyiben ezek bírói ítéletek, azaz amennyiben végrehajtást, fizikai bántásokat készítenek elő. **A Messiás tehát fizikailag nem ütött, de szóval ütött** (101c num). **A szó ütéseiből azonban nála sohasem született meg a fizikai ütés.**

c) Ne állj ellene a gonosznak!

"Hallottátok, hogy mondatott: szemet szemért, fogat fogért. Én pedig azt mondom nektek, hogy ne álljatok ellen a gonosznak". (Mt 5,38-9) - Az embert kiszabadítani a Gonosz, a Sátán, a Messiás Ellenlábasának a hatalmából - ez a Messiás küldetése (21gh num). Aki Isten népévé akar lenni, meg kell szabadulnia a Sátántól és népétől, a Gonosztól és a gonosztól. De nem

ellenállással! Hogy értsük ezt? Az "ανθιστημι = anthisztémi" egyetlen jelentésirányú szó: szembeszegülni, szembeszállni, ellenállni.

De **ez** a szembenállás gondolati és nem cselekvési síkon mozog. A tanítványokba belekerülő jézusi szó és bölcsesség erejének nem tudnak **ellenállni** és **ellentmondani** a tanítványoknak **ellenfelei**. **Nincs érv a Messiás és övéi ellen; csak fegyver van.** Aki ugyanis fizikailag nem áll ellen, az ellenállhatatlan. Aki nem üt, az szóval meg nem győzhető, mert a nemütés - az igazság. Az igazság cáfolhatatlan. Az igazság csak keresztre feszíthető. De ettől **még** igazabb lesz. Övéitől Jézus olyan képviselőt vár, hogy az kizárja az ellenfelek gondolati ellenállásának lehetőségét. Jézus népe nem tanúsít fizikai ellenállást, de gondolatit igen. Jézus népével szemben nem lehetséges a gondolati ellenállás, hanem csak a fizikai. Jézus népe győzi érveléssel; ellenfelei csak ütéssel. Még egy alkalommal találjuk Jézus ajkán: olyan bölcsességet ígér övéinek, amelynek "nem képesek ellenállni vagy ellene mondani azok, akik ellenük is szegülnek". (Lk 21,15) E mondat háromszoros "ellene" (anti-) szava még élesebb fényt vet a szóban forgó ellenállás "szembeszegülés" - jelentésre. A kódexek szövegei variánsmentesek. A Messiás azt mondta, amit mondott.

Mivel az előzményekből kétségtelen, hogy a gonosznak igenis ellene kell állnunk a szó összes (de fizikai ütésbe át nem hajló) fegyvereivel, **kétségtelen, hogy a szóban forgó ellen nem állás fizikai ellen nem állást jelent**, ahogyan ezt az antitézis tézise, a "szemet szemért, fogat fogért" önmagában is kétségtelenné teszi. Ameddig történeti tudatunk elér, mindig az mondatott a régieknek e tárgyban, ami mind a mai napig is mondatik a mindenkori maiaknak is: a gonoszt meg kell büntetni. Azért kell, hogy elmenjen a kedve a gonoszságtól. Azért, hogy e büntetés másokat is visszariasszon a gonoszságtól, ha netalán valaki másnak is kedve kerekednék gonoszat tenni. A Messiás szembefordul ezzel a kikezdhetségtelenné látszó emberi bölcsességgel, amelyet magáévá tett az emberi viselkedés legfőbb Messiás-előtti eszménye, a jussztícia is. A "jogos önvédelem" sarkalatos tétele a "természetjognak" is, amely a "természettörvény" nevében igazolja azt, aki él ezzel az önvédelemmel.

Ezzel a lex naturalis-szal szemben képviseli a Messiás e lex naturalis kontráriumát, a lex evangelicát: **nem kell megbüntetni, nem szabad megbüntetni a gonoszt**. Ellenkezőleg meg kell mindent tennünk, hogy a hatalmába ne kerüljünk, azaz, hogy bele ne rángasson bennünket a maga világába, a szemkiszúrás és fogkitörés világába. Szemét se szúrjátok ki, fogát se törjétek ki; akkor sem, ha kiszúrja szemeteket, kitöri fogatokat - hangzik a lex evangelica.

Nem lehet kétséges: **a lex naturalis és a lex evangelica összeegyeztetése azonos a fából vaskarikával**. A kapott pofont visszaadhatom. A kapott pofont elviselhetem visszaadás nélkül. Mind a kettőt megtehetem. Csak a kettőt együtt nem tehetem: azt, hogy vissza is adom, meg nem is adom vissza. A lex naturalis ismeri a visszaütést. A lex evangelica nem. A kettőt együtt vallani - ellentmondás. A kettőt együtt tenni akarni szkizofréniát feltételez.

Fel kell vetnünk egy kérdést: **Hogyan lehet ellentmondásban egymással a természettörvény és az evangéliumi törvény?** Isten az emberi természet alkotója, hogyan alkothat olyan törvényt, amely ellentmond annak, akit alkotott? Sehogyan. A lex naturalis szóban forgó tartalma csak az elfajult, a megromlott, a létharcos állati természet szintjére lesüllyedt emberi természet törvénye lehet. Az Isten által megalkotott emberi természeté nem! Isten a maga képére és hasonlatosságára teremtette meg az embert, s a Szentháromságon belül a legtávolabbi nyoma sincs semmiféle önvédelemnek. Az Isten által megteremtett emberi természet törvénye a legteljesebb harmóniában van az örömhírben képviselt törvénnyel.

Helytelenítenünk kell tehát a lex naturalis kifejezés jelenleg használatban levő jelentéstartalmát. Az önvédelmi ütés csak lex naturae humanae depravatae, azaz a megromlott emberi természet törvénye lehet. Az embert adásigényű lénynek teremtette meg az Isten. A meg nem romlott emberi természet törvényét hirdeti tehát az Örömhír, amikor megfogalmazza a "Ne álljatok ellen a gonosznak!" tételt. Csak azért fogalmazhat így, mert nem tekinti az embert a megromlott emberi természet hatalma alatt levőnek. A kisgyermek még csak játszik, amikor megüti szüleit vagy testvéreit. Az ártani akaró, a létharcos állati természet szintjére egyenként süllyedünk le megszületésünk után. A felnőttek nevelik bele a gyermekekbe, hogy kötelességük gyilkolni. Erre a szintre süllyesztjük gyermekeinket, amikor megüjtük őket - **idegességünkben**. Nem ősi rontás, nem is kikerülhetetlen és génjeinkbe magát befészkelte atavizmus ez a lesüllyedés. Nemzedékenként újratermeljük. Aki hajlandó szóba állni a Messiás igazával, annál megszűnik létezni ez a "megromlott emberi természet".

A "Ne álljatok ellen a gonosznak!" - tétel nélkül Jézus küldetése beletartoznék az emberiség megváltására irányuló többi jószándékú történelmi törekvéseinek sorába. Ezzel a tétellel viszont minőségileg elkülönül az összes többitől, amely e tételt nélkülözi. **E tétel nélkül a Messiás koncepciója osztaná a hatalmi elgondolások értékét és sorsát.** Ezzel a tétellel kiszabadul az erőt-alkalmazó hatalom hatalma alól. Ezzel a tétellel - az egyetlen lehetséges módon - **reális** lehetőséget mutat a hatalom elhalására. Mindezek okán a messiási mű értelmének vizsgálatában középponti jelentőségű a kitisztázása a kérdésnek: Gondolta-e valóban a Messiás a fenti tételt - népére vonatkozóan is - teljes komolysággal? Tanítása egyértelműen alátámasztja-e tételünket? Teljességre törekvő munkát kell végeznünk.

A tétel tárgyában a Golgotáig menően, tehát a gyakorlatban is következetes Messiás tisztában volt e tétel jelentőségével, és gondoskodott is bőséges és egyértelmű dokumentációról. **Antitézist a példák egész sorával magyarázza.**

Első példa "...hanem ha valaki megüt-megpofoz (ραπιζειν = rapidzein) téged a jobb arcodon, fordítsd oda neki a másikat is", ill. "aki téged megüt-megsebez (τυπτειν = tüptein) a jobb arcodon, nyújtsd oda a másikat is". (Mt 5,39; Lk 6,29) A szöveg nem hagy kétséget. A példa illusztrálja a tételt: az engem ütő gonosszal szemben védekezni - nem szabad.

A tételnek és illusztráló példának nem mond ellene Jézus Annás házában sem. A főpapnak adott válaszáért egy ott álló szolga "pofont adott" (ραπισμα = rapszma - egyes szám) Jézusnak, és Jézus nem fordítja, nem nyújtja oda a másik arcát, hanem felelősségre vonja: "Ha rosszul szóltam, tanúskodjál a rossz felől; ha pedig jól, akkor miért versz engem?". (Jn 18,23-4) E magatartásával a Messiás illusztrálta az ötödik antitézist is (nem áll ellen fizikailag a gonoszoknak), az azt magyarázó első példát is (ki is szolgáltatja magát az atrocitásnak). Összekötözött kezekkel mondja a fogdmegnek, amit mond. Letartóztatottnak "visszabeszélni" - ez az, amire a fogdmegek a legérzékenyebbek. Hallgatással, sőt másik arcának odanyújtásával-odafordításával sem szolgáltathatta volna ki magát jobban a fogdmegek atrocitásának, mint ezzel az önérzetes szóbeli és nem fizikai ellenállással. Arról tehát szó sem lehet, hogy Jézus ezzel a magatartással "védte" volna magát. A fogdmegekkel szemben egyetlen magatartás jelent védekezést a letartóztatottnak: az "igenis". Szavai sok mindent céloznak, fizikai önvédelmet legeslegutoljára. A következő mozzanatokat különböztethetjük meg magatartásában: megőrzi ártatlanságának teljes öntudatát és ezt kifejezésre is juttatja. Nem arra gondol, hogyan tudná magát a további atrocitásoktól megmenteni. Tanítja a fogdmeget **annak** etikájára: Neked akkor volna kötelességed engem ütni, ha vétkeznék az ellen a törvény ellen, amelynek szolgálja, végrehajtója vagy... de te még a saját törvényedet sem tartod meg.

A másik orca odafordítása-odanyújtása - kép. A keleti ember, s még inkább a kétezer év előtti keleti ember, kép alapján valamit megérteni tudására építő kép, melynek értelme éppen ez: **aki odatartja másik arcát, az semmi körülmények között sem verekedik.** A tétel és ez a kép együtt - egyértelmű tanítás. A kép hordozza és illusztrálja a tartalmat: nem tanúsítani fizikai ellenállást. Nem belemászni a verekedésbe, nem visszaütni. Át nem venni a gonosz eszközeit, mert csak így tudom megőrizni magam a Gonosztól; csak így tudom elérni, hogy a gonosznak ne legyen bennem semmije. (Jn 14,30)

Második példa - A megdöbbenő tétel első illusztráló példája az ököljog alkalmazójával szemben kívánja meg az erő-nemalkalmazást. Lukácsnál a második is: "És aki elveszi tőled felsőruhádát, ne tagadd meg tőle alsó ruhádát sem". Máténál azonban ugyanez a példa oly fogalmazást kap, amely az erőalkalmazás törvényes formájának elkerülését kívánja: "És aki pereskedni akar veled, hogy elvegye alsóruhádát, engedd át neki a felső ruhádát is". (Lk 6,29; Mt 5,40)

Ez a példa is a gonoszt illusztrálja, aki "venni" akar. Ha pereskedni akar ruhám elvevése céljából, akkor a maga "vevését" bírói ítélettel akarja szankcionálni, jogossá-igazságossá tenni. Bár "gonosz" ez a pereskedni akaró, mégis két lehetőség van: a per során a bíró mellé áll a gonosznak, vagy nem ítélt a gonosz javára. Isten népének a példa szerint vállalnia kell a gonosszal szemben a védtelenséget. Ha rámegy másik ruhája is, akkor sem mehet a maga jószántából a bíró elé. **A "törvényes" erőalkalmazást sem veheti igénybe a gonosszal szemben.** Meg kell győznie a gonoszt, hogy felesleges őt a törvényszék elé vinnie, elérheti a gonosz enélkül is, amit akar. A fennálló törvényes védelmet sem veszi igénybe ellene; ezen a módon sem akar erőt alkalmazni.

Harmadik és negyedik példa - A tétel harmadik illusztráló példájában a gonosz nem üt, nem rabol, hanem szolgálatra-munkára kényszerít: "És ha valaki kényszerít téged egy mérföldre, menj el vele kettőre". (Mt 5,41) Lukácsnál ezt a példát nem találjuk, hanem helyette azt a tilalmat, hogy a gonosztól elkövetett jogtalanságot későbbi időpontban sem szabad Isten népének erőt alkalmazva felszámolni: "És aki elveszi tőled, ami a tiéd, attól ne követeld vissza!". (Lk 6,30) - Négy erőalkalmazó magatartást különböztetnek meg a példák, s a tökéletesített Törvény mind a négytől elhatárolja magát. Erőt alkalmaz tehát a magágonosz, erőt alkalmaz a közhatalom is; erőt alkalmaz a magágonosszal szemben az ártatlanul megtámadott, és ugyanez igénybe veheti a közhatalom erőalkalmazását is. Az első két magatartást a "gonosz" magatartásának tekinti a Messiás. De a másik kettőt, a védekezés magatartásait sem engedi meg a maga igazságtalanul megtámadott népe számára.

Az ötödik antitézis és az azt illusztráló példák tehát a régieknek mondottakon túlmenően egyértelműen **tiltják a visszaütés minden formáját a gonosszal szemben.** Tiltják azt, ami a jusztícia jegyében a legkétségtelenebbül igazságos-jogos erőalkalmazás. **Az osztó igazságosság legkétségtelenebbül igazságos formáját veti el a Törvénytökéletesítő Messiás. Szeretetfogalma kizárja az osztó igazságosságot.**

d) Juhok és szelídség

A Messiás e juszticián túlnéző szeretetfogalmának felismerésében **jelentős szerepe van** egy szimbólumnak, **a juh szimbólumának.** A juhot és bárányt jelölő szavak (προβατον = probaton, προβατιον = probation, αρνιον = arnion, αμνος = amnosz) összesen 37 ízben fordulnak elő az evangéliumokban, 32 ízben Jézus ajkán. A hat nem Jézus ajkán található

előfordulásban a juh 2 ízben juhokat, 2 ízben embereket és 2 ízben a Messiást jelenti. (Jn 2,14-5; Mt 9,36; Mk 6,34; Jn 1,29.36) A 31 jézusi előfordulásban viszont a juh 2 ízben juhot jelent (Mt 12,11-2) és 29 ízben embert. Egyetlen szórványos esetben jelöli a hozzá tartozni nem akaró jeruzsálemieket; (Jn 10,26) a többi 28 előfordulás egyetlen jelentést mutat. A teljesen külön anyaggal dolgozó negyedik evangélium juhképe azonos jelentésű a szinoptikusokéval; 17 előfordulás dokumentálja Jánosnál e jelentést a szinoptikusok 12 helyével szemben.

A juh a Messiáshoz tartozó ember. Legáltalánosabb megjelöléssel Izrael házának elveszettei a juhok; (Mt 10,6; 15,24) de Izrael egyes csoportjai is. Kiváltképpen a Hozzá sereglő bűnösök és vámosok eltévedtjei-elveszettjei, valamint a kicsinyek a juhok. (Lk 15,4.6; Mt 18,12) Juhoknak mondja a Tizenegyet is, akik majd szétszóródnak Pásztoruk megverésekor. (Mk 14,27; Mt 26,31) Az Örömhírével szemben megátalkodott jeruzsálemiek nem a juhai, de a szavaira hallgatók igen. A jó Pásztor-beszédben három ízben mondja a juhokkal jelzett övét "sajátjainak" (Jn 10,3.4.12) és háromszor "enyémnek" mondja azokat a juhokat, akik csak a Messiás-pásztorra hallgatnak, de idegenre nem. (Jn 10,15.26-7; 10,4-5) Számukra minden más pásztor idegen, mert a Messiás juhai ők; nem az idegenéi, nem is a béreséi; (Jn 10,22) nagyon szorosan tartoznak ezek a juhok Hozzája, aki éppen ezért "Nyájajuhász" (Jn 10,12) (19c num). Ezeket a juhokat-bárányokat bízta reá mennybemenetele előtt Péterre. (Jn 21,15-7)

A Messiás magatartása a juhok iránt - éppen a messiási magatartás. Ismeri őket; (Jn 10,4.27) utánuk megy, amikor elvesznek-eltévednek; fogadja őket, amikor Hozzá jönnek; (Mt 18,12; Lk 15,4.6) örül nekik, amikor megtalálja őket; nincs, amit meg nem tesz értük: életét is odahelyezi (Jn 10,11.15) értük. Őket mondja az ítéleten Istennek-tetszőknek, (Mt 25,32.37) az Atya áldottainak, ők kapják meg a kezdettől fogva készített országot is. (Mt 25,33-4)

A juhok magatartása: megismerik a Messiás hangját, de az idegenét nem. (Jn 10,4-5) Ismerik Őt magát is, hallgatnak is reá, míg az idegenre nem hallgatnak: hisznek pásztoruknak. (Jn 10,14.3.27-8.26) A juhok követik Őt, más elől pedig elmenekülnek. (Jn 10,4.27.5) Gyakorolják az adástörvényt is. (Mt 25,35-6)

A "juh" mind e jelentései még nem indokolják eléggé ezt a szimbólumot. Nyugodtan helyettesíthetné e szót mind e helyeken pl. az "övéi"-megjelölés. **Van azonban szavunknak egy mindezekén túlmenő jelentéstartalma is: a speciális juhmagatartás.**

A juhok szembe vannak állítva három ízben a farkasokkal és egy ízben a kosokkal. A Hegyi beszédben: a hazug-próféták, akik belülről ragadozó farkasok, juhok ruháiban közelítik meg övéit. Az apostoli próbaút előtt: mint juhokat küldi övéit a farkasok közé. Az ítélet-tablóban: elválasztja juhait a kosoktól. A Jópásztor-beszédben: ragadozó és nyáj-szétkergető farkasok támadják a Messiás juhait.

A juhokkal szembeállított farkasok magatartását főleg a "οαρπαζειν" (harpadzein = elrabolni, elragadni, kifosztani) és "οαρπαγος" (harpagosz = ragadozó) szavak jelölik. A melléknévi alakkal a Hegyi beszéden kívül találkozunk még a farizeus imájában, ahol mellérendelődik az "Istennek-nemtetszőnek" és a "házasságtörőnek". (Mt 7,15; Lk 18,11) Az igei alakkal háromszor is találkozunk a Jópásztor-beszédben: a farkas azért jön, hogy elragadja a juhokat, de nem tudja őket elragadni sem az Atya, sem az Ő kezéből. (Jn 10,12.28-9) E beszéd ezt a farkasmagatartást a tolvajok és rablók magatartásával részletezi tovább: csak azért közelítik meg a juhokat, hogy "lopjanak, öljenek, pusztítsanak". (Jn 10,10)

Az apostoli próbaútra felkészítő beszédben a farkasok magatartását a hatóságoknak történő átadás, a megostorozás, az ellenük támadás és a halálbaküldés kifejezések rajzolják. (Mt 10,18,21) A kosokról csak annyit tudunk meg, hogy nem irgalomgyakorlással, tehát valami egyébbel foglalkoztak. Hogy mi ez az egyéb, azt csak következtethetjük az "öklelő kos" alapján.

Mindezen farkasmagatartásokkal szemben mi a juhok magatartása? A szinoptikusok rajzában is, Jánoséban is találkozunk az "elmenekülni" igével. "Amikor üldöznek titeket abban a városban, meneküljete el egy másikba", ill. a farkasokkal-tolvajokkal-rablókkal egy sorba állított idegent a juhok nem követik, hanem elmenekülnek tőle. (Mt 10,23; Jn 10,5) A juhok pásztora sem öli meg a farkasokat, ellenkezőleg a maga életét helyezi oda a ragadozó farkasok elébe. **A juhok nem támadják meg a farkasokat, legfőleg elmenekülnek előlük.** A farkasok - semmi kétség - ugyanabba a kategóriába tartoznak, amelyet az ötödik antitézis a "gonosz" szóval jelöl. A speciális juhmagatartás: a farkasok (kosok) fizikai erejével szemben a juhok nem alkalmaznak erőt.

A menekülés magatartását a Messiás kibővíti egyébbel is: **"...legyetek ezért okosak, mint a kígyók és 'akeraiói', mint a galambok. De óvakodjatok az emberektől".** (Mt 10,16,7) A juhok legyenek óvatosak. Óvakodjanak az "emberektől", akik farkasmagatartást tanúsítanak velük szemben. Ahogyan a juhok is idejekorán megszagolják a farkasok közeledtét. Ebben az elmenekülő, óvakodó magatartásban lehetnek "okosak". Ez a szó ezúttal nem az adás magatartást jelöli (54e num), nem is a Sátán (Ter 3,1-4)

egyéb tartalmú okosságát. **A sátáni okosság intenzitását adja övéinek parancsba.** Az "okos" szó ezúttal általános értelmet hordoz: a célirányos, ügyes magatartást jelöli az elmenekülésben, az óvatosságban. A juhoknak úgy kell ezekben okosoknak lenniök, hogy a Lelket mintázó galamb "ακεραιος" (akeraios = keveretlen) szeretetmagatartása (8d num) legyen az övék. Okosan, de minden "keveredés" nélkül kell a farkasoktól óvakodva a juhmagatartást képviselniök.

A szóban forgó mondatban azonban **az "okos" szónak lehet más jelentése is.** A hűséges és "okos" szolga nem üti szolgatársait, "nem üti a szolgákat és szolgálókat". (Mt 24,49; Lk 12,45) Lehet, hogy itt is erőt-nemalkalmazást jelent az okosság. S ez esetben a szöveg értelme ez: erőalkalmazást nem ismerő juhokként küldelek titeket az erőalkalmazó farkasok közé. Legyetek tehát olyan határozottan erő-nemalkalmazók (okosak), mint aminő határozottsággal okos (=erőalkalmazó) a maga nemében a Sátán népe. Tanúsítsátok az erő-nemalkalmazó magatartást tisztán, keveredésmentesen, ne adjatok helyet magatokban a legkisebb mértékben sem az erőalkalmazásnak. Teljesen és egészen valósítsátok meg a juhmagatartást, a szelídséget. Minden védekezések összesen a vigyázásban, az óvakodásban álljon (64d num).

A juhmagatartás ismerős. A farkasok megjelenésekor nincs csata, a juhok nem gondolnak sem ellentámadásra, sem védekezésre. Szabad prédái a farkasoknak. Isten erő-nemalkalmazó népének Messiás adta szimbóluma - a juh. Kivel szemben? Azzal a farkassal szemben, amely pedig messiási szimbóluma a Gonosznak, a Sátánnak.

A honfitársai által üldözött, s velük szemben erőt nem alkalmazó Jeremiás adott egy jelzőt annak a juhoknak-báránynak, amellyel jelképezte a maga magatartását: "Én pedig olyan valék, mint a mészárszékra hurcolt szelíd bárány...". (Jer 11,19) Máté a jeruzsálemi bevonulás alkalmával a nép ajkáról egy "szelíd" királyt hall üdvözölni, annak ellenére, hogy az üdvözlés alapjául szolgáló zakariási mondat "igaz, szabadító, szegény" királyról beszél. (Mt 21,5; Zak

9,9) **A juhok Pásztorá szelídek mondták magukat**, és azt kívánta, hogy övéi eltanulják Tőle ezt a szelídséget: "Tanuljatok tőlem, mert szelíd vagyok...". (Mt 11,29) S az Ország jutalmát megkapó boldogokat a nyolc boldogság egy ízben szelídeknek nevezi: "Boldogok a szelídek...". (Mt 5,5)

A juhmagatartás éppen a szelídség. A szelídség erő-nemalkalmazás. És több is, mint erő-nemalkalmazás. Jellembeli gyökere is annak, ami erő-nemalkalmazásban nyilvánul meg olyankor, amikor bántanak bennünket. De akkor is megvan, amikor nem ér bántás bennünket. Van - és állandóan hatékony a békességteremtés irányában.

A szelíd Messiás azonban nem volt indulatmentes. Olyannyira nem, hogy templommegtisztító magatartását János szinte menteni akarja: "Ekkor tanítványainak eszébe jutott, hogy meg van írva: A házadért való indulat (ζηλος = dzélosz) megemészt engem". (Jn 2,17; Zsolt 68,10) Jézus nem fogja vissza indulatait. Nem szégyenli könnyeit, (Jn 11,35; Lk 19,41) s nem rejt el haragját sem: tud haraggal nézni és szólni is (60a num). Rettenthetetlen volt mindazokkal szemben, "akik bezárják Isten Országát az emberek előtt". (Mt 23,15)

Fáradhatatlanul érvelt ellenük, és gyakorlati értékítéleteket (35c num) mondott róluk (72c num). A bűnbánókkal szemben szavaiban is szelíd volt, de a magukat az Ország iránt megkeményítőket minősítette is.

Szelíd volt tehát a Messiás, mert fizikailag nem ütött és hagyta magát halálra is ütni. De megvolt Benne a szelídség erényének kiegészítő párja, a céltudatos hajthatatlanság, minek következtében szavaiban nagyon sokszor nem volt szelíd. Ha övéit is emésztí az Isten Országáért való indulat, akkor övéi sem lehetnek "fölötte" (Mt 10,24) Mesterüknek; azaz csak abban lehetnek szelídek, amiben a Messiás is szelíd volt. Ha a céltudatos hajthatatlanság helyett is szelídek akarnánk lenni, már nem volnának "alkalmasok" (Lk 9,62) az Ország szogálatára.

e) Miért nem szabad ütnünk?

A gonoszok ütését nem szabad viszonznunk tehát. Kezdeményoznunk szabad az ütést? Egy ízben a farizeusok, egy ízben a Zebedeus-fiak, s egy ízben a példabeszédet mondó Messiás maga vetette fel a kérdést: szabad-e az osztó igazságosság nevében megkövezéssel, tüzes mennykövvel, gyökeres kitépéssel büntetni a gonoszt?

Írástudók és farizeusok a Törvény, jog és az osztó igazságosság nevében meg akarnak kövezni egy házasságtörésen ért asszonyt. Jézus nem fejti ki a Hegyi beszédben kifejtett tételt, hiszen talán csak azért hozzák elébe az asszonyt, hogy újra hallják Tőle törvénytökéletesítését, hogy azután ennek alapján újra vádolhassák, hogy nem tartja tiszteletben a Törvényt. (Jn 8,6) Nem fejti ki tételét, de visszatartja őket az öléstől. **Jelenlétében és hozzájárulásával nem lehet ölni. Bűnöst sem. A Törvény nevében sem.** Ismételen lehajol, ujjával ír a porban - talán a vádlók bűneit, talán éppen a vádlók házasságtöréseit - és elszégyellti őket. Közben mond egy olyan tételt, amely az osztó igazságosság elkötelezettjeivel akarja megértetni az erő-nemalkalmazás elvét. "Jó, osszatok igazságot! Jó, büntessétek meg a bűnöst! De az büntessen, aki nem bűnös! Az torolja meg a törvényszegést, aki nem szegte meg a Törvényt!" A hatás tökéletes. A kövezni akaróknak be kell látniuk, hogy először önmaguk megköveztetéséről kellene gondoskodniuk. Nincsen közöttük bűn nélkül való, hogyan hozhatnának bírói ítéletet?! Csak az Isten bűn nélkül való. Ennek folytán Jézus egyedül marad a helyszínen, a többiek megszégyenülve elkullognak.

Csak Jézus dobhatná a követ, de Ő meg nem dobja. Nem, mert ebben az aióban nincs bírói ítélet és nincs végrehajtás: "Menj és többet ne vétkezzél!". (Jn 8,6-11) **Valósággá** teszi a "Ne ölj!" törvényt, ahogyan bejelentette a Hegyi beszédben a Törvénytökéletesítő.

A Messiásnak s övéinek nem volt hová fejüket lehajtani. Talán többször háltak szabadban, mint fedél alatt; és nem is csak az Olajfák-hegyén, (Jn 8,1-2) másutt is. Lukács feljegyzí, hogy egy alkalommal Jeruzsálem felé menve szállást szerettek volna kapni éjszakára, de visszautasították őket. A tanítványokat kellemetlenül érintette a visszautasítás. Talán nagyon fáradtak voltak, talán az időjárás volt alkalmatlan a szabadban hálásra, talán sok volt már a visszautasításból - nem tudjuk. Szívtelennek, gonosznak látják a visszautasító számárlaikat. Ezek elvi okokból nem adtak szállást nekik: a kis csapat Jeruzsálem felé ment, nem a Garizim-hegyére; szentélyüket leromboló ellenségnek, zsidóknak tekintik őket. **A Zebedeus-fiak** e gonoszság láttára a régieknek mondott megtorló erkölcs nevében **büntetésre gondolnak**. Méghozzá Krisztustól kapott hatalmukat akarnák felhasználni, büntető csodát akarnak: "Uram, akarod-e, hogy mondjuk, hogy tűz szálljon alá az égből...". (Lk 9,54) **Jézus megdorgálja őket**: "Nem tudjátok, mlféle lelkűek (ποιοῦ πνεύματος = poiú pneumatosz) vagytok. Az Emberfia ugyanis nem emberek életét elpusztítani, hanem megmenteni jött". (Lk 9,55)

A dorgálás újra kifejti tételünket. A tanítványok nem tudják, mlféle "pneuma" van bennük. Azt hiszik, hogy az Isten Lelke; pedig a Sátáné van bennük. **Isten Lelke nem ismer erőalkalmazást, csak a Sátáné**. S az Isten Lelkét magában hordozó Messiást akarják megnyerni erőalkalmazásra. Most nem elvi tételt fogalmaz. Személyi küldetéséről beszél: nem embert pusztítani, embert megmenteni jött. S ezért, ha a Zebedeus-fiak Isten népévé akarnak lenni, szintén csak embert mentéssel foglalkozhatnak. Ha gonosz, ha nem gonosz, mindegy. Az Országban nincs ok az ölésre. Még akkor sincs, ha magát az Istent sem akarják befogadni. Sőt, akkor van a legkevesebb ok. Istenért, Isten nevében gyilkolni - abszurd ellentmondás a Messiástól felfedett Szeretet-Isten szemében.

"Akarod-e, hogy menjünk és kigyomláljuk?" - kérdezik a szolgák az Emberfiát példázó Magvetőtől, akinek búzaföldjére konkolyt vetett az ellenség. (Mt 13,28) Az Emberfia csak az aiónvéget jelentő aratáskor engedi meg a konkoly kigyomlálását, elégetését, ebben az aióban nem. Meg is magyarázza, miért. A magyarázat más, mint amit az asszonyt megkövezni akaróknak mondott. Más, mert most nem az osztó igazságosság feltétlen elkötelezettjeivel, hanem a Törvénytökéletesítés tanítványaival beszél. **Az ütés tilalmát kiterjeszti mindenkire, a bűn nélkül valókra is**. E kiterjesztés oka: szolgálí képtelenek a vetésből csak a konkolyt kitépni. Ha egyszer elkezdenek gyomlálni, a búzát is ki fogják tépni gyökerestől.

Isteni tudása s az emberiség történelmi tapasztalatai alapján, a Messiás e tekintetben nem bízik a maga tanítványaiban sem. **Ha egyszer elkezdik az ellenállást a gonosszal szemben, csak erő-hatalom alapján tehetik azt**. Ezzel pedig a hatalom törvénye alá kerülnek: írtják a gonoszt, tehát az "ellenségüket". Az "ellenség" az, aki szembenáll velük. Ez esetben pedig marad a tört vér fekete folt; marad minden a régiben. A változás csak annyi, hogy most már Jézus nevében megy tovább a történelemnek ezzel aztán véglegesen megfordíthatatlan irányúvá lett szekere. **Most már Jézus nevében is történik az, ami mindig is történt**. Írtja a másikat az, akinek ereje van hozzá; az erősebb a gyengébbet a jusztícia nevében. Ha Jézus megengedi övéinek a gonosz kiszaggatását, akkor a jézusi "megmentés" bekövetkezte után immár a kereszt jegyében s a Megmentő nevével ajkunkon, rohanunk tovább - keresztény forradalmárok, keresztény katonák - felebarátot vagy testvért gyilkolni. Mégpedig Jézus

szándékai szerint. De nem engedte meg. Minek következtében mindezt csak Jézus szándékai ellenére tehetjük.

Mégis ez a továbbrohanás következett be. A déli harangszó az egész világon a nándorfehérvári diadalt hirdeti: hogyan verte vissza Isten népe a támadó gonoszt; hogyan gyilkolta halomra Isten népe Jézus nevében az "ellenséget". Hajszálla azonosan a mohamedánokkal, akiknek müezzinje a később mégis elfoglalt Nándorfehérváron háladalt énekelt Istennek, hogy sikerült Allah nevében és erejével legyőzniök a hitetlen gyaurokat. - A gonoszt ebben az aiónban a vétket nem ismerő sem ölheti meg, az sem büntetheti. Nem, mert Isten Lelke nem engedi meg a "másik" biológiai életének pusztítását. A büntetés ugyanis erőalkalmazást feltételez, ami csak a hatalom birtokában lehetséges. **A hatalom pedig a maga ellenségei ellen fordul, és így nemcsak a gonoszt, hanem valódi és vélt - nem feltétlenül gonosz - ellenfeleit is likvidálja.**

Kivételt nem ismerően beteljesítendő parancs Jézus tanításában a "Ne ölj!". E tétel ellenpróbája Jézus tanításában az, hogy az Ország végső nagy Ellenlábasa, a Sátán kapja meg Tőle az ölés magatartását díszítő jelzőként: "Ő embergyilkos volt kezdettől fogva". (Jn 8,44) Ő az a farkas, az az idegen, az a tolvaj, aki csak azért jön, hogy a juhokat megölje és feláldozza - mintegy a maga oltárán önmagának bemutatott áldozatul. **A Messiás tanításában az ölés a Sátán "profilja".**

Ölés, ütés, verés nem fér bele Isten Országába. A példabeszéd szolgája, aki úgy gondolja, késik az Ura "s **verni** kezdi szolgatársait", ill. "**verni** kezdi a szolgákat és szolgálókat", (Mt 24,49; Lk 12,45) sír majd és fogait csikorgatja; a Benne nem hívők sorsára jut. Aki üt, az nem hisz Benne; **aki Isten népéből üt, az oktalan és hűtlen szolga; a Sátán szolgája tehát.**

Az ölés a Jézus előtt, a Jézus helyett jövők (Jn 10,8) magatartása. Az ölést tartalmazó örömhír pszeudo-örömhír. Az ölést tartalmazó örömhírnek hirdetője, csak Jézus előtti, Jézus helyetti, csak pszeudo-Messiás lehet, farkasmagatartású pszeudo-próféta. A "béres" és az "idegen" világán belül lehetséges csupán az ölés. Az egyetlen Pásztor nyáján belül ismeretlen magatartás a farkas magatartása; a farkast széjjeltépés magatartása is (19c num).

Nem lehet véletlen, hogy **a Messiás nem is ismerte ezt a szót: "jog"!** Az Ország nem ismeri a kikényszeríthetőséget mint saját fogalmát. Csak elszenvedi a kényszert, de nem gyakorolja.

61. ELVÉSZ, AKI KARDOT RAGAD

a) A tanítványok két kardja

A Hegyi beszéd tételei adják e hallatlan törvénytökéletesítés első bejelentését. A juh-szimbólum egész tanítói pályájára kiterjedően magyarázza az erő-nemalkalmazást. A házasságtörő nő, a számáriai visszautasítás apropói, valamint a konkoly-példabeszéd továbbbontják az első bejelentés tartalmát. **Az utolsó napokban egy véres történet**

illusztrációjával együtt rajzolódik elénk e törvénytökéletesítés végső és félreérthetetlen magyarázata. - Az Isten népe az emberiség szétválasztását eredményezi. A szétválasztás ténye pedig az Isten népétől elkülönülők táborában kardrántást eredményez. A kirántott kard pedig lesújt Isten népére. A Messiás tehát nem "békét", hanem szétválasztást és kardot hozott (30d num). Kardot, melynek hordozói és forgatói keresztre juttatják Őt és övéit.

Az utolsó vacsorán újra Jézus ajkára kerül a "kard" szó. (Lk 22,35-8) A tanítványokból kettő - veszélyt sejtve - karddal megy a vacsorára. Péter tagadásának megjövendölésébe kapcsolódóan az Úr felemlíti a régi szép időket. Az első apostoli próbaút derűs emlékét, és egybeveti azt a fojtogató jelennel, a küszöbön álló megpróbáltatásokkal. Valamikor erszény, táska, saru nélkül is szép volt, jó volt. Most kell majd az erszény, kell a táska; ha másképpen nem, hát a legszükségesebb köpenyt is eladva, de kell a pénz, mert kardot kell venni. Az Ország és a Világ közti helyzet kiéleződésére gondol, amikor a kardot említi; most is, csakúgy mint korábban (Mt 10,34): "...és vásároljon kardot. Mert mondom nektek, hogy még ennek az Írásnak be kell teljesülnie rajtam: És a gonoszok közé számláltatott! Mert ami rólam (meg van írva), az most befejeződik". (Lk 22,36-7) Jézus Izajást idézi, mégpedig a "Passio Domini Nostri Jesu Christi secundum Isaiam" szövegét. Az idézett izajási szavak közvetlen előzményei: "...mivel hogy életét halálra adta...". (Iz 53,12)

A helyzet válságosra fordultát pedig a tanítványok már vacsorára jövet lemérték, és így örömmel mutatják fel kardjaikat. Bizonyítván, hogy e felszólítás nélkül, maguktól is felmérték a megváltozott helyzetet, és gondoskodtak a szükségesekekről: "Uram, íme itt van két kard". Mit válaszolhat erre a tömény értetlenségre a Messiás? **Szövegünk szerint egyetlen szót mond csupán: "Elég!".** (Lk 22,38) **Találgathatjuk, mi volt e szűkszavúság mögött.** Humor? Ekkora vakságon, naivságon, a vágyálmokat a tényektől befolyásoltatni nem engedő hiú reményen... csak nevetni lehet? Avagy keserűség? És ez nem enged meg többet, mint ezt az egyetlen szavas témalezárást? Ez utóbbi esetben ennyit jelent ez az egyetlen szó: hagyjuk abba, úgyis reménytelen minden; semmit sem értenek meg, amíg majd szemükkel nem látják, hogy nem lesz verekedés, hogy csak az egyik fél fog ütni; s az ütött - én leszek. Talán a Jezabeltől halálra keresett és menekülő Illés keserű sóhajára gondol, amely ezzel az "elég" szóval kezdődik: "Elég! most óh Uram, vedd el az én lelkem"?!. (3Kir 19,4)

Értelmezze ezt a helyet egy félezer éve (1508) írt könyv. Erazmusé. A Balgaság dicsérete. "Mivel pedig Krisztus tanítása soha nem hirdetett egyebet, mint szelídséget, türelmet, az élet megvetését, vajon ki előtt lehet homályos, hogy mit gondol ebben a részben? Vagyis még jobban le akarta fegyverezni híveit: nemcsak hogy a saruval és tarisznyával ne törődjenek, de még felsőruhájukat is vessék el, meztelenül és harcra készen szálljanak az evangéliumi küzdelembe, ne vegyenek mást magukhoz, csak szablyát. De nem olyasféle kardot, amilyenekkel a rablók és gyilkosok kószálnak, hanem a lélek kardját, mely behatol a szív legelrejtettebb zugaiba, és minden szenvedélyt egy csapással úgy kihalásít, hogy nem marad benne más, csak jámborság. Most pedig figyeljétek, hogy ez a jeles teológus miként forgatja ezt ki. A kardot úgy értelmezi, hogy az jelenti a védekezést az üldöztetésekkel szemben, az

erszény eszközt a megélhetésre, mintha Krisztus megváltoztatta volna életfelfogását, s mivel szószólóit nem eléggé fejedelmien bocsátotta volna el, most korábbi rendelkezését visszavonta volna. Mintha megfélemedezett volna arról, amit korábban mondott, hogy boldogok lesznek, ha érte gyalázatot, sértést és üldöztetést szenvednek, és hogy ne álljanak ellent a gonoszoknak. Mert a szelídek a boldogok, nem pedig a szilajok. Mintha megfélemedezett volna arról, hogy az ég madarainak és a liliomoknak példájára intette őket. Eképpen az isteni szándék eme magyarázója az apostolokat lándzsával, hajítógépekkel, parittyával és mozsarakkal vonultatja fel a megfeszített Krisztus prédikálására. Emberünket az sem indította jobb belátásra, hogy Krisztus a kardot - melyet olyan nagyon akart volna megvétenni - hamarosan hüvelyébe dugatja szigorú feddés kíséretében. És arról sem olvashatunk sehol, hogy az apostolok valaha is kardot vagy pajzsot használtak volna a pogányok támadásával szemben, pedig megtették volna, ha Krisztus úgy gondolkozott volna, ahogy ez az alak magyarázza." (LXIV. A szentírás hamis értelmezői).

b) Péter kardja

Nem akart tovább magyarázni. Pár óra múltán úgyis minden magyarázatnál beszédesebbet fognak látni a Getszemániban. A kénytelenül beszerezett két kardot viszik magukkal. A letartóztató csoport megjelenésekor elhangzik a kérdés: "Uram, vágjunk közénk karddal?". (Lk 22,49) Választ se várva sújt Péter kardja és levágja az egyik főpapi szolgának, Malkusnak a fülét. (Jn 18,10) Csak ezután jut szóhoz és tettehez a Messiás. Mindenekelőtt leállítja a harcot: "Hagyjátok abba...Tedd hüvelyébe a kardodat!". (Lk 22,51; Jn 18,11; Mt 26,52) Ezután a levágott fület visszarakja a helyére, majd tanít. Tanítása megmagyarázza, miért állítja le a harcot. Magyarázata megadja tételünk teljes teológiáját. **Magyarázata három mozzanatot tartalmaz.**

Az első: ami itt most történik, nem erőhiányból történik. **A Messiásnak módja volna megakadályozni az elfogatást - erőalkalmazással:** "Azt gondolod, - mondja a kardot rántó Péternek - nem kérhetném Atyámat, és nem állítana rendelkezésemre tizenkét ezred angyalnál is többet?". (Mt 26,53) Ezen az áron, erőalkalmazás árán nem akarja megakadályozni az elfogatást, nem akarja megmenteni az életét.

Ha Jézus védekezni akarna, nem szorulna rá Péter kardjára. Kérhetne Atyjától hatékonyabb karhatalmat. Kérhetne? A Fiú, a Szeretet-Isten? Az nem. De az Emberfia, az ember igen. Bizonyítja ezt a Getszemániban mondott imádság. Vért kellett verítékeznie, hogy ne kérje. (Lk 22,44) "Kísértést szenvedett mindenben, hozzánk hasonlóan...". (Zsid 4,15)

A második mozzanat még mélyebb magyarázattal szolgál. E másodfokú magyarázat visszanyúl az erő-nemalkalmazás időtlen világába, amely világ érthetővé teszi a kardot hüvelybe dugatás, a tizenkét ezredet nem-kérés elsőfokú magyarázatát. Másodfokon arról beszél, hogy a Szentháromság világa, az Atya nem ismervén az erőalkalmazást, a vevést, hanem csak az adást - kehelykiírást, azaz adást, élete adását kívánja az onnanvaló és onnan közénk látogató Fiútól: "A kehely, amelyet adott nekem az Atya, ne igyam ki azt?", ill. "Hogyan teljesednének be akkor az írások, hogy így kell történnie?". (Jn 18,11; Mt 26,54) Az elfogatás megakadályozása, s a mindenre kész színdírium további fizikai erővel való szembeszállás egyet jelentene küldetésének, egész tanításának megtagadásával. **Ha erőt alkalmaz,** vagy ha engedi az erőalkalmazást, **akkor retorikává és stíliromantikává süllyeszti egész küldetését, minden tanítását. Szürke elméletté,** melynek nincs köze az élet érdekek harcában továbbmenő, véres valóságához. Ha erőt alkalmaz, egész küldetése-tanítása nem több, mint szó: "Mondta, mondta; tartotta is magát hozzá, amíg bírta, de amikor már nem

bírta tovább erkölcsi ráhatással távoltartani ellenségeit magától, amikor igazán komolyra fordult a dolog, csak kénytelen volt Ő is a kardhoz nyúlni. Jól is tette, mert mivé lenne a világ, ha szabadfutást kapna a gonoszság..." stb. Ez esetben azonban az emberiség maradt volna továbbra is fény nélküli sötétségben; kitéve a csalóka álremények történelmileg újra és újra kudarcba - azaz a véres hatalomgyakorlásokba, polgárháborúkba és világháborúkba - fúló reménytelen reménységeinek.

Mivel azonban Örömhírt hozott és reményt nyújtott, hagyta Magát elfogatni, s végső magyarázatul - **harmadik** mozzanatként - mondott Péternek még valamit: "**Mindaz, aki kardot ragad, kard által vesz el**". (Mt 26,52) Első pillantásra e mondat nem jelent többet, csak **az erőszak erőszakot szülő, s az új erőszak erejével szemben elbukó reménytelenséget**. Azt, amit konkretizált saját nemzete sorsát illetően: "Jeruzsálemet pedig a pogányok tiporják, amíg be nem telik idejük (a pogányoké)". (Lk 21,24) A politikai hatalom utolsó maradéka is elvételre kerül a zsidóktól, elveszik tőlük a rómaiak, aztán nagyobb erő támad, amely pedig a rómaiaktól veszi el a hatalmat...és így tovább. Közben folyik a vér, s a kard által győző egy másik győzelmes kard erejének erejében majd elvesz.

Az Úr azonban aligha erre a közhelyszerű igazságra gondolt. A szóban forgó "elvesz" igét ($\alpha\pi\omicron\lambda\lambda\upsilon\epsilon\iota\nu$ = apollüein : elveszíteni, elveszni) több mint ötven ízben találjuk ajkán. Amikor e helyeken **az ember** elvesztéséről, elveszéséről beszél, **az előfordulások többségében nem biológiai, hanem országbeli elvesztést ért e szón**. A szóban forgó mondatban sem a kardot ragadónak biológiai, hanem országbeli elvesztéséről beszél.

A kardot ragadó ugyanis elveszhet kard által **(a)** és ágyban, párnák közt **(b)**. A kardot nem ragadó pedig elveszhet kard által **(c)** és ágyban, párnák közt **(d)**. Ha a kérdéses mondat biológiai elvesztésről szól, akkor 25 százalékra történő jövőmondás a jézusi szó konkrét jelentése: aki kardot ragad, az biológiailag elvesz **(a-változat)**. Abban a szituációban azonban, amelyben elhangzik ez a mondat, éppen nem **ez a 25 százalék** érvényesül. Aki mondja a mondatot, annak a sorsa a **c-változat**: nem ragad kardot, és elvesz kard által. Akiknek mondja, azoknak is nagyobbára ez a **c-változat** lesz a sorsuk: nem fognak fegyvert, és vértanúhalált halnak majd. **Az adott szituációban tehát Jézus nem mondhatta ezt a 25 százalék érvényességű mondatot**. Mást kellett mondania.

Ha országbeli elvesztésre gondolt, akkor a mondat tartalma egyértelmű is, és a helyzethez is illő: A kardot ragadó, tehát aki erőt alkalmaz, vét az Isten Országának törvénye ellen, s éppen **ennek a megragadott kardnak következtében - éppen ő, aki a kardot megragadta - elpusztul örökre**; ha egyszer tudja, hogy a Messiásnak ez a törvénye, és mégis megteszi.

Ha mondatának ez az értelme, akkor teljessé teszi a harcot-leállítást, a sebet-begyógyítás magatartásának magyarázatát. Ezért nem kéri az Atyát, ezért teljesíti be az Írást, ezért issza ki a kelyhet, és ezért nyújtja az Atya ezt a kelyhet! Hiszen ha erőszakot alkalmaz, nincs küldetés. Nincs, mert a küldetésnek lényegi tartalma az a szeretet, amely nem ismer erőalkalmazást. - **Tehát csak az örök elvesztésről beszélhet ez a nyilatkozata.**

c) Ország katonák nélkül

A három esztendő során sokszor akartak végezni Vele ellenfelei. A Törvény, a jog és az igazságosság nevében. Nemegyszer jó lelkiismerettel, Istennek vélvén szolgálatot tenni, konkolty-kigyomlálási tudattal. Amíg el nem jött "órája", sokszor kitért előlük, de az erőalkalmazó harcot, **a kardot soha fel nem vette ellenük. Csak kitért előlük**: elvonult a

Jordán-vidékről Galileába, Galileából Szíriába, Jeruzsálemből a Jordánon túli vidékre, ahogyan majd IV. könyvünkben részletesen elemezzük.

Amit személyi, erkölcsi ráhatással, azaz a Belőle sugárzó nem fizikai erővel megtehetett, mindig megtette. Legelőször Názáretben. Lukács leírásából úgy tetszik, hogy alighanem csendes, ellenállásmentes magatartásának hatására a názáretiek útközben elálltak gyilkos tervüktől, s hagyták Jézust elmenni maguk közül. (Lk 4,30) Mikor Kafarnaumban később királlyá akarják tenni, elmenekül előlük. (Jn 6,15) Elrejtőzik, amikor köveket ragadnak ellene a templomban, és elrejtőzik az utolsó nyilvános nagy beszédét követően is. (Jn 8,59; 10,31.39; 12,36) A sátoros ünnepen a letartóztatásra kiküldött szolgákba belefagy a letartóztatási szándék, mert szavainak, személyiségének hatása alá kerülnek. (Jn 7,30.43) A rendőrfélék, akiknek ez volt a munkaviszonyuk, ezért kapták a fizetést, kénytelenek dolgukvégezetlen hazamenni, s kenyéradó gazdáik előtt csak azzal tudnak védekezni, hogy "soha ember úgy nem szólott, mint ez az ember". (Jn 7,46)

Az evangélisták leírásából úgy látszik, hogy a szemtanúk nem látták e megmeneküléseket csodáknak, nem emlegették azokat mint "jeleket" (93e num). **A Messiás csak rendre felhasználta az adott körülményeket, és egérutat vett üldözői elől,** amikor a személyi ráhatás már kevésnek bizonyult a gyűlölet megfékezésére. E személyi ráhatás egyik legjellemzőbb esete éppen a Getszemániban történik. Jézus elébe megy a fegyveres csoportnak és maga kérdezi, hogy kit akarnak letartóztatni. Azok megmondják, és Ő csak ennyit mond: "Én vagyok" (Jahve?); és szavának hatására meghátrál, s talán egymás lábára tapodva, egymásba gabalyodva földre esik, elbotlik az egész fegyveres csoport. Ezután újra kezdi velük a beszélgetést, s az egész leírásból úgy tetszik, hogy csak fokozatosan tudják annyira összeszedni magukat, hogy végül is képesek teljesíteni a kapott parancsot. (Jn 18,4-8)

A személyi ráhatás nappal erőviszonyokkal is kapcsolódott. A letartóztatóknak ugyanis félniük kellett a Jézussal rokonszenvezők fizikai támadásától, ahogyan a főpapok is a néptől való félelmükben nem válaszolnak Jézusnak a Keresztelőre vonatkozó kérdésére. A néptömeg "megkövez bennünket" (Lk 20,6) - mondják magukban - ha János keresztségét nem Istentől valónak állítjuk. **Személyi ráhatás és a nép jelenlétéből adódó erőviszonyok** - e kettő együtt - **tették lehetetlenné Jézus letartóztatását fényes nappal.** - Jézus ezeket az erőviszonyokat természetesen nem segítette. Ellenkezőleg elhatárolta magát tőlük, (Jn 6,15) csakúgy mint Péter kardjától.

A getszemáni éjszakájában a péteri kard kiiktatása után a fogdmegek kockázat nélkül dolgozhatnak. Az Általa hozott kard hatékony lesz ellene, a Messiás "órája" egybeesik a "Sötétség hatalmának órájával". (Lk 22,53) Az életet-odahelyezés és az életet-elvevés magatartásai egymásra találhatnak, amikor az éjszakában a letartóztatók túljutnak a személyi ráhatás tényezőjén. - Mindezek folytán az embert szabadnak teremtő és azt nem kényszerítő **Isten...emberi alakot öltve és erőt nem alkalmazva áll az emberi szabadságot erőalkalmazásra, kényszerítésre felhasználó teremtménye, Kaifás előtt.**

Kaifás számára nincs a megkötözött Istennek magyaráznivalója. Mit lehet mondani annak, akinek "hivatalból" tudnia kellene azt, amit mondhatunk? Semmit. De Pilátus, nem kapván ószövetségi nevelést és így nem érdeklődhetvén a názáreti Próféta törvénytökéletesítő tanítása iránt - magyarázatot kap a fentiekről. Ezért neki magyarázza meg az előtte álló megkötözött és dagadtra pofozott fejű Istenember, hogy **egy olyan Országot képvisel - annak Királyaként -, amelyben nincsenek királyukért harcra kelő szolgák, nincsenek katonák.** "Ha ebből a világból volna az én királyságom, akkor alattvalóim nyilvánvalóan

harcolnának, hogy ne kerüljek a zsidók kezére. Tehát az én királyságom nem innen való". (Jn 18,36)

Nos, a Hegyi beszéd ötödik antitézisének, magyarázó példáinak, a megújított magyarázatoknak (házasságtörő nő, samáriai falu, konkoly-példabeszéd), s a Getszemániban elhangzó tanításoknak figyelembevételével a Pilátusnak mondott szavak kétségtelenné teszik a Messiás reánk vonatkozó elgondolásait - az erőalkalmazás tárgyában. Jézusért nem kelnek harcra királyságának alattvalói. **Jézus ügyéért a Jézus ügyének elkötelezettjei nem ragadhatnak fegyvert. A jézusi királyságban nincsenek katonák.** Amikor alattvalói fegyvert ragadván katonákká lesznek az Ő - s a Vele egy Ország - ügyének megvédésére, **a kardot ragadás által megszűnnek alattvalói lenni. Ipso facto kikerülnek Jézus királyságából.** Ipso facto átkerülnek az erőalkalmazás, a Világ Fejedelmének királyságába.

Hadd idézzem itt újra Erasmus (Balgaság dicsérete) szavait, melyekkel kortársa, II. Gyula pápa hadjárataira utal: "...minthogy a keresztény egyházat vérrel alapították, vérrel erősítették meg, vérrel gyarapították, most is úgy vélik, hogy vége lenne Krisztusnak, ha a saját módján védelmezné övét, ezért hát fegyverrel intézik ügyeit. És jóllehet a háború olyan embertelen, hogy inkább illik vadállatokhoz, mint emberekhez, olyan esztelen...olyan igazságtalan, hogy a legcudarabb rablók tudják a legjobban intézni, olyan istentelen, hogy Krisztussal merőben szemben áll, mégis egyedül ezt művelik... És akkor akadnak hízelgő írók, akik ezt a nyilvánvaló örültséget hitbuzgóságnak, jámborságnak, bátorságnak nevezik, és kiokoskodják, hogyan lehetne azt, aki a halált hozó vasat szorongatja és testvére testébe mártja, mindazáltal jóságosnak nevezni, a felebaráti szeretet hívének, mint amelyre Krisztus utasított minden keresztényt." (IX. Pápák).

E képtelen horderejű tanítás fenti tartalma **nem kikezdzhető azon az alapon**, hogy **meggyógyította a kafarnaumi százados szolgáját**, anélkül hogy cserébe a leszerelést kérte volna tőle. Nem, mert az Ország elérkeztét dokumentáló csodák melyike alkalmával nyújtott be számlát a Messiás azoknak, akiknek javára a csodát tette? A csodatevés feltétele az a hit volt csupán - ez alkalommal is -, melynek tartalma: a Názáreti képes megtenni, amit kérnek Tőle. (Mt 8,5-13; Lk 7,1-10) Még kevésbé lehet érvelni a törvénytökéletesítés ellen az Ószövetség - a szívek keménységét tekintetbe vevő Törvény - haditényei alapján (134 num). De még az Ószövetséget lezáró, tehát abban még bennelevő és a Messiást csak előkészítő Keresztelő szavai alapján sem, aki a katonáktól elfogadta metanoia-tartalomként a szolgálaton kívüli magán-erőszakoskodások felszámolását. (Lk 3,14)

A Messiás szeretetfogalmába beletartozik az erő-nemalkalmazás. Akiket meghívott a maga Szeretet-Országába, azokat erő-nemalkalmazásra hívta meg. A meghívottaknak döntenieük kell a Messiás, tehát az erő-nemalkalmazás mellett vagy ellen. Mellette is lenni, ellene is lenni - ez a fából vaskarika. **Mint az Ő közösségének tagja erőt nem alkalmazni, de mint egy más közösségnek tagja erőt alkalmazni egyugyanazon személyként - ez a fából vaskarika.** Az embernek csak egyetlen etikája, egy adott kérdésben csak egyetlen vállalt és vallott magatartása lehet.

Nem profilírozta csupán önmagára az erő-nemalkalmazást. A Hegyi beszéd hallgatóságának, a kövezni akaró farizeusoknak, a Zebedeus-fiaknak, a konkoly-példabeszéd értelmét kérdező Tizenkettőnek, a kardot rántó Péternek és az "igazságból valóknak" mondotta nyilatkozatait azzal a céllal, hogy "hallgassanak az Ő szavára". (Jn 18,37) Mindazt, amit a fentiekben az Országhoz tartozni akaróknak mondott, nem is feltételesen mondta. Nem azt mondta, hogy tegyük, ha a "közjót", ill. ha a közjót szolgáló osztó igazságosság ezt

megengedi. Nem, hiszen fogalmazása kizárja az osztó igazságosságot: "Ne álljatok ellen a gonosznak". (Mt 5,39)

Amíg a Messiás egyedül vállalja az erő-nemalkalmazást, addig az Ország csak elvileg jelent meg az emberiség életében. Gyakorlatilag csak akkor válhatik az Ország észlelhetővé, ha a Messiás népe azonosodik is az e tekintetben eddigelé csak szavakban megvallott, de szemléletében és cselekedetekben megtagadott Mesterével.

d) Templommegtisztítás

De az öszvérháton a fővárosba bevonuló Messiás- király bizony bíróként és végrehajtóként megtisztította az árusoktól a templomot. **Hogyan fér össze, hogy illik bele ebbe a "nincs-még-visszaütés-sem"-tablóba a templom-megtisztítás?**

A szinoptikusok az árusok kiűzéséről, padok felforgatásáról számolnak be. János pedig hozzáteszi, hogy a művelet végrehajtásához kötélből ostort is font magának. (Jn 2,15; Mt 21,12; Mk 11,15; Lk 19,45) A négy evangélista minden bizonnyal egy egyetlen akcióról számol be, amely a virágvasárnapi bevonulás után, Jézus népszerűségének tetőfokán zajlott le. A színhely a "pogányok udvara"; hatalmas, mai sportpálya méretű terület. Az ünnep előtti napokban a negyedmillióra duzzadó lakosú Jeruzsálemben dugig tele árusokkal, árukkal és vevőkkel. Az Ostort-forgató évszázados szokás ellen támad, amiből nemcsak az árusoknak, a templomra felügyelő főpaprak is jövedelme volt. - A források beszámolnak róla, hogy Jézus kihajtotta, kiűzte őket. Arról, hogy kiverte volna őket, azaz arról, hogy megütött volna valakit, nincsen szó. Verekedés, visszaütés semmiképpen sem lehetett; abba az Antónia-vár lépcsőiről az udvarra reá látó helyőrség katonái beavatkoztak volna. Mindazonáltal annak a lehetősége fennforog, hogy az ostor megütött valakit. **Fennforog tehát annak a lehetősége is, hogy magatartása szembekerült - tanításával.**

Egy ekkora területnek és ennyi embertől való megtisztítása még egy Toldi Miklós számára, sőt egy gépfegyverrel rendelkező személy számára is megvalósíthatatlan feladat. Hátába kerülnek és leszerelik. Jézusnak mégis sikerült. Hogyan lehetséges ez? Messiás- királyként való minapi üdvözlése, e Messiás- király erkölcsi felháborodása, az ezt aláhúzó kötélből font ostor, nemkülönben magatartását megmagyarázó szavai mindezek elegendők voltak ahhoz, hogy a nép hátráljon, a templomudvar megtisztuljon. Ha egy templombúcsú alkalmával az árusok a templom előcsarnokában, majd hajójában ütnék fel sátrukat, a felháborodottan berohanó plébános szavának, s a kezeügyébe akadó zászlórúd megragadásának hatására a búcsúsok is szednék sátorfájukat, és sietve elhagynák a templomot. Pedig a búcsúsok sokan vannak, a plébános pedig egyedül. **Személyes erkölcsi ráhatás erejében tisztult meg az udvar, nem az ostor fizikai erejének az erejében.**

Az támadt az évszázados szokás ellen, az háborodott fel erkölcsileg, az ragadott kötélrostort, az hajtotta maga előtt a jeruzsálemieket, akit ezek a jeruzsálemiek az öszvérháton bevonuláskor Messiás- királyuknak nyilvánítottak. **Engedtek egy erkölcsi tekintélynek. Enélkül az udvar megtisztítása tökéletesen megmagyarázhatatlan.** S ez esetben már jelentőségét veszíti az ostor, és az is, hogy megütött-e valakit; hiszen nem az ostor és az esetleg megtörtént ütés erejében engedtek. Ostor és feltételezett megütés aláhúzták ugyan felháborodását, de az ezerre, ezrekre is tehető tömeg tágulását és Jézus sértetlenül maradását az ostor és megütés képviselte "erő" nem magyarázza. Tömeg engedett egy embernek.

Nem lehet erőalkalmazásról beszélnünk, hiszen ez nyilván annyit jelentene, hogy abszolút túlerővel szemben érvényesítette fizikai erővel a maga akaratát. Ez abszurd ellentmondás volna. Lehet-e erőalkalmazásnak mondani ezt a magatartást, amelynek úgy engedünk, hogy módunk volna nem engedni neki? Nem, az erőalkalmazás fogalma mást jelent. Az emberalatti világban, valamint a Jézus előtti emberi világban a nagyobb erő érvényesül a kisebb erő felett (mechanikai törvény). **A sikeres ütésnek itt feltétele a nagyobb erő. Az ütés elviselésének itt feltétele, hogy nem tehetek mást, mint hogy elviselem azt.** Ezeknek a mechanikai törvényeknek az erejében születik meg az a hatalom, amely törvényhozásra, ítéletre és annak végrehajtására képes (59c num). A Messiásnak nem volt birtokában a nagyobb erő. Az "ütöttek" képviselték az erőfölényt.

Egyébként a rendelkezésünkre álló szöveg nem is engedi meg, hogy Jézus az ostort az emberek kihajtására használta volna fel. A szinoptikusok emberek kihajtásáról beszélnek, a kötélostort felemlítő János viszont az állatok kihajtásáról:

Mk 11,15: kezdte kihajtani az eladókat és a vásárlókat

Lk 19,45: kezdte kihajtani az eladókat

Mt 21,12: kihajtotta mind az eladókat és a vásárlókat

Jn 2,15: kihajtotta mind, a juhokat is, a marhákat is.

Az állatokra nem tudott erkölcsi hatást gyakorolni; az állatok kihajtására tehát ostort kellett használnia.

Ha viszont Jézus mégiscsak ütött volna embereket is ostorával, akkor is, miféle ütés volt az ütése? A gyermekét szerető édesapa indítatva érzi magát, hogy gyermekét megverje. **Nem annak erejében üt, hogy ő az erősebb; a gyermek pedig nem annak erejében viseli el az ütet, hogy ő a gyengébb.** A fenti édesapának módja van megpofoznia felnőtt fiát is, bár felnövekedett fia esetleg már erősebb, mint ő. A fiú elviseli a pofont, bár könnyen le tudná fogni apja karját. De nem teszi; helyette esetleg - akkor vagy később - megcsókolja az őt megpofozó apai kezét. Ha a templom-megtisztítás alkalmával történt ütés, az ilyen lehetett. Nem az erőföllet hozta létre, hanem a rábízottak iránti szeretet. A megütöttek elviselték az ütet, bár lett volna erejük-módjuk el nem viselni azt.

Az ilyen ütés belefér az Isten Országába. Belefér, mert szeretetből és nem fizikai erőfölletből fakad. Belefér, mert erőfölénnyel rendelkezők is elviselik. Belefér, mert nem támad belőle verekedés. Belefér, mert nem támad belőle gyűlölet. Belefér, mert sértetlen marad az ütő és megütöttet egybekapcsoló szeretet; olykor még erősebb is lesz általa. **Van országbeli ütés, amelytől különbözik az evilági ütés.** Ez utóbbit erőfölénnyel adják, kényszerből viselik el, s az erőviszonyok megváltoztakor az első adódó alkalommal bekövetkezik a visszaütés. **Gyűlöletet szül ez az ütés, míg amaz szeretetet. A szerzés-vevés inspirálja ezt, míg az országbeli ütet az adás.** Az üt a templom udvarán, ha üt, aki mindenét oda akarja adni és oda is adja azoknak, akiket megüt.

e) Visszaütést nem szülő ütés

A Messiás elutasította a mechanikai törvényeket az emberek közti együttélés szabályozására. Csak azzal az ütéssel állott szóba, amelyet nem a fizikai erőfölény inspirált, amelyet a megütött elfogad, amely ellen nem védekezik, amelyet szükségesnek tart. Az Ország fiai számára csak ez az ütés megengedett.

Különböztettünk az erőalkalmazás fogalmán belül az igazságos és erőszakos erőalkalmazás között (59e num). A Messiás tiltja a szembeszegülést az erőszakkal, még inkább tiltja az igazságos, ill. az evilági ország törvényein alapuló erőalkalmazással szemben gyakorolt ellenszegülést. Fel kell tennünk a kérdést: megengedi-e a Messiás a kezdeményező ütést? Hogy a kezdeményező erőszakot megengedi-e - ez nem is kérdés. De kérdés, hogy **megengedi-e a kezdeményező, a bűnöst megbüntető, "törvényes" erőalkalmazást?** - Ez a fajtájú erőalkalmazás biztosítja a társadalmi rendnek mindenkitől megkívánt, tehát közmegállapodás-szerű rendjét. Megengedte-e azt a funkciót, amely nélkül felbomlik a közösségi élet, ha és amíg a közösség életéhez szükséges viselkedési szabályok ellen valakik vétkeznek? Megengedte-e a közlekedési szabályok meg nem tartása, gázolás, igazolatlan elmaradás a munkahelyről, selejttermelés, betöréses lopás, leütés, kirablás, stb. bűnök megtorlását?

Míg a Hegyi beszéd és a Getszemáni idevonatkozó anyaga a támadóval szembeni védekezés szituációját hozza, addig a konkoly-példabeszéd, a Zebedeus-fiak javaslata, és a házasságtörő asszony esete e kezdeményező erőalkalmazást. **Úgy tetszik, hogy közmegállapodást feltételező törvény megsértésének megbüntetésére tesznek javaslatot a példabeszédbeli szolgák, a Zebedeus-fiak, valamint a farizeusok. A Messiás válasza egyértelműen: "Nem!".** Ennek alapján kénytelenek vagyunk megállapítani, hogy csak a **magunk megkülönböztetése** az "erőszakos" és "igazságos" ütés differenciációja, **nem a Messiásé.** Ily különböztetés nélkül, egyetemlegesen tiltja az erőalkalmazást.

Jó okai lehettek reá. A történelmi tapasztalat ugyanis arról számol be, hogy megkülönböztetésünk érvénye kifogástalan lehet ugyan az emberi tudatban, de másképpen áll a helyzet a történelmi valóságban: ott alig szétválaszthatóan egybemosódik a kettő. Egybe, mert **nincsen két külön hatalom; egy a közmegállapodást feltételező törvények megsértői ellen, és egy másik hatalom: a közmegállapodástól nem szankcionált törvények megsértőinek megbüntetésére.** A Föld minden egyes szuverén területén csak egyetlen erőalkalmazó hatalom van: az ott érvényesülő egyetlen és szuverén államhatalom karhatalma.

Ennek szükségképpen következményei vannak. Melyek ezek? **Először:** A közmegállapodáson épülő törvények megsértői közül **csak a kisemberek kapják meg a törvényszabta büntetést.** Melyik országban kerülhetne gázolásért börtönbe a király, a miniszterelnök, avagy akárcsak egy labdarúgó- vagy színész-sztár? Az erőalkalmazók tehát csak a közmegállapodástól eltérően alkalmazhatják az erőalkalmazás "igazságos" formáját is. **Másodszor:** mindazoktól, akire rábízta egy államhatalom az erőalkalmazásnak ezt az igazságos formáját, **feltétlen hűséget kíván meg a maga hatalma egésze iránt; minden törvénye iránt,** függetlenül attól, hogy azok között vannak olyanok is, amelyeknek nincsen közmegállapodás alapjuk, tehát nem igazságosak. Az erőalkalmazásra vállalkozóknak nem engedi meg, hogy különbségtévéssel éljenek: "eljárók, de csak bizonyos (az igazságos) törvények megszegőivel szemben".

Mindennek végső következménye, hogy az egyetlen konkrét hatalom megbüntettettjei között, annak börtönében a következőket találjuk: a közmegállapodás ellen vétő kisembereket, a közmegállapodással nem rendelkező törvények ellen lázadókat, valamint azokat, akik nem vétenek a közmegállapodásos törvények ellen sem, nem lázadnak a közmegállapodást nélkülöző törvények ellen sem, de nem hajlandók azt az erkölcsi elismerést megadni államuknak, amelyet az általában megkíván, és mégkevésbé hajlandók az erőalkalmazásban részt venni. **A konkrét államhatalom megbüntettettjei: köztörvényes kisemberekből, politikai elítéltekből és krisztusi emberekből állnak.** Nagypénteken az akkori és ottani

hatalom négy "bűnösével" találkozunk: két közbűntényessel (jobb és bal lator), egy politikai fogollyal (Barrabás) és egy krisztusi emberrel, a Názáretivel.

A templomtisztító Messiás az "erőalkalmazásnak" egy olyan formáját választotta, amely nemcsak a tudat síkján, hanem a valóság konkrétságában is szabatosan elkülönül minden erőszakalkalmazástól. A konkoly-példabeszéd szolgáinak épp arra hivatkozik az Emberfia, hogy erőalkalmazásuk nem tud megmaradni a "törvényesség" határain belül, hanem átszap majd az "erőszak" területére is. Az Emberfia azért nem engedi meg, hogy szolgálai kiírtsák a gonosz fiait, mert attól tart, ki fogják tépni gyökerestől az "Ország fiait is". (Mt 13,29.37-8) Ha a Messiás belemegy a farizeusok és a Zebedeus-fiak ajánlatába, azonosulnia kell velük; hatalmat gyakorló aspirációkkal, azaz azzal a hatalommal, amely differenciálatlanul alkalmazza az erőt.

Az Isten népe az "erőalkalmazásnak" csak a Messiás-vállalta módját vállalhatja. Nyilvánvalóan ilyen az édesapai pofon, amely keveredésmentes. És ilyen minden egyéb ütés is, amely keveredésmentes. Értjük ezen a keveredésmentességen azt, hogy nemcsak a tudat síkján, hanem a valóságban is ment' marad az erőszakos erőalkalmazástól, hűségesen a megadott galambeszeménnyhez. (Mt 10,16) A templomtisztító Messiás magatartásába nem keveredett bele semmi az erőszakból. **A "törvényes" erőalkalmazást (függetlenül attól, hogy "igazságos"-e avagy "erőszakos") a Messiás azon az alapon tiltja, hogy összekeveredik az erőszakkal.**

Isten népének van lehetősége e keveredésmentes erőalkalmazásra a családi nevelés területén kívül is. A nem hatalomgyakorló, hanem termelői jellegű munkaviszonyokban is van alá-fölérendeltség. Isten népének ki kell fejlesztenie Isten-adta képességeit és a munkában becsülettel meg kell állnia a helyét. E kettőnek következtében eljut a maga munkaviszonyán belül egy adott szervezési pontra: vannak beosztottjai. Az alá tartozókért felelős: büntetnie kell azokat, akik áthágják azokat a törvényeket, amelyeket munkaviszonyuk elvállalásával magukévá tettek. Ameddig részrehajlás nélkül bünteti azokat, akik e "közmegállapodás" ellen vétnek, addig ez az ő büntető ütése azonos az édesapai pofon keveredésmentes magatartásával. Ez sem szül gyűlöletet, ez sem váltja ki a visszaütés szándékát.

Mindez nem tompítja le az ütéssel szemben tanúsított magatartásának élességét. Mert ez a megengedett ütés az eddig mondottakon felül még két jelentős mozzanatban különbözik a tiltott evilági ütestől. **Az első:** családban, munkahelyen is egyaránt ultima ráció - az ütés. Jézus egyetlen egyszer élt vele, ha élt vele. Az Isten népének családon belül és azon kívül is az esetek döntő többségében van módja az ütest elkerülni, a közösség rendjét enélkül is biztosítani (62b,c num). **A második:** az Országba beleférő ütés nemcsak ritkaságában, nagyságrendileg is élesen különbözik az evilági ütésektől. Nemcsak az édesapai pofon, a munkahelyi vezető "ütése" is. A tisztas munkát végző, személyválogatást nem ismerő, csupa-jóakarattal vezetőnek a légkörében általában **kicsi bajok támadnak, azok is csírájában észrevevődnek és orvoslódnak. Azaz az Országban megengedett ütés legkevésbé sem zavarja a "Ne ölj!" törvény beteljesülhetését.** A templomtisztító Jézus magatartása és annak következményei nem zavarják össze az erő-nemalkalmazás jézusi magatartásának és tanításának egyértelműségét. Csupán kiegészítik azt. E kiegészítés nélkül az erő-nemalkalmazási parancs irreális és megvalósíthatatlan parancs volna övéi számára, akiket nem akar kivenni ebből a világból, csak meg akar őrizni a gonosztól. (Jn 17,15)

A Messiás nem ütött és nem ütött vissza. Egyszer ütött - ha ütött -, de országbeli ütéssel. Ezt a nemütést és visszamenütést messiási Örömhíre kellőközepébe rakta. Nincsen

"megmentés" nélküle. Enélkül nincsen Golgota és nincsen föltámadás. Enélkül nincsen hívásfogadás és Isten Országa a földön. Csak templom, amelynek kárpítja meghasad.

62. BOLDOGOK A BÉKESSÉGC SINÁLÓK

a) Erő-nemalkalmazás és béke

Az adástörvény nyomában a jézusi szeretet második tartalmi vonásaként mutattuk be az erő-nemalkalmazást. Hogy ennek a Szentháromság életén belül nincs és nem is lehet szerepe, az nyilvánvaló. Ugyanilyen nyilvánvaló-e, hogy **miért akarja a Messiás a maga földi országából is kiírtani az erőalkalmazást?**

Ameddig a történelem csak vissza tud nyomozni, egyetemes tapasztalatról tájékoztat: Az ember a jusztícia eszményétől ihletve (a vevéseket kiküszöbölni akarván) szerzési rendeket konstruál, melyeknek elmaradhatatlan velejárója - az ütés. A meglevő rendeket más rendekkel felcserélni akarókat érő ütés, ill. a sikerre jutott felcserélők részéről alkalmazott, a régi rendhez ragaszkodókat érő ütés. Az egyetemes tapasztalat arról tájékoztat, hogy az ember küzdve a zabolátlan, anarchikus jellegű ütések ellen, olyan monopol ütési erő birtokába jut, melynek kapacitása felülmúlja a zabolátlanokét. Arról értesít tehát, hogy **az anarchikus ütések meghatározó mechanikai törvény továbbérvényesül a monopolizált erőalkalmazásban; a rablók pandurokat szülnék.** E tapasztalatot az "egyik" monopolium hittal vallja és hirdeti a "másik" monopoliumáról; s a "másik" az "egyikéről". Ennek folytán lett az emberiség története - a vevéseket leküzdeni akarásban is a folytonos forradalmak és háborúk története, azaz a tömegméretű gyilkolás és a gyűlölet történelme.

A Messiás gondolatvilágában a fegyver nem érthetetlen tabuként jelentkezik, amelyhez minden megokolás nélkül, de nem szabad közelíteni. Tilalma egyenes következménye annak, hogy nem szerzési rendet hozott, hanem adási rendet, s az adás önkéntességen épülő rendjében nincs helye semmiféle kényszerítésnek. Azért hozott adási rendet, mert az adás a szeretet megnyilvánulása. A szeretet pedig a szeretetközösség megteremtése felé néz, és ezért elveti az ütest és a gyűlöletet. **A Messiás szeretetet akart. Az ütés gyűlöletből fakad és gyűlöletet teremt az ütöttben. A Messiásnak tehát el kellett vetnie az ütest.**

Mit rakott helyére? - Amíg a szerzési rendek a büntető ütéssel akarják helyreállítani a törvénysértéssel megbillent szerzési rendet, addig a Messiás **övének ütest nem ismerő szelídségével kívánja helyreállítani a szeretetnek törvénysértés, vevés által megzavart rendjét.**

A "világ" Kaintól napjainkig s - a Messiás jövődöleése szerint - az idők végezetéig a gonoszok megbüntetésétől várja az ember sorsának jobbra fordulását. **A Messiás ezzel szemben a gonoszok meg nem büntetésétől, a gonoszok és áldozataik megbékélésétől reméli az ember sorsának jobbra fordulását.** Ezzel a különböző reménnyel, az emberiséget "szétválasztani jött" Messiás két csoportra bontja az emberiség ügyéért aggódó jószándékúakat. Azokra, akik erőalkalmazással akarnak segíteni az emberen, és azokra, akik enélkül akarnak segíteni rajta. E jószándékúak mindkét csoportjának azonos a célja: a békére,

s a békét megteremtő erőszak fölszámolására törekednek. Csakhogy a Messiás nem hitt abban a békében, amelynek megteremtésére a világ képes; nem volt abban reménye. Csak azokban volt reménye, akik elfogadták az Ő békéjét, s a nyolc boldogság egy ízben "békességcsinálóknak" mondja e boldogokat. (Mt 5,9)

Az erő-nemalkalmazás parancsa az emberek közti béke reményét rajzolja meg az emberiség számára. A Messiás ezt az Isten népén belül azonnal meg is valósítja. A jószándékúak erőalkalmazó csoportjának végét-ki-tudja-mikor-erő csatákat (forradalmakat és háborúkat) kell **előbb** vívniok, hogy majd a **győzelem után** eljussanak a békéhez. A történelmi tapasztalat azonban arról számol be, hogy a verekedő felek által képviselt tézis és antitézis küzdelméből megszületett **békeszintézis rendre egy új verekedés tézisévé lesz a jusztícia-eszménytől ihletett szerzési rendek erőt alkalmazó világában**. A világ az erőalkalmazás eszközével akar eljutni az erőalkalmazás megszűnéséhez. A Messiással elérkezett az emberiség utolsó korszaka, amelyben a remény immanens megvalósulását nem lehet tovább eltolni a kétes és bizonytalan jövőbe. **Az erő-nemalkalmazó szelídeknek itt és most kell megteremteniök a békét**. Az erőalkalmazást visszautasító Messiásnak megvannak ehhez az eszközei.

"Ti vagytok a föld sava" - mondotta övéinek. A Máté-féle Hegyi beszéd e tételének folytatása Lukácsnál és Márknál is megtalálható; az ízet vesztett só semmire sem használható. (Mt 5,13; Lk 14,34-5; Mk 9,49-50) Márk szövege megmutatja a só-szimbólum értelmét is. Az Isten Országába fél karral, fél lábbal, fél szemmel bemehetés előzménye után olvassuk: "Mert mindenkit tűzzel sóznak meg és minden áldozatot sóval sóznak meg. Jó a só, de ha ízet veszti a só, mivel adtok ízt neki? Legyen bennetek só, és legyetek békességben egymással". **Az erő-nemalkalmazó lesz áldozattá és az erő-nemalkalmazás áldozata eredményezi, hogy az erő-nemalkalmazók békességet teremtenek az erő-nemalkalmazók körén belül**. Többféleképpen lehetünk áldozattá. Vágjuk és szúrjuk magunkat, **hogy** sóvá legyünk. Mások vágnek és szúrnek minket, **mert** só vagyunk.

Így érthető, hogy három ízben is találkozunk a só meghíúsulásának fájdalmas messiási rajzával. Erő-nemalkalmazás és ezzel egyet jelentő békességteremtés-rendeltetéssel küldi népét a Messiás, hogy e nép a föld savává legyen, ízessé tegye az ember életét. Ha erőt alkalmaz, és ennek folytán meghíúsítja a békességet - fából vaskarikává lesz az Isten népe. **Erő-nemalkalmazó erőalkalmazóvá lesz. Békességcsináló békétlenséget teremtővé lesz. Rendeltetését veszíti. Haszontalanná lesz. Senkinek és semmire sem használhatóvá lesz.**

Amikor az Isten népe - rendeltetését megtagadva - felkínálja a maga segítségét a világ erőalkalmazó fiainak, oly fanyalogva fogadják ezt a segítséget: megérzik rajtunk az aposztáziát. Jól tudják, hogy a harc közben fenntartásaink, aggályaink lesznek a megtagadott, de a tudat mélyén mégiscsak megbúvó messiási tézisek következtében. Megérzik rajtunk az árulás szagát. S jól tudják, hogy az áruló nem megbízható szövetséges. Jól tudják, hogy zavarni fogjuk harcuk merész és csak a harci célra néző lendületét. Nem utasítanak vissza, de kicsit viszolyogva fogadják a Hegyi beszéd szövegével megterhelt tudatú szövetségeseket, akiknek a harc közben nem lesz egyetlen és zavartalan céljuk az eszközökben nem válogatható siker. Ha vagyunk, jó; ha nem vagyunk, megvannak nélkülünk. **Nem sokra vagyunk hasznosak nekik. A Messiásnak, az Ország ügyének pedig semmire:** "Nem jó azután semmire, hanem hogy kidobják és eltapossák az emberek... sem a földre, sem trágyának nem alkalmas, kidobják azt". (Mt 5,13; Lk 14,35)

b) A panaszos kibékítése

Nincs ütés és nincs visszaütés az Isten Országában. Mindazonáltal megeshetik, hogy az Isten népéhez tartozó - bűnt követvén el - mégis üt, bánt, "vesz", s méginkább megesik, hogy az **Isten népét ütik, bántják, vesznek tőle**. A világban mindkettőnek bírói és végrehajtói következményei vannak; akár önbíráskodás formájában, akár az evilági ország hatalmának igénybevételeivel. A Messiás egyiket sem ismeri el a Maga népének életében.

"Aki téged törvényszék elé akar vinni, hogy elvegye ruhádat, add oda neki köpenyegedet is". (Mt 5,40) A velünk szemben támasztott igényt - igazságos vagy igazságtalan, mindegy - ki kell elégténnünk. Inkább rá kell dupláznunk, de az evilági ország hatalmi gépezetét, "igazságtevését" javaink megtartására felhasználnunk, pereskednünk nem szabad. Miért? Mert ha megnyerjük a pert, a vesztes számára aligha hoz nyugalmi helyzetet, alighanem igazságtalannak minősíti az ítéletet, és úgy gondolja, hogy nyertes ellenfelének befolyása volt a bíróra a nyertes mögött ott álló pártos hatalom következtében. Ennek következtében a vesztes várja az alkalmas lehetőséget a nyertes megbosszulására. Ezért **a törvényszéki ítélet alighanem egyszersmindenkorra lehetetlenné teszi, hogy felperes és alperes szeretetközösségbe kerüljenek egymással**. A pert kizáró, a felperes kívánalmát bírói ítélet nélkül is teljesítő, sőt túlteljesítő alperesi magatartás viszont lehetővé teszi, hogy a szóban forgó ellenfelek mint testvérek egymásra találhassanak, újra szerethessék egymást; hogy ellenfelekből testvérekké lehessenek.

A Messiás kizárja a bosszúállás minden formáját. Az Országot s annak Urát példázó hasonlatokban az Isten lépten-nyomon olyanként szerepel, mint aki megöli, kivágja, kihajítja, összezúzza, gyökerestől kitépi azokat, akik hívását visszautasítják (36 num). Igen, mert az aiónvégtör, ill. halálunkkor eljövő Messiás megfizet tettei szerint mindenkinek (35 num). Mindez tehát erre az időre vonatkozik. Nincs ellentétben a bosszúállást nem ismerő tanítás a gonosz bíró példabeszédével sem. A gonosz bíró bosszút áll (igazságot tesz) az őt sokáig zaklató özvegy javára, félvén, hogy a végén még megverik őt. A példabeszéd értelme: ha még a gonosz bíró is igazságot szolgáltat, mennyivel inkább az Isten. "Hát az Isten nem áll-e bosszút az Ő választottaiért, akik Hozzá kiáltanak éjjel és nappal, ha hosszantűrő is; mondom nektek, hogy bosszút áll értük hamar". (Lk 18,7-8) Az ószövetséginek érződő mondat utalás az Emberfia eljövételére: "Mindazonáltal, mikor az Emberfia eljő, talál-e hitet a földön?" Eljövetelekor ez az igazságtevés harmóniában van a szeretettel (36c num).

De ebben az aiónban **Jézus bele sem megy annak vizsgálatába, hogy ténylegesen vétkeztünk-e a felperes ellen**. Ennek eldöntése nélkül rögzíti aényt: "testvérednek van valami panasza ellened". (Mt 5,23) Jogos-e, jogtalan-e ez a panasz, kinek van igaza - nem kutatja. Nem, mert minek a juszitíciát kutatnia, ha jogi érvényesítésre nem gondolunk. Csak egy érdekli Őt: a panaszt meg kell szüntetni, a panaszost meg kell békíteni. Amíg ez meg nem történik, nem lehet közösségünk Istennel. Nem, hiszen az Isten azonosította magát az emberrel. Testvérem sérelmével nem törödni - egyenlő azzal, hogy az Istennel nem törödom. A szeretettel nem törödni - annyi, mint a Szeretettel nem törödni. **Ezért nem érdekli Őt a templomnak vitt ajándékom, amíg testvéremmel a szeretetközösséget helyre nem állítom**: "Hagyd ott áldozati ajándékodat az oltár előtt, menj s előbb békülj meg testvéreddel, aztán jöjj és ajánld fel áldozatodat". (Mt 5,24)

"Barátkozz össze ellenfeleddel... próbálj megszabadulni tőle" (Mt 5,25; Lk 12,58) - még az úton, mielőtt odaérnétek a bíróhoz, aki ítélt; a poroszlóhoz, aki végrehajt; a börtönhöz, amelyben meg kell fizetned azért, amit tettél ellene. **Ha okot adtunk arra, hogy**

embertársunk a hatalom által eljárhaszon ellenünk, idejében ki kell engesztelnünk őt. Nem is kell bevárni a panaszt-emelést. Kötelességem elmenni ahhoz, akinek panaszra van oka ellenem. S el kell mondanom neki bűnbánatom, sajnálkozásom, gondolkodásmódom átalakulását. Ha napjában hétszer vétkezem ellene, hát hétszer kell mondanom: "metanoó". (Lk 17,4; Mt 18,21-2)

Isten népének kedvéért nem kell fenntartani az osztó igazságosság törvénykező és végrehajtó gépezetét. Ha van panaszosom, mielőtt a bíróhoz érne, kiengesztelem őt. - Miattam "elhalhat", megszűnhet az állam.

c) Jog az Egyházban

Lehetek én is a panaszos. Ha az, aki ellen panaszom van, az Isten népéhez tartozik, akkor a fenti szabály szerint maga fog jönni megkérlelni engem, hogy a bennünket egybekapcsoló szeretetközösséget kár ne érje. Megeshetik azonban, hogy bár az Isten népéhez tartozik, mégis tetézi panaszra okot adó magatartását azzal, hogy el sem megy megbántott testvéréhez kifejezni metanoiáját. Nem nyugodhatom bele, hogy a panasz anyagát adó magatartás feszültséget hozott létre az Isten népén belül. Nem nyugodhatom bele, hogy meggyengült a szeretetközösség. Nem nyugodhatom bele, hogy elveszítettem egy testvért, hiszen az nem viselkedik többé testvérként velem szemben. **Nekem kell elmennem hozzá,** hogy elmondjam panaszom. Ha ez nem bírja őt metanoiára, még mindig nem nyugodhatom bele. Meg kell őt szerezni a magam számára. (Lk 17,3; Mt 18,15)

Ezért aztán újra el kell mennem hozzá, és nagyobb nyomaték kedvéért **magammal kell vinnem Isten népének közösségéből egy vagy két testvért,** akiknek szavára talán inkább belátja, hogy vétkezett és metanoiára van szüksége. (Mt 18,16) Ha ez is eredménytelen, az **Isten népének gyülekezete elé kell vinnem a dolgot,** amely végérvényesen dönt ügyében. Ha e gyülekezet szavára sem hajlandó metanoiát tartani, ezzel bizonyosságot tett róla, hogy nem tartozik Isten népéhez, nincsen közössége Istennel. Nincs, mert megbántott testvérét, akivel a Messiás azonosította magát, nem akarja kiengesztelni, megbékíteni.

E megátalkodottságának erejében közösségen kívülre kerül: "legyen számodra olyan, mint a pogány és a vámos". (Mt 18,17) Visszaminősül testvérből felebaráttá (51c num). Az igazamat azonban nem hajtom be rajta; nem fordulhatok a hatalomhoz sem jogérvényesítés céljából, nem szolgáltatathatok magam sem igazságot magamnak. Nem, mert nem tehetem őt olyan ütötté, akiben ez az ütés az ő testvérietlenségét esetleg gyűlöletté fokozza. - **A sértő, ha nem ébred fel benne a metanoia - anélkül, hogy bántanám, automatikusan - megszűnik Isten népéhez tartozni.**

A jog a törvény kikényszerítését jelenti. **Az Országban belül nincs törvénykikényszerítés, tehát jog sincs ebben az értelemben az Országban belül. - Csak sajátos értelemben.** Ebben a sajátos értelemben a jog nem a törvénykikényszerítési szankciót jelenti, hanem az Országból kizárás szankcióját. **A világban bevasalják a törvénytől a törvényt. Az Országban kizárják az Országból a törvénytől.** Kizárás előtt felszólítják a törvény által megkívántak teljesítésére, de a felszólított szabadon dönt, hogy teljesíti-e. Ha nem teljesíti, kizárják. Ez a kizáródás az Országból azonban az esetek nagy részében - talán mindegyikében is? - nem is lesz még ilyen értelmű jogi aktussá sem. Az Országban ugyanis nem hajtják végre a törvényt. De **aki nem teljesíti, kizárja önmagát az Országból. Minden proklamált kiközösítés nélkül is.** A törvényt nem teljesítő, ha nem tart metanoiát, ipso facto a Sátán

népévé teszi magát. A proklamált kiközösítés csak közhírré képes tenni a törvényszegés által ipso facto létrehozott önmagát-kiközösítést.

Valójában kiközösülés történik; elmegy a metanoiát tartani nem akaró a testvérek köréből. A testvérek tovább szeretik őt, s minden tőlük telhetőt megtesznek metanoiájáért, visszatéréseért. A kiközösülő maga a végrehajtó. Belátja, hogy nincs mit keresnie ott, ahol egyetemlegesen elítélik magatartását. Nem kell őt kidobni, mert nem kíván megmaradni. Magamagától is tudja, hogy nincs "joga" ott maradni.

d) Megbocsátás

A bűnbánatot nem tartó sértő fél ipso facto megszűnik Isten népébe tartozni. De hogy én, a sértett meg ne szűnjek Isten népéhez tartozni, **meg kell bocsátanom a sértőnek; akkor is, ha nem kér tőlem bocsánatot.** A Messiás a maga haláltusájában ugyanis megbocsátott mindenkinek, aki vétett ellene, pedig mindenét elvették, amihez csak hozzáfértek. "Atyám, bocsásd meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek". (Lk 23,34) Ha az Atya bocsánatáért könyörgött keresztfeszítői (Pilátustól, Kaifástól kezdve a végrehajtó katonáig) számára, akkor kétségtelen, hogy Maga megbocsátott nekik. Megbocsátott, bár nem kértek bocsánatot Tőle.

Megbocsátani azoknak, akik bocsánatot kérnek tőlünk, akár napjában hétszer, hetvenszer hétszer is - ez is követelmény. **De a megbocsátás parancsa nincs a bocsánatkérés feltételéhez kötve.** Kilenc alkalommal találjuk ajkán a megbocsátás parancsát, de csak két helyen szerepel kifejezetten ez a feltétel. (Lk 17,4; Mt 18,35) Ha vétkezem embertársaim ellen, megbocsátást kell kérnem. Ezek szerint nemcsak a Szeretet-Istennek kell ("kell!" - ha Szeretet ez az Isten!) megbocsátania a vétkező vétkét, hanem az Isten népének is meg kell tennie ugyanezt.

Az Isten adta megbocsátás és az ember adta megbocsátás több tekintetben különböző. **Ha az Isten bocsát meg, a vétkező kiszabadul a Sátán rabságából. Ha az ember bocsát meg, ettől a megbocsátástól a vétkező nem szabadul ki a Sátán rabságából.** Miért "megbocsátás" (=elbocsátás, elengedés) akkor az emberi megbocsátás? Azért, mert ha nem bocsátunk meg az ellenünk vétkezőknek, akkor a világ fiai vagyunk, s mint ilyenek igyekszünk bajt hozni (esetleg éppen a szabadságvesztés büntetését, a rabságot) annak fejére, aki megsértett bennünket. Ha viszont megbocsátunk a minket bántónak, ezzel elengedjük őt, elengedjük neki az evilági ország által számára esetleg kiróvársra kerülő büntetést. **Az emberi megbocsátás is szabadonengedés tehát,** de nem a Sátán rabságából, hanem az evilági országnak a büntetéséből-fogságából. Amikor az evilági ország megbocsátja az ellene elkövetett bűnt, amnesztiát ("többé nem emlékezés a bűnre") gyakorol, s elengedi a büntetés hátralevő részét (kiengedi a bűnöst a börtönből) vagy esetleg egészét, nem kell a vétkesnek leülnie a kiszabott bírósági ítéletet. Ez az egyik különbség az isteni és az emberi megbocsátás között.

A másik abban áll, hogy **míg az Isten csak akkor bocsát meg, ha a vétkes megbánja bűnét, addig az embernek akkor is meg kell bocsátania, ha a vétkes nem bánja meg az ellene elkövetett bűnt.** Mi az oka ennek a különbségnek? Nyilvánvalóan az, hogy a Sátán rabságából nem szabadulhatunk ki metanoia nélkül, az Isten életébe nem kerülhetünk be metanoia nélkül. Ezzel szemben az evilági büntetéstől, az evilági ország börtönéből megszabadulhatunk metanoia nélkül is. Az életet megkaphatjuk, az országbeli Életet azonban nem kaphatjuk meg nélküle.

Nem világos azonban ebből még az, hogy **miért kell az embernek jobbnak lennie, mint az Istennek?!** Mi megbocsátunk a bűnbánatot nem tartónak is, de az Isten csak a bűnbánatot tartónak bocsát meg! Isten hogyan teheti meg, hogy nem bocsát meg valakinek, ha egyszer az Isten népének parancsa, hogy mindenkinek megbocsásson? Ellenkezésben áll a magatartásbeli azonosság tételével is ez a különbség (38c num). - **Az Isten nem kevésbé kész megbocsátani minden vétkesnek, mint az Isten népe.** Nem Isten és az Ő népének a magatartásában van a különbség, hanem a két "megbocsátás" fogalmában-tartalmában. Az isteni "megbocsátás" országbeli befogadást jelent, ami lehetetlen a bűnös bánata nélkül. Lehetetlen, mert aki nem szeret, az nem kerülhet be a Szeretethez. Az emberi "megbocsátás" pedig ezzel szemben csak annyit jelent, hogy nem akarok büntetni, kész vagyok testvéri közösségbe kerülni veled, aki vétkeztél ellenem. Ez a magatartás, mégpedig utólérhetetlen tökéletességben, megvan az Istenben is; éppen ezt rajzolja meg Jézus a tékozló fiú atyjában. A büntetni nem akaró Istenben ugyanúgy megvan a készség, hogy közösségre lépjen azzal, aki bűnt követett el, ahogy meg kell lennie ennek a készségnek az Isten népében is. Isten azért állítja fel velünk szemben ezt a befogadási, elengedési **készséget** (amit az emberi "megbocsátás" jelent), mert Őbenne, az egyetemes meghívás Istenében, a bűnösöket hívó Messiásban mértéket nem ismerően megvan ez a készség. A kereszten elmondott szavai mutatják ezt a legvilágosabban: azokat is Maga mellé kívánja Országába, akik felfeszítették: "Atyám, bocsáss meg nekik". (Lk 23,34)

Valójában azonosság áll fenn Isten és az Ő népe magatartása között. Az ember is kész megbocsátani a bűnösnek. Isten is kész megbocsátani a bűnösnek. E két készség egyike sem jelent tényleges befogadást. A bűnösnek metanoiával kell válaszolnia erre a készségre. A metanoiát követően kerülhet csak sor a befogadásra, a földi és a mennyei Országban egyaránt. Különböztetnünk kell tehát három egymást követő mozzanat között: **megbocsátási készség, metanoia, befogadó megbocsátás.** Csak látszólagos tehát az eltérés Isten és az Ő népe magatartása között. Abból ered ez a látszat, hogy az emberi megbocsátást emlegetve az első mozzanatra (megbocsátási készség) szoktunk gondolni, míg az isteni megbocsátást emlegetve a harmadikra (befogadó megbocsátás). **A mi megbocsátásunk feltétlen feltétele annak, hogy megbocsásson nekünk az Atya.** Az isteni megbocsátás feltétele a metanoia. De ez a tudat- és életátalakulás éppen a szeretet vállalásával jelent egyet. Tehát az erőnemalkalmazással is, és ennek céljával, az emberek közti szeretetközösség munkálásával is, ami pedig megbocsátás nélkül nem lehetséges. Ennek folytán a bocsánatot kérés nélküli megbocsátás megtevését is tartalmazza a metanoia. Feltétlen feltétele ez annak, hogy sértetlen maradjon a Messiás "egyetlen kategóriája" (51d num). Akinek bocsánatkérés ellenében bocsátok meg, az a testvérem. Akinek e nélkül bocsátok meg, az a felebarátom, testvérjelöltem. De ha nem bocsátok meg neki, akkor már nem felebarátom, s ekkor már második kategóriám is van, és semmivé tettem a Messiás szándékait. Ha nem bocsátok meg mindenképpen - akkor nem tartozom Isten népébe.

Ezért nem közelíthetjük meg az Atyát imádságban, amíg valakinek meg nem bocsátottunk, amíg valakit nem tekintünk abba az egyetlen kategóriába tartozónak, amelyet szeretnünk kell: "És amikor imádkozni készültök, bocsássatok meg, ha van valamitek (panaszotok) valaki ellen, hogy Mennyei Atyátok is megbocsássa vétkeiteket". (Mk 11,25) **A kilenc előfordulásból hét ízben megbocsátásunk mint az isteni megbocsátás feltétele szerepel.** A Miatyánk lukácsi szövege kiemeli: **"minden ellenünk vétkezőnek".** A mátéi szöveget pedig magyarázat is kíséri: "Ha megbocsáttok...megbocsát nektek is...ha nem bocsáttok meg az embereknek, Atyátok sem bocsátja meg vétkeiteket". (Lk 11,4; Mt 6,12.14-5) A megbocsátásról szóló példabeszéd pedig arra utal, hogy a törekvésközpont mélyéig hatolóan

kell megbocsátanunk; nem elég a szó, a gesztus. Újra be kell fogadnom szívembe azt, akinek ottani helyzetét a sértés bizonytalanná tette. Nem számíthattok az Atya bocsánatára - mondja - , "ha mindegyikötök szívetekből meg nem bocsát testvérének". (Mt 18,35)

Aki ellen vétkeztem, ki kell engesztelnem; aki ellenem vétkezett, annak mindenképpen meg kell bocsátanom. **Isten népe vagyok: csak kötelességeim vannak, jogaim nincsenek.** Vállalnom kell ezt, mert csak így lehetséges, hogy az ellenfelek testvérekké legyenek. Aki nem vállalja, ipso facto kizárja magát az Isten népéből, az Istennel való közösségből.

Ez a feltételt nem-ismerő megbocsátás az Ország ereje. A Lukács-féle Hegyi beszédben olvassuk: "Bocsássatok meg és nektek is megbocsátanak". (Lk 6,37) Az "apolüthészeszthe" (majd nektek is megbocsáttatik) - a szenvedőalak elsősorban Istenre utal. De nemcsak Őreá vonatkozik, embertársaimra is. "Testvéremre" vonatkozóan ez nyilvánvaló, de valamelyest még a tölem bocsánatot kérni nem hajlandó "felebarátomra" is érvényes. **Ha ugyanis feltétel nélkül megbocsájtok a sértőnek, ezzel lehetőséget nyújtok neki, hogy haragját felszámolja.** Esetleg megnyerem őt testvérnek. A megbocsátásom magában hordozza az Ország egy nagy ígérését. Túl az isteni megbocsátás transzcendens jutalmain, az immanens jutalom ígérését is. **Aki megbocsát nekem, nem fog erőt alkalmazni ellenem.**

63. CÉZÁR ÉS ORSZÁG

a) Egy apolitikus magatartás

A Jordán vizénél a váltóbotot átvéve 40 napra a pusztába megy, mielőtt elkezdené örömhírhirdetését; és ott megkísérti a Sátán. Megkísérti nemcsak a gazdagsággal, hanem a hatalommal is. Kísértve Őt, felkínálja Neki az evilági országok hatalmát az egész világra vonatkozóan. Világcsászárságot kínál fel Neki; Nagy Sándornak, Szulimánnak és annyi másnak az álmát, előttük és utánuk. A Messiás visszautasítja. Később egy kis ország királyává akarja tenni az Érte lelkesedő galileai nép; elmenekül előlük. A fővárosban politikai szabadító Messiás-királyként fogadják, de Ő tudja, hogyan kell eloszlatnia reményeiket (96 num). Mennybemenetele előtt tanítványai érdeklődnek Izrael evilági hatalma felől; lebeszélik őket, ne foglalkozzanak ezzel a kérdéssel. Működése során az evilági ország hatalmát gyakorlók társaságát nem kereste, elkerülte őket. Kaifással, Heródezzel, Pilátussal csak kötéllel vonszolódva és összekötözött kézzel találkozott. **Népének központi jelentőségű politikai kérdéseire nem szólt hozzá.** S amikor elveszejtésének szándékával mégis nyilatkozatra bírják, olyan feleletet ad, hogy a szinoptikusok egyöntetű tanúsága szerint: "csodálkoztak...nagyon csodálkoztak, akik hallották szavait". (Mt 22,22; Mk 12,17; Lk 20,26)

Így hangzott nyilatkozata: **"Adjátok meg a császárnak, ami a császáré!"**. Miért csodálkoztak? Mert megíúsította az Őt elveszejteni akarók tervét? Ezért is. A farizeusok, a nemzeti passzív rezisztencia képviselői közös akcióra szólítják fel szélső politikai ellenfeleiket, a megszálló hatalom kegyéből uralkodó Heródes párhíveit. Mindketten ellenségnek érzik a tömegekre nagy hatást gyakorló, övelük pedig közösséget nem kereső, nem vállaló názáreti Prófétát. Megvan tehát az alap az akcióegységre. Kidolgozzák a kérdést: "Szabad-e adót fizetni a császárnak, vagy nem?" Akár igent, akár nemet felel, mindenképpen végeztek Vele. Ha nemet mond, már át is adhatják Pilátusnak; (Lk 23,2) intézik a Heródes-

pártiak. Ha igent mond, tudomására hozzák ezt az igent az Érte rajongó és éppen Átala politikai szabadulást váró tömegnek - s e tömeg már fordul is szembe az őket eláruló bálványukkal; intézik a farizeusok. Csodálkoztak, mert kibújt a felelet alól. "Ügyesen mellébeszél" - vélekedhettek. De mindenképpen megszégyenülten távoznak a bombabiztosnak gondolt terv kiagyalói. Válaszán gondolkodva azonban egyben is csodálkozhattak.

Csodálkozhattak azért is, mert a Messiás felelete egy, a zsidó népet több pártra osztó problémát úgy válaszolt meg, hogy **állást foglalt a problémában anélkül, hogy bármelyik párthoz is csatlakozott volna.** Politikai állásfoglalása alapján senki sem utasíthatja el Őt; ti. azon az alapon, hogy nem az én politikai pártomhoz tartozik, hanem egy másikhoz.

b) Ami az Istené

A császárnak oda kell adnunk azt, ami az övé. Kinek-kinek azt, ami a császárnak jár. A császárt is megilleti az, ami mindenkit megillet. Az Országban nem szabad senkivel szemben sem igazságtalannak lenni, a császárral szemben sem. **A jusztícia érvényben van; és ez "iustitia legalis" - a császár esetében. De mi a császáré, amit oda kell adnunk neki?** Nem sorolta fel, és mégis megmondta, mert mondatához hozzátette, hogy az Istennek is oda kell adni azt, ami az Istené. Három éven keresztül pedig mást sem tett, minthogy magyarázta, mit kell adnunk Istennek. Ha Istennek oda kell adnunk, ami az Istené, akkor **csak az lehet a császáré, ami megmarad.**

Hallgatóságának le kellett mérnie, hogy nyilatkozata nem ellenséges a császárral szemben. Le kellett mérnie, hogy a Messiás nem foglalt állást a Heródes-pártiak ellen, de nem foglalt állást mellettük sem. Le kellett mérniök, hogy nem ellenséges a nemzeti célkitűzésekkel szemben sem, hiszen csak annyit kíván a császárnak juttatni, amennyi minden embert megillet. Le kellett tehát mérniök, hogy nem foglalt állást a farizeusok mellett, de ellenük sem. **Megállapítható volt, hogy az egyik párthoz sem, talán egyetlen lehetséges párthoz sem tartozik.** Látni kellett, hogy egy olyan síkba tolta el a kérdést, amelyben érdektelenné lesz álláspontjaik különbözősége.

Az evilági országban, amíg nem kerül teljes átfedésbe az Országgal (vagy: amíg az állam el nem hal - 131a num), szükségképpen van "császár", és szükségképpen mindig egy meghatározott valaki a császár. Ez a császár a szerzési rend, a hatalmon épülő jusztícia elkötelezettje lehet csupán. A Messiás nem állhat hozzá, és nem fordulhat ellene. A Messiás ugyan megosztást és elválasztást hozott, de nem azon az alapon, hogy zsidó legyen-e a császár vagy római, és nem azon az alapon, hogy ez vagy az a zsidó legyen, ill. ez vagy az a római legyen a császár. A Messiás túllépett ezen a síkon. Az erő-nemalkalmazás elve lehetetlenné teszi számára, hogy császár legyen; valamint azt is, hogy igénybe vegye a császár nyújtotta jusztícia-szolgálatot. **A császár személyével szemben tehát politikai értelemben érdektelen.** Nem fogja gyilkolni a meglevő császár szolgálatában az esetleg leendő császár párthíveit, és nem gyilkolja a hatalomban levő császár embereit - egy eljövendő császár érdekében. Nem teheti egyiket sem, mert meg kell adnia Istennek, ami az Istené. És aki megöl egyet is az Ő legkisebb testvérei közül, az a szeretetet, Őt magát öli meg. Nem állhat mellé a császárnak, és nem fordulhat a császár ellen sem. Akármelyiket tenné is, nyitottá kellene tennie magát az embergyilkolásra.

c) Passzív rezisztencia

A farizeusok passzív rezisztenciát (= erő-nemalkalmazó politikai ellenállás) gyakoroltak és beleegyeztek Jézus keresztrefeszítésébe. Századunk egy nagy alakja, Gandhi passzív rezisztenciát gyakorolt, és Jézusra hivatkozott. **E passzív rezisztenciának minden formája különbözik a jézusi tanítástól-magatartástól.** Az Örömhír nem passzív rezisztencia.

A passzív rezisztenciának minden formája legfeljebb prepolitikus magatartás, Jézusé apolitikus. A passzív rezisztencia erő-nemalkalmazással óhajtja a hatalomgyakorlót olyan helyzetbe hozni, hogy kénytelen legyen hatalmát megosztani vele (1867-ben az osztrák császár a magyarokkal), avagy átadni neki (napjainkban az angolok a hinduknak). A passzív rezisztencia nem alkalmaz erőt (fizikai erőt) a hatalmat gyakorlóval szemben, de ezt azzal a céllal teszi, hogy átvehesse tőle a hatalmat, hogy azután erőt alkalmazzhasson. Jézus nem óhajtott hatalmat gyakorolni, nem akart erőt alkalmazni.

Gandhi halála annak igazolása volt, hogy **a passzív rezisztencia** csak hatalmat, **csak differenciálatlan** (igazságos és erőszakos erőalkalmazást magában foglaló) **erőalkalmazást szülhet.** Gyilkosa meghajolt előtte, mielőtt lelőtte. A passzív rezisztenciával megszerzett hatalom egyik első áldozata a majdani hindu erőalkalmazásból az erőszakot kiiktatni akaró Gandhi lett.

Ellentmondás van a Gandhi-féle passzív rezisztencia mélyén: **hitt a fegyveres erőalkalmazás keveredésmentes voltában. Jézus tudta, hogy ilyen nincs.** A mechanikai erők érvényesülésének az sem szabhatott gátat, hogy a hinduk nem fizikai erő alkalmazásával kerültek annak a hatalomnak a birtokába, amely éppen a mechanikai erők erejében állhat fenn csupán. Gyilkosa meghajolt előtte, mielőtt lelőtte... - **Lelőni azt, akit mélységesen tisztелеk, ellentmondás. Ez az ellentmondás Gandhi tanításában gyökerezik: a neműtést képviselte...de a politikai hatalom megszerzése céljából.**

A Jézustól indítást kapott Gandhi innen maradt a jézusi választóvonalon. Maradt az erőalkalmazás elve mellett. A rossz és az idegen császárt jó és hazai császárra akarta lecserélni. Hitt az igazságos szerzési rendszerben! Reménye volt benne. - Gondolatai és egyénisége minden nemessége ellenére is **maradt Gandhi "Jézus előtti".** Nem értette meg Jézust.

d) Ami a császáré

De azért Isten népe egy konkrét evilági országban, egy konkrét császár jogara alatt él. S e konkrét együttélésben ezer viszony fűződik a hatalom gyakorlói és az alattvalók között. Hiszen a császár utat és hidat épít, közbiztonságra vigyáz, törvényeket hoz és végrehajt, stb. Mindezt pénz nélkül nem csinálhatja. Alattvalóitól adót szed. Jézus az adópénzt kéri, megnézi, kinek a képe van az érmén, ki irányítja legfelsőbb fokon azokat a szükségképpen társadalmi funkciókat, amelyeket az Isten népe is szükségképpen hasznélvez. Látja, hogy a "császár" képe van rajta. **Meg kell tehát adnunk neki, ami az övé; amire szüksége van ahhoz, hogy tehesse mindezeket.**

Isten népe lojális alattvaló, azaz elfogadja a mindenkori császár személyét. Nem vállalkozik ellenállásra, lázadásra. Az adóteher nagy volta miatt sem, hiszen nem akar a megragadott kard által elpusztulni, hiszen az Isten népe. De a belső és külső hatalmi marakodásokból egyaránt kimarad. Tudomásul veszi és elviseli, hogy éppen az a császár, aki. Azt is elviseli, ha az

ország "meg van szállva", azaz az országhatár nem ott van, ahol korábban volt. A határok hollétéért, a különféle jusztícia-eszmékért, az ezeket képviselő császárok személyéért folyó (és a történelem egész ismert folyamatán végighúzó reménytelen és véget nem érő) gyilkosságokból nem veszi ki részét. A határok is változók, a jusztícia-eszmék is változók. Az ezekben a változásokban esetleg létrejövő fejlődés sem lehet indok az Isten népe számára, hogy gyilkolja embertársait, akikkel a Messiás azonosította magát.

Az Isten népe lojális a határ és ura, az evilági ország és császára iránt, de nem azonosodik vele. Nem, mert meg kell adnia Istennek, ami Istené; azaz az Országot kell keresnie, s ez a keresés lehetetlenné teszi ezt az azonosodást. A császárok azonban rendre éppen ezt az azonosodást kívánják meg. A császárnak nemcsak az kell, ami az övé. **A császárnak az is kell, ami az Istené. Ebből adódik a Krisztustól akart különbözőségeen túl Isten népének és a császárnak, az Isten Országának és az evilági országnak az ütközése.** Ezt a Messiás nem akarta; ez csak következménye annak, amit a Messiás akart. E következményért azonban nem Ő és nem az Ő népe a felelős. Mégis az ütközés egész súlyát a Messiás és az Isten népe viseli, hiszen a kardot, amelyet hozott, Ő maga és népe ellen hozta. - A kardot nem rántó kész zsákmánya lesz a kardot rántónak. Miként a juh a farkasnak.

64. ÜLDÖZNI FOGNAK TITEKET

a) A kiszolgáltatottság botránya

"Jaj a világnak a botrányok miatt!" - Jaj nekünk, embereknek, mert szükségképpen a botrány, (Mt 18,7; Lk 17,1) mert lehetetlen, hogy ne legyenek botrányok addig, amíg az ember marad olyan, amilyen; amíg van a világban és az emberben rossz is és jó is. A botrány (σκανδαλον = szkandalon) főnév 15, a botránkoztat, botránkozik (σκανδαλιζ-ειν = szkandalidz-ein és -εσθαι = -eszthai) ige 29 ízben fordul elő az Újszövetségben, és e 44 előfordulásból 31-et (26+5) Jézus ajkán találunk. A "szkandalon" az a bűn, amelynek Országtól elcsábító ereje van. Aki vagy ami arra csábít, hogy elforduljunk Istentől, Jézustól, az Ország értékeitől, az a botránkoztató személy vagy dolog. Aki pedig ezek hatására elfordul az Országtól, az megbotránkozik.

Az adott világban sok mindennek lehet ily megbotránkoztató ereje, s ez az erő mindenkit megkísérthet. Még a Keresztelőt is megkísérte: lehet-e Messiás a Názáreti, ha a Keresztelő sorsa a börtön, a lefejezés?! A Messiás csak azokat minősíti boldogoknak, akik legyőzik a botránkoztató erőt: "Boldog, aki meg nem botránkozik Bennem". (Mt 11,6; Lk 7,23)

Még inkább megkísérte a világ azokat, akik nem érnek fel a Keresztelő nagyságáig. A farizeusokat a törvénytökéletesítés, az adószedőket az adót-nemfizetés, a názáretieket a Messiás alacsony társadalmi rangja, a kafarnaumi zsinagógában lemorzsolódó tanítványokat az botránkoztatja meg, hogy a Messiás összeomlasztja a Benne új Mózes látó álmaikat. (Mt 15,12; 17,27; 13,57; Mk 6,3; Jn 6,61)

Megbotránkoztat bennünket szemünk, kezünk, lábunk is. Botránkoztatásuk tárgya: ne vállaljuk az Életre bemehetés feltételeit. A botrányt csak úgy számolhatjuk fel, ha lemondunk

botránkoztató fél szemünkről, fél kezünkről, fél lábunkról, s ezekről lemondva nem botránkozunk: vállaljuk az Életre bemehetés feltételeit. (Mt 5,29-30; 18,8-9; Mk 9,43.45.47)

A legnagyobb botránkoztató az erő-nemalkalmazás tanítása-magatartása; ill. annak következménye: az Isten népének kiszolgáltatott volta. "Az ige miatt támadt szorongatás és üldözés" az a botránkoztató, amely miatt megbotránkoznak a sziklás talajra esők. (Mt 13,21; Mk 4,17) A búcsúbeszédet az utolsó vacsorán többek között azért mondja, hogy meg ne botránkozzanak Benne övéi üldözöttségük miatt. (Jn 16,1) A pásztorverést a nyáj szétszaladása követi, a letartóztatás éjszakáján mindnyájan megbotránkoznak Benne, (Mt 26,31; Mk 14,27) még a fogadkozó Péter is. (Mt 26,33; Mk 14,29) Az utolsó időkben is ugyanez lesz övéi botránkozásának oka: "És minden nép számára gyűlöletesek lesztek az Én nevemért. És akkor sokan megbotránkoznak majd...". (Mt 24,9-10)

Maga a Messiás is ki van téve a botránynak; védekeznie kell a megbotránkoztató péteri ajánlattal szemben, hogy meg ne botránkozzék saját küldetésében. (Mt 16,23)

b) Gyűlöletesek lesztek

A szeretet kontráriuma a gyűlölet. Ahogy az Ország éltetője a szeretet, úgy **az Ország fogalmával szembeállított Világ éltetője a gyűlölet** (122d num). Az Ország népében nincsen gyűlölet, mert nem ismer ellenséget. A világ fiaiban viszont van, mert ők ismernek ellenséget. Az Ország népének magatartását nem határozza meg, hogy ellenséggként vagy nem ellenséggként viselkednek vele szemben; neki csak szeretnie szabad. A világ fiai azonban megkülönböztetik a nem hozzájuk tartozókat, a nem az ő érdekeiket képviselőket a maguk barátaitól: ismernek ellenséget, és gyűlölik azt.

A világ, amikor céljaként a gazdagságot választja, már gyűlöli is az Ország Urát, az Istent. (Mt 6,24; Lk 16,13) Amikor gonoszat, rejtegetni valót akar tenni, gyűlöli a Világosságot. (Jn 3,20) Bár a Messiás nem volt ellenséges a világgal szemben, az mégis gyűlölte Őt, mégpedig "ok nélkül". (Jn 15,25) Ok nélkül? Kellő ok nélkül, mert ahhoz, hogy a világból kiváltódjék a gyűlölet, nem is kell ellenségesnek lennünk vele szemben; elég csak másnak lenni, mint amilyen a világ. A Messiást is azért gyűlöli, mert pusztá létével-lényével, szavával-tettével bizonyosságot tesz a maga más voltáról s kettejük értékbeli különbségéről. (Jn 7,7) Ez a világból fakadó gyűlölet egyfelől a Fiún keresztül az Atyáig ér, (Jn 15,23) másfelől övéit is eléri a Messiással való lét-, magatartás- és sorsazonosság folytán. **A világ ezt a "nem belőle valót", ezt a "mást" sem a Messiásban, sem tanítványaiban el nem viselheti!** "Ha a világ gyűlöl titeket, tudjátok meg, hogy engem előbb gyűlölt nálatok. Ha a világból valók volnátok, a világ mint övéit szeretne titeket. De mivel nem vagytok a világból valók, hanem kiválasztottalak titeket a világból, ezért gyűlöl titeket a világ". (Jn 15,18-9)

Kezdetől fogva készíti övéit erre a feléjük áradó gyűlöletre. Már a Hegyi beszédben is az Ország elnyerésének egyik feltételként szerepel ez a feléjük áradó gyűlölet: "Boldogok lesztek, amikor gyűlölnek titeket az emberek...jót tegyetek azokkal, akik gyűlölnek titeket". (Lk 6,22.27) Az apostoli próbaút alkalmával is, majd az utolsó napokban is, amikor a végső időket rajzolja, refrénszerűen állítja elébük ezt a sorsot: "Mindenki előtt gyűlöletesek lesztek Miattam". (Mt 10,22; 24,9; Mk 13,13; Lk 21,17) Főpapi imájában még egyszer aláhúzza és **megokolja a világ e szükségképpen magatartását Vele és övéivel szemben:** "Én átadtam nekik tanításomat, és a világ meggyűlölte őket. Mivel nem a világból valók, ahogy én sem vagyok a világból való". (Jn 17,14)

c) Üldözés

A gyűlölet a világ részéről alapvetően az üldözésben nyilvánul meg. Az "üldözés" eredetileg vadászkifejezés. Célja az üldözött vad elejtése. A világ üldözi Isten népét, hogy kiiktassa azt a világból, amely Isten népe életének is színtere.

A Máté-féle nyolc boldogságnak háromszor is ismételt szava ez az üldözés: "Boldogok, akiket üldöznek az Istennek-tetszés miatt...boldogok vagytok, ha üldöznek titeket értem ...mert így üldözték az előttetek élő (77b num) prófétákat is". (Mt 5,10-2) Ugyanitt, a Hegyi beszédben ezekkel az üldözőkkel szemben fogalmazza meg az egyetemes emberszeretet parancsát: "...imádkozzatok üldözőitekért". (Mt 5,44) **Akiket üldöznek, azoké az Ország;** akik imádkoznak üldözőikért, azok fiai a Mennyei Atyánk. Az első apostoli próbaút alkalmával, az utolsó ítélet rajzában is tanítja övéit e sorsukra, s az utolsó vacsorán mint Vele való sorsazonosságot írja a szívükbe: "Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak". (Mt 10,23; Lk 21,12; Jn 15,20-1) A köves talajra hulló mag üldözés következtében botránkozik meg. (Mt 13,21; Mk 4,17) A farizeusok ellen mondott nagy beszédeiben **ezt az üldözést az Isten népe sorsaként rajzolja meg a világban - a történelem elejétől annak végéig:** "Íme, ezért küldök hozzátok prófétákat, bölcseket, írástudókat, azokból egyeseket megöltök és keresztre feszíttek, másokat megostoroztok zsinagógáitokban és városról városra üldöztök, hogy fejetekre szálljon minden igaznak a vére, amely földre omlott az igaz Ábel vérétől kezdve...". (Mt 23,34-5; Lk 11,49-50)

Az embert üldözés társadalmilag kialakult procedúrájának minden mozzanata megtalálható az Úr szavaiban: rágalmozás - kiközösítés - letartóztatás - bebörtönzés - verés-kínzás - kivégzés. E szavak legfőbb fejezetei lehetnének egy "Isten népének élete a világban" c. könyvnek a Messiás előadásában. Ábraként mellékelve a Messiás "szenvedéstörténete".

Rágalmozás - A Messiás "Belzebub szolgájának" minősül, s övéinek már a Hegyi beszédben tudtára adja azonos sorsukat. "Boldogok vagytok, amikor gyaláznak benneteket...s hazudva minden gonoszságot fognak rátok miattam." (Mt 5,11) De később is: "Ha a családtyát Belzebubnak nevezték, mennyivel inkább a fiait?". (Mt 10,25)

Kiközösítés—kizárás - Ahogy haladt előre küldetésében és időben, egyre óvatosabban kellett járnia, mert a hatalom egyre inkább olyannak tekintette, mint akinek nem lehet helye az általa fenntartott rendben. (vö Jn 11,54) Övéinek is ez lesz a sorsuk. Ismét már a Hegyi beszédben: "Boldogok vagytok, amikor az emberek...kirekesztenek...titeket, és neveteket, mint gonoszt pellengérré állítják az Emberfiáért". (Lk 6,22)

Szükségképpen magatartása ez a - sátáni értelmű - világnak: "Így tettek atyáik is a prófétákkal!". (Lk 6,23) A Messiást kihajítják a názáreti zsinagógából, s övéi hallhatják a jövőndölést a búcsúbeszédben: "Kizárnak benneteket a zsinagógákból". (Lk 4,29; Jn 16,2)

Letartóztatás—fogvatartás - Amikorra a helyi hatalmak tudatosítják magukban, hogy mi is a tartalma a názáreti próféta által propagált Örömhírnek, akkortól kezdve a Messiás letartóztatott-jelölt. Ekkortól kezdve már csak a számukra legsimább megoldást biztosító pillanatot kell kivárniok. Letartóztatás-veszélyben él. Potenciális fogoly, ahogy elődei: a próféták és a Keresztelő. S ahogyan Ő, ugyanúgy övéi is... - monoton egyhangúsággal kopog ez a tétel végig az evangélium lapjain. E tekintetben igazán nem hagyta övéit kétségben. Első ízben a próbaút alkalmával beszélt erről: "átadnak titeket a törvényszékeknek...helytartók és királyok elé hurcolnak titeket értem...amikor átadnak titeket...". (Mt 10,17-9) Az utolsó ítéletet megelőző időket ugyanezekkel a szavakkal rajzolja: "... amikor fogva visznek, hogy

átadjanak titeket...". (Mk 13,8-11) S a három év során ki tudja még hányszor hallották szájából: "Mikor pedig zsinagógák, fejedelmek és hatóságok elé vezetnek titeket...". (Lk 12,11)

Börtön és Isten Országa - elválaszthatatlan fogalmak. Az Örömhír útkészítőjének a börtön mélyén kell elmélnie arról, hogy mire is tette rá az életét. (Mt 11,3) Az utolsó vacsorán Péter hevesen dobogó szíve is ehhez a szóhoz talál el: "Kész vagyok Veled a börtönbe...is menni". (Lk 22,33)

Bár a Messiás kevés időt töltött börtönben, oly szorosan kapcsolódott a szó tudatához, hogy az irgalom hat válfajából egyik a börtönlátogatás lesz: "Börtönben voltam és meglátogattatok...börtönben voltam és nem jöttetek hozzám...". (Mt 25,36.39.43-4) Biztos, hogy gondolt az összes ütöttekre, az összes börtönbe kerültekre; mindnyájukkal azonosította magát. A közbüntényesekkel is, a politikai foglyokkal is, az összes szenvedőkkel, de legteljesebben azokkal, akiket az Ő nevéért vittek oda. "Legkisebb testvéreit" látogatták meg a börtönben az igazak.

Verés—kínzás - A hatalom által végzett üldözési procedúra utolsó előtti fázisa: a hullának szánt test már csak éppen vergődni képes, véres és vonagló embergyalázattá, "Ecce homo"-vá tévése. Bőséges a Messiás rajza erről nemcsak a maga sorsát (25c,d num), hanem övéi sorsát illetően is. Megverik majd őket a zsinagógákban, meg is ostromozzák ott őket. (Mk 13,9; Mt 10,17; 23,34)

Kivégzés - A tanítványok közvetlen és folyamatos szemlélői voltak a helyi hatalmak Mesterüket kiirtani akaró törekvéseinek. Jézus nem csinált titkot belőle, hogy számukra is ezt készíti a világ: "Halálra adják majd őket" (Mt 10,21; Mk 13,12; Lk 21,16) "...megölik" (Mt 10,28; Lk 12,4) "...keresztre is feszítik őket". (Mt 23,34)

Ők is fogják inni Mesterük poharát. (Mt 20,22-3; Mk 10,38-9) Pétert majd felövezik, és megy oda, ahová nem akar menni. (Jn 21,18)

Az üldözésnek rokonértelmű szava a **szorongatás**. Az Életre vezető **keskeny** út valójában ilyen szorongatás alatt levő út (θλιβεῖν = thlibein). (Mt 7,14) A köves talajra hulló mag is "üldözés és szorongatás" (θλιψις = thlipszisz) (Mt 13,21; Mk 4,17) miatt botránkozik meg. Az eszkhatológikus beszéd is emlegeti: "Szorongatásra adnak majd és megölnék titeket...". (Mt 24,9) Megfellebbezhetetlen érvényüként cseng a Messiás szava az utolsó vacsorán: "A világban szorongatástok lesz...". (Jn 16,33)

d) Az üldözöttek okossága

Úgy tetszik, a **nyolc boldogság négy tétele közvetlenül a szeretetnek erről az erő-nemalkalmazó és üldözöttséget eredményező tartalmáról beszél**. Boldogok az erő-nemalkalmazó szelídek, az ennek következtében üldözöttek, az üldözöttség következtében sírók, valamint azok, akik mindezek vállalásával békességet képesek teremteni. Az egész üldözési procedúrát látszik hordozni a Messiás "sírni" (κλαίειν = klaiein és πενθεῖν = penthein) kifejezése. A Hegyi beszéd Lukács-féle négy tételes változatában a sírás és üldözöttség μακαρισμοί = makarizmosz-ai dokumentálják a szeretetnek szóban forgó aktív és passzív vonását. (Mt 5,4-11; Lk 6,21-2)

Mindezeket a legkevésbé sem gyengítheti a "Legyetek okosak, mint a kígyók" felszólítás. (Mt 10,16) A megelőző mondat arról beszél, hogy juhokként kell mennünk a farkasok közé. A következő pedig arról, hogy megostoroznak bennünket. **A Messiás nem arról beszél, hogy legyünk okosak, nehogy megostorozzanak bennünket.** A "keveredésmentes" galambok eszménye hozzákapcsolódik ugyanis a kígyó-okosság eszményéhez. Ennek folytán a Messiás kizárt mindenfajta ügyeskedést, kétszínűséget. A Messiásról bizonyosságot tevés (Mt 10,18) bármiféle elhomályosítását lehetetlenné teszi a "hiszen" és a galambeszmény (8e, 61e num). S méginkább az "okos" valószínűleg "nem-ütő" jelentéstartalma (60d num).

A Sátán okosságának intenzitását kívánja meg tehát a "juhoktól". A juhmagatartást tanúsítóknak ennek a magatartásnak a határain belül, tehát a juhok "nemében" (Lk 16,8) kell a Sátán okosságának intenzitását elérniük. Nem hagyott kétséget miféle magatartásokban látta ezt az okosságot (60d num). Ehelyt **az üldözők előli elmenekülésben és az óvatosságban jelöli meg tartalmát.** "Legyetek óvatosak az emberekkel szemben"; (Mt 10,17) óvakodjanak a farizeusok és szadduceusok kovászájától. (Mt 7,15; Lk 20,46; 12,1; Mt 16,6.11-2) Az óvatosságban megnyilvánuló okosság leméri, hogy nem lehet mindenkit megnyerni. Az igehirdetőnek csak akkor kell megnyerni akarni egy családot, "ha méltó az a ház". (Mt 10,13) A Hegyi beszédben rajzolta meg legvilágosabban ezt a magatartást: "A szent dolgokat ne adjátok oda a kutyáknak, és gyöngyöt se vessetek sertések elé, nehogy összetapodják azt lábaikkal, és megfordulva szétszaggassanak titeket". (Mt 7,6)

Üldöztetés lesz a sorsunk, de óvatossághiánnyal, felesleges, értelmetlen munkával ne hívjuk ki azt. A Messiás menekült is, mérlegelte is óvatosan az erőviszonyokat, és nem is keresett fel mindenkit: a hatalmasokat sohasem. Ezt **az óvatosságot kívánta meg övétől. De semmiképpen sem a küldetés elszabotálását** akarta propagálni, amikor okosságra és óvatosságra figyelmeztetett. Semmiképpen sem az elhallgatást avagy a tanítás megmásítását.

65. MAGUNKRA VENNI A KERESZTET

a) Önmegtagadás

Tisztában volt vele, mit kíván Örömhír-programja az embertől. Tudta mekkora elszánás kell hozzá, hogy vállalja valaki az Ő útját. De mivel tudta, mit ígér, mit ad érte, mégiscsak meghívta az embert erre az útra. Olyan jutalmat ígért, melynek értékével az egész világ megszerzése sem veheti fel a versenyt. Amikor Péter megpróbálja Mesterét visszatartani az Úttól, megrajzolja **a mindent elveszni kész magatartás alapállásszerű követelményét,** amelyet mégis értelmessé és érdemessé tesz, mert "az Emberfia eljön majd...és megfizet kinek-kinek cselekedetei szerint". (Mt 16,27; Mk 8,38; Lk 9,26) Máténál és Márknál így hangzik ez a mérleg: "Mi haszna van abból az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelke (maga, országbeli élete) kárt szenved". És mit adhat az ember cserébe lelkéért? (Mi lehet azonos értékű az országbeli étellel?) Lukácsnál: "Mi a haszna az embernek, ha az egész világot megszerzi is magának, de önmagát elveszíti vagy önmagában kárt szenved". (Mt 16,26; Mk 8,36-7; Lk 9,25)

Ugyanebben a Fülöp-Cezárea-i szituációban jut el Jézus egy másik megfogalmazáshoz is: **nem lehet utánamenni, követni Őt az Úton anélkül, hogy az ember szembe ne fordulna**

egész önmagával. Mondhatta volna úgy is, hogy természeti énjével, biológiai létével. De nem így fogalmazott, mert az ember bármily összetevők eredménye legyen is - széjjelvághatatlan egység. Ha valami nehéz nekünk, mit sem ér gondolatban szétválasztanunk magunkat testre-lélekre, biológiai és azon túli énünkre. Mit sem ér, mert minden szétválasztás ellenére is **nekem** nehéz a teher a hátamon, **nekem** nehéz a láz és a görcs a testemben, **nekem** nehéz a gyász s a lelki fordulás. **És én** akarok élni, megbecsülve lenni, tollasodni, s akaratom szerint rendezni életem. S ha az üldözöttséget vállalom, akkor éppen magammal, ezzel az énnel kell szembefordulnom: "Aki utánam akar jönni, **tagadja meg önmagát**". (Mt 16,24; Mk 8,34; Lk 9,23)

b) Csonkaság

Erről a magunk megtagadásáról beszél más stílusformában is. A Hegyi beszéd során a válás megszüntetéséhez kapcsolódóan, valamint a második rangvita során. A megbotránkozásnak azt a válfaját hozza elő, amelyben a megbotránkoztató és a megbotránkozó - egy személy. Pontosabban arról a szituációról, amelyben **nem külső személy, hanem az Örömhír immár bennünk levő követelményrendszere idézi elő megbotránkozásunkat.** "A bennünk", az "én" helyett az énünket alkotó, annak részeit képező kezét, lábat, ill. szemet említi - bennünket megbotránkoztatókként. Akár a fel nem bontandó kötelékről van szó, akár a kicsiség szemléletének érvényesítéséről, (Mt 5,29-30; 18,8-9; Mk 9,43-8) a teljesítés sikere érdekében le kell vágni kezünket, lábunkat, ki kell vájni fél szemünket, mert jobb bénán, sántán, vakon eljutni Isten Országába, bemenni az Életre, mint két kézzel, két lábbal, két szemmel pokolra kerülni. - Hogyan gondolta mindezt a Messiás? Szó szerint, vagy csak képletesen?

Tény, hogy az Út végigcsinálása Krisztusnak is nehéz volt - beleizzadott a gyötrelembe. Tény, hogy az Úttól Ő is visszariadt, s az Atya akaratának megváltozását kívánta. Mindezek ellenére mégis ugyancsak tény, hogy az evangéliumok egy ízben sem említik, hogy a Golgotát is vállalni kész Messiás akárcsak ráütött volna is önmagára, hogy vonakodó testét megregulázza, és készségessé tegye lelke szolgálatára. Ugyanígy tény az is, **önmagunk megostorozását soha nem kívánta, nem is ajánlotta.** Tény az is, hogy az öncsonkítás körébe tartozó "magukat tették férfiatlanná" (Mt 19,12) szavakkal jelzett magatartást - öncsonkítás formájában - sem Ő maga nem tette meg, sem tanítványaitól nem kívánta. Ezt a fajta öncsonkítást sem az ősegyház, sem a későbbi századok nem ajánlották.

A századok során sok mindent gondoltunk merő stílusnak, amit az Úr szószerinti értelemben gondolt. A fentebb felsoroltak alapján azonban aligha kétséges, hogy **ehelyt valóban stílusról van szó.** Aligha látszik

kétségesnek, hogy az Örömhír szerzője nem kívánta meg, nem is ajánlotta kezek, lábak és szemek véres öncsonkítását. Szent volt az élet Annak a számára, aki a neműtést Örömhíre középpontjába állította. Önmagunkat miért kellene kivenni a norma egyetemességéből? Ha életünket oda is kell helyoznunk az ütők elébe (csak hogy mi ne üssünk!), miért kellene éppen önmagunkat ütnünk?

Öncsonkítást nem gondolt. De akár ezekkel, akár egyéb szavaival is, gondolt a testi csonkaságnál is súlyosabb következményekre. Gondolt súlyos vállalásokra, amelyek magunkat megtagadásának a következményei. Az Országért meg kell tudnunk tagadni családi kapcsolatainkat is, sőt magát az életünket is. Követőjeként számot kell vetnie, képes-e a követelmények teljesítésére. Számot kell vetnie, mint a hadba induló vezérnek, mint a várépítésbe kezdőnek: sikerrel járhat-e vállalkozása, el tudja-e végezni, amibe belekezdett.

(Lk 14,28-32) Mert nemcsak a rokoni kapcsolatok eshetnek áldozatul az Ország ügyének, rá mehet arra maga az élet is: "Aki hozzám jön és nem gyűlöli apját és anyját, sőt még önmagát (lelkét, életét) is... nem lehet az én tanítványom". (Lk 14,26) Újra halljuk ezt az utolsó napokban: "...aki gyűlöli életét ebben a világban, az örököltre megőrzi azt". (Jn 12,25)

A Messiás "gyűlölte" a maga életét. Az Országért életveszedelemnek tette ki magát. Tudta, hogy mivel jár, amit csinál - mégis csinálta. **Ma úgy mondanók: fejjel szaladt a falnak. Jézus így mondta: "gyűlöli életét".** A külső szemlélő így látja: ez az ember, a Názáreti gyűlöli életét, fejjel szalad a falnak. De így látja az Utat járó is; naponként tapasztalja önmagán, hogy gyűlöli életét, hogy szalad fejjel a falnak. És **belülről** képtelen megállni, **belülről** nem képes abbahagyni. **Belülről** kénytelen menni, futni tovább. Hurokszorulásaiban, belső válságaiban, tudatállapotának nagy decrescendóiban tudja, érzi, hogy "őrült", hogy...gyűlöli saját életét. Élhetne nyugodtan, biológiai életveszély nélkül, s mégis nem tud nem továbbmenni azon az úton, melynek fordulóján-végén ott vár reá a börtön, a Golgota.

Öncsonkítást nem gondolt a Messiás, de gondolt sokkal többet, mint a testi csonkaságot. Nem csinált titkot belőle, hogy annak minden hasznossága és könnyűsége ellenére is igát és terhet kínál. (Mt 11,29-30) Vallotta, hogy az erőszakot nem ismerő Országot, csak az "erőszakosak" szerezhetik meg maguknak, ill. az erőszakot nem ismerő Ország "erőszakot" szenved azoktól, akik megszerzik maguknak azt. (Mt 11,12; Lk 16,16) Ebben az összefüggésben kétségtelen értelmet kapnak ezek a szavai (47b num). A magukat megtagadni kész, a magukat gyűlölni kész elkötelezetteknek kell mindezzel önmagukon "erőszakot" gyakorolniok, hogy készek legyenek annak a sorsnak a viselésére, amelyet az Utat-járás ellenében evilág fiaí mérnek reájuk.

Gondolt sokkal többre is, mint a testi csonkaságra. Az apostoli próbaút alkalmával, (Mt 10,39) szenvedése első bejelentésekor (Mt 16,25; Mk 8,35; Lk 9,24) és még két külön alkalommal, (Lk 17,33; Jn 12,25) újra és újra halljuk ajkáról, hogy képeseknek kell lennünk önmagunk elveszejtésére, tönkretevésére is. AKI MEG AKARJA TALÁLNI ÉLETÉT, ELVESZEJTI (tönkreteszi) AZT. Betetőzése ez a magunk megtagadásának, csonkává levésünknek, végeredménye ez a magunkat gyűlölésnek. Annyiszor ismételi e tételt, hogy szállóigévé lett, melytől az emberiség többé nem szabadulhat. Ott él ez a szállóige Jézus Messiás volta megtagadóinak a tudatában is, mint az emberiség megmenekülésének, megmentődésének titokzatos ígéje-sejtése (Vö. Illyés Gyula, Himnusz a nőkhöz). **Az embernek kész kell lennie arra, hogy engedje, hogy tönkretegyék biológiai életét.** De nem maga teszi tönkre azt.

c) Kereszt és kereszt

A Messiás számára ez az "elveszés" a kereszten következett be; korának s hazájának, az akkor és ott hatalmat gyakorló evilági országnak a vesztőhelyén. Egyfelől **a Maga elveszésére**, másfelől követőinek elveszésére - a sorsazonosság értelmében - **egész sor szimbólumot dolgozott ki tanításában** (25d,c num). **Szállóigévé egy lett belőlük - a KERESZT.**

Ma nagyon másként cseng fülünkbe ez a szó, mint akkor, amikor képtelen ujdonságként elhangzott a Messiás ajkán az Istennek-tetszés konkrét tartalmaként. **Ma az élet keresztjeit jelenti számunkra**, azokat az élettől szükségképpen együttjáró csapásokat, amelyeket az emberi gyűlölködés, betegség, halál rak reánk. Ma a kereszt jelenti azt a terhet, amelyet semmi módon magunkra nem vennénk, amelyet nem is veszünk magunkra, amelyet le is teszünk azonnal, mihelyst módunk van reá. Ma a kereszt jelenti azt a terhet, amelyet nincsen

módunk lerakni. **Ezt a keresztet nem magunk vesszük magunkra, rajtunk kívüli tényezők rakják reánk.**

A Messiás ajkán ez a szó egészen másképp hangzott. Önkéntes elhatározásból kell megragadni, (Mt 10,38) megemelni és magunkkal vinni, (Mt 16,24; Mk 8,34; Lk 9,23) és megemelve, szorosan megragadva hordozni. (Lk 14,27) De nem ez az önkéntesség, ez a saját magunkból kiinduló vállalás, a kényszermentesség - az egyetlen különböztető jegye a "kereszt" messiási tartalmának. Ha ma és itt élne, nem ezt a szót használná. Helyette ezt mondaná: KÖTÉL; vagy ezt: AKASZTÓFA. Ilyesmódon: Aki utánam akar jönni, tegye nyakába a kötelet... Aki utánam akar jönni, hordja vállán az akasztófát...Nem az étellel kikerülhetetlenül együttjáró, elháríthatatlanul reánk szakadó bajokat gondolta ezzel a szóval, hanem **gondolt arra az "országos" elkötelezettségre, amelyet az evilági ország végső soron akasztással jutalmaz. Magunkra vesszük ezt a keresztet.** Az élet keresztsjeinek a viselésére csak másodlagosan gondolhatott, ha gondolt ugyan reá.

Máténál megtaláljuk már az első apostoli próbaút intelmeiben: "Aki föl nem veszi keresztjét, s nem követ engem, nem méltó hozzám". (Mt 10,38) Mind a három szinoptikus hozza az első szenvedésbejelentés után: "Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét..." (Mt 16,23; Mk 8,34; Lk 9,23) Lukács még egyszer hozza a meghívás visszautasításáról szóló példabeszédet követően: "Aki nem hordozza keresztjét és nem jön utánam, nem lehet az én tanítványom". (Lk 14,27) A szenvedés-bejelentés kapcsán a lukácsi szöveg beletesz a nyilatkozatba még egy szót: "Aki utánam akar jönni...vegye föl keresztjét **mindennap...**" (Lk 9,23) Péter közbelépése váltja ki ezt a fogalmazást, akiből a Sátán beszél. A Sátán, mert Péter ki akarja iktatni ezt a keresztet az Ország életéből, amely kereszt pedig az Isten népe életének "mindennapi" tartozéka. **A magunk megtagadása is naponként kíváncsít és nem csupán rendkívüli helyzetekben; a "csonkaság" is végigkíséri életünket, önmagunk gyűlöletét is halálunk órájáig egyfolytában kell gyakorolnunk.** Az Út e velejárója az élet egészére, annak nem csupán egy szakaszára vonatkozik. Az elveszés konkrét formája - **kötél és akasztófa** - sem lehet valami véletlen és szerencsétlen történelmi helyzet rendkívüli következménye. **Elválaszthatatlanul e g y ez az Isten népének életével.** Végső következménye a vissza nem ütésnek, legkonkrétabb megfogalmazása a Cézár magatartásának az Országgal szemben, és alapállása annak, aki belülről vállalja az Ország népének sorsát; azt, hogy "üldözni fognak titeket".

S ha éppen nem üldöznek minket? Akkor már nem vagyunk keresztények? Valahol mindig ütnek valakiket a Messiáshoz tartozás miatt. **Az Isten népének sorsa ez.** Ha e nép egyes tagjait valahol békében hagyják is, másutt ugyanakkor e nép más tagjai megkapják a maguk börtönét, akasztófáját. Amíg az erőalkalmazás el nem hal a földön, addig érvényben van a kereszt mint sors a Jézushoz tartozók számára. Amikor a magukat Jézushoz tartozóknak vallók is beállnak keresztrefeszítőknek, akkor jön létre az abszurdum abszurduma: azok végzik a keresztrefeszítést, akik csak a keresztrefeszítés elszenvetését kapták sorsul és feladatul.

66. KARDOKBÓL EKEVASAK

a) A prófétai álmok

A kardot ragadók örökre elvesznek, a kardot nem ragadók nem vesznek el örökre. **Ígért-e a Messiás a kardot nem ragadóknak erre az aiónra vonatkozóan mást, mint üldözést és kereszthordozást?** Az adástörvénnyel kapcsolatban már láttuk a Messiásnak a maga örömhíréhez fűzött immanens ígéreteit. Ezek az ígérek a szeretet jézusi magatartásához fűzött ígérek. A szeretet egyetlen magatartásának a rászoruló felé fordított arca csupán - az adástörvény; s a bennünket bántók felé fordított arca csupán - a fizikai erő-nemalkalmazás. Ennekfolytán ugyanazt ígéri az adástörvény teljesítőinek, és ugyanazt a fizikai erőt nem alkalmazóknak: a szeretet ígértét. **Az ígért tárgy végső soron egyetlen egyben összefoglalható: az immanens birtoklás. Egyfelől az adónak ígéri:** azok kapnak majd, akik adnak; azok kapják a százannyit, akik elhagyták mindenüket. **Másfelől az erő-nemalkalmazónak ígéri ugyanezt: a szelídek fogják örökölni a földet.**

A Messiás az Ószövetség ígéreteinek beteljesítőjeként jött. Megvalósítani azt, amit prófétái által az Ígért Istene megígért: a szelídek jutnak a Földet birtoklás szituációjába. Jézus legtöbbet Izajás prófétát idézi. Ehelyt csak az Izajásnál található ígéreteket említjük, mint legmerészebb pillantásokat az emberfaj lehetőségeibe.

"Gyermek születik ugyanis nekünk, és Fiú adatik nekünk, s a fejedelemség az Ő vállára kerül, **és lesz az Ő neve...a béke fejedelme...**igazságosan ítéld majd a szegény felett és méltányosan ítélsz a föld szelídeinek...kezetek csupa vér...hagyjatok fel azzal, hogy rosszat cselekesztek, tanuljatok jót tenni! Keressétek az igazságot, vezessétek helyes útra az erőszakost, szolgáltatassatok igazságot az árvának, védelmezzétek az özvegyet!...Íme, veszekedés és pörösködés között azért böjtöltök, hogy ökölrel gonoszul verekedjete... Vajon nem inkább az-e a böjt, amelyet én kedvelek? Oldozd meg az istentelenség köteleit, oldd meg az iga köteleit, bocsásd szabadon a megtörteteket, törj össze minden ígát, törd meg az éhezőnek a kenyeredet és a szűkölködőket és a bujdosókat vidd be házádba; ha mezítelent látsz, takard be... Ha eltávolítod körödből az ígát...ha kiöntöd lelked az éhezőnek...akkor felragyog a sötétségben világosságod...". (Iz 9,6; 11,4; 1,15-7; 58,4-8) **Ezekben rajzolja meg a próféta az ígért teljesülésének feltételeit.**

"Az utolsó időkben az Úr házában hegye szilárdan áll... hozzátódnak mind a nemzetek... Menjünk fel az Úr hegyére... hogy megtanítsa minket útjaira...és Ő tesz majd ítéletet a nemzetek közt...és ők **kardjaikat ekevasakká olvasztják és lándzsáikat szőlőmetszőkékké.** NEMZET NEMZET ELLEN NEM EMEL KARDOT ÉS NEM TANUL TÖBBÉ HADVISELÉST...mert minden katonasárat és vérben megforgatott ruhát elégetnek és tűznek lesz eledele... Íme, én új eget és új földet teremtek, mert íme én Jeruzsálemet vidámsággá teszem és népét pedig örömmé... Házaikat építik és ők laknak bennük, szőlőket ültetnek és ők élvezik a gyümölcsöt ... Farkas és bárány majd együtt legel, oroszlán és szarvasmarha szénát eszik, a kígyónak por lesz a kenyere. Nem ártanak és nem ölnek sehol szent hegyemen, mert eltölti a földet az Úr ismerete...". (Iz 2,2-4; 9,5; 65,17-25; 11,9) - Ezekben rajzolja meg a próféta az **ígért** megvalósulását.

A Messiás szabatosan különböztetett a fegyverforgatók által teremthető béke és az Ő békéje között (30d num). Különbséget kell tehát tennünk az ember kétféle békeálma között is; a fegyverforgatók és a fizikai erőt nem alkalmazók békeálma között. A fegyverforgatók ugyanis az aiónvéget közvetlenül megelőzően is fegyvert forgatnak majd: "Akkor ország ország ellen

és nemzet nemzet ellen támad" (Mk 13,9; Mt 24,7; Lk 21,10) - mondja a Messiás az utolsó időkről. A fegyvert ismerők és forogatók békeálma ennek folytán Jézus tanítása szerint csak álremény. Akármily zászlók alatt történjék is a fegyverforgatás, osztják az álmot meghíusulásának sorsát. Mert az erőalkalmazás nem iktatható ki a történelemből erőalkalmazás útján. **Az erőalkalmazás csak erő-nemalkalmazással iktatható ki, mégpedig azoknak a magatartása folytán, akik vállalják az erő-nemalkalmazást.**

Meg kell különböztetnünk ez álmokban a konstantini, a marxi és a neokonstantini álreményt. A konstantini keresztény jusztícia-szolgálat másfélezer esztendőn keresztül sem tudta megteremteni a fegyverforgatás békéjét. A meghíusult konstantini álremény helyére lépő marxi álremény pedig örököse a konstantininak, mert a maga másképpen megfogalmazott jusztícia-szolgálatával remélt békéjével eddigelé a marxizmus sem jutott túl a világ legerősebb hadserege felállításának vágyán, hiszen az ellenséges környezet fel nem számolásáig nem is gondolhat azokra a lépésekre, amelyeknek következményeképpen valamikor majd "az állam elhal". **A napjainkban egyre hangosabbá váló neokonstantini álremény egy hatékony nemzetek fölötti szervezet leghatalmasabb fegyveres erejével véli elérhetni a háború kiküszöbölését.** E szervezet létrehozása korunknak egyelőre ugyanúgy nem sikerült, mint Szulimán szultánnak sem ("Miként egy Isten van az égben, úgy egy úr legyen a földön is!") - a fegyverekkel rendelkező hatalmak idevonatkozó közakarata hiányának folytán.

b) Az álmot teljesülése

Az álmot teljesülésének alapja, hogy a messiási etika az V. parancs tárgyában is túljut a tisztesség-etikán (54c num). A **gazemberek** imperativusza: Őlj! A **tisztességeseké:** Vedd meg magadat; életedet, szabadságodat, javaidat a társadalomban érvényesülő törvények és erőhatalom segítségével. **Isten népéé:** Ne vedd meg magadat, helyezd oda életedet, szabadságodat, javaidat azok elébe, akik a gazemberetika vagy a tisztességetika alapján bántani akarnak, ill. erőt akarnak alkalmazni veled szemben. Az Isten népének adott imperativusz így módon itt is, tehát **az V. parancs tárgyában is közös nevezőt teremt a gazember és a tisztességetika számára:** a fennálló törvények ellenére, ill. a fennálló törvények alapján, tehát **a "törvényes" hatalom ellenében vagy e hatalom alapján - de egyaránt erőt alkalmaznak.** Mindketten kardot ragadnak, mindketten ölnek; és mindketten elvesznek a megragadott kard által. Az Életre csak a kardot meg nem ragadók mehetnek be; azok, akik készek életüket is odaadni.

Az Isten népére érvényes imperativusz valósítja meg az emberiségen belül az erőalkalmazás eme aiónbeli elhalásának álmát. Azáltal valósítja meg, hogy egy minőségileg új, a "gazemberek" és "tisztességesek" álmot meg nem valósító magatartásától különböző magatartást állít a világba. **A bántásokkal és bántásmegtorlásokkal szemben a nem-bántások és bántást meg nem torlások magatartását.** Isten népe az őt bántót bíróilag-végrehajtóilag el nem ítéli, nem bántja vissza, hanem megbocsát neki. Ha viszont saját magatartása adna panaszra okot, panaszosát feltétlenül kiengeszteli. Azaz: **Ha** őt ütik, **ha** ő maga találna ütni mindenképpen megteremti a maga részéről a gyűlölet és az ezáltal létrehozott szétválasztás felszámolását. Megteremti a szeretetet, az egygőzölés, a béke helyreállítása érdekében szükségéseket.

Az Általa kezdett új magatartás nem hal el Vele együtt, mert magatartása a földbe hullott búzaszemé, amely "sok gyümölcsöt hoz". (Jn 12,24) **Magatartása megsokszorozódik majd, mert magatartása életre hívja Isten új népét - a messiási magatartás népét.** Ez annyit

jelent, hogy az erő-nemalkalmazók nemcsak az erőalkalmazókkal fognak együttélni ebben a világban, hanem a hozzájuk hasonló erő-nemalkalmazókkal is. Magatartásuk ennek folytán viszonzásokra, a magatartást viszonzók magatartására talál majd. Ahogy az adástörvény gyakorlóinak ugyanezen az alapon megígérte a kapást, azaz a feléjük irányuló adást, **ugyanúgy biztosította övéit, hogy erő-nemalkalmazó magatartásuk találkozni fog az Isten népének tagjai részéről ugyanennek az erő-nemalkalmazásnak a magatartásával.** - "Ne ítéltetek, hogy meg ne ítéltessetek. Mert amilyen ítélettel ítélték, azzal fogtok megítéltetni. És amilyen mértékkel mérték, olyannal fognak mérni nektek is", ill. "Ne ítéltetek, és **nem fognak titeket sem ítélni. Ne kárhoztassatok, és nem fognak titeket sem kárhoztatni**". (Mt 7,1; Lk 6,37) A szenvedő szerkezet elsődlegesen az Istenre utal ugyan, mint alanyra, de másodlagosan az Istennel magatartás szempontjából azonosult Isten népére, emberekre is. Isten népének társadalmán belül érvénybe lép, valóra válik a prófétai álom. Átlép a valóságba, megvalósul.

"Bocsássatok meg, és **nektek is meg fognak bocsátani**". (Lk 6,37) A nem-ítélés, a nem-kárhoztatás negatív arca egy magatartásnak, amelytől elválaszthatatlan a pozitív arc; megbocsátanak nekünk. **Nem elítélni és megbocsátani - e kettő egyet jelent azzal, hogy nem ütni.** Aki nem ítél el és megbocsát, az nem üt. Ez a szükségképpen összetartozás a Messiás szellemében levőnek ítéli azt az egyébként Átala meg nem fogalmazott (vagy talán csak az evangélisták által meg nem örökölt) fordulatot, amely velejárója az ítéletről és a bocsánatról mondott szavainak: **Ne üss, és nem fognak téged sem ütni!**

Ahogy az Érte mindent elhagyók százannyit fognak kapni házban és földben (VII.parancs), ugyanúgy százannyit fognak kapni testvérben és nővérben (V.parancs). Százannyira fognak találni, akik testvérként, nővérként viselkednek velük szemben. Mégpedig a Messiásban-levés testvérisége szerint, tehát a nemütés törvénye alapján is. **E "százannyi testvér és nővér"** lesznek azok, akik **elkezdik valósítani számomra a prófétai álmot.** Ők fogják biztosítani számomra és javamra a nem ütőket, a kardokból ekevasakat csinálókat, a lándzsákból szőlőmetszőkéseket készítőket.

Fejezetünknek nyilvánvalóvá kellett tennie, hogy a szelídek birtoklásának alapja nem lehet a jog (58f num), hogy a jogvédelem nem hozhatja létre azt a birtoklást, amelyet "közbirtokosság" névvel neveztünk. Nem jogrend biztosítja ezt; sem az evilági ország jogrendjét behelyettesítve, sem amellet élve párhuzamos jogrendként. **Az evilági ország jogrendjén belül és azt nem érintve, a mindennél erősebb szeretet alapján funkcionál ez a közbirtokosság,** a szeretettől inspirált adások erővonalainak erejében. Ugyanezen az alapon jön létre Isten népén belül a kölcsönös nemütés is. Sugárhatásától az evilági országok jogrendje sem mentesítheti majd magát, ha egyszer e sugárhatások elérik a társadalmi és történelmi észrevehetőségek nagyságrendjét.

Az ígéret megvalósulásának intenzitása egyenes arányban van az Isten népének minőségi és mennyiségi növekedésével. Mindenkit, az egész emberiséget, aionvéig sem fog meghódítani az Örömhír (33d num), de a növekedésre ígéreteink vannak. Isten népének önmagává válásán és expanzivitásán fordul tehát az ígéret történelmi arányává való megvalósulása.

c) A Messiás hangsúlytevése

Az adástörvény következménye egyfelől önmagunk elszegényítése, ill. e szegényedésünk továbbfokozása evilág fiai részéről; másfelől az adás visszaáramlása hozzánk az Isten népe részéről - a kapás. **Az adás egyfelől tehát elszegényedést, másfelől birtoklást eredményez.**

A fizikai erő-nemalkalmazással is hasonló a helyzet. Ennek is következménye egyfelől a magunkat üldözésre kész állapotba helyezés (Vegyétek fel a keresztet!) és az evilág fiai részéről bennünket érő üldözés. Másfelől viszont következménye - a nemütés magatartásának viszonzása felénk az Isten népe részéről. Ez a viszonzás az el nem ítélet, a megbocsátás magatartásain keresztül külsővé is, emberek közöttivé is teszi a Messiás adta belső békét.

A Messiás a maga szeretet-örömhírét egy kicsi nyájnak tudta átadni csupán, s e kicsi nyáját csak a világ fiainak tengerében helyezhette el. Ebből érthető, hogy **tanításában olyan nagy hangsúlyt kapott az "egyfelől", azaz a világ fiainak reakciója;** a jóval kisebb hangsúlyt a "másfelől", azaz az Isten népe részéről felém áradó magatartás.

Felületes elemzés mellett az ígélet (és így a remény is) a Messiás tanításában kizárólagosan transzcendensnek tetszik: aiónon túl van csak a megoldás. **Ígérete azonban nem volt kizárólagosan transzcendens.** Ha az lett volna, akkor az immanens reményre beállított zsidó népnek nemcsak azt kellett volna tudomására hoznia, hogy az immanens remény megvalósulásának útja nem fegyverrel történik. Még egy antitézisnek el kellett volna hangzania. Valahogy így: "A régieknek mondatott, hogy a hűség ellenében az Ígélet Földjét adja az Úr övéinek. Én pedig mondom nektek: Az Ígélet Földje - az Isten Országá - túl van ezen az aiónon." Nem hangzott el ez az antitézis. Az Isten Országát az Őt körülvevő emberekben megmutató Messiás (Lk 17,21) ezt az antitézist nem mondhatta el (136 num).

Ugyanakkor azonban az izajási hangsúlyt sem tette magáévá. Kétezer esztendő eltelte után nagyon is igazoltnak kell tekintenünk tartózkodó hangmegütésű immanens reménységet. Realizmusától idegen volt az immanens és transzcendens reményt egybemosó prófétai (izajási) attitűd. **A Messiás kettéválasztotta Isten népének második aiónbeli életét** (amely az izajási remények abszolút teljesedésének aiónja) **és Isten népének első aiónbeli életét.** Eme első aiónban az Isten népe élvezi Isten békéjét önmagában, élvezi azt a külső békét is, amelyet sugároz felé az Isten népének közössége; birtokolja tehát az Isten békéjét az "övéiben" már itt is benne rejlő Országban!

Azonban... eme aión százannyi testvérének és nővérének felénk áradó szeretetébe, erő-nemalkalmazó és békét sugárzó szelídségébe belevegyül egy disszonáns hang: "...százannyit kap ebben az időben testvéreket és nővéreket...**üldözésekkel együtt...**". (Mk 10,30) Mivel ezeket az üldözéseket Jézus ott látja népének életében eme aión legvégső szakában is, nem akarhat hiú reményeket táplálni. Ezért az immanens ígéretet a fenti megszorítással ígéri. **Eme megszorítással elválasztja magát az izajási álmodtól differenciálatlanul erre az aiónra értelmező naiv álmodtól.** Elválasztja magát tőlük...álmodják ám e reménykovácsok ezeket az álmokat Jézust emlegetve, vagy Őt megtagadva.

Ebben az aiónban Isten népe szimbiózisban él evilág fiaival. A Messiás nem veszi ki népét e két csoport közös hazájából, az evilági országból. Csak a gonosztól akarta megőrizni övét, azaz csak attól, hogy a Gonosz magatartását magukévá tegyék, de a gonosszal való szimbiózistól nem. (Jn 17,15) Ezért tette a Messiás a hangsúlyt az üldözésre, és ezért maradt oly szerény Nála a kardokból ekevasakat csinálás izajási ígérete. d) **A megváltás**

A Messiás azért jött el közénk, hogy lefordítsa az ember nyelvére a Szentháromság időtlen szeretetközösségének életét. Azért, hogy optimálisan közölje az emberrel lényegében ugyanazt, amit Isten az embernek a Maga számára és a Maga képére és hasonlatosságára történt megteremtésével már beleírt magába az emberi lélekbe is. Azért, hogy kiigazítsa és teljessé tegye azt a kinyilatkoztatást (titokfelfedést), amelyet különböző népek és korok vallási zseniin keresztül adott a történelem folyamán az embernek. S legkülönösebben azért, hogy tökéletesítse azt, ami az Ábrahámval kötött Szövetség erejében került bele az emberi tudatba. - Eljövetele, magatartása és tanítása döntő fontosságának tudatában volt. Tudta, hogy Örömhíre a Halál Sötétségéből az Élet világosságára vezeti el az embert. **Tudta, hogy minden más örömhír, amely be akarja helyettesíteni az övét, tragédiát - a halál sötétségét - készíti az ember számára.**

Egyedül a maga örömhírét tekintette az emberiség meg nem átkodottainak összegyűjtését elvégezni képes közös nevezőnek. **Elhatárolta magát a jóakarátú emberek erőalkalmazásától is.** A jóakarátúak erőalkalmazását is objektíve sátáninak minősítette, bár volt szeme a szubjektív jószándékok meglátására. "...nem tudják, mit tesznek...mindaz, aki megöl titeket, úgy véli, hogy istentiszteletet végez vele". (Jn 16,2) Egyetlenként állítja magát bele az emberi történés folyamatába! A Szótér (Megmentő) és Lútrótesz (Meváltó) elnevezésekkel ugyan nem illette Magát - e szavak politikai (tehát erőalkalmazó!) jelentéstartalmai miatt (10e num), de egyedüli Ajtónak tudta magát az ember számára az Életbe, s mindenki mást, aki előtte-helyette jött, gyilkosnak tekintett, mert Halálba juttatják az embert (20 num).

Úgy tetszik, fejezetünk anyagának birtokában végső messiási feleletet adhatunk a Cur Deus Homo? és a Cur Deus Homo Crucifixus? kérdésekre. Arra, hogy miért jött el közénk, miért vállalta a keresztet. S mivel ez a felelet kétezer esztendő keresztény tudatában a "megváltás" szóban sűrűsödik össze, a kérdést így kell megfogalmaznunk: **hogyan s miben látta Ő önmagát az emberiség Megváltójának?**

A rendelkezésünkre álló vizsgálati anyag birtokában el kell utasítanunk egy megválaszoló kísérletet. Ezt a kísérletet a "megváltási automatika" kifejezéssel jelöljük. E "megváltási automatika" zárójelbe teszi könyvünk alaptételét: "Példát adtam nektek". (Jn 13,15) A Messiás életét és annak kereszten végződő hogyanját ez az "automatika" ezzel a zárójelbe tevessel olyannak tekinti, hogy az csupán a megváltási automatika létrehozásához volt szükséges. Úgy gondolja ez az elmélet, hogy **ez a megváltási automatika** - rendelkezésünkre állva immár Nagypéntek óta - **biztosítja az emberiség számára a megváltást** a zárójelbe tevés mellett is, azaz **élete példájának ránk kötelező volta nélkül is.**

Nincs ily megváltási automatika. E szemlélet következtében egyfelől nincs **tapasztalható** megváltás, másfelől szükségképpen le is járhatja az emberiség tudatában azt az egész megváltói szerepkört, amelyet az elmúlt két keresztény ezredév a Messiás személyéhez kapcsolt. Az automatikus megváltás idegen a Jézus ajkára adott nyilatkozatok szemléletétől. Az automatikus megváltás a jézusi megváltást a tapasztalhatatlanságok világába tolja át; mégpedig annak az emberiségnek a színe előtt, amelynek különböző kultúrkörei szinte egyöntetűen tesznek bizonyosságot a reményről: az ősi állapotnak tudott aranykornak, édenkertnek, stb. vissza kell térnie. Éppen ezért **ez az automatikus megváltás elherdálja azt a hitelt, amelyet e megváltáselmélet egyébként a Messiásnak vallott Jézusba akar fektetni.** Az emberiség csak tapasztalhatóan hatékony, tehát immanenciában is megnyilvánuló megváltásban és Megváltóban képes hinni.

Az automatikus megváltás fogalmával szemben áll a Jézus ajkára adott szövegek megváltástana. Ennek alapján a Názáreti **Jézus azáltal Messiása, Megváltója, remény-nyújtója az emberiségnek, hogy elhozta közéje a Szentháromság világát.** Elhozta ennek nem tapasztalható lételméleti alapját: a szeretetet, és ennek tapasztalható megnyilvánulását: a szeretést, amely a bajban levővel szemben az adás magatartásában, a bennünket bántóval szemben pedig a nemütés magatartásában mutatkozik meg.

A Messiás elmondotta, hogy **ez a Szeretet teljesíti be az ember transzcendens és immanens reményét.** Elénk is élte a szeretés magatartását. És meg is hívott bennünket erre a magatartásra, megadva hozzá mind a lételméleti alapot, mind pedig az ennek alapján megvalósítható tanítást. Ő a Megváltó, mert az Igazságot feltárva, az Utat megmutatva, odaadta nekünk az Életet. Nekünk..., akik példájának törvénye alá helyezzük életünket. Ez utolsó mozzanat nélkül a jézusi megváltás csonka. **Tanításával és életével váltott meg ugyanis minket, és a tanításban ott van a "Példát adtam nektek" is;** Ebben pedig benne van az adástörvénynél is képtelenebbnek tetsző nemütési törvény is.

A tanításnak és a tanítás szerinti messiási életnek csak a Messiás személyére profilírozása értelmetlenné teszi tanítását, életét is. Célját-tévesztetté teszi az egész messiási küldetést, amely e csonkasággal is ott áll ugyan az emberiség életének egy adott geográfiai és kronológiai pontján, de hatástalanul és a kultúrtörténeti emlékké süllyedés perspektívájával.

A megváltás az az Út, amely az emberiség útja is; azaz ezt az utat a Messiás nemcsak a maga útjának szánta. A Megváltó az a Jézus, aki előtte jár annak az emberiségnek, amely követi Őt az Úton. E követés nélkül nincs megváltás. **Követők nélkül csak lehetőség szerinti, de nem valóság szerinti Megváltó...** - a Jézus ajkára adott nyilatkozatok fényénél. Ha nem jutunk el az Életre, mit tett akkor Ő értünk?!

Csak ez a Megváltó lehet az ember reménye. A Messiás reá tette életét erre a reményre. Golgotai példája az emberiség tudatából kitörölhetetlenül képviseli a remény megvalósulásának Isten által megjelölt, egyetlen lehetőségét. Ismételjük: **Az ütés nem tűnhetik el a világból a gonoszokat és a gonoszoknak kikiáltottakat megbüntető ütés által.**

AZ ÜTÉS CSAK AZ ÜTŐK ELFOGYÁSÁVAL TŰNHETIK EL AZ EMBERISÉG ÉLETÉBŐL.

SZERETNI IV. SZOLGÁLAT ÉS KICSISÉG

67. LEGYEN A TI SZOLGÁTOK

a) Növekedési igény

Az alakulónak, változónak, fejlődőnek teremtett lét az élet alatti szinten megmaradási, az élet szintjén pedig növekedési tendenciát mutat (9b num). Az élet szintjén belüli ember is növekedni akar. De az emberi önszeretet e növekedési tendenciája egészen az "istenülő vágyakig" (Ady) ér. **Az ember a maga határtalanul növekedő növekedési igényét eldobhatatlanul viszi magával, s ott van benne akkor is, amikor utánamegy a Messiásnak.** Akkor is, amikor parancsként elvállalja az Utat, a mindenkit-szeretést. A Tizenkettő is növekedni akart.

Az evangéliumok három (növekedési) rangvitát ismernek. Az elsőre a galileai esztendő lezárta utáni nyáron kerül sor, (Mt 18,1-6; Mk 9,33-7; Lk 9,46-8) a másodikra az utolsó jeruzsálemi út vége táján, (Mt 20,20-8; Mk 10,35-45) a harmadikra pedig az utolsó vacsorán. (Lk 22,24-30; Jn 13,1-17) A Tizenkettő között tehát megújulólag folyik a versengés: melyik a nagyobb közülük? Ama ügyn, az Országon belül - amelyhez csatlakoztak, amikor utánamentek a Názáretinek - ki lesz nagyobb, ki lesz első ember az Ország Királya mellett?

Az emberbe a növekedési igényt beleteremtő Messiás nem háborodik fel tanítványainak ambícióján. Helybenhagyja ezt az ambíciót és megmutatja, mi módon akarjanak fölibe kerekedni társaiknak. Megmutatja, hogyan lehet elsőnek és nagyobbak lenni az Országban. **Mindhárom vita alkalmával a szolgaszerepet, a szolgálatot jelöli meg az ambíció-kielégítés útjának.** "Ha valaki első akar lenni, legyen...mindenkinek a szolgája" - mondja a Kafarnaum felé vivő úton. (Mk 9,35) "Aki nagy akar lenni köztetek, az legyen a ti szolgátok, és aki közületek első akar lenni, mindenkinek szolgája legyen. Mert az Emberfia sem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy Ő szolgáljon..." - hangzik a Jerikó felé vezető úton. (Mk 10,43-5) "Aki legnagyobb közöttetek, olyan legyen, mint aki legkisebb; és aki vezető, mint aki szolgál" mondja a tanítványok lábát megmosó Messiás az utolsó vacsorán. (Lk 22,26-7)

A nyájajuhászi szerepkör alapállásának, azaz az életadást, az élete odahelyezését és az új népet gyűjtést lehetővé tevő magatartásbeli alapfeltételnek **ismertük meg a Messiás életében - a szolgálatot.** Megállapítottuk e szolgálat kapcsolatát a szeretettel: az Ősminta világából, annak lényegéből valónak ismertük fel a szolgálatot (18 num). A Messiás számára e nyájajuhász-szerepkör eljátszása, azaz a szolgálat s ennek minden következménye és tartalma biztosította a visszakerülést az Atyához, és az ezzel együttjáró dicsőséget. (Lk 24,26)

Az ember nem tagadhatja meg a tapasztalati lét összes létrendjeire egyaránt érvényes, és az ember létsíkján pedig éppen legnagyobb erővel jelentkező növekedési igényt. **Az Ősminta világába meghívott embernek ezt a lelke legbensejében hordott növekedési igényét - a Messiás a szolgálat felé irányítja.** Az Ígéret Istene e szolgálat fejében nyújtja oda a szolgálat útját járók számára a jutalmat - a dicsőséget, amely az utat-járás reménye.

b) Szolga és úr

A négy evangéliumban kb. 100 ízben kerülnek elő a "szolga" és "szolgálni" szavak; az esetek háromnegyed részében Jézus ajkára adva. A görög eredetiben e két szóra négy kifejezést találunk: diakonosz (szolga), diakonein (szolgálni), dúlosz (rabszolga), dúleuein (rabszolgálni). A két szócsalád között jelentéstartalmilag nincs minőségbeli különbség: a királyi mennyegző példabeszédének szolgálói hol dúlosz, hol diakonosz megjelöléssel szerepelnek. (Mt 22,2.4.6.8.10.13) Csak fokozatbeli a különbség a szolga és a **rabszolga** között.

A szolga alakját és feladatkörét a Messiás természetesen a korabeli társadalomból meríti. Ebben a **szolga fogalmával szemben áll a gazda** (οικοδεσποτης = oikodeszpotesz) **fogalma**. Övé a szolga, és ezzel a szolgálával végezteti a maga dolgait. A szolgák nála jelentkezik konkolykítézésre, ő fogadja fel a szőlőmunkásokat, ő építtet szőlőt és helyez abba földműveseket, ő hívja be szolgálóival a szegényeket a lakomára. (Mt 13,27; 20,1.11; 21,33; Lk 14,21) Munkaadója tehát a gazda a szolgának. Olyan ember továbbá, akinek háza és megvédeni valója van a tolvajokkal szemben. (Mt 24,43; Lk 12,39; 13,25)

A "gazdánál" sűrűbben áll szembe a szolga fogalmával az "úr" (κυριος = kúriosz) **fogalma**. Gazda és úr - fogalmilag nem különböznek egymástól. Míg Máténál a "gazda" küldi a szőlőművesekhez fiát, Márknál és Lukácsnál "a szőlő ura". (Mt 21,33; Mk 12,8; Lk 20,13) Az "úr" küldi a maga szolgálóit a vendégek meghívására; úr helyez szolgákat, ill. intézőt a maga háza, házanépe, szolgálói fölé, amikor eltávozik hazulról; s ez az úr ad talentumokat szolgálóinak kamatoztatás céljából. (Lk 14,17-23; Mt 24,45-50; Mk 13,24-5; Lk 12,37-47; Mt 25,14-30) - A szolgálával szembenálló gazda és úr sorát egészíti ki a magának királyságot szerezni akaró "nemes ember", aki minákat ad szolgálóinak kamatoztatásra, valamint a "királyi ember", aki részint meghívásra, részint büntetés-végrehajtásra használja fel a maga szolgálóit. (Lk 19,13-22; Mt 22,2-13)

A szolgálával-rabszolgával viszont azonos jelentésben használ még több kifejezést. Ilyen mindenekelőtt a "ουπηρετης = hüperetész" (**alattvaló**), aki részint átveszi a bírótól az elítéltet, részint pedig harcol az evilági ország királyaért. (Mt 5,25; Jn 18,36) Szolga a "μισθωτης = miszthótész" (**béres**) is: csak legelteti a juhokat, de a juhok nem az övéi; másnak a szolgálatában pásztorkodik. (Jn 10,12-3) Ugyanez a jelentése a "μισθιος = miszthiosz" alaknak is: a tékozló fiú a maga nyomorúságában ennek a szerepére vágyik atyja házában. (Lk 15,17.19.22) Sűrűbben használja ezeknél az "εργατης = ergatész" (**munkás**) szót: ezek aratnak, egy dénárért dolgoznak más ember szőlőjében, táplálékért vagy bérért dolgoznak másnak szolgálatában. (Mt 9,37-8; Lk 10,2; Mt 10,10; Lk 10,7; Mt 20,1.2.8) Kiegészíti a szolgák sorát az osztályukon belül legmagasabban álló "οικονομος = oikonomosz" (**intéző**), akire a gazda rábízta a maga szolgálóit is, vagyonát is. (Lk 12,42; 16,3.8)

c) Országbeli szolga

A fentiekben egyértelműen társadalmi jelentésű, osztályértelmű szolgálatszerreppel találkoztunk. A "szegényekkel" kapcsolatban láttuk már, hogy a Messiás túllépett a merőben társadalmi értelmű kategórián, és ígéreteivel csak azokat a szegényeket tüntette ki, akik "Lélekben" is szegények voltak, nemcsak osztályhelyzetüket illetően (57c num). Amikor övéit szolgálóknak nevezi, **mily értelemben mondja őket szolgálóknak?** A lét-, magatartás- és sorsazonosság tételének erejében abban az értelemben használhatja csupán övéire vonatkozóan e szót,

amilyen értelemben önmagára is használta (18 num). Részletes elemzésnek kell ezt induktíve is igazolnia.

A fent elemzett anyagban a "szolga" - övéit példázza; a "gazda, úr, nemes ember, királyi ember" pedig önmagát, ill. az Atyát. Övéi tehát - a Messiás szolgálói. **Az üldözöttség, a Belzebubnak-nevezés sorsazonosságára**, valamint a lábmosás magatartásbeli azonosságára **úgy tanítja övéit, hogy a "szolgának nem lehet más a sorsa, mint gazdájának, mint urának"**. (Mt 10,24-5; Jn 13,16; 15,20) Szenvedése előtti utolsó nyilvános beszédében kifejezetten is állítja, hogy **Ő az, akinek övéi szolgálnak**: "Aki nekem szolgál, engem kövessen; és ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is". (Jn 12,26) Bárki ember életét is szolgálatnak látja, csak az a kérdés, hogy kinek szolgál, Istennek-e, avagy a Mammonnak: "nem szolgálhattok két úrnak..." (Mt 6,24; Lk 16,13)

A Messiás azonban azonosította Magát, az Istent - az emberrel. Ezért **övéi csak akkor és úgy szolgálhatják Őt, ha embertársaikat szolgálják**. Az átkozottak kérdik az ítéleten a Messiás-királytól: "Mikor...nem szolgáltunk neked?" Jézus felelete ez: "Amit nem tettetek egynek e legcsekélyebbek közül, nekem sem tettétek". (Mt 25,44-5) A szolgáknak a "szolgatársakat" (συν-δουλος = szündülosz) kell szolgálniok. (Mt 18,33)

A Messiás szolgálóinak tehát az emberek szolgálóivá kell lenniök: az embereket kell szolgálniok. A maguk elsőségéről és nagyságáról vetélkedő tanítványainak mondja: "Aki közületek nagy akar lenni, legyen **a ti** szolgátok, és aki közületek első akar lenni, legyen **a ti** rabszolgátok". (Mt 20,26-7) Ezért nem hívhatják magukat sem rabbinak, sem atyának, sem tanítónak: "Aki nagyobb akar lenni köztetek, legyen **a ti** szolgátok". (Mt 23,11) **A szolgálat természetesen nem szorítkozik a tanítványok körére**. Márknál a vetélkedőknek adott válaszként ezt olvassuk: "Aki közületek első akar lenni, legyen **mindenki** rabszolgája"; ill. "...legyen **mindenki között** az utolsó, legyen **mindenkinek** a szolgája". (Mk 10,44; 9,35)

A fentiekből nyilvánvaló, hogy a merőben szociológiai értelemben vett szolgafogalom módosul ebben az országbeli szolgaszerepben. A szociológiai értelmű szolga szolgálatának vonatkozási 2. pontja a szolga ura-gazdája; ezzel szemben **az országbeli értelmű szolga szolgálati vonatkozásának vonatkozási 2. pontját részint a Messiás, részint annak tanítványai, részint pedig minden ember alkotja**; harmóniában azzal a tanítással, hogy a szeretés magatartásának a vonatkozási 2.pontja is minden ember (51 num).

Mindez azonban nem szünteti meg a fogalom szociológiai eredetének továbbérvényesülését. A második rangvitában ennek az országbeli értelmű szolgaszerepnek a fogalmával az önkényt gyakorló pogány fejedelmek és általában a "nagyok" zsarnokoskodása áll szemben. A harmadik rangvitában pedig az uraskodó és magukat jótevőknek nevezető önkényeskedők, királyok és zsarnokok képviselik az országbeli szolga ellenpólusát. (Mt 20,25; Mk 10,42; Lk 22,25) A velük szemben álló országbeli szolga - nem asztalnál ülő, hanem az asztalnál ülőknek felszolgáló szerepkörű. (Lk 22,26-7)

Ennek az országbeli szolgaszerepnek a tartalmát egyértelműre rajzolja a szolgálati vonatkozástartalmak Messiás adta bőséges rajza. - **Aki a Messiás szolgája, mindenelelt hűséges Hozzá**. Követi Őt, tanítvánnyá lesz, az Ő házanépét alkotja, uralmát elfogadja, kamatoztatja a talentumot-minát, teszi a rábízottakat, szolgálatában ébren várja a számadásra bármikor megjöheto urát. (Jn 12,26; Mt 10,24; Lk 14,27.13; Mt 25,14-5; Mk 13,34-5; Lk 12,37) Ez az országbeli értelmű szolga, ill.intéző öt ízben kapja meg a Messiástól a "hűséges" (pisztosz) jelzőt. (Mt 24,45; Lk 12,42; Mt 25,21.23; Lk 19,17)

A Messiáshoz való hűségből szeretet fakad. Az szolgálja az Istent, aki szereti Őt és ragaszkodik Hozzá; (Mt 6,24; Lk 16,13) és ez éppen a Mammon megvetésében és gyűlöletében fejeződik ki. A MessiásSzolga szolgálatában levő országbeli szolga tehát nemcsak a hit, a hűség, hanem a szeretet embere is. **A szeretet minden jellegzetes messiási vonását megtalálhatjuk a Messiás adta szolgarajzban.** A hűséges szolga - éppen azért, mert nem szereti és nem szolgálja a Mammont, nem ragaszkodik ahhoz - teljesíti az adástörvényt: nem eszik-iszik a részegesekkel, hanem ételt ad, kiadja időben a búzarészt azoknak, akiket gondjára bízott a Messiás. (Mt 24,45; Lk 12,42) Erő-nemalkalmazó is az országbeli szolga. Nem harcol királyáért, nem tépi ki a konkolyt, nem veri szolgatársait, megbocsát nekik. Mindezek folyományaként vállalja, hogy ő is ott legyen, ahol Az van, akit szolgál: minek következtében az ő sorsa is az üldözöttség, az ő normája is: élete odaadása. (Mt 10,24-5; Jn 13,16; 15,20)

De nemcsak a hűség és szeretet embere az országbeli szolga, hanem a reményé is. Az ígélet ugyanis ennek a hűséges és ennekfolytán a szeretet törvényét a maga egészében vállaló szolgáknak szól. **Az országbeli szolgálé - a remény** (70 num).

Mindezek után felmerül a kérdés: **az országbeli szolgának társadalmi értelemben is szolgának kell-e lennie?** A fentiek igennel látszanak felelni kérdésünkre, de kétségtelenné kell rajzolniunk a feleletet.

68. AKI MAGÁT MEGALACSONYÍTJA

a) Első és utolsó

Akarjatok elsők lenni, és ne akarjatok elsők lenni; akarjatok utolsók lenni, és ne legyetek utolsók; akarjatok nagyok lenni, és ne legyetek nagyok; akarjatok kicsik lenni, és ne legyetek kicsik - csengenek-bonganak a Messiás válaszai a rangviták vetélkedő tanítványai felé. Elsőség és utolsóság dicsérete és megtagadása, nagyság és kicsiség dicsérete és megtagadása - ezzel találkozunk lépten-nyomon megnyilatkozásaiban. Utána kell járnunk, milyen jelentéstartalommal, milyen jelentéstartalmakkal használta a Messiás ezeket a konkrét fogalmakat, s a velük rokon jelentésű többi szavakat.

Túl a merő sorszámnévi jelentésen a "πρωτος" (prótosz = első) szó társadalmi rangot is jelöl az evangéliumok nyelvében. Heródes születésnapot tart, és lakomát készít "nagyjainak és a vezéreknek és Galilea elsőinek"; a főpapok és írástudók és a nép "elsői" pedig el akarják veszejteni a templomban tanító Jézust. (Mk 6,21; Lk 19,47) Az "első" ezek szerint olyan, mint a heródesi királyság "nagyjai és vezérei", mint a legfőbb zsidó önkormányzati szerv "főpap és írástudó" tagjai. **Az evilági ország uralkodó rétegét jelöli tehát.**

A szőlőmunkás-felvételről szóló példabeszédet az alábbi tétel zárja le: **"Így lesznek az utolsók elsők, és az elsők utolsók;** sokan vannak ugyanis a meghívottak és kevesen a választottak". (Mt 20,16) Az idézet második fele egyúttal a királyi menyegzőről szóló példabeszédet is zárja, amely a meghívás visszautasításáról beszél. (Mt 22,14) Az idézet első fele pedig zárja a meghívást visszautasító választott nép tragédiájáról szóló jövendölést is:

"Ott majd sírás és fogcsikorgatás lesz, amikor látjátok Ábrahámot és Izsákot és Jákobot és a prófétákat mind az Isten Országában, magatokat pedig kirekesztve. És jönnek napkeletről és napnyugatról és északról és délről, és letelepednek az Isten Országában. És íme vannak utolsók, akik elsők lesznek, és vannak elsők, akik utolsók lesznek". (Lk 13,28-30) E jézusi szállóigében az "utolsók" - nyilvánvalóan a szőlőbe később érkezetteket s a négy égtáj felől jövőket jelölik. Az "elsők" pedig a szőlőbe korábban érkezetteket, magát a választott népet ("magatokat"). "Elsők" tehát a zsidók; "utolsók" a pogányok. Ezeken a helyeken tehát szópárunk nyilvánvalóan nem az evilági ország vezetőrétegét, ill. annak kontráriumát jelentik. Üdvösségtörténeti értelműek itt ezek a szavak. **A zsidók kapták meg elsőül a meghívást, a pogányok csak utolsóként.** A szállóige ennek az üdvösségtörténeti sorrendnek a megfordulásáról számol be. A fenti lukácsi helyen a zsidók ténylegesen országbeli utolsókként vannak megrajzolva: kirekesztődnek az Országból. A szőlőmunkások példabeszédében azonban a korábbi elsők, a zsidók csak megszűnnek elsők, kiváltságosak lenni. Ők kapták meg elsőül a hívást, s ha jönnek is később érkezők, ettől nem veszítik el a maguk meghívását: megkapják a dénárt. A szállóige tulajdonképpeni tartalma tehát valójában csak Lukácsnál van igazán helyén. Hiszen a szőlőmunkás-példabeszéd tanulsága ez lenne: az utolsók felzárkóznak az elsők mellé! A Messiással szemben megátalkodó zsidókra érvényes tehát csupán ez a szállóige; a Messiást elfogadókra pedig csupán a mátéi példabeszéd szerint: a kiváltság megszűnése (32c num).

Ugyanez a szállóige zárja a gazdag ifjúról szóló történetet is. (Mk 10,31; Mt 19,30) A vagyonát a Jézus-követés ellenében elhagyni nem akaró "gazdag" és "archón" (előljáró, előkelő) ifjú, valamint a Jézusért mindent elhagyó Tizenkettő - a szereplők. Az ifjú nem mehet be az Életbe, a Tizenkettő viszont együtt fog ítélni az eljövendő Messiással. **Nyilvánvaló, hogy ezen a helyen a társadalmi értelemben vett utolsó Tizenkettő lesz országbeli értelemben első.**

Az első rangvita alkalmával elhangzó mondat mindezek alapján már értelmezhető: "Ha valaki első akar lenni, legyen mindenki között utolsó, és mindenkinek szolgája". (Mk 9,35) Nyilvánvaló, hogy itt sem ellentmondással találkozunk; Jézusnak ezek a szavai ékvívók, azaz többjelentésű szavak. **Aki országbeli értelemben első akar lenni, legyen társadalmi értelemben utolsó** (nem pedig pogány). Ez az "utolsó" párhuzamos-azonos jelentésű a "szolgával", amely szó messiási jelentéséből nem hiányzik a társadalmi értelemben vett szolgatartalom. Ebben a nyilatkozatában Jézus országbeli értelmű szolgára gondol ugyan, de ebben a fogalmában benne van a társadalmi értelmű "szolga" és "utolsó" tartalma is. Az országbeli értelmű szolgaszerep nem szünteti meg a társadalmi értelmű szolgaszerepet, csak módosítja azt. Ugyanúgy, ahogy a **"lélekben szegény"** is csak módosítja a "szegény" jelentéstartalmát, de nem szünteti meg azt (57a num).

A második rangvitában ezt halljuk: "És, aki közületek első akar lenni, legyen a rabszolgátok", ill. "...mindenkinek a rabszolgája". (Mt 20,27; Mk 10,44) Ehelyt **a rabszolga fogalmával szembeállítja az uraskodó archón-okat és a zsarnokoskodó nagyokat**, valamint azokat, akik másokkal kiszolgáltatják magukat. Pozitíve pedig a Maga szolgálatával és élete odaadásával világítja meg e rabszolgaszerep tartalmát. Jól látható: övéit nem a társadalmi értelemben vett elsők-nagyok szerepkörére neveli; ellenkezőleg: a társadalmi utolsók szerepkörére, a szolgálatra, sőt önnön kivégeztetésüknek elébemenésére is. Ennek a szerepnek elvállalása árán lehetnek övéi az Országban elsők.

A fenti megnyilatkozásokban "első" és "utolsó" párhuzamosan szerepeltek. Nem számítva azokat a helyeket, amelyben szavunk sorszámnévi jelentésben szerepel, (Mt 5,26; 12,45; Mk

12,6; Lk 12,59; 11,26; Jn 6,39.40.44.54; 12,48) még egy jelentős nyilatkozatra találunk. Mégpedig a helyek megválasztásáról szóló példabeszédben: "Amikor valaki meghív menyegzőre, ne ülj le az első helyre (πρωτοκλισια = prótokliszia)... és akkor szégyennel az utolsó helyre fogsz ülni; hanem amikor hívnak...ülj le az utolsó helyre; hogy...ezt mondja neked: Barátom, ülj feljebb. Mert mindenki, aki magát megmagasítja, azt megalacsonyítják; és aki magát megalacsonyítja, megmagasítják". (Lk 14,8-11) Isten népének az asztalvégre kell ülnie, amely éppen a társadalmilag hátrább állók helye. Ebben az esetben lehet reménye a dicsőségre, az elsőségre. A példabeszéd ígérettartalmú; az Ország szellemében vállalt utolsóság - az elsőség gyümölcsét termi. **Az asztalvégre üléssel jelzett társadalmi utolsóság vállalása ellenében ígéri a példabeszéd az országbeli elsőséget.**

b) Nagy és kicsi

Kb. 30 ízben találjuk ajkán a "magas" (nagy) melléknév alap-, közép- és felsőfokú alakjait. Nagy az Isten, az Atya, Jézus. (Mt 5,35; Jn 10,29; 14,28; Mt 12,6) Nagyok az Atya, Jézus és övéinek tettei is. (Jn 1,50; 5,36.20; 14,12) Nagy lehet a hit, a szeretetparancs, nemkülönben az, aki az Ország törvényeit tanítja és megtartja. (Mt 15,28; 22,36; Mk 12,31; Jn 15,13; Mt 5,19) Mindezek országbeli nagyságok. Van Sátán országa-beli nagyság is: a bűné. (Jn 19,11)

Van nagyság az evilági országban is. Heródes a maga nagyjainak (μεγιστῶνες = megisztanesz) rendezi születésnap lakomáját. A második rangvitában Jézus a "nagyok" (μεγαλοι = megaloi) és az archó-nok uraskodó, zsarnokoskodó magatartásától óvja övéit, ha országbeli értelemben akarnak "nagyok" lenni. Ez az országbeli nagyság miként az elsőség - szolgálat és életünk odaadása által érhető el. **Országbeli értelemben a "szolga" - a nagy, akinek mintája a magát szolgálatra adó és önnön életét is odaadó Messiás.** (Mk 6,21; 10,42-5; Mt 20,25-6)

Amit Máténál úgy olvasunk, hogy a "szolga nem lehet ura felett", azt Jánosnál így találjuk: "Nem nagyobb a szolga uránál". Azért nem nagyobb, "mert elég a szolgának, ha olyanná válik, mint az ura". (Mt 10,24-5; Jn 15,20a) Ennek a szolga—úr, ill. tanítvány—tanító egyenlőségnek konkrét tartalma: "Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak", ill. "ha a családatyát Belzebúbnak nevezték, mennyivel inkább háza népét". (Jn 15,20; Mt 10,26) Az üldözöttek - társadalmi értelemben nyilvánvalóan kicsik. Ez a társadalmi kicsiség - **a Messiás életére jellemző társadalmi kicsiség - legyen elegendő a Messiás szolgálói számára is.** Országbeli nagyságuk feltétele - társadalmi kicsiségük.

Élesen jut ez kifejezésre a Keresztelőről mondott nyilatkozatban: "Bizony mondom nektek, az asszonyok szülöttei között nem támadt nagyobb Keresztelő Jánosnál; aki azonban kisebb, a Mennyek (Isten) Országában nagyobb nála". (Mt 11,11; Lk 7,28) Amikor Jézus ezt mondja, akkor János már a hatalom börtönében ül, mégpedig kivégzésének közvetlen közelében. A fenti mondatot megelőzően pedig János nem-lágy ruhájáról és a királyok palotáiban nem tartózkodásáról beszél. A Keresztelő társadalmi kicsiségét rajzolja börtönben levése is, kivégzés előtt állása is, életmódjának Jézus adta jellemzése is. **Ezt az evilági országban oly kicsinnyé lett és tett Keresztelőt Jézus az eddigelé legnagyobbnak mondja. Nyilvánvaló, hogy csak országbeli értelemben mondhatja legnagyobbnak.** Ennek a nyilvánvalóságnak az alapján már értelmezni tudjuk nyilatkozatának második felét: aki még a Keresztelőnél is kisebbé teszi magát az evilági országban, akit még nála is kisebbé tesznek az evilági országban, az nagyobb lehet még a Keresztelőnél is az Isten Országában; azaz nagyobb - országbeli értelemben.

E nyilatkozat értelmezési nehézségeihez hozzájárult, hogy a mondatban nem találunk írásjelet. A fentiek értelmében az írásjel így lenne pótlendő: "Aki pedig (még) kisebb az evilági országban, a Mennyei (Isten) Országában nagyobb nála". Ha ezt a hiányzó vesszőt később tennők ki: "Aki pedig kisebb nála a Mennyei Országában, nagyobb nála" - akkor a nyilatkozat ellentmondásos lenne; hiszen a "kisebb" és "nagyobb" szavakat ugyanazon értelemben, országbeli értelemben használnók. Az ellentmondást csak úgy kerülhetjük el, hogy a kisebbséget és nagyságot egymástól különböző jelentéstartalmakra értjük. Ez esetben a nem megfelelő helyen vesszővel ellátott mondat lehetséges értelme: aki kisebb az Isten Országában, az nagyobb az evilági országban. Ez az értelem harmóniában van a mondat általunk megállapított jelentésével, hiszen reciprok értéke annak. Jézus azonban aligha akart az evilági nagyságra buzdítani akkor, amikor a Keresztelőt magasztalta. A vesszőt tehát a "kisebb" szó után kell kitenni, ahogyan elsőt tettük.

A "μικρος" (mikrosz = kicsi) szót Jézus használja az Országot jelképező növekedni képes mustármagra, használja az Isten nyája népe szerény kezdeteinek jelölésére: a mustármag is, kezdeti nyája is - kicsiny. (Mt 13,22; Mk 4,30-1; Lk 12,32) De **használja Isten népének egyedeire is:** "És aki inni ad egynek e kicsinyek közül csak egy pohár hideg vizet is, mivel hogy az tanítvány,...nem vesztí el jutalmát". (Mt 10,42) A "kicsiny" e nyilatkozatban - **"tanítvány"**. Ha pedig tanítvány, akkor az eddigiek értelmében csak társadalmi kicsiséget birtokolhat az, akinek vizet adunk.

"És ha valaki megbotránkoztat egyet ezekből a Bennem hívó kicsinyek közül, jobb volna neki, ha malomkövet kötnének a nyakába... (Mk 9,42) Azért volna jobb neki, mert a megbotránkoztató magatartásának következtében nagyobb baj zúdul a nyakába, mintha vízbe fojtanák. **A kicsi itt azonos - a "Benne hívóval". A társadalmi jelentésű kicsi fogalmat finomítja itt ez a "Benne hívó", ugyanúgy, ahogy a "Lélekben szegény" finomítja a merőben társadalmi jelentésű szegény fogalmát.** Lukácsnál e finomító jelző nélkül olvassuk: "...hogyan sem mint egyet e kicsinyek közül megbotránkoztasson". (Lk 17,2) A Messiás a szegényeket, a társadalmilag kicsinyeket hívta a maga Országába; ezeknek a meg nem botránkoztatása a gondja ezeknek a nyilatkozatoknak.

Stílváltozata szavunknak az **"elachisztosz" (legcsekélyebb)**. A pohár hideg vizet is egyes kódexekben e "legcsekélyebbek" egyike kapja. (Mt 10,42) Az ítélet-táblóban az irgalom hat válfajára részorulókat szintén ezek a legcsekélyebbek: "Amit egynek tettetek ezekből az én legcsekélyebb testvéreim közül, nekem tettétek... Amit nem tettetek ezeknek a legcsekélyebbeknek, nekem sem tettétek". (Mt 25,40.45) A tanítvány kicsiny, és a Benne-hívó kicsiny azonos a részorulóval, a Messiás testvérevel, a legcsekélyebbel. Az irgalom hat válfajára részorultságuk kétségtelenné teszi, hogy **e legcsekélyebbek - társadalmi értelemben vett legcsekélyebbek; társadalmilag kicsik.**

A "mikrosz" szerepel Jézus ajkán időhatározóként is, (Jn 7,33; 12,35; 14,19; 16,18-19) az "elachisztosz" pedig nem személyekre, hanem dolgokra vonatkozóan is: természetünk megnövelése, valamint a mammon - ily legcsekélyebb értékű dolgok. (Lk 12,26; 16,10; 19,17) E számunkra **semleges jelentéstartalmak** mellett találkozunk az **országbeli értelmű kicsivel** is: aki felbontja a törvényt, legcsekélyebbeknek fog minősülni a Mennyei Országában; szemben a Törvény tanítójával és megtartójával, aki országbeli értelemben minősül nagyknak. (Mt 5,19)

c) Nagy és gyermek

Az első rangvita alkalmával Jézus egy gyermeket kerít elő valahonnan, s odaállítja a gyermeket a maguk nagyságáról vetélkedő tizenkét felnőtt férfi közé, középre. Ott áll a tizenkét megtermett, a gyermekhez viszonyítva mindenképpen magas felnőtt, s közöttük középen a hozzájuk viszonyítva alacsony, nemfelnőtt (!) gyermek. "És odahíva egy gyermeket, odaállította azt közéjük és ezt mondotta: Bizony mondom nektek, ha meg nem fordultok-tértek és nem lesztek olyanok, mint a **gyermek**ek, nem mentek be a Mennyei Országába. Aki tehát megalacsonyítja magát, mint **ez a gyermek**, az a nagy a Mennyei Országában. És aki befogad **egy ilyen gyermeket** az Én nevemben, engem fogad be, és aki megbotránkoztat egyet ezekből a bennem hívó **kicsinyekből** ...vigyázzatok, meg ne vessetek egyet se ezekből a **kicsinyekből**, Atyátok nem akarja, hogy egy is elveszen e **kicsinyek** közül". (Mt 18,2-6.10.14)

A naggyá lenni akaró tanítványoknak a gyermeket állítja oda eszményül. A gyermek mily tulajdonsága alapján? Nem nevezi meg ezt a tulajdonságot. Csak azt mondja, hogy meg kell fordulniok-térniök, és olyanokká kell lenniök, mint a gyermek.

Milyen a tizenhárom között álló gyermek? Alacsony! A Tizenkettőnek meg kell alacsonyítania magát. Nyilvánvalóan olyan alacsonnyá, mint amilyen alacsony a gyermek; és nem a gyermekek magukat megalacsonyításának eszményét kell választania, hiszen a gyermek enélkül is alacsony. Aki olyan alacsonnyá teszi magát, mint amilyen alacsony a köztük álló gyermek - az nagy a Mennyei Országában. A gyermeki alacsonyság - feltétele tehát az országbeli nagyságnak. Jézus nem gondolhatott arra, hogy övéi igazítsák oda természetüket a gyermek természetéhez, és mondjuk 170 cm helyett csak 100 cm magasak legyenek. Termetükhöz nemcsak hozzáakni nem vagyunk képesek, (Mt 6,27; Lk 12,25) el sem tudunk venni abból. **Csak átvitt értelemben gondolhatta a gyermek alacsonyságát országbeli eszménynek;** csak egy átvitt értelmű alacsonyság lehet az országbeli nagyság feltétele.

De mit példáz a gyermek, ill. a gyermek alacsonysága? Szavai folytatásában a középre állított "gyermek" - a "kicsinyek" (mikrosz) egyike lesz! Ezeket a kicsinyeket akarja az Atya el nem veszíteni, ezeket nem szabad megbotránkoztatnunk, megvetnünk. Hogy az országbeli nagyságnak feltétele a társadalmi kicsiség - ezt láttuk már. **A gyermek és annak alacsonysága,** és az ezek szinonimáiként szereplő kicsinyek és ezek kicsinysége - **a társadalmi kicsiséget példázza.** Gyermekké, alacsonnyá, kicsinnyé kell válnunk, meg nem vetve be is kell fogadnunk a "gyermeket". Ez a feltétele az országbeli nagyságnak. Jézus gondolatainak szellemében minden további nélkül behelyettesíthetnők a gyermeket és a kicsinyt a szegénnyel. Hiszen szegénnyé is kell lennünk, és meg nem botránkoztatva, meg nem vetve éppen a szegényeket kell befogadnunk abba a közösségbe, amelynek Alapítója a szegények közösségének szánta azt. E szöveg oly éles poentírozását alighanem indokolja a hatvanas évek keresztény közösségeinek egy Jakabtól és Páltól egyaránt kárpált vonása: a szegények lenézése, a gazdagok megalapítása. (Jak 2,1-9; 1Kor 11,20-2)

Márknál a középre állított gyermeket át is öleli Jézus: "Aki ezekből a gyermekekből egyet befogad az én nevemben, engem fogad be"; Lukácsnál: "aki befogadja ezt a gyermeket az én nevemben, engem fogad be...mert aki a legkisebb köztetek, az a nagy". (Mk 9,36-7; Lk 9,48) Kettejük szövege tehát megegyezik Mátéval. A mindhárom helyen azonos gyermekbefogadási parancs alapján Lukács szövege a parancsot teljesítőről állítja az

országbeli nagyságot biztosító "legkisebb" voltot. Miért leszek legkisebb attól, hogy gyermeket fogadok be? **A társadalmilag kicsinyek világát kell befogadnom, és ez nem lehetséges anélkül, hogy magam is eggyé ne legyek velük.** A Messiás is szegénnyé és kicsinné lett értünk (57d num).

Mindez az első rangvita alkalmával történt. Egy későbbi időpontban a tanítványok vissza akarják tartani Jézustól a gyermekeket. A Messiás fogadja őket: "Hagyjátok a gyerekeket... mert ilyeneké a Mennyek (Isten) Országá". (Mt 19,14; Mk 10,14; Lk 18,13-6) Márk és Lukács megtoldja: "Bizony mondom nektek, ha valaki nem úgy fogadja az Isten Országát, mint gyermek (nem gyermekként fogadja), nem megy be abba". (Mk 10,15; Lk 18,17) - **Jézus nem mondotta meg, hogy milyen a gyermek.** Gyermekpasztorációval nem foglalkozott; csak így érthető a tanítványok elhárító magatartása. Ha hittek Benne a gyermekek, csak szüleiken keresztül, azaz a szülők Jézusban való hite következményeként hihettek Benne. Egyetlen pozitív vagy negatív tulajdonságukat sem említi. Az általános tapasztalat is, a gyermekpszichológia is kétségtelenné teszi, hogy a gyermekben éppen úgy vegyesen van a jó és rossz, mint a felnőttben. A gyermeki jóság mellett ott van a gyermeki irigység és féltékenységi; a szülőkre hallgatás mellett a szót nem fogadás. Sőt, alapvetően a kapni akarás jellemzi a gyermeket. Az "Add ide!" világát képviseli, amely világból csak a nevelés (Légy jószívű!) emelheti fel a nemcsak magára gondolás, az adás és a szeretés világába.

Mindezek alapján Jézus alighanem a fentiekben megrajzolt szimbolika értelmében mondotta a gyermekről, hogy "ilyeneké a Mennyek Országá". Hiszen a gyermek legfeljebb úgy fogadhatta a Jézus által hirdetett Országot, ahogyan a szüleitől tanulta. **Azokat a gyermekeket, akikkel nem foglalkozott, aligha állíthatta eszményül azok elé, akikkel foglalkozott:** "mint gyermek" (ὡς παιδίον = hós paidion), és nem "mint a gyermek" kell fogadni az Országot. (Mk 10,15; Lk 18,17) Hogyan kell fogadni az Isten Országát? Gyermekként, azaz alacsonyként, kicsinyként, legcsekélyebbként. Tehát a társadalmi kicsiség, a szegénység helyzetében, azaz az ezeket hívó, az ezekkel azonosságot vállaló Messiáshoz való ragaszkodással. A tizenkét felnőtt legyen tehát "Lélekben" alacsony, kicsiny. Azaz az Isten Lelkének követelményei szerint alakított társadalmi kicsiséget vállalva lesz a Tizenkettő nagy az Országban.

Használta e "paidion" (gyermek) szót tanítványai megszólításaként is, (Jn 21,5) és használta átvitt értelem nélkül, ténylegesen a gyermek megjelölésére. (Mk 5,39-41; Lk 11,7; Jn 16,21) De hogy **volt ennek a szónak ily fentiekben kifejtett országbeli szimbolikája,** azt jól mutatja az is, hogy használja övéinek jelölésére a "népíosz" (csecsemő) szót is. Nem a felnőttekkel áll szemben a szó jelentéstartalma, hanem az Örömhírral szemben süketnek bizonyuló bölcsék és túlokosok kontráriuma a "csecsemő", aki képes behatolni az Örömhír világába. (Mt 11,25; Lk 10,21)

A fentiek alapján mindenképpen gondolnunk kell, hogy az ily szimbólikus értelmű gyermeké - a Mennyek Országá. Azt kell állítanunk, hogy e nyilatkozatokban a Messiás bizonyosan gondolt a szimbólikus értelmű gyermek Országot fogadására és Országot megkapására. **Hogy emellett gondolt-e a nem szimbólikus, hanem átvitt értelem nélküli valóságos gyermek magatartására és jutalmára, ehhez nincsen anyagunk.** A Messiás mit sem tanított az Isten melletti vagy elleni dönthetés koráig el nem jutó csecsemők elbírálásáról, sorsáról. Ha valaki ezekben a megnyilatkozásokban akarja dokumentálva látni azt, hogy a gyermek amíg tudatosan szembe nem fordul az Istennel, amíg tudatosan meg nem tagadja a szeretetet, addig az Istené, a Szereteté, minden bizonnyal a Szeretet-Isten gondolatvilágát érvényesíti. Mindez

annyit jelent, hogy nincs akadálya annak, hogy ezekben a nyilatkozatokban a gyermekeket örök életre megmentő Isten megnyilatkozásait is felfedezzük, de ezt a jelentéstartalmat Jézus aligha gondolta bele abba, amit a "gyermekről" mondott.

d) Vonatkozási hasonlóság

Felmerül azonban a kérdés, hogy Jézus a csecsemő-gyermek melyik tulajdonságára gondolhatott, amikor az országbeli magatartás eszményét a "gyermekszimbólummal" jelölte meg. Melyik tulajdonságára **gondolhatott** (mert a tényleges gyermek-csecsemő **egyetlen tulajdonságát sem nevezte meg**) - csak erre a kérdésre válaszolhatunk.

Az országbeli magatartás - vonatkozás. Az ember vonatkozása az Atyához, ill. Jézushoz. **A csecsemő-gyermek magatartása is vonatkozás; vonatkozás a szüleikhez, elsősorban édesanyjához.** Vonatkozási hasonlóság rejthet Jézus e szimbólumválasztása mögött. Ahogyan a gyermek viszonylik az anyjához, szüleikhez, úgy kell viszonyulnia az Országban az embernek az Atyához, ill. Jézushoz. Ahogyan a gyermek-csecsemő alacsony és kicsiny - nem törekszik reá, hanem az! -, úgy az országbeli embernek arra kell törekednie, hogy alacsony és kicsiny legyen. Ahogyan a gyermek teljes bizalommal reábízza magát anyjára, úgy kell az országbeli embernek, a kicsinynek reabíznia magát az Atyára, ill. Jézusra. A magamat valakire reabízás ez az ó- és újszövetségi hitnek tartalma. Ahogyan a gyermek hisz az anyjában, úgy kell az országbeli kicsinynek (alacsonynak, gyermeknek) hinnie az Atyában, ill. Jézusban. A gyermek ennek az anyjához fűződő magatartásnak eleve birtokában van, ezért a "gyermek" az eszménye annak az embernek, aki Jézusban hívő kicsiny akar lenni, akit nem szabad megbotránkoztatni ebben a törekvésében, és aki eme törekvése folytán engedi, hogy - ha elveszett - akkor Jézus hazavigye. A gyermek az eszmény, mert az elveszett gyermek nemcsak engedi az őt megtaláló anyjának, hogy hazavigye, hanem meg nem szűnően és vigasztalhatatlanul sír az anyja után, s oly nehezen várja, hogy anyja megtalálja őt. A gyermek - ismétljük - minderre nem törekszik, mindennek birtokában van. A bűnösöknek, akikért Jézus jött, törekedniük kell erre a magatartásra, s ez a magatartás a metanoia, a megtérés; a gyermek viszont "megtértségi állapotban" van. **Ez** a "gyermeki" magatartás biztosítja a felnőtteknek, hogy bemehessenek az Országba, és ott nagyok lehessenek. Ahogyan a gyermek fogadja szüleinek érte való gondját, úgy kell fogadnia az országbeli embernek Jézus érte való gondját. Ahogyan a gyermek-csecsemő felfedezi-megtalálja az anyja által neki nyújtott anyai emlőt és táplálkozik abból, úgy a nem bölcs és nem okos országbeli csecsemő is felfedezi és megtalálja a jézusi tanítást, amelyet az Atya felfedett számára, míg a Fiában nem hívő, a Fiára magukat reá nem bízó bölcsök és okosak elől elrejtette.

Végezetül Jézus azonosítja magát a "gyermekkel". (Mt 18,5) Ugyancsak a vonatkozási hasonlóság alapján. Jézus egészen reábízza magát az Atyára. A gyermek egészen reábízza magát az anyjára. Az országbeli felnőtt "gyermek" egészen reábízza magát Jézusra. A magatartásbeli azonosság alapján állítja, hogy az, aki befogadja az ilyen felnőtt gyermeket, az magát Jézust fogadja be.

Nem idealizálta tehát Jézus a gyermeket, akiből a szülői nevelésnek kell kihoznia a Jézusban való hitet és ennek magatartásbeli tartalmát: a csak magára gondoló csecsemői és gyermeki önzésből való kiemelkedést, a másra is gondolást, a szociális viselkedést, a szeretetet. Azt dicséri a csecsemőben-gyermekben, ami annak ösztöneibe írt léttörvénye: a kapaszkodás ösztönét.

Mindezek alapján vallom, hogy Jézus a gyermekek üdvösségéről semmit sem állított: a felnőtt "kicsinyeknek" az angyalai látják szüntelenül a mennyekben Jézus Atyjának arcát. (Mt 18,10)

A tanítványoknak a Messiás helyére kell állniok, s ugyanazzal a jézusi elfogadó szeretettel kell a nyomukba lépő "kicsiny" társaikkal szemben viselkedniök, amellyel Jézus átöleli a gyermeket, a "kicsinyek" szimbólumát. (Mk 9,36; 10,16)

e) Vezetés és lábmosás

A harmadik rangvita során így fogalmaz: "Aki legnagyobb köztetek, olyan legyen, mint a legfiatalabb; és aki vezető, olyan legyen, mint aki szolgál". (Lk 22,26) A "νεωτερος" (**neóterosz** = legfiatalabb) pontos megfelelője a szolgáló ember többi jézusi állítmányának: az utolsónak, a kicsinek, a gyermeknek, az alacsonynak. A legfiatalabbnak kell leghátrább állnia.

Az Isten Országá is közösség, csakúgy mint minden ország, akárcsak az evilági ország is. Tehát az Isten Országában is vezetnie kell valakinek a közösséget. Ezt a valakit Jézus nem archón-nak, királynak, hanem éppen vezetőnek (ὁηγμων = hégemón) nevezi. A hégemón mintája Ő maga, az Ő szolgaszerepe. A vezetőnek, ha egyszer vezető, akkor természetesen nagyobbak kell lennie, mint vezetettjeinek. Ezt a gondolatot szolgálja a messiási kép: asztalnál kell ülnie és nem felszolgálnia. A társadalmi kicsiséget a végsőig érvényesíteni akaró Messiás a harmadik rangvita során eljátszik a "nem nagy" vezető, a szolgaszerepű vezető, paradoxonjával: "Mert melyik a nagyobb? Az-e, aki asztalnál ül, vagy az, aki felszolgál? Nemde az, aki asztalnál ül?! Én mégis olyan vagyok köztetek, mint aki szolgál". (Lk 22,27) A Messiás a nagy; asztalnál kell tehát ülnie. És mégis felszolgál. A paradoxont, a látszólagos ellentmondást az teszi lehetővé, hogy az első kérdés "nagy" szavát a Messiás társadalmi értelemben használja, majd ennek a társadalmi nagyságnak a következményét, az asztalnál ülést, ellentmondásba hozza a Maga asztalnál felszolgálásával. **Az országbeli vezető is nagyobb** a dolog természeténél fogva, **mint e vezetett. De az országbeli nagyságban nagyobb:** még mélyebben merül alá a társadalmi kicsiséget feltételező messiási értelmű szolgaszerepben.

Minden bizonnyal e harmadik rangvita alkalmával került sor az országbeli vezető szolgaszerepének, társadalmi kicsiségének illusztrálására. A negyedik evangelista szerint, a Messiás övéi iránt érzett határtalan szeretetének bizonyítékaként. (Jn 13,1) **A lábmosás volt az országbeli vezetés illusztrációja:** "Értitek-e, hogy mit tettem veletek?" - kérdi tőlük, mikor újra odaül közéjük. "Ha én, az Úr...megmostam lábaitokat, nektek is meg kell mosnotok egymás lábát. Mert példát adtam nektek, hogy amiképpen én...ti is aképpen...". (Jn 13,12-5) A lábmosás rabszolgamunka, a városszerte bűnösnek ismert asszonyhoz illő önmagunkat megalacsonyítás, megalacsonyodás. A bűnt nem ismerő Messiás, az Atya jobbán ülő Úr, az emberiség egyetlen igazi Királya...galileai halászok lábát mossa. Megteszi, hogy azok is ezt tegyék. Halászkét mossa, akiket a Messiás az Isten népe közösségének első nemzedékbeli hégemón-jaiul szán. Megteszi, hogy ne feledjék: hégemón-ok lesznek és nem archón-ok, nem királyok; megteszi, hogy ne feledjék: felszolgálniuk kell, és nem asztalhoz ülniök. Szolgaféléknek kell lenniök, és nem úrféléknek. Hégemón voltak ellenére

sem feledhetik az Országot alapító Messiás szolgálakját. **A hégemón-szerep nem lehet az asztalnál ülőnek, a kiszolgáltnak a szerepe, csak a felszolgálóé.** A lábat mosóé... népéért-nyájáért az életét is készsággal odaadóé. Ezzel a felejtetetlen képpel akarta tudatukba írni e majdani vezetőknek, - akik nem nevezhetik magukat rabbiknak, atyáknak, tanítóknak, - az annyiszor ismételt tételt: "Aki nagyobb köztetek, legyen a szolgátok". (Mt 23,8-12)

Láttuk: A szolga hisz-hűséges, a szolga szeret. Szeretvén az adással bizonyítja hűségét, és azzal hogy az ütésről lemondva odahelyezi életét. A szolgaszerep nemcsak a Messiás magatartásának, hanem az Isten népétől kívánt magatartásnak is gyökere. A szolga az - aki teljesíti az adástörvényt és a nemütés törvényét. A szolgálat ezek szerint nem harmadik tennivalója, parancstartalma az Isten népének, hanem összefoglaló alapja e két tennivalónak. Aki diszkrimináció nélkül **szolgálja** embertestvéreit, az a rászorulóval szemben az **adástörvényt teljesíti**, az őt bántóval szemben pedig a nemütésben megnyilvánuló **szelídséget tanúsítja**. **A szeretet szolgálatban konkretizálódik. A szolgálat adásban és az ütést kizáró békességteremtésben konkretizálódik.**

Aki az adástörvényt teljesíti, szegénnyé teszi magát; a Messiás is, az Ő népe is. Aki a szelídség törvénye alá helyezi életét, üldözötté lesz; a Messiás is, de az Ő népe is: ott lesz, ahol Ő van. **A szolgálattal együttjáró, annak következményeképpen adódó kicsiség nem jelent újdonságot-többletet a szegénységen és az üldözöttségen felül.** Aki szegény és üldözött, az társadalmi értelemben kicsi. Aki társadalmilag kicsi, az egyúttal szegény a társadalmilag nagyok gazdagságának következményeként, és üldözött a társadalmilag nagyok hatalmának-üldözésének következtében. Ugyanúgy alapja és összefoglalója ez a gyermek példázta kicsiség a szegénységnek és az üldözöttségnek, mint a szolgálat is összefoglalója és alapja az adásnak és az ütést nem ismerő békességteremtésnek.

Az Ország e két nagy törvényének következményeit vizsgálva azt is láttuk, hogy **Isten népének sorsát két tényező alakítja.** Az egyik alakító tényezőt maga az Isten népe jelenti, s evilág fiai jelentik a másik tényezőt. Egyfelől magunkat tesszük szegénnyé, vagyunk eladásával, mindenünk elhagyásával és az adástörvény teljesítésével, másfelől evilág fiai folytatják és bevégezik e szegényítési folyamatot rajtunk. Egyfelől magunk vesszük fel a keresztet, és helyezzük oda életünket jogról-védelemről lemondván, másfelől evilág fiai üldöznek és szegeznek rá bennünket a keresztre.

E két tényező szerepe szükségképpen a kicsiségünkben is. **Egyfelől mi magunk kicsinyítjük magunkat** az adás és a keresztet magunkravevés által, **másfelől evilág fiai folytatják és teljesítéssé teszik ezt:** életünk elvétele s a javainkból való kifosztás által egészen kicsinnyé tesznek bennünket. Ahogyan a Keresztelő is egyfelől kicsinnyé tette magát, másfelől befejezték rajta a kicsinnyé levés-tevés művét Heródes és a világ többi fiai: "Azt tették vele, amit akartak". (Mt 17,12)

Evilág fiai azt teszik Isten egész népével, amit akarnak. Másik tényezője ez a kicsinységünknek. **A Messiás a nyomatékot az első tényezőre teszi:** "Aki magát megalacsonyítja..." - olvassuk négy ízben is; és egyszer sem: "akit megalacsonyítanak ...mások". (Mt 18,4; 23,12; Lk 14,11; 18,14) Talán azért jár így el, hogy ne maradjon kétség: a szerzés-vevés és erőalkalmazás Országból-kizáró magatartásait el nem képes kerülni az, aki nem kicsiny. Vagy pozitíve fogalmazva: **Csak az lehet képes az adás és az erő-nemalkalmazás magatartásaira, aki társadalmilag kicsivé teszi magát.** Csak a hatalomnélküliség társadalmi kicsiségében lehet az ember magatartása a szeretés.

Aki vállalja az Utat, az ad, és nem üt. De erre csak az lehet képes, aki szolgálni akar. Az Ország jutalma annak jár, akinek sorsa a világban - a szegénység és üldözöttség. Csak annak juthat ez osztályrészül, aki eleve elvállalja a társadalmi kicsiséget. - Széjjelszakíthatatlan egységet alkot a jézusi szeretet e három magatartásbeli és sorsbeli vonása.

69. ALACSONYSÁG ÉS ALÁZAT

a) Magas és alacsony

A "magas" (ὕψος = hüpszosz) szót és ennek felsőfokú alakját (ὕψιστος = hüpszisztosz) csak egy-egy ízben találjuk ajkán. Mindkét esetben az országbeli magasságot, az Istent jelöli: az ellenségszeretők a Magasságbeli fiai lesznek; a tanítványok maradjanak Jeruzsálemben, amíg a magasból erőben nem részesülnek. (Lk 6,35; 24,49) Isten a magasban van, s akik a Messiáshoz csatlakoznak, azok is a magasba kerülnek. A megátalkodó Kafarnaum viszont nem fog az égisz magasodni (hüpszún), a pokolig fog alásülyedni. (Mt 11,23; Lk 10,15) A keresztre szegezés is megmagasítás: "Ahogy Mózes megmagasította a kígyót... úgy kell megmagasodnia az Emberfiának...amikor megmagasítják majd az Emberfiát...amikor én megmagasodom a földről". (Jn 3,14; 8,28; 13,32) Ez a tengerszinthez viszonyított megmagasodás ugyanúgy szimbólum - maga a szó is a görög nyelv keresztény terméke -, miként a "gyermek" alacsonysága. Ez is országbeli jelentéstartalmat hordoz; országbeli megmagasodást fejez ki. A keresztfán megmagasodásnak lesz következménye az emberiség Országba vonzása, el nem veszésünk, és örök életünk (Jn 12,32; 3,14) (27f num). Van nem országbeli magasság is, amely nem országbeli érték. Az etikailag negatív tartalmú "emberek" magassága ez: "Ami az embereknek magas (ὕψηλον = hüpszélon), az gyalázat az Isten szemében". (Lk 16,15) A hűtlen sáfár példabeszédet zárja e tétel. A gazdagság, a pénzszeretés, a mammonszolgalat - ez a "magas" az "emberek" szemében; és ez az, ami az Országban nem magas.

Rangos szó a Messiás nyelvében a "magas" ellentéte, az alacsony (ταπεινός = tapeinosz). A Messiás "alacsonyszívűnek" állítja magát. (Mt 11,29) A szíve, azaz a törekvésközpontja - alacsony! Párhuzamosan azt is állítja önmagáról, hogy a szíve, törekvésközpontja szelíd is. Itthon vagyunk! Az erő-nemalkalmazó Messiás - alacsony is! Az erő-nemalkalmazó Messiás a társadalmi értelmű magasságot nem keresi. Az elrejtett faluban nevelkedő, kisiparoskodó, majd fizetés nélküli vándortanító, a fejét nincs hová lehajtó, s a Magát értünk szegénnyé tevő Messiás valóban ment volt a társadalmi értelmű magasság-nagyság keresésétől. Maga választotta a kicsiséget, amely a betlehemi istálló, a jászol és a barmok párájának a választásával kezdődött el, (Lk 2,7) s a kereszten megmagasodás totális társadalmi alacsonyságával ért véget. Választás alapján! Ezt az alacsonyságot megkívánja övéitől is: "Tanuljatok tőlem, mivel...alacsonyszívű vagyok". (Mt 11,29)

A kicsiség és alacsonyság rokonságát jól mutatja szavunk igei alakja (ταπεινούν = tapeinún), melyet négy ízben találunk ajkán. Az első rangvita alkalmával Máténál: "aki tehát megalacsonyítja magát, mint ez a gyermek...". (Mt 18,4) Ezen felül még három ízben a megmagasításról és megalacsonyításról szóló jólismert szállóigében: "Aki magát megalázza...". (Mt 23,12; Lk 14,11; 18,14) E szállóige mindhárom esetben a farizeusokkal kapcsolatban kerül ajkára. Az ő magatartásukkal ellentétben övéi nem utazhatnak a társadalmi megtiszteltetésekre; övéinek a szolgálatban kell keresniük a nagyságot, "mert aki magát megmagasítja, megalacsonyíttatik; és aki magát megalacsonyítja, az megmagasíttatik". (Mt 23,11-2) Nyilvánvaló, hogy e nyilatkozatnak csak úgy lehet értelme, ha a magasságnak és alacsonyságnak egyenként két-két különböző jelentéstartalma van, azaz: **ha valaki**

társadalmilag megalacsonyítja magát, azt megmagasítják az Országban; s ha valaki társadalmilag megmagasítja magát, azt alacsonnyá fogják tenni az Országban. Fenti nyilatkozatával övéit tanítja. De mondta e szállóigéjét szemtől szembe is a farizeusoknak. Egy farizeusi lakomán lesz figyelmes rá, hogyan igyekeznek a meghívott farizeusok az asztalnál a rangosabb helyek felé. A nem rangos, az utolsó hely választására tanítja őket; **az utolsó helyet választó kap majd rangos helyet az Országban,** és a rangos helyet választó kap majd utolsó helyet az Országban. (Lk 14,7-11) Ha a Messiás a vendégfogadó, mindenképpen úgy jár el, ahogy a példabeszédbeli vendéglátó. Az evilági országot példázó vendégfogadás esetében persze más a helyzet; ott az erőalkalmazás világában vagyunk, ahol szemesnek áll a világ. Az Országban azonban mindenképpen törvény, hogy a Messiás mintájára **mi magunk is a magát megkicsinyítőt, az utolsó helyet választót, a szolgaszerepet teljesíteni akarót akarjuk asztalfőre ültetni, akarjuk hegémón-nak,** aki nem uralkodik majd rajtunk, hanem aki szolgálja majd szolgatársait.

Harmadízben a farizeus és vámos imájáról szóló példabeszédet zárja e szállóige. Az erényességéért Istennek hálát adó farizeus - a magát megmagasító. A bűneiért irgalmat esdeklő vámos - a magát megalacsonyító. **A magát megalacsonyító tért haza Istennek-tetszőként a templomból; őt magasítja meg az Isten.** Az erényeivel megelégedett farizeust mint Istennek-nemtetszőt, viszont megalacsonyítja. (Lk 18,10-14)

b) Indifferencia

Ez alkalommal valami mással találkozunk, mint az eddigiekben. A vámos nem vállal társadalmi kicsiséget, lábmosságot, szolgálatot. A magát megalacsonyítás nem társadalmi értelmű; imája nem is társadalmi magatartás. Akármennyire is kinőhet társadalmi magatartás ebből az imából, magában a példabeszédben csak Istenhez való viszonyáról hallunk. Isten előtt kicsinyíti, alacsonyítja meg magát: elismeri, hogy bűnös. **Nem szerepvállalásról van itt szó:** szolgaféle, vagy úrféle szerep vállalásáról. **Önszemléletről csupán.** Nagynak, magasnak avagy kicsinynek, alacsonynak látjuk-e önmagunkat Isten színe előtt? Az eddigiekben arról volt szó, hogy mit csinál az, aki utolsó, legcsekélyebb, kicsi, legifjabb, alacsony. Most arról van szó, hogyan tekinti-nézi magát az, aki alacsony.

A kétezer esztendőes keresztény tudatban e messiási alacsonyság "alázat"-tartalommal alakult. Ahogyan "lelkiszegénységgé" lett a szegénység, azaz gazdagságot és szegénységet egyaránt megengedő indifferenciává, se gazdagsághoz, se szegénységhez nem ragaszkodással, ugyanúgy ez az "alázat" is indifferens a szolga-, ill. az úrszereppel szemben, s a szolgálatot "lelki" értelemben vallja magára kötelezőnek. **Ez az alázat tehát nem kívánja meg, hogy szolgaféle legyek.** Ez az alázat lehet az archón-oké, a "nagyoké", a királyoké is, akikkel a jézusi szemlélet nem a szolgálatot, hanem az őket szolgálást, az uralkodást-uraskodást, a zsarnokoskodást házasította össze.

Az alázat tehát nem társadalmi gyökerű, hanem a társadalmi osztályoktól teljesen független és merőben lelki, tudati kategória, amelynek tartalmát király, burzsoá és proletár egyaránt magáévá teheti, ha keresztény. - Miben áll ez a nem társadalmi gyökerű, hanem "lelki" alacsonyság tartalmú alázat? Elsősorban önszemléletben, de következményképpen cselekvésben megnyilvánuló magatartásban is. A Messiástól képviselt alacsonysággal is együtt jár valamiféle önszemlélet, de lényegi tartalma túl van az önszemléleten; a szolga-szerepben teljeseedik ki a lényege. Hogyan viszonylik egymáshoz a messiási alacsonysághoz, ill. e keresztény "alázathoz" kapcsolódó önszemlélet?

c) Önszemlélet

A farizeusról és vámosról mondott példabeszédre egyaránt vonatkozhatik az "alacsonyság" is és az "alázat" is. Legalább is annyiban, hogy a példabeszéd szerint Isten színe elé állva csak bűnösnek vallhatjuk magunkat, ha egyszer magatartásunk normájává a Messiás magatartása, az Út lett. **A magunkat Isten előtt bűnösnek valláson túlmenően azonban már nem feltétlenül egyezik meg az** alacsonyyságból és alázatból folyó magatartásokat logikailag szükségképpen megelőző **önszemlélet**. Nem feltétlenül, mert ha önmagamat nem Isten tökéletességéhez mérem, hanem embertársaimhoz, akkor már adódhatnak különbségek. E feltételes fogalmazásnak oka az alázat történelmileg változó tartalma. Abban, hogy Isten előtt bűnösnek kell tekintenem magam, nem tapasztalunk változást; de abban, hogy **miként kell vélekednem magamról, ha embertársaimhoz mérem magamat, a nézetek eléggé széles szórásával találkozunk**. A különböző változatokból csak a két szélsőséget említjük fel: "Magadnál rosszabbnak s butábbnak senkit se tarts!..." - ez lenne az egyik szélsőség. A másik pedig: "Az alázat igazság, tehát éppen olyannak kell látnom magamat, mint amilyen vagyok".

A messiási alacsonyság önszemléletének semmi köze sincs az első szélsőségben rejlő öngyalázáshoz. A Messiás nem gyalázta önmagát, egészséges öntudatú emberként mutatkozott be. Alázatosságában szolgaszerepet vállalt, de sohasem mondotta kevesebb értékűnek magát, mint amilyennek tudta önmagát: "Ki vádolhat meg engem a bűnről". (Jn 8,46)

A tanítványok vetélkedtek egymással. Nagyobbak, különbek akartak lenni, mint társaik. Jézus **ezért** nem szídtta meg őket. Csak megmutatta nekik, hogy milyen magatartás által lehetnek különbek, nagyobbak, elsőbbek társaiknál. Hogyan is szidhatta volna őket növekedési igényük, ambíciójuk miatt, amit maga a Teremtő rakott bele természetükbe?! (67a num).

A másik véglet ebből folyóan - rokonabb a messiási alacsonyság önszemléletével. A messiási alacsonyság alapján - megvallva bűnös voltomat - megállapíthatom észbeli és erkölcsi képességeimnek mértékét; a többi emberhez viszonyítva is megállapíthatom, mégpedig az igazat gondolva és mondva, tehát a valóságnak megfelelően. Azaz **megállapíthatom, hogy kit látok butábbnak vagy erkölcsileg kevesebbet produkálónak önmagamnál**. Idáig még teljes a megegyezés az alázat önszemléletének második végletével. Abban is teljes az egyezés, hogy a számomra kedvező mérleg nem lehet alapja a gőgnek, embertársaim lenézésének, megvetésének. De - és itt jelentkezik az alacsonyság és az alázat különbsége - bármily kedvező is legyen számomra ez a gőgmentes és a valóságnak megfelelő összehasonlítás, ebből a messiási alacsonyság számára csak egyetlen magatartás következhetik: embertársaimnak, a nálamnál okosabbaknak és butábbaknak, a nálam jobbakkak és rosszabbaknak a szolgálata szolgaszerepben. Úrszerep nem következhetik belőle. Az alázat önszemléletéből pedig folyhatik az úrszerep vállalása is.

Ez a bármily képességek és teljesítmények mellett is kötelező lábmosási készség és szándék **a legjobb és legbiztosabb orvosság az embert Isten előtt tisztátalanná tevő gőg** (ὑπερηφάνια = hüperé-phania) ellen. (Mk 7,22) Azaz a magamutogató, túlságosan (ὑπερ = hüper) látszani (φαίνομαι = phainomai) akaró magatartás ellen, amelyet a magyar nyelv a magát kihúzó, s ezért gégéjét kimeresztő emberről "gégésnek", azaz gőgösnek nevez.

A gőgöt, mint a "humilitas" kontráriumát egyaránt elutasítja magától az alázatfogalom két idézett szélsősége is, a messiási alacsonyság is. Ezt az elutasítást Jézus nyelvében öt ige dokumentálja. Az első kettő: ἐξουθενεῖν (exuthenein) és καταφρονεῖν (kataphronein) = megvet; aki a Sátánt szolgálja, nemcsak az Istent veti meg, megveti a Messiásban hívő kicsinyeket is, megveti a bűnbocsánatért Istenhez könyörgőt; sőt a Messiást is, úgyannyira, hogy bolondok ruhájába öltözteti, és úgyannyira, hogy szenvedtetni és teszi vele, amit akar. (Mk 6,24; Lk 16,13; Mt 18,10; Lk 18,9; 23,11; Mk 9,12) A harmadik ige: αποδοκιμαζειν (apodokimadzein = elvet); a Messiás sorsa a nemértékelésből fakadó visszautasítás és elvetés lett a választott nép részéről, (Mk 8,21; Lk 9,22; 17,25; Mt 21,42; Mk 12,10; Lk 20,17) amely magatartásnak természetes velejárója lett a Messiás kicsúfolása (εμπαίζειν = empaidzein), (Mt 20,19; Mk 10,34; Lk 18,32) és befejezésképpen az istengyilkosság. Végezetül találkozunk Jézus nyelvében az egyebünnen jól ismert "ὄβρις" (hübrisz = gőg) igéjével: "ὄβριζειν" (hübridzein) is. Két szótári alapjelentése van: gőgösködni-gyalázni és erőszakot gyakorolni. Jézus ezzel az igével rajzolja a választott nép uralkodó rétegének magatartását a Messiással szemben; nyílt beszédben is, és példabeszédben is, ahol ilyen a menyegzőre meghívottaknak a magatartása az őket meghívó szolgálakkal szemben.. (Lk 18,32; Mt 22,6) **Ez a "hübrisz" a példabeszédben is, a valóságban is gyilkosságot eredményezett.** Gőg és gyilkosság - egyhasi testvérek. Alacsonyság és a gyilkosságot elszenvedés - ugyanúgy azok. Az egyházatyák még elsősorban az Országért ütötteket, a vértanúkat mondták "alacsonyoknak". Számukra alapvetően a vértanúsorsot vállalás volt - a humilitas.

Az alacsonyság is, az alázat is kizárja a felebarát gőgös megvetését. **Az öngyalázatba hajló alázat azonban összeegyeztethetetlen a másokat gyalázás-korholás magatartásával. Márpedig a Messiástól ez a magatartás nem volt idegen.** "Ha ezeket mondod, bennünket is gyalázol" - mondják a Messiásnak a farizeusi lakomán. (Lk 11,45) E figyelmeztetés nem akasztja meg korholásait. Pályáját végigkíséri, hogy jajokat kiált az Őt megtagadók felé. A Messiás "ítelt", azaz ütött szavaival, s ezt a magatartást övéi számára is kötelezővé tette (60b num). De korholó ítélkezései sohasem fordultak át a gyilkolásba. Az említett farizeusi lakomán a "hübridzein" magatartásával vádolják meg, de igaztalanul. Korholta őket, de nem vetette meg őket; korholta őket, de nem emelte fel kezét ellenük. Már-már kiszenvedve is megmentődésükért imádkozott. (Lk 23,34)

d) Önszemlélet és magatartás

A Messiás olyannak látta és mondta magát, amilyen volt. És olyannak látta és mondta ellenfeleit, amilyenek azok voltak. - Az alázat öngyalázó változata nem engedi meg sem azt, hogy olyannak lássam-mondjam magam, amilyen vagyok; sem azt, hogy olyannak lássam és mondjam embertársaimat, mint amilyenek azok. **Hazugság van ennek az öngyalázó alázatnak a mélyén.**

Vessük össze eddigi eredményeinket. Csináljuk meg egyfelől az alacsonyságfogalom, másfelől a kétféle alázatfogalom mérlegét.

Az alacsonyság és az alázat között **az alapvető különbség** abban áll, hogy az első **csak** a szolgáló szerepet teszi lehetővé, a második az uralkodói szerepet is megengedi. A táblázat többi felsorolt elemét tekintve az alázat b) változata megegyezik az alacsonyság jellemzőivel. Az alázat a) változata viszont csak felerészben.

HUMILITAS

1. ALACSONYSÁG Szolga - szerep	2. ALÁZAT Indifferencia
1. Magamat bűnösnek vallás	1. Magamat bűnösnek vallás
2. Egészséges öntudat	2.a) Öngyalázás
	2.b) Egészséges öntudat
3. Gögmentesség	3. Gögmentesség
4. A rászolgálók korholása	4.a) Mindenkit magam fölé tevés
	4.b) A rászolgálók korholása

Az alázat a) változata nem csupán különbözik a Messiás szemléletétől, hanem **mindenfajta emberhez méltó etika szempontjából is elfogadhatatlan.**

Azért elfogadhatatlan, mert természetellenes, növekedési igény ellenes. Tökéletességre vágyódunk, erre lettünk teremtve. Ezt kívánjuk magunktól, másoktól. Ezt kívánja tőlünk Isten is. Minden erővel törekedni a tökéletességre, és ugyanakkor magunkat múltra, jelenre, jövőre vonatkozóan egyaránt legtökéletlenebbnek tartani - alig gondolható, alig átélhető, inkább csak mondható tévedés vagy hazugság. Ezzel szemben Pál módjára bárki átélheti a személyiségét adó két komponens (kegyelem és együttműködésem) elsejének hatalmas erejét: "Isten kegyelméből vagyok, ami vagyok". De át kell élnie a második komponens is, követve az egészséges öntudatú Pált, aki így folytatja mondatát: "...de az Ő kegyelme bennem nem lett hiábavaló, mert mindannyiuknál bőségesebben fáradoztam". S ha megijed is a maga ekkora öntudatától, mellyel a Tizenkettőt maga mögé parancsolja, s gyorsan visszakapcsol az első komponensre: "...de nem én, hanem Isten kegyelme..."; mégsem veszejt magát átélhetetlen hazugságba, mert mondatát így fejezi be: "velem együtt". (1Kor 15,10)

Assisi Sz.Ferenc utolsóbbnak, bűnösebbnek mondta magát a legutolsó olasz bérgyilkosnál is azon az alapon, hogy ha az kapott volna annyi kegyelmet, mint ő, bizony többre vitte volna. Teljes tisztelettel a kereszténységnek Krisztus után talán legnagyobb alakja iránt, mégis azt kell mondanom, hogy Ferenc itt áldozata lett az ő korára már megkövesedett öngyalázási elvárásnak. Mondta, amit mondott, mert úgy tudta, hogy ezt kell mondania, s ennek átélésére törekedett. Amikor azonban rendtársainak egy része megsemmisítéssel fenyegette életművét, akkor egészséges öntudattal szállt harcba velük, akiket bizony Krisztus elárulóinak tekintett, miközben önmagát nem gondolta annak. Ha a bérgyilkosról mondott kijelentését elfogadnók, akkor az igazságos Istennek inkább a bérgyilkost kellene üdvözítenie. Ha a személyiségünket alkotó két komponensből csak az első vesszük figyelembe, már ott is vagyunk az Isten-gyalázat, a véres bábjáték-konceptciónál: a szerencsés Ferenc a kegyelem erejében üdvözülni, a "peches" bérgyilkos a kegyelem hiánya következtében elkárhozik. - A Messiástól teljesen idegen volt ez a képtelen konzekvenciákat maga után vonó öngyalázás.

Az öngyalázó hazugságra épített alázat agymosott emberré tesz, aki játéklabdájává válhatik egy felibe kerekedő emberi-sátáni, mert uralkodói akaratra. Ez a fajtajú alázat felkészíthet az embereknek engedelmeskedésre, amelynek elválaszthatatlan reciproka: az embereken uralkodás, ami viszont a Sátán világából való, és a Sátán világába vezet.

Az alázat b) változata bármennyire is azonos a felsorolt négy mozzanatban az alacsonysággal, a maga egészében mégiscsak különbözik ez a fajtájú alázat is az alacsonyságtól. E b) változat nem tesz deformált, agyamosott emberré, mert ismeri a bűnbánatot is, egészséges emberi öntudatot is biztosít akár önmaga, akár mások megítéléséhez. Ha az ilyen ember indifferenciája ellenére is képes volna elutasítani magától az uralkodói életalakítást, akkor élete a messiási alacsonyság mintájára formálódna. Csakhogy az indifferens szemlélet birtokában gyakorlatilag aligha áll rendelkezésére eszmei és lelki erő a kínálkozó uralkodói szerepkör elutasításához. E szerepkör elvállalása pedig elindít a gögnek és összes következményeinek az irányába. Ha az indifferencia a) változata elsődlegesen **alattvalókat** fejleszt, a b) változata **uralkodók** fejlesztését szolgálja. Aki pedig kiváltságokat akarván biztosítani magának elvállalja az uralkodó szerepet, az eljut a gyilkossáig, vagy legalábbis az abban bűnrészességet vállalásig, miként a szadduceusok, ill. a farizeusok. Az "alázat" földcsuszamlásszerűen csúszott el történelmünkben a messiási alacsonyságtól. Eszmeileg is, a történelmi tények világában is. Ha burkoltan is, a "humilitas" szavába burkolva magát, de csak odacsúszott a gög mellé; és bele is csúszott a gögbe. Szava, amit mond, a humilitas-é, de a keze, a cselekvő keze - a gögé.

Vessük össze ezek után 1. a messiási alacsonyság, 2. a sátáni gög és 3-4. történelmileg kialakult keresztény alázat két változatát - eredményeikben. 1. Az alacsonyság kiteljesedik a szolgáló szeretetben. 2. A gög kiteljesedik a gyilkosságban. 3. A hazugságra épülő alázat kiteljesedik egy kiszámíthatatlan következményekkel járó belső egyensúlyvesztésben. 4. Az igazságra épülő alázat pedig a hatalomgyakorlásra, az uralkodásra vállalkozván - ám a társadalmi igazságosság tisztességétikáját kergetve is - átcúszik a sátáni gögbe és gyilkolásba.

e) Meteorizálás

Az igazat mondó önszemlélet és a szolgaszerep-keresés egységét mutatja a Messiásnak egy még nem tárgyalt nyilatkozata is. Az étel, ital, ruha tárgyában való gondot tiltva mondja: **"Mé meteóridze-szthe!"** (Lk 12,29) Jeromos a "Nolite in sublimi tolli!" (Ne kívánjatok magasba emelkedni!) szavakkal fordítja. A "μετεωρίζειν = meteóridzein" szótári alapjelentései között ezeket találjuk: felfuvalkodottnak, gögösnek lenni és magasba emelkedni. Az orvosi nyelvben "puffadást" jelent a meteorizmus. Az etikai nyelvben "pöffeszkedést". Ez a szótári jelentés azonban a gondban levésről mondottak szövegösszefüggésébe nemigen illik bele, s ezért sokan a szótári alapjelentéstől teljesen elszakadva a "merimnan" (gondban lenni) rokonértelmű szavaként fogják fel és így fordítják: "Ne aggódjatok!" Ennek a fordításnak azonban aligha van valóságalapja (53b num).

De mód van rá, hogy szövegbe illőnek mutassuk meg ezt a tiltást a szótári alapjelentéstől el nem szakadva, a második szótári alapjelentés, a "magasba kerülés" alapján. Ezt a Jeromostól jól megértett meteorizálást, magasba kerülni akarást tiltja a Messiás ugyanazoknak, akiknek tiltja az anyagi javak keresését, az azokért való gondban levést. Ismerve a Messiás gondolatvilágát, pontosan beleillik a mondat szövegösszefüggésébe, hogy **óv a társadalmilag magasra kerülni akarástól** és az ezért gondban levéstől. Szövegbe illő, mert az úrszerepet éppen a gazdagságot és az erőalkalmazást lehetővé tevő alaphelyzetnek ismertük meg (68d num).

"Ne pöffeszkedjete!" ez az önszemléleti jelentéstartalom. "Ne akarjatek társadalmilag magasba kerülni!" - ez a magatartásbeli jelentéstartalom. Ez a nyilatkozat és jelentéstartalmának szemléleti-magatartásbeli kétfélesége aláhúzza a fentebb mondottakat. Az

alacsonyság gondolatvilágán belül a gőg elutasítása a magasba kerülni nem akarás társadalmi magatartásával jár együtt. **A Messiás gondolatvilágában a pöffeszkedésmentes önszemlélet a szolgaszerep vállalásában folytatódik.**

f) Haszontalan szolga

Úgy tetszhetnék, mintha egy alkalommal Jézus mégiscsak megütötte volna az önszemléletnek öngyalázás felé hajló hangját. **A mezőről hazatérő szolga** példabeszédében az úr megkívánja a szolgától, hogy előbb szolgálja ki őt vacsorával, azután egyen csak ő maga. "Vajon megköszöni-e a szolgának, hogy megtette a parancsoltakat? Nem gondolom. Éppen így ti is, amikor mindent megtettetek, amit parancsoltam nektek, mondjátok, hogy haszontalan szolgák vagyunk, amit meg kellett tennünk, azt tettük". (Lk 17,9-10) - Magának a példázatnak a tartalma jól érthető: az elvégzett munkáért fizetség jár, külön köszönet nem.

A példázat alkalmazásánál ("Éppen így ti is...") adódik probléma. - **Először:** A Messiás éppen Lukács evangéliumában az Emberfiát váró-virrasztó szolgákat asztalhoz ülteti, s magát felövezve kiszolgálja őket. (Lk 12,37) Ezzel megegyezően a harmadik rangvita alkalmával arról beszél, hogy az Isten Országában a vezető, miként Ő, nem asztalnál ül, hanem felszolgál...egészen a lábmosásig menően. (Lk 22,26-7; Jn 13,4-17) **Másodszor:** A Messiás nem a megparancsoltak ellenében, hanem annál sokkal kevesebbért is odaadja nekünk az Országot, a meg nem tévésen kelt metanoiánk ellenében is. **Harmadszor:** Még mielőtt bármit is akarnánk tenni Érte, Ő már előre szeretett minket, kinyúlt felénk. Igaz, hogy köszönetet nem mondott nekünk, de cselekedeteinkkel arányban nem levő nagy jutalmat ígér és ad hűségünkért. **Negyedszer:** Fokozza a problémát, hogy a nekünk adott parancs tartalma: a Messiás személyében-életében láthatóvá lett norma teljesítése. Ehhez csak közeledhetünk, de el nem érhetjük, "meg nem tehetjük". A példabeszédnek pedig a tanulsága is feltételezi, hogy "megtettük" a nekünk adott parancsot, teljesítettük azt. **Ötödször:** e sohanem-teljesíthetjük és mégis megtettnek feltételezett parancsnak a teljesítése után még "haszontalan" (αχρειος = achrei-osz) szolgáknak is kell becsmérelnünk magunkat. "Achreiosz" az, akire nincsen szükség, és aki ennek folytán - haszontalan. Még egy ízben használja a Messiás ezt a szót. Ott is egy szolgának a jelzője; a talentumot elásó szolgáé, a gonosz és lusta szolgáé, aki nem helyezte el ura pénzét a pénzváltóknál, s aki ezért külső sötétségre is kerül. (Mt 25,30.24-7) Ezek után kérdezzük: ki a haszontalan? Az is, aki megtette és az is, aki nem tette meg, amit parancsoltak neki?!

A fentiekből kétségtelen, hogy a példabeszéd tanulságának ez az értelmezése nincs harmóniában, sőt teljes ellenkezésben van a Messiás gondolatvilágával. Lukács nem látta ezt az ellentmondássort? Ha látta volna, aligha vette volna bele evangéliumába ezt a Máténál-Márknál nem található anyagot. Ha pedig nem látta, akkor **ezt a példabeszédet nem a szolga és a Messiás országbeli viszonyára magyarázta.**

Mire magyarázta akkor? Arra, hogy **az evilági országbeli munkaviszony becsületes teljesítéséért az Isten Országában nem jár köszönet, jutalom.** Ahogyan az evilági országbeli munkaadó a munkáért fizetséget ad és nem külön köszönetet, ugyanúgy ezért a munkaviszony-teljesítésért még nem jár országbeli jutalom. A példabeszédet közvetlenül megelőző szövegekben szereplő megbocsátás, hit, stb. képezik az országbeli cselekedeteket. Ezek nélkül bizonyul haszontalan szolgának az ember! Mert az országbeli képességek ugyanúgy zsebkendőbe kötve maradnak, mint a talentumról szóló példabeszéd haszontalan szolgájának esetében.

E példabeszéd és annak eme egyetlen - mert Jézus gondolatvilágába beleilleszkedő - **tanulmánymagyarázata tehát nem humilitas-témájú.** Kiegészíti tanításának azt a részét, amely a "munkán", azaz a munkaviszonyon túli dolgokban jelöli meg az Isten Országában beválhatást biztosító emberi magatartást (52 num). - A Messiás alacsonyságot hirdetett, amely nem indifferens az úr-, ill. a szolgaszereppel szemben. A messiási humilitas, az "alacsonyság" - szolgaszerepre utalja az Isten népét. E szerep vállalásának feltétele az alázat fogalmában is benne levő göghiány. De idegen a messiási humilitas-fogalomtól a valóságnak meg nem felelő, hazug öngyalázás; és ennek nem lehet ellenérve ez a lukácsi példabeszéd sem.

Végső soron: **a merőben "lelki" értelmű humilitas ugyanúgy knockoutolja az Utat, mint a merőben "lelki" értelmű szegénység. Ugyanúgy semmi köze a messiási humilitas-hoz, mint ahogy a "lelki szegénységnek" sincs semmi köze a messiási szegénységhez.**

70. DICSŐSÉG ÉS MEGSZÉGYENÜLÉS

a) Kétféle dicsőség

Az Út - dicsőségre vezető Út; az Isten népe számára is. Nemcsak az Atya dicsőíti meg a Fiút, és a Fiú az Atyát (4d,5e num), **a Messiás is megdicsőíti az Ő Útját járó embert.** "És a dicsőséget, amelyet nekem adtál, odaadtam nekik..." - halljuk a főpapi imában. (Jn 17,22) A szinoptikusok képes nyelvén pedig az utolsó helyet választót asztalfőre viszi: "Barátom, menj feljebb. Akkor dicsőséged lesz összes asztaltársaid előtt...". (Lk 14,10)

Isten dicsőségre teremtette az embert. Az ember nem tud megenni dicsőség nélkül. Ezért akar a Tizenkettő is nagygyá, legnagyobbá, elsővé, legelsővé lenni. S ezért nem is beszéli le őket a Messiás erről az igényükről. De embernek lenni annyit is jelent, hogy választania kell: miféle dicsőséget akar? Figyelmünket az Istentől kapható dicsőség felé irányítja. A színváltozás hegyén megmutatja övéinek az Isten Országában már véglegesült Mózes és Illés dicsőségét. (Lk 9,30-1) Biztosítja őket, hogy aionvégek részesei lesznek a hatalomban eljövő Messiás dicsőségének; Vele együtt ők is reákerülnek a "dicsőség trónusára", (Mt 19,28) mert odaadja a Fiú ezt az Atyától való dicsőséget azoknak, akik vállalják az Utat, azaz vállalják a dicsőség másik fajtájának, az emberektől beszerezhető dicsőségnek az elutasítását, vállalják az asztalvégre ülést. (Jn 17,22; Lk 14,10)

Mi ez a dicsőség (δοξα = doxa)? Nem egyértelmű szó. Jelöl valamit az Isten Országában is, és jelöl valamit az evilági országban és a Sátán országában, azaz a világban is. Kezdjük a végén: a Sátánnak is van dicsősége. Ez a dicsőség a világ összes királyságának s az ezekkel együttjáró hatalomnak a dicsősége. Ez a dicsőség a Sátán birtokában van és annak adja oda, aki leborulva imádja őt. (Mt 4,8; Lk 4,6) A királyságok királyainak dicsősége megnyilvánul a mezők liliomainak pompájával versenyző fényes öltözetükben is. (Mt 6,29; Lk 12,27) A Messiás elutasítja magától e hatalom s e fényes öltözet dicsőségét; a hatalom keze által és ruhátlanul szenved ki a kereszten. Ez az a fajta dicsőség, amely nem kell Neki: "Dicsőséget az emberektől nem szerzek...hogyan hihetnétek ti, akik egymástól szereztek dicsőséget?". (Jn 5,41.33) Jeruzsálemi ellenfelei értékelik nagyra ezt az emberektől beszerezhető dicsőséget, melyet emberek adnak embereknek. (Jn 12,43) Ezt az embereknél beszerezhető dicsőséget minősíti "saját

dicsőségének": "Aki magától beszél, saját dicsőségét keresi...én nem keresem az én (saját) dicsőségem". (Jn 7,18; 8,50)

Nem keresi ezt a "saját dicsőséget". Elutasítja ezért előbb a pusztában a királyságok Sátántól felkínált dicsőségét, majd később közvetlenül az emberektől felkínált "saját" dicsőséget is - egy másik pusztában. (Jn 6,15)

Van egy másik dicsőség! Ezt választja, és ezt ígéri és adja övéinek is. Van egy olyan ország, és van egy olyan hatalom, amelynek dicsősége az Atyáé: "Mert Tiéd az Ország, a Hatalom és a Dicsőség" - tanítja a Miatyánkban. (Mt 6,13) A szolgálakot felvett Messiás nem akarván úrféle lenni, nem keresi az embereknél levő dicsőséget, a saját dicsőséget. Csak az Isten dicsőségére gondol, az Atyáéra, s ebből születik majd meg az Ő dicsősége is. Rábízta ezt az Atyára, aki majd gondoskodik róla. "Ha én magamat dicsőítem, az én dicsőségem semmi; az Atyám az, aki megdicsőít engem... Az Isten majd megdicsőíti Őt önmagában... Atyám, eljött az óra: dicsőítsd meg Fiadat...és most dicsőíts meg engem Te, Atya, magadnál azzal a dicsőséggel, amelyet bírtam Nálad, mielőtt a világ lett volna". (Jn 5,44; 8,50.54; 13,32; 17,1.5) Csak ez a dicsőség érdekli, a másik fajtát "semminek" tartja. (Jn 8,54) **Csak az Atya dicsőségét akarja, s ettől várja a maga megdicsőítését is.**

b) Saját dicsőség

A Messiás által elutasított dicsőség egybeesik a társadalmi nagysággal. A társadalmi nagysággal rendelkező ember birtokolja ezt a Messiásnak nem tetsző és Általa semmire sem értékelt dicsőséget. A Lukács-féle Hegyi beszéd negyedik jaj-kiáltása - a gazdagok, a jóllakottak, a nevetők után - azok felé hangzik el, "akiknek szépen beszélnek mind az **emberek**", úgy, ahogy a választott nép atyái is beszéltek a hamis prófétákhoz. (Lk 6,26) Nem kétséges, hogy az etikailag negatív jelentéstartalmú "ember" (40a num) ennek a hízelgésnek az alanya. Tanítványai számára tiltja a királyoknak és a hatalmat gyakorlóknak azt a magatartását, hogy jótevőknek mondatják magukat éppen azok szájával, akiken uralkodnak. (Lk 22,25-6)

A kétféle dicsőséget együtt akarni - ez a Messiás szemében azonos volt a képmutatással. Kortársait, társadalma vallási vezető rétegét éppen ezért mondotta képmutatóknak. A társadalmi elismertségre törekvés egy volt számára az Út megtagadásával. Hogyan ne lett volna az - a szolgálat és a kicsiség hirdetőjének szemében?! A társadalmi rang, a magunk megmagasításának és a magunkat megkalapoltatásnak a keresését ellentmondásban levőnek látta az Istentől kapható dicsőségnek a keresésével. Le is leplezte bennük ezt az ellentmondást: "hogyan is hihetnétek ti, akik egymástól szereztek magatoknak dicsőséget, és az egyetlen Istennél levő dicsőséget nem keresitek", (Jn 5,44) - mondta azoknak, akik úgy akartak ragaszkodni Istenhez, hogy Belzebub megbízottjának állították az őket elmarasztaló Messiást.

A Messiás kérelhetetlen volt e kétféle dicsőség egybekapcsolásában adott ellentmondás leleplezésében. Reájuk bizonyítja, hogy valójában csak a társadalmi dicsőséget keresik. Reájuk bizonyítja, hogy hiányzik belőlük az az alacsnóság, aminek alapján képesek volnának az Isten dicsőségét igényelni. Másnak mutatják magukat, mint amik a valóságban, csakhogy megkaphassák az emberektől jövő dicsőséget. A Messiás **tanítása szerint a társadalmi megbecsülés kívánása és az Istennek tetszeni akarás együtt - képmutatás;** mert nem lehet Istennek-tetsző, aki kívánja a társadalmi megbecsültséget. Legjobb esetben is csak önmagát becsapó lehet az, aki úgy gondolja, hogy ez a kettő együtt járhat. A Messiás

azonban mintha nem feltételezte volna ezt az önbecsapást ellenfeleiről, akik kürtöltetnek maguk körül, amikor alamizsnát adnak, "hogya dicsőítsék őket az emberek". (Mt 6,2)

Bőséges anyaggal illusztrálja, hogyan keresik a társadalmi elismertséget. Akarják, válogatják, sőt szeretik, "imádják" (28b num) az első helyeket a lakomákon, ill. a főhelyeket a zsinagógákban. (Mk 12,39; Lk 20,46; 14,7; Mt 23,6; Lk 11,43) Nemcsak maguk igyekeznek társadalmi nagyságuk, "**elsőségük**" (**prótokliszia**, **prótokathedria**) kidomborítására, másoktól is elvárják ennek kinyilvánítását: akarják, szeretik, imádják a köszöntéseket a piacokon. (Mk 12,39; Mt 23,7; Lk 20,46; 11,43) A többi ember fölé emelkedésüket öltözködésükkel is hangsúlyozzák. **Hosszú** köpenyt öltenek magukra, a többi ember ruhájától eltérőt, (Mk 12,38; Lk 20,46) a mások ruháján is ott levő bojtokat a maguk ruháján meg**nagyobbítják**, (Mt 23,5) az imádkozásra használt homlokra erősített imaszíjjaikat pedig **kiszélesítik**. (Mt 23,5) Hosszabb, nagyobb, szélesebb legyen az öltözködésük, hogy fölibe emelkedhessenek a többieknek. Várják ennek elismerését a megszólításban, címadásban is: azt szeretik, ha rabbinak szólítják őket. (Mt 23,7) E képmutatók a Máté-féle Hegyi beszéd szerint vallási életük egészét a társadalmi nagyság és elismertség szolgálatába állítják. **Vallási életük is társadalmi nagyságuk eszközévé lesz.** Ezért kürtöltetnek, amikor alamizsnálkodnak, ezért imádkoznak a zsinagógákban és a terek sarkain, és ezért éktelenítik el arcukat, amikor böjtölnek. (Mt 6,2.5.16) Magatartásuknak célja nyilvánvalóan nem az Istennek, hanem az embereknek tetszés hajszolása: "hogya dicsérjék őket az emberek..., hogya lássák őket böjtölni az emberek...". Háromszor és keményen vág a messiási ítélet: "Bizony mondom nektek, elnyerték jutalmukat". Megkapták a dicsőséget az emberektől. Istentől nem kapják meg. (Mt 6,2.5.16)

Mi is tehát a dicsőség? Akiket az emberek dicsőítenek, megkapják tőlük jutalmukat. Az Atya nem fizet, nem ad jutalmat, dicsőséget nekik! **A dicsőség ezek szerint - jutalom a magatartásért.** Magatartása válogatja, ki adja a jutalmat, ki ad érte dicsőséget: Isten-e avagy az emberek. De mind a ketten nem adják. Kizárja ez a két dicsőség egymást. A társadalmi dicsőséget választók sorsa az Országban - a megsejgyenülés; az anyagi javak kezelését hűtlenül végző sáfár és az asztalfőre ülni akaró vendég megsejgyenülése. (Lk 16,3; 14,9) Megfordítva is igaz. Az Atyától jövő dicsőséget kereső Messiás sorsa az evilági országban - a megsejgyenülés: megvetik, elvetik, elutasítják, kicsúfolják (69c num).

A társadalmi dicsőség egy sorban áll a társadalmi nagysággal, elsőséggel, magassággal; mindazzal tehát, ami utolsóvá és dicsőségnélkülivé tesz az Országban. **Az Istentől való dicsőség egy sorban áll a társadalmi kicsiséggel, utolsósággal, alacsonysággal, azaz a társadalmi dicsőség teljes hiányával.**

c) Az Istentől jövő dicsőség

Aki az Istentől jövő dicsőséget akarja, az lemond az emberektől kaphatóról. Aki mind a kettőt akarja, az legjobb esetben nem ismeri az örömhírt, és tévedésben él. Isten népe tisztában van ezzel. Éppen ezért, amikor magánimádságot végez, bemegy kamrájába, magára zárja az ajtót, és Atyjához és Atyjának imádkozik, nem a terek bábész közönségének. Amikor böjtöl, megkeni fejét, megmossa arcát, hogya csak az Atyának böjtöljön és ne a közönség elismeréséért. Amikor alamizsnálkodik, bal keze nem tudja, mit tesz a jobb. Rajta kívül csak az Atya tudja, hogya teljesítette az adástörvényt. (Mt 6,3.6.17) Annál is inkább, mivel a rászorulókon nemegyszer csak így - rejtve - tudunk segíteni. Fontos tehát a "nem kürtölés" az adástörvény teljesítése szempontjából is. Ha nem kürtölünk, nem érzik a megajándékozottak lekötölezve magukat irántunk, csak a náluk is rászorulóbbak iránt. De fontos a nem kürtölés

az Istentől jövő dicsőség szempontjából is: **be ne szedjük - akarva, nem akarva - a hála adóját, megfosztva magunkat attól a jutalomtól-dicsőségtől, amelyet csak az Atyától kaphatunk.** A Messiás is igyekezett igen sok csodáját rejtve tenni, bár ennek elsősorban más oka volt (90b num).

Isten népe nem várhatja el a társadalomtól, saját testvéreitől sem a megkezdést: "Ti pedig ne hívassatok magatokat mesternek...atyáknak se hívjatok senkit e földön...tanítóknak se hívassatok magatokat...ti mindnyájan testvérek vagytok". (Mt 23,8-10) A Messiás közössége nem ismeri a közösségen belül a társadalmi rangot. A szolgáló vezetőt ismeri csupán. Kora társadalmában a rabbi, a tanító, az atya megszólítások társadalmi rangjelzők voltak. **Övéi éppen ezért - csak testvérek. A testvérek pedig nem titulálják egymást társadalmi rangjelzésekkel.**

A polgári forradalom vívmánya, hogy minden állampolgár monsieur, ill. madame. A munkásmozgalom vívmánya, hogy mindenki elvtárs, ill. elvtársnő. A régi világ csökevénye, hogy a vállalati sofőr "Józsi" névre hallgatva fuvarozza a "mérnök elvtársat", még akkor is, ha Józsi idősebb, mint a mérnök elvtárs. Ugyanilyen csökevény, ha a harangozó ugyancsak "Józsi" névre hallgatva keresi a "plébános urat", még akkor is, ha Józsi az idősebb. Nem segít ezen a "plébános atya" sem, mert a Józsi marad csak Józsi, legyen bár hat gyermek atyja.

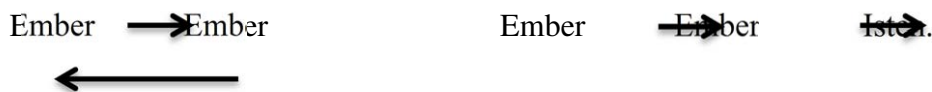
A jézusi "forradalom" vívmánya még e tekintetben is várat magára. Mit ? Azt, hogy akit én Józsinak nevezek, az engem Gyurkának mondhasson, ill. édesapja korának jogán Gyurka bácsinak és megfordítva. Azt várja, hogy a megszólításban rangnak ne legyen helye, csak beosztásnak. A beosztás nélküli hívót, amíg el nem jutunk a Józsi-Gyurka megszólítások bizalmas közelségéig, szólítsuk - mondjuk - Kovács testvérnek. S ha beosztása van, szólítsuk plébános testvérnek, püspök testvérnek, bíboros testvérnek vagy pápa testvérnek. Mindez várat magára. De a kiváltságot nem ismerő Ország ennek az elközelgését várja, mert mielőtt ég és föld elmúlna, mégis csak meg kellene valósulnia ennek az ígéretnek is: "ti mindnyájan testvérek vagytok". (Mt 23,8) Teljes tartalmában is, s e tartalom külső jeleiben is. Így a megszólítás külső jelében is.

d) Dicsőítés, dicsőülés, dicsőség

A társadalmi dicsőség szoros kapcsolatban van az emberek elismerésével. Megkülönböztetünk benne négy mozzanatot: a társadalmi nagyságot kereső emberi magatartást, a magatartásomat észretevő embereket, ennek elismerését, s végül az ő elismerésükből (dicsőítésükből) adódó elismerődésem (dicsőülésem) folytán megszülető dicsőséget... Azaz: adva van egy emberi léttartalom, ez **a léttartalom sajátos magatartást bont ki önmagából, amely magatartásnak az elismeréséből adódik a dicsőség.** A dicsőség tehát egy léttartalomból folyó magatartás elismerése által jön létre. Képességileg megvan tehát a dicsőség magában az alanyban, de csak annyiban ténylegesül ez a dicsőség, amennyiben valakik meglátják az alanyt és magatartását.

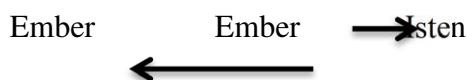
A társadalmi nagyságot kergető ember magatartása eljut az észretevő emberi közeghez, és e magatartás hozzá visszaáramló dicsőítést szül. Ettől óvja övét a Messiás: "Vigyázzatok, hogy Istennek tetszeni akarástokat ne az emberek előtt végezzétek, hogy megbámuljanak titeket...". (Mt 6,1) **Országbeli magatartás esetén viszont az észretevő közeg nem a magatartás hordozója felé, hanem Isten felé fordul és az Istent dicséri:** "Úgy világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jócselekedeteiteket és dicsőítsék Mennyei

Atyátokat...". (Mt 5,16) Amott a jót cselekvőt dicsőítik, itt Istent. Ábrázoljuk ezt a két változatot: dicsőítés a világban és a dicsőítés az Országban:

Jézus megtisztítja a leprásokat, hogy azok dicsőítsék az Istent; feltámasztja Lázárt, hogy testvérei meglássák Isten dicsőségét. (Lk 17,8; Jn 11,40) Jézus vállalja a Golgotát, s ez a vállalás megdicsőíti az Atyát, az Istent; (Jn 12,28; 13,31-2) teljesíti majd imáinkat, hogy megdicsőüljön az Atya. (Jn 14,13) A Fiú magatartása az Atya megdicsőülését eredményezi; mégpedig a Fiú magatartását észlelő emberi közeg Atyát-dicsőítése folytán.

Második ábránkat tovább kell fejleszteni. **Az Atyától ugyanis visszaáramlik a dicsőítés ama magatartás (és annak alanya) felé, amely az Atya megdicsőülésének alapja volt:**

A dobverés nélkül alamizsnálkodók-imádkozók-böjtölők az emberek felől jövő dicsőítés formájában nem veszik fel jutalmukat; az Atya fizet majd meg nekik a Maga jutalmával-elismerésével (37 num). A Golgotát elvállaló Fiú magatartása az Atya megdicsőítését eredményezi, de ugyanez az Atya megdicsőíti e Golgotát vállaló magatartásért a Fiút: "Ha Isten megdicsőült Öbenne, Isten is megdicsőíti Őt Önmagában... Én megdicsőítettelek Téged a földön...és most dicsőíts meg engem Te, Atyám, Tenmagadnál...". (Lk 13,32; 17,4)

Jézus nem édektelen a Neki jutó dicsőség iránt. Fontos számára. De nem megszerezni, hanem megkapni akarja. Ingyen? Nem, hanem teljesítményei fejében. "Én pedig nem keresem a magam dicsőségét. Van, aki keresi és megítéli". (Jn 8,50) Atyjára gondol. Az Atya dolga, hogy adja Neki a dicsőséget; hogy megítélje, kiérdemelte-e.

Minket is arra nevelt, hogy ne az emberektől, hanem az Istentől megkapható dicsőségre törekedjünk. A jeruzsálemiek azért nem hisznek Benne, mert az egymástól kapható dicsőséget keresik: "az egyetlen Istennél levő dicsőséget nem keresitek". János is így látja a jeruzsálemieket: "Jobban szerették az emberektől kapható dicsőséget, mint az Istentől kapható dicsőséget". (Jn 5,44; 12,43) Tanítványainak, akik az Istentől jövő dicsőségre pályáztak, "odaadta" ezt a maga Atyától kapott dicsőségét már itt az időben is, ahogyan a magát megalacsonyítónak, az asztalvégre ülőnek is már ebben az aiónban ígéri: "És akkor dicsőségben lesz részed az összes asztalhoz ülték színe előtt". (Jn 17,22; Lk 14,10)

Találkozunk azonban egy rövidebb képlettel is. **A magatartás megszerzi annak alanya számára az Istentől jövő dicsőítést, dicsőséget.** Az Emberfia feltámasztja Lázárt, és ez a feltámasztás megdicsőíti az Emberfiát. (Jn 11,4) A Fiú teljesíti az Atya parancsait, és az Atya megdicsőíti érte Őt; a tanítványokat eggyétevő golgotai életmű megdicsőíti az Emberfiát. (Jn 8,54-5; 12,23; 17,10; Lk 24,26) Azaz az Istennek tetsző magatartás közvetlen következménye a magatartás alanya számára az Istentől jövő dicsőség:

Valójában e rövidített képlet mögött is a teljesebb képlet tényállása húzódik meg. E rövidített képlet alapjául szolgáló fenti messiási magatartások is kiváltották övéiből Isten dicsőítését; s ez a dicsőített Isten dicsőítette meg az emberalakban köztünk járt Fiát.

A fentiekből jól látható, hogy az országbeli magatartások biztosítják akár Jézus, akár övéi számára az Istentől jövő dicsőítést-dicsőséget: tehát jócselekedetek, gyógyítások, feltámasztások, csodatevések, parancsmegőrzés, életodaadás, küldetésteljesítés, szenvedés, övéinek az Atyáéivá tévése, övéi kérő imáinak teljesítése. **Nem kétséges: az országbeli magatartás feltétele ennek a dicsőségnek, a dicsőség pedig következménye az országbeli magatartásnak.**

e) Az Isten dicsősége

Mi az Isten dicsősége? Időtlen velejárója az Istennek: "Dicsőíts meg engem Te, Atyám, Tenmagadnál azzal a dicsőséggel, amely az Enyém volt Nálad **a világ létrejötté előtt**". (Jn 17,5) A dicsőség az időtlen Istené, Aki első és nagy és magas mindenek között és mindenek fölött. **A dicsőség rokona az elsőségnek, a nagyságnak, a magasságnak.** De közelebbről is meg kell határoznunk.

Az evilági országok királyai "látszanak" uralkodni, és uralkodásuknak egyszer "betelik ideje". (Mk 10,42; Lk 21,24) Ezzel szemben az Atyáé, az Istené az az Ország és Hatalom és Dicsőség, amely nem látszat szerinti és nem elmúló. (Mt 6,13) Az "Ország" maga a teljes isteni léttartalom. A Hatalom az ebből a léttartalomból folyó képesség, és ebből kinövő magatartás (133c num). **A dicsőség e léttartalom és magatartás belső és külső nyilvánvalósága. Befelé:** a szeretet-léttartalomból folyó adásmagatartás által létrejövő birtoklás következtében adódó teljes **kielégültség** (6c num). **Kifelé:** ennek a szeretetből és szeretésből adódó mindentbirtoklásnak s az ezzel járó teljességélménynek a **számunkra nyilvánvalóvá levése**.

E nyilvánvalóvá levésről a Messiás nekünk **csak aiónunk képeivel számolhatott be. Megtette.** Az újraeljövő Messiás az Isten jobbán ül, trónuson, és ítélkezik az összes nemzetek fölött. Övéi is trónusokra fognak ülni, és ítélkeznek együtt Vele. (Mt 16,27; 19,28; 25,31; Mk 8,38; Lk 9,26) "Hatalommal és dicsőséggel" fog eljönni az Emberfia; (Mt 24,40; Mk 13,26; Lk 21,27) s a Messiás és övéi is részesülnek majd az Atya időtlen dicsőségében. (Jn 7,18; 17,5.22) Övéi is, akik elvállalták a lentebb kerülés útját, meg fogják kapni a feljebb kerülés dicsőségét. (Lk 14,10)

Nemcsak a Messiás, az evangelisták is beszámolnak erről a Messiáshoz kapcsolódó dicsőségről. A Gyermekek születését hírülvevő pásztorkat körülragyogja az Úr dicsősége, Simeon is világosságról és dicsőségről beszél, amikor karjaiban tartja a Gyermekeket, s a színeváltozás hegyén is ragyogó, világító fehérség jelzi Jézus dicsőségét. (Lk 2,14.32; 9,29-31) - Nemcsak a világossággal kapcsolódik a dicsőség, a magassággal is: a Magasságbelié a dicsőség, (Lk 21,14; 19,38) s erről a magasságról beszél a mennybemenetel dicsősége is. (Jn 7,34; 12,16) - **Trónus, fény, magasság - ezek azok az aiónbeli képek,** amelyeken keresztül közel akarta hozni övéihez a Messiás az Isten időtlen Szeretetközösségének mindent-birtoklását, teljes kielégültségét, dicsőségét.

Isten időtlen sajátja tehát a dicsőség, amiről a teremtmény is tudomást vehet.

f) A szeretet és dicsőség

Ami az Istennek időtlen sajátja, az számunkra csak jutalom lehet. Az Isten dicsősége számunkra jutalomként van megígérve Isten bennünket elismerése (dicsőítése) és Isten előtti elismertségünk (megdicsőülésünk) által.

A Messiás azoknak ígéri a nagyságot, elsőséget, magasságot és a dicsőség trónusára jutást, akik vállalják a társadalmi kicsiséget, utolsóságot és alacsonyságot, az asztalvégre ülést és a lábmosást. Végso soron: a szolgaszerepet. A Messiás azoknak ígéri a dicsőséget, akik vállalják, hogy nem lesznek dicsők az evilági országban. A Messiás azoknak ígéri a dicsőséget, akik elvállalják a szolgaszerepet, hogy képesek legyenek teljesíteni az adástörvényt és a neműtés törvényét. **A Messiás azoknak ígéri a dicsőséget, akik vállalják a szeretetet, a Szeretetet.**

A Szeretet világából jött, és tudta, hogy **a Szereteté a dicsőség.** Tudta, hogy a Szeretet az Első lét; és tudta, hogy Szeretet a Létteljesség. Tudta, hogy a Szeretet - az Első és a Teljes; a mindentadó és a mindentadásban mindentbirtokló; és a mindentbirtoklásban teljességgel kielégülő. Egyetlen szóval: **a semmiféle hiányt nem ismerő - a dicső.** A Messiás tudta, hogy a Szeretet - a legteljesebb értelemben létező. Tudta, hogy a Szeretet az, AKI VAN; a Szeretet a hiánytalan lét. A színeváltozás hegyén a semmiféle kelmefestő által elő nem állítható fehérség (Mk 9,3) ragyogásával mutatta be a Messiás az AKI VAN, a SZERETET mindenekfölöttiségét. "Jó nekünk itt lennünk..." (Mt 17,4; Mk 9,5; Lk 9,33) foglalta össze tömören Péter a maga és két társa élményét.

Számukra azonban ez csak teofániás és kandi bepillantás volt a Dicsőségbe. Hiába volt ott jó nekik, levezette őket a hegyről, s vitte Jeruzsálem s a Golgota felé őket. Vitte, mert jól tudta, hogy **e dicsőségnek nem lehet más a birtokosa csak az, aki maga a Szeretet, vagy aki eggyé lesz ezzel a Szeretettel.** Eggyé - a Messiás által adott szeretet-létazonosság, s az általunk ezen az alapon teljesítendő szeretet-magatartásazonosság, s az ennek fejében reánknyomott (de magunktól is vállalt) szeretet-sorsazonosság által. Tudta, hogy számára is csak a Golgotán keresztül vezet vissza az Út a Szeretet időtlen dicsőségébe: "Nemde ezeket kellett szenvednie a Messiásnak és úgy bemennie az Ő dicsőségébe?!" (Lk 24,26) És azt is tudta, hogy számunkra sem vezet más Út a Dicsőségbe, - mint az Út! Az adás, az erőnemalkalmazás és szolgaszerep vállalásának útja.

g) Dicsőség az immanenciában

Az Isten népe - látva testvéreinek szeretetútját - dicsőíti az Atyát. A Sátán népe - ugyanezt látva - teljességgel kicsivé teszi az Isten népét, s nem nyújt neki semmi elismerést, semmi dicsőséget. A jelenben se innen, se onnan nem jut neki semmi a dicsőségből? Úgy látszhatnék, mert az Isten népe Atyát-dicsőítéssel és nem egymásdicsőítéssel foglalkozik. Ennek ellenére **az Istentől jövő dicsőség nem ismeretlen az Isten népe számára már ebben az aiónban sem.** Hogyan lehetséges ez?

Mindenekelőtt és mindenekfölött úgy, hogy a léttartalmilag a szeretettel azonosult, és ennek folytán a szeretet magatartását gyakorló és a szeretet sorsát hordozó ember - **részesedik már ebben az aiónban is az Isten tudatállapotában: a békében;** az Ő békéjében, melyet a világ nem adhat meg, csak Isten (24 num). De tovább kérdezzünk. Csak Isten részesíti a Messiás népét a dicsőségben? Istennel eggyé lett testvérei nem? - Ha az

Isten népén belül a vezetőnek (hégemón) az a dolga, hogy szolgáljon, akkor az Isten népe azt fogja megtenni a maga vezetőjévé, aki legjobban szolgálja testvéreit. Ez a vezető nem első, nem nagy, nem magas - társadalmi értelemben, s a vezetettek nem is mondanak szépeket neki, és **nem is mondják őt jótévőjüknek. De meghallgatják, hallgatnak is reá, és reá is bízzák magukat, elismerik.**

A Messiásnak sem mondtak szépeket tanítványai. A gazdag ifjú mondta Őt jónak, Nikodémus ismerte el Istentől jött tanítónak, s az Őt elveszejteni akaró heródiánusok és farizeusok mondtak Neki még szebbeket: nem tekinti az emberek személyét, az Isten útját igazságban tanítja. (Mt 19,16; Mk 10,17; Lk 18,18; Jn 3,2; Mt 22,16; Mk 12,14; Lk 20,21) A tanítványok időnként szemtől szembe is megvallották a Messiásnak, hogy KI az, aki velük van; (Lk 5,8; Jn 6,68; Mt 16,16) de nem hízelegtek Neki, nem mondtak szépeket Mesterüknek. **Elismerték annak, ami - de nem cifrázták.**

Az Isten népe a maga vezetőjévé emeli azt, akiről úgy látja, hogy formázik a Példaképre; s dicséri miatta Istent, aki lehetővé tette, testvérei számára, hogy megismerjék a Példaképet, és követhessék Azt. Az Isten népe nem ismeri az öngyalázást, de nem ismeri a hízalgést sem, és annak elfogadását sem ismeri. **Isten népe egészséges öntudatú emberekből áll. Ez az egészséges öntudat, amely visszatart az öngyalázástól, tápot nyer azáltal, hogy testvérei igénylik és elfogadják a nekik nyújtott szolgálatot.** És ebben az igényben, amely olykor vezetőnek igényel bennünket - ebben nyilatkozik meg az az elismerés, amely az Országon belüli megdicsőülésünknek emberek felől jövő formája.

Azt mondtuk, hogy a dicsőség feltételez egy emberi magatartást és egy külső elismerést. Az Isten népe számára adva van mind a kettő ebben az aiónban is. **A magatartásom okozta benső béke és az Isten népe felől jövő elismerés olyan dicsőségélménnyel tölti el a Messiás népét már ebben az aiónban, hogy el nem cseréli azt a társadalmi dicsőség semmiféle ragyogásával.** Nem, mert ez az élmény megadja neki az ember naggyá lenni akaró növekedési igényének az itt lehetséges kielégülését. Nem cseréli el, mert az Isten népe tapasztalatból is tudja, hogy a dicsőség tekintetében sem kötött rossz üzletet, amikor reátette életét az Útra.

A dicsőség az Isten életének nagyszerűsége, szépsége; "esztétikai kategóriája" - mondhatnók Hans Urs von Balthasar nyomán. **Ebben részesedik az Utat járó.** Az Isten élete a vevést és erőszakot nem ismerő adásból folyó mindentbirtoklás; ennek a birtoklásnak átélt belső nagyszerűsége - a dicsőség. Az Utat járó az adás és a nemütés és a szolgálat által jut el a birtoklásra. A százannyi ház és föld, a **százannyi testvér és nővér birtoklásának nagyszerűsége segíti tovább az Úton, melynek végén a teljes dicsőség vár reá.**

Az Utat járó meg nem szégyenül. (Lk 14,9; 1Jn 2,28; Fil 1,20) A dicsőség lesz osztályrésze, s ennek előízét már az Úton jártában is élvezi.

h) Dicsőség és kiváltság

Az emberi természet felfokozva hordozza magában a biológiai lét növekedési törvényét (9b num). Ez a növekedési törvény teszi lehetővé, hogy a felebarát iránti szeretet félretolásával is igyekszünk magunknak a Föld javaiból többet megszerezni. Ennek a többnek biztonságos birtoklásáért emelünk fegyvert embertársainkra, igyekszünk uralkodni felettük. Gazdagság, erőalkalmazás, uralkodás biztosítja - bibliai nyelven - elsőségünket, az ember saját dicsőségét. **Ez a saját dicsőség - korunk nyelvén - a kiváltság.**

Az eddig megtett út alapján nyilvánvaló, hogy a Messiás a kiváltságok ellen száll harcba, amikor a "felebarát, semleges, ellenség" három kategóriáját megtagadva csak egyetlen kategóriát ismer, a felebarátét (51c,d num). Az emberi történelem a kiváltságokra törés és a mások kiváltságai ellen lázadás történelme. Az osztályharcoké - amint Marx fogalmazta. Jézus nem akarja kevésbé a kiváltságok elleni harcot, mint annyian előtte, és főleg utána; de a kiváltságok megszüntetéséért vívott harcában megtagadja a kiváltságok letörésére, ill. megszerzésére használni szokott eszközöket. A kiváltságok ellen harcoló nem jézusi eszmék viszont nem tagadják meg ezeket az eszközöket: tökekoncentrációval, erőalkalmazással és uralkodással dolgoznak, és ennek következtében a korábbi kiváltságosok helyébe új kiváltságosokat állítanak:

"s már csattog az ostor, az új urak ostora, csattog az új rabokon.
Új rabok, új éhség, új börtönök - Újra hiába
zökkent régi sinéről újabbra a régi világ:
új függönyök mögött pereg az Ember Tragédiája
s üres egekbe vezérli a bűn a szeretet dalát"

(Szabó Lőrinc: Isten)

A kiváltságok eltörlését, az osztálytársadalom megszüntetését csak az az eszme és abból kinövő gyakorlat végezheti el, amely a zászlajára az Élet, Út és Igazság ígét írja. Ezeket: Szeressétek ellenségeiteket! Űlj az asztalvégre! Add el mindenedet! Dugd a kardot a hüvelyébe! - Mert a saját dicsőség keresése pokollá, a Sátán országává teszi a Földet. Édené, Isten Országává csak az Istentől kapható dicsőség teheti, amellyel Isten azokat ajándékozza meg, akik hisznek a Messiás fenti ígében.

A Messiás azért jött, hogy eltörölje a kiváltságokat, megszüntesse az osztálytársadalmat, s helyébe rakja a maga Szeretetországát. Aki ennél kevesebbre törekedve akar Hozzá tartozni, becsapja önmagát, s bizony kiteszi magát a fájdalmas meglepetésnek a találkozáskor: "Sohasem is ismertelek titeket". (Mt 7,23) Akik pedig intézményesen akarnak megfélemlíteni a Messiás félretehetetlen örökségéről, azoknak a történelemben újra és újra hallaniuk kell szavát: "Elvétetik tőletek az Isten Országá". (Mt 21,43) Elvétetik, mert a "pokol kapui" (Mt 16,18) csak azon a közösségen nem tudnak erőt venni, amely harcol a pokol kapui ellen. De azon a közösségen, amely kiváltságok fenntartásával, esetleg igazolásával beszél a pokol kapuiba, azon már erőt is vettek ezek a kapuk. Látszatlétének az órái is meg vannak számlálva. Csak a Messiás ígét hordozó közösségnek szól a messiási ígét.

Végére értünk a Messiás szeretetfogalmának. Az Istennel való léttartalmi azonosság következtében: **adunk és nem ütünk és szolgaszerepet vállalunk. Ezt érti a Messiás - szereteten.** Meg azt, hogy vállaljuk ennek velejáróit: a szegénységet, az üldözöttséget és a kicsiséget. S megkapjuk érte az igazi birtoklást, az el nem múló mennyei kincset és ennek dicsőségét.

SZERETNI V. EGYETLEN VÉGSŐ ÉRTÉK

71. AZ ÉRTÉK

a) A lét mint törekvéstárgy

Megismertük a Messiás szeretetfogalmát. Kielemeztük, mit ért azon a "szereteten", amelyet az Ország legfőbb tartalometikai értékének találtunk. **Ha a szeretet a legfőbb érték a Messiás eszmerendszerén belül, akkor ezen az eszmerendszeren belül bármely egyéb magatartásnak annyiban van értéke, amennyiben képes szolgálni ezt a szeretetet.** A gonoszt megbüntető jusztičia ezért nem bizonyulhatott értéknek az Országban belül. Ha a messiási szeretetfoglalom tartalmazza az erő-nemalkalmazást, akkor az erőalkalmazó jusztičia-szolgálatnak nem lehet helye az Országban.

A hagyományos keresztény értékrendben megkérdőjelezhetetlennek tekintett és eleve felvett érvényességgel állnak egymás mellett **a jusztičia és a szeretet mint posztulátumok**, mint bizonyításra nem szoruló, magától értődő kívánalmak. A messiási szeretetfoglalom esetén ez a házasság nem lehetséges; nem képesek megárujni egy gyékényen, mert ellentmondásban vannak egymással. A hagyományos keresztény értékrend ismer egy harmadik értéket is, amely az első kettőhöz hasonló megkérdőjelezhetetlen eleve-érvényességgel, **posztulátumként áll ott harmadikként:** az igazatmondás értékét. Jelen fejezetünk célja kitisztázni, mit tanított az igazatmondásra vonatkozóan a Messiás.

Ennek érdekében mindenekeelőtt elmondjuk, mily értelemben használjuk az "érték" kifejezést. - Legáltalánosabb értelemben az "érték"-foglalom szélessége azonos a "lét"-foglalomával; **azaz minden létező valóság - érték.** Tehát az érték - szükségképpen jellemzője, tulajdonsága a létnek (mindennek, ami van). Melyik jellemzője a létnek az érték? Az érték a létnek az a jellemzője, hogy a lét (bármely valóság; tehát mindaz, ami van) alkalmas arra, hogy a létezők törekvéseinek tárgya legyen. A "törekvés" - analóg értelmében - minden rendű és rangú létezőnek tulajdonsága (9b num), de a "törekvés" - a szó teljes értelmében - csak a szellemi létezőknek, azaz (tapasztalataink világán belül) csak az embernek a jellemzője. Ennek alapján az érték a létnek az a jellemzője, hogy alkalmas arra, hogy a szellemi létező, az ember, törekvéseinek tárgya legyen. **A lét mint az ember törekvéseinek tárgya - az érték.**

Az "érték" szót többes számban is használjuk. Nemcsak egyetlen értékről tudunk. Az értékek számát mi határozza meg? Egyfelől a létnek azok a tulajdonságai, amelyek tárgyul kínálkoznak fel a törekvés számára; másfelől az emberi törekvésirányok. De ez a kettő egymásra rímel, azaz a lét leegyetemesebb (azaz minden létezőre jellemző) tulajdonságai adják a leegyetemesebb, legáltalánosabb emberi törekvéstárgyakat. Azaz a minden létezőre jellemző **tulajdonságok** kínálják fel magukat törekvési tárgyként-célként ama törekvések számára, amely törekvések nélkül az ember el nem gondolható. **A tárgy és a törekvés e kettős egyetemessége következtében,** az ezen tulajdonságokra irányuló törekvések révén **kapjuk az egyetemes értékeket.** Melyek ezek?

b) Igaz és téves

A tudatbaszerzést, a birtokbaszerzést, az alakítást, ill. az adást és vevést láttuk a legeggyetemesebb emberi törekvéseknek (9b num). Látjuk majd, hogy ezek az egyetemes léttörekvések és az egyetemes léttulajdonságok egymásra vannak hangolva; azaz **minden egyetemes léttulajdonságnak megfelel egy egyetemes léttörekvés**.

A tudatbaszerzés egyetemes emberi törekvését a létnek egy bizonyos egyetemes tulajdonsága-állítmánya teszi lehetővé. Melyik ez a létállítmány? Az azonosság, mint lételméleti tényállás fejezi ki ennek az állítmánynak a tartalmát. A valóság megismerhetőségének végső alapja, lehetővé tevője ugyanis az, hogy a létező dolgok azonosak önmagukkal. Ha a Gellérthegy nem volna a Gellérthegy, hanem lehetne a Csendes-óceán is, avagy ibolyaillat is, akkor a Gellérthegy nem volna tudatba szerezhető, nem volna megismerhető. A valóságnak eme egyetemes tulajdonsága és az egyetemes emberi törekvés ismerésválfaja (azaz e kettő találkozása) adja az első egyetemes értéket. **A valóság** - a két (léttulajdonság és léttörekvés) egyetemesség találkozása következtében - **mint az "igazság egyetemes értéke" jelentkezik számunkra (12a num)**. Minden, ami van - "igaz" (αληθης = aléthész, verus); amennyiben az emberi törekvés képes tudatba szerezni a valóságot, amint az van. A sikeres tudatbaszerzési törekvés következtében "igaz" a valóság? E siker következtében lesz "igazsággá" a valóság? E sikeres törekvéstől függetlenül nem igaz az, ami van? Nem igaz az, ami való, ami létező?

A sikeres törekvéstől függetlenül is "igaz" a való, "igazság" a valóság annyiban, hogy a létezőnek legbenső tulajdonsága: azonos önmagával. De nem állíthatjuk a valóról, a valóságról azt, hogy "igaz", hogy "igazság" annyiban, hogy amíg a valóság nem lesz tárgya egy tudatba szerző törekvésnek, addig nincs, aki meglássa ezt a valóságot; s amíg meg nem látja senki, addig nem létezőn senki számára - nem is lehet "igaz". Akkor lesz "igaz", amikor tükröződik valakinek a tudatában. Tükröződik, mégpedig helyesen, azaz a valóságnak megfelelően. A törekvés sikertelensége, azaz a valóságnak helytelen tükröződése - nem érték; vagy más kifejezéssel: negatív érték. Tehát minden, ami van, alkalmas arra, hogy igaz legyen. Ha a Gellérthegy a tudatomban Csendes-óceánként jelentkezik, akkor törekvésem nem jutott el a valósághoz. **A törekvés sikerült az "igazság" (αληθεια = alétheia, veritas) birtokába, a törekvés sikertelensége a "tévedés" (πλανη = plané, error) birtokába juttat. A megragadott valóság, azaz a valóságnak nem helyes tükörképe a tudatomban a téves (πλανης = planész, erroneus). Az igazságot nevezhetjük logikai értéknek.**

A valóság tehát **értékhordozó**. Ez az értékhordozó valóság **értékfelhívást** tartalmaz. Az eme valóságtól különböző szellemi valóságban pedig **értékgigény** van, amely törekvésben nyilvánul meg; és ez az **értéktörekvés**. Az értékgigény és az értéktörekvés számára az értékhordozó - **értékeszmény**. Az értékgigénytől mozgatótt értéktörekvés ezt a szellemi valóságot - ha sikerrel jár törekvése - az értéknek a birtokába juttatja: **értékbirtoklás**. Végső soron tehát az érték nem más, mint **a valóság megragadása az értékelő valóság részéről**.

A tudatbaszerzési törekvés esetén az ennek megfelelő érték: a valóság tudatbaszerzése (megragadása) a tudatba szerezni akaró szellemi valóság részéről. Ezzel megkapjuk az első egyetemes értéket - az igazságot. Ennek az igazságnak a fonákja, ennek az egyetemes értéknek a hiánya-negatívuma - a tévedés. Mindezek alapján állítanunk kell: az érték a valóságban szunnyad és életre kel, amennyiben reáirányul egy rajta kívüli valóság őt

megragadni akaró törekvése. Megkülönböztetendő tehát: a **szunnyadó érték** és a **megragadott érték** fogalma is.

c) Jó és rossz (hasznos és haszontalan)

A valóságnak melyik egyetemes tulajdonsága-állítmánya teszi lehetővé a szellemi valók második egyetemes törekvését, a birtokbaszerzést? Az az egyetemes tulajdonsága, hogy minden, ami létezik - valami. Azaz a létnek ama tulajdonsága, hogy a létezéssel együttjár a léttartalom. **A birtokbaszerzés ennek a léttartalomnak a megragadására törekszik.** A tudatbaszerzés azért tör a valóság valamelyik darabjára (pl. a Gellérthegyre), mert meg akarja ismerni azt. A birtokbaszerzés azért tör a valóság valamelyik darabjára, mert használni akarja azt. Nem tör a konkrét személy tudatbaszerző tevékenysége a valóságnak arra a darabjára, amelyet nem akar megismerni (a műtörténész pl. aligha akar az atom belső törvényeinek megismerése által új atommodellt készíteni), és nem tör a konkrét személy birtokbaszerzése a valóságnak arra a darabjára, amelyet nem akar használni (aki pl. szegény akar lenni, nem tör ötszobás lakásra). De ahogyan valakik tudatba akarják szerezni a valóságnak azokat a darabjait is, amelyeket én nem akarok (pl. új atommodellt keresvén), ugyanúgy valakik birtokba akarják szerezni a valóságnak azokat a darabjait, amelyeket én nem akarok (pl. ötszobás lakást).

A valóságnak minden darabja értékhordozó. A valóság minden darabja bocsát ki magából értékfelhívást. A valóság minden darabjának értékfelhívására válaszolhat valamilyen értékigény és értéktörekvés. És így a valóság bármely darabjának szunnyadó értékéből lehet megragadott érték. A kohász számára pl. érték, azaz felhasználható az az ócskavasdarab, amelyet egy konkrét személy elhajított, szemétre dobott a maga számára használhatatlannak minősítve azt. **A birtokba szerzett valóság annak számára, aki azt birtokba akarja szerezni és meg is szerzi - felhasználható, hasznos, jó (chrésztosz, utile).** Ha nem akarja megszerezni, akkor számára nem felhasználható, nem hasznos, nem jó, hanem használhatatlan, rossz (achreion, inutile). Ha mégis birtokába kerül az általa semmire sem használható valóságdarab, a szemétre hajítja, mert számára - rossz. Majd valakiknek - jó lesz (pl. a guberálóknak). Látnivaló, hogy itt a "jó" és "rossz" szavak a "használhatóság" és "nemhasználhatóság" értelmében szerepelnek. Tehát **nem etikai**, hanem gyakorlati, praktikus értéket, ill. értéktelenséget jelölnek. **Ezt az értéket nevezzük praktikai értéknek.**

A valóság - mivel léttartalommal rendelkezik - minden darabjában szunnyadóan jó - ily praktikai értelemben. Hogy életre is keljen ez a szunnyadó érték, ahhoz az kell, hogy valaki a maga birtokába akarja szerezni azt. **A törekvés és annak sikerülte birtokába juttat valaminek, ami jó, tehát a jóságnak (chrészton, bonitas).** A törekvés nem sikerülte nem teszi önmagában sem, számomra sem, a valóságnak szóban forgó darabját - rosszá (egy megvásárolni akart, de pénzhiány miatt meg-nem-vásárolhattam autót - nem "rossz"; számomra sem az). Csak el nem értté lett számomra az a valami, ami nekem is "jó" lenne. Ugyanígy el nem értté lehet számomra az a valóság, amelyet nem tudok megragadni tudatbaszerző képességgemmel, mert külső vagy belső eszközeim elégtelenek hozzá. Egy jelenség fel nem fedezett oka, melyet hiába törekedtem megtalálni, nem lesz téves. A tényleges ok sikertelenségemtől függetlenül is az, ami; tehát szunnyadóan "igaz", csak én nem tudom megragadni. Csak az az ismeret téves, amely birtokomban van, és nem tükrözi a valóságot. Csak az a léttartalom rossz a számomra ily praktikai értelemben, amely birtokomban van, de nem tudom felhasználni; avagy nem tudom felhasználni arra, amire szeretném felhasználni.

d) Szép és csúnya

Az emberi törekvés harmadik egyetemes megnyilvánulása az alakító törekvés. Az alakító törekvést az teszi lehetővé, hogy a valóság alakokkal rendelkezik. A valóság minden darabja alakokkal rendelkező, lehatárolt. Ezt a tényállást legáltalánosabban ez az állítás fejezi ki: minden, ami van - az **egy** (unum). Ezért találjuk meg az "egység" esztétikai követelményét a legkülönbözőbb művészetfilozófiákban. A valóság egésze is egy, és annak minden darabja is egy. Az alakító tevékenység a valóság alakított voltának az utánacsinálásában nyilvánul meg. Az alakokkal rendelkező valóságnak egy más alakkal való ellátását célozza ez az alakítás. **Az alakító ember felé értékelhívást bocsát ki az értékhordozó alakított ("egy") valóság.** Az alakító emberben él az ettől a valóságtól mozgató értékigény, amely értéktörekvésben nyilvánul meg. E törekvés számára a tárgy, az értékeszmény (nem a valóság önmagával azonos volta, nem is a valóság valami volta, hanem) a valóságnak "egy" volta. Az alakító emberben él a valóság optimális alakítottságának (egységének) az eszménye, amelyet neki kell a maga alakító tevékenységével megtalálnia.

Amennyiben megtalálja, birtokába jut annak a teljesebb szépnek, amely ott szunnyad a (különben úgy-ahogy-van is szép) valóság daraboknak és egész valóságnak a mélyén. Ott szunnyad a valóságnak alakított, azaz "egy" voltában. **Ez a szunnyadó érték valóságos érték lesz, amennyiben az alakító az alakításával életre kelti azt.** Amennyiben nem sikerül ez a megragadás, amennyiben nem sikerül ezt a teljesebb alakítottságot megközelítenie, annyiban negatív értékű az alakítása, azaz csúnya. Amennyiben sikerül, annyiban pozitív értékű az alakítása, azaz szép (kalon, pulchrum). Az alkotó birtokába kerül a szépségnek (esztétikum). **Ezt az értéket nevezzük esztétikai értéknek.**

Minden ember - kivétel nélkül - törekszik a fenti értékekre. **Minden ember - kivétel nélkül - pozitív értéknek tartja az ily értelmű igazat, jót és szépet.** És negatív értékűnek tekinti ezek ellentétét, a tévest, a rosszat és a csúnyát. Kivétel nélkül! - mondtuk. A fenti törekvések tehát nem etikai jellegű törekvések, etikán inneniek. E törekvések egyaránt jellemzőek az etikai értékre törekvő és nem törekvő emberekre. Ebből is nyilvánvaló, hogy a fentebbiekben említett "jó" és "rossz" - nem etikai jelentéstartalmú szavak.

Az etikai értékvilágon belül új jelenséggel találkozunk: az értékre nem törekvés (ill. az érték ellentétjére, kontráriumára törekvés) **jelenségével.** Az eddig látottakon belül ez nem volt lehetséges. Az eddig tárgyalt értékeszmények felhívásának az ember nem képes ellenállni. Az etikai értékelhívásnak igen. Mi ennek az oka? Az eddig látott értékhordozók - a valóság egyetemes létállítmányai voltak: a valóságnak önmagával azonos volta, a valóságnak léttartalommal rendelkezése és a valóságnak alakított egy volta. Az egyetemes létállítmányokra lehetetlen nem törekednie az embernek. **Az etikai értékhordozó nem egyetemes létállítmány?**

e) Az etikai érték

Ismerjük az etikai értékigényt és az ebből kinövő értéktörekvést. A már említett három egyetemes emberi törekvés mellett **ez a negyedik törekvés - csak ellentétpáron belül egyetemes. Az adás és vevés törekvése - ez az ellentétpár.** Önmagában véve egyik sem egyetemes; sem az adás, sem a vevés törekvése. Egyes emberekben csak az adás törekvését találjuk, másokban csak a vevés törekvését, és ismét másokban, egymást követően vagy egyidejűen is, megtaláljuk mindkét törekvést. A Messiás eszmerendszerén tájékozódó ember

az adás törekvését tekinti pozitív értékű etikai törekvésnek, és ezért ezt a törekvést igyekszik kizárólagossá tenni magában ezen az ambivalens törekvés-szektoron belül.

Mi felel meg az adási törekvésnek a valóságban, mint értékhordozó és értékelhívó? A valóságnak valamilyen egyetemes létállítmánya? Aligha. Ha volna a valóságnak még egy a fentiekhez hasonló egyetemes létállítmánya, akkor ez a negyedik egyetemes létállítmány egyetemes és nem ily ambivalens értéktörekvésekre szólítana fel. Az ember nem törekedhetik a tévesre, a rosszra, a csúnyára; önnönmaga megtagadása volna ez a törekvés. Az igazra, jóra, szépre nem törekvő, avagy pozitíve fogalmazva: a tévesre, rosszra, csúnyára törekvő ember - fogalmi ellentmondás. Az adásra törekvő ember azonban csakúgy nem rejt magában fogalmi ellentmondást, mint ahogy az adásra nem törekvés következtében sem szűnünk meg embernek lenni. (Bár a Messiás végzetes következményű magatartásként tanítja az adásra nem törekvést.) Nem szűnünk meg, mert **embernek lenni éppen az adás és a vevés törekvése közti szabad választást jelenti.**

Az ember tehát nem szűnünk meg embernek lenni, amikor az adásra törekszik; és akkor sem, amikor a vevést tűzi ki célul maga elé. Mind a két törekvése önmagából, ember voltából fakad. Honnan ez az értékelméleti kontrárium? Felelünk: az értékvalósító részéről, az emberi szabadságból adódik. **Az értékhordozó, az értékeszmény,** azaz a rajta kívül fekvő valóság **felől** nézve a dolgot **mi az ambivalencia magyarázata?**

A létmegnyilvánulások vizsgálata (9b num) filozófiailag is megközelítette, hogy Isten létmegnyilvánulása az adás (szeretés); s azt is megközelítette, hogy e létmegnyilvánulás egybeesik e létmegnyilvánulás hordozójával: a szeretés a szeretettel (9c,d num). A végső Ok-Valóság (azaz Isten) nem más, mint Maga a Szeretésben-Adásban megnyilvánuló Szeretet. Ennek az Időtlen Adásnak az értékelhívására válaszol az ember adási értéktörekvés. Ez az adásra adott (tehát adási) értéktörekvés-válasza nem válaszra determináltságból, hanem természetében adott ambivalenciájának (kéttörvényűségének!) szabadakaratából fakad. Az erkölcsi érték világa ezt a szabadságot feltételezi. A vevési törekvés - ugyanennek a kéttörvényűségnek és szabadságnak az alapján - ennek az értékelhívásnak a szabad megtagadását jelenti. **Az etikai értékhordozó tehát itt nem az egész valóság, hanem csupán az abszolút valóság, az időtlen Adás. A teljes valóság abszolút szelete** gyakorolja tehát az értékelhívást a szellemi létező felé. Az ember nem szükségképpen, hanem szabadon válaszol az adási értékelhívásra az adásra irányuló értéktörekvéssel. Amennyiben sikeres ez a törekvés, annyiban megragadja, birtokába szerzi az Időtlen Adást. - **Ezt az értéket nevezzük etikai értéknek.**

A szeretetet állítottuk az Ország legfőbb tartalmi etikai értékének. A fentiek alapján szabatosíthatjuk ezt a megállapításunkat. Az értékhordozó, azaz az Időtlen Szeretet értékelhívására válaszoló szeretési (adásban, neműtésben, szolgaszerepben megnyilvánuló) értéktörekvések találkoznak az értékelhívó Időtlen Szeretettel. **Ez a találkozás hozza létre, kelti életre az emberben azt a Szeretetet, amely számára csak szunnyadt, amíg csupán értékelhívás volt számára az Időtlen Szeretet,** amíg nem válaszolt a felhívásra, amíg meg nem ragadta azt. Válaszolni erre az értékelhívásra, ez a messiási "újjászületés"! (Jn 3,3.7)

Meg kell különböztetnünk tehát az Időtlen Szeretet valóságát, ennek felhívását, az erre adott válaszunkat, s az ennek következtében birtokunkba kerülő értéket, a Szeretetet. **Ez a birtokunkba került, megragadott szeretet a törekvéstárgy és a törekvő alany egyesülésének az eredménye;** mégpedig az értékelmélet világán belül egyetemes érvényű törvény alapján, amelyet az alábbi három mondat ír le. Az "igaz" is a valóságtárgy és a

tudatbaszerző egyesülése az alany tudatában. A "jó" is a valóságtárgy és a birtokbaszerző alany egyesülése az alany gyomrában, zsebében, stb. És a "szép" is a valóságtárgy és az alany egyesülése az alany által létrehozott alkotásban.

Ezek az egyesülések természetesen mind különböző jellegű egyesülések, sajátosak. Az etikai érték területén jelentkező egyesülés különösen is az. Az egyesülés a magatartás és a sors szintjén magatartásbeli és sorsbeli azonosságban nyilvánul meg (38c num). Az eme megnyilvánulások mögötti létazonosság, tehát a tulajdonképpeni értelemben vett egyesülés minden bizonnyal kibújik a teljes filozófiai megragadás alól - misztérium. Az egyesülés ugyanis ebben az esetben nem tudati tükrözés, nem is asszimiláció vagy tárgybirtoklás, nem is műalkotás-létrehozás, hanem a relatívum és az Abszolútum, azaz ember és Isten egymásbaválása, egymásbanlevése. **De ha ez az eredmény (a létazonosság) maga misztérium is, a misztérium létrejötté, ténye (azaz Isten és ember egyesülése) az értékelmélet egész területén érvényesülő szükségképpeniségnek a következménye.** Fiú és ember egysége (29 num) - úgy, ahogy az a Messiás tanításában adva van - szükségképpeni következménye, ill. lehetősége az emberi lét olyan-amilyen berendezettségének. Az emberi lét törvényei kívánják az egyesülés létrejöttét. Adási értéktörekvésünk megtagadása viszont az Isten-megtagadással való egyesülést hozza létre (121b num).

Nevet is kell adnunk ennek az értéknek. Adhatunk formálisat: Istennek-tetsző; s a negatív érték ez esetben: Istennek-nemtetsző. Azonos értékű ezzel a "**szent**" (**hagion, sanctum**) megjelölés is, melynek ellentéte: a nem-szent. Mondhatjuk: isteninek és sátáninak is - még mindig formálisan jelölve az etikai érték megragadását vagy annak ellentétét. A tartalmi megjelölés ez volna: az "adó", a "szerető"; s ennek kontráriuma: a "vevő", a "gyűlölő". A főnévi alak: az Istennek-tetszés, szentség, adás és szeretet megjelölésekkel folytathatja az igazság, jóság és szépség megjelölések sorát. **Emeljük ki a szentség (ἁγιότης = hagiotész) elnevezést.**

Mindezek a megragadott abszolút értéket jelölik. **A szunnyadó érték** (tehát az értékhordozó Abszolútum) - **is Istennek (Önmagának)-tetsző, szent, adó és szerető.** Ugyanezt főnévi formában kifejezve, a szunnyadó érték: Istennek-tetszés, Szentség, Adás, Szeretet.

f) Értékteljesség

Az ember számára az érték mindig értékeszmény; azaz egészen el nem érhető. Az összes valóságtárgyakra vonatkozó, az egyes valóságtárgyakra vonatkozó ismereteink is fejlődőek. Tükrözésünk lehet egyre fejlődő, de a netovábbat még sohasem értük el. Tükrözéseink mindig tökéletlenek. Még kevésbé tudjuk az egész valóságot birtokba szerezni, meghódítani, felhasználni. Nincs olyan műalkotás, amelynek alkotója ne akarna tökéletesebbet alkotni. Az álmodott szépség mindig odébb van. Az Abszolútumnak (Istennek) tetsző ember, a szent sem lehet másmilyen természetű. Bármily előre is jutott a Szeretet megragadásában az ember, igényli a még továbbat, a teljesebb megközelítést: "Legyetek tehát tökéletesek, miként Mennyei Atyátok tökéletes". (Mt 5,48)

Az Isten számára azonban az érték nem eszmény, hanem a maga egészében birtokolt. Az időtlen Istenben az idő hiánya kizárja a fejlődést. A mértéket nem ismerő Istenben a mértéket nem ismerés kizárja az értékmegközelítést, azaz az értékből való részesedést. Csak a maradéktalan birtoklás lehetséges számára. Van ennek az állításunknak értékelméleti megokolása is.

Az értékhordozó és az értékelhívó az Abszolútumban egybeesik az értékigénylővel, az értékre törekvővel. "Az Atya ismeri a Fiút" - ez a mondat igaz ismeretet jelent, mégpedig a teljes igazság birtoklását. "Az Atya adja magát a Fiúnak" - ez a teljes odaadás a teljes szentség, tehát az etikai érték megvalósultságát jelenti. Az Atya birtokolja a Magát Neki visszaadó Fiút - ez pedig a teljes birtoklást jelenti, a szentháromsági "jót", a szentháromsági praktikai értéket. Az Atya és a Fiú alakítja Lelkük által történő önátadásukkal az **egy** Szentháromságot, és ezzel a teljes szépséget hozzák létre. A Magát három vonatkozási pontban (Atya, Fiú, Lélek) kibontó Szentháromság azonban - **egy**. Az Időtlen Szeretet a csak általa létrehozható teljes egységnek erejében, időtlen egységében hordozza a látó és meglátott, az adó és megajándékozott, a megszerezni akart és birtokolt, az alakítani akart és alakított valóság kettősségét. A szentháromsági szeretetegység következtében tehát értékhordozás és értékelhívás egyfelől, értékigénylés és értéktörekvés másfelől - ugyanazon az egyetlen valóságon belül marad.

Isten tehát önmagában - nem csupán létezik, léttartalommal bír, "alakított egy" és szeretet. Nem csupán, mert Isten önmagában megragadott, megvalósított érték is; tehát: igazság, jóság, szépség és szentség is. S mivel létének tulajdonságai is, értékei is változhatatlanok - időtlenek, ezért Isten: - maga a Létezés, - maga az Igazság, - maga a Léttartalom, - maga a Jóság, - maga az Egység, - maga a Szépség, - maga a Szeretet, - maga a Szentség. **Istenben egymásba válik a lételmélet és az értékelmélet.**

A különböző kultúrkörök egybehangzó sejtése, hogy **az ember Istennél és Istenben jut el vágyainak teljesülésére:** "Istenülő vágyaimba ki látott? Óh vak szívű hideg szemű barátok!" (Ady, Ki látott engem?). A Messiás immanens ígérete az egyéb utak által nyújtottnál külön lehetőséget helyez kilátásba a mértékes értékbirtoklást illetően (136 num). Transzcendens ígérete viszont maga az eggyélevés az Abszolútummal (29b,c num). Az eggyélevésnek ez a második aiónbeli teljessége lehetővé teszi az eme aiónban csak értékfokozatokban részesülhető ember számára az értékteljesség birtoklását (37 num). Azt az Értékteljességet, amely az Isten értékelméleti megjelölése. És azt a birtoklást, amelyről az elmúlt és eljövendő "aranykorokra" vonatkozó sejtések tájékoztatják a legkülönbözőbb kultúrkörökön belül az embert. **A Messiásban való hit megnyitja az utat ennek a teljességnek reménybeli birtoklása felé.**

72. SZÁJ ÉS SZÍV

a) Szavaid alapján

A Tízparancsolat gondolati struktúrájában az ember emberre irányuló magatartása három szempont segítségével rendeződik el: cselekedetek (IV-VII), szavak (VIII) és gondolatok (IX-X). A Messiás szeretetfogalmát az előző fejezetekben úgy dolgoztuk ki, hogy a cselekedetet, a szót, a gondolatot az emberi magatartás differenciálatlan egységében nézzük. Az igazatmondás hagyományos keresztény nagyraértékelése miatt jelen fejezetünk külön figyelmet szentel a kérdésnek: Mit tanított az ember nem cselekedetekben megnyilvánuló, hanem beszédben-szavakban kifejezésre jutó magatartásáról a Messiás? **Mi a szó funkciója Isten új népében?**

Az, aki alapvető feladatát látta abban, hogy **elmondja** nekünk mindazt, amit az Atya reábizott (5 num: A Fiú beszél a hallott tanítást; 14-17 num: A Tanító), s akinek hároméves küzdelme elsősorban a mondanivalójával ellenkező beszédek-tanítások megcáfolásában állt - nem tulajdoníthatott kicsiny jelentőséget az emberi beszédnek. Többek között azért sem, mert az embernek igénye is van reá, képes is szavakba önteni a maga törekvővilágát, s ennek folytán beszéde elárulja, hogy Isten népe szólal-e meg szavaiban, avagy az evilág fia; ahogyan a tájszólás is elárulja kinek-kinek szülőföldjét - Péterét is. (Mt 26,73) A Lukács-féle Hegyi beszédben olvassuk: "A jó ember szívének jó kincséből jót hoz elő, a gonosz a gonoszból gonoszat hoz elő; mivel **a száj** a szív bőségéből szól". (Lk 6,45) Máténál pedig a Belzebub-vád elemzése során találjuk a Messiás ajkán e gondolatot. Megérteti hallgatóságával, hogyan születhetett meg a csodatétel nyomán a farizeusok ajkán a vádjukban kifejeződő képtelen reakció. Reakciójuk oka: "Viperák fajzata, hogyan volnátok képesek jót beszélni, amikor gonoszak vagytok. Hiszen a szív bőségéből szól a száj. A jó ember jó kincséből...". (Mt 12,34-5) **A "száj", az emberi szó felfedi az ember szívét, bizonyítást tesz az emberi törekvés irányáról**, a törekvés pozitív vagy negatív értékéről. A száj szimbóluma lesz a szóban megnyilatkozó értéktörekvéseknek; a száj felfedi, hogy mi van a szívben.

Érthető tehát, hogy a mosdatlan kézzel evő tanítványokat Isten előtt szennyesnek minősítő farizeusokkal ellentétben azt tanítja, hogy csak az szennyezi be az embert, ami a szájából kijön, és nem az, ami oda bemegy. (Mt 15,18) A szívtől irányított szájából pedig szó jön ki. A szájából kijövő, az embert beszennyező dolgok között Jézus nemcsak a káromkodást és a hazug tanúrást említi, hanem a gyilkosságot, házasságtörést, paráználkodást, lopást, sőt a gonosz **gondolatokat** is. (Mt 15,19) A cselekedetbeli és a gondolati bűnök is a szájon át jönnek ki? Igen, mert a **gonosz gondolatok gonosz szavakká érnek; s a gonosz cselekedetek is rendre gonosz szavak előzményeiből szoktak tetté érni**. Jól látható ez az élet szinte minden területén. A nemzetek közt folyó tömeggyilkosságokat szinte kivétel nélkül megelőzi a gondolat síkján a nacionalista gőg, a szavak síkján pedig a szembenálló fél mértéket nem ismerő sértegetése. A házasságtörés és a paráználkodás sem cselekedettel kezdődik, hanem gondolati elhatározásokkal és csábító beszédeken keresztül jut el a tettig.

Gondolat, szó, cselekedet e közös irányú elkötelezettségének következtében a Bíró-Messiás ítéltet majd akár gondolataink, akár szavaink, akár cselekedeteink alapján. A Máté-féle ítélet-tablóban az elmulasztott cselekedet s az ezt megszüülő gondolat - nem felebarátom a bajban lévő ember! - az ítélet alapja. A mínák példabeszédében a szó adja az ítélet alapját: "Saját szájadból ítélek meg gonosz szolga" (Mt 25,44; Lk 19,22) - mondja a Messiást példázó nemesember.

Összefoglaló és elvi magasságba emeli ezt a Belzebub-vádra mondott szavaiban: a feltámadás ítéletére csak az kerülhet, aki gyümölcsöt hozott Isten Országában; a termésig el nem jutó, a meddő - nem. E gyümölcsöző teljesítménynek a szolgálatában kell állniok természetesen szavainknak is. Nemcsak a Belzebubvád gonosz szaváért kell majd felelni az ítéleten, hanem minden szóért, amely nem állt a gyümölcsöző szolgálatában. A "gyümölcsöt hozó" fogalmával szemben áll a gyümölcsöt nem hozó, a meddő, a holt, a tétlen (αργος = argosz). Lehet tétlen az ember is, mint a szőlőbe még fel nem fogadott munkások, (Mt 20,3.6) és lehet ilyen tétlen, meddő a szó is. **Az egész ember is lehet haszontalan-gyümölcstelen, a szavai is lehetnek ilyenek.** "Mondom pedig nektek, hogy minden gyümölcstelen szóért, amelyet kimondanak az emberek, számot adnak majd az ítélet napján. Szavaid alapján fognak ugyanis Istennek-tetszőnek ítélni, és szavaid alapján fognak kárhozatra ítélni". (Mt 12,36-7) Övéiből a Szentlélek fog szólni: "száját és bölcsességet" ígér nekik a Messiás akkorra, amikor majd a hatóságok elé kerülnek, (Lk 21,15) hogy ne legyen gyümölcstelen a beszédük.

Szavainknak tehát csakúgy szolgálniuk kell Isten Országának ügyét, mint cselekedeteinknek. Az az ítéletanyagot nem szolgáltató beszéd, amely gyümölcsöt hoz, amelyet a gyümölcsözés szándéka mond az emberrel. A Messiás akármilyen változatos és költői formákban is, de egytémájú ember volt. Nem volt olyan emberi vagy természeti szituáció, amely ne lett volna apropó számára ahhoz, amit az Isten népének kizárólagossággal keresnie kell, s amiért egyedül szabad gondban lennie. **Megnyílt volt minden érték iránt, de mindezek csak ugródeszkául és alkalmul szolgáltak számára, hogy a végső etikai érték felé irányítsa környezete figyelmét.** Azt is felhasználta, ami ellenkezésben állott e végső értékkel; rámutatott erre az ellenkezésre, és megmutatta, mivel kell azt behelyettesíteni: "A föld királyai zsarnokoskodnak...ti azonban ne így..." (Lk 22,25)

Megnyílt volt minden érték iránt. Tanító életet vállalt, hogy megismerjük az igazat; életét adta oda, hogy a "többi mindet" (a praktikai értelmű "jót") is megkaphassuk az Ország ráadásaként; gyönyörködött a mezei virágok pompájában, amelybe felöltöztette azokat. Atyjával együtt, többek között azért is, hogy a "szép" is a miénk legyen. De **az Ország értékének keresését, azaz az ember etikai értéktörekvéseit - mindezek alapjának, feltételének, biztosítékának tudta.** Ha megértjük, hogy az a legfőbb igazság, hogy az Isten Szeretet; és az, hogy "Mindenkit szeretnünk kell" - akkor nyílik meg legteljesebben számunkra az út az igazság egész területe felé. Ha a szeretetet keressük, akkor lesz miénk a többi mind és a Föld, (Mt 6,33; 5,5) tehát a praktikai "jó". S ekkor nyílik meg a legteljesebb lehetőség a "szép" felé is, melynek egyébként legnagyobb ellensége a gyűlölet és a vevés által létrehozott pusztítás, amely "elalaktalanítás" is, azaz a meglévő formák szétrombolása kisebb esztétikai értékű formákra (egy palota és egy szétbombázott palota). Inter arma silent Musae! Pedig mindez még csak az immanens ígéret anyaga. A transzcendens ígéret mértéket nem ismerően transzcendálja immanens lehetőségeinket (70g num).

b) Csak szavak

Isten Országában nemcsak cselekedetre van szükség, hanem szóra is. **Is!** De a cselekedet nélküli szó a legkeményebb kritikát váltja ki a Messiásból. Nem a nem sikerült, de akart cselekedet hiányát kárpálta, hiszen lehet a testvér ellen vétkezni hetvenszer hétszer is, ha van metanoia. (Mt 18,21-2; Lk 17,4) A benső megátalkodottságra gondolt, s annak is egy sajátos formájára: a cselekedetekben való megátalkodásra, s ezzel egyidejűleg az Istenhez tartozás merőben szavakkal emlegetésére. Az Ország egyik legveszedelmesebb belső ellensége ez a magatartás. **Ajkunkon az Ország, szívünkben és cselekedeteinkben pedig a visszautasítás, a szóba nem állás.** Következő könyvünk megmutatja majd, hogy ez az az alapállás, amely leghamarabb emeli a követ a Messiás ellen; ez az alapállás buzgólkodik a legjobban a Messiás keresztre kerülése érdekében.

Ezt a magatartást a ὑποκρίνειν (hüpokrinein), ὑποκρισις (hüpokriszisz), ὑποκριτής (hüpokritész) = színészkedni, színészkedés, színész, ill. a kialakult fordítás szerint: a képmutatószkodni, képmutatás, képmutató szavakkal jelölte. Ennek a magatartásnak a példabeszéde a két fiúról szóló példabeszéd. A főpapokkal és vénekkel mondatja ki annak tanulságát. Azt, hogy az első fiú engedelmeskedett atyja akarátának, bár előbb visszautasította szavaival a szőlőművelést, és később bűnbánatot tartva mégiscsak kiment a szőlőbe. Aki pedig csak szóval vállalja a szőlőt, munkával azonban nem (főpapok és vének), azt megelőzik az Országban az első fiúval példázott vámosok és parázna személyek. (Mt 21,28-32) Az írástudók, **népének vallási vezetői kapják meg Jézustól a fenti hipokrita-képmutató-színész minősítést.** Az ellenük mondott nagy nyolcjajos beszédben hatszor is előkerül Jézus

ajkán e szó, s beszédét ez a meghatározás-erejű mondat vezeti be: "Mózes székében írástudók és farizeusok ültek. Mindazt tehát, amit mondanak nektek, tegyétek és tartsátok meg, cselekedeteik szerint azonban ne cselekedjetek, mert mondják, de nem teszik". (Mt 23,1-2)

Gazdag a rajza tanításában ennek a magatartásnak. Már a Hegyi beszédben is: A hipokriták alamizsnálkodnak, imádkoznak, böjtölnek. Külső magatartásuk, azaz magatartásuk jelrendszere alapján - Istent, az Országot látszanak akarni. De az egész csak látszat: magatartásuk annak a szolgálatában áll, hogy bámulják őket az emberek; Istent keresőknek színészkedik magukat, de a társadalmi nagyságot keresik. (Mt 6,1-16) A másik ember szemében a szálkát is megkereső ítélkező magatartásukkal megint csak az Isten ügyét akarás látszatát színészkedik magukra. De csak színészkedik, hiszen saját szemükben a gerendát is meghagyván, valójában érdektelenek az Ország ügye iránt. (Mt 7,5; Lk 6,42) Képmutatás a templomnak szánt ajándékuk is, mert közben megtagadják a szeretetet. (Mt 15,7; Mk 7,6) Képmutatók akkor is, amikor szót emelnek a szombat védelmében, hiszen verembe esett ökrüket szombaton is kihúzzák. (Lk 13,15) Az utolsó napokban a nyolcjajos beszéd részletező képet rajzol erről az Istent emlegető, Istent csúfoló színészkedésről: Nagyban buzgólkodnak Isten népének összekereséséért, s közben bezárják az Ország kapuját mind maguk, mind az összekeresettek előtt; (Mt 23,13.15) egybekapcsolják a nagy imádkozásokat védtelen özvegyek anyagi tönkretetésével, a templomadó megfizetését pedig az irgalom törvényének semmibevevésével. (Mt 23,14.23) Megszűrik a szűnyogot, és lenyelik a tevét; edényeket mosogatnak, s közben ökmaguk tele vannak szennnyel, rablással és kicsapongással, és nem mossák meg saját magukat. (Mt 23,24.27) Díszítik a meggyilkolt próféták síremlékeit, s közben újabb prófétagyilkosságra készülődnek. (Mt 23,29-35) Nem olyannak mutatják magukat kívül, mint amilyenek belül: "Így ti is kívülről Istennek-tetszőnek látszotok az emberek szemében, de belül tele vagytok hipkriszissal és törvénszegéssel". (Mt 23,27-8)

A képmutató olyan képet mutat magáról, amely hamis. Nem tükrözi a valóságot. Nem tévedés, hanem hazugság következtében tükröz mást, mint ami a valóság. A képmutató jelrendszerrel él, amely nem megmutatja, hanem elfedi a valóságot. **Legkézenfekvőbb eszköze: a szó.** A hazug szó: az Országot szavakkal megvallás, de tettekkel nem vállalás bűne.

Képmutatásuk csúcsosodik a Messiással szemben tanúsított magatartásukban. Világosan kellene látniok, hogy a Názáreti a Messiás; látják is, de vaknak tettetik magukat. (Jn 9,41) Színészi alakítással három esztendőn keresztül színészkedik tételüket: a Názáreti nem lehet Isten küldöttje! "Képmutatók! A föld és az ég arculatát meg tudjátok ítélni, és ezt az időt, hogyan nem tudjátok megítélni?". (Lk 12,56) Ha az írástudatlan Tizenkettő dokumentálva látta, Kivel áll szemben, az "írástudóknak" még inkább látniok kellett volna. Vakká színészkedték magukat.

E képmutatás sorsa - a Sátán népének sorsa. Az ura távollétében verekedő szolgát a megjövő úr a "képmutatók sorsában" részesíti, amely sírás és fogcsikorgatás. (Mt 24,51)

E képmutatók egész életükben arról álmodnak, hogy bemennek majd egyszer az életre, asztalhoz ülhetnek, kenyeret esznek az Isten Országában...s mégis bezáródik orruk előtt az ajtó. A színészkedő önbecsapás következményét megdöbbentő erővel rajzolja a Hegyi beszéd: "Nem megy be mindenki Isten Országába, akinek ajkán ott az 'Uram, Uram', hanem csak az, aki megteszi Mennyei Atyám akaratát. **Sokan** mondják majd nekem azon a napon: Nem a Te nevedben prófétáltunk, nem a Te nevedben üztünk ördögöket, és nem a Nevedben tettünk-e annyi csodát? S akkor ünnepélyesen kijelentem nekik: Sohasem is ismertelek titeket,

távozzatok tőlem törvényszegések elkövetői". (Mt 7,21-3) E kívülrekedtek megrökönyödése, céltalan bizonykodása színes rajzot kap Lukácsnál is: "Mondom nektek: sokan akarnak majd bemenni, de nem bírnak... válaszként ezt mondja nektek: Nem tudom, honnan valók vagytok. Akkor elkezdték mondani: előttem ettünk és ittunk, és utcáinkon tanítottál. Ő pedig ezt mondja nektek: nem tudom, honnan valók vagytok. Távozzatok tőlem..., s látjátok majd...magatokat kitaszítva onnan". (Lk 13,24-8)

c) Az eskü

Láttuk a cselekedettel, a metanoiával egybekötött szó pozitív, és a cselekedet és metanoia nélküli szó negatív jelentőségét. Kényes szerszám a szó, s **a Messiás nem hagyta útbaigazítás nélkül népét a szólásnak módját illetően sem.**

Az eskü rendeltetése minden kultúrkörben annak nyomatékozása, hogy az eskütmondó nem hazudik: úgy mondja, amit mond, ahogy tudja, ahogy gondolja. Esküdtek Istennek, esküdtek embernek. Esküvéssel tanúztak a hatóságok előtt is. A régi Szövetség népén belül is.*** (2Móz 22,7sköv.; 1Kir 8,31; 4Móz 5,11-31)

A Messiás ismerte az Ószövetség népét és annak stílusát. A nyomatékos beszéd egyik stíluseleme volt e népben az esküvel állítás. Isten is esküszik a maga népének, (Lk 1,73) népe is esküdött. Kaifás, a főpap az élő Istenre esketteti az összekötözött kezű Vádlottat, hogy feltétlenül kimondassa Vele, amiért halálra ítélt; Heródes is esküszik, hogy ennek alapján aztán prófétagyilkos legyen. (Mt 26,63; 14,7; Mk 6,23) Az eskü - szakrális beszéd; nagyobb a hitele, mint az eskü nélküli állításnak. Péter is csak eskü árán menekülhet meg a főpap házána udvarán: "És újból tagadta esküvel, hogy nem ismertem azt az embert...és akkor elkezdett átkozódni és esküdni, hogy nem ismertem azt az embert". (Mt 26,72.74; Mk 14,71) - A Messiás be akarta teljesíteni a törvényt. A be nem teljesített, a nem tökéletesített törvény megengedte, sőt megkövetelte az esküt. Csak a hamis esküt tiltotta. **A Messiás megtilt mindenféle esküt:** "Én pedig mondom nektek: egyáltalán ne esküdjél...". (Mt 5,33-6; 23,16-9) **Miért? Hogyan szolgálja ez a törvény-beteljesítést?**

Mindenekelőtt a hamis eskü felszámolásával; **ha népe nem esküdhetik, hamis eskü nélkül fog hazudni, ha hazudik. De többet is akart vele: igazat mondásra nevelni.** Az Ószövetség éppen az esküvel akarta szolgálni ezt, de a Messiásnak nagyon rosszak lehettek a tapasztalatai. Ezek alapján állíthatja, hogy az eskü a "Gonosztól" van. (Mt 5,37) Létét ugyanis annak köszönheti, hogy a választott nép tagjai hazudnak egymásnak. Ha nem lenne köztük hazugság, nem volna szükség az esküre. Nemcsak a hamis esküt akarja felszámolni. Az eskü tilalmával együtt törvénné teszi népében az igazatmondást is: "A ti szavatok pedig legyen: igen, igen; nem, nem". (Mt 5,37) Úgy tetszik, a Jakab-levél szövege közvetíti számunkra e mondat pontos tartalmát: "Legyen a ti igenetek igen, és a nemetek nem". (Jak 5,12) Azaz az Isten népében az egyszerű (minden eskü és bizonykodás nélküli) "igen" - jelentse feltétlenül azt a tartalmat, amit a kimondó gondol. Ugyanígy a "nem" is.

Lehetett még egy szempontja a Messiásnak az eskü megtiltásában. A békességszerzést adta feladatul övéinek: ha megkárosítanak valakit, engeszteljék ki a hatóság közbejötté nélkül is a kárvallottat; ha nekik okoznak kárt, bocsássanak meg a kárt okozónak. Azaz övéi nem mennek jogorvoslat céljából a hatóságok elé. **Az eskü megtiltásával segítséget akarhatott nyújtani** - erről az oldalról is - **az erő-nemalkalmazó békességszerzés megvalósításához:** azért sem fordulhatnak a hatóságokhoz, mert azok esküt kívánnak tőlük.

Az előző fejezetek során fény derült a messiási szeretet szóbeli megnyilvánulásaira is. Kitisztázódott, van-e lehetősége Isten népének "megszóló", korholó, sértő beszédekre (60a,b num). Csak **az igazatmondásra vonatkozó magatartását és tanítását kell még kitisztáznunk.**

73. IGAZATMONDÁS

a) Szeretet és igazság

Részletes elemzéssel megmutattuk, hogy Jézus ajkán az "alétheia" (igazság) részint lételméleti (Istenben az "Igazság" léttartalom is - 71f num), részint logikai fogalom (12a num). A szentháromsági értékviszonyoknak következtében tehát egyfelől maga az Isten **az Alétheia**, másfelől **mint logikai fogalom csupán az Országra vonatkozó ismereteket tartalmazza (17 num)**. A Pithagorasz-tétel is igazság, azaz a tétel tartalma megegyezik a valósággal. Tehát a valóságban úgy van minden, ahogy a tétel mondja: a befogókra emelt négyzetek területösszege valóban megegyezik az átfogóra emelt négyzet területével. De semmi értelme nem volna annak az állításnak, hogy a Pithagorasz-tételben kell imádkozni, avagy a Pithagorasz-tételt tenni kell. Annak sem volna semmi értelme, hogy e tétel szabaddá tesz vagy megszentel bennünket. De az Örömhírrrel, az igével tökéletesített törvénnyel azonosnak mondott igazság esetében (amely a valóságnak megfelelő képet rajzolja az Istenről, az emberről és kettőjük viszonyáról) már érthető, hogy szerinte kell imádkoznunk, és szerinte kell formálni életünket. Mondja is ezt Jézus Nikodémusnak az éjszakában, és a Szikharbeli asszonynak Jákob kútjánál. (Jn 3,21; 4,23-4) Szabaddá és szentté és Istenből valóvá is (Jn 8,32; 17,17.19; 18,37) tesz - **ez az igazság**. Mindez a Pithagorasz-tételről nem mondható el.

A messiási igazság - az Ősminta, a Küldetés és az Út igazsága. Az a messiási igazság, hogy a végső Ok (Abszolútum) - a Szeretet. Az az igazság, hogy a Szeretet emberré lett, s elhozta közénk a Szeretet Országát. Az az igazság, hogy asszimilálódva a Szeretethez, életünket arra kell felhasználni, hogy szeressünk. **A Szentháromság szeret, a Messiás szeret, övéinek is szeretniök kell tehát - ez az igazság.** A logikai értelmű jézusi igazság tehát e logikai igazság teljes terjedelmének egyetlen szelete csupán: mi az ember megmentődésének feltétele és útja? - Csak az erre adott választ tartalmazza **ez az igazság** (16 ab num). A logikai érték itt az etikai érték felé néz. Az etikai értékvalósításhoz szükséges igazság - ez a messiási igazság terjedelme csupán. Ennek a logikai igazságnak kell meghatároznia az etikai értékválasztást: ezért kell ezt az igazságot nemcsak tudni, hanem tenni is. (Jn 3,21)

A jézusi logikai igazságfogalom tehát nemcsak lételméleti tartalmú (Mi az, ami van?), hanem értékelméleti tartalmú (Milyen etikai értéket kell választanunk?) is.

b) Tévedés és hazugság

Az igazság fogalmával a tévedés fogalma áll szemben. Az Úr kevésszer dolgozik ezzel a fogalommal. Téved az, aki - esetleg minden jószándéka ellenére - nem képes a valóságot annak látni, ami. Méghozzá azt a nagy fontosságú valóságot, amelyet a Messiás "igazsága" tárgyaz. A tévedés tartalma ezek szerint: az Örömhírt nem Örömhírnek gondolni, a Messiás

igazságát nem igazságnak látni; végső soron: az igazságot nem igazságnak, a Messiást nem Messiásnak tekinteni. Bár bőven voltak olyanok, akik a Messiást nem fogadták el Messiásnak, és Örömhírét nem tekintették Örömhírnek, Jézus általában nem tekintette őket tévedésben levőknek; szemléletüket nem tévedésnek látta. Ellenfeleiről általában nem feltételezte a jószándékot: az igazság elfogadni akarását. Úgy látta őket, hogy nem vakok, hanem vakká teszik magukat. (Jn 9,39-41; Mt 16,3) **Csak a szadduceusok feltámadás-problematikájában látott tévedést;** tévedésük okát is megjelölte: tudatlanságukat a Szentírás és az Isten ereje tárgyában. (Mt 22,29; Mk 12,24-7) A kereszten függve azonban szóba állt azzal a gondolattal, hogy összes ellenfelei tévedésben vannak. (Lk 23,34)

Isten népe későbbi életére vonatkozóan azonban szélesebbnek látta a tévedés lehetőségét. A hazug próféták megtévesztő hatására sokan tévedésbe fognak esni mind az utolsó ítélet időpontja, mind az eljövendő Krisztus személye tekintetében. (Mt 24,4.5.11.24; Mk 13,5-6; Lk 21,8) Ezeken túlmenően azonban nem foglalkozott a tévedésekkel és a megtévesztettekkel. Annál inkább a megtévesztőkkel, akik nem tévedés alapján és erejében megtévesztők, hanem valami másnak az alapján. S ez a más: a hazugság. Bőven foglalkozott a hazugokkal, tehát a Sátánnal és a Sátán népével; s ezek magatartásával: a hazugsággal.

Aki hazudik, mást mond, mint amit tud, amit gondol.

Igazság	= adaequatio rei cum intellectu (a tudat tükrözi a valóságot),
Tévedés	= inadaequatio rei cum intellectu (a tudat nem tükrözi a valóságot),
Hazugság	= inadaequatio verbi cum intellectu (a szó nem tükrözi a tudatot),
Igazatmondás	= inadaequatio verbi cum intellectu (a szó tükrözi a tudatot).

E hazugságon belül nyilvánvalóan két válfaj különböztetendő meg: a tudat vagy tükrözi, vagy nem tükrözi a valóságot. Ha tükrözi - a szokásos hazugsággal van dolgunk. Lehetséges azonban az is; hogy a hazudónak a tudata nem tükrözi a valóságot, és ez esetben előfordulhat, hogy valaki hazudni akarva akaratlanul az igazságot mondja: igazat hazudik. A hazugság tehát tartalmazhat igazságot és tévedést; s ugyanígy az igazatmondás is tartalmazhatja mind a kettőt.

Behelyettesítve mindezt a messiási igazságfogalomba:

- a) (igazságot és) **igazat mond** - messiási szűkítésben - aki azt gondolja és állítja, hogy szeretni kell;
- b) **téved**, aki azt gondolja és állítja, hogy nem kell szeretni;
- c) **hazudik**, aki azt állítja, hogy nem kell szeretni, bár tudja, hogy szeretni kell;
- d) Teljesség kedvéért megemlíjtük a negyedik - alighanem irreális - változatot is: **hazudik**, aki azt állítja, hogy szeretni kell, bár úgy tudja, hogy nem kell.

E négy magatartás minősítése:

- a) = objektíve és szubjektíve országbeli,
- b) = objektíve sátáni, szubjektíve országbeli,
- c) = objektíve és szubjektíve sátáni,
- d) = objektíve országbeli, szubjektíve sátáni.

A tévedő (b) számíthat Isten irgalmára, objektíve sátáni magatartása ellenére is: "Atyám, bocsáss meg nekik, mert nem tudják, mit cselekszenek". (Lk 23,34) Ezzel szemben a hazug (c) szembe kerül meggyőződésével, és így elköveti a megbocsájthatatlan, mert a metanoiát kizáró, az Isten, az Igazság Lelke elleni, a **megmaradó** (Jn 9,41) bűnt. E hazug megátalkodik Isten ellenében, s ezért a Sátán népe. A d)-változatú hazug a hazugság útján jut el az igazsághoz: szeretni kell. Lélektanilag képtelenség, mert a nagy dolgokban való hazugsággal mindenképpen együttjáró rossz lelkiismeretből nem születhetik meg az áldozatos szeretet életalakítása. Ennek következtében hazugsággal senki sem juthat el arra a meggyőződésre, hogy a szeretetre kell reá tennie életét. Ezért irreális ez a d)-változat.

A jézusi hazugságfogalom - kontráriuma a maga igazságfogalmának. Majd utolsó könyvünkben vizsgáljuk meg közelebbről (123 num). A Sátán nincs tévedésben. Tudata tükrözi a valóságot. Szava azonban nem tükrözi a maga tudatát. Nem téved, hanem hazugsággal megtéveszt. Nem hazudik azonban mindenben. A messiási igazság tárgykörében téveszt meg. Mégpedig úgy, hogy más eszményt állít a messiási szeretet helyébe. A Sátán hazugsága ezek szerint nem azonos az inadaequatio totalis verbi cum intellectu-val. **A Sátán sok mindenben igazat mondhat, de hazudik az Örömhír tárgyában.** A sátáni hazugság csak inadaequatio partialis. A szeretet örömhírével szemben más örömhírt kínál fel az embernek. Ez a Sátán hazugsága. És pontosan ez az a hazugság, amely összeegyeztethetetlen a Messiással s az Ő igazságával. A Messiás igazsága: szeretni kell! A Sátán hazugsága: ennek a megtagadása.

c) Összintés

Fejezetünk elején említettük (71a num), hogy a hagyományos keresztény értékrend a szeretet mellé odaállítja az igazatmondás értékét, hiszen a hazugságot jellemzően sátáni magatartásnak tudja. Erkölcsi követelménynek ismeri fel, hogy jelrendszerünk, s így mindenekelőtt beszédünk, tükrözze a tudatunkban levő tartalmakat. Ez a követelmény a keresztény tudat számára igen súlyos problémákat okoz, mert **időnként éppen lelkiismereti okokból lehetetlen - erkölcsileg lehetetlen - nem hazudnunk, mégis bűnnek kell tartanunk, ha hazudunk.** A kínzó ellentmondást azzal tudtuk csak feloldani, hogy törekednünk kell ilyen esetekben arra, hogy legalább forma szerint mondjunk szavainkkal igazat, miközben másokat megtévesztünk (reservatio mentalis).

A hagyományos keresztény értékrend igazatmondási eszménye: adaequatio totalis verbi cum intellectu. A csak Örömhír-tárgyban hazudó Sátán magatartása viszont az inadaequatio partialis, és nem az inadaequatio totalis. A hagyományos keresztény eszmény és a sátáni magatartás tehát nem egyszerű ellentmondásai egymásnak.

A Dekalógus VIII. parancsa nem az inadaequatio totalis-t tiltja. Mit tilt? "Ne tégy hamis bizonyosságot!" (ψευδο-μαρτυρειν = pszeudo-martüreín) (Mt 19,18; Mk 10,19; Lk 18,20). Teljesebb ószövetségi megfogalmazásban: "Ne tégy a te felebarátod ellen hazug bizonyosságot!". (2Móz 20,16; 5Móz 5,20) Ez az a hazugság, amely szennyessé teszi az embert Isten szemében. (Mt 15,19) Azaz nem szabad felebarátom életére, élettársára, javaira támadnom - sem cselekedetekkel (V-VII), sem hamis tanúzással (VIII); sőt gondolatban sem törhetek javai ellen (IX-X). Nem az inadaequatio totalis tiltatik tehát a Dekalógus VIII. parancsának szövegében, hanem csupán az az inadaequatio verbi cum intellectu tiltatik, amely kárt okoz felebarátomnak. Tehát csak az inadaequatio partialis bizonyul bűnös sátáni magatartásnak.

Ezért az igazatmondás fogalmában különböztetnünk kell a "totalis" és "partialis" alapján. Más az őszinteség fogalma (adaequatio totalis), és más az igazatmondás fogalma (adaequatio partialis). Ez utóbbi azt az igazatmondást jelöli, amelyet nem a felebarát kára, hanem annak java határoz meg. - Ugyanígy különböztetnünk kell az inadaequatio fogalmában is. Más az inadaequatio totalis, azaz a mindenben hazudás, és más a csupán a felebarát java ellen, tehát a szeretet ellenében dolgozó hazudás (inadaequatio partialis). Az első: a mindenféle hazugság; a második: a sátáni hazugság. Az inadaequatio egész területének két fele van tehát: a specifikusan sátáni, **a kárt okozó hazugság** - ez az egyik fele; és **a kárt nem okozó hazugság** - a hazugság nem specifikusan sátáni fele.

A felebarát java szempontjából hat változat lehetséges tehát. Másképpen ítéli meg ezeket az adaequatio totalis, tehát az őszinteség eszménye, és másképpen az adaequatio partialis, azaz a messiási igazságot-igazat mondás eszménye.

		Adaequatio totalis partialis (őszinteség)	Adaequatio
1) igazat mondó	segítés	IGEN	IGEN
2)	ártás	(ne!)	NE!
3)	haszontalanság	(ne!)	NE!
4) hazugságot mondó	segítés	NE!	IGEN
5)	ártás	NE!	NE!
6)	haszontalanság	NE!	NE!

Az őszinteség eszménye elutasítja az utolsó három, s magáénak vallja az első három magatartást, bár a 2. és 3. változat ellen tiltakoznia kell - de egyéb erényekre és nem az őszinteségre hivatkozva. A messiási igazatmondás eszménye csak a hazugság 5. és 6. változata ellen tiltakozik, a 4. változatra igent mond, mégpedig éppen a szeretetre hivatkozva. Az igazatmondás 2. és 3. változata ellen pedig nem egyéb erények, hanem a messiási igazatmondás erénye nevében tiltakozik, hiszen az mondja az igazat, aki a szeretetet szolgálja a szavaival.

Az őszinteség eszménye tehát egyaránt elutasítja az ártó hazugságot is és a nem ártót is. A Messiás igazságát mondó igazatmondási eszmény ennél szűkebb értelmű. Ha a Dekalógus tiltja azt a hazugságot, amely ártó, **a Messiás tiltja azt a hazugságot, amely kárt okoz, és azt is, amely nem a szeretetet szolgálja.** Az a szó felel meg a messiási igazatmondás eszményének, amely az ember végső javát, azaz a szeretetet szolgálja. Az őszinteség csak annyiban lehet messiási eszmény, amennyiben a szeretetet szolgálja, amennyiben egyebet szolgál, annyiban nem. Az őszinteség állhat a gyűlölet, az ártás szolgálatában is.

Nem is volt külön szava az őszinteségre. A nyíltan szólás (parrészia) - a nem konspirálva tanítást, és nem az őszinteséget jelöli (14c num). **Az őszinteség kérdésével nem is foglalkozott. Magatartása azonban egyértelműen tükrözni látszik állásfoglalását.**

d) Jézus gyakorlata

Minden olyan esetben, amikor Önmagát "igazmondónak" állította, az Ország főbenjáró tartalmairól beszélt: Ő a Világ Világossága, az Élet és az Ítélet Ura. (Jn 8,14.16; 5,31-2)

Igazat mond, amikor ezeket állítja Önmagáról. Meghatározást is ad arról, ki az igazmondó: "Aki maga magától beszél, az a saját dicsőségét keresi; de aki annak a dicsőségét keresi, aki küldte őt, az az igazmondó". (Jn 7,18) Az igazat mondó ember tehát elkötelezettje az Isten ügyének. Az igazat mondó ember - elkötelezettje a szeretet ügyének. Az Atyát is, mint a Fiút az Ország ígéire megtanító Atyát - mondja igazat mondónak. (Jn 8,26) Csak két ízben használta az "aléthész" (igazat mondó) szót országbeli tárgyon kívüli megállapításokra: a Szikar-beli asszony egy kijelentése és egy közmondás minősül igazat mondónak. (Jn 4,18.37)

Az adaequatio totalis-ban foglalt őszinteség nem messiási eszmény. Igaz, hogy konspirációmentesen (nyíltan) tanított, de nem beszélt mindig nyíltan; olykor még tanítványaihoz is csak példabeszédekben szólt, mert tekintettel kellett lennie arra a tudat-átalakulási folyamatra, amely csak a lélektani törvényszerűségek jegyében folyhatott le bennük és nem ugrásszerűen (14c num). **Nem mondhatott el nekik mindig mindent.** Még "lefordítva" (8b num) is adagolnia kellett, amit közölni akart velük Isten titkainak kimeríthetetlen gazdagságából, mert nem voltak még "elég erősek". (Jn 16,12) Ez a tényállás azonban még csak közelíti a szóban forgó őszinteségproblémát.

Nem előadásokat tartott, beszélgetéseket folytatott akár a Tizenkettővel, akár az ellenséges vagy nem ellenséges többiekkel. Ezzel együttjárt, hogy kérdéseket kapott. **Mérlegelnie kellett, mit feleljen.** Ellenséges környezetben több ízben óvatos, burkolt, az egyenes választ megkerülő feleleteket adott. Nem tehetett másképpen, mert nemegyszer csak azért érdeklődtek ki- és mivolta felől, hogy feleletét vádanyagként használhassák fel. (Jn 8,25; 10,24-5) A szenvedés előtti napokban a templom megtisztítás után kereken meg is tagadja a választ a főpapoknak és a véneknek: "Én sem mondom meg nektek..." - kérdésük pedig főben járó tartalmat érint: Honnan van a hatalma?. (Mt 21,27; Mk 11,33; Lk 20,8) Tanítványainak sohasem adott ilyen választ. Nem kötötte feltételhez kérdéseik megválaszolását. Barátainak tekintette őket, és éppen ezért "mindent tudtul adott nekik, amit Atyjától hallott". (Jn 15,15)

És mégis...! Vannak a Messiásnak válaszai, amelyeket a mindent tudtul adás és őszinteség tekintetében közelebből meg kell vizsgálnunk. **A tanítványok kérdésére** - a vakon született ember vétkezett-e avagy a szülei vétkeztek - **adott válasza nem teljes.** A tanítványok megmaradhatnak a válasz után is korábbi koncepciójukban, s hihetik továbbra is, hogy Isten keze közvetlenül benne van ebben a vakon születésben, mégpedig éppen abból a célból, hogy a Messiásnak legyen majd mit meggyógyítania. (Jn 9,3) Ebben az esetben a Messiás nem érezte a helyzetet alkalmasnak elmondani, hogy Isten általában nem közvetlen oka senki vakon születésének, vakságának.

Ha csak **általában** nem közvetlen oka, akkor olykor közvetlen oka. Lukács arról számol be, hogy Pál Damaszkusz kapuja előtt a neki megjelenő Jézus fényének dicsőségétől megvakul; (Csel 22,11) hasonlóképpen megvakítja az Úr keze Elimász mágust is Ciprusban. (Csel 13,8)

Egy másik szituáció: a tanítványok érdeklődnek a második eljövétel időpontjáról. Azt válaszolja nekik, hogy ezt **Ő sem tudja, csak az Atya.** A Fiúnak ezt tudnia kell. Az Emberfiának nem feltétlenül. Ennek tudása beletartozhatott volna abba a tudásanyag-csomagba, amelyet "kiüresített" magából a megtestesülő Fiú. (Fil 2,7) Ha nem tartozott bele ebbe a csomagba, ha tehát tudta az időpontot, s nem akarta azt közölni a tanítványokkal, megmagyarázhatta volna nekik, hogy miért akarja ezt az időpontot titokban tartani. Elmagyarázhatta volna övéinek, hogy a dátum közlése mennyire negatív hatású lenne. Ha ugyanis közeli a dátum, ennek tudomásul vétele elfagyasztaná bennük azt a szorgos, munkás igyekezetet, amelynek talajában akarná istengyermeki életünket kivirágoztatni. Ha nagyon

messzi jövőbe mutat a dátum, érdektelenséget eredményezhet. Pozitív hatású csak az lehet, ha a dátum bizonytalan marad. Mindezt nem magyarázta el. Minden bizonnyal tudta, miért. A szülő is tudja, hogy válaszolnia kell kérdező gyermekének. **Nem jó pedagógia ezt mondani: gyermekem nem válnék javadra, ha felelnék arra, amit kérdezel.** Jézus is elkerülte ezt a megoldást, ha tehetette.

Reservatio mentalis-szal élt? A zárójelbe tett szavakat ki nem mondva belegondolta a mondatba: "De azt a napot, vagy azt az órát senki sem tudja, a mennyei angyalok sem, a Fiú sem (**szerzett, emberi tudásával**), hanem csak az Atya"? (Mk 13,32) Lehet. Ez esetben azonban - éppen e reservatio mentalis miatt - sokkal alkalmasabb lett volna "az Emberfia sem" fogalmazás. Ez az utóbbi fogalmazás akkor reservatio mentalis, ha Jézus tudja az időpontot, de tudásának forrása a maga Fiú volta, azaz a maga isteni tudása; tehát ha az időpontot Jézus mint Emberfia nem tudja, hanem csak mint Fiú tudja.

Egy újabb szituáció: mennybemenetelkor a tanítványok megkérdezik, mikor óhajtja Jézus helyreállítani Zsidóország régi politikai függetlenségét. Nos, itt minden dogmatikai meggondolás nélkül is világos, hogy semmikor. Jézus nem foglalkozik politikával, evilági országok függetlenítésével. Gyülekezete majdani vezetőinek sem ad ilyen megbízatást, a Szentleket sem küldi ezzel a feladatkörrel. Úgy gondolja, hogy lesz idő, amikor azok, akik Isten népének nevezik magukat, ezt megértik. Azt is tudja, három esztendő megannyi tapasztalatából, nemrégiben az emmauszi tanítványok szavából is, (Lk 24,21) hogy ez a megértés a tanítványoknál még késik, egyelőre reménytelen is. Hiába mondaná nekik, nem képesek még erre a tudat-átformálásra. Ha magyarázni kezdené ezt a semmikort, csak szomorúvá és reménytelenné tenné az órát, amelyet öröm- és reményteljesnek akar; azon az alapon, hogy hamarosan nagy dolog történik, jön a Lélek és indul Ábrahám és Izrael ügye új nagy hódító munkára, és Sionhoz jönnek majd mind a nemzetek. (Iz 2,2-3) Ha mégis magyarázni kezdene, örömtelenné és reménytelenné tenné a tanítványok számára a búcsúzás óráját. Így születik meg válasza, melyet meghatároz a szeretet. A válasz nem veszi el az örömet, nem veszi el a reményt. **Elüti tehát a kérdést, alkalmazva ezúttal a fentebb említett nem jó pedagógiát.**

Isteni és emberi tudásával egyaránt tudja, hogy országhatárok tologatásával sohasem fog foglalkozni a Lélek. Most nem mondja, hogy ezt csak az Atya tudja, Ő nem. A tanítványok pedig kénytelenek tudomásul venni, hogy ezt az őket mindenekfelett és előtt érdeklő időpontot nem köti az orrukra. Kénytelenek tudomásul venni: "Nem a ti dolgotok tudni az időket vagy alkalmakat, melyeket az Atya saját rendelkezési körébe utalt". (Csel 1,7) A tanítványok ugyanúgy fogadhatják ezt a választ, mint a második érkezésre vonatkozót: talán ezt is csak az Atya tudja.

Az sincs kizárva, hogy a tanítványok tudatában az Emberfia második eljövetele és Izrael királyságának helyreállítása szétválaszthatatlanul egybekapcsolódott; hogy az elsőnek az időpontja azonos számukra a másodiknak az időpontjával. A tanítványok tapasztalhatják, hogy falba ütköznek, nem kapnak információt. Úgy tetszik, Jézus nem is ad módot nekik a reflektálásra, mert szavait a "hanem" szóval folytatva arra irányítja figyelmüket, ami az ő dolguk: fogadni a Szentlélek erejét és tanúi lenni a Messiásnak a föld határáig. Ők pedig közben gondolhatják, hogy majd ennek során fog megvalósulni az, amivel tele a lelkük. Ha ők nem, hát a következő nemzedék majd megérti, hogy valóban semmi dolguk Zsidóország helyreállításával.

Jézus itt biztosan nem élt reservatio mentalis-szal. Ezt a mondatot nehéz lenne zárójelbe tenni (azaz ki nem mondott, de gondolt) szavakkal úgy alakítani, hogy tükrözze azt, ami Jézus tudatában volt, amikor válaszolt. Aligha Izrael üdvtörténeti folytatására, az Egyházra gondolt. Aligha a napjainkban helyreállt izraeli államiságra gondolt. Talán Izrael népének mint népnek megtérésére gondolt, valamely politikai vagy nempolitikai természetű fordulat alkalmából? Nagyon nem valószínű. Egész mondatát a választ adni nem akarás fogalmazza olyanná - amilyenné. Jézus nem tükrözi tanítványai elé a maga tudatában élő választ. **Újfent nem őszinte. Magatartását nem az őszinteség, hanem az Ország ügye, a szeretet irányítja.**

Az őszinteség követelményén tehát túltette magát a Messiás, amikor az Ország ügye, a szeretet úgy követelte. Túltette magát akkor is, ha legbensőbb környezetéről volt szó, ha barátai álltak Vele szemben. Ha a szeretet úgy kívánja, elrejtje gondolatait barátai előtt. Még tovább megy e tekintetben, ha nem a barátairól van szó. A fenti válaszok mellébeszélő jellegűek. **Nem** (a meg sem állapítható és talán nem is lehetséges) **reservatio mentalis igazolja e megtévesztő válaszokat, hanem a Messiásnak a tanítványok iránt érzett felelőssége, szeretete.**

Nem a baráti kör, nem a tanítványok, hanem rokonai biztatják, hogy menjen fel Judeába. (Jn 7,1-13) Jézus válasza: **"Ti felmentek az ünnepre; én nem (ουκ = uk), ill. még nem (ουπω = upó) - megyek fel erre az ünnepre"**. Majd "amikor pedig rokonai fölmentek az ünnepre, akkor ő is fölment, nem nyilvánosan, hanem olyan titokbanformán...S amikor az ünnep már feletáján tartott, Jézus fölment a templomba és tanított". (Jn 7,8.10.14) A szóban forgó sátorosünnep nyolc napon át tartott. Jézus megindokolja, miért utasítja el rokonai biztatását: még nincs itt az ideje, hogy meghaljon. (Jn 7,6-8) Ha okfejtését az "emberi tudásom alapján" (gondolt, de ki nem mondott) szavakkal adná elő, a megtévesztés szándéka akkor is tökéletes, és az őszinteség erénye ismét súlyos csorbát szenved. Ez alkalommal meg akarta téveszteni rokonait. Mert jól tudta (egyetlen személyi tudásával), hogy alkalmas-e céljai szempontjából a zarándoktömeggel együtt felmenni. Úgy látta, hogy nem alkalmas (108e num). Sőt, azt akarta, hogy úgy tudják, hogy nem megy fel az ünnepre. Hiszen fél év választja el csupán az utolsó és végzetes jeruzsálemi úttól, nem akarta siettetni az eseményeket. A mellette és ellene gyülekező erőket egyaránt nyugtatni akarta e megtévesztéssel, a nyilvános zarándoklatokban való részvétel mellőzésével. Az Általa választott óvatos megoldás is, hajszaál híja, letartóztatással végződött. (Jn 7,32.44-5) A "még nem" szövegváltozat sem menti fel Jézust az őszintétlenség vádjá alól. Ez a fogalmazás is ugyanazt a tájékoztatást akarja adni: nem lesz ott az ünnepen.

Összefoglalhatunk. Ellenfeleit rejtjelesen, példabeszédekben tanította, és tekintettel volt övéi tudatfejlődésére is. A vakon született ember kapcsán csak egy lépést tett előre az Isten általános közvetlen oki szerepének megtagadása felé. A teljes lépést nem tette meg, mert tekintettel volt az Isten általános közvetlen oki szerepében hívő s az ebben a hitben nevelkedő-élő tudatukra. A parúzia, Izrael helyreállítása és a sátorosünnepi felmenetel időpontjaira adott választ ismét meghatározta a kérdezők tudatának figyelembevételével. A gyors messiási győzelem reményében élnek - tanításai ellenére is. **Kénytelen eltagadni** előttiük felmenetelét, Zsidóország helyre nem állítását és a parúzia ezer esztendőkre nyúló messziségét. **Miért kénytelen? Azért, mert szereti őket.** Így tudja megtartani őket azon az Úton, amelynek későbbi szakaszain már nem lesz számukra nélkülözhetetlenül fontos a gyors messiási győzelem, Zsidóország helyreállítása és a parúziának saját életük idejére esése.

Ha Jézus magyarázza övéinek, hogy a betegségben általában nincs közvetlen oki szerepe Istennek, megzavarodnak hűségükben. Ha elmondja nekik, hogy sohasem fogja helyreállítani

Zsidóországot, hogy a parúziára saját életük során ne számítsanak, olyan terhet rak rájuk, amelytől összezsugorlanak. Nem volt más választása. **Ha az őszinteség erényét gyakorolja, tönkreteszi őket.** Nem akarta tönkretenni őket, a szeretet erényét gyakorolta, és éppen ezért nem volt őszinte hozzájuk. Aki szeret, annak pedagógiával kell élnie. A felvilágosítás nem egyetlen eszköze a pedagógiának; a felvilágosítás nem mindig szolgálja a szeretetet.

e) Csúcsérték-e az őszinteség?

Csak a Messiás által tanított igazság és az ettől megszabott jelentéstartalmú igazatmondás van harmóniában az ugyancsak Általa tanított és az Ország legfőbb értékévé és törvényévé tett szeretettel. Az őszinteség nem! **Az igazság ugyanis nem más, minthogy életünket a Szentháromságból való szeretetnek kell meghatároznia.** S éppen ezért az mondja valójában az igazat, aki ezt a tételt mondja-vallja életének minden szavával. Ezt az igazságot megtagadni egyet jelent az Ország ügyének, a szeretetnek, a megtagadásával is. Ezt a tételt kell szolgálnia - szavainknak is.

A Messiás koncepciója kielégíti az értékelmélet alapvető követelményét: az ellentmondás-mentességet. Kielégíti azt a követelményt, hogy a piramis alakú értékrendszer csúcsán egyetlen érték álljon, és minden egyéb érték attól kapja értékességét, hogy ezt a legfőbb értéket szolgálja. A Messiás koncepciójában az igazság (alétheia) nem társ-csúcsértéke a szeretetnek, s így az igazatmondás sem az. Az igazság - csupán tanítás-tétel a szeretetről mint csúcsértékről; s éppen ezért a szeretet éppen ennek a tanításnak a megvalósításával egyenlő. Mondhatnók: az igazság statikus, a szeretet dinamikus. Az első - merőben tudattartalom; a második - magatartásokban kibontakozó, tudaton kívül is létező élet. Az igazatmondás magatartása pedig - a szeretet egyik nagyon jelentős és alapvető szolgálati formája. E szolgálati forma legsajátosabb megnyilvánulása: az igehirdetés. De értéket képvisel minden megnyilatkozás, amely szeretetünkről tesz bizonyosságot embertársaink előtt.

Az őszinteség jelentéstartalmú igazatmondás nemcsak a Messiás értékelméletének nem lehet csúcsértéke (74e num). **Semmiféle értékelméletnek sem lehet csúcsértéke.** Hogy a "társ-csúcsérték" ellentmondásos fogalom és termeli az ellentmondásokat - ez nyilvánvalóan tapasztalati tény. Sűrűn előfordul: valamit feltétlenül meg kell tennem, és ugyanezt a valamit feltétlenül titokban kell tartanom. Rám kérdeznek. Nem egy esetben a válaszmegtagadás, a mellébeszélés is egyet jelent a titok elárulásával. **A "társ-csúcsérték"-konceptió esetén** - ha megkérdeznek - **mindenképpen vétkezni kell; vagy őszintétlenséggel, vagy a titok elárulásával.** Ez a rossz értékelmélet gyakorlati próbája. Az igazatmondás nem lehet társ-csúcsérték.

De csúcsérték sem lehet. Ha odatesszük a szeretet helyébe csúcsértéknek, Jézusnak el kell keserítenie a tanítványokat a búcsúzás órájában, az utolsó őszön el kell hagynia a sátorosünnepi tanítást; azaz lehetetlenítené Jézus ügyét. Ha bármi más csúcsértéknek (pl. a jusztíciának) tesszük a helyére, akkor bármikor és bárkinek kész vádanyagot kell átadnunk önmagunkról, és semmi közünk sem lehet a kigyó okosságának intenzitásához. (Mt 10,16) Enélkül pedig lehetetlenülünk, bármely ügyet szolgálunk is, hiszen **kérdés esetén ellenfeleinknek bármikor ki kell szolgálatnunk ügyünket.** A csúcsértékké tett őszinteség fejetetejére állít bármely ügyet.

Szeretetlenséget is szül: nehéz vajúadásban gyöttrődő anyának pl. az orvos **őszintén** megmondja, hogy számítson reá, hogy ájultató gyötrelmei még 20-30 órát is eltarthatnak. De nemcsak szeretetlenséget eredményez. **Aljasságot is.** Fogolytársaink előtt méltán erkölcsi halottá leszünk, ha ellenségünkkel szemben gyakoroljuk az őszinteség erényét; pedig a nem válaszolás nem mindig lehetséges és ezért már ez a nem válaszolás is egyet jelenthet az "árulással". Ha ily helyzetben mégis magatartásunk csúcsértékévé tennők az őszinteséget, **a legsúlyosabb meghasonlásba kerülnénk a velünk egy ügyet képviselőkkel, és ennek folytán önmagunkkal is.**

De hát nem az őszinteség a végső feltétele a társadalom fennmaradásának, az emberek közötti bizalomnak? Nem. Minden ember képvisel valamiféle ügyet, leggyengébb esetben: személyes érdekeinek ügyét. Semmiféle ügyet sem szolgáltatunk ki hiszékenységünknek. Ha valami lépést teszünk ügyünk érdekében, nem ellenőrizetlen bemondások alapján tesszük lépéseinket. Előbb megbizonyosodunk és utána cselekszünk. Nagyon felelőtlenek vagyunk önmagunkkal, családukkal, bármily kicsiny vagy nagy ránk bízott ügyel-közösséggel szemben, ha kiszolgáltatjuk azt az ellenkező ügyeket képviselők megtévesztési szándékainak.

A Messiáshoz nem tartozók, az Ő ügyével szembenálló ügyek képviselői egyébként vallják az ellenség megtévesztésének szükséges és feltétlenül gyakorlandó voltát - ártó szándékkal is. Nemegyszer vállalják ennek elméleti igazolását is. Az ellenséget - mondják - úgy kell tönkre tenni, ahogy lehet: ha akasztani lehet, miért ne lehetne hazugul vádolni? Ugyanakkor Isten népén számon kéri ez az ellenség az őszinteség erényét, hogy ennek alapján eljárást indíthasson ellene. Teljes kettős könyvelés folyik e tekintetben evilág fiainak a körében. Egyfelől az őszinteség követelményét hangoztatják, másfelől szervezeteket tartanak fenn, melyeknek célja ellenfeleik megtévesztése. **Az őszinteséget, mint csúcsértéket elutasító Messiásnak azonban semmi köze ehhez a machiavellizmushoz.**

Ahogy az őszinteség nem lehet csúcsérték, a diszkrécióknak nevezett titoktartás sem lehet csúcsérték. Mindig mérlegelnünk kell, hogy egy adott esetben mivel szolgálom inkább a szeretetet: titoktartással vagy a titok elárulásával.

f) A cél szentté tevő ereje

Az ember nem képes remény nélkül élni, tehát nem is akarhat mindörökké beletörődni a machiavellizmus "realizmusába"; abba, hogy az ember mindig farkas maradjon az ember számára. Az olyannyira óhajtott "bizalmat" azonban nem az őszinteség csúcsértékének irrealizmusa, hanem a messiási igazatmondás hozhatja meg az emberiség számára. Az őszinteség és az ezzel kapcsolódó bizalom követelménye ugyanis azt célozza, hogy szavával ne legyen az ember az ember farkasa, hogy **szavunk ne a másik ember vesztét szolgálja.**

Az Örömhír e tekintetben is a legnagyobb ígéret. Miért? Azért, mert az Isten népe nem érdekcsoport; azaz ügye nem zár ki senkit, tábora nyitott mindenki felé. Az Isten népe nem aktív ellenség senki számára; azok számára sem, akiknek passzív értelemben ellensége. Az Isten népe nem ismeri a vevést, csak az adni akarást. **Mindezek következtében soha olyan szót nem fog mondani, amivel másnak kárt akarna okozni.** Szavai csak a mindenkit megmenteni akarás messiási céljának szolgálatában állhatnak, tetteik kíséreteképpen.

Isten népe - ha eltér az őszinteség követelményétől - senkinek sem árt vele; csak véd vele egy ügyet, amely senki ellen sem irányul, sőt, mindenkinek a javát akarja szolgálni. Ha eltér e követelménytől, pedagógusként jár el: azt mondja, amit a szeretet diktál, ami építi a

Szeretet Országát. Így kell tennie, mert szavai alapján is meg fogja ítélni őt az Eljövendő: hogy ti. az Isten ügyét szolgálták-e?

Ez a pedagógia azonban sohasem jelentheti a messiási igazság megtagadását. Nem, mert ennek az igazságnak a megvallása feltétlen feltétel az Országban; a "Szeretni kell!" igazság a csúcserték (a szeretet) teljesítésének az alapja. Aki ezt az igazatmondást kiiktatja életéből, azt az Eljövendő is kiiktatja az Életből: "Aki engem megtagad az emberek előtt, én is megtagadom őt Mennyei Atyám előtt". (Mt 10,33)

Mindezek alapján állítanunk kell: az **Isten népe** nem "hazudik", hanem **feltétlenül "igazat" mond a messiási igazság tárgyában**, amelyet három tételben foglalunk össze:

- a) Van Isten és Ő a Szeretet;
- b) Van Egyház (azaz Isten közössége az emberrel), arra a célra rendelve, hogy szeressen;
- c) Van - senki embert ki nem hagyó és csak adást, nemütést és szolgálzerepet tartalmazó - szeretetparancs. E három tétel egybefoglalja az Istentől-Emberig érő szeretet három közösségét (132b num ábrája).

Isten népe **ehhez a három igazsághoz akkor is ragaszkodik, ha ragaszkodásáért életével kell fizetnie.** A rosszakaratú, az illetéktelen, a felelőtlenül pletykáló, a bármely értelmű kiskorú előtt sem fogja ezeket megtagadni. Ha alkalmas a helyzet, meg is fogja vallani előttük. **Mindent azonban nem fog az orrukra kötni, amit kérdeznek tőle.** Nem, mert védenie kell a rosszakaratúakkal, az illetéktelenekkel, a pletykálókkal szemben az ügyet, amelyet képvisel. Ugyanúgy, ahogy a maga kitérő válaszaival a Messiás is tette. Válaszaiban sohasem mentheti fel magát az őszinteség helyére álló "pedagógia" követelményei alól - különösen a "kiskorúakkal" szemben. "Erejükhez" (Jn 16,12) mérten fogja megfogalmazni válaszait.

Az őszinteség tiszteletében felnőtt ember még mindig aggódva kérheti: **de hát akkor a cél szentté teheti az eszközöket?** E kérdés előfeltevéseket tartalmaz: van értékes (szent) cél; vannak nem értékes (nem szent) magatartások; nem értékes magatartások is akarnak értékes célt szolgálni; a nem értékes magatartásokat nem teheti értékessé az, hogy értékes célok szolgálatába állítjuk őket.

Amennyiben az etikai cél az ember egygyéválása a Szeretettel, akkor ebből nyilvánvaló, hogy **ezt a célt csak a szeretet magatartásai képesek szolgálni; a szeretettel ellenkezésben levő magatartások nem.** Ez annyit jelent, hogy a cél ismerete nélkül nem tudom megállapítani, hogy egy magatartás etikailag értékes-e vagy sem. Kizárólag a cél határozhatja meg, hogy egy cselekedet értékes, szent-e, avagy sem. Továbbá az is nyilvánvaló, hogy nem értékes (=nem célt szolgáló) cselekedetek (eszközök) nem szolgálhatják az értéket, a célt. Azaz a szóban forgó "eszköz" nemcsak hogy nem lesz "szentté" e szolgálat következtében; hanem nincs is ilyen szolgálat: a nem értékes eszköz képtelen az érték, a "cél" szolgálatára (38b num).

Az őszinteség nem cél, tehát csak eszköz, tehát önmagában nincs még etikai értéke. Hogy az őszinteség tudattükrözése értékes eszköz-e, azt kizárólag abból állapíthatjuk meg, hogy szolgálja-e a célt. Nyilvánvaló, hogy szolgálhatja is a célt, a szeretetet; és árthat is neki. Az

őszinteség hiány tudattükrözés-hiány. Amikor ártott volna az őszinte tudattükrözés, Jézus nem tükrözte a maga tudattartalmát sem barátainak, sem passzív értelemben értett ellenségeinek.

A szeretet a végső érték, és nem az őszinteség. **A Szentháromságban**, a teljes látás világában természetesen az őszinteség elmaradhatatlan velejárója a szeretetnek. A földi Isten Országában azonban a végső értéké emelt őszinteség lehetetlenné teszi a szeretetet. Az így módon adódó őszinteség hiánynak azonban semmi köze sincs a machiavellizmushoz. Semmi köze ahhoz az elmélethez, amely szerint a jó célt szabad rossz eszközökkel szolgálni. Mert a cselekedetek a céltól kapják erkölcsiségüket. Szent az az eszköz, amely a célt szolgálja. A messiási etika esetében: szent az az eszköz, amely a szeretetet szolgálja. Csak a cél teheti tehát szentté az eszközt:

ha az őszinteség a szeretetet szolgálja - szent;
ha a hiánya a szeretetet szolgálja - szent;
ha az őszinteség a másik kárára van - nem szent;
ha a hiánya a másik kárára van - nem szent.

Őszinteség és őszinteség hiány olyan eszközök, amelyeket csak a cél tehet szentté. Így van ez, mert nem az őszinteség az emberi etikai cél.

Az Isten képére és hasonlatosságára és az Isten számára megteremtett ember erkölcsi tudata mindig vétót fog jelezni, ha nem a fentiekből következő adáserkölcstételik meg célnak. Erkölcsi tudatunk ugyanis erkölcstelennek minősíti mindazt, ami az ember, ami a szeretet ellen való. És vétót emel: nem szabad olyan eszközöket használni, amelyek emberellenesek. A szóban forgó kérdőmondat (De hát a cél szentté teheti az eszközöket?) az eszköz méltatlansága ellen lázad. Valójában azt a célt kellene megkérdőjeleznie, amely igénybe képes venni emberellenes eszközöket. **A célban van a hiba, amikor ily eszközök egyáltalán szóba kerülhetnek.** Nem is az emberi erkölcs, hanem az osztály-, a csoport-, a nacionalista erkölcs talaján született meg az egész probléma.

"**A cél szentté teszi az eszközöket!**" - ez a mondat ékvívók, azaz kétféle értelmű. Az egyik értelemben elutasítjuk, a másik értelemben elfogadjuk. **Egyfelől** elutasítjuk erkölcstelen cél esetében, amely erkölcstelen célt kiválóan tudnak erkölcstelen eszközök is szolgálni. Minden cél erkölcstelen, amely szembekerül a mindenkit szeretés erkölcsi parancsával; minden eszköz erkölcstelen, amely szembekerül a mindenkit szeretés erkölcsi parancsával. Pl. a háborús tömeggyilkolás erkölcstelen eszköze csak valakik emberek feletti uralkodásának erkölcstelen célját szolgálhatja. Tehát az erkölcstelen cél sohasem tehet szentté erkölcstelen eszközöket. **Másfelől** pedig valljuk a fenti tételt, amennyiben arról van szó, hogy erkölcsös célt kiválóan tudhatnak szolgálni nem erkölcstelen, hanem a szeretet szolgálatára alkalmas különféle eszközök. E különféle eszközökből a konkrét szituációkban rendre egy meghatározott eszköz bizonyul az erkölcsös célt ténylegesen szolgálónak: egy adott szituációban az őszinteség, egy másikban a jézusi mellébeszélés, egy harmadikban a diszkréció, egy negyedikben a titoktörés szolgálja a szeretetet. Csak a cél tudja eldönteni, hogy az adott esetben melyik eszközt kell használnunk. Így értelemben kell elfogadnunk a fenti tételt: a cél teszi szentté az eszközöket.

g) A "duplex moralitas"

A jusztíciát céllá, végső értéké tevés kénytelen vállalni és tenni olyan magatartásokat, amelyekre az emberi lelkiismeret vétót mond. Ez a vétó azonban nem az emberlét misztériumából adódó kikerülhetetlen ellentmondásosságnak, valamit "duplex moralitas"-nak

a jelentkezése. Ez a vétó azt mutatja, hogy a Szeretet képére és számára megteremtett ember csak akkor kaphat ellentmondásmentes etikai rendszert, ha annak csúcsára a szeretetet állítja. A jusztíciát végső értékül választás magatartásának legvégső és perdöntő kritikája éppen abban áll, hogy lehetetlen fel nem használnia olyan eszközöket, amelyeket az emberi lelkiismeret egyértelműen nem szent, az emberi célhoz méltatlan eszközöknek tekint. **A "duplex moralitas" értékelméleti fegyverletétel; a gondolkodás és az erkölcs halála. Lehetetlen benső meg hasonlottság nélkül vállalni.** Nemcsak a Messiás tekintélye, az értékelmélet is elutasítja tehát a jusztíciát mint végső értéket (59 num).

Ugyanilyen ellentmondást hoz létre az őszinteséget végső értékke tévés is. "Igen, elkerülhetetlen, hogy ne hazudjon az ember. Időnként, sajnós, feltétlenül hazudnunk kell. De legalább gyónjuk meg." Ez a jólismert álláspont - végső és összefoglaló kritikája annak az elméleti magatartásnak, amely végső értékke teszi az őszinteséget; de lehetetlen szerinte élni.

Egyetlen végső érték lehetséges csupán. **Filozófiailag is nyilvánvalóvá tehető, hogy a szeretet ez az egyetlen végső érték.** Bár a megtestesülés nélkül a filozófia viszonylag kevés munkahipotézist kapott ehhez a feladathoz.

Jézus megváltotta az embert. Azzal is, hogy ellentmondásmentes és járható utat adott át nekünk. A szeretet egyetlen végső értékének az útját.

SZERETNI - VI. SZERETETKÖZÖSSÉGEK

a) A CSALÁD KÖZÖSSÉGE

74. FÉRFI ÉS NŐ A CSALÁDBAN

a) Út és közösség

Az az emberi életalakítás, amelyet a Messiás tanítása és példája megrajzol az Útban, szükségképpen embertől emberig érő, tehát társadalmon belüli életalakítás. Ez a messiási életalakítás sajátossá, az Útnak megfelelővé alakítja azokat a közösségeket, amelyek velejárói az ember "közösségi" életének. Ha a Messiás viszonylag keveset szólt férfi és nő, szülő és gyermek és egyéb közösségek tagjainak kölcsönös kapcsolatairól, ennek okát abban találhatjuk, hogy mindezen relációkon belül ugyanazt a magatartást tekintette érvényesítendőnek, amelyről az Útban - mindenféle emberi relációra vonatkozóan - képet rajzolt. **A hűségből kinövő szeretet egyetlen végső értékének kell meghatároznia, ha férj, ha feleség, ha szülő, ha gyermek, stb. vagyok,** - hogy csak a családon belüli relációkat említsem.

Ez annyit is jelent, hogy a IV. és VI. parancs tárgykörét nem úgy tekintjük, mint a messiási szeretetfogalom újabb vonásait, hanem mint a messiási szeretetfogalom alkalmazásait az ember bizonyos szociális relációira. Az Út a családban élő ember számára sajátos férj, feleségi, szülői, gyermeki, stb. magatartásokat eredményez. Ezért a IV. és VI. parancs tárgyában tett megnyilatkozásait úgy tekintjük, mint az Isten népe által alkotott biológiai-

családi közösség új rendjét megszabó tanításokat. **Tanítása e biológiai alapú családi közösségeket országbeli szeretetközösségekké akarja alakítani.**

Mivel az evilági ország közössége (ennek jusztícia-eszménye miatt) nem formálható-tehető szeretetközösséggé, ezért a Messiás egy olyan közösség felé néz, amely **alkalmas a család közösségeiben élőket egyetlen nagy szeretetközösséggé formálni. Az Ő gyülekezete, az Egyház - ez a közösség.**

Mindezen szeretetközösségek alapja a szeretet magatartását gyakorló ember közössége az Istennel, amiről a Dekalógusban nyilvánvalóan az első három parancsolat beszél. Vissza nem vonva, el nem homályosítva a tételt, hogy a Messiást nem lehet az embereket kikerülve, hanem csak azokban szeretni, reáirányítjuk végezetül figyelmünket arra az Ember és a Messiás, ill. Ember és az Isten közötti viszonyra, amely végső alapja és biztosítéka az összes családi és azon túli szeretetközösségnek.

Fejezetünk struktúrája ezek alapján így alakul:

- a) A család közössége
- b) Az Egyház közössége
- c) Közösségünk Istennel az imádságban

b) Ketten lesznek egy

A Hegyi beszéd hat antitéziséből négy (az esküt is ideszámítva) az erő-nemalkalmazás tökéletesített törvényét szolgálja. Két antitézis - a férfi és nő közti kapcsolat új rendjét. A messiási tanítás nem részletezi aprólékosan a szeretettörvényt az egyes emberi relációkra vonatkozólag. A "Szeressétek inkább ellenségeiteket!" megfogalmazást választotta, hogy tudomásul vegyük: a szeretetparancsot teljesítve mindenkihez el kell érünk. A "nem-ellenségről" úgy emlékezett meg, hogy nem elegendő csak azokat szeretnünk, akik minket szeretnek. (Mt 5,44-7; Lk 6,33-5) **Nem elegendő, de alapvető követelmény az Országban, hogy a nem-ellenségek szeressék egymást.** Ezek között elsősorban a férj és a feleség.

A tökéletesített törvény - azaz az adástörvényben, a nemütés és a szolgálat törvényében fennálló messiási szeretetparancs - érvényben van a férjtől feleségig és a feleségtől férjig erő vonatkozásokban is, ha egyszer a házaskapcsolatot két, Lélekből újjászületett ember alkotja. Az alkalmazás részletes munkáját Jézus nem végezte el, de az Újszövetség könyveinek bizonyossága szerint **az első keresztény nemzedék már dolgozott a szeretettörvénynek a házaskapcsolatra alkalmazásán.** A Messiás szándékai szerint jártak el, amikor érvényesítették az adás, a nemütés és a szolgálat törvényeit a keresztény férj és a keresztény feleség portréjának megrajzolásában.

A Teremtő és a Tökéletesített Törvény közös akaratából férfi és nő házaskapcsolata az egyetlen meg nem szüntethető személyi kapcsolat az ember életében. Nem, vagy nem feltétlenül vétkezem Isten ellen, ha elhagyom lakóhelyemet, hazámat, kontinensem, s ezzel rendre lecserélődnek életemben azok, akik idáig reprezentálják számomra a "mindenkit" (50c num). Más személyek lesznek azok, akik szerethetnek, akik bánthatnak engem; mások, akik kérnek tőlem, és akiket bajban levőknek találok. Ezek a kapcsolataim az elhagyottakkal megszűnnek, s az imádságon kívül talán nem is lesz egyéb kapcsolatunk egymáshoz. Az imádságban szeretem őket tovább, de a cselekedetek szintjén más emberi személyek lesznek

szeretetem tárgyai. **Mindenkit "elbocsáthatunk", de férjünket, feleségünket el nem bocsáthatjuk.** Mindenki "elbocsáthat" minket, de férjünk-feleségünk el nem bocsáthat minket. Ezek az "elbocsátások" nem szüntethetik meg a szeretetközösséget, de megszüntetik a cselekedetekben is megnyilvánuló szeretet életközösségét.

A Messiás azzal okolta meg férj és feleség egymáshoz kötöttségét, hogy ez az Isten akarata: "Amit Isten egybekötött, ember szét ne válassza". (Mt 19,6; Mk 10,9) Szét ne válassza! Mondatának első fele további indoklással is szolgál. Kérdezem: **férfi és nő egymást választása miért Isten egybekötő munkája?** Miért ez volt a törvénytökéletesítés indokolása és nem ez: ha egybekeltetek, ne váljatok szét, ne választhasson senki benneteket szét? Ha a messiási mondat alapján meghatározzuk az Istent, ezt a meghatározást kapjuk: Isten az, aki szét nem választható módon egybeköti az egymást házastársul választó férfit és nőt. Nos, tapasztalatból tudjuk, mi az, ami biztosítja a kötelék fel nem bomlását: férfi és nő egymás iránti Szentháromság-mintájú, magukat egészen odaadó szeretete. A Messiás tanítása az Istent Szeretetnek mutatta meg. A messiási mondat értelme tehát: **Amit egyszer a szeretet összekötött...**

A szeretet csak összekötni képes, szétválasztani nem. Csak az "ember" lehet a szétválasztó. Az az "ember", aki a Messiás nyelvén az Istennel szembeállítva rendre a "sátánit" jelöli (40a num): embernek vagy Istennek tetszeni; ember vagy Isten gondolatait gondolni; utálatos az Isten előtt, ami az ember szemében magasztos. (Lk 16,15) A sátáni a szétválasztást akarja; a sátáni a szeretet megghiúsulását, elmúlását akarja. A messiási mondat végső értelme: ne győzze le a Sátán az Istent; **ne győzze le a gyűlölet a szeretetet.**

Ennek ellenére legyőzheti. Kapott szabadságunkat odaadhatjuk a sátáni erőnek. **Amit Isten szét nem bontandónak akart, az ember bizony szétbonthatja.** Szétbonthatja a fel nem bontandót. Ha felbonthatatlan volna, fel nem bonthatná. Csak azért tudja felbontani, mert felbontható az, aminek sorsát Isten szabadságunkra bízta. Az emberi élet ki nem oltandó, de kioltható. Az emberi javak el nem lopandók, de ellophatók. De ettől az emberi élet még nem megölhetetlen, az emberi javak még nem ellophatatlanok; bár amit Isten nekünk adott, az tiszteletben tartandó, akár az élet, akár az élethez szükséges javak, ahogy a Dekalógus tanítja: Ne ölj! és Ne lopj!. Ezekre rímel a "Ne törj házasságot!" a "Fel ne bontsd!" is. Csak rímel, és nem éneklí túl.

A Messiás előtti, a messiási és a Messiás utáni tapasztalat egyaránt tudja, hogy a kapott parancsok ellenére az ember öl, lop és házasságot is tör, mert az ember a maga élete során vétkezik. A vétkezést rendbe teszi a metanoia. A metanoia e rendbetevő, az isteni megbocsátást is kiváltó hatalmát Jézus végtelenre tágította, s nem beszűkítette. Azaz nem tekintette sem a gyilkosságot, sem a lopást, sem a házasságtörést megbocsáthatatlan bűnnek. Metanoiával rendbe tehető bűnnek tanította. Rendbe tehetőnek, bár a megölt élet vissza nem adható, bár nemegyszer az ellopott javak vissza nem adhatók, s a széttört házasság többé össze nem ragasztható. Csak a meg nem bánt bűnt tekintette a Messiás olyannak, ami megbocsáthatatlan, csak a metanoia-hiány teheti bűnünket megbocsáthatatlan vétekké (21b num). A Messiás bűnnek tartotta a házasság megtörését és széttörését, de nem tanította megbocsáthatatlan bűnnek.

A házasság az egyetlen meg nem szüntetendő emberi kapcsolat. Azok a megfontolások, amelyek a férfi-nő viszonyt a szentháromsági szeretetközösség legközvetlenebb lenyomatának mutatták (8c num), sejtetik, mi az indoka ennek a kivételezettségnek. Az ember kiválasztja embertársai közül azt, akit az összes emberek között a legkönnyebben tud szeretni.

Azt, akiről úgy reméli, hogy a legalkalmasabb arra, hogy teljes értékűen válaszoljon is neki a maga szeretetére. Kiválasztja azt, aki az ő szeretettel kitárt két karját ugyancsak szeretetre kitárt karokkal fogadva, megvalósíthatja számára az indító szeretet célját, legnagyobb javát: a szeretetközösséget. Az egymásra találást a nemiség örömeivel is felfokozva, **Isten megteremti a házasság számára már itt e földi létben a bepillantathatást a mértéket nem ismerő szeretetközösséget, a Szentháromság örömeibe.** Nagyon mélyre ásott Petőfink, az elmondhatatlant és megnevezhetetlent közelítette meg a házassági szeretet rajzában: "Eltűn előlem az idő, s minden rejtélyes üdvösségeit árasztja rám az örökkévalóság" (Minek nevezzem?). A szeretet ilyen köteléke nélküli férfi-nő kapcsolat ezt nem ígéri: "Kivérezve csak hevertünk legázolt küzdők, túl eltűnt hiten, reményen, vak csatán" (Illyés Gy., Köszönet). Az ígért Istene ehhez a fel nem bontandó kötelékhez kötötte az egyesülés keserű utóíz nélküli örömet.

Férfi és nő Isten elgondolása szerinti kapcsolatában az az eggyélevés következik be, amelyre csak a szeretet képes, a Szentháromságból való szeretet. Nemcsak a test vagy éppenséggel nem is elsősorban a test eggyélevéséről szól az Írás. "És a kettő egy testté (εἰς σάρκα μίαν = eisz szarka mian) lesz; tehát már nem ketten vannak, hanem egy test (σὰρξ μία = sarx mia)". (Mt 19,5-6; Mk 10,8) Láttuk, hogy a "szarx" nemcsak húst, testet, hanem "embert" is jelent (40d num). **Nem a test nemi egyesülése adja e szavak legmélyebb jelentését, hanem az egész embernek egyesülése, amit a szeretet tesz lehetővé,** nemegyszer még a nemi egyesülés nélkül is. A nemi egyesülés csak a pecsétet teszi reá a fel nem bontandóan eggyé válni akaró szeretetre. Így kell tehát a fenti mondatot értenünk: "És a kettő egy emberré lesz; tehát már nem ketten vannak, hanem egy ember".

Eggyé válni csak a mindent adni akaró szeretetből valók képesek. Ennek következtében a házasságban létrejövő egyesülés a Messiástól kitüntetett esete annak az egyesülésnek, amely az embert eggyé teszi a Fiúval, s rajta keresztül egyfelől a Szentháromsággal, másfelől azokkal az emberekkel, akik ugyancsak egyek a Fiúval. Férfi és nő fel nem bontandó, meg nem szüntetendő eggyéválása így módon - a Szentháromság alapvető mintaszerepét követően - **további mintája lesz az emberiség egésze eggyéválásának,** amelyet a Messiás eljövetele és kereszthalála egyik céljaként ismertünk meg (29d num).

Nem a gyermeknevelés érdeke magyarázza ezt a felbonthatatlanságot? Nem az. A kinyilatkoztatás világa itt messzebbre néz. **Hogy a gyermeknevelés természetes és legjobb ága a fel nem bomló kötelék, ez csupán egyik jó következménye az Isten által elgondolt házasságnak. De nem végső oka és nem is végső célja.** A végső ok: istenképiségünk; s a végső cél: Isten számára teremtettségünk. A legvégső magyarázat tehát: Isten a maga képére és hasonlatosságára teremtette meg az embert, férfinak és nőnek teremtvén azt (8c num), s Isten a Szentháromságban valóban felbonthatatlan szeretetkötelékben és szeretetközösségben él.

c) Szét ne válassza!

Idők során az ember tudatában e követelmény elhomályosult, az isteni szándék veszendőbe ment. A Messiás törvény-beteljesítő munkája helyreállítja az Istentől akart és létrehozott őseredeti állapotot: azt, ami "kezdetben" volt. (Mt 19,8) Az Ószövetség még nem tökéletes törvénye figyelembe vette, mire képes, és mire nem képes az Isten népül választott zsidó nemzet. Kétezer esztendővel nevelő munkával eljutott a Törvény a többnejűség felszámolásához, de megrekedt a válást megengedő egynejűségben. (Mt 5,31) Az Újszövetség nem valamely nemzetet hív meg Isten népül, hanem egyedeket szólít fel csatlakozásra. Nem kell tehát

figyelemmel lennie arra, mit bír el, mire képes egy adott nemzettest. A Messiást nem befolyásolja, hogy "keménynek" (Jn 6,60) találják-e beszédét: hajlandó még a Tizenkettőt is elengedni, de nem enyhít kafarnaumi tanításán. Míg az Ószövetség még figyelembe vette a meghívott nemzet szívének keménységét (azaz azt, hogy keménynek találja azt, ami "kezdetben" volt), az Újszövetség Tanítója már nincs tekintettel a keményszívűsége: "Mózes szívetek keménysége (σκληροκαρδια = szklérokardia) miatt engedte meg, hogy elbocsátások feleségteket...". (Mt 19,7-8; Mk 10,3-5) A Messiás tökéletesít: a házasságot fel nem bontandónak tanítja.

Tanítását az alábbi tételekben részletezi is:

- a) "Aki elbocsátja feleségét, házasságtörésre készíti őt"; (Mt 5,32)
- b) "Aki elbocsátott nőt vesz el, házasságot tör"; (Mt 5,32; 19,9; Lk 16,18)
- c) "Aki elbocsátja feleségét és mást vesz el, házasságot tör"; (Mt 19,9; Mk 10,11; Lk 16,18)
- d) "Aki elbocsátja urát és máshoz megy, házasságot tör". (Mk 10,12)

Már maga az elbocsátás (απολυω = apolüó) ténye az új törvény meg nem tartásának nyit kaput (a), mert ennek általában következménye az elbocsátott fél új kapcsolata, amelyet a Messiás házasságtörésnek tekint (b). Az elbocsátó férfi is házasságot tör, ha új kapcsolatot hoz létre, és nem segít rajta az sem, ha leányt vesz el (c). S mindez ugyanígy van akkor is, ha a nő jelenti az indító félt a válásban, amely rendre új kapcsolatot, tehát házasságtörést készít elő (d).

Mind a négy tételben, annak összesen nyolc megfogalmazásában - egyöntetűen azonos szó fejezi ki a messiási ítéletet: "μοιχευειν, μοιχασθαι" (moicheuein, moichaszthai = házasságot törni).

Két ízben mintha megszorítást alkalmazna: "kivéve a paráznaság okát", ill. "ha csak nem paráznaság miatt". (Mt 5,32; 19,9) Mindkét helyen a "πορνεια" (porneia = paráznaság) szó áll. Találkozunk Jézus ajkán e szóval még a tisztaságetika során is, amikor elmondja, mi szennyezi be az embert. Mind a Máté-, mind a Márk-féle felsorolásban szerepel a "μοιχεια" (moicheia = házasságtörés) is, a porneia (paráználkodás) is. (Mt 15,19; Mk 7,21-2) A "porneia" szón nem házasságtörést ért; ha azt értené, a felsorolás egyetlen tautológiája lenne e szó. A prostituáltat Jézus "πορνη = porné"-nak (parázna) mondja; míg a megkövezni akart nem prostituált, hanem házasságtörő asszony magatartását a szöveg újra csak a "moicheia" (házasságtörés) és "moicheuein" (házasságot törni) szavakkal jelöli. (Mt 21,31; Lk 15,30; Jn 8,3-4)

Az Ósegyháznak nem is volt soha kétsége afelől, hogy a Messiás a fenti szavakkal nem tett kivételt. Ha az Ósegyház gyakorlata kivételt tett, jól tudta, hogy az ószövetségi szklérakardiát alkalmazza tovább, azaz tekintettel van a továbbra is adott keményszívűsége (Origenész). Mi tehát akkor Jézus fenti két kitételének értelme? Nem házasságtörésre gondolt. A választott népben aprólékos és részletes törvény szabályozta a házasságot. Ennek következtében határozott különbség volt tehető egy (törvény szerinti) házasság és egy olyan együttélés között, amely nem volt (törvény szerinti) házasság, hanem csak nemi jellegű együttélés. A szikár-beli asszonynak éppen ezt a nem házasság-jellegű együttélést hányja szemére. (Jn 4,17-8) A fenti kitételekkel tehát a Messiás maga is átvette e megkülönböztetést, és **nem kötelezte egymás iránti hűsége azokat, akik nem az Isten akkor érvényben levő törvényének előírásai szerint kerültek együttélésbe.** Természetesen

nem akarta kizárni azt a lehetőséget, hogy ami korábban porneia volt, házassággá emelkedhessék, amennyiben mind a két fél még "elbocsátatlan", azaz szabad állapotú volt.

A Jeruzsálemi Biblia a fentiek értelmében fordít: "...kivéve a paráználkodás esetét...nem a paráználkodásról beszélek". (Mt 5,32; 19,9) Jézus tehát nem a házasságban élők házasságtörését említi, hanem a házasságon kívül élők paráználkodását. Azaz Jézus azt tanítja, hogy van nemi kapcsolat, amely sem nem házasság, sem nem házasságtörés, és az ilyen paráznaságkapcsolat bűn nélkül megszakítható, nem kell annak feltétlenül, tehát bűn terhe mellett fel nem bontandó kötelékké, azaz házassággá fejlődnie. Ha tehát ily értelemben magyarázzuk e kétszer is ajkára tett kivételt, akkor ezzel Jézus állást foglalt egy nem jelentéktelen kérdésben: szükségképpen házasságnak kell-e tekinteni a szabad állapotúak között létrejött nemi kapcsolatot? Jézus válasza: Nem. El is fogadja a szikár-beli asszony szavát: "Nincs férjem". (Jn 4,17-8)

Ugyanakkor felmerült e két hely más értelmezésének a lehetősége is. Ez a más értelmezés azt vallja, hogy Jézus itt nem szól hozzá fenti kérdésünkhöz, mert nem házasságon kívül élők paráználkodásáról, hanem házasságban élők paráználkodásáról, azaz házasságtörésről beszél. Ezzel azonban nem azt képviseli ez a magyarázat, hogy a házasságtörő felet el lehet bocsátani, hanem azt képviseli, hogy azt **sem** lehet elbocsátani! Azon az alapon teszi ezt, hogy a "παρεκτος λογου πορνειας = parektosz logu porneias" és a "μη επι πορνεια = mé epi porneia" (Mt 5,32; 19,9) szövegek aláhúzott részeinek helyes fordítása nem a "kivéve", hanem a "**beleértve**"...**is**; azaz nem exkluzív, hanem "inkluzív" értelemben fordítandók.

Mind a két megoldási kísérlet kizárja tehát, hogy a válás ellen tiltakozó Jézus csak azért fogalmazza meg a Hegyi beszéd antitézisét, hogy azonnal érvénytelenné is tegye azt, ha a házasságban házasságtörésre kerülne sor. Egyértelművé teszi a jézusi állásfoglalást az ily kivételt nem említő helyek tanítása is. Nincs kétség, Jézus komolyan gondolta a maga antitézisét, amely ki akarja iktatni Isten új népének életéből a válást és az újravezetést.

d) Kontesztálás és újravezetés

Mindezzel a Messiás beteljesítette a Tízparancsolatnak, a Törvénynek ezt a pontját is, megadva ezzel gyülekezetének az alapot arra, hogy az elkövetkező évtizedekben és később is, az idők végezetéig egyre magasztosabb képet rajzolhasson férfi és nő kapcsolatáról. Péter és a Tizenkettő az erről való - akárcsak ideiglenes - lemondást egyfelől a

Krisztus-követésért hozott áldozatnak éltek meg: "elhagytuk mindenünket...!" Másfelől azonban a házasságnak a Messiás által hozott tökéletesített formáját Péter - talán nemcsak a maga nevében - a maga Ószövetségen iskolázott keményszívűségével nem kedvezőnek, nem előnyösnek élte meg - legalábbis első hallásra: "Ha így áll az ember dolga az asszonnyal, nem érdemes megházasodni". (Mt 19,29.10) A Szentlélek eljövetele e tekintetben elvezette az igazságra. (1Pét 3,1-7) **Az Egyház a maga kétezer esztendő életútján hűségesen ragaszkodott ehhez a törvénytökéletesítéshez.** Nem alaptalan öntudattal dicsekedik vele, hogy inkább engedett leszakadni testéről egy egész nemzetet (VIII.Henrik), de nem adta fel, amit Mestere rábízott.

Napjainkban ez az örökség "kontesztáció" tüzébe került. Sokan úgy gondolják, hogy az Egyháznak engednie kellene a negyvennyolcból. Ki kellene találnia valamit, mert - úgy mond - híveinek ekkora meg ekkora százaléka nem járulhat az Úr asztalához, ki vannak zárva az Egyház kegyelmi közösségéből - válásuk és újravezetésük következtében. Nézzük meg közelebbről, mit akar ez a kontesztáció. A kontesztálók elutasítják a fel nem bontandó

kötelékről szóló tanítást. Hivatkoznak az Ösegyház gyakorlatára, amely bizonyos esetekben engedélyezte a hűtlenül elhagyott fél számára az újrَاهázasodást, amennyiben állapota házasságkötésre készítette volna.

A kontesztálónak **igazuk van**, amikor kritika tárgyává teszik azt a gyakorlatot, amely a házasságot felbont~~hatatlannak~~ ítélve a mégis felbomlott házasságot változatlanul érvényben levőnek tekinti még akkor is, ha a felek közben második házasságot kötöttek, és azokból gyermekek születtek. Igazuk van, ha tiltakoznak a felbontást és újrَاهázasodást megbocsáthatatlan bűnnek tekintő jelenlegi gyakorlat ellen; ha tehát tiltakoznak az újrَاهázasodottak ügyének rendezhetetlensége ellen. A gyilkosságra is van bocsánat, bár a meggyilkolt embernek a tőle elvett élete nem adható vissza. Kell lennie bocsánatnak a házasság felbontására is, bár adott esetben a felbontott házasság többé nem állítható vissza.

Ugyanakkor a kontesztálónak **nincs igazuk**, amikor rendezési igényüket a jelenleg érvényesülő szentségkiszolgáltatási gyakorlat szöveg-összefüggésén belül jelentik be. A szentségek ugyanis a mai gyakorlatban rendelkezésére állnak azoknak is, akik nem akarnak szóba állni a jézusi etikával! A ma átlagkeresztényének más az etikája, mint az Ösegyház átlagkeresztényének. Ezeké a jézusi etika volt, a mai keresztényeké egy hibrid etika. **A kontesztálók által képviselt újrَاهázasodni akaró tömeg optálni óhajt a VI. parancs tárgyában is a tisztességetikához.** Ahhoz a tisztességetikához, amelyet gyermekkorától kezdve mint keresztény etikát vett tudomásul. A jézusi etikát, mint norma-túlteljesítést csodálta távolról, ám de nem szerette. Optálási szándéka logikus és lélektanilag teljesen megalapozott. Ha életvitelének egészében a magát megvédés és a fennálló lehetőségeket kihasználó szerzés és gazdagodás határozza meg őt, akkor idegennek kell éreznie magától a szklérokardia érthetetlennek-irreálisnak mutakozó kemény beszédét.

Szemléltessük állításunkat. Az emberi életnek a Tízparancsolatban is kifejezett legfőbb javai: az életnek, (V.) az élet fenntartásának (VII.) és a faj fenntartásának (VI.) a javai. Hogyan viszonylik ezekhez a javakhoz a gazemberek, a tisztességes és a jézusi emberek erkölcsé?

GAZEMBER		TISZTESSÉG E R K Ö L C S	- JÉZUSI
V.	Ölj!	Védd magad!	Add oda életed!
VII.	Lopj, rabolj!	Szerezz munkával!	Add oda javaid!
VI.	Erőszakkal többel!	Megállapodással többel!	Visszavonhatatlanul eggyel!
VEVÉS		SZERZÉS	ADÁS

A táblázat kiemelt parancsait ismerte meg a ma kereszténye - keresztény etikaként. Ezen a "keresztény" etikai rendszeren belül egy súlyos belső ellentmondás pusztít: kételvű, és nem egyetlen elvű. Szerzésből és adásból összeszött. **A kontesztálás tehát logikus.** Ha az élet és élet fenntartásának javában meghatározhat saját javamnak szolgálata, miért kell vállalnom a kiszolgáltatottságot az első két jónál engem nemkevésbé érintő fajfenntartási javam tekintetében.

A kontesztálás tehát egyfelől érthető. Másfelől azonban nyilvánvaló, hogy **engedni a kontesztálónak, ez egyet jelentene a Messiás ügyének végső kiüresítésével.** Egyet jelentene azzal, hogy amit Ő az életre bemehetés feltételeként tanított nekünk, azt most már a maga teljes egészében áttoljuk a nem kötelező teljesítés, a normatúlteljesítés világába. Ha ezt

a "logikus" lépést megteesszük, lesz ennek a lépésnek egy ugyancsak "logikus" további következménye: elhal majd az az igény, amely most a kontesztálókát mozgatja, ti. az Úr asztalához odaülésnek az igénye. Mi sem logikusabb ennél! Hiszen minek ülünk oda az Úr asztalához, amikor tisztességesnek lenni - annyi nem vallásos ember példája mutatja! - lehetséges az Úr asztalához odaülés nélkül is.

Engedni a kontesztálóknak **egyet jelentene a nagykonstantini fordulat végső konzekvenciáinak a vállalásával.** Egyet jelentene a Jézus ügyével szemben tanúsított hűtlenségünk teljessé tevésével. Ennek megtörténte után már csak egyetlen lépés maradna hátra. A történelem szemétdombjára kerülés annak következtében, hogy feleslegesnek is éreznők a szentségkiszolgáltatást, amelynek gyakorlata ma a maga egészében tisztességetikára épül. Minek szentséggel táplálni azt, amit lehet csinálni anélkül is. Csak a tökéletesen ízetlenné vált sorsa teljesednék be rajtunk. (Mt 27,51; 5,13; Mk 9,50; Lk 14,34-5)

A "visszavonhatatlanul eggyel" parancsa elvileg megvalósíthatatlan az ADÁS egységes etikai rendszerének összefüggésén kívül. **Csak aki odaadott mindenki irányában** - életének és pénzének odahelyezéséig-odaadásáig menően -, csak az rendelkezik azzal az isteni léttartalommal kapcsolódó léttartalommal és alapállással, amely alkalmassá teszi őt ugyanennek a teljes önátadásnak a házasságon belüli változatára. Az ily alappal rendelkező ugyanis aligha fog olyat választani házastársul, aki nem rendelkezik ugyanezzel az alappal. **Két ilyen ember találkozása esetén pedig a jézusi követelmény nemcsak hogy megvalósítható,** hanem lehetővé teszi az elkövetkező aión boldogságának itt és most lehetséges megvalósulását is számukra. Ily feltételek mellett csak egészen rendkívüli és kivételes esetekben kerülhet sor válásra. **Ha ezekben a ritka kivételes helyzetekben az Egyház kivételt tesz azért,** hogy a méltatlanul elhagyottat megmentse a házasságtöréstől, amint ez az Ősegyházban történt, ez nem vonja maga után a Jézus ügyének kiüresedését. Ellenkezőleg. Az irgalmat nem ismerés tenné érdektelenné egy olyan egyház iránt, amely az irgalmas Isten helyett egy megbocsátani nem akaró Istent akarna elfogadtatni. Érdektelenné tenne a megengesztelhetetlenné formált Isten iránt. **Az V. és a VII. parancs tekintetében engedtünk a negyvennyolcból, a VI. parancs tekintetében reálicitáltunk Jézusra,** megbocsáthatatlan bűnné téve a házasság többé már össze nem illeszthetővé lett összetörését.

Három tételt írok egymás alá az V., a VII. és a VI. parancsolatról:

- Ne ölj! - és ölnék, mert az élet nem megölhetetlen. - Ne lopj! - és lopunk, mert a tulajdon nem elidegeníthetetlen. - Ne törj házasságot! - és házasságot törünk, mert a házasság nem felbonthatatlan.

A megölhető életet meg nem ölni, az elidegeníthető tulajdont el nem idegeníteni, a törhető-bontható házasságot meg nem törni, fel nem bontani - ezek az Isten Országa megvalósulásának elemei. Ezért így fogalmazunk: az életet nem szabad megölnünk, a tulajdont nem szabad elidegenítenünk, házasságot nem szabad törnünk és felbontanunk. Más a lehet és más a szabad. A bűn elkövethető, de nem elkövetendő. Kéttörvényűségünkbe ágyazott szabadságunkból folyik, hogy semmibe vehetjük Isten parancsát. Ha számunkra az élet megölhetetlen, a tulajdon elidegeníthetetlen, a házasság felbonthatatlan volna, akkor nem tudnánk szabadon szeretni. Ha nem tudnánk szabadon szeretni, nem kerülhetnénk be a Szentháromság, a szabadon szeretés világába. Csak a szabadon szeretők mehetnek be abba.

Hogyan viszonyulunk a fenti bűnökhöz? Három alapállás három különböző viszonyulást mutat. A három alapállás: a konkrét egyházi rendelkezések, a jézusi tanítás, valamint a mindkét előzőtől különböző egyéni lelkiismeret, amelyet alighanem önkényesnek kell minősítenünk, mivel eltér a konkrét egyházi rendelkezésektől is, a jézusi tanítástól is. Nézzük meg ezeket sorjában.

a) A konkrét egyházi rendelkezések nem kívánják meg a gyónást-bűnbánattartást az emberölésre ígéretet tevő, s adott esetben azt bőségesen teljesítő katonai szolgálat miatt. Ugyanígy nem kívánják meg a gyónást-bűnbánattartást azoktól a nem-éhezőktől, akik nem etetik meg az éhezőket; annak ellenére sem, hogy az első (és második) világ egész gazdagsága nem kis részben a színesek századokon át folyó rendszeres és fegyveres kifosztásának, őket kényszerszolgálatra kötelezésnek az eredménye. Ugyanakkor a konkrét egyházi rendelkezések a házasság felbontását, ill. az újrakházasodást meg sem gyónható, jóvátehetetlen, megmaradó, fel nem oldozható bűnnek tartják.

b) Ezzel szemben a jézusi tanítás mind a három magatartást megbánhatónak, megbánandónak, meggyónandónak, feloldozhatónak és feloldozandónak, Isten és ember részéről egyaránt megbocsáthatónak és megbocsátandónak parancsolja.

c) Az önkényes egyéni lelkiismeret viszont válogat a fenti két megoldás-sorozatból. Konkrétan most bizonyos papok gyakorlatára gondolok. Az ölés és eltulajdonítás esetében igazodnak az egyház konkrét rendelkezéseihez, azaz nem tekintik feltétlenül meggyónandónak a katonai szolgálatot és az éhezők meg nem etetését. Ugyanakkor az újrakházasodottak esetében irgalmat tanúsítanak: a második házasság érdekében az első házasság felbontását megbánhatónak, meggyónandónak, megbánandónak tekintik, a bűnbánó újrakházasodót feloldozzák. Ezt az irgalmas magatartást természetesen "foro interno" gyakorolják, zárt templomokban esketnek, és figyelmeztetik a házasságokat, hogy botrányt elkerülve járuljanak szentáldozáshoz, azaz olyan helyen, ahol a keresztények nem tudják róluk, hogy újrakházasodtak.

A következő táblázat a három viszonyulás különbözőségeit teszi nyilvánvalóvá, szemléletesen mutatva, hogy a szóban forgó három bűn **meggyónását** illetően a három szemlélet milyen álláspontra helyezkedik:

	Rendelkezések	Jézus	Önkény
V.	nem kell	kell	nem kell
VII.	nem kell	kell	nem kell
VI.	nem lehet	kell	lehet titokban

Látnivaló, a VI. parancsról szóló tanítás tulajdonképpen nem adott újabb tartalmi vonást a Messiás szeretetfogalmához. Nem kaptunk semmit, ami kiegészíthetné az adás, neműtés és szolgálat magatartásait. A Messiás eszmerendszerén belül a VI. parancs csupán alkalmazása a szeretettörvénynek a férfi-nő relációban.

e) Szaporodjatok és sokasodjatok

A Messiás zsidó kortársai nem ismerték a természet törvényeivel ellenkező nemi életet, s a gyermekáldásba sem manipuláltak bele. A sok gyerek, a minél több gyerek vállalása nem jelentett anyagi problémát; a termékenység Isten áldásának kézzel fogható megnyilvánulása volt. Így nem támadt olyan apropó, melynek kapcsán a Messiás elmondhatta volna, hogy férfi

és nő nemiségbe ágyazott szeretetegységének van egy olyan alapvető kisugárzása, amelyben a szeretet kétszeresen is termékeny. Kétszeresen, mert egyfelől biológiai életet hoz létre, másfelől kiárasztja erre az életre a Szentháromságból való szeretet is. A gyermekeket magához ölelő Messiás (Mk 10,16; 9,36) a házasság **velejárójaként** tekintette ezt a kiáradást. Ugyanakkor a házasság **lényegét** az egymáshoz ragaszkodásban látta; (Mt 19,5; Mk 10,7) a válást, az újrահázasodást tiltva ugyanis nem a "sokasodjatok és szaporodjatok" (Ter 1,28) biológiai áldásával, hanem a ragaszkodó szeretet Szentháromságból való áldásával érvelt. A házasság lényegének csupán velejárója a szaporodás, amely önhibánkon kívül (meddőség) el is maradhat. Lesz, aki gyermeket adoptál, mert nem lehet harmónikusan élni e "velejáró" nélkül. Lesz, aki annak erejében tud majd gyermekek nélkül is harmónikus életet élni, hogy lekötetlenné vált energiáit családján túli területeken fogja hasznosítani. De a "velejáró" hiánya nem teszi lehetetlenné a harmónikus házasságot. Amikor a farizeusok megkérdezték a Messiást, van-e olyan ok, amely indokolhatja a válást, (Mt 19,3) Jézus nem ismert ilyent; tehát **a meddőség, a szaporodás megghiúsulása sem lehet a szeretetet háttérbe szorító indoka a válásnak**. A házasságon belül is a szeretet a csúcsérték.

A házasság e "velejáróját" a változó körülmények folytán Isten új népe napjainkban megkérdőjelezte. Nem egyáltalán, csupán mennyiségileg. Anyagi, egészségügyi - közös szóval: teherbírási okokból. Eljutott a születésszabályozáshoz. "Péter" is indokoltan látta ezt, s kellő okok fennforgása esetén engedélyezte Isten népe számára egyfelől a teljes, másfelől a termékeny napokra korlátozott, tehát időszakos megtartóztatást. - **Hogyan foglalna állást a Messiás ebben a kérdésben?**

Hogy az embert a maga szentháromsági életébe beemelni akaró Messiás minél többeket akar oda beemelni - e tekintetben semmi kétség sem lehet. **A Messiás akarja a sokgyermekes családot** azért is, mert a gyermek elfogadása és Isten népévé nevelése nem a magamért élés, hanem a másokért élés, a szeretet megnyilvánulása; ugyanúgy, ahogy a házasságon belül és azon kívül érvényesített adástörvény, erő-nemalkalmazás, szolgálat és Örömhírhirdetés is az. A kérdés csak az, hogy **mennyi gyermek elfogadását-felnevelését kívánja meg népétől**.

Isten az emberiségre bízta - annak fennmaradását is, sokasodását is. Aki kellő ok híján fogyasztja, vagy éppen csak fenntartja az emberiség életét, az ugyanúgy vevéssel, élet elvevéssel vétkezik, mint Káin. Nem az egyed, hanem az emberiség életét gyilkolja. Ennélfogva **a gyermekvállalásban van egy kötelező alsó határ**. Ez koronként és helyenként különböző. Jelen civilizált nyugati társadalmunkban 2,4 gyermek szükséges az előző nemzedék 2 főjével szemben ahhoz, hogy a társadalom létszáma ne csökkenjen. Az önhibájukon kívül nem szaporodók miatt a többieknek kell pluszt vállalniok: tehát $2,4 + x$ gyermeket. A "sokasodási" parancsot teljesítendő - pedig még többet: $2,4 + x + y$ számú gyermeket. Mindezek alapján Isten népe - itt, nyugaton - akkor teljesíti az emberiség egészére vonatkozó V. parancsot, **ha családjaikon belül átlagban megvan a három gyermek**, amely szám az élet fennmaradását, sokasodását is biztosítja. Ahhoz, **hogy ez az "átlag" össztársadalmilag is meglegyen, Isten népe egyes párjainak 4-5 gyermeket kell "beterveznie"**.

Ez alsó határ (tisztességetika) elérése után a szeretet szférájába jutunk. Ezen belül már **magunk emelgetjük magunknak a mércét**, aszerint hogy mennyire értünk meg belülről a mérce feljebb emelésére. Így van ez a szeretet minden más megnyilvánulásában is.

A messiási eszmény mindenképpen **célparancsot** is jelent, amely felé haladnunk kell, és nem csupán **teljesítési parancsot**, amely felé nem csupán haladnunk kell, hanem amelyet

teljesítenünk is kell. Cél- és teljesítési parancs a Messiás etikájában nem egymást kizáró, hanem egymást feltételező fogalmak. Amikor alsó határról szólunk, a teljesítési parancsról beszélünk. Amikor átlépünk a szeretet szférájába, célparancs felé haladunk. Cél- és teljesítési parancs egymást feltételező feszültsége nemcsak a gyermekáldás kérdésében tapasztalható. Biztos, hogy nem lophatok, rabolhatok, gyilkolhatok - ez teljesítési parancs. Az "Add el mindenedet!" viszont már célparancs, amely felé csak haladni tudok. A prófétai sors vállalását jelentő teljes kiszolgáltatottság eszménye felé szintén csak haladni tudok növekedő erőim függvényében. De a célparancs semmiképpen sem jelentheti az eszménnyel ellentétes magatartások igazolását. Nem mondhatom, hogy ma még csak arra van erőm, hogy gazdagodjam és katonáskodjam és házasságot törjek és egykezzek, de nem kell bűnbánatot tartanom amiatt, hogy ma még csak így tudom közelíteni a Hegyi beszéd célparancsát. Lehet, hogy ma még csak erre vagyok képes, de bűnbánatot kell emiatt tartanom, amíg Jézus az eligazítóm. A Hegyi beszéd célparancs jellege nem bizonytalaníthat el az alsó határ, a teljesítési parancs meglétét illetően. Ami viszont az alsó határ fölött van, azt Isten népe egyedenként különböző módon és mértékben élheti meg teljesítendőnek. **A szeretetparancs nem állít semmiféle meghatározott felső mércét az egyedekkel szemben, hiszen nem ismer semmiféle felső határt,** csupán a "még tovább"-ot. Így van ez, mert a szeretet értékének eszménye a Szentháromság belső élete, ill. az ezt emberi nyelvre lefordító Fiú példája.

A szeretetparancs vállalása tehát fokozottabb mértékben áll a szabadság törvénye alatt, mint a biológiai bajoké és a Tízparancsolaté. **A szeretet mindig éppen arra és annyira kötelez, amire és amennyire valamelyikünk** ma vagy más időpontban **képes reámondani** szabad vállalásból **az igent.** Úgy, ahogyan azt az adástörvény esetében is láttuk (56d num).

Ha tehát egy házaspár képes arra, hogy elfogadja a maga számára mércéül az "ahányat az Isten ad" mértékét, akkor ez az ő sajátos egyedi szeretetüknek saját és megfelelő mércéje. Ha azonban erre nem képesek, akkor annyit kell vállalniok, amennyi mellett nem vallják kárát vállalásuknak: amennyi mellett megmarad férj és feleség (s a már meglévő gyermekek) harmónikus szeretetkapcsolata. **Ennek a harmónikus szeretetkapcsolatnak a rovására nem szabad gyermeket vállalni.** Nem, mert a szeretet az egyetlen csúcserték (71e num), s a maximális biológiai szaporodás nem foglалhatja el a helyét.

Egyértelmű tapasztalat igazolja, hogy a teljes vagy időszakos megtartóztatás (ha a születésszabályozást esetleg biztosítja is) általában nem biztosítja a házasok harmónikus szeretetközösségét. **Ez a megengedett megtartóztatás** úgy akar segíteni az emberen, hogy **megfosztja csúcsertékkjellegétől a maximális biológiai szaporodást, de ugyanakkor továbbadja e csúcsertékszerepet a nem-manipulálásnak.**

Az ember feladatul kapta a természet meghódítását. Miért kellene kitéve maradnia a gyermekáldás kérdésében a természet vak erőinek? A természet meghódítása - eszközérték az ember számára; a szeretet értéke alá kell rendelnie azt. A szeretet értéke nem viselheti el sem az öncélú természetmeghódítást (haladás-mítosz), sem pedig az önmagától függetlenné tett természet meg nem hódítását. **Ellenére jár a szeretetnek, aki manipulál** azért, hogy "vegyen" és "ne szeressen" (egykező-kettőkező), **s ellenére jár az is, aki nem manipulál, de ezáltal túlterhel egy szeretetközösséget.**

Az emberi manipulálásnak az a rendeltetése, hogy segítsen az emberen; szemüveggel, hallókészülékkel, beteg testrészek kivágásával, sőt szervátültetéssel is. Az embert az Isten a természet urának és nem alattvalójának rendelte: "...hajtsátok uralmatok alá és

uralkodjatok...". (Ter 1,28) Ha egyszer valaki vállalja a gyermekáldás tekintetében az alsó határt is, és a szeretet határt nem ismerését is, annak a **számára a manipulálást csupán a higiéné és ízlésének szempontjai korlátozhatják. A Messiás nem.**

Ellenkező esetben két csúcsértékkal dolgoznánk; s ha vállaljuk az egyiket, vétkezünk a másik ellen. Ugyanúgy, mint a juszticia és a szeretet, avagy az igazatmondás és a szeretet "két csúcsértéke (!)" esetében is. Csakhogy itt még súlyosabb a helyzet. Azért súlyosabb, mert jelenleg a nem-jézusi keresztény tudat sem a "füllentést", sem a szeretetlen igazmondást nem tekinti súlyos bűnnek; ugyanígy sem a bűnös megbüntetését, sem bűnének elviselését. De a csúcsértékké tett nem-manipulálás ellen való vétkét ez a tudat bűnnek tanítja (Humanae vitae). Ennek következtében itt mindenképpen súlyos szorítóban van: vagy nem manipulál és kockáztatja házasságának harmóniáját; vagy védi szeretetközösségét, s lelkiismerete súlyosan megterhelődik a manipulálás miatt. **E "két csúcsérték" hurokként fonódik az ember nyakára,** kötélként vonszolja őt maga után, s előbb-utóbb arra indítja, hogy elvágja azt a terhes kötelet, amelyet nem tud elviselni. A "két csúcsérték" itt az "elviselhetetlen teher" (Mt 23,4; Lk 11,46) szituációját teremti meg Isten népe számára - annak minden jószándéka ellenére is. Csakhogy férfi és nő házassági szeretetkapcsolatát a Messiás nem "kereszt"-ként tanította: sem az erőnkön felüli gyermekvállalás, sem az erőnkön felüli megtartóztatás keresztjének.

Isten népének értékességét nem egyesegyedül a vállalt gyermekek száma határozza meg. Nem, hiszen a szeretetet nemcsak családon belül, hanem azon kívül is hivatott szolgálni. A családon kívül is kell érvényesítenie az adástörvényt, az erő-nemalkalmazás kemény parancsát, a szolgálat lábmosságokban megnyilvánuló szellemét, papi-igehirdetői kötelezettségét. Az "Út" eszménye mindenkire nézve egyetlenség. De **az Utat-járás, az eszményt valósítás egyedenként különböző.** Lesz, aki családon belül fog többet tenni az Isten ügyéért; lesz, aki talán csak négy gyermeket vállal, de ennek ellenében többet fog tenni Isten népének egybegyűjtéséért; lesz, aki mind a kettőben kiemelkedőt fog nyújtani.

Mindezek a meggondolások a legkevésbé sem homályosíthatják el azt az egyetemes emberi tapasztalatot, hogy az élet élni akar, s a gyermekáldást áldásnak nem tekintő társadalmak, társadalmi rétegek, népek, nemzetek elindulnak az életből kilépés útján. Az élni akaró élet nem feltétlenül jelent etikai magasságot, de az élet tovább nem adása egyértelműen tanúsítja az etikátlanságot. Az életet tisztelő és akaró rétegekben él és szaporodik a társadalom, s az életet nem vállalókban indul el a kihalás útján. Mindez - triviális. S az is triviális, hogy a két magatartás közül melyik az Istennek-tetsző.

A megmaradni, a sokasodni akaró nép (=egy nyelvet beszélő) nem akar szükségképpen mások kárára élni. A népem növekedését és javát akarás nem jelenti szükségképpen azt, hogy más népeknek kívánjam azt, amit a magam népének nem kívánnék. Ahogy a családom számszerű növekedése, a sok gyermek és unoka feletti örömöm nem feltétlenül vonja maga után a mások családjára iránti szeretetlenséget, ugyanúgy a magam népének növekedését akarva sem leszek szükségképpen szeretetlen más, kisebb vagy nagyobb népek iránt. Népem szeretete - még nem nacionalizmus (127a num). Népemet szeretni - ez nem jár feltétlenül együtt azzal, hogy más népeket ne szeressek, és hogy kívánjam nekik azt a rosszat, amit a magaménak nem kívánok. Isten Országának növekedő családokban, növekedő népekben él, s önmagát pusztító családokban és népekben alakul át Sátán Országává, és ilyenként indul a kihalás felé. Jézus is szerette, meg is siratta pusztulásba futó nemzetét. (Lk 19,41)

Csak egyetlen csúcsérték van. **Sem a maximális biológiai szaporodás nem csúcsérték, sem a nem-manipulálás.** Ez utóbbi egyáltalán nem érték, az emberalatti világ jellemzője. Az értelmesnek és a szeretetre megteremtett embernek az a jellemzője, hogy a manipulálást a szeretet szolgálatába állítja. És ezzel szolgálja - a Szeretetet.

75. FÉRFI ÉS NŐ A CSALÁDON KÍVÜL

a) A nő az Országban

A Hegyi beszéd még egy antinómiája foglalkozik a férfi és a nő viszonyával. A nagyon keményen hangzó kéz- és láblevágás, szemkivágás nyomatékozza e törvénytökéletesítés fontosságát. (Mt 5,27-30) A fel nem bontandó köteléket hirdető Messiás nemcsak a válást tiltotta, mint házasságtörésre készítő magatartást; **a házasságtörést is tiltotta.** Tiltotta, mert a vevés világából való, s mint ilyen, indítást adhat a válásra és újráházasodásra, amely utóbbiban az egyszer megtört házasság végérvényesen széttörtté válik. Nemcsak a Hegyi beszédben idézi a Dekalógus szavát: "Ne törj házasságot!". Elmondja mint az életre bemehetés feltételét a gazdag ifjúnak, (Mt 19,18; Mk 10,19; Lk 18,20) s a tisztaságvita során is ott szerepel a bennünket Isten előtt szennyessé tevő magatartások között. (Mt 15,19; Mk 7,22)

"Mondatott a régieknek: Ne törj házasságot! Én pedig mondom nektek, aki asszonyra néz, hogy megkívánja őt, már házasságot tört vele a szívében". (Mt 5,28) - **Ez az antinómia nem forradalmian új.** A Dekalógus is tiltotta: "Felebarátod feleségét ne kívánjad!" (2Móz 20,17; 5Móz 5,21) A Messiás csak tovább nyomatékozza (41c num). Nyomatékozza, mert a "szív", azaz a törekvőközpontunk irányítja szavunkat, tetteinket is. A hűségcsatát az ember - a nemiség dolgában csakúgy, mint életünk egészében - csak a "szív" síkján vívhatja meg diadallal. **Ha** a gondolat, a vágy, azaz **a törekvés megszületésének síkján elbukunk, minden bizonnyal elbukunk cselekedeteinkben is.**

Asszonyra nem nézhetünk, de leányra nézhetünk? Asszonyra is nézhetünk, ha nem azért nézünk rá, hogy megkívánjuk. Leányra nézhetünk-e megkívánás céljából is? Megkívánás céljából leányra sem nézhetünk, de a házasodni akaró addig-addig néz egy leányra, amíg ez a nézés létre nem hozza a megkívánást, ami nélkül a házasság aligha jöhet létre. Ezért aztán érthető, hogy Jézus nem a differenciálatlan nőre nézésről, hanem asszonyra nézésről beszél. Fogalmazásában nincsen, nem lehet semmi irrealitás. Az emberi természettel rendelkező, és így a bűnt kivéve a kísértések egész skáláját ismerő Messiás **nem téveszthette össze** az emberi természetből fakadó **igények és vágyak jelentkezését azok rendetlen elfogadásával és kielégítésével.**

Az antinómiában adott nyomatékozásnak nemcsak az volt az oka, hogy védeni akarta a házasságot; nemcsak az új házasságot kötés Istennek nemtetsző állapotától akarta ezzel is védeni övét. Egyéb oka is volt e nyomatékozásnak; a nők megváltozó szerepköre az Általa elhozott Országban.

A Jézus korabeli zsidó társadalomban a házasságtörésnek ellene dolgoztak a nők szociális körülményei, elzártáguk. Ha nem is volt ez háremszerű, mégis életük erősen házhoz kötött

volt. Isten népét - jogi értelemben, vallási-világi szinten egyaránt - a férfiak képviselték. A nő nem volt teljes értékű ember; egy sorban állt a rabszolgákkal és a kiskorúakkal; sőt jogi értelemben még a rabszolgák is megelőzték. Bár a Keresztelő e tekintetben is előrelépést jelentett, (Mt 21,32) Jézusnak részben a Keresztelőtől átvett tanítványai **csak csodálkoznak**, amikor látják, hogy Mesterük asszonnyal beszél. (Jn 4,27) Később alighanem leszoknak erről a csodálkozásról, mert nemcsak ők, hanem asszonyok is kísérik vándorútjaikon Mesterüket, (Lk 8,1-3; Mk 15,41; Mt 20,20) ami korukban példátlan és előzmények nélkül való (116 num). Hallgatóságát férfiak és nők vegyesen alkotják. (Mk 3,34-5; Mt 12,49-50; Lk 8,20) **A nőt a Messiás nem hajlandó többé fátyolba bújtatott, kerítés és ajtó mögött eldugott, merőben nemi lénynek tekinteni.** Ezért nem utalja Máriát sem a konyhába, mert a nők számára is egy a szükséges. (Lk 10,41-2) Országát a nők számára is hozza. (Mt 21,31-2; Lk 7,36-50)

Mindez döntően új helyzetet teremtett: Isten népének közösségén belül férfit és nőt nemcsak biológiai kapcsolatok, hanem családon túli értelmű testvéri-nővéri, fiúi-anyai kapcsolatok kötik egybe. (Lk 8,21; Mk 3,34-5; Mt 12,49-50) Ennek folytán a nőt nem védi többé az otthon abban a mértékben, ahogyan korábban. Jézus felszabadító gyakorlata nyomán a keresztény gyülekezetekben szót kapnak a nők is. (1Kor 11,5; Róm 16,7) Mindez segíti, hogy a nők történelmileg kiszabaduljanak azokból a hátrányos megkülönböztetésekből, amelyeket a férfi izomerőtöbblete, s az ebből is táplálkozó patriarchális társadalom teremtett meg számukra. **Az új körülmények között a házasságnak fokozott védelemre van szüksége.** Méghozzá éppen Isten népén belül, amely a házasságot védő női elzárttság felszámolását történelmileg útnak indítja. Alighanem ez az oka az antinómia nyomatékozásának a már említett ok mellett. Az Isten népéhez tartozó férfiaknak a jézusi gyülekezetekben felszabadulásuk felé elinduló nőkben nem szabad merőben nemi lényt látniok, hanem Mesterük példájára - nővérüket, anyjukat, leányukat kell látniok bennük.

Ide kívánczik egy jézusi logion, amelyet a kánon nem őrzött meg, de a római Szent Kelemennek tulajdonított un. 2.Korintusi levélből mégis ismerünk. A levél szerint megkérdezik Jézust, mikor jön el Isten Ország, és Ő ezt feleli: "Amikor ami kettő, egy lesz; ami kívül van, olyan lesz, mint ami belül van; amikor a férfi a nővel nem férfi és nem nő". Isten Országának ezt a harmadik kritériumát a szerző így értelmezi: "a testvér látva a nővért, ne gondoljon róla semmi nőit; s a nővér ne gondoljon róla semmi férfiút" (2Kel Ad Cor XII.2.5). Úgy gondoljuk, hogy ez a logion és a hozzáfűzött magyarázat illusztrálja az antinómiában adott nyomatékozásának általunk megjelölt második okát.

b) A nők papsága

Az evangéliumok alapján nem kétséges, hogy Jézus a maga férfi tanítványaiból hozta létre a Tizenkettő közösségét. Ugyanakkor az sem kétséges, hogy a Tizenkettő igehirdetése nyomán létrejött házankénti közösségek vezetői között már a kezdet kezdetén nőket is találunk. Priszka talán a legismertebb közöttük, akinek házában "egyház" alakult, s aki Pálnak "munkatársa" volt; (1Kor 16,19; Róm 16,3) de említésre érdemes Junia is, aki Pált megelőzően lett keresztény és "apostol", "jeles" is apostolok körében, és aki Pálhoz hasonlóan fogságot is szenvedett Jézusért. (Róm 16,7) E kétségtelenül jézusi nyitásra keletkező női apostoli vezetői szerep ellen hamar megindult az egyházi reakció, amely visszaszorította a nőket a társadalomban, és elsősorban a zsidó társadalomban nekik jutó helyre. A férfi a patriarchális társadalom erősebbnek bizonyult a jézusi eredetű kezdeményezésnél. (1Kor 14,34-6) A legújabbkori nő-emancipációs mozgalom közvetlen jézusi hatását aligha lehet állítani, de e mozgalom eredményei adva vannak, s a nő ma már bármely társadalmi

funkcióban megtalálható, bár korábban, akárcsak egy századdal korábban, e funkciókat még nem tölthették be. Betöltik az Országban létrejövő közösségeket megszülő és fenntartó, azaz tanítványokat nevelő közösségvezetői funkciót is. Keresztységük erejében ezt ugyanolyan legitim módon teszik, mint a férfiak. A közösség vezetésével együttjáró szentségkiszolgáltatási funkciók betöltését azonban jelen pillanatban az egyház tételes jogrendszere tiltja számukra. Ebben a tiltásban aligha lehet hivatkozni a nők emancipációját megindító Jézusra, még kevésbé arra a Lélekre, akire Jézus reábizta tanítványainak a vezetését. Azért nem, mert kétségtelen tényként tapasztaljuk, hogy a Lélek megadja nem egy Krisztusban nővérünknek azokat az adományokat, amelyek erejében be tudják tölteni közösségvezetői tisztüket. Nemegyszer nagyobb felkészültséggel és odaadottsággal és több Lélek-gyümölcsöt mutatva, mint nem kevés férfi testvérük. Protestáns testvéreink le is vonták már a tényekből a konzekvenciákat, s számukra már elfogadott **a nők papsága**. Az ez ellen tiltakozó utóvédharc alighanem csak a hagyományra hivatkozhatik. Ugyanúgy, mint a latin nyelvű liturgia, a hívők egy szín alatti áldozása és annyi más az elmúlt századok során. Az ezekért folytatott s immár vesztesé lett utóvédharcok nyilvánvalóvá teszik, hogy az élet hagyományokat fejleszt, majd őriz, majd **levált** a kialakulandó új hagyományok javára, az alakuló-fejlődő élet törvényei szerint. A Lélek nemcsak hagyományőrzésre, hanem hagyományleváltásra is adhat indítást, ha egyszer a teremtető Isten fejlődőnek teremtetette meg az embert.

c) Jézus egyetlen tanácsa

Furcsa volt a tanítványok reakciója a válást eltörlő törvénytökéletesítésre: "Ha így áll az ember dolga az asszonnyal, nem hasznos megházasodni". (Mt 19,10) E reakció nemcsak azt mutatja, hogy a Tizenkettőben is eleven volt a Mózes által figyelembe vett keményszívűség; nemcsak azt, hogy az asszony-lecserélési lehetőség nélkül nem tudták kívánatosnak tekinteni a házasságot; hanem azt is mutatja hozzászólásuk, hogy **házasságban gondolkodó emberek voltak**. Fiatalabbjaik még innen voltak a házasságkötésen, de idősebbjeiket már házassállapotban találta a Messiás meghívása. Volt közöttük, aki csak apát, anyát, testvért, nővért hagyott el, amikor csatlakozott Jézushoz, de volt olyan is, aki feleséget és gyermeket is elhagyott; (Mt 19,29; Mk 10,29-30; Lk 18,28) volt közöttük olyan is, akinek nemcsak apát, anyát, testvért, nővért kellett "gyűlölni" megtanulni, hanem feleséget és gyermeket is. (Lk 14,26) Péter biztosan ilyen volt. (Mt 8,14; Mk 1,30; Lk 4,38; 1Kor 9,5)

Hogyan fér össze gyűlölet és elhagyás a fel nem bontandó kötelékkel? Hogy a "gyűlölet" e helyeken a Messiás iránti elkötelezettséget, s az ebből fakadó lemondást, biológiai önmagunk megtagadását jelenti - láttuk már (50a num). Azt is, hogy az "elhagyás" az anyagi javak tekintetében időleges elhagyást és nem végleges odaadást jelent (56b num). - Nos, ugyanez a helyzet az "elhagyott" személyekre vonatkozóan is. **A válást nemismerés törvénytökéletesítését a Messiás nem azzal kezdte, hogy a fel nem bontandó köteléket kívánó Ország érdekében legbensőbb övéinek kivételképpen engedélyezte feleségük és gyermekeik elbocsátását.** Ha felmentést adott volna nekik Jézus, aligha fogalmazta volna Péter a "nem érdemes megházasodni" szavakat. Az Ország érdekében nem lehet az Ország törvényeit kivételképpen éppen induláskor, és éppen legfőbb képviselőinek a javára felszámolni; a cél nem szentesíthet bűnös eszközöket (38b,73f num).

Azt, ami logikailag is nyilvánvaló, Szent Pál egy megjegyzése történelmi ténynek is bizonyítja: "Vajon nincs-e hatalmunk testvérasszonyt (αδελφην γυναικα = adelphén gúnaika) magunkkal vinni, miként a többi apostolok, az Úr testvérei és Kéfás". (1Kor 9,5) Az "αδελφη" (adelphé = nővér) - a keresztnyelvek közösségéhez tartozó nőt jelenti. A "γυνή =

güné" - asszonyt és feleséget. Amennyiben e helyen a "güné" nem a feleségüket jelentené, felmerül a kérdés: kinek asszonyait (feleségeit) vitték magukkal az apostolok, az Úr testvérei és Kéfás? Ha ezek özvegyek lettek volna, akkor a "χήρα" (chéra = özvegy) szónak kellene helyettesítenie szavunkat. Annál is inkább, mert a paulinák ismerték az özvegyiséget mint hivatal-szerepkört az Egyházban, (1Tim 5,9) s a jaffai gyülekezetben az özvegygondozással foglalkozó Tabitha a "μαθητρία" (mathéttria = nőtanítvány) nevet viseli. Szent Pál használhatta volna itt a "chéra" vagy a "mathéttria" kifejezéseket. Ily özvegyeket azonban aligha vihettek magukkal - az "özvegyek" korának következtében. Korán kialakultak ugyanis e tekintetben bizonyos megkötések, mert a 60 évnél fiatalabb özvegyasszonyok egyházközségi szolgálatához gyanúk kapcsolódtak, és nem is megalapozatlanok. (1Tim 5,9-15) Végezetül: leányt sem vihettek magukkal. Nemcsak azért, mert a "güné" semmiképpen sem jelenthet "leányt", hanem azért is, mert méltán közbotránynak számított volna, ha az apostolok egy-egy leányt vittek volna magukkal vándorútjaikon. Sem a más feleségét, sem özvegyasszonyt, sem leányt nem vittek magukkal. Szent Pál megjegyzése csak arról számolhat be, hogy **a feleségüket vitték magukkal.**

Pétert és a meghívás időpontjában már feleséges társait nem mentette fel a földhatáráig szóló küldetés (Csel 1,8) az Ország törvénye, a fel nem bontandó kötelék alól. Teljességgel érthetetlen is lett volna egy ily felmentés a gyülekezet tagjai számára. A tengerészek is elmennek a maguk áruival a föld határáig, olykor a szárazföldi kereskedők is, és semmiképpen sem állhattak elő ezen a címen azzal az igénnyel, hogy elbocsáthassák feleségüket, gyermeküket. **A Tizenkettő apostoli küldetésének nem volt és nem is lehetett feltétele a feleség-elbocsátás.** Ennek az apostoli küldetésnek nem volt feltétele a nőtlenként meghívottak házasságot nemkötése sem.

Ez annál is figyelemreméltóbb, mert a Messiásnak nem volt felesége - vagy pontosabban: nincs információnk házasságáról -, és nincs életalakításának egyetlen lényegi mozzanata sem, amelyet ne tett volna példává övéi számára. Példává, amellyel övéinek azonosulniuk kellett (38c num). A Példakép életének ez az egy mozzanata azonban nem lett az Ország törvényévé. **Az apostolok nem kaptak nőtlenségi parancsot.** Miért nem kaptak?

A Messiás valóságos ember volt; valóságos emberi testtel rendelkezett. A bűnt nem ismerte, a kísértést igen. Jól tudta, mekkora erő kellett életformájának bűn nélküli, azaz a kísértéseket legyőző végigcsinálásához. **Önmagának jó okai voltak e nőtlen életforma választására.** Az isteni természet egészével rendelkező Messiás ha gyermeket nemz, a maga istenemberi természetével nemzi azt és állandósítja a földön az inkarnációt, amelyet a Szentháromság egyetlennek akart, és amelyet a Szentháromság ebben az egyetlen megtörténésben is elegendőnek ítélt ahhoz, hogy az emberiség megkaphassa azt az Utat, amelyre reá kell találnia.

Azt sem lehet kizártnak tekinteni, hogy a megtestesülő Fiú nem üresítette ki magából az Atyához tartozásnak azt az intenzitását, amely a Szentháromságon belüli "házasságának" velejárója, s ez az intenzitás erősebb volt, mint a megtestesült Fiú felvett emberi férfi természetének nőigénye. Gondolhatjuk tehát azt is, hogy egy préegzisztens szentháromságbeli szerelem nem tette lehetővé a Messiás számára azt, ami az emberi természetnek egyébként igen erős igénye. Akármilyen és akármik is voltak Jézus nem nőülésének okai, tény, hogy nem nőült meg; és az is tény, hogy a házasságról lemondást nem tette Ország törvényévé még annak a Péternek az esetében sem, akire reá bízta ügyének folytatását (31 num). S az is tény, hogy nincs adalékunk arra sem, hogy Péternek és utódainak szívük keménysége miatt engedélyezte a házasságot. A szív keménysége Isten teremtményei ellen lázadhat csupán; a

Szentháromság képére teremtett férfi-nő mivoltunk átölelni akarását sohasem minősíthetjük szívkieménységnek.

A tanítványok fenti furcsa reakciója adta Jézusnak az apropót, hogy felcsillantsa övéi előtt a lehetőséget: lehet, szabad követni Őt a nőtlenség tekintetében is. **Lehet! Szabad!:** "És vannak eunuchok, akik magukat tették eunuchhá a Mennyegek Országáért. Aki képes megérteni, értse meg". (Mt 19,12) - Ezt is az Országért, azaz Érte teszi majd, aki teszi; mint az Ország összes törvényeit is Érte tartjuk meg (38d num). **Ez azonban nem törvénye az Orzágnak.** A Tizenkettőnek, akinek adatott érteni az Ország titkait, nem **kell** megértenie az Orzágnak ezt a titkát is: "Nem mindenki érti meg ezt az ígét, hanem csupán akinek megadatott". (Mt 19,11) S e mondatot a Tizenkettőnek mondja, akik között feleségesek is vannak, s akik majd testvérasszonyt visznek magukkal. S mindenesetre azoknak mondja, akiknek megadatott, hogy megértsék az Ország titkait; azaz mindazt, ami az Ország elnyeréséhez szükséges. Láttuk, hogy Jézus nem ismert két normát; egyet az Ország vezetői számára, és egy másikat a vezetettek számára (56c num).

A Messiás szándékai szerint a megértendőket az Isten egész népének kell megértenie. **Ugyanígy ezt a szabadjára állított vállalást is az Isten egész népe számára állította oda szabad vállalási lehetőségként.** Mégpedig egy olyan népen belül, amelyben a biológiai folytatás, a család fennmaradása és sokasodása - Isten legnagyobb áldásai egyikének számított. Talán éppen ezért is nem nyomatékozta különösebben ezt a szabad vállalási lehetőséget. Csupán e furcsa apropó címén tett említést róla. A négy evangélium ezen az egyetlen helyen említi. **Pál tisztán csengi vissza a Messiás szemléletét:** "Vajon nincs-e hatalmunk ...vajon egyedül nekem és Barnabásnak nincs hatalmunk így járni el?... A szűzekre vonatkozóan **nincsen parancsom az Úrtól.** Tanácsot azonban adok...". (1Kor 9,6; 7,25)

Pál adja a tanácsot. Két lehetőséggel állunk szemben. Az egyik: Pál nem ismerte az eunuchokról szóló jézusi logiont. A másik: ismerte, de azt nem minősítette tanácsnak, csak felcsillantott lehetőségnek. Akármelyik is fejezi ki a valóságot, mindenképpen tény, hogy Pál nem hivatkozik jézusi tanácsra. Ha tudott volna ilyenről, mindenképpen hivatkozott volna rá.

Jézusra tehát nem hivatkozhatva, Pál **valóban** tanácsol: "Azt akarnám, hogy mindenki úgy legyen, ahogy én...úgy gondolom, hogy a jelen szorongatottság miatt ez a megfelelő állapot, hogy jó ez az állapot az ember számára...a házások pedig nyomorúságot szenvednek testükben... Azt akarom, hogy gondtalanok legyetek. Aki nem házas, az Úr dolgaival törődik...Aki megházasodott, a világ dolgaival törődik, hogy mint tetszhetik feleségének, szét van szaggatva...". (1Kor 7,26.28-9.32-3) Ha rám hallgatsz, akkor azt teszed, amit akarsz - ez nem tanács. A tanács rendre dönt egy alternatívában. Pál tanácsolt. A nőtlenséget tanácsolta a házasság alternatívájával szemben, mégpedig nagyon is gnosztikus-, manicheus-ízű indoklással.

d) Tökéletesség, parancs és alternatíva

Jézus ezt nem tette. **Felkínált** az országbeli házassággal szemben berzenkedő tanítványoknak **egy alternatív lehetőséget.** Ha az alternatív lehetőség felkínálását is "tanácsnak" akarjuk nevezni, tehetjük, de akkor a szót idézőjelbe kell tennünk, hogy az alternatív lehetőség felkínálását megkülönböztessük az alternatíva valamelyik eleme javára történő döntéstől. A megházasodástól ódzkodónak lehet tanácsolni a nőtlenséget (ezt tette Pál), s fel lehet kínálni számára a megházasodás, ill. nőtlenség alternatíváját, reábízva, hogy válassza azt, ami neki

megfelelő. A hagyomány egyöntetűen tanúsítja, hogy a Tizenkettőből János és a későbbi tanítványok közül Pál a nőtlenség alternatíváját választotta.

Jézusnak nincsen egyetlen tanácsa sem. Az életre bemehetés **feltételeit** tanította. Ezek a feltételek parancsok voltak, amelyeknek teljesítése nélkül nem lehet bemennünk az életre. "Így is tehetsz, és úgy is tehetsz, de jobb, ha így teszel!" az ilyen tanácsjellegű tanításra a Messiásnak nem volt ideje. Csak arra volt ideje, hogy azt mondja el, aminek megtevése nélkül nem mehetünk be az életre. A válás tiltása miatt berzenkedő tanítványok hatására (ebben az egyetlen esetben!) bizonyul csak az "is-is" messiási köztöszónak: meg is házasodhatol, eunuchhá is teheted magadat. (Mt 19,12) Az egyértelműség kedvéért tanács helyett beszéljünk inkább **alternatíváról**.

Nincs több alternatívája a Messiásnak. **Tanácsa pedig egyetlen sincs.** A tökéletessé tenni akarást nem tanácsolta, hanem parancsolta (39d,57f num). A tökéletessé lenni akarás viszont nem is tartalmazza feltétlenül a magunk eunuchhá tevését, hiszen enélkül is be lehet menni az életre.

A szegénységet sem tanácsolta, hanem parancsolta. Ez a parancsolt szegénység nem tartalmazza ugyan a magántulajdonról való lemondást, viszont a közös tulajdonban történő birtoklás önmagában, szegénység nélkül - még nem is elégíti ki a parancsolt szegénység tartalmát. A Messiás számára közömbös volt, hogy rendelkezünk-e magántulajdonnal vagy sem. Ezzel szemben szegénységparancsa mindenképpen megkívánta a "vagyon" eladását, az adástörvény gyakorlását és a társadalom átlagéletszintjét el nem érő tényleges szegénységet (58 num).

Ami az engedelmisséget illeti, a Messiás parancsainak s az ezeket továbbadó tanítványai parancsainak való **"engedelmeskedést" - bár e szót nem használta (45f num) - ismét nem tanácsolta, hanem parancsolta.** Ugyanúgy **"hallgatnunk"** kell ezek szavára, ahogyan az Ő szavára. (Jn 15,20) Az Egyház közösségén belül a szűzek együttélése - oly téma, amelyről nem tett említést. Ha majd ilyen együttélések létrejönnek, természetesen törvények és az azoknak való "engedelmeskedés" nélkül e közösségek élete nem lesz elképzelhető. Erről azonban - az esszénusok szerzetesi közösségeit és az azokban érvényesülő törvényeket és engedelmeskedést minden bizonnyal nagyon jól ismerő Messiás nem tett említést.

Jézus a magunkat eunuchhá tevést Országért vállalható alternatívaként tanította, de az elvállalást nem tette meg a közösségvezetői tisztség elnyerhetésének feltételéül. Történeti fejlődésünk viszont azzá tette. A keleti egyházban az egy adott területen élő összes közösségekre felügyelés (επισκοπή = episzkopé) tiszttét a nyugati egyházban pedig a helyi közösség vezetői tiszttét is csak az alternatívát magukévá tevők tölthetik be. Ezzel a fejlődéssel Isten népe két részre szakadt: házasságot nem kötő vezető rétegre és házasságot kötő vezetett rétegre.

Elgondolkodtató! A Messiás parancsba adta a tényleges szegénységet, az erő-nemalkalmazást és a társadalmi szolgaszerepet, alacsonyságot - mint a parancsba adott tökéletesség nélkülözhetetlen feltételeit. Évezredek fejlődésünk során mindezeket tanácsokká silányítottuk alá. Jelen tanításunk szerint a fentiek nem szükségesek ahhoz, hogy bemegehessünk az Életre. **Tanítása helyett kitaláltuk a normatúlteljesítéses tökéletesség fogalmát, amely nélkül pedig lehet üdvözülni.** De még e normatúlteljesítéses tökéletességnek sem lett feltétlen velejárója a messiási szeretetfogalom fentebb említett három vonása. A szerzetes és szent Kapisztránói János - hadseregszervező; és szerzeteseink életszínvonala általában sokszorosan

meghaladja a társadalom átlagéletszínvonalát. A társadalmi rangra emelkedés is kívánatos lehet körükben, annak - a Messiás gondolataival teljes összeegyeztethetetlen elgondolásnak - az alapján, hogy a magas beosztásokban, a hatalomban való nagyobb részesedés esetén több jót tehetünk.

Az is elgondolkodtató, hogy **ennyi inkonzekvencia, ennyi hűtlenség mellett milyen görcsösen ragaszkodunk ahhoz, amit a Messiás oly óvatos formában "tanácsolt"**. Elgondolkodtató, hogy a vezetői szolgálatot a fenti jézusi parancsok teljesítésével nem kapcsoltuk össze, de a nőtlenségi alternatíva elvállalásával igen. Azt a látszatot keltjük ezzel, mintha ez a nőtlenség lenne az, amire elhívta Jézus azokat, akik "vezetők" lesznek Isten népében. A nőtlenség, és nem a lábmosás. Ha ma papról, papnövendékről azt halljuk, hogy "nincs hivatása", ez csaknem egyértelműen egyet jelent számunkra azzal, hogy nem képes vállalni-megtartani a nőtlenséget.

A messiási alternatíva vállalásának egy esetben lehet csak létjogosultsága: ha ez a tanács hozzásegít a messiási parancsok intenzívebb megőrzéséhez, ha tehát az Országért történik - Jézus szava szerint. (Mt 19,12) Ha a gyakorlat ezt nem igazolja, akkor gyülekezetének nincs joga e vállalást bárki számára is kötelezővé tenni, hiszen a vezetők az Egyház építésére kaptak megbízást. **Parancsá csak az tehető, ami épít.** Mindezekből az következik, hogy az Egyház csak akkor jár el Jézus szándékainak megfelelően a vezetők számára kötelezővé tett nőtlenségi paranccsal, ha ez a parancs általában szentebb és nem bűnösebb életet eredményez azokban, akikre kötelezővé teszi. Ellenkező esetben nem építi, hanem rombolja vele a szeretetet, az Isten tértnyerését az egyház és az emberiség testén belül egyaránt.

Tény, hogy az elmúlt századok során a celibátust vállalók ezzel a vállalással kiemelkedhettek a jobbgysorból és a társadalom kiváltságosai közé emelkedtek. Isten népének vezetésére a kiváltságoltak alkalmatlanok, hiszen ezt a népet csak a kiváltság nélküliek alkotják (70g num). Kérdés, hogy vállalták volna-e elegendően a múltban a celibátust, ha az nem kapcsolódott volna össze a társadalom kiváltságosai közé kerüléssel. Kérdés, hogy e kapcsolódás nélkül lett volna-e a múltban elegendő egyházi vezető, elegendő pap. A válasz: aligha lett volna.

Nem az egyház érdeméből, hanem sokkal inkább az egyházon kívüliek és a kiváltságokat védő egyház ellen harcolók érdeméből - a történelmi jelenben csökkentek a kiváltságok. Csökkentek, főleg azokban az országokban, amelyekben a lakosság keresztény vallású. E kiváltságok csökkenésével egyenes arányban jelentkezik a celibátusra vállalkozók csökkenése. Egyre kevesbedik papjaink száma, és ezzel párhuzamosan egyre fogy a ténylegesen hívők száma is. Egy-egy pap településről településre rohanhat gépkocsijával, hogy szentmisét mutasson be igen gyér számú helyi hívőknek. E tények színe előtt az Egyház tagjai nem maradhatnak tétlenül. A tanítvánnyá tevést kaptuk feladatul mindahányan. Azok lehetnek csak Isten népének vezetői, akik tanítványokat tudnak nevelni, közösségeket tudnak összehozni. Ha e celebsz férfiak erre a kívánatos mértékben nem képesek, akkor az Egyház életét súlyosan veszélyeztető kontraszelekció volna tovább is fenntartani a papságra jutás feltételeként egy olyan feltételt, amely nem található meg a Messiás tanításában.

Múltra és jelenre nézve egyaránt súlyos következménye a celibátus-feltételnek, hogy e nem messiási feltétel Isten népének több mint 99 %-át "világiakká", laikusokká minősíti alá, akik a dolgok konzekvenciája folytán egyre inkább az érdektelenség, ill. a merő szolgáltatás-elfogadás állapotába kerültek azon az egyházon belül, amelyben Jézus mindenkitől azt kívánja, hogy minden erejéből, aktív módon szolgáljon (77a num).

76. SZÜLŐ ÉS GYERMEK

a) Szeretetet a családban

A Jahve iránti hűség megőrzésében a választott nép életén belül igen nagy szerepe volt a családnak. A Tízparancsolat előkelő helyen, a Jahve iránti, a személye szerint Neki szóló kötelességek (I-III. parancsolat) elsorolását közvetlenül követően, az általános emberi kapcsolatokról kiemelve és azok elé emelve - tanítja: "Félve tiszteld apádat s anyádat...". (2Móz 20,12; 5Móz 5,16) **A Messiás ezt a törvényt sem felbontani, hanem beteljesíteni jött.** A gazdag ifjúval is közli, mint az örökéletre bemehetés feltételét, (Mt 19,19; Mk 10,19; Lk 18,20) dicséri a második fiút, aki megteszi atyja parancsait, (Mt 25,31) és fejére idézi az atyját és anyját nem tisztelő farizeusnak is. (Mt 15,4-6; Mk 7,10-12)

Ezen túlmenően azonban **nem részletezi sem a kiskorú, sem a felnőtt kort ért gyermek szüleivel szemben tanúsítandó magatartását.** Ennek etikáját nem dolgozta ki. Ránk bízta szeretetfogalmának ide alkalmazását; azaz annak megállapítását, hogy mit jelent a kiskorú és a felnőtt gyermek esetében - szüleivel szemben - az adás, a nemütés és a szolgálat törvénye.

A szülőnek a gyermekkel tanúsított magatartásáról már bővebb képet kapunk. A Szentháromságon belül az "atya" - a Szeretet Őselvét jelenti. A választott nép Istent is, s a választott nép szövetségét Istennel megkötő Ábrahámot is "atyjának" nevezte. Ezeknek az "atyaságoknak" a háttere mellett alakulhat ki az Ószövetség népében az "édesapai" szerepkör, amely a szeretet intenzitása tekintetében túlhaladja az egyéb más népeknél tapasztalható édesapai gondolkodás mértékét. **Erre az Ószövetségben kialakult atyai szerepkörre épít Jézus "oikodeszpotész" (a ház ura, pater familias, a családfő) szava.** Ily családfőnél költi el tanítványaival Jézus a húsvéti bányát. (Mk 14,14; Lk 22,11) A példabeszédekben Isten is családfőként szerepel. (Mt 21,33; Lk 14,21) Isten földi országában Jézus is családfő; mint családfő veti a jó magot, mint családfő fogadja fel a munkásokat szőleijébe, mint családfő hoz elő kincseiből régit és újat, és mint családfő kergeti el majd az ítéletkor kapujából a gonoszokat. (Mt 10,25; 13,27; 20,1.11; 13,52; Lk 13,25) - A családfő-édesapának rajza a Messiás tanításában az ószövetségi hagyománynak megfelelő: kenyeret, halat kérő fiának nem nyújt követ vagy kígyót; este bezárja házának ajtaját, és gyermekei vele vannak hálósobájában; virraszt, ha tudja, hogy tolvaj fenyegeti házát; szeretetét még tékozló fiától sem tagadja meg, s van bölcs szava megszélesíteni duzzogó gyermekét. (Lk 11,11.7; 12,39; Mt 24,43; Lk 15,20.31-2) A szelídszívűségével nekünk példát adni akaró **Messiás** (Mt 11,29) **a gyermekekkel szemben különösen is szelíd, gyöngéd volt.** Két ízben jegyezik fel az evangéliumok, hogy Jézus megölelt valakit, mindkét esetben gyermeket ölelt meg. Az első rangvita alkalmával, és akkor, amikor tanítványai ellenére engedte magához őket, és kezét reájuk téve meg is áldotta a gyermekeket. (Mk 9,36; 10,16) Ez a gyöngédség talán nem zárta ki gondolatrendszerében a szülői erőalkalmazást (61e num), de aligha kétséges, hogy a gyermeknevelésben nem erre, hanem a Maga által megmutatott szelídségre-gyöngédségre tette a hangsúlyt. Az Isten Lelkét magukban hordozó szülőknek **alighanem igen ritkán van szükségük gyermekük nevelésében fizikai erőalkalmazásra;** alighanem viszonylag hamar fölnevelik gyermekeiket arra a szintre, amelyen a fizikai erőalkalmazás feleslegessé válik.

Tematikusan azonban nem foglalkozik a kérdéssel, hogy milyen az Újszövetség rendjében az annak megfelelő apai magatartás; még kevésbé azzal, hogy milyen az anya magatartása.

Ugyanígy nem foglalkozik a vér szerinti testvérek családon belüli viszonylataival sem, bár mint látjuk majd, igen erősnek látta a választott népen belül a vér szerinti testvérek kapcsolatait. Mindezek kidolgozását a Lelkének vezetése alatt élő következő nemzedékre és nemzedékekre bízta.

Mindazonáltal tény, hogy Jézus nem szólt a gyermekek engedelmisségéről sem, engedelmeskedtetéséről sem. Ehelyett a gyermekek szüleikbe vetett bizalmát állította példaként a tanítványok elé; azt, hogy szabad, nem kikényszeríthető és szeretetből fakadó módon bízni szüleikben (68d num). Az is tény, hogy a Dekalógus IV. parancsát Jézus nem gyerekek, hanem felnőttek számára idézte: ne hagyják magukra szívtelenül rászoruló szüleiket. (Mt 15,5-6; 19,19; Mk 7,10-2; 10,19; Lk 18,20) Igaz, hogy Jézus gyermekek tanításával nem foglalkozott, és így nem is maradhatott emlék arról, hogy engedelmisségre bízta volna őket. De felnőtteket, szülőket tanított, s még sem maradt emlék arról, hogy gyermekeik engedelmeskedtetésére bízta volna őket. Engedelmisség, engedelmeskedtetés - ezek nem jézusi kategóriák. A gyermek Jézus élete is vegyes képet mutat engedelmissége szempontjából. (Lk 2,43.51) A lét meghatározza a tudatot. Az engedetlenkedő jézusi élet is meghatározza a jézusi tudatot. Az emberré lett Isten életét pedig az a szentháromsági lét határozza meg, amely nem engedelmisségre és engedelmeskedtetésre épül (45f num).

b) A rokonok negatív szerepe

A szülők iránti magatartásnak azonban találjuk tanításában egy olyan rajzát is, amely eltér az ószövetségi hagyományoktól. Érthető a körülményekből. Míg az Ószövetségen belül az Atya rendre olyanként szerepel, aki a fiakat Isten útjára igazítja, **a Jézus hozta nagy bevágás más helyzetet teremt.** Jézus új tábor gyűjt. Elsősorban fiatalemberekből. E tábor sorsa - sem az egybeverődés, sem további fejlődésének szakaszában - nem nyújthatta a legmegnyugtatóbb képet az apák számára; a fiaiknak a Törvény iránti hűségéért aggódó és földi sorsukért is gondban levő édesapák számára.

Bár egyetlen jelenet sem áll előttünk az evangélium lapjain, amelyben **apa és anya vissza akarja tartani vagy hívni gyermekét Jézustól**, mégis olyan erős idevágó fogalmazásokat találunk a Messiás ajkán, hogy e fogalmazások ily jelenetek nélkül aligha születhettek volna meg. Feltevésünket talán közelebb hozzák az alábbiak. Zebedeus és Szalóme két fia - Jakab és János - már felnőtt ifjak, amikor a Messiás elhívja őket. A két, házasságon még innen levő fiú otthagyja apját a halászbárkában. (Mt 4,21; Mk 1,20; Lk 5,10-11) Az apa nem mehet két fia után, de mehet az anya: ott van az "asszonyok között, akik követték Galileától kezdve", (Lk 23,49) Szalóme is. Felbukkan a Jeruzsálem felé vezető úton, hogy képviselje fiai érdekeit a Názáreti Országában, (Mt 20,20) ott van a keresztfá alatt is, (Mt 27,55-6; Mk 15,40-1) s a feltámadást is a legelső között veszi tudomásul. (Mk 16,1) Szalóme és a többi asszonyok "szolgáltak" Jézusnak és a Tizenkettőnek. (Lk 8,3; Mt 27,55; Mk 15,41) Ugyanezen ige jelzi két alkalommal is a szorgos Márta háziasszonyi tevékenységét. (Lk 10,40; Jn 12,2) Felvetődik a kérdés, miből szolgáltak? Lukács szerint ezek az asszonyok a maguk "vagyonából" szolgáltak. (Lk 8,3) Mivel az asszonyoknak - feleségek lévén - külön vagyonuk nem volt, Szalóme esetében is nyilvánvalóan úgy állt a dolog, hogy Zebedeus otthon maradt pénzt keresni, s a "gyerekek" anyját meg elküldte utánuk, hogy legyen mit ennie a két...Hogyan fejezhette be ezt a mondatot Zebedeus? Van szülői ambíció és van szülői aggodalom. Eszerint a befejezés hangozhatott így is: "...derék szép fiamnak"; és valahogy így is: "...országút bolondjának". A többi tanítványból oly nagy felháborodást kiváltó szalómei kérdés mögött ugyancsak ott lehetett Zebedeus türelmetlenkedése: "Már harmadik éve oda ez a két gyerek, temagad is folyton császkálsz utánuk. Már jószerint magam főzök, magam mosok. De most

már elég. Lesz-e valami, vagy sem? Meddig nézzem e céltalan kóborlást?" **Könnyen lehetséges, hogy Szalóménak valami eredményt kellett már hazavinnie, hogy ki ne törjön a családi botrány,** hogy Zebedeus erős és kemény férfi és apai kézzel bele ne nyúljon legényfiainak sorsába, s haza ne parancsolja őket.

A Zebedeus-család belső feszültségére vonatkozó feltevésünket támogatja a Jézus családján belüli jól ismert feszültség. Nagyon korán jelentkezik: Jézus még csak tizenkét éves, a szülők aggódnak az elveszett gyermekért, s a Gyermekek "Atyja házában kell lennie". S az aggódó szülőknek még tudniuk is kellene ezt; értsd: nem is volna szabad aggódniuk gyermekükért. (Lk 2,49) A rokonság nem volt közömbös Jézus sorsa iránt. Egy ízben erővel akarják hazavinni Názáretbe, máskor meg bíztatják, menjen fel Jeruzsálembe, mutassa meg magát a világnak. (Mk 3,20-1; Jn 7,3-4) A Messiás számunkra nagyon keménynek tetsző módon nyilvánította ki, hogy a biológiai hovatartozás, **a rokonok elképzelései semmiképpen sem befolyásolhatják életútját:** "Ki az én anyám, és kik az én testvéreim?". (Mk 3,33; Mt 12,48)

c) Elválasztás és meg hasonlítás

A Messiás háttérbe szorította a maga biológiai közösségét. Ugyanazok az erők, amelyek a Messiás családjában megmutatkoztak az Úttal szemben, ugyanezek az erők minden bizonnyal megmutatkoztak a tanítványokat kibocsátó családokban is. **A szülők csak nem nézhették** - minden reménykedésük mellett - **egyértelmű lelkesedéssel, hogy gyermekük egy olyan férfihez csatlakozik, akinek nincs fejét hova lehajtani.** Ha Jézus "halottaknak", országbeli értelemben halottaknak minősíti (Lk 9,60; Mt 8,22) egyes meghívott tanítványainak rokonait, akkor e minősítés mögött - a mindenkit hívó és mindenkit megmenteni akaró Messiás ajkán elhangozva - kell valami tárgyi oknak lennie. Nem akarja hazaengedni a meghívottat apja temetésére, mert úgy gondolja, hogy a meghívott olyan hatásoknak lesz kitéve a temetésen, hogy nem fog visszajönni.

Nem kevés meghívás során ki kellett éleződnie a helyzetnek: **vagy a Messiás, vagy a rokonok.** Csak így születhettek meg az ilyen kitételek: "Aki apját vagy anyját jobban szereti, mint engem, nem méltó hozzám"; sőt: "Aki hozzám jön, és nem gyűlöli apját és anyját...testvéreit és nővéreit, nem lehet az én tanítványom". (Mt 10,37; Lk 14,26) - Mindezek a nyilatkozatok annak kapcsán születnek meg Jézus ajkán, hogy valakiket ki akar szakítani biológiai közösségükből, meghíván őket a maga vándorcsapatába. Ebben a szituációban merül fel az "elhagyás" követelménye. Ez a követelmény azonban nem kizárólag a vándortanítói életforma velejárója. Sor kerülhet rá akkor is, ha a tanítványok megmaradnak lakóhelyükön, sőt rokonaik házában. A majdani üldözések rajzának során megtudjuk, hogy nemcsak a hatóságok, **a rokonok is üldözik majd övéit:** "Testvér testvért halálra ad, nem különben apa gyermekét; a gyermekek pedig szüleik ellen támadnak és megölik őket". (Mt 10,21; Mk 13,12) Részletesen is előadja ezt a családon belüli meg hasonlást, amikor arról beszél, hogy az emberiséget két félre választani jött: "Elválasztani jöttem én az embert az apjától, a leányt anyjától, a menyét anyósától, és ellenségei lesznek az embernek (értsd: Isten népének) családjának tagjai". (Mt 10,35-6) **A család közösségéig fog érni ez a kettéválasztás:** "Mostantól kezdve ugyanis ha öten vannak egy házban, meg hasonlanak: hárman kettő ellen és ketten hármuk ellen meg hasonlanak; az apa fia ellen és a fiú az apa ellen, az anya a leány ellen és a leány az anya ellen, anyós a menyé ellen és a meny anyósa ellen". (Lk 12,53)

Mindez következménye annak az Örömhírnek, amelyet nemcsak hogy nemzetek nem fogadnak majd el a maguk egyetemében, hanem amelyet még **családok sem fogadnak el**

szükségképpen a maguk egyetemében. Az Örömhírt egyesek elfogadják, mások elvetik nemzettesten és családon belül egyaránt.

A választott nép életében szakrális súlya volt a családi összetartozásnak. **Milyen nehéz lehetett** a Tizenkettő életében **a biológiai közösségből kiszakadni**, mennyire nyomhatta őket e közösségnek merő "elhagyása" is, s még inkább az esetlegesen jelentkező meg hasonlítás a Jézust elfogadó tanítvány és el nem fogadó rokonok között - mindezt jól mutatja, mit értett Jézus Péter ama szaván, hogy övéi "mindenüket" elhagyták Érte. Jézus részletezi a "minden" tartalmát: két szóval jelzi az anyagi javakat (ház és föld) és hét szóval a biológiai közösséget (apa, anya, szülők, testvér, nővér, feleség, gyermek). (Mt 19,29; Mk 10,29-30; Lk 18,28) Érthető ez a számbeli aránytalanság. Mit is számít háznak és földnek odahagyása, amikor embereket kell odahagynunk, akikkel az eszmélés éveitől kezdve egybenőtt életünk, s akiket odahagyni olykor még teljes értékű házasság esetén is oly nehéz (VÖ: Th. Wilder, A mi kis városunk). Az Ószövetségben a Szövetség egy biológiai családnak, Ábrahám ivadékaiknak szólt, egy nemzetnek, egy államnak. Aki nem akart beletartozni, az ellenség volt, és el kellett bánni vele, mint ellenséggel. Az Újszövetség bármennyire is akarja, hogy a családok a maguk egészében Isten új népévé legyenek, számol azzal, hogy a család közepéig hatol a meg hasonlítás, amely a választás, ill. a nemválasztás kettősségének az eredménye. **Felszámolhatatlan ténye ez az Újszövetségnek.** A szó legszorosabb értelmében véve felszámolhatatlan, mert ez a szövetség nem ismervén többé ellenséget, tagjai nem járhatnak el az ellenségükké vált rokonnal szemben, mint ellenséggel.

A biológiai közösség helyett a Messiás egy magasabbrendű közösséget ígér övéinek, akár csak elhagyják családjukat, akár meg is ízelelik a család felől jövő üldözés keserűségét. "Senki sincs...aki nem kapna százszor annyit most ebben az időben... testvért és nővért és anyát és gyermeket...". (Mk 10,30) **Az Örömhír új családot hoz létre, amelyben mindenki testvér és nővér, és anya vagy gyermek.** Rokonok keresik Jézust, s Ő már új családjával van elfoglalva: "Aki megteszi Atyám akaratát, az nekem mind testvérem, nővérem és anyám". (Mt 12,50; Mk 3,35; Lk 8,21)

SZERETNI - VI. SZERETETKÖZÖSSÉGEK

b) AZ EGYHÁZ KÖZÖSSÉGE

77. EMBERHALÁSZAT

a) Egyetemes küldetés

Nemcsak a Tizenkettőt küldte. Küldött hetvenkét tanítványt is. Lényegében ugyanarra küldte őket, mint a Tizenkettőt. (Lk 10,1-24) A Tizenkettő a Maga küldötteinek legbensőbb, legközvetlenebb körét adta. Éppen ezért nem tehetett mindenkit Tizenkettővé, csak éppen tizenkét embert. A gerázai megszállottat sem emelte be a Tizenkettőbe, de küldeni őt is küldte: "a férfi, akiből az ördögök kimentek, kérte, hogy vele mehessen. De Jézus elbocsátotta: Térj haza, mondta neki, és **beszélj el**, milyen nagy dolgot művelt veled az Isten. Ő el is ment, és **hirdette az egész városban**, milyen nagy dolgot művelt veled Jézus". (Lk 8,38-9; Mk 5,19-20) **A küldetést nemcsak a Tizenkettő kapta.**

Állítsuk egymás mellé a Messiás két nyilatkozatát: "Én vagyok a világ Világossága" és "**Ti vagytok a világ világossága**" (Jn 8,12; Mt 5,14) - az utóbbi mondatot Jézus a "**tömegnek**" mondja. (Mt 5,1) Gazdagon dokumentálja ezt a Messiásra és az Ő népére egyaránt vonatkozó állítmányt. Aki elfogadja a világba érkező Világosságot, abban benne lesz a Világosság, és a Világosságnak a Fia lesz. (Jn 3,19-21; 8,12; 12,36; 16,8)

A szinoptikusok részletesen is kidolgozzák övéinek ezt a világító szerepét. Isten népének gyertyának, lámpásnak, fényszövétneknek kell lennie. Méghozzá nem véka, edény, ágy alá tett, tehát eldugott fénynek, hanem a világító hatás szempontjából optimális helyre, a gyertyatartóra tett fénynek kell lennie. (Mt 5,15; Mk 4,21; Lk 8,16; 11,33) Ennek indoklását három helyen is megtaláljuk, és teljesen egybehangzóan: hogy lássák a világosságot. (Mt 5,16; Lk 8,16; 11,33) Isten népének olyan lesz a fénye, hogy lehetetlen lesz észre nem venni: "olyan világos lesz...mintha a villám fénye világítaná meg". (Lk 11,36) A világosságnak ezt a sugárzó funkcióját (17d num) van hivatva szolgálni egy másik messiási kép is: "A hegyen épült város el nem rejthető...". (Mt 5,14)

Az Isten népe egyetemes küldöttségének tényét példázza egy további hasonlata is: "Ti vagytok a föld sója". (Mt 5,13) Kell a só az Ószövetségben az áldozathoz és az Újban az emberek közti békéhez. Ezért "jó" a só országbeli értelemben. (Mk 9,49-50) A nyilatkozatban a "föld" ez alkalommal csak az emberiséget jelölheti. Az Isten népe az emberiségért való nép, miként a só is részint maga is étel, részint az ételekért, azok szolgálatára és alakítására van. Ha az **Isten népe** nem tudja betölteni a maga emberiséget szolgáló, alakító feladatát, használhatatlanná lesz. Vagy tud sózni, vagy nincs értelme létének. **Vagy képes megteremteni a békességet, vagy feleslegessé-haszontalanná lesz:** "Ha a só ízet veszti, ugyan mivel sózzák meg? Nem való egyébre minthogy kidobja és széttapossa az ember". (Mt 5,13; Mk 9,50) A küldetésteljesítés, **az Ország küldetése nélküli Isten népe - sótlan só.** A küldetésteljesítés nélküli Isten népe fából vaskarika. Ellentmondás!

Végezetül: az Isten népe - kovász is. (Mt 13,33; Lk 13,21) Ha kovász, akkor léttartalma az, hogy a tésztaért van. Nem önmagáért, hanem az emberiségért. Mindezekből világos, hogy aki

a Messiáshoz csatlakozik, az küldetést kap: világítania kell, szóznia kell, kovászosítania kell. **Ha nem világít, nem szó, nem kovászosít, - akkor nem Isten népe.**

Nemcsak a Messiás a világ Világossága, övéi is világosságként vannak beállítva a világba és a világ számára. A Messiástól kapott és beléjük került isteni Világosság - Istennek-tetsző magatartásuknak alapja is, kisugárzási ereje is (17e num). Ezért azután a Hozzá jövőket tanítványokká tevő Messiás **ugyanúgy küldi őket az Ország munkájára, ahogy az Atya küldte Őt.** Küldi őket arra, hogy tanítványokká tegyék a nemzeteket a föld határáig; küldi őket arra, hogy továbbadják a küldetést, hogy küldötteket neveljenek (32a num).

A szervezés, a vezetőkre és vezetettekre tagolódás mindenfajta ügynek és mindenfajta társaságnak elmaradhatatlan velejárója. Az Isten Országában is vannak vezetők és vezetettek. De a **küldetésnek egy hieratikus rétegre profilírozása és kizárólagosítása**, amely rétegtől elkülönül a csak nevelésben-oktatásban részesülő és tanítvánnyá át nem alakuló, tehát másokat tanítvánnyá tevő küldetést nem kapó laikátus - ez a szervezeti **rend teljességgel idegen a Messiás szándékaitól** (75d num). Soha nem beszélt Országára vonatkozóan papokról és nem papokról. Csak tanítványokról. Mindenkit tanítvánnyá akart tenni. Övéinek is ezt adta parancsba. (Mt 28,19)

b) Prófétai nép

Jézus bőségesen hivatkozik az **ószövetségi prófétákra**; általában is, (Mt 13,17; 26,56; Lk 6,23; 10,24; 13,28; 16,29.31; 18,21; 24,19; Jn 6,45) névszerint is: Izaiásra, (Mt 13,14; 15,7; Mk 7,6) Dánielre, (Mt 24,15) Elizeusra, (Lk 4,27) Jónásra. (Mt 12,39-41; 16,4; Lk 11,29-32) Illésre még bőségesebben, bár nem mondja "prófétának" őt. A Keresztelőt is ezek sorába állítja. (Mt 11,9.13; Lk 7,26; 16,16) Önmagát is, (Mt 13,57; Mk 6,4; Lk 4,24) mint aki e próféták tanítása summájaként értelmezi a maga tanítását (Mt 5,17; 7,12) (14d,15d num).

Jézus a maga népét Istennek-tetsző népnek akarja (12 num), s az Istennek-tetsző embert rendre párhuzamba teszi a prófétával. (Mt 10,41; 13,17; 23,29; Lk 10,24) Prófétai népnek is akarja övéit. A Máté-féle boldogságokat ezekkel a szavakkal zárja: "mert így üldözték a prófétákat, az elöttetek levőket (τους προ υμῶν = túsz pro hümon)". (Mt 5,12) **Üldözött övéi tehát a jelen és a jövő prófétái.** Még kétségtelenebbé teszi ezt, amikor részletes történelmi háttérrel rajzol a vallási uralkodó réteg prófétaüldöző tevékenységéről: a kortárs farizeusok és írástudók prófétagyilkosoknak a fiai, akik ebben fel is zárkoznak atyáikhoz. (Mt 23,29-33; Lk 11,47-8) Nemcsak Jézus megölésére készülnek, azután is folytatják a prófétagyilkolást: "Íme én küldök hozzátok prófétákat...azokból valakiket majd megöltök és keresztre feszítetek, másokat pedig majd megkorbácsoltok zsinagógáitokban, és városról városra üldöztök". (Mt 23,34; Lk 11,49) A címzettek egyfelől "a farizeusok és írástudók", másfelől az utóbbival azonos jelentésű "törvénytudók"; (Mt 23,34; Lk 11,46) tehát nem a zsidóság a maga egyetemében, hanem csak a vallási uralkodó réteg. Ezt a réteget, csak ezt akarja jelölni a "Jeruzsálem" címzés is: "Jeruzsálem, Jeruzsálem, a prófétákat megölő és a hozzád küldötteket megkövező Jeruzsálem...". (Mt 23,37; Lk 13,34) Akiket pedig a címzettek megölnek, keresztre feszítenek, megostoroznak, üldöznek és megköveznek, azokat Jézus küldi hozzájuk, mint "prófétákat, bölcsket, írástudókat", mint "prófétákat, apostolokat (küldötteket)". (Mt 23,34; Lk 11,49)

Isten új népének minden egyes tagja próféta (vagy bölcs, vagy írástudó, vagy apostol)? Erre a kérdésre egy másik kérdés, ill. annak megválaszolása ad feleletet: Isten új népének minden egyes tagját üldözni fogja "Jeruzsálem", a Jézus korában adott vagy a későbbi

korokban adódó vallási uralkodó réteg? Akármennyire is egyetemesnek hangzik Jézus szava: "Üldözni fognak titeket is, ha egyszer engem üldöztek" (Jn 15,20) (64 num), nem lehet mindenkit üldözni, vagy pontosabban: nem lehet mindenkit a fentebb leírt intenzitással üldözni. Az uralkodó réteg a maga hatalmával rendre elegendőnek tekinti a "főkolomposok" kézbevétele. Nem mindenki "főkolompos", azaz nem mindenki emelkedik ki hatékonyságával a mindenki köréből. De ez nem ad Isten új népének jogot arra, hogy csak "halkan és szőrméntén" köteleződjék el Jézus mellett. A tényállást e tekintetben jól látja Pál apostol, aki egyfelől tudja, hogy nem mindenki kapta meg a prófétálás Lélek-adományát, (1Kor 12,29) másfelől pedig arra biztat, hogy mindenki törekedjék ezt elnyerni; arra biztat tehát, hogy mindenki prófétáljon: "...leginkább arra törekedjétek, hogy prófétáljatok...akarom...hogy mindnyájan prófétáljatok...törekedjétek prófétálni". (1Kor 14,1.5.39) Péter a pünkösdi beszéd tanúsága szerint Joel próféta szavaira hivatkozva ugyanúgy látja kérdésünket: "Nem részegek ezek - s most idézi Joelnek az Úr ajkára adott szavait -...az utolsó napokban kiöntök Lelkemből minden emberre, és prófétálnak majd fiai és lányaitok, és ifjaitok látomásokat látnak majd, véneitek pedig majd álmokat álmodnak, mert szolgálóimra és szolgálóleányaimra azokban a napokban kiöntök Lelkemből és prófétálnak majd...". (Csel 2,15-18)

Mindezek alapján aligha kétséges, hogy **Jézus a maga népét prófétaságra törekvő, prófétákból álló népnek akarja**. Ha számolt is azzal, hogy ez az egyetemes törekvés a nép tagjaiban különböző fokú megvalósulásokat hoz létre, azzal semmiképpen sem látszik számolni, hogy az Ő új népéből is támad majd egy vallási uralkodó réteg, amely "Jeruzsálem" folytatójaként átveszi az elődtől a prófétagyilkolás és prófétaüldözés feladatkörét. Csak üldözöttnek tudja elgondolni a maga népét, de sohasem üldözőként. Ezért nagyon is megalapozott azt gondolni, hogy a "Boldogok az Istennek-tetszés miatt üldözöttek...boldogok vagytok, amikor...üldöznek titeket miattam...nagy a jutalmatok a mennyben, mert így üldözték az előttetek levő prófétákat is" (Mt 5,10-12) jézusi kijelentések **Jézus új népét nem az érdektelenek, nem a prófétagyilkosok, hanem a próféták népének akarják**.

c) A maga üdvösségével törődő keresztény

A Szentháromságból való szeretet - másoktól szeretetet igénylő szeretet is. Az Atyának igénye van a Fiú szeretetére, s a Fiúnak igénye van az Atya szeretetére. A Szentháromság-mintájú házasságot ugyanez a szeretetigényű szeretet élteti. Szeretetem kihajlik a másik felé, de azzal az igénnyel, hogy e másik hajoljon vissza felém szeretetével. A Messiás szolgálatában álló ember is egyfelől a másik felé kihajló ember; másfelől e másikat is a Szeretetnek és a szeretetre megnyerni akaró ember. Nem éri be azzal, hogy ő a Messiásban legyen, és a Messiás benne. Nem éri be ezzel az egymásban- és egygyélevéssel. Nem éri be a házasságon belüli egymásban- és egygyélevéssel sem. **Növelni, tágítani akarja az egymásbanlevés körét**. A szeretet sokszorosán határt nem ismerő. Nemcsak intenzitásában az. Extenzitásában is: a szeretet mindenkit meg akar nyerni. A Messiáshoz csatlakozó ember viselője egy feladatnak: egybeszeretni az egész emberiséget (29d num). Az Isten képére és hasonlatosságára szeretetigényűnek teremtett emberiség számára igénykielégülést akar biztosítani. Ezt nem teheti másképpen, csak úgy, hogy mindenkit meg akar nyerni a szeretetre; s csak akkor, ha van elegendő számban igénykielégítő ember.

A "csak a maga lelke üdvével törődő" keresztény - ellentmondás. Ha kereszténynek lenni annyi, mint Krisztushoz tartozni, és ha Krisztus a szeretet közénkhözója, akkor a fenti idézőjelbe tett szavak a csak magára gondoló szeretetet jelentik. Ez azonban abszurd

ellentmondás. A szeretet éppen másakra gondolást jelent. A fenti idézőjeles kitétel tartalma tehát: **"A csak magára gondoló másokra gondolás"**.

Ennek ellenére történelmi fejlődésünk egy furcsa és a Messiás koncepciójával összeegyeztethetetlen képletet fejlesztett ki. Egyházi adófilléreinkkel "munkaviszonytól" függetlenített "titkárunkká" teszünk egy erre alkalmasan kiképzett személyt. Dolga: bennünket összetartani és ügyünket közöttünk és mások között képviselni-propagálni. A mi dolgunk: propagálását tudomásul venni, s ennek erejében istenviszonyunkat, nemkülönben családban, munkahelyen lejárásodó életünket jó karban tartani, azaz tisztességes és vallásos életet élni. Ez a képlet azonos a fenti abszurd ellentmondással. **Ez a képlet lezárja a határtalanul nyitott szeretetet.** Emellett a képlet mellett az Ország ügye nem tud propagálódni. Ellenkezőleg: kellő propagálódás hiányában ami van, az is fuldoklik.

A Messiás elhozta közénk a másokra gondolás magatartását. Bármekkora is legyen személyének az idők végezetéig érvényesülő hatékonysága, **a messiási célkitűzés az Ő személyi magatartásának más személyekben megsokszorozódása nélkül be nem teljesíthető.** Az emberiség egybegyűjtését, azaz szeretetre megtanítását, sem a Messiás egyetlen életalakítása, sem az Isten népe egy ezrelékének munkaviszonyszerű buzgólkodása el nem végezheti. Négy-öt milliárdnyi embertársunknak tudatát és életét át nem alakíthatja sem az, amit a Messiás kétezer esztendővel ezelőtt elvégzett, sem néhány százezer "hívatasos" ember erőfeszítése.

A megváltás az emberiség számára a messiási Út elvállalása által lehet csak valósággá. Ahhoz, hogy az ember az Utat elvállalhassa, ugyanolyan intenzív ráhatásokban kell részesülnie, mint amilyen intenzív ráhatásokban részesítette a Messiás legbensőbb övét. Ügyének folytatása ennek folytán nem jelenthet kevesebbet, minthogy **hasonló intenzív ráhatásokban részesüljön** - határértékszerűen - **az emberiség egésze.** Viszont a történelmileg kialakult képletben ez elvileg és gyakorlatilag lehetetlen. A hívatasos - hieratikus küldöttek, a plébánosnak, egyedül kellene megtennie esetleg több ezer hívővel ugyanazt, amit a Messiás a Tizenkettővel megtett.

Ha Isten Országá címén nem az Utat akarjuk elvállaltatni az emberrel, akkor ez az "egy pap - kétezer hívő"-képlet igazolt. Van **egy** prédikáló-szentségkiszolgáltató **küldött, és van kétezer főnyi** potenciális szentségfeltevő-hallgató **közönség.** Itt a küldetés tartalma is más, a küldött funkciója is más, mint Jézus esetében. A küldöttek csupán ideológiai összhangba kell hoznia az Örömhírt a mindenkori evilági ország államfenntartási eszméivel, és ki kell szolgálnia "híveinek" liturgikus igényeit. Csupán ennek a feladatnak az elvégzése lehetséges az egy küldött és a kétezer főnyi hallgatóközönség elgondolása és ténye esetén. Sőt, még növelhető is az egy főre eső hallgatóközönség száma. Növelhető, mert a nagykorúsodó emberiség egyre kevésbé lesz kíváncsi a fenti eszmei adaptációra és az ezzel összhangban levő liturgikus szolgáltatásokra. Rá is kényszerülünk a potenciális hallgatóközönség számának növelésére, mert nagykorúsodó századunkban egyre erőteljesebben csappan az érdeklődés az ily tartalmú küldöttség és szolgáltatás vállalása iránt.

A Messiás koncepciója szerinti "vezető" (68e num) - olyan elkötelezett ember, aki elköteleződő emberek nevelésével foglalkozik. **Koncepciója szerint nincs elkötelezett papi rend és el nem kötelezett** - szentmisét és prédikációt hallgató - **laikus rend.** Elvileg: csak küldöttek, csak apostolok alkotják az Ő Országát. Országában van vezető és vezetett. De minden vezetettet azért vezetnek, hogy vezető fejlődjön a vezetettekben is.

Szervezéstanilag megfogalmazva: a ránk bízott feladat csak úgy végezhető el, ha Isten népének szervezeti képét a Messiás és a Tizenkettő kapcsolata határozza meg. Mi ez a kép? **Az egy vezető a tizenkét vezetettet vezetővé neveli.** A vezetővé nevelt tizenkét ember egyenként újabb 12-12 embert vezet és tesz nevelővé. A tizedik szervezési szinten elfogy az emberiség. A "papképzés" ezt a feladatot el nem végezheti.

d) Országos papság

A Messiás a maga népére sem a "pap" (ἱερεὺς = hieresz), sem a főpap (ἀρχιερεὺς = archiereusz) kifejezést nem használta. Számára ezek a szavak "Jeruzsálemet", az Őt és övéit megölőket jelölik. (papok: Mt 8,4; 12,4-5; Mk 1,44; 2,26; Lk 5,14; 6,4; 17,14; főpapok: Mt 16,21; 20,18; Mk 8,31; 10,33; Lk 9,22) Elnevezés tekintetében sem akarja továbbvinni a prófétagyilkos vallási uralkodó réteget. **Magát sem, övéit sem nevezte papnak, főpapnak.**

Az első keresztyén nemzedék azonban már nem lehetett mentes a kísértéstől, hogy alkalmazza Isten alakuló új népére az ószövetségi és egyetemes vallástörténet e hagyományos kifejezéseit. Alkalmazta is, de Jézus szándékaiba belesímuló módon. Az Újszövetség 27 könyvének bizonyossága erről a következő. Egy könyv, a Zsidó-levél főpapnak állítja Jézust, (Zsid 2,17; 3,1; 4,14-5; 5,5.10; 6,20; 7,26.28; 8,1; 9,11) és két könyv (Jel és 1Pét) **papoknak állítja Jézus egész népét, kivétel nélkül.** János számára a Jézustól elhozott és nekünk ajándékozott Ország - papokból álló ország: Jézus szeretett minket, "és országgá, Isten, az Ő Atyja számára papokká tett minket". Ezért János így magasztalja Jézust: "Istenünk számára országgá és papokká tetted őket". Jézus második eljövetelekor pedig népének nem árt majd a halál, "hanem Isten és Krisztus papjai lesznek". (Jel 1,6; 5,10; 20,6) Ugyanígy gondolkodik Péter is: Jézusra reáépülünk "mint élő kövek, mint pneumatikus ház szent papsággá (ἱερατεῦμα = hierateuma), hogy pneumatikus áldozatokat mutassunk be, amelyeket Isten elfogad Jézus Krisztus által". (1Pét 2,5) Jézus egész népe alkotja az új idők szent papságát, amely azonos a régi idők papságával az áldozatbemutatás mozzanatában, és különbözik attól annyiban, hogy nem tárgyakat ajánl fel Istennek, hanem önmagát. Így gondolta Pál is: "Biztatlak tehát titeket, testvérek, hogy magatokat (τα σώματα ὑμῶν = ta szómata hümon) kínáljátok fel Istennek tetsző, szent, élő áldozatul". (Róm 12,1) Ezt a fajta áldozatot tekinti Péter "pneumatikus" (lelki) áldozatnak. A tárgyak (állatok stb.) feláldozásához népből kiemelt "papi személy" kívántatik, a pneumatikus áldozatot viszont a nép egyetemének kell végeznie.

A Messiás koncepciójában **az egyetemes papság nem másodhegedűs** a szolgálati papság mellett, **hanem egyetlen hegedűs.** A szolgálati papság megjelenése visszakozaást jelent a Jézus előtti vallási világhoz, s az egyetemes papságot szükségképpen elindítja a funkciótlanná válás történelmileg jól megtapasztalhattuk útján. Péter számára is egyet jelent a Jézustól elhozott Ország és az egyetemes papság. Oly annyira egyet, hogy míg Jánosnál ez a kettő csak egymás mellé rendelve áll ("országgá és papokká"), addig Péternél e kettő egyetlen jelzős kifejezéssé lesz: "országos papság" (βασιλειον ἱερατεῦμα = baszileion hierateuma). Így magasztalja címzettjeit: "Ti pedig választott nemzetség, országos papság, szent nemzet" vagytok, hogy hirdessétek Jézust. (1Pét 2,9)

A történelemben bontakozó jézusi nép a maga tisztségviselőinek megnevezésére új kifejezéseket alkot: próféta, διακονός (diakonosz), πρεσβύτερ (preszbütér), επισκοπος (episzkoposz), stb. Az Újszövetség könyveivel részben egyidőben, részben azok elkészültét követő időkben író apostoli atyák sem lépnek túl a fentieken. Papokról mint az egyház tisztségviselőiről nem tesznek említést; Jézust a Zsidó-levél nyomán vagy attól függetlenül főpapnak tekintik: "áldozataink főpapja...lelkeink főpapja...a mi főpapunk (1Kel 36,1; 61,3;

64)...örök főpap (Polyc 12,2)...örök és égi főpap" (Polikárp vértanúsága 14,3). Egyetlen hely lóg ki ebből a képből: a Didaché; a próféták anyagi ellátására buzdítva a közösséget ezzel érvel: "Ők ugyanis a ti főpapjaitok" (13,3).

Az egyház tisztségviselői csak az apostoli atyák korát követően kapják majd meg a "pap" elnevezést; a tisztséget nem viselők is csak az apostoli atyák korát követően degradálódnak majd nem-papokká, merő néppé (λαος = laosz, λαϊκος = laikosz : laikus) - az 1Kel-levélben felvázolt ószövetségi minta (40,5) győzelme következtében. Addig azonban Isten új népe - népnek és papnak tudja magát; a néphez tartozó és pap - ez a kettő egyet jelent számára. Mai szóval: magát is, Mesterét is laikusnak, vagy ha inkább tetszik, laikus papnak tudta. Mindezt annak a Jézusnak a szándékai szerint gondolta így, aki Önmagát nem tekintette papnak, hanem korának, társa-dal-mának fő és nem fő papjaival ellentétben e kaszton kívül élt és dolgozott.

Bármely kaszt kialakulásának vannak anyagi feltételei is. Az egyházban csak az 5. századra általánosul, hogy a papnak nincs kenyérkereső foglalkozása, hanem pap volta következtében kap jövedelmet. A csak laikusokban gondolkodó Messiás az Ország hirdetésére és gyógyítására kiküldött tanítványok anyagi ellátását nem biztosíthatta papokat megillető pénzforrásokból (57d num). A mindenekelőtt adásban gondolkodó Messiás (24a num) jövedelmi források megjelölése helyett ezt köti lelkükre: "Ingyen kaptátok, ingyen adjátok". (Mt 10,8) Óvja őket a gazdagodás vágyától, s anyagi biztosítékként csak ennyit mond nekik: "Méltó a munkás a maga táplálékára". (Mt 10,9-10) Két-három évtizeddel később viszont Pál ezt a jézusi eligazítást visszaigazítja az ószövetségi gyakorlathoz: "Nem tudjátok, hogy akik a szent dolgokkal munkálkodnak, a szentélyből esznek? Hogy akik az oltár mellett foglalatoskodnak, az oltárról részt kapnak? Így rendelte az Úr is az Örömhír hirdetőinek, hogy az Örömhírből éljenek". (1Kor 9,13-4) Tudott, hogy Pál ennek ellenére **sem volt hajlandó az Örömhírből élni. Csak az Örömhírért volt hajlandó élni.** De nem ezt a gyakorlatát örököltette át az egyházra, hanem az elméletét.

Az ószövetségi gyakorlathoz igazodás azonban elmegy a Messiás szándékai mellett, aki nem akart papi kasztot, és így nem akart papi jövedelmet sem. Az ingyen kapottak ingyen továbbadását akarta egy olyan növekvő rendszerben, amelyben az ingyen továbbadók ingyen továbbadókat nevelnek. Az (ingyen) adás "fizetsége" legyen: a további személyekhez továbbáramló (ingyen) adás. Azaz kaptam tőled ingyen, én is tovább adom egy harmadiknak ingyen, hogy aztán ő is ugyanígy tegyen. Ha a második nem így jár el, hanem megfizet az elsőnek azért, amit kapott tőle, akkor már vége is az országos papságnak, akkor már meg is született a papi kaszt. A "méltó a munkás a maga táplálékára" szavaival a Messiás nem erre gondolt. Arra gondolt, hogy **aki egész nap értünk dolgozik, azt csak odaültetjük este az asztalunkhoz:** Gyere, tisztelj meg minket, és egyél te is! Ezt mondja a "második" ha egyszer megértette, hogy nem "pap" jött közéjük, hanem laikus, amilyen maga is. Ha egyszer megértette, hogy holnap talán vagy esztendő ilyenkor ő maga fog felkerekedni és egy más városba menni, s ott - folytatva a megkezdett sort - ingyen továbbadni azt, amit ő is ingyen kapott. Őt is asztalhoz ültetik majd ott napi munkája után.

Ezen az alapon érthető, hogy Jézus és a Tizenkettő közös vándorlásához szükséges anyagiak **csak** kikerültek (58b num), s bár gazdagok nem voltak, "semmiben sem láttak hiányt". (Lk 22,35) Egy olyan rendszeren belül, amelyben elvileg mindenki továbbadó, ill. továbbadójelölt, értelmetlen dolog volna valakik anyagi egzisztenciájának biztosítása rendszeren belüli más valakik által. Ezen a rendszeren belül nem lehet valakik közösségileg eltartása fejében "megváltani", azaz felmenteni magamat a továbbadás küldetésétől. Az

emmausziak is "erőszakoskodnak" (παράβιαζομαι = parabiadzomai) Jézussal, hogy maradjon náluk estére. Lydia is "erőszakoskodik" Pállal és társaival Filippiben, ugyanazt akarva. (Lk 24,29; Csel 16,15) Ahogyan Jézus sem, Pál sem utasította vissza az invitálást. De sátorozó gyakorlatával biztosította maga számára azt az anyagi függetlenséget, amely az ígehirdetés szabadságának igen jelentős feltétele. A Messiás is csak azok támogatását fogadta el, akik a támogatás fejében nem akarták vagy nem tudták eltéríteni; azaz nem tudták rábírtani Őt a rábízott mondanivaló elhallgatására. A jézusi rendnek lecserélése az ószövetségre kiteszi a küldötteket annak a kísértésnek, hogy a rájuk bízott mondanivalót az őket eltartó állami vagy vallási hatóságok, ill. az őket eltartó vallási közösség hatására kisebb vagy nagyobb arányban módosítsák. Az anyagi függetlenség, továbbá a csak velem egyetértők szállását-eltartását elfogadás viszont biztosítja, hogy **mondhassam azt, aminek elmondása reám van bízva.**

Jézus mindenkit tanítványnak és tanítónak akart, ezért népét nem oszthatta tanítókra és tanítókat eltartani akarókra.

e) Az életalakítás küldetése

A Messiás egyfelől meghirdette az Országot és megtanította annak törvényeit (11-17 num), másfelől nyájajuhásként, juhait szolgáló pásztorként mindenét reánk pazarolva, még **életét is odaadva értünk, hazavitte aklába azokat, akik készségeseknek mutatkoztak a Sátán rabságából való megszabadulásra** (18-19 num). Végezetül, akik hajlamosak voltak a **metanoia** útján elindulni az Ő akla felé, **azokat táplálta az újjászületés vizével és az élet kenyérével** (23 num). Ebben a háromban foglalhatjuk össze az Ő küldetésének tartalmát. Az "ahogyan" (48 num) erejében ugyanez a Messiás küldöttei küldetésének is a tartalma.

A Messiáshoz csatlakozó ember életalakítása - a másokért élt élet, a szeretet élete. **A másokért való élet nélkül nem lehet meggyőznünk embertársainkat az Útról.** E nélkül nem lehet rábeszelnünk őket arra, hogy vállalják a másokért való életet. Mielőtt kiejtem szájamon előttük e szót: Krisztus, már előbb meg kellett mutatnom szeretetemet irántuk. Az Örömhír szavai Jézus ajkán aligha tetszhettek elkopott szavaknak, mégis mielőtt tanítását kibontotta, tengernyi jócselekedettel győzte meg hallgatóságát arról, hogy szereti őket.

A szeretetet hirdetni és nem tenni meg minden tölem telhetőt az engem hallgatókra reáneheződő nyomorúság felszámolásáért - hamvában holt vállalkozás. Akiket reá akarok venni az adás, nemütés, tehát a szolgálat magatartására, azoknak mindenekelőtt tapasztalniuk kell azokat az előnyöket, amelyekkel számukra az én velük szemben tanúsított adás-, nemütés- és szolgálat-magatartásom jár. Az emberszeretet gyakorlása nélkül és előtt - nincs értelme a szeretetet hirdetésnek. **A messiási emberszeretet azonban jelentősen különbözik attól, amit a filantrópia fogalmán értünk.** A filantróp - páholyból filantróp. Jézus és övéi a szegénység, üldözöttség és társadalmi kicsiség golgotái keresztjéről filantrópok. Tisztán kell látnunk e különbséget: a hatalmi helyzetben és a hatalmon kívüliségben gyakorolt emberszeretet különbségét a biztosítottak és a bizonytalanságban (szabadság- és kenyérbizonytalanságban) élők emberszeretetének különbségét. A századok során **sikerült a Messiás és az Ő gyülekezetének ügyét igen sokak számára történelmi becsületvesztésbe vinnünk,** lejártnak. Ennek oka: sűrűn peregték ajkunkról az ott frázissá üresedett messiási szavak, s közben éltük a gazdagság, a hatalom és társadalmi nagyság életformáját.

Amikor a történelmi erők kirángatnak bennünket ebből az életformából, megképzik előttünk az újra csak magunkat biztosításnak egy módosított változata. Ez: "Elég volt a szövegelésből,

elérkezett a **csak** cselekedetekkel történő apostolkodás időszaka!" E változat - elkerülendő a szóval is megvallás kockázatát! - **az életalakítás küldetését a küldetés "hirdetés-tanítás" részének elhanyagolása mellett akarja vállalni.** Ez a változat valójában **az egész küldetést teszi zárójelbe, az életalakítás küldetését is.**

Ez a módosítás meg akar menteni bennünket a messiási sorstól. S ha megment, megmenti embertársainkat is attól, hogy reátaláljanak a messiási Útra. Miért? Bármennyire lejáratuk is a Messiás ügyét, **egy valóban messiási életalakítás hatékonyságát nem ronthatja le annak közlése, hogy mindazt, amit teszünk, a Messiás nevében tesszük.** A Messiás nevének elhallgatni akarása mögött valójában filantrópia húzódik meg. Az a szándék, hogy ha a gazdagságból, a hatalomból, a társadalmi nagyságból ki is estünk már, legalább az üldözésmentes életet biztosíthassuk magunknak. "Légy kedves, udvarias, előzékeny, készséges a munkahelyeden, és ne szólj semmit az Isten Országáról embertársaidnak!" - ez álláspont mögött lapos és terméketlen filantrópia húzódik meg. Az Ország Örömhír-mondást, ígéretbejelentést és kemény, korholó szavakat is kíván a maga elkötelezettjeitől. Egy ezek nélküli magatartás, igen könnyen a fent rajzolt pincérerényekkel fogja behelyettesíteni a messiási erényeket. Olyanokkal, amelyek elégtelenek az Ország építésére, de megmenthetnek minket az üldözöttségtől. Ez utóbbira jók. De népet és országot ugyanúgy nem teremt, ahogyan a pincérek erényei sem. Megdicsérnek majd "finom és kultúrált" magatartásunkért. Ahogyan a pincéreket.

E pincérmódosítás alig haladja túl a történelmileg már leszerepelt változatokat. Különbözik is ez a módosítás a történelem bennünket ért ütésének az eredménye. A mi szerepünk csak annyi benne, hogy az ebbe meneküléssel igyekszünk elkerülni önmagunk prostituálását: "Azért mi nem adtuk fel az ügyet! Szeretünk!" Nem több. Nem, mert Jézus életformájukat vállalva hajolt oda az emberek, a kicsik bajához. Ezen a módon szerette őket, és elmondotta nekik, hogy a Szeretet Országából jött és abba hívja meg őket, ahol bajaik megszűnnek. Küldötteitől nem a filantrópia páholymagatartását, hanem az adás, a nemütés és a szolgálat magatartás-azonosságát, valamint a szegénység, üldözöttség és társadalmi kicsiség sorsazonosságát kívánja.

Ettől a magatartástól és sorstól viszont lélektanilag is elválaszthatatlan a hirdetési-tanítási küldetéstartalom. Lélektanilag is - mondtuk. Az ember önigazoló lény: önmaga és mások előtt egyaránt igazolni akarja életútválasztásának helyességét. Golgotára vezethető életútakat választani és süketen hallgatni - eltekintve a nemhallgatás messiási parancsaitól lélektanilag is lehetetlen. Parancsból is, de belső igénykielégületlenségből is "jaj" annak, aki ki nem mondja az Örömhírt! (1Kor 9,16) **Az embernek lehetetlen nem beszélnie arról, amiről nagyon mélyen meg van győződve.** Reggeltől estig egyfolytában ki-ki a maga életlátását, bölcsességét akarja másokkal elfogadtatni. Méginkább ez a helyzet, ha engem Golgotával kecsegtető életutat látok egyedül helyesnek. De nem mond-e ennek ellene a kontemplatív életforma annyi szentjének, akik Isten bizalmasai-intimuszai voltak, a példája? Szabályt erősítő kivétellel van dolgunk (78c,83c num).

Hirdetés-tanítás nélkül nincsen küldetés. Viszont hirdetést megelőző szeretet nélkül értelmetlen dolog belefogni a szeretet hirdetésébe. Megrajzoltuk, miben áll a messiási szeretet. A Messiás azonban a megrajzoltakon felül csodákkal is segített embertársai bajain. Küldötteinek parancsba is adta e csodás gyógyításokat. (Mt 10,1.8; Mk 3,15; Lk 9,1; 10,9) Biztosította is őket ezek sikeréről. (Mk 16,18) Azonos súllyal adta küldetési feladatul a csodás gyógyításokat is? Ugyanaz a súlyuk ezeknek - az idők végezetéig szóló érvennyel, mint a

szeretetnek és szeretetről beszélő igehirdetésnek? Erre a kérdésre hamarosan visszatérünk (82f num).

78. TEGYÉTEK TANÍTVÁNYOKKÁ AZ ÖSSZES NEMZETEKET

a) Elmenés és hirdetés

Jézus elhagyván Názáretet "...**körbejárta** egész Galileát... és **körbejárta** az összes városokat és falvakat". (Mt 4,13.23; 9,35; Mk 6,6) Övéit ugyanilyeneknek akarta: "**Menjetek** Izrael házának elveszett juhaihoz (Mt 10,7)...**Menjetek**, íme úgy küldelek titeket, mint juhokat" (Lk 10,3) halljuk az apostoli próbaút alkalmával. Majd az utolsó vacsorán: "Arra rendelvelek titeket, hogy **menjetek** és gyümölcsöt hozzatok". (Jn 15,16) Végezetül mennybemenetele előtt is: "**Elmenvén** tehát, tegyétek tanítványommá az összes nemzeteket", ill. "**Elmenvén** az egész világra, hirdessétek az Örömhírt". (Mt 28,19; Mk 16,15) Elmenni? Mi célból? Hirdetni is, tanítani is, gyógyítani is, juhokként élni is, gyümölcsöt hozni is.

Jézus nem épített iskolát, előadótermet, templomot magának. Meg sem hirdette, mikor és hol lesz hallható tanítása az érdeklődők számára. Utánuk ment az embereknek és tanította őket ott, ahol találkozott velük. A sápiózás: "Nem jönnek hozzám!" - ismeretlen volt számára. Ettől a nyomasztó "**senkinek sem kellek**"-érzéstől meg akarta óvni övéit is. Ezért is került bele tanításába a fenti ötszörösen dokumentált "menjetek", ill. "elmenvén", amely teljes kontráriuma a "leülvén templomaitokban és megülvén papi szolgálati lakásokat, várjátok, kik jönnek el szavaitokat hallani akarván hozzátok"-koncepciónak. "Ülési" parancsot csak egy ízben kaptak övéi: a mennybemeneteltől pünkösdig szólót: "Üljetek a városban, amíg erőben nem részesültök!..." (Lk 4,49) De aki elnyerte már a Szentlelket, az nem marad ülve, hanem teljesíti az "elmenvén" parancsát.

Küldetésről beszélünk; akit küldenek, annak mennie kell. **Ha leül és ülve marad, akkor nem küldött.** Az Atya küldte a Fiát, s a Fiú - embersége szerint bizony ülve nem maradván az Atya jobbán - jött! S mert jött, ezért és ennek folytán mehetett vissza az Atyához. Ugyanúgy küld bennünket is, ahogyan az Atya küldte Őt. (Jn 17,18; 20,21) Csak ha mi is megyünk-jövünk, akkor juthatunk el e Jézus kitaposta úton az Atyához.

Küldetésünk tartalmában kihagyhatatlanul benne van: **elmondani, hogy küldtek és mire küldtek bennünket.** Ahogyan Jézus is elmondta. Beszélt erről a feladatunkról már a Hegyi beszédben, (Mt 5,10) majd igen bőségesen az első apostoli próbaút alkalmával. (Mt 10,7.27; Lk 9,2; 10,9; Mk 3,14; 6,12.30) Később a szenvedés előtti napokban: a betániai lakomán, az Olajfák-hegyén mondott beszédben s az utolsó vacsorán. (Mt 26,13; Mk 14,9; Mt 24,14; Mk 13,10; Jn 15,27) S végezetül részletekbe menően közvetlenül mennybemenetele előtt. (Mk 16,15.20; Lk 24,27-8; Mt 28,19-20; Csel 1,8) Küldetésének ezt a tartalmát elsődlegesen **öt szó** képviseli Jézus ajkán: tanúbizonyságot tenni, tanúnak lenni, tanítvánnyá tenni, hirdetni, tanítani (11a, 14a num).

Az utolsó vacsorán beszél arról, hogy a Szentlélek tanúbizonyságot fog tenni Róla, és ekkor halljuk ajkáról: "Ti is **bizonyságot fogtok tenni (μαρτυρεῖν), mert kezdettől fogva velem vagytok**" (Jn 15,27) - mondja tanítványainak. Mennybemenetele előtt szenvedésének és

feltámadásának szükségességéről szólván mondja azoknak, akik kezdettől fogva Vele voltak: "Ti vagytok ezeknek a tanúi (μαρτυς)". (Lk 24,48) A tanúknak az a dolguk, hogy tanúzzanak: "Tanúim lesztek Jeruzsálemben és egész Júdeában és Szamáriában és a föld határáig". (Csel 1,8) Ugyanekkor hangzik el az a parancsa is, hogy tanítványokká kell tenniük azokat, akikhez küldi őket: "Elmenvén tehát tegyétek tanítvánnyá (μαθητευω) az összes nemzeteket". (Mt 28,19) A tanúzás és a tanítvánnyá tevés parancsai ezek szerint földrajzi és személyi határokat nem ismerő parancsok. Azokat kell tanítvánnyá tennünk, akiknek tanúznunk a Messiásról. Nyoma sincs semmiféle kétféleségnek. Ilyesminek: "Tanúzzatok és ennek erejében tegyetek valakiket hallgató közönséggé, s valakiket a tanúzást továbbadó küldöttekké!"

Azért teszi tanítványait tizenkettővé, hogy elküldje hirdetni őket. (Mk 3,14) A **hirdetni (κηρυσσειν)** és **tanítani (διδασκειν)** igék részletezik ennek a tanúzásnak a tartalmát. "Amit hallottak" a Messiástól, azt kell hirdetniök. (Mt 10,27) Legáltalánosabb megfogalmazásokban: az Országot, (Mt 10,7; Lk 9,2) az Ország örömhírét, (Mt 24,19) az Örömhírt. (Mt 26,13; Mk 13,10; 14,9; 16,15) Konkrétabb megfogalmazásban: az ígét, a törvényt, az Általa parancsoltakat, a bűnbánatot és bűnbocsánatot. (Mk 16,20; Mt 5,19; 28,20; Mk 6,12; Lk 24,47) Tanítani is kell az Isten törvényét ahhoz, hogy nagynak nevezzenek bennünket a Mennyek Országában; mégpedig úgy, hogy egy iótát sem veszünk el a tanítási tartalomból. (Mt 5,18-9)

Isten népének történelmileg kialakult felosztása hivatalos küldöttekre és a nem hivatalos küldöttekre nemcsak az utóbbiakat vágta passzívitásba, hanem nagyobbára fölszámolta a hivatalos küldöttek küldötti szerepkörét is. Világos bizonyossága ennek az oly jól ismert szituáció: fél óra járással megközelíthető távolságban élnek a megkeresztelt, de templomba nem járó "hívők", és ott **ül** plébániáján sápirozva az érdektelenség miatt a "hivatalos küldött". Ül és nem hallja meg az Írás fenti üzenetét. **Az Isten népének "küldöttekre és hívekre" bontása - nem funkcionál többé.** Sok oka van korábbi funkcionálásának is, és a többé már nem funkcionálásának is. A mai ülve maradásnak a sok okon túl van egy végső gyökéroka is. Az ülve maradónak nincs mit hirdetniök. "Gyertek el a templomba!" - ez kevés a hirdetéshez. Megkérdezik tőlünk: Minek? "Hogy a jó Isten megsegítsen, hogy becsületesek legyetek, hogy a mennyországba jussatok..." - a rendelkezésre álló feleleteink ilyesféle elégtelen feleletek. Nem indulnak meg tőlük a templom felé. Nem hisznek a "jó Istenben", s nem hiszik, hogy csak az lehet becsületes, aki templomba jár, s nem hisznek a Mennyországban sem. Nincs mivel hirdetésre indulnunk. Akinek van érdemes hirdetnielője, annak a számára lélektanilag lehetetlen, hogy el ne induljon. Akinek nincs, ülve marad.

Az Isten Országát, annak Örömhírét, ígétjét, törvényét, parancsait **kell hirdetniünk.** Az Isten Országát, amely nemcsak aiónon-túli valóság, hanem eme aión-beli is. A Messiás parancsait és ígéreteit kell elmondanunk. A megdöbbenő követelményeket, s e megdöbbenő követelmények ígéretes immanens és transzcendens követelményeit. **Csak a** (Hegyi beszéd tartalmában, és az immanens Isten Országa tárgyában egyaránt) **hitetlenné és reménytelenné lett küldötteknek nincs mit hirdetniök.** S végső soron ezért maradnak ülve és nem mennek utána az elveszett juhoknak. Félelem és kényelem - csak másodlagos okok; következményei a végső oknak.

Hitoktatási erőfeszítésünk - nagyobbára önbecsapás. Tizenkét-tizennégy éves koruk körül oktattottjaink rendre búcsút mondanak ügyünknek. **Jézus nem is töltötte idejét gyermekpasztorációval.** A tanítványok éppen ezért igyekeztek megakadályozni őket ama egyetlen alkalom kapcsán, mert amúgy is elfoglalt Mesterüket nem akarták most még

gyermekkel is terhelni. Nem akartak "precedenst" teremteni arra, amire odáig még nem volt példa. (Mt 19,13-5; Mk 10,13-6; Lk 18,15-7) Az ősegyház, a vértanúk kora sem ismerte a gyermekek közösségi oktatását. Jézus (a **vértanúsázadok** is) **csak felnőttek, elsősorban férfiak tanításával foglalkozott**. Tanítvánnyá tették a férfiakat, s azok elvégezték odahaza, ami a gyerekeket Jézushoz kapcsolta.

A változó idők változó igényei egyetemessé tehetik a gyermekek családon kívül is nevelődésének szükségességét. Kereszténnyé nevelődésükhöz is szükségessé válhatnak a családon kívüli foglalkoztatások. De a megváltozott körülmények között is áll a tétel, hogy **nem a gyermek viszi Istenhez az apát, hanem az apa a gyermeket**. Aki az ellenkezőjét képviseli, nem hisz már abban, hogy van mondanivalója annak a korosztálynak a számára, amelyik kinőtt a Grimm-mesék világából. Nem hisz már abban, hogy felnőtt, értelmes ember számára tud valami olyasmit mondani, amire annak érdemes odafigyelnie. Nem hiszi, s ezért oktatja a kisgyerekeket, litániát mond az öregasszonyoknak, elvégzi a tőle kívánt liturgikus szolgálatokat, s karban tartja a templomot és a paplakot; végezetül eme egész tevékenységet papíroson leadminisztrálja: vezeti a maga működését tanúsító könyveket, s az anyagi elszámolásokat.

De nem erre küldött bennünket a Messiás. **Arra küldött, amire Őt küldte az Atya, Ő pedig ezeket nem csinálta**. Mást csinált. Mi csináljuk azt, amit Ő nem csinált. És nem csináljuk azt, amit Ő csinált. Jézus arra küldött minket, hogy tanítványokká tegyük a felnőtteket, elsősorban a férfiakat. Ezek azonban nemigen jönnek maguktól. Utánuk kell menni. Ezért fogalmazta meg Jézus annyiszor az "elmenvén" parancsát. Vajon nem a messiási tartalmak elvesztése eredményezte az apostoli küldetésű "papok" és az enélkül keresztény "hívók" kettősségét? Az államhatalmi segítséggel történő egyházépítést? És hogy csak időre volt szükség, hogy nyilvánvalóvá legyen e belső és nagyon mély ellentmondás gyümölcse? Az ti., hogy az **elveszejtett tartalmak következtében az Isten népe immár a maga egészében küldetés nélkülivé legyen?!**

Egészen természetes, hogy a hirdetés-tanítás küldetése az életalakítás küldetésének vállalása nélkül ugyanúgy fából vaskarika, mint az életalakítás küldetésének vállalása a hirdetés vállalása nélkül. **Az egyiknek hiánya mindig megeszi a másikat. Bármelyikük kiesése nem csonkaságot eredményez, hanem a semmit eredményezi**. Illetőleg egy olyan messiási valamit, amihez a Messiásnak csak név szerint van köze. Ez pedig a Messiás szemével nézve - a tökéletes semmi. Semmi, mert ha nincs életalakítás, nincs is mit hirdetni; s ha nincs hirdetés, tönkre megy az életalakítás is.

b) Szeretet és küldetés

Vetni, aratni, gyümölcsöt hozni, bárányokat-juhokat legeltetni, embereket halászni (Jn 4,37; 15,16; 21,15-8; Mt 4,9; Mk 1,17; Lk 5,10) - mindez velejárója annak a lét-, magatartás- és sorsazonosságnak, amely az Életre bemehetés feltétlen feltétele. Egyetlen szóval: velejárója a szeretetnek. Péter annak ellenében kapja meg a legfőbb vezető funkcióját, hogy ő szereti legjobban a Messiást: "Szeretsz-e jobban, mint ezek?". (Jn 21,15) Aki szereti embertársait, utánamegy embertársainak. Aki szeret - küldötté lesz. "Hívó" az, aki hisz, aki hűséges. De aki hisz és hűséges - az szeret. Aki pedig szeret - láttuk az küldötté lesz. **Aki tehát "hívó", az a Messiás gondolkodása szerint óhatatlanul küldött is. Csak küldött (αποστολος = apasztolosz) - keresztény van!**

A küldetés fentiekben felsorolt megnyilvánulásait a Messiás szeretetük fejében bízva reá a Maga Tizenkettőjére. A Tizenkettő ugyancsak szeretet fejében adja tovább ezeket a maguk tizenkettőjének, és így tovább... A szeretetnek, a másik emberért való gondnak elválaszthatatlan és szükségképpen velejárója a vetés, az aratás, a gyümölcsözés, a legeltetés és halászás végső soron egyetlen (mert az embert Istenhez és Istenbe eljuttatni akaró) funkciója. **Ez a szeretet mérhetetlenül több, mint a filantrópia.** Nemcsak a vállalkozás már említett különbözősége folytán. A kitűzött cél tekintetében is. A filantróp látja az ember anyagi, esetleg szellemi nyomorát. A Messiás elkötelezettje a pásztor nélküli juhoknak, s ennek folytán azoknak nemcsak anyagi és szellemi nyomorát látja. Ismeri az ember vágyát és nyugtalanságát amiatt az el nem ért boldogság miatt is, amelyet semmi más nem adhat az embernek, csak az egygyélevés, a szeretet, tehát az Isten. A filantróp segít az ember anyagi bajain. A Messiás elkötelezettje is megteszi ezt, méghozzá külön módon.

Mert ami a filantróp számára cél, az számára csak eszköz egy nagyobb szeretet, egy nagyobb adás szolgálatában. Eszköz ahhoz, hogy embertársát eljuttassa a maga Messiástól tanult magatartására. **A Messiás elkötelezettje akarja embertársának metanoia-ját is.** Az általa nyújtottak elfogadásán, a kapáson túl el akarja vinni őt az adás világába. Kenyerén, pénzén felül odaadja néki az adás szemléletvilágát és az erre épülő magatartás létbeli alapjait, felfedeztetni vele a benne szunnyadó szentháromsági szeretettermészetet. Mindezek következtében nemcsak adományt óhajt nyújtani a bajban levőnek, hanem egygyé is akar lenni vele abban a szeretetben, amely egyesíti őt kihalászojával is, a Messiással is, és Rajta keresztül a Szentháromsággal is. A filantróp végül csak mára szólóan segít az emberen. A Messiás elkötelezettje azonban mai segítségével ma és mindörökre segít felebarátján, akit testvérévé akar tenni.

Láttuk, hogy nincsen két evangéliumi norma, csak egyetlenegy (36c num). A messiási szeretet normája, amely kivétel nélkül mindenkinek a normája, aki "hívő", aki hisz Benne. Ugyanezen az okon nincs kétféle, küldetéses és küldetés nélküli keresztény sem. **A belénk került Szeretetnek kihagyhatatlan, elmaradhatatlan velejárója az emberhalászat.** Ez az emberhalászat ugyanúgy nem jelent új mozzanatot a szeretetfogalomban, ahogyan a fel nem bontandó kötelék is velejárója csak a szeretetnek férfi és nő házassági relációjában. Az emberhalászat parancsa pedig velejárója a szeretetnek mindenfajta relációban, amelynek vonatkozási 1. és 2.pontját az ember alkotja. "Az Út" eddigi fejezeteiben a messiási szeretetben rejlő teljesítményeket tisztáztuk ki. Az emberhalászat parancsa és küldetése mindehhez csak azt adja hozzá, **hogy elmondjuk, mi okból és mi célból tesszük azt, amit a szeretet tartalmaként az eddigi fejezetekben megismertünk.** Ennek elmondása viszont reá teszi a koronát az előző fejezetekben leírt szeretetünkre, mert **ez az elmondás a legnagyobb jót akarja odaadni embertársainknak.** Mindaz, amit ez elmondás előtt teszünk embertársainknak a messiási szeretetfogalom alapján, ezt a végső legnagyobb jót, ennek az odaadását szolgálja. Ez a legnagyobb jó magában foglalja az átadott és át is vett küldetést.

Aki szereti embertársait, a messiási szeretet magatartásában részesíti őket, - **ez az életalakítás küldetése.** Aki szereti embertársait, meg is magyarázza e magatartásának okát és célját - ez a **hirdetési-tanítási küldetés.** - Aki szereti embertársait, az elmondja nekik az Örömhírt, a Tökéletesített Törvényt. A jézusi hűség szinonimáit keresve azonos jelentésűnek találtuk a hűséggel a "megvallást" (47c num). Az emberhalászat küldetésének hirdetés-mozzanata azonos ezzel a megvallással. Megvallani a Messiást annak, aminek mutatta magát; azaz megvallani azt, amit élt, és amit tanított. Ez pedig azonos a Messiással, az Ő Országának és Örömhírének hirdetésével. Azonos a hűséggel is. Azzal a hűséggel, amely kibontja magából a szeretetet.

c) A rejtett élet

De nincs-e ellentmondás egyfelől a fentiekben elmondott jézusi tanítás, másfelől "rejtett", názáreti élete között? Nem kell-e a fentiek erejében állítanunk, hogy Jézus is csak Názáretből útra kelve kezdett "keresztény" életet élni, de életének nagyobb szakában, mondjuk harmincas éveinek közepéig Maga is alatta maradt tanításbeli követelményének (87a num)? E kérdés alapvetően megkérdőjelezi a "keresztény=apostol" tételünk érvényét. E kérdés azt akarja állítani, hogy a hirdetési kötelezettségről szóló jézusi tanítás nem abszolutizálható. Csakhogy ez nem kevesebbet tesz, minthogy ellentmondást állít Jézuson belül. Azt képviseljük, hogy a Messiás szavai és tettei között nem lehet ellentmondás. Ha tanítása az, aminek láttuk, akkor a rejtett názáreti életnek is összhangban kellett lennie ezzel a tanításával. **Akkor a názáreti életnek ugyanúgy apostoli életnek kellett lennie, mint a nyilvános működés néhány esztendejének.**

A názáreti élet - "rejtett" élet volt? Hogyan értsük ezt a szót? Úgy, hogy **az evangélisták nem számoltak be részletesen ennek történéseiről.** Márk beszámolója Jézusról a Názáretet elhagyással kezdődik: "És lőn azokban a napokban: eljött Jézus a galileai Názáretből és megkeresztelteték..." (Mk 1,9) János beszámolója még későbből indul: Jézus tanítványokat gyűjt a Jordán vizénél. (Jn 1,29-36) Máté és Lukács Márkot követik, de bevezetőül beszámolnak Jézus megszületésének körülményeiről is. Sőt, Lukács elmond még valamit, ami közvetlen adalék a "rejtett" élethez: A 12 esztendő Jézus visszamarad Jeruzsálemben, hogy hallgassa és kérdezze az írástudókat; az írástudók is tesznek fel kérdéseket, és mindenki csodálkozik a Gyermekek értelmességén (συνεσις = szüneszisz) és feleletein. (Lk 2,46-7) A gyermek Jézus öntudatosan megvédi szüleivel szemben ezt a visszamaradását: "azokban kell lennie, amik Atyáéi"; hallgatnia kell az Isten szavának szakértői magyarázatát, kérdéseket kell feltennie és felelnie kell a viszontkérdésekre. (Lk 2,49) Az evangélista ad egy zárómegjegyzést is: A szüleivel Názáretbe visszamenő Jézus növekedett testileg, bölcsességben (σοφία = szophia) és kedvességben Isten és az emberek előtt. (Lk 2,52)

Ezen felül **nincs más közvetlen adalékunk, s ezért e názáreti élet "rejtett" a számunkra.** Biztosan következtethetjük, hogy amíg Jézus nem hagyta oda Názáretet, amíg nem fogott tanítványgyűjtésbe, nem hirdette meg országzszergetést az Isten Országát, annak Örömhírét és a metanoiát, amíg nem tette csodáit - addig... mindezt nem tette. Következtethetjük, mert amikor mindezt tenni kezdte, a názáretiek negatív csodálkozása bizonyítja, hogy korábbi názáreti életéből ezek hiányoztak. (Jn 6,42; Lk 4,22) A fenti adatokon túlmenően a názáreti élet tartalma valóban "rejtett", de csak számunkra. Van-e mód belevilágítanunk ebbe a rejtettségbe? Van-e mód fellebbentenünk a fátylat és megtudnunk, hogyan folyt le a közel négy évtized? **Rekonstruálhatjuk-e a názáreti Ács életét?**

Úgy tetszik, valamely mértékben rekonstruálhatjuk. Már 12 éves korában megmutatkozik az Istenre vonatkozó dolgokban a Gyermekek értelmessége (szüneszisz), s az azt követő években fejlődik is ez (szophia) Benne csakúgy, mint az Isten előtti kedvesség (charisz). Úgy tetszik tehát, hogy **a 12 esztendő Jézusban megvan már az életalakítás és az arról való beszélésnek a kettőssége**, - természetesen egy 12 éves fiúhoz illő formában. A Messiás valóságos ember volt, a fejlődés törvénye alatt állt. Növekedett is ebben a kettősségben. Mit tudunk rekonstruálni ebből a növekedésből?

Amikor pár évvel később abba a korba került, amelyben a Vele egykorú názáreti legények családot alapítottak - **Ő nőtlen maradt.** Meglehetősen nagy csudának számíthatott ez egy oly

nép körében, melynek eszménye a 12 fiút nemző ősatya, Jákob volt. Bizonyos, hogy megkérdezték, miért utasítja vissza sorban azokat a leánykákat, akiket ősi falusi szokás szerint Neki is ajánlgathattak. Megkérdezhették: a Messiás-fogadás érdekében Ő is az esszénusok közé akar állni? S ha megkérdezték, bizonyos, hogy ezekre **a kérdésekre választ is adott** az, aki már 12 éves korában is kiváltotta értelmes feleleteivel a csodálkozást, méghozzá az írástudókét! Válasza aligha tartalmazhatott mást, mint amit majd később tanítványainak mond erről: Jahve királyságának kedvéért teszi. (Mt 19,12)

Amikor elérkezik az idő, s felszámolva iparát magára hagyja ötven év körüli özvegy édesanyját, ezt ugyancsak **nem teheti meg anélkül, hogy meg ne válaszolja** a családon belül és kívül egyaránt elhangzó kérdéseket: Miért mész el? Mi lesz anyáddal? A Szűznek talán többet, a rokonoknak és a falujabelieknek talán kevesebbet, de valamit mindenképpen kellett mondania, s ez a válasz ismét nem tartalmazhatott mást, minthogy Isten ügye készíti Őt "elmenésre". (Mk 1,38; Lk 4,34)

Az evangélista semmiféle meglepetésről sem számol be, amikor Jézus tanítványokkal érkezik Kánába. Ellenkezőleg, mint természetest közli, hogy a kánai rokonok tanítványokkal együtt is elfogadták a rokon Jézust a menyegzős házban. Sőt, arról is értesít, hogy a vendég Jézus rendelkezhetik is a vendéglátónak a házában; mégpedig nem a csoda után, nem a csoda hatásának következtében, hanem azt megelőzően. (Jn 2,5-10) Mindez arra látszik mutatni, hogy az előzmények alapján a rokonok **számítottak arra, hogy rokonuk, Jézus egyszer majd ki fog emelkedni környezetükből.** S ennek alapja nem lehetett más, mint Jézus názáreti élete és megnyilatkozásai. A Szűzanya ily irányú várakozása - dokumentált. Jézus azzal határolja el magát (108a num) ettől a várakozástól, hogy "még nem jött el az Ő órája". (Jn 2,4) Aligha kétséges, hogy az angyali köszöntést és információt el nem feledő Szűz (Lk 2,51) várta az órát, amelyben teljesedik mindaz, amit menyasszony korában hallott. **Anyának és Fiának sokszor és sokat kellett beszélgetnie a názáreti években ennek az órának elérkeztéről, tartalmáról is.** Még inkább akkor, amikor végül is elérkezett a Názáretet és anyját otthagynak az órája. Figyelembe véve a rokonok érdekltségének intenzitását (108 num) az óra érkezés tárgyában, kellett erről valaminő képzetekkel rendelkezniök a rokonoknak is, a falujabelieknek is. Ismét mi más alapon, mint a názáreti évek megnyilatkozásai alapján? A kánai menyegzőt követően a rokonok továbbmennek Jézussal Kafarnaumba, (Jn 2,12) s akik a rokonokból kerültek a Tizenkettő közé, minden bizonnyal már itt, Kánában csatlakoznak Hozzá. Jánost és Andrást a Keresztelő bizonyágtétele indította csatlakozásra. **E rokonok csatlakozásának távolabbi magyarázó okát csak a számunkra "rejtett" názáreti élet tényeiben és megnyilatkozásaiban találhatjuk meg;** a csoda csak közvetlen ok lehetett. Mindezekből következtethetjük, hogy a 12 éves Jézus dokumentált érdeklődése a templomlátogatást követő negyedszázad során sem hagyott alább Isten és az Írás dolgai iránt.

f Túl a rekonstrukció adalékain...**mindenfajta lélektani törvényszerűséggel is teljességgel ellenkezésben volna, ha a názáreti életből hiányzott volna a kérdés-felelés.** Csak a Péterfy által "kaucsuk-embernek" nevezett Jókai-hősök képesek arra, hogy Berend Ivánként éveket töltenek a tárnák mélyén, s egyik napról a másikra a bécsi császári udvar termeinek parkethőseivé válnak. Jézusnak fel kellett készülnie a zászlóbontásra, amelyet csak érett férfikorban bonthatott ki. Hogyan hatott volna egy pelyhes állú fiatalember ajkáról a hatalommal való tanítás, az "Én pedig mondom nektek..."-stílus? **A készület évei nem lehettek a némaság, a hallgatás évei.** Nem hallgathatott egy negyedszázadon keresztül arról, amire készült, ha egyszer társadalomban élt, amelyben az emberek vitáznak, állástfoglalnak. Jézusnak is beszélnie kellett ezekben az években, s elképzelhetetlen, hogy másról beszélt

volna, mint amivel tele volt az isteni adástermészettel oly annyira tele személyisége. Csak a szeretetről beszélhetett a Szeretet. **A pusztában elmélkedő Jézus kísértései** - úgy tetszik - **éles fényt vetnek reá, milyen probléma-komplexumot gyűjtött egybe a názáreti évek során az Őt körülvevők politikai reményeinek s a Maga elképzeléseinek feszültségében élő Messiás (86-7 num).**

A lélektani törvényszerűségek erejében az országhirdető és az adott törvényeket tökéletesítő Tanító-Jézus aligha születhetett meg egy negyedszázadon keresztül hallgató, s Önmagát környezetének reményeitől-gondjaitól elhatároló Jézusból. Nem remeteként készült küldetésére. Rekonstrukciónk végeredménye: Jézus a názáreti társadalmon belül élve, az Írás és az ígéretek tartalmait iránt nagyon is érdeklődő emberektől körülvéve - **e negyedszázadon keresztül nem utasíthatta el Magától azt, amit már 12 esztendősen is tett;** még hozzá szüleinek ijedelmet és bánatot is okozó intenzitással. (Lk 2,40.52) Nem utasíthatta el a Benne élő kérdések felvetését, nem utasíthatta el a másoktól fölvetett kérdések megválaszolását.

Különböztetnünk kell a hirdetési kötelezettség fogalmán belül. **Van egyszeri, különleges és általános hirdetési kötelezettség.**

Az **egyszeri** - egyesegyedül a Názáretből útra kelt Jézusnak a szerepköre. Az egész emberi történelemben csak egyetlen egyszer kerülhetett sor reá. Mert csak az Isten Fia jelenthette be az idők teljességét és mindazt, ami ezzel együttjár: az új szövetség megkötését, Kaifás leváltását s behelyettesítését Kéfással. Ez a jézusi nyilvános hirdetés soha és senki másnak nem lehet szerepköre.

A **különleges** hirdetés - egyeseknek jut osztályrészül; részint személyes képességeik, részint történelmi-társadalmi szituációjuk következtében. Ilyen szerep jutott osztályrészül Szent Pálnak, Assisi szentjének vagy India apostolának, nálunk Pázmánynak, Prohászkanak. A személyiségek és a történelmi-társadalmi szituációk különféleségének okán igen sokunknak sohasem jut osztályrészül a különleges hirdetés szerepköre. A Názáretben élő ácsmesternek sem jutott osztályrészül.

Ő is betöltötte azonban Názáretben azt az általános hirdetési szerepkört, amely képességeiktől és szituációiktól függetlenül is adva van bárki számára, aki hajlandó növekedni abban az értelmességben és bölcsességben, amelyet Lukács a Gyermekről állít. (Lk 2,40.52) A "rejtett" názáreti élet mentes volt tehát az egyszeri és a különleges szerepkörtől, de mind a rekonstrukciók alapján, mind a lélektani törvényszerűségek erejében - nem lehetett mentes az általános hirdetői szerepkörtől.

Nincs tehát ellentmondás a jézusi tanítás és Jézus názáreti élete között. A názáreti élet a legkevésbé sem kezdi ki a "keresztény = apostol"-tétel érvényét. A jézusi tanítás szinkronban van az egész jézusi élettel, annak názáreti szakaszával is. Nem kell tehát módosítanunk numerusunk tanításában; abszolutizálható az.

Ami pedig a kontemplatív élethivatást illeti, ez csak szabályt erősítő kivétel lehet. Ez a társadalomból kivonulás csak rendkívüli alkatú embereknek való; százezerből egy-kettő akad ilyen. De egy kemény kontemplatív élet vállalása **némán is beszédes hirdetése a Szeretetnek - mindazok számára, akik csak tudomást szeretnek erről az életáldozatról.** Ezért módosításként, a hirdetés jézusi szabályát erősítő kivételként könyvelhetjük el csupán.

Semmi köze sincs tehát e kontemplatív életnek a családon és munkaviszonyon belül dolgozni és szeretni akaró, de **a hirdetés kötelezettségét elutasítani akaró életformához.** Nincs, mert dolgozni és szeretni enyéimet - csak tisztességetika. Alatta marad a krisztusi követelményeknek. A hallgatás megeszi az életalakítást is. Nem kaphat tehát igazolást a kontemplatív élettől.

Áll a tétel: ha egyszer módunk van beszélni, lehetetlen nem beszélnünk arról, amivel tele van a lelkünk. **Aki szeret, hirdeti is a Szeretetet...**

d) Ökumenizmus

Ahogy a Messiásnak tanításon túlmenő ambíciói voltak, ugyanúgy a Küldött küldöttei sem a tanításért magáért tanítanak: Országot hirdetnek. Egy Ország törvényeit tanítják, hogy beszervezzék abba azokat, akikhez és akikért "elmennek". **Végig kell tapogatniok, kopogtatniok egyenként, személyenként az emberiség egészét:** ki méltó közülük arra, hogy az Ország népévé lehessen. (Mt 10,11.6) Vetniök kell az ige magját az emberiséget példázó földbe, és le is kell aratniok a termést. (Jn 4,36; Mt 9,37) Halászniook kell az emberiséget példázó halakból, s ezért ha a Messiás halászokat hív és küld, azok "emberhalászok" lesznek. (Mt 4,19; Mk 1,17) Emberhalászok, mert embereket ejtenek majd az Ország számára fogságba, úgy ahogy a halászok hálójukba fogják a halakat. (Lk 5,10) Ha pásztorokat hív és küld, azok az emberiség nyáját, eltévelyedetteit fogják legeltetni, őrizni és megkeresni. (Jn 21,15)

A küldötteknek egybe kell gyűjteniök Isten népét. A feladatra az Atyától kizárólag a Messiás kapott megbízást, s a megkezdett feladat folytatására is kizárólag Ő ad megbízást. Aki Ellene dolgozik, az az Isten ellen dolgozik, az Isten népének egybegyűjthetése ellen dolgozik. Aki a Messiás ellen dolgozva akarná Isten népét egybegyűjteni, negatív munkát végez, késlelteti Isten egybegyűjtési tervét. Késlelteti, mert szétszórja Isten népét. "Aki nincs velem, ellenem van. Aki nem gyűjt velem, szétszór". (Mt 12,30) Aki Őt veri, széjjelszéleszti Isten népét; (Mt 26,31; Mk 14,27) s az "ahogy" erejében a Pásztort követő pásztorok megverése ugyanezt eredményezi.

A küldötteknek tudniok kell, hogy megbízatást kaptak Tőle a feladat folytatására. A Zebedeus-testvérek ennek tudatában voltak, s fel is panaszolták egy ízben Mesterüknek, hogy láttak egy hozzájuk nem tartozó személyt ördögöt űzni: "Mester, láttunk a nevedben ördögöt űzni valakit, aki nem követ minket, és megtiltottuk neki, mivel nem követ minket". (Mk 9,38) A Messiás nem ért egyet ezzel a letiltással: "Ne tiltsátok meg neki. Aki az Én nevemben tesz csodát, aligha fog ellenem beszélni. Mert aki nincs ellenünk, értünk-mellettünk (ὁυπερ ὁυμῶν = hüper hümon) van". (Mk 9,39) Hogyan egyeztessük ezt össze fentebbi szavával? A Messiás azokról mondja, hogy nincsenek Vele, Ellene vannak és szétszórnak, akik megállapítják Róla, tanításáról és cselekedeteiről, hogy nem Istentől, hanem a Sátántól való. Ezzel szemben a Zebedeus-fiaktól látott ördögűző, bár nincs a Tizenkettővel, mégis Jézus nevében tesz csodát, tehát Belzebub ellenfelének és legyőzőjének tekinti Jézust, és értük-mellettük (Jézus és a Tizenkettő) van.

Gyűjtheti más is az Isten népét? Az is, aki nincs a Tizenkettővel? A Messiás válasza a kétségtelen igen: lehet Mellette-Érte az is, aki nincs a Tizenkettővel. Mi a kritériuma annak, hogy valaki Érte-Mellette és így a Tizenkettő által képviselt ügynek is érte-mellette van? Csak az, hogy azt mondja és tegye, amit a Messiás tanított és tett. Ha így van, és ha a Tizenkettő is azt mondja és teszi, akkor közös számlára dolgoznak. Akkor is, ha nincsenek együtt.

Valamiképpen találkoznak is majd. Ennek feltétele, hogy legyőzzék magukban a féltékenységet. Ha e két kritériummal rendelkeznek, ez bizonyosan megteremti az egymásra találásnak minden más feltételét is. A Messiáshoz való hűség és az ebből fakadó féltékenységet nem ismerés - látszik a messiási ökumenizmus két legfontosabb jegyének. **Korunk ökumenikus törekvései** sem valósulhatnak meg a jézusi tanításhoz visszatérés nélkül; a féltékenység felszámolása egymagában még nem elegendő.

A Zebedeus-fiak féle testületi kizárólagossági öntudatot a Messiás elutasította. A Keresztelő is tudta, hogy Isten a maga terveit nem köti az egyszer kiválasztottak leszármazóinak testületi öntudatához: Isten képes kövekből is fiakat támasztani Ábrahámnak. (Mt 3,9; Lk 3,8) Jézus is a leghatározottabban elutasította a jeruzsálemiek jogigényét Isten Országára, ha ennek az igénynek nincs más alapja, mint az Ábrahámra visszamenő testi leszármazás: "Tudom, hogy Ábrahám fiai vagytok. De meg akartok engem ölni...Ha Ábrahám fiai vagytok, tehetnétek Ábrahám tetteit. Most pedig meg akartok engem ölni...Ábrahám ezt nem tette...". (Jn 8,37-40) Csak a jézusi igazság és szeretet képesíti a jézusi Országra az Ábrahám-tól származókat és az Ábrahám-tól nem származókat egyaránt. S ha Isten ígéretei Ábrahám utódainak szólnak, akkor az ily módon Krisztushoz igazodók számítanak Ábrahám utódainak: "Ha Krisztuséi vagytok, akkor Ábrahám utódai vagytok, ígéret szerinti örökösök" (Gal 3,29) - fogalmaz Pál teljes szinkronban a jézusi látással.

Ezzel a látással teljes ellentmondásba kerül mindenki, aki testületi alapon akarja eldönteni a Jézushoz tartozást. A Jézussal vitázó jeruzsálemiek sorába állna és azok sorsát osztaná, aki a maga testületéhez tartozást jelölné meg a Jézushoz tartozás kritériumának. Jézus cselekedeteit kell tennie annak, aki Jézushoz tartozik. A Messiás a leghatározottabban ellene mondott az autosztereotípiának (az a jó, amit **mi** teszünk) és a heterosztereotípiának (az a rossz, amit **ti** tesztek). Amíg a Krisztushoz tartozni akaró felekezetek e sztereotípiák foglyai, nincs meg az alapja annak a közös nevezőnek, amire az ökumenizmus törekedik. Közös nevező csak a jézusi tanítás és életalakítás lehet. Csak az lehet, hogy az egyes felekezetek kölcsönösen és nagylelkűen teljes szabadságot biztosítanak egymásnak mindabban, amit Jézus nem tanított az életre bemehetés feltételének, és nincsen ellentétben az életre bemehetés jézusi feltételeivel. Csak az lehet közös nevező, hogy semmi másban nem kívánunk egységes felzárkózást, csak a mindent egybefoglaló szeretetparancsban. Ez a felzárkózás viszont ipso facto létrehozza a Jézustól kívánt egységet; azt, hogy mindnyájan egyek legyünk Őbenne. (Jn 17,21) Kivételt nem ismerően szolgálni akarni a másik embert, adni a rászorulóknak, vissza sem bántani a velem szemben ellenségként viselkedőt - csak ez kell az egységhez. Ha ennél többet is meg akarok kötni, szembekerülök az embert szabadnak megteremtő Istennel, s lehetetlenné válik az emberiség egységének egyetlen lehetséges alapja: az Istenben-levésünk (29 num). Az ökumenizmus csak akkor lehet sikeres, ha mindnyájan Krisztus ítélőszéke elé állunk, ha minden felekezet a metanoia teljes készségével felzárkózik a minden embert egybeölelni akaró jézusi szeretetfogalomhoz. Csak akkor lehet sikeres, ha csak ezt kívánjuk meg magunktól is, mástól is; ha tehát auto- és heterosztereotípiáinkat félrerakva a jézusi homosztereotípiát valljuk a magunkénak, azaz ugyanazon mértékkel mérünk magunknak is, másoknak is. (Mt 7,2; Mk 4,24; Lk 6,38) Amíg ide el nem jutunk, legjobb szándékaink is csak fokozzák vagy fenntartják megosztottságunkat, aminek következtében aztán a világ nem tudja elhinni, hogy Jézust az Atya küldte; (Jn 17,21) s hogy Jézus az, akiben az emberiség eljuthat az olyan nyira vágyott békességre.

e) Egybegyűjtési öntudat

Akármennyire fájdalmas is, de a Messiás szétválasztani is jött. Övéi sem képesek mindenkit megnyerni. A nyájajuhász példájára, juhokat kereső pásztorként el kell menniök minden egyes elveszettért; de tudniuk kell, hogy egybegyűjtő szándékaiknak határai vannak. Isten is felméri és tudomásul veszi ezt, hiszen Ő teremtette meg az embert olyannak, hogy választhat. A Messiás is lemérte, hogy vannak, akik ragaszkodnak a maguk régi borához, s ezért nem kellhet nekik a Messiás új bora. (Lk 5,39) **Nem lehet mindennel és mindenkivel összeegyeztetni az Örömhírt.** A régi ruhákhoz és a régi tömlőkhöz való ragaszkodás oly fokú is lehet, hogy az összeegyeztetés minden szempontból negatív. Ha a megnyerendők át is vennének valamit az Örömhírből, semmivel sem menne előre az egybegyűjtés munkája. Sőt, olyan szinkretizmus jönne ki belőle, ami életképtelen; régi ruha s új ruha, régi tömlő s új bor egyaránt tönkremenne. A farizeusi üdvösségúttal összeegyeztethetetlen a messiási út; ugyanez vonatkozik a Keresztelő szemléleténél megrekedtek útjára is. Az összeegyeztetés csak súlyos benső ellentmondások árán volna lehetséges. Az eszmék pedig szükségképpen elvéreznek a maguk belső ellentmondásain. (Mt 9,16-7; Mk 2,21-2; Lk 5,36-8) **A Messiás nem ismer eszmei megalkuvást.** Mindenkit hív, de nem azon az áron, hogy felad valamit abból, amit rábízott az Atya. Csak azokra számít, akik el- és befogadják Őt.

A Messiás sohasem könyörgött azért, hogy el- és befogadják. Nem szállította le a normát, nem rejtette el azok elől, akikhez elment, a Maga sorsát sem, a sorsazonosság követelményét sem. Csak ment a szeretet és a szeretet ígéjének a küldetésével. **Az ügy méltóságát megőrizve kínálta fel Örömhírét.** Övéit is arra tanította, hogy az őket visszautasítókat ők is utasítsák vissza. Ahogyan maga is tette (30 num). "Ha nem méltó az a ház, a békétek forduljon vissza magatokra". (Mt 10,13; Lk 10,6) A közösséget velük nem vállalókkal ők se vállaljanak közösséget: "Ha valaki nem fogad be titeket és nem hallgatja meg igéiteket, kimenve abból a házból vagy városból, rázzátok le a port is lábatokról...bizonyosságul ellenük..". (Mt 10,14; Mk 6,11; Lk 9,5) **A port lerázás** a visszautasítók visszautasításának a jelképes cselekedete: "Ha bementek egy városba és nem fogadnak be titeket, kimenvén annak utcájára, ezt mondjátok: 'Még a port is, amely reánk ragadt a ti városotokból, itt köztetek letöröljük. De azt tudjátok meg, hogy az Isten Országáa elközelgett'". (Lk 10,10-1)

A küldötteknek azzal a meggyőződéssel és öntudattal kell járniok, hogy az Életet viszik. Azzal, hogy a visszautasítás a Halált jelenti a visszautasítók számára. **A küldöttek,** ha hisznek a Messiás szavainak, **nem érthetik meg az őket visszautasítókat.** A Messiás sohasem értette meg az Őt visszautasítókat. A Szentlélek elleni bűn elkövetőit, a Sátán népét látta bennük. Könyörgött ugyan értük azon az alapon, hogy nem beszámíthatók, (Lk 23,34) de ez nem fogta vissza Őt abban, hogy eljegyezze a halállal őket: "Bizony mondom nektek: az ítélet napján könnyebb lesz Szodoma és Gomora földjeinek dolga, mint annak a városnak...". (Mt 10,15; Lk 10,12)

S a Messiás nem is ment el mindenkihez. Kaifással, Heródezzel, Pilátussal csak összekötözött kezekkel és kötélvégen vonszolva találkozott. A hatalmasokat nem kereste meg. Nemcsak reménytelennek tartotta az ilyen vállalkozást, veszedelmesnek is. El is mondotta ennek okát övéinek, akiktől ugyanezt a magatartást kívánta. (Mt 10,17-8; 7,6)

A Messiás nem házalt. Csak oda ment be, ahol valami reménye volt az elfogadásra, a meghallgatásra. "Ha bementek egy városba, vagy faluba, tudakoljátok meg, hogy ki a méltó abban a helységben". (Mt 10,11.13) Meg kell tudakolniok a helységben, hogy ki a méltó, ki a "békesség fia". (Lk 10,6; Mt 10,13) Ha megtalálták a "méltót", a "békesség fiát", annak háza

legyen számukra helyi működésük központja, kirepítő fészke. Úgy, ahogy Jézus számára Péter családjának háza Kafarnaumban. (Mk 1,29; Lk 4,38; Mt 8,14) Ez okból halljuk négy ízben is felszólítását - az első apostoli próbaút és a hetvenkét tanítvány küldése kapcsán: "...ott (abban a házban) maradjatok, amíg ki nem mentek onnan", ti. abból a helységből. (Mk 6,10; Lk 9,4; 10,7) Az ilyen méltótól fogadhatják el csupán azt, ami biológiai létük fenntartásához szükséges: "ugyanabban a házban maradjatok, azt egyétek és igyátok, amit tőlük kaptok". (Lk 10,7) **A Messiás szolgálai nem koldulnak**, életüket helyezik oda a juhokért, s akik ezt megértik-elfogadják, azzal az adás-kapás országbeli viszonyai közé kerülnek.

Az emberekért az életét is odahelyező Messiásban nincs és nem lehet embermegvetés, s mégis **a nem-méltók közül egyeseket kutyaáknak és disznóknak is nevez.** Azt, amit küldöttei magukkal visznek és felajánlanak, szentnek és drágagyöngynek mondta. E két-két szó rikító ellentéte mutatja tiltásának súlyát. A Messiás nem akarta rálőcsölni akárkire az Országot és annak adományait; azt tehát, amit szentnek és drágagyöngynek tartott. Ezek méltóságával **összeegyeztethetetlennek tartotta a házalásnak és az ajánlgatásnak azt a formáját, amellyel a bóvli árukat szokták kínálni.** "Ne adjátok oda a szentet a kutyaáknak és ne dobjátok a drágagyöngyöt disznók elé. Nehogy eltapossák azokat lábukkal...". (Mt 7,6) A küldöttek nem tekinthetik a rájuk bízott szentet, drágagyöngyöt bóvlinak, amelyet akárhogy és akárkinek el kell sózniok. Akikkel találkozunk, azokban nem kelthetjük azt az érzést, hogy bóvliárusok vagyunk, s áruknak **feltételek nélküli elfogadásáért is hálások vagyunk, mert még így is ők tesznek szívességet azzal, hogy megnézik, meghallgatják.** Reménytelen vállalkozás ez. Ilyen áron, nem hogy egybegyűjteni, még együtt tartani sem lehet Isten népének közösségét. S ahol már csak így tartható össze Isten népe, ott a gyülekezetnek órái - történelmileg meg vannak számlálva. Meg, mert belehal bűneibe.

De nemcsak reménytelennek, **veszedelmesnek is látta a Messiás ezt a magatartást.** Nemcsak a küldöttek öntudatának sérülése szempontjából; életüket is felesleges veszedelemnek teszi ki ez az Örömhírhez oly méltatlan bóvliházas. Arra tanította övéit, hogy "óvakodjanak" az emberektől, feleslegesen ne tegyék ki magukat üldözésnek; és erre: "Ne adjátok a szentet a kutyaáknak, és ne vessétek a gyöngyöket a disznók elé...nehogy felétek fordulva széttépjenek titeket". (Mt 10,17-8; 7,6)

A küldötteknek elmenvén gyümölcsöt kell hozniok. (Jn 15,16) A gyümölcs hozást végső formaetikai értékállítmánynak láttuk (39e num). **Az Isten népének egybegyűjtése ez a gyümölcs.** Ha az ember egyszer él, akkor valamiben hinni akar és valamiféle gyümölcsöt akar teremni életével. A szeretet és a Szeretet jegyében történő egybegyűjtés az emberi élet egyetlen megmaradó gyümölcse. Csak ez képes egybegyűjteni az emberiséget, és csak ez biztosítja az ember Abszolútumon kívül ki nem elégülhető boldogságigényének a kielégülését. Az emberi individuum és az emberiség egészének egyetlen maradandó gyümölcset termi - a küldetés vállalása. "Kiválasztottalak titeket, hogy menjetek és gyümölcsöt hozzatok, és hogy gyümölcsötök megmaradjon". (Jn 15,16)

79. ALÁMERÍTÉS ÉS ALÁMERÜLÉS

a) Kultikus jelek

Nem jött felbontani a törvényt, és nem szólt a szombat ellen sem. Csak a szombat hogyanja ellen (50b num). A szombat nagy törvénye érvényben, életben maradt, annak megtartásában nőtt fel férfivá, s mint küldött sem tartotta magát távol népének szombatjaitól. Övéinek nem volt kétsége, hogy a reájuk bízott ügynek, **az Új Gyülekezetnek is szüksége van a hetedik napra**, amely egészen és kiemelten az Úré. (2Móz 20,10; 31,15; 3Móz 23,3) Övéi jól tudták, hogy Mesterük nem a hetedik nap ellen szólt. Különösen nem annak munkaszünet-tartalma ellen, hiszen még a köznapokra vonatkozóan is fel akarta szabadítani népét a munka fojtogató terhe alól (52 num). Csak - a szüntelenül szerető Isten számára különlegesen is odaszentelt napot - nem tabuk megtartására szánta, hanem arra, hogy a munkában szünetet tartó ember szabadon és kötetlenül örülhessen a szeretetben, és szeretetével a többi napoknál intenzívebben egyesülhessen a Szeretettel.

A közösségi ünnepen túlmenően **minden vallási közösségnek szüksége van a mivoltát alkotó tartalmi mozzanatok kifejező jelekre is**. A Messiás-korabeli zsidóság egészében, még inkább annak bizonyos felekezeteiben, nem volt hiány ezekben a jelekben. A Messiás sokallta is őket (50b num). Sokallta, mert a kialakult jelrendszer ette, fogyasztotta, pusztította a tartalmat. A szombatért dobták az irgalmat, a vízzel öblítésekkel helyettesítették be az irgalmat, a vallási központ áldozati jelrendszerének fenntartásáért (korbán!) ismét csak elhanyagolták az irgalmat. Az odaadás jeleiért háttérbe szorították az odaadást. Ily körülmények között nagyon is érthető, hogy a **Messiás több energiát fordított a jelek káros szerepének kimutatására**, mint a meglevő jelek megtartásáról, **az új jelek beállításáról szóló tanításokra. A jelnek az a szerepe, hogy jelezzen valamit**. A jelhez ragaszkodni, ha e ragaszkodás mögött nincs ott a jel által jelzett tartalomhoz ragaszkodás, csak gyermekes jelvénygyűjtő szenvedély; esetleg szokás, babona. De semmiképpen sem az a magatartás, amelyet a Messiás övéitől az általa rendelt jelek eszközével is akart.

A Keresztelő egyetlen jelét, a "le mosást" nem sokallta. Értékelte. Értékelte azért, mert az nem ette meg, sőt ellenkezőleg, jelezte és aláhúzta a tartalmat: az Utat előkészítő metanoiát. Sőt, az Atyának úgy tetszett, hogy a Fiú maga is lemossa magát általa. (Mt 3,14-5) Állást foglalt ezzel a Keresztelő mellett is, az általa alkalmazott jel mellett is. De Ő maga ezt a gyakorlatot nem folytatta. A metanoiát, az Országot és annak Örömhírét úgy hirdette és adta, hogy közben nem "mosta le" azokat, akiknek hirdette a fentieket. Tanítványai a kezdet kezdetén még csinálták, később már ennek sincs nyoma. (Jn 3,22; 4,2) Mivel erről is János evangélista (a Keresztelő volt tanítványa) számol be, valószínűleg a Keresztelőtől átvett tanítványok kereszteltek, akik nem hagytak fel máról holnapra a korábban megszokott gyakorlattal. A későbbiek folyamán azonban - látván, hogy Jézus nem teszi - ők is felhagytak vele.

Elgondolható, hogy témává is lett közöttük a kérdés, és Jézus meg is indokolta magatartását. Az indokolásnak a jelek fenti túltengésének és tartalmat emésztő szerepének vonalában kellett elhangzania. Szolid alapot nyújt e feltevésünknek **az a jelentéstartalom, amelyet az alámerítés, alámerülés** (βαπτίζειν = baptidzein, βαπτίζεσθαι = baptidzeszthai) **szónak a három esztendő során kölcsönöz**. Már a galileai működés időszakában is halljuk Tőle: "Alámerítéssel kell alámerítődnöm, és mekkora a szorongattatásom, amíg meg nem történik". (Lk 12,30) Az utolsó jeruzsálemi úton már félreérthetetlen ennek az alámerülésnek a tartalma. Párhuzamba teszi a kehelykiívási képpel (25c num): "Képesek vagytok-e kiinni a

kelyhet, amelyet kiiszom, és alámerítődni azzal az alámerítéssel, amellyel én alámerítődöm?". (Mk 10,38) Az Ország népének, csakúgy mint Királyának, nem a Jordán vizében, hanem az Országért vállalt szenvedésekben kell alámerülniök. A Jordán vizében alámerülés helyett a majdani keresztény hitvallásminta szövegének "szálla alá poklokra" szenvedésképe van Krisztus előtt, amikor ezt a szót használja. **Övéinek az üldözöttségben kell alámerülniök**, mely velejárója az Útnak, következménye a szeretetnek. Övéinek a szeretetben kell alámerülniök. A vízben alámerülés ezt semmiképpen sem pótolhatja.

b) Alámerülni

A Keresztelő egyébként bejelentette, hogy ő vízben merít alá, a **Messias** viszont a **Lélekben fogja alámeríteni övét**; nem övét pedig tűzben. (Mt 3,11; Mk 1,8; Lk 3,16; Jn 1,26.31.33) Búcsúzása előtt Jézus maga is tanúsítja ezt: "János ugyanis vízben merített alá, de ti a Szentlélekben fogtok alámerülni". (Csel 1,5) A "βαπτίζειν" (baptidzein) és "βαπτισμα" (baptizma = alámerítés) szavakat **húsz ízben találjuk Jézus ajkán**. Nyolc ízben a Keresztelő-féle alámerítésről szólnak e kifejezések, (Csel 1,5; 11,16) más nyolc ízben pedig a szenvedésben alámerülésről. (Lk 7,29.30; 20,4; Mt 21,25; Mk 11,30) Marad még négy előfordulás. Ebből kettőt éppen a fenti szembeállítás ad: a tanítványok nem vízben, hanem a Szentlélekben fognak alámerülni. Az utolsó előtti hely: "Aki hisz és alámerül, az megmentődik". (Mk 16,16) S a huszadik, tanítványai parancsot kapnak azokra vonatkozóan, akiket tanítványokká kell tenniök: "Tegyetek tanítványommá minden nemzetet alámerítvén őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevében". (Mt 28,19)

Csak ezt az utolsó négy nyilatkozatot kell közelebbről megnéznünk. Az első kettő szerint a Tizenkettő alámerül majd a Lélekben. Ennek külső jelei Pünkösdkor a tűz és a szélzúgás voltak - és nem a víz. (Csel 2,23) A harmadik hely szerint mindenkinek, aki hisz, alá kell merülnie ahhoz, hogy megmentődjék. A szövegösszefüggés szerint a Tizenkettőnek kell majd ezt az alámerítést végeznie. Miben kell alámeríteniök a hívőket? A **"baptidzein" alapjelentése: "vízben alámeríteni"**. Egy sereg helyen a Keresztelő-féle, tehát a kétségtelenül vízben történő alámerítést jelenti ez az ige a "vízben" kitétel nélkül is. (Mt 3,13.14.16; Mk 1,9; Lk 3,7.12.21; Mk 1,4; 6,14.24; Jn 1,25.28; 10,30; 4.22.23.26; 2,1-2) Tehát itt is jelentheti ugyanazt. Az utolsó nyilatkozat szerint a tanítványokká teendőket kell majd a Tizenkettőnek alámerítenie az Atya, a Fiú, Szentlélek nevében. Mivel "névében" ugyanannyi, mint "Benne" (29b num), ezért a Szentháromságban kell őket alámeríteniök, ami harmóniában van az Isten Lelkében való alámerüléssel: ha az Isten Lelkében, akkor az Istenben is! Ez a nyilatkozat nem tartja fenn a kétszeresen dokumentált ellentétet: nem vízben, hanem Lélekben. Nem is tagadja meg ezt az ellentétet. És semmiképpen sem állítja kifejezetten azt, hogy a "baptidzein" itt is jelentse a "vízben" alámerítést.

c) Szomjúság, víz, Lélek

A **szinoptikusoknál** a "víz" országbeli értelemben egyetlenegyszer sem kerül elő Jézus ajkán; csak a negyedik evangéliumban. Előkerül azonban a szinoptikusoknál egy ízben országbeli értelemben a "szomjazás": "Akik szomjazzák a dikaiosüné-t, kielégítésben részesülnek". (Mt 5,6) Annál bővebben szerepel azonban az országbeli értelmű víz a **negyedik evangéliumban**. Első ízben Jákob-kútjánál. Ha az asszony kérne Tőle, "élő vizet" (ὕδωρ ζῶν = hüdór dzón) adna neki. Különös víz ez: "Aki ebből a vízből iszik, örökéletre szökellő vízforrássá válik benne". (Jn 4,10.13-4) Ez a víz nem lemosó rendeltetésű, hanem ital, magunkból fakadó vízforrás, amely jelképezi az országbeli magatartást és annak lételméleti alapjait. Az Országot

nyújtó Messiás gondoskodik az országbeli életfeltételekről, a legalapvetőbb eme aiónbeli szükségletnek, a víznek a megfelelőjéről (23a num).

A víz-szimbólumnak ezt a jelentéstartalmát igazolja a Kafarnaumban mondott nyilatkozat: "Aki hisz Bennem, nem szomjazik meg sohasem". (Jn 6,35) Továbbá a sátorosünnepen elhangzó szó: "Aki **hisz** Benne...annak bensejében élővíz folyamok fognak áradni". (Jn 7,38) A mondat jövő ideje alapján az evangélista a Mennybemenetel után eljövő Lélek munkájaként értelmezi ezt az élővíz-áradást. (Jn 7,39) Összesítve mind e képeket a Messiás és az Ő Lelke örökéletet biztosító, örökéletre vivő vízről gondoskodik azok javára, akik országbeli magatartást tanúsítanak. Ezt a magatartást a "hit" jelöli, szemben a Hegyi beszéd dikaioszünet keresésével.

A sátorosünnepi nyilatkozat fentemlített jánosi értelmezésében is, s a Nikodémussal folytatott beszélgetésben is **egymás mellé kerül a "víz" és a "Lélek"**: "Bizony mondom neked, ha valaki nem születik vízből és Szentlélekből, nem megy be az Isten Országába". (Jn 3,5) Ehelyt a "víz" már felfogható alámerítő anyagként, mert nem bont ki semmiféle képet, csupán a Szentlélekkel együtt gondoskodik a Pneuma szerinti megújulásunkról. (Jn 3,6) Ugyanakkor hiányzik azonban az "alámerítés" szó. A nehézségeket támasztó Nikodémusról a Messiás megállapítja, hogy hiányzik belőle az, aminek ellenében e víz és Lélek hatékony lehet, a hit. (Jn 3,12)

Mindent egybefoglalva: a Messiást a Keresztelő mint nem vízzel, hanem Lélekkel alámerítőt jelenti be. Jézus nem merít alá vízben senkit, a Tizenkettő sem. Maga is hangsúlyozza, hogy János merített alá vízzel, az Ő tanítványai a Lélekben fognak alámerülni. **A mátéi nyilatkozat alámerítésében csak az Atya-Fiú-Lélek szerepel; a márkai alámerítésben sem a víz, sem a Lélek; a jánosiban szerepel a víz is, és a Lélek is, de hiányzik az alámerítés.** (Mt 20,19; Mk 16,16; Jn 3,5)

d) A három alámerülés

Kénytelenek vagyunk tovább nyomozni. **Hogy értették a tanítványok** - nyilván jóval gazdagabb anyag alapján - ezt a számunkra nem nagyon tiszta és egyértelmű képet? **A "Cselekedetek" elég szabatosan különböztet a János-alámerítés, az alámerítés és a Szentlélek elnyerése között.** A nem jánosi alámerítésről tizenhárom ízben esik szó, s ebből nyolc esetben az alámerítés válfaját közelebbről meghatározó szó nélkül.

Lássuk az "alámerítést". A pütkösi háromezerrel kapcsolatban halljuk: "Akik tehát elfogadták Péter igéjét, alámerítődtek...". (Csel 2,41) Szamáriában férfiak, asszonyok és köztük Simon mágus is ugyanígy "alámerítődnek". (Csel 8,12-3) Pál is "alámerítődik", Lydia is, Filippi városának börtönőre és hozzátartozói is, nemkülönben a korintusiak is alámerítődnek. (Csel 9,18; 22,16; 16,15.33; 18,8) Három ízben - Péter pütkösi szavaiban, Péter és János samáriai kiszállását indokolva, továbbá Efezusra vonatkozóan - "a Jézus nevére alámerítést" találjuk. (Csel 2,38; 8,16; 19,6) Két ízben - az etióp eunuch és Kornéliusz esetében - a "víz" határozza meg közelebbről az alámerítést. (Csel 8,36-8; 10,47) **Úgy tetszik, hogy a Pütkösd utáni "vízben alámerítés" azonos a "Jézus nevére" történő alámerítéssel.**

Ettől szabatosan megkülönböztették az alámerülést a Szentlélekben, amelyhez nem volt köze víznek. Péter pütkösi beszédében halljuk: "...merítődjék mindegyikötök alá Jézus nevére, és megkapjátok **majd** a Szentlélek ajándékát". (Csel 2,38) Szamáriában Péter és János

imádkozik a számáriaiakért, hogy "megkapják a Szentlelket, mert még egyikükre sem szállt le, hanem csak alámerítődtek Jézus nevére". (Csel 8,15-6) Caesareában Kornéliusz házanépe előbb kapja meg a Szentlelket: "Vajon megtagadhatjuk-e a vizet, hogy alá ne merítsük mindazokat, akik ugyanúgy megkapták a Szentlelket, miként mi" - mondja Péternek. (Csel 10,47-8) Efezusban Pál megkérdezi az ottani hívőket, hogy megkapták-e már a Szentlelket. Mivel az az Apolló tanította őket, aki bár igen jártas volt Jézus tanításában, mégis csak a János-féle alámerítődésről tudott, ezért az efezusiak nem is hallottak arról, hogy van Szentlélek. Pál megkereszteli őket Jézus nevére, majd kézrátétellel eléri, hogy a Szentlélek leszálljon rájuk, minek következtében nyelveken szólnak és prófétálnak. (Csel 19,2-6)

A Cselekedetek tanúsága alapján meg kell állapítanunk, hogy a Tizenkettő és nyomukban Szent Pál is úgy tudta, hogy vízzel is kell keresztelniük Jézus nevében, és imádkozniuk is kell kézrátétellel, hogy a Szentlélek leszálljon a hívőkre. Ezt a kettőt különbözőnek tudták: az egyik a Jézus nevére történő alámerítés; a másik: a Szentlélek leszállása, a Szentlélek elnyerése. Mindezek alapján úgy tetszik, hogy a fentebb említett - Máténál, Márknál, Jánosnál található - nyilatkozatok a keresztségre vonatkoznak, (Mt 28,19; Mk 16,16; Jn 3,5) a közvetlenül mennybemenetel előtt mondtak pedig a "bérmálásra". (Csel 1,5; 11,16)

A Messiás az utolsó vacsorán a Szentlélek Pünkösdkor megnyilvánuló eljövételével, s ezt követő szerepkörével foglalkozik. Mindezek együttevén arra látszanak mutatni, hogy a körülmetélésről nem szóló Jézus igazán az utolsó pillanatokban adhatta át a keresztség parancsát. Csak így gondolhatjuk érthetőnek, hogy Apolló, aki olyannyira képzett volt Jézus tanításában, mégsem tudott másról, csak a János-féle keresztségről. (Csel 18,25)

e) Tartalom és jel

Semmi kétség sincsen azonban a tekintetben, hogy a "keresztelés" is, a "bérmálás" is a tanítványokká teendő, a hívők-hűségeseik számára rendelődik. (Mt 28,19; Mk 16,16) Annak, hogy a sorrend megfordulhatna - előbb a jel s azután ennek erejében a hit - a leghalványabb nyomát sem találjuk Jézus tanításában.

Ember és Isten egymásbanlevésének létünk gyökeréig kell nyúlnia (29b num). Az Istenből áradó szeretet és az emberből áradó válaszszeretet hozza létre a szőlőtő és szőlővessző egységét. Ennek létrejövésében a Messiás kétségtelen szerepet adott a víz és a Lélek, a kézrátétel és a Lélek kapcsolatának, nemkülönben kenyér-teste, bor-vére evésének-ivásának. Szerepet kaptak ezek is. De hogy mekkorának látta a Messiás a **hit** és **szeretet** szerepét Isten és ember egymásban- és egygyélevésében, arra következtethetünk **abból a képtelen aránytalanságból, amely tanítási anyagának terjedelmében megmutatkozik a hit és szeretet javára, s e "jelek" kárára** A rendelkezésre álló tanítási anyagának alig egy-két százalékát teszik ki a "jelekre" vonatkozó tanításai.

"Aki hisz és megkeresztelkedik, megmentődik". (Mk 16,16) Ez a tétel nem használható fel annak igazolására, hogy éppen a keresztség végzi el bennünk azt a léttartalmi átalakulást, amely az istengyermeki élet **feltétlen** feltétele. Nem, mert nyilatkozatai vannak arról, hogy a hit, az állhatatosság, életünk elveszejtése, vagyonunk eladása, stb. következtében mentődünk meg (20a num). Kétségtelen, hogy a jézusi nyilatkozatok egész megmentődési feltételsorában az alámerülés az egyetlen nem teljesítmény-, hanem jeljellegű elem. Bármilyen későre is tisztázódott ki az alámerítés parancsa, kétségtelen, hogy Jézus akarta, megparancsolta. **De ugyanilyen kétségtelen, hogy ennek az alámerítésnek semmi jelentősége sincs az Út magatartásai nélkül.** Kétségtelen, hogy a nemhívőben semmi sem történik a keresztelés

által: csak az, hogy leöntik vízzel. S az is kétségtelen, hogy a hívőben nem kizárólag az alámerítés következtében jön létre az egymásban- és eggyéveléssel kapcsolódó léttartalmi változás. Hitének, hűségének, szeretetének minden megnyilvánulása alkalmával is.

Jézus tanításában a hangsúly a "hiten" van és nem az alámerítésen. Búcsúzáskor mondott szavai alátámasztani látszanak ezt: "Aki hisz és megkeresztelkedik, megmentődik. Aki nem hisz, elkárhozik". (Mk 16,16) Az ellentételt rövidre fogja, és abban már csak a "hit" - a lényegesebb elem - lesz az üdvösség feltétele. **Logikailag is, időbelileg is első helyen áll az üdvösségfeltételek között ez a hit.** De a "jel" is feltétel! S ha az, akkor ez a jel nem csak merő jel. Nemcsak utal a tartalomra, hanem tartalmazza is azt. Különben így fogalmazott volna: Tegyétek tanítványommá az összes nemzeteket, és (ha szükségesnek látjátok) csináljatok valami beavató szertartást is, pl. alámerítést! Az Eucharisziáról adott tanításai jól mutatják, hogyha jelet rendel, nem merő ceremóniát akar csupán vele (23 num).

Isten népének nincs módja tehát a Messiásra hivatkozva tartalmat és jelet egymás ellen kijátszani. Nincs módja úgy gondolkodni, hogy elég a tartalom, jelre nincs szükség. És még kevésbé van módja így gondolkozni: elég a jel, és jó, ha megelőzi azt a messiási hit, de a jel hit nélkül is hatékony; fontos, hogy a szentség "érvényesen" legyen kiszolgáltatva. Nincs köze a Messiás gondolatvilágához az ilyen szemléletnek. A jézusi "érvényesség" (hatékonyság) egyetlen Általa kifejezett feltétele - a hit! Enélkül hiába "érvényes" a jel anyaga és formája! Korán jelentkezett a mechanikus üdvösségszerzés igénye; már Jézus életében: a számáriai asszony kéri Jézustól az örökéletre szökellő, a szomjat örökre eloltó vizet. Jézus nem adja oda neki. Helyette a férjét hívhatja...azaz helyette felszólítja őt élete rendezésére. (Jn 4,13-6)

Az Úthoz hozzátartozik a keresztség is. Isten népének meg kell keresztelkednie, a jelölteket meg kell keresztelnie. A tanítványok életében erre a keresztségre nem került sor. Jézus keresztelés nélkül avatta be őket a maga Újszövetségébe. A keresztelés esetleg máskor is elmaradhat; a hit, a szeretet - soha.

Nem szólt a csecsemők kereszteléséről. A rendelkezésre álló anyagba ez a gyakorlat be nem illeszthető. Annyi azonban biztos, hogy a gyermek majdani hitre jutását feltétlenül biztosítani kell, ha már egyszer csecsemőket is keresztelünk. Legalább az egyik szülő "elkötelezett" volta nélkül nincs kellő biztosíték, hogy a csecsemő felnőtt korba érve birtokolhassa majd a hitet, a hűséget.

A gyermekkeresztelés gyakorlata nem egyeztethető össze azzal a jézusi paranccsal, hogy hívőket kereszteljünk. Hatékony szertartásokat a Lélekre reábízott egyház bőven fejleszthet. A gyermek születése alkalmából is, ahogyan ezt a különböző vallások rendre megteszik. Más alkalmakkor is, az emberi élet minden jelentős eseménye alkalmával felette hasznos lehet a liturgiával ünneplés. De azokat a jeleket, amelyeket a Messiás kétségtelenül elrendelt a maga népe számára, nem az emberi élet jeles alkalmainak vallási liturgikus megünneplésére szánta, hanem a teljes értékű Vele-találkozás megpecsételésére. **Az egyház századokon keresztül egyszerre adta át a hitre eljutónak ezeket a Jézustól elrendelt jeleket.** Kíváncsú, hogy szabatosan megkülönböztessük a fenti találkozás Jézustól rendelt jeleit azokról az egyház által legitim módon kifejlesztett, ill. kifejlesztendő egyéb jelektől, amelyek végigkísérhetik tagjainak életét a megszületéstől kezdve az emberi élet megannyi jeles alkalmán keresztül az élettől megváló haldoklásig. A gyerekkeresztelés, gyerekbérmlás, gyerekáldoztatás megszüntetése nem akadályozná, hanem egyenesen megkívánná az emberi élet jeles napjaihoz fűződő liturgiák kifejlesztését.

80. EMLÉKEZŐ ASZTALTÁRSASÁG ÉS EGYÉB JELEK

a) Emlékező vacsora

Az Újszövetség népének Isten Lelkében, a Szentháromságban, a szeretetben, s következésképpen az Útban és annak kehely kiívásáig fokozódható szenvedéseiben kell alámerülnie. Egyfelől a víz, másfelől a lángnyelvek és a szélzúgás, majd az utóbbi kettőt helyettesítő imádság és kézrátétel - csupán jele és emlékeztetője az Ő népének arra, hogy ezt a szövetséget Isten az emberrel a mindentadó isteni Szeretet és az ettől ihletett emberi szeretet találkozásában kötötte meg. **E beavató jellegű, egyszeri jeleken túlmenően adott egy nem egyszeri, hanem az Isten népének egész életét végigkísérő jelet-emlékeztetőt is.** Az a Messiás, aki a pusztában lakomát rendezett a tömegnek, és Aki a Lakomát, mint a második aiónbeli ország életét mutatta meg, már a galileai esztendő során bejelenti Kafarnaumban az új szövetség Általa is "emlékeztetőnek" mondott szövetségi lakomáját (23 num).

Magát a "jel" (σημειον = szémeion) szót az evangéliumokban 45 ízben találjuk, Jézus ajkán 18 ízben. Rendre csodát jelent. Azok a "jelek", amelyek a Messiás működését kísérték, kísérik majd övéit is. (Mk 16,17) A gonosz nemzedék égi jelet kíván Tőle, de ezt csak Jézus feltámadása által, ill. második eljövetele alkalmával fogja megkapni. (Mt 16,1; Lk 11,16; Mt 24,30; Lk 21,11.25) Azért csak akkor, mert az Általa adott jeleket következetesen mellé-értelmezi: az idők jeleit sem képes megérteni, s a kenyérszaporítás nagy jelét is félreérti. (Mt 16,3; Jn 6,26) Éppen ezért ez a nemzedék a várt jel helyett egy másik jelet fog még kapni: "A gonosz és házasságtörő nemzedék jelet követel, de ez a jel nem adatik meg neki, hanem csupán Jónás próféta jele. Amint ugyanis Jónás három nap és három éjjel volt a cet gyomrában, úgy az Emberfia is három nap és három éjjel lesz a föld szívében...ahogy ugyanis Jónás jel lett a niniveiek számára, úgy az Emberfia is az lesz ennek a nemzedéknek számára". (Mt 12,39-40; Lk 11,29-30) Kortársai jelet kapnak tehát Tőle: halálának és feltámadásának jelét.

Az "αναμνησις" (anamnésisz = visszaemlékezés, reáemlékezés) kifejezést három ízben találjuk az Úr ajkán; Lukács és Pál vacsoraleírásában. (Lk 22,19; 1Kor 11,24-5) E szó az egész újszövetségi kánonban összesen még egy ízben fordul elő; az ószövetségi évenkénti áldozatokban "a bűnökre emlékezést" látja a Zsidó-levél szerzője. (Zsid 10,3)

Az újszövetségi lakoma ezzel szemben elsődlegesen nem a bűnökre emlékezik, hanem a Messiásra: "Ezt cselekedjétek **az én** emlékezetemre". (Lk 22,19; 1Kor 11,24-5) Az újszövetségi lakoma - emlékeztető lakoma! Az emmauszi tanítványok számára már húsvét vasárnapján azzá lett. (Lk 24,30.35) A "jel" és az "emlékeztető" szavakban rejlő fogalmak különböznek egymástól annyiban, hogy a jel inkább a jelenre, az emlékeztető inkább a múltra utal. Közös vonásuk, hogy mindketten mutatnak valamire. Jézus csodajelei a Messiás személye és mondanivalója felé mutattak. Az ellenfeleitől várt jelek rendeltetése az lett volna, hogy az általuk várt Messiásra és annak mondanivalóira utaljanak. Az "emlékeztető" vacsora az eljött valóságos Messiásra utal, ugyanúgy ahogy a gonosz nemzedéknek megígért "Jónás próféta"-jel is az eljött, valóságos, a Golgotában alámerülő Messiásra utal. **Ezen a ponton kapcsolódik az "anamnésisz" és a "szémeion".** "Amikor ugyanis eszitek ezt a kenyeret és isszátok ezt a kelyhet, az Úr halálát hirdetitek..." (1Kor 11,26) - mondja Szent Pál az "anamnésisz-t" említő két jézusi mondat után. **A "Jónás próféta"-jel és az emlékező vacsora egyugyanazon valóságra utal.** A Messiás halálán keresztül arra a Szeretetre, amely megnyilvánult abban a mindent odaadó szeretésben, amely szükségképpen a Jónás-kép által

jelzett sorsra juttatta (26e num). **Arra a szeretetre, melynek következtében szükségképpen megtörtetett a Teste és kiontatott a Vére.**

b) Kultikus vacsora

Ebből az emlékezésből nőtt ki az Újszövetség újra és újra megújuló kultikus vacsorája. Kultusz nincsen áldozat nélkül, abban csúcsosodik ki. Aki áldozik, ad valakinek. A kultikus áldozatban - Istennek adunk. Áldani annyi mint "adni" (5h num). A kultikus áldozatban odaadjuk a föld termését (növényt vagy állatot) Istennek; majd valamit visszkapunk belőle, megesszük azt áldozati ételként, és részesedünk abból, ami az Istené lett; részesedünk magában az Istenben. Az Újszövetség kultuszát a Messiás teremtette meg. A Golgotán teremtette meg, ahol a maga teljességében adja oda azt, amije van: teljes Önmagát. Önmagának teljes odaadása teremti meg az Újszövetség kultuszát. Ennek ismételhetővé, azaz kultikussá tevéséről gondoskodik az utolsó vacsorán. A megtört kenyérben a Golgotán értünk megtört-odaadott Testét nyújtja evésre, (Mt 26,26; Mk 14,22; Lk 22,19; 1Kor11,23-4) és a borral telt kehelyben az értünk kiontott szövetségkötő Vérért nyújtja ivásra. (Mt 26,28; Mk 14,24; Lk 22,20; 1Kor 11,25) Ő Maga az, aki elsőül ismételi ezt az odaadást - az emmauszi "kenyértöréskor". (Lk 24,30.35)

Aki utat rajzol tanítványai elébe, annak sokszor kell kimondani ezt a szót: "tegyétek". Aki önmaga életét-útját rajzolja meg övének, annak azt is sokszor kell mondani, hogy "ahogy én tettem, úgy tegyetek ti is". (Jn 13,15-7) Amit azért teszek, mert az egyetlen Tanító mondotta, ill. azért, mert az egyetlen Példakép is tette azt, - akarva, nem akarva, de mindenképpen - a Tanító, a Példakép emlékeztetere teszem. **Miért emelődik ki a Messiás részéről ez a Testet és Vért nyújtás, ill. elfogadás a többi megteendőink közül az "emlékeztetés" rangjára?**

Az Utat járók csak a Messiásra emlékezve képesek útjukat járni. Az életet konkrét szituációkban megélő és konkrét döntésekben bonyolító embernek e szituációkban és döntésekben emlékeznie kell Reá, ha az Út értelmében akar élni és dönteni. A vacsorán gondoskodott egy minden más emlékeztető fölé emelkedő emlékeztetőről. A kenyér és bor látható alakjában gondoskodott Golgotán megtört Testéről, Golgotán kiontott Véről, mint emlékeztetőről. Gondoskodott önként halálra adott Testének, önként odahelyezett élete kiontott Vérének asztalunkra kerüléséről. Asztalra kerül az áldozati állatot, a bárányt behelyettesítő Messiás; megehetjük húsát, megihatjuk vérért. Az emberi testben közöttünk élt Messiás, amikor visszamegy Atyjához, a kenyér és bor látható alakjában asztalra téve Magát hagyja itt önmagát a korábban testben láthattuk Önmaga helyett. **A kenyér és a bor alakjában itt maradó Messiás - Maga lesz a Messiás emlékeztetője.** Ezért kapta meg ez a "tegyétek" - az "emlékeztető" rangját.

Aki a Testet eszi, a Messiást eszi-asszimilálja magába. Megfordított asszimilációval: az evő lesz hasonló Ahhoz, akit megeszik; az emberiség egyetemes kultuszhitébe ágyazódva (Babits M.: Eucharisztia). A "test" (szóma) ugyanis nemcsak testet jelent, hanem egész valóját annak, aki testtel rendelkezik (40b num). A "vér" (haima) pedig jelentheti a "szarx" szóval együtt azt, ami az emberben nem a Pneumából való. Péternek nem a hús és a vér nyilatkoztatta ki, hogy a Názáreti a Messiás. (Mt 16,17; Jn 1,13) De jelölheti a vér a "szóma" mintájára az életet, azt az embert magát, akinek a vérről van szó; ahogyan a "kiontott igaz vér" a prófétát jelenti. (Mt 23,30.35; Lk 11,50-1) A Messiás italként megiható vére is jelöli a Messiást Magát; mert aki megissza a Messiás Vérért, abban nem csupán a Vére lesz a Messiásnak: "Aki issza az én Véremet, Bennem marad és ÉN BENNE". (Jn 6,56) A Messiás mondhatta volna a lakomán a

kenyérrel: Vegyétek és egyétek, mert ez a kenyér én vagyok. Mondhatta volna a borról: Vegyétek és igyátok, mert ez a bor én vagyok.

Ez az "emlékeztető" - csodajel (szémeion) is! Valami látható-tapasztalható jelöli a nem láthatót, a nem tapasztalhatót. A kenyér és bor magát a Messiást. A megemésztett étel-ital - Istenbe asszimilálódásunkat.

Amikor ezt "tesszük", akkor emlékezünk a Messiás élet-odaahelyezésére (25-7 num). Amikor ezt "tesszük", akkor emlékezünk arra is, amire meghívott minket: a lét-, magatartás- és sorsazonosságra. Amikor ezt "tesszük", emlékezünk ember és Isten egymásban- és egygyélevésére.

c) Asztaltársasági vacsora

Az Újszövetség kultikus áldozata azonban nem vértől csöpögő áldozati oltárhoz, hanem **egy baráti társaság baráti asztalához kötött jel**. Egy asztaltársaság jele.

Első ízben azé a 13 férfié, akik három esztendőn keresztül jóban és rosszban együtt voltak a Názáreti vezetése mellett. Olyanoké, akik egy közös ügyre reá tették életüket. Ebben az áldozatban, áldozati ételben és italban nem lehetett részesedniök annak ellenében, hogy pénzért áldozati állatot vásároltak a pogányok udvarában. Egy falat kenyérért és egy korty borért nem lehet pénzáldozatot hozni. Ezért a falat kenyérért és korty borért egy baráti asztaltársasághoz kellett tartozniuk, amely társaság elkötelezettje volt a Messiás ügyének, a földön megépítendő Szeretet Országának, és egy útnak, az Útnak is. A falat kenyérért és a kortynyi bort azok kapták, akik - bár hús és vér nem kötötte őket össze - együtt költöttek el népük nagy ünnepén a bárányvacsorát. **Nem erre a falat kenyérre és korty borra jöttek össze, hanem egy feladat elkötelezettjei voltak**, és ezt a feladatot közösen szolgálva mint jó barátok akkor is, és máskor is együtt vacsoráztak. Létük, magatartásuk és sorsuk egybefonódottságának lett velejárója ez a falat kenyérből, kortynyi borból is álló, s ezért kultikussá is alakult vacsora.

Másnak ez a falat kenyér és kortynyi bor ugyanúgy nem használ semmit, mint a "víz" a nemhívőnek. Miért? **Mert a kenyér és bor ugyanúgy jel lévén, miként a víz, csak a hívőben, az elkötelezettben lehet azzá, amit jelöl.** Csak a hívő, az elkötelezett lehet - vizen, kenyéren és boron innen és túl - Istenné, az egymásban levés és egygyé levés tételeinek értelmében. Signum efficax caritatis in credentibus! A Szeretetnek a jele a kenyér és a bor. De csak a hívőkben lesz ez a jel hatékonnyá. **Nem üres jel**, hiszen a Messiás Maga van benne az egyikben és a másikban is. **De nem is csodaszer.** A nem-hívőben, a nem-hűségben nem hoz létre semmiféle hatást sem.

Ha valamire érvényes, hogy a szent és a drágagyöngy (Mt 7,6) nem dobható a kutyák és disznók elébe, hát a Messiást s Rajta keresztül a Szentháromságot tartalmazó emlékeztetőkre-jelekre nem kevésbé érvényes, mint az ígére. **Csak azoké lehet, akik "megfordulnak" a Messiás felé, akiknek élete ismeri a metanoiát.** Csak a Messiás eszményeivel, Útjával szóbaálló metanoiázó bűnösöké lehet. E kultikus vacsorának az a rendeltetése, hogy táplálja az ilyenekből álló asztaltársaságok életét. Nem a tökéleteseké, de csak a tökéletessé lenni akaróké.

Élesen kell feltennünk a kérdést: Messiási életre elindítani képes csodaszereknek tekintette-e Jézus ezeket a jeleket? Avagy az Ország ügyét, céljait, törvényeit már megismert és

mindezeket elvállaló emberek lepecsételő jelének? Jelnek, amely megpecsételi az ügy mellett magukat véglegesen elkötelezni akarókat? Jelnek, amely segítséget nyújt az Úton már járóknak? A messiási tanítás válasza egyértelmű. **Jeleit a "hívók" számára rendelte. Ha tudjuk, mit értett a Messiás "hiten" - a kérdés eldőlt.**

Teljes képtelenség, teljes szembekerülés szándékaival így gondolkodni: Az oltárnál megkapom Őt, létrejön evés és ivás által a létfeli azonosság Közte és köztem; de a szeretetparancsot, amely megteremti azt a valóságos emberi közösséget, amelynek a Messiás asztalközösségévé kell emelkednie, nem vállalom. Elég, ha önnönmagamra korlátozva magamat tisztességes vagyok és templomba járok, de az egyetemes testvériséget, a szeretet mindentadás-üldözöttség-kicsiség tartalmát s az ezeket vállalók közösségét - nem vállalom. Az Őt tartalmazó jel is elég nekem a megmentődésre! - ez a szemlélet alapvetően ellenkezik a jel létrehívójának a szándékaival. Mert nincs megmentődés a tartalom és a jel együtt vállalása nélkül - a Messiás tanítása szerint.

d) A bűnbocsátás feladata

A megtestesülés következményeinek célja: a bűnbocsátás is. Ebben áll a befogadás az Országba. Ez az Isten megmentő-üdvözítő munkája. A bűnbocsátat megszerzése - szabadulás a Sátán rabságából, megmentődés, üdvözülés. A bűnök bocsátában adott megmentődést van hivatva szolgálni **a keresztség is, a bűnök bocsátására szolgál a Lakoma** megtört teste és kiontott vére is. (Mk 16,16; Mt 26,28) A keresztségre vonatkozóan Péter pünkösdi beszéde ugyanezt vallja: "Tartsatok bűnbánatot és kerestelkedjete meg Jézus Krisztus nevében bűneitek bocsátására". (Csel 2,38) - **A keresztség, az eucharisztia a bűnbocsátat jele, szentsége is.**

Lukács evangéliumában a mennybemenetel előtti küldetésparancs a keresztség említése nélkül fogalmaz: "hirdetni a metanoiát és a bűnök bocsátatát minden nemzetnek". (Lk 24,47) A Messiás itt kétségtelenül Isten megbocsátására gondol, arra a bűnbocsátatra, amelyre az Emberfiának van hatalma a földön. **A tanítványok dolga, hogy az Emberfiának ezt a hatalmát közhírré tegyék.** De nemcsak az a dolguk, hogy ezt hirdessék, hiszen ennek a bűnbocsátatnak a létrejöttén is munkálkodnak. Azzal is, hogy kerestelnek; s azzal is, hogy megtörik a kenyeret. Parancsot kaptak a hirdetésen túl, és a keresztség és eucharisztia-jeltől függetlenül is a bűnbocsátat közvetítésére. Az "ahogyannak" erejében **küldetésükből nem maradhat ki az Emberfia bűnbocsátó funkciója:** "Ahogy engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket. Vegyétek a Szentlelket. Akinek megbocsátjátok bűneiket, azoknak megbocsátatik". (Jn 20,21-3) E szenvedő alak alanya kétségtelenül maga az Isten. Jézus odaadja a Tizenkettőnek a maga Lelkét, s ezzel a maga isteni bűnbocsátó hatalmát is. Ha nem adja oda, nem bízhatja vezetőjükre az Isten Országának, Várának a kulcsait, hiszen nem lehet abba befogadniok senkit sem, aki meg nem szabadult a Sátán Várából, nem hagyta el annak kapuit. A fenti szövegben az "aphiein" jelzi a megbocsátást, amely rokon értelmű szava a "lüein" (oldani, szabadon engedni) igének (21a num). Nemcsak a Tizenkettőnek adja, hanem Péternek külön, s az egész közösségnek is külön odaadja Jézus ezt a bűnbocsátó hatalmat: "Amit-amiket feloldotok a földön, feloldott (ak) lesz (nek) a mennyekben is" (Mt 16,19; 18,18) (32a num).

Jézus részéről ennek a hatalomnak a gyakorlása nem kapcsolódott - a keresztségen és az eucharishtián kívül - semmi további jelhez. Az inaszakadt esetében is, Mária Magdolna esetében is minden jel nélkül jelenti ki a bűnbocsátást: "Megbocsátatnak a bűneid". (Lk 5,20; 7,48) Még bűnbevallás sem történt részükről. Jézus enélkül is látta, hogy az inaszakadtban is,

Magdolnában is megvan az isteni bocsánat feltétele: a bánat (62d num). Mivel sem a maga gyakorlatában, sem a hatalomátadásban nem szerepelt "jel", ezért **e küldetéstárgy, a bűnbocsátás gyakorlása a századok során különböző formákat öltött.** Az idézett Péter-nyilatkozat a kereszttelés előtt megkívánja a bűnbánatot. Pál is azt kívánja a korintusiaktól, hogy a Kenyeret és a Poharat ne méltatlanul vegyék, hanem előbb vizsgálják és ítélik meg magukat. (1Kor 11,27-31) Mindketten megkívánják tehát a keresztség, ill. a lakoma előtt a metanoiát, hogy e két jel adja meg azután a bűnök bocsánatát. De ez a metanoia még náluk sem kíván bűnbevallást. János apostol beszél már bűnbevallásról, de nála is bizonytalan, hogy gondol-e embernek tett vallomásra: "Ha megvalljuk bűneinket, Ő (Jézus) hű és igaz, hogy megbocsássa bűneinket". (Jn 1,9) Jakab apostol viszont már egyértelműen említi az embernek tett bűnmegvallást: "Valljátok meg tehát egymásnak bűneiteket". (Jak 5,16) Az viszont megint csak nem dönthető el, hogy ez a bűnbevallás bűnfelsorolás volt-e, avagy csupán magukat bűnösöknek nyilvánítás.

Az első keresztény nemzedékek konkrét közösségeket alkottak, amelyek tagjai jól ismerhették egymást. A közösség tagjainak lelkében járt, hogy a közösség az legyen, aminek lennie kell. Ha valamelyik tag olyan magatartást tanúsított, amely méltatlan volt ahhoz a közösséghez, amely "szentekből" állónak tudta magát, akkor **a közösség bármely tagjának kötelessége volt a megtévedt testvért megfeddeni és metanoiára bírni.** A Jézustól adott feddési kötelezettségnek megfelelően (Mt 18,15-7) János apostol megkívánja "fiacskáitól", hogy imádkozzanak a vétkezőkért; (1Jn 5,16) Pál azt kívánja övéitől, hogy hordozzák egymás terheit, s ha valaki bűnbe esik, azt a szelídség szellemében "igazítsák helyre" (καταρτιζειν = katartidzein : a kifinomult tag helyre tévésének orvosi műszava); (Gal 6,1-2) Jakab apostol pedig azzal zárja levelét: "hogy megmenti testvére életét, aki a bűnös testvért megfordítja, megtéríti" (episztrephein) (62 num).

Látnivaló: az első keresztények az igehirdetéssel szolgálták felebarátaik tudatátalakítását és ezt követő bűnbánattartásukat. Ha készen nyilatkoztak az igehirdetési tartalmak alapján fennálló közösséghez csatlakozni, ezt "bánatnak" fogadták el, és megkeresztelték őket "bűneik bocsánatára". A kenyértörés közössége is bánatra figyelmeztetve bocsánatban részesítette a testvéreket. Bűnben megmaradás esetén imádkoztak a testvérekért, helyre igazították, megtérítették őt; ennek érdekében készek voltak - a páli közösségekben - kizárásra is. **Az ősegyház tudatában volt annak, hogy a bánat ellenében megkapják az isteni megbocsátást; de nem a bocsánat elnyerése külön szentségi liturgiájának megteremtésével volt elfoglalva, hanem a bánatot segített világra hozni, megszületetni a vétkező testvérben.**

A ma egyházai általában nem alkotnak ily közösséget: a tagok nem is ismerik egymást; s ha ismerik is, általában nem gyakorolják a fentiekben leírt helyreigazító, megtérítő funkciót. A ma egyházának bűnbánati szentsége ott kezd munkába, ahol az ősegyház munkája befejeződik. **A gyónás ugyanis feltételezi az immár visszajövő bűnös megtértét, bánatát, s így csupán biztosítja feloldozásával a bűnbánatot-tartót Isten megbocsátásáról.** Jézus és az ősegyház bűnöst térített, mai gyóntatási gyakorlatunk viszont csupán megtértnak nyilvánítja a megtértet. Jézus is gyakorolta ezt a megtértnak nyilvánítást, az ősegyház is. A Jakab-levél mindenesetre jól mutatja, hogy **a gyülekezet gyakorolta a Messiástól kapott hatalmat:** "Beteg valaki köztetek? Hívja magához a gyülekezet véneit és imádkozzanak felette...és ha bűnt követett is el, megbocsáttatik neki". (Jak 5,14-5)

Isten népe a későbbi századokban sem feledte, hogy Jézus reábizta (legvégső soron Péterre), hogy megadja az Országba bemenni és ott élni akaróknak ezt az isteni oldást, bocsánatot. A

benne levő Lélek vezetésével **minden korban meg is kellett találnia a rábízott feladatnak a maga, az Ország népe javát legjobban biztosító módját**; mégpedig Péter irányítása mellett, akire reábizta a Messiás a Maga Országának kulcsait. Hosszú a történet, amely elvezet korunk fülbegyónási gyakorlatáig.

e) Gyónjunk, vagy ne gyónjunk?

A kontesztálások korát éljük az Egyházban. A bűnbocsátás mai formája, a fülbegyónás is belekerült a kontesztációs viharba. Nincs jézusi akadály a változtatásnak, s van is ok a változtatásra. Mi ez az ok? **Az emberiség mai köztudata az embertelenség nagyobbára kollektíve elkövetett bűneit éli meg igazán nagy bűnöknek.** A gyóntatószékben viszont egyén és Isten kibékülése egyéb bűnök megbánása, megbocsátása révén jön létre, ami nagyobbára alig segíti az emberiség egybebékülését. A kontesztálók ezért úgy gondolják, hogy meg kell szüntetni, vagy legalábbis néhány nagyon-nagyon súlyos bűn "fenntartott esetére" kell visszaszorítani a gyónási kötelezettséget. Azért kell így tenni, mert a jelenlegi bűnbocsátási formának következménye az a sok "ájtatossági gyónás", amelyet a gyóntatók - s hovatovább egyre inkább a gyónók is - értelmetlennek tartanak. Ugyanilyen értelmetlennek látszanak a (gyónás "értelmességéhez" szükségesnek vélt) halálos bűnök tartalmazó gyónások is, hiszen bárki keresztyén tudja, hogy Isten a bánat ellenében bocsát meg az embernek, s a pap feloldozó szava nem ad bocsánatot, ha nincs igaz metanoiám. A gyónás helyett valami szép és változatos, s a figyelmet a kollektív bűnökre irányító bűnbánati liturgiát kellene létrehozni, amely egyéni bűnfelsorolás nélkül, közösségi Confiteor mondása ellenében adna feloldozást, s tenné lehetővé a szentáldozáshoz járulást.

A javasolt bűnbánati liturgia értéke azon fordul, hogy nyújt-e külön segítséget a jézusi hűséghez, mint a fülbegyónás. Úgy tetszik, hogy nem. A bűnbánati liturgia nem elegendő eszköz tudatunk kívánt átfarmálásához. Az egész egyházi életnek s kiindulásként az igehirdetésnek volna a feladata a csak a maga üdvösségével törődő mai átlagkeresztyént reádöbbszteni arra, hogy Jézus az emberiség kovászául szánta a maga népét. **Maga a bűnbánati liturgia nem végezheti el bennünk a ma szükséges metanoiát.** Látni kíválságokra törekvő múltunkat, jelen gazdagságunkat s az ezt az éhezőkkel szemben megvédeni akaró esztelen fegyverkezésünket, s elindulni a fegyvert kézbe venni nem hajlandó, viszont az éhezőket megetetni akaró jövőnk felé - ehhez több kell, mint bűnbánati liturgia. A bűnbánati liturgia is lehet jó eszköze ennek a tudatátalakulásnak. De nem helyettesítheti a fülbegyónást.

Egy eszköz rendeltetésellenes használata semmit sem bizonyít az eszköz értéktelenségéről. Az evangéliumok Jézust úgy mutatják be, mint aki elsődlegesen közösségben nevelte azokat, akik szóbaálltak Örömhírével. De a közösségi nevelés mellett nem hiányzott gyakorlatából a négy szemközti nevelés sem. A samáriai asszony, Nikodémus, Natanael, Máté esetei jól mutatják, hogy először négy szemközt találkoztak Jézussal. (Jn 4,8; 3,2; 1,47; Mt 9,9) A négy szemközti beszélgetések nem hiányoztak **Jézus pedagógiai módszeréből** a tanítványok csatlakozása után sem. Péter ily bizalmas kettesben kapja meg Jézustól a "Sátán" nevet, az eligazítást a templomadó kérdésében, s a jövődőlést arról, hogy "más övezi majd fel őt". (Mt 16,23; 17,25; Jn 21,18) A tanítványnevelés közösségben és négy szemközt lehet csak hatékony. A közösségben mondott szó mindig absztraktabb, mint az egyetlen személynek adott felvilágosítás. Személyiségem kibontakozásához szükségem van arra a szóra is, amely a maga konkrétságában legszemélyesebben nekem szól, amely adaptálja az Örömhírt hozzám, adaptálja személyi fejlődésemnek időben kibontakozó különböző állomásaihoz. Ezt a személyemnek szóló konkrét szót olyantól kell kapnom, aki ismer engem;

hiszen csak ez az engem ismerése teheti hozzám intézett szavát konkrét és nekem szóló információvá, ill. buzdítássá.

Egy eszköz rendeltetésseljes felhasználása nemcsak az eszköz eldobására adhat indítást, hanem sokkal inkább az eszköz rendeltetésszerű használatára.

Ha az Egyház valamikor szükségesnek látta a gyónás bevezetését, csak azért láthatta szükségesnek, mert kiváló eszköznek gondolta és akarta az emberek Istenhez vezetésére. Földi életünkben az "Istenhez jutás" határértékfogalom: minden "közelebb" után újabb "közelebb" következik. Ennek segítése, szolgálata - ez a gyónás rendeltetése; akármilyen is a gyónó bűnösségi-tökéletességi foka, állapota. **A gyónás tehát nem attól kap értelmet, hogy a gyónónak van-e egyházi rendelkezéssel súlyosnak állított bűne.** Csak a szeretetparancsot nem vállaló tisztességetika szintjén, a "vallásos és tisztességes ember" eszményrendszerén belül alakulhatott ki a gyónás méltán keveslett rendeltetése: objektív (mert rajtam kívül levő és hivatalos személytől jövő) biztosítás a bűnbocsánatról.

Nem a gyónás jelentőségszegénysége a gyónás jelenlegi válságának igazi oka. Sokkal inkább a jelen gyónási-gyóntatási gyakorlat hogyanja. Húsvétkor, karácsonykor pár perc alatt meggyónnak s feloldozást kapnak azok, akiknek hosszú éves gyakorlat áll a hátuk mögött: heti egy órájuk sincs Isten számára. Ha a gyóntató energiát szán rá, az esetek döntő többségében meg is állapítható, hogy a gyónóban nincs metanoia: a jövőben sem óhajt ráérni; egy vagy két hét múlva újra el akarja kezdeni a fél vagy egész évre az Istenre reá nem érő életstílust. Ezek a megkívánt halálos bűnök birtokában levő gyónók általában úgy kapnak feloldozást, hogy eszük ágában sincs megpróbálni másképpen élni, mint ahogy évek óta csinálják. Még az első lépést sem vállalják el Jézus felé: a vasárnapi templomba jövést, ami kezdete lehetne egy nemcsak "tisztességes és vallásos" életalakításnak.

Az "ájtatossági", mondjuk elsőpénteki gyónók javarésze pedig kikötött a "tisztesség és vallás" normánál. Mindezek következtében rendre meggyónják havonként azokat a megszólásokat, hazugságokat, szórakozott imádságokat, amelyeket valójában ugyanúgy nincs szándékuk elhagyni, mint az éves gyónók a templomba nem járást. Sőt, itt még furcsább a helyzet. Ha időt szán rá a gyóntató, rendre megállapíthatja, hogy a havi gyónók tökéletlenségei jórészt el sem hagyhatók, mert az emberi természettel együttjáró dolgokkal vádolja magát a gyónó a kialakult bünszabványok szerint. Oly dolgokkal tehát, amelyekben nem tud előrehaladni (valakivel csak meg kell beszélni a történeteket; mindent nem lehet bárkinek az orrára kötni; hogyan ne szórakozzon el, amikor már a második tizedet mondja, stb.)

Nagyon súlyos veszteség volna feladni azt a lehetőséget, amelyet a gyónás (nem ezzel a gyakorlattal) az Isten ügye számára biztosít. A gyónás pusztá létének erejében nem kevés emberrel, gyónni jövőkké van mód jézusi metanoia-ra indító testvéri beszélgetést kezdenünk a gyóntatószékben. Csak azért van mód reá, mert a húsvét, a karácsony, az elsőpéntek kialakult gyónási gyakorlata elhozza őket a gyóntatószékbe. Történik-e valami "országos" jelentőségű ilyenkor a gyóntatószékben, azon is fordul, hogy ki ül ott Krisztust helyettesítve. Feloldozógépnek tudja-e magát, vagy szerelmes a Krisztustól kapott megbízatásba: megcsinálni emberekből a Szeretet Országát a földön. Attól, hogy nem kell majd gyónnunk, semmi sem lesz jobbá. Csupán annyi történik, hogy a feloldozási mechanizmus unalmassá és kényelmetlenné lett terhétől gyóntató és gyónó megszabadul. A baj forrása, hogy feloldozógéppé lettünk. Akiben élnek a nagy jézusi szándékok, az ma is szenvedéllyel gyóntat; s aki követni akarja Őt, az ma is igényli a gyónásban kapott vezetést.

Becsületvesztésbe került tehát egy olyan eszköz, amelynek igen nagy jelentősége van Jézus ügye előbbrevitelében. Ha megközelítőleg volna annyi becsülete a gyóntatónak, mint annak az idegorvosnak, akinek rendelőjében órák hosszat várnak a páciensek, hogy aztán egy húszperces beszélgetésért kigomboljanak többszáz forintot, akkor nyugodtan elhagyhatnók a jelenlegi gyónási kötelezettséget. De megközelítőleg sincs ekkora becsülete. Az amúgyis kötelező szentmise-hallgatási idő alatt keresik meg a gyóntatót a gyónók ingyen és bérmentve. Nem ülnek be várószobájába, nem áldoznak reá sem fél délutánt, sem többszáz forintot. Jelenleg aligha engedhetnénk meg magunknak valami ilyesfélét: a gyónni kívánó üljön előbb egy másfél órát imádkozva a templomban, a gyógyszer pedig a jócselekedet: adjon tehát többszáz forintot az éhezőknek - feloldozás fejében. Nem megszüntetni kell a gyónást, hanem megteremteni, visszahozni becsületét. S ezt nem azzal kell kezdeni, hogy a gyóntatószéket lecseréljük gyóntatószobára két karosszékkal. Segíthet a lélek oldódásában, gátolhatja is. De ettől még semmi sem változik meg. Aki komolyan igényli a gyóntató segítségét, megtalálja a karosszék-megoldást - ha szüksége van reá.

Látni való, hogy a bűnbánat szentségének "átszervezése" nem oldhatja meg az emberi testvértelenségből fakadó problémákat. Jó a bűnbánati liturgia, jó az is, ha annak szövegei tudatosítják a kollektív bűnöket. **Segítséget azonban csak a jézusi Út hirdetése és vállalása hozhat.** Hiszen a testvértelenségen csak úgy lehet segíteni, hogy szegénnyé teszem magam az éhezők megettetéséért; csak úgy, hogy amikor másokat deportálási parancsot kapok, megtagadom azt, s kiteszem magam annak, hogy engem is berakjanak a deportáltak közé a vagonba. Segítséget csak az adhat, ha a keresztre feszített Jézus lesz az igehirdetés tartalma: utána kell mennem a Golgota felé menő Jézusnak, fel kell vennem a keresztet. Jó a bűnbánati liturgia is, és jó a gyónás is, ha tudom, hogy vállalnom kell a keresztre feszülést, ha nem akarok keresztre feszítővé lenni. **A liturgia átszervezése nem elegendő, a gondolkodás és az élet "átszervezésénél" kevesebb nem elég.** Metanoia-ra, a jézusi gondolkodásra és életalakításra való áttérés kell. Meg kell térnünk önbecsapásainkból, tisztességnormáinkból Jézushoz; akár bűnbánati liturgiával, akár gyónással, akár mind a kettővel...akár mind a kettő nélkül.

Jézus az **ember és Isten egymással kiengesztelődését**, azaz bűneink megbánását és Isten megbocsátását nemcsak a lélek mélyén lejátszódó folyamatnak, hanem **egyházi közügynek is akarta.** Egy kisközösség-modellű egyházban, ahol egymást ismerő testvérek alkotják az egyházi közösséget, a fenti kiengesztelődés létrejöttében újból jelentős szerepe lehet majd a közösségnek; közösségi lelkivezetés, közösségi feloldozás formájában is. De ez még a jövő feladata. Mit tud majd átvállalni a közösség az egyéni lelkivezetésből és feloldozásból, ezt csak a Lélek vezetése alatt álló emberek közösségeiben szerzendő tapasztalatok mutathatják meg. Az erre vonatkozó kísérletek azonban nem dobathatják sutba kiengesztelődési és elköteleződési szolgálatunk négy szemközti formáját. Jézus gyakorlatában valamiféle egyensúly volt a közösségi és négy szemközti lelkivezetés, nevelés között. Ezt az egyensúlyt a tér és idő változó koordinátái között újra és újra megtalálni - olyan feladat, amelyért a szívünkbe kiárasztott Lélek vezetésével Isten népének az idők végezetéig dolgoznia kell. Jól látható az idők jeleiből, hogy kultúrálódásunk függvényében egyre nagyobb szükségünk van arra, hogy feltárhassuk és kibeszélhessük magunkat. Ha értenők az Örömhírt, ha a gyóntatók-lelkivezetők értenék dolgukat, kiderülhetne, hogy akkor is kevés volna belőlük, ha reggeltől estig egyfolytában gyóntatnának. Ahol megnő az érdekeltség Isten iránt, ott azonnal lelkivezető-hiány jelentkezik.

f) A többi kultikus jel

Istent csak embertársainkban szerethetjük. De embertársainkat csak Érte szerethetjük. Irgalmat akar a Messiás és nem kultuszt (50 num). Bár a kultusztúltengés ellenében kellett kifejtienie Örömhírét, mégis gondoskodott új kultuszról. Igazolta a szombatot, az imádságot, a böjtöt, az alámerítést, az asztalközösséget. Igazolta úgy, hogy homályba ne kerülhessen az Örömhír tanítása és annak megvalósítása. **Tartalom és jel, szeretet és kultusz e Messiás akarta egységének beszédes példáját adja az első pünkösd utáni gyülekezet életének leírása:** "Akik tehát elfogadták (Péter) tanítását megkeresztelkedtek... hűségesen kitartottak az apostolok tanításában és a közösségben; a kenyértörésben és az imádságokban...mindazok, akik hittek, együtt voltak és mindenük közös volt...". (Csel 2,41-4) Az imádság, a megkeresztelkedés, a kenyértörés mellett teljes súllyal képviseli ez a leírás a közösséget, az apostolok tanítását, a hitet is.

A "szentség" látható jele Isten és ember találkozásának. Az emberré lett Istenfia és a Vele azonosulók (a Tizenkettő, Mária Magdolna, s méltó helyre téve a Szűzanya, stb.) találkozása - ez volt az Újszövetség során Isten és ember találkozásának legelső jele. Ezért mondja a Zsinat az egyházat Istennel egyesülésünk "szentségének avagy jelének és eszközének" (L.G.1). A Lélek vezetése mellett az Egyház a történelemben kialakítja a maga summás jel-mivoltának különféle jel-megnyilvánulásait. Soha nem mondhat le az Egyház (= az Összentség, az Ősjel) arról, hogy érzékelhető jelekkel kifejezésre ne juttassa - túl a vízbe merítés és a vacsora jelén is - Isten és ember találkozását. Van ugyan jel nélküli találkozás is (lelkiáldozás, imádkozás, önfelajánlás, stb.), de **az emberi közösség mindenképpen liturgiát fejleszt**, azaz érzékelhető jelekkel is ki akarja fejleszteni a találkozást.

A templomtól és a zsinagógától majd egyre távolodó messiási közösség tovább bontja-fejleszti a maga kultuszát, jel- és emlékezet-rendszerét - a Messiás szellemében és tanításai szerint: a Krisztustól megígért és eljött Szentlélek továbbadását, a Tőle kapott hatalom alapján bűnbocsátást, a gyógyítási parancs alapján - ahogyan a gyógyítások Ügyet igazoló szerepe zsugorodik - a betegek megkenését, a küldetés továbbadásának parancsa alapján a közösség vezetéséhez szükséges hatalom továbbadását, a fel nem bontandó kötelékről szóló tanítás alapján a szeretetközösségre lépő férfi és nő megáldását. A Község fejleszt ki ezeket a jeleket; az a Község, melynek a Messiás a szegletköve, (Mt 21,42) amelyet a Messiás Maga épít az erre kiválasztott Sziklán, (Mt 16,8) amelyet a Lélek emlékeztet majd mindarra, amit Jézus övéinek mondott. (Jn 14,26)

Az emberhalászat parancsa, az Isten népének egybegyűjthetése - közösséget feltételez. Ezt **a Messiástól alakított Községet tartalmában s a tartalmát tartalmazó jeleiben egyaránt vállalni - ez az Út egésze.**

SZERETNI - VI. SZERETETKÖZÖSSÉGEK

c) KÖZÖSSÉGÜNK ISTENNEL AZ IMÁDSÁGBAN

81. LÉLEKBEN ÉS IGAZSÁGBAN

a) Én—te viszony

Az Örömhír új rendjében Istent csak felebarátainkban-testvéreinkben szerethetjük, az emberekben. De ennek az emberszeretnek az Útját végigjárni csak Őérte lehet, az Istenért (50, 38b num). Vállalkozni a Messiás által megrajzolt tartalmú szeretetre csak hűség alapján lehetséges. Ez a hűség kihagyhatatlan eleme a Messiás megrajzolta Útnak. Lehetetlennek tartotta az Utat a Hozzá ragaszkodó hűség nélkül: "Nálam nélkül semmit sem tehettek". (Jn 15,5) Az ellenére és nélküle történő életalakításokat reménytelen kudarcra ítéltéknek tudta; Ellenére és Nélküle csak gyilkolni és szétszórni lehet. (Jn 10,8; Mt 12,30) Az emberiség egybegyűjtésének egyetlen lehetséges útját megrajzoló Messiás **az egyetemes emberszeretet parancsának megvalósítását nem tudta másképpen elgondolni számunkra, csak a Hozzá ragaszkodó hűség alapján.** Csak azon az alapon, hogy Érte, az Iránta tanúsítandó szeretetünkől folyóan akarjuk járni az emberiség egygyétevének Átala megrajzolt Útját.

Az ember a Messiás nélkül, és nem Érte cselekedvén csak filantrópiára és a fegyverek eszközeivel igazságos társadalmi rendet csinálni akarásra képes. Az ezeket minőségileg transzcendáló Útra nem. Könyvünk "Hinni" fejezete a Messiásra tette a hangsúlyt, bár a Hozzá ragaszkodó hűség a Messiás emberügyéhez való hűséget is jelenti. A "Szeretni" fejezet a Messiás testvérjelöltjeire, az emberekre teszi a hangsúlyt, bár a szeretet mindenekelőtt a Messiás iránti odaadottságunkat jelenti. Most, e hosszúra nyúlt fejezet végén tudatosítjuk, hogy az Útnak, közelebből a szeretetnek eme emberhangsúlya csak levezetett hangsúly. **A Messiás megrajzolta emberszeretnek elmaradhatatlan és legelső feltétele az istenszeretet.**

Következik ebből, hogy **az Utat járónak igen bensőséges kapcsolatban kell lennie Istennel**, hiszen gondolataink, szavaink, cselekedeteink egész világát - a "szívünket!" - életünk minden napján és órájában ez az "Őérte" kell hogy meghatározza. Az Út én—te viszonyt feltételez az Utat járó és Isten között. A Messiás esetében is, az Ő népére vonatkozóan is.

Én—te viszony nincsen beszélgetés nélkül. **Szólnom kell ahhoz, akivel bensőséges kapcsolatban vagyok.** Szólnom, mert Érte teszem, amit teszek. Szólnom, mert Tőle várom az erőt, hogy képes legyek tenni, amit tennem kell. Szólnom, mert Tőle várom hogy felemeljen, ha elesem. Szólnom, mert Tőle várom jutalmamat - Őt Magát. Szólnom, mert Ő az, aki hív, mert Ő az, aki küld. Szólnom, mert Hozzá akarok eljutni. Az Ország is, amelyik hív Ő Maga. Az Út, amelyre küld, szintén - Ő Maga. S az úti cél, ahová el akarok jutni - ugyancsak Ő Maga.

Hogy miben áll **ez a szólás a Szentháromság időtlen világán belül**, ebbe a Lélektől ihletve belesejtett a Zsoltáros: "Mondá az Úr az én Uramnak: Ülj az Én jobbomra...". (Zsolt 109,1) A Fiú kezeskedett e sejtés hitelességéért, (Mt 22,41-6; Mk 12,35-7; Lk 20,41-4)

de ezen túlmenően fátyolt nem lebbentett. Miben állt ez a szólás **az** időtlenből ki nem lépő **Atya és az időben testet öltött Fiú között** - megnéztük már (45 num). Az Atya is szólt Fiához. Az emberi alakot öltött Fiú pedig bőséges anyaggal mutatta meg nekünk bensőséges beszélgetős kapcsolatát az Atyával. Magasztalja, hálát ad, szemét Atyja felé emelve esdi le adományát, kéri Őt: másokért is, Magáért is; minden dolgát megbeszéli Vele (5g,h,i num).

Milyennek akarta a mi bensőséges beszélgető kapcsolatunkat Istennel a Messiás? Hogyan szóljunk Hozzá? Hozzá, aki az Őt egész parancsával, a szeretettel - a szeretetünkre rászoruló emberekhez irányított bennünket azzal, hogy azokban keressük és találjuk meg Őt. Háromesztendő köztünk végzett munkája és e három esztendőt átfonó imádságai harmóniában voltak egymással. Mind a kettőnek ugyanaz volt ihletője is, tárgya is: küldetése. Erről minden általunk ismert imádsága bizonyosságot tesz; a legmélyebb (a getszemánibeli) imádsága a legteljesebben.

Népének imádsága ugyanezt a törvényt követi. Isten népe életének ihletője, tárgya, célja csak az lehet, ami imádságának ihletője, tárgya és célja. Természetesen megfordítva is: **imádságát is annak kell meghatározni, ami az életét is meghatározza.** Isten népének élete - az Őt, Isten népének imádsága is csak az Őt lehet. **Az Útról kell beszélgetnie** Istenével, az Atyával, s talán mindenekelőtt a Személyes Úttal, az emberi személyt magára öltő Fiúval. A messiási "keresni" szó (47b num) kérlelhetetlen ereje ide is elér. Ha életemmel, naponkénti kenyérkeresetemmel sem kereshetek mást, csak Isten Országát, akkor imádságom sem állhat más cél szolgálatában.

Attól, hogy imádkozom, még nem lesz az enyém az Ország. Csak az az "Uram, Uram" segíthet az Országba, amelyet az Atya akarátának teljesítője imádkozik: "Nem mindenki, aki mondja nekem: Uram, Uram - megy be a mennyek országába..." (Mt 7,21)

b) Rejteken

Az én—te viszony természeténél fogva nem kíván tanút: néző és hallgató közönséget. Annál is inkább, mert ennek az én—te viszonynak nem lehet célja a társadalmi nagyság és megbecsültség, ahogyan az imádságon kívüli magatartásom sem tűzheti ki ezt célul maga elé. Isten népének evilágban kicsinek kell lennie. Ha élete ezt eredményezi, imádsága sem célozhat meg mást. Az én—te viszony nem állhat evilági nagyságunk szolgálatában, nem célozhatja meg a társadalmi megbecsülést. Ha mégis, akkor **ez** az én—te viszony célját téveszti: az emberek megbecsülését kaphatjuk jutalmul érte, s nem az én—te viszony jutalmát, ami nem más, mint éppen a viszonyban szereplő "Te". Ezért alkalmatlan hely az én—te viszony imádságára a zsinagóga, és alkalmatlanok a forgalmi központok, minők a terek sarkai. (Mt 6,5) Alkalmatlanok az imaszíjak és megszélesített imaszíjak, bojtok és hoszszabbra eresztett bojtok eszközei is, melyeknek szintén az a rendeltetésük, hogy hirdessék a társadalom előtt: a szíjak és bojtok birtokosa imádkozik! **A kirakatba rakott én—te viszony** ellene mond önmagának; **nem valóságos én—te viszony.** Nem a "Te" a fontos benne: "minden tettükkel arra törekszenek, hogy feltűnjenek az emberek előtt". (Mt 23,5) Nincs rá adat, hogy Jézus a zsinagógába vagy a terek szögleteibe ment volna imádkozni; de van rá adat, hogy magányosan (Mt 14,23) egy hegyre (Mt 14,23; Mk 6,46; Lk 6,12) ment imádkozni, hogy távol legyen a nagyvilág Őt megfigyelhető szemétől, s egészen egyedül maradjon Atyjával. Máskor néhány tanítványát viszi magával imádkozni a hegyre; (Lk 9,28) ugyanígy történik ez a Getszemániban is. Az én—te viszony intimitásáról azonban csak gondoskodik: egy "kőhajításnyi" távolságot teremt Maga és közöttük, hogy a bizalmas

beszélgetésnek ne váljon kárára a még annyira becsült és szeretett három tanítvány jelenléte sem. (Lk 22,41)

Ezért ajánlja a Hegyi beszédben a rejtekben, belső szobában, zárt ajtók mögött végbemenő imádkozást. (Mt 6,6) A Messiás tudta, hogy Atyjának lehet és van is háza. Már 12 éves korában is tudta ezt. (Lk 2,49) S azt is tudta, hogy ez a ház "imádságnak háza". (Mt 21,13; Mk 11,17; Lk 19,46) Továbbá elgondolhatatlan, hogy amikor utcákon-tereken magában járt, ne beszélt volna magában Atyjához. Tehát nem a templomban és utcán imádkozás ellen szólt, hanem a célját tévesztett, mert fitogtatott jámborkodás ellen beszélt. **Bármely hely alkalmas lehetett számára az én—te viszony megteremtésére.** Jeruzsálemben kell-e imádkozni, avagy a Garizim-hegyén? - értelmetlen probléma számára. (Jn 4,20-4) Értelmetlen, mert az imádság "te"-je, az Isten akárhol megtalálható.

Mindezzel azonban a Messiás **nem Isten népének közös imádsága ellen szólt.** Az utolsó vacsoráról "himnuszt mondva" (Mt 26,30; Mk 14,26) megy ki övéivel a Getszemániba. Ha olyanok vannak együtt, akiknek én—te viszonyuk van az Istennel, miért ne adhatnák össze, (Mt 18,19-20) miért ne summázhatnák "én"-jüket a közös "Te" irányában? De azért figyelemre méltó, hogy ez az egyetlen adalékunk arra, hogy Jézus "zsolozsmázott" övéivel. Együttlétük idejét arra használta fel, hogy beszélgesse velük Istenről és az Ő Országáról, nem pedig már meglevő szövegek közös recitálására. A Getszemániba vivő úton történő recitálás mutatja, hogy helyesnek tartotta a recitálást, de az előfordulás egyetlensége mutatja, mily arányúnak szánhatta Isten népén belül az imarecitálás funkcióját.

c) Külső feltételek

Időtartam - Két alkalommal is kárhóztatja a "hosszas" imádságot. De **valójában nem a hosszúság ellen van kifogása.** Egy ízben egy primitív elképzelés ellen fordul: Isten a kérést csak akkor képes tudomásul venni, ha sokszor elismételjük. (Mt 6,7) Más ízben a "nagyokat imádkozás" csak takarója a bűnnek. (Mt 23,14; Mk 12,40; Lk 20,47) Egy alkalommal el is marasztalják Őt és övéit imádságmulasztásban: Mátéval és vámostársaival lakomázik oly napon, amelyet a farizeusi és az esszéus hatásoknak is kitett János-tanítványok-féle közösségekben böjttel és "könyörgésekkel" szenteltek meg. (Lk 5,33)

Nos, a Messiás egész köztünk töltött élete állandó készenlét volt a szolgálatra. Akármily gazdagnak jelzik-sejtetik is imaéletét forrásaink, egyetlen adalékunk sincs arra, hogy imádság miatt hajlandó lett volna elszalasztani valami tanítási alkalmat, vagy imádság címen bárkit is megvárakoztatott volna. Ha Mátét meg lehet nyerni, ha utat lehet építeni az elveszett vámos-juhok felé, a Messiás nem tölti könyörgésekkel az előbbi célra felhasználható időt. **Talált időt bőven az imádságra, de a szeretet gyakorlását és a szeretetre tanítást sohasem helyezte háttérbe azért, hogy beszélgethessen a Szeretettel a szeretetről.** Országában az imádság nem lehet konkurrens a szeretetnek, csak szolgálja, csak eszköze. Az imádság funkciója a Messiás életében az Út vállalásának, továbbjárásának - biztosítéka, segítője. Imádkozott tehát hajnalhasadáskor, mikor övéi még aludtak; (Mk 1,35) átimádkozta az egész éjszakát is, (Lk 6,12) főleg nagy vállalkozások előtt. Az Örömhír hirdetésének megkezdése előtt pedig negyven napot sem sajnált erre a célra. A szeretet műveit azonban sohasem tolta félre azért, hogy imádkozzék.

A szeretet e nagyra értékelt eszközét övéinek is gondjaira bízta. Gyakoroltatta is velük az imádságot, bízta is rá őket. A vacsorateremtől a Getszemáni-majorig vivő út nem kicsiny; s Ő "himnuszt mondva" megy oda ki velük. (Mt 26,30; Mk 14,26) Bízta is reá őket:

"Példabeszédet is mondott nekik arról, hogy mindig kell imádkozni és abba bele nem fáradni" - mondja az evangélista. (Lk 18,1) Erről beszél a gonosz bíróról szóló példabeszéd tanulsága is: "Hát az Isten nem áll-e bosszút választottaiért, akik éjjel-nappal Hozzá kiáltanak...". (Lk 18,7) A tolakodó barátról szóló példabeszéde azt tanítja, hogy nem szabad elfáradnunk: kérni, keresni, zörgetni kell - időt nem kímélve. (Lk 11,5-10) Virrasztás nélkül nem tudunk hűségesek maradni (47g num), s e virrasztást a Messiás több ízben egybekapcsolja az imádkozással: "Virrasszatok tehát minden időben imádkozván...Virrasszatok és imádkozzatok...". (Lk 21,36; Mt 26,41; Mk 14,38)

Testhelyzet - Mintha valami kritika volna Jézus szavaiban: "a zsinagógákban és a terek sarkain **állva** szeretnek imádkozni... a farizeus **megállván** ily módon imádkozik.." (Mt 6,5; Lk 18,11) A vámos is megáll, de hátul, és lesüti a szemét, veri a mellét. Őt dicséri a Messiás. (Lk 18,13) A leprától megtisztult samaritánus arcra borul a Mester lábainál - Ő is dicséretet kap. (Lk 17,16-9) A Messiás maga is letérdelve és arcra borulva imádkozott a Getszemániban. (Lk 22,41; Mt 26,39; Mk 14,35) Ha áldott, folytatva az ősi szokást, rátette kezét a megáldandóra. (Mt 19,13.15) Ha magasztalta, kérte az Istent, vagy hálát adott Neki felemelte szemét az égre. (Jn 11,41) Úgy tetszik, **a szemlesütés a bűnbánat; a szemek égre emelése a magasztálás, hálaadás és kérés külső formája; a leborulás pedig a hálának, ill. az összetört ember kérésének a testhelyzete.** E külső feltételek sorát zárja le Lukács megjegyzése: Jézus a Getszemániban "feszülten" imádkozott; (Lk 22,42) teljes intenzitással, teljes odaadottsággal, semmiképpen sem szórakozottan.

Rejtekekben is imádkozhatunk, közösben is. Röviden is, és el nem fáradva, hosszan is. Szemlesütve is, és szemeinket égre emelve is. Mellet verve is, és arcra borulva is. E változó, és inkább formális jellegű elemek között, amelyek azonban nagy jelentőségű belső tartalmakat is hordozhatnak, meghúzódhatnak olyan feltételek is, amelyeket már nem lehet lecserélnünk ellenkezőjükre. **Az imádságnak vannak feltétlen feltételei is.**

d) Feltétlen feltételek

De ezek már **belső** feltételek. Jézus az állva imádkozó farizeusban önelégültségét, gögjét kárhoztatja; a szemlesütő, mellét verő vámosban pedig annak büntudatát dicséri: "Légy irgalmas hozzám, bűnöshöz". (Lk 18,13) **Metanoia** nélkül az Országban nem vihetjük semmire (13c num). Az Ország Urával folytatott beszélgetésekben is feltétlen követelmény ez. **Nem lehet imádkoznunk s közben bűneinkhez ragaszkodnunk:** "Mikor pedig imádkozni készültök, bocsássatok meg, ha nehezteltek valakire, hogy Mennyei Atyátok is megbocsássa bűneiteket". (Mk 11,25; Mt 6,12) Megbocsátásunk feltétele a testvéri közösségnek, egyetértésnek, s így lesz az egyetértés az imádságnak is feltétele-követelménye: "Ha ketten közületek egybehangolódva kérnek valamit...". (Mt 18,19)

Nemcsak a metanoia, hanem **a hit, a kételkedésmentes bizalom-remény is ugyanúgy feltétele az imádságnak,** mint az Ország egyéb dolgainak is. A gonosz bíró példabeszédében is feltétele a kiáltás meghallgatásának ez a hit. (Lk 18,8) Tanítja tételszerűen is: "Legyen hitetek Istenben. Bizony mondom nektek, ha valaki azt mondja a hegynek: Emelkedj föl és vedd magad a tengerbe, s nem kételkedik szívében, hanem hiszi, hogy megtörténik, amit mond úgy is lesz. Mondom azért nektek, bármit kértek imádságban, higgyétek, hogy megkapjátok, és úgy lesz". (Mk 11,22-4; Mt 21,21-2)

Nemcsak a kételkedésmentes, a bizalommal-reménnyel történő imádkozást jelenti a hit feltétele. Ez a hitnek csak egyik oldala. Az imádkozónak el kell jutnia oda, hogy ne legyen

már kérdeznivalója, azaz az Országot s annak Örömhírét higgye, megértse, elfogadja, magáévá tegye. (Jn 16,23-4)

Így van ez, mert amíg kínos bizonytalanságok élnek bennem, addig nincs és nem is lehet bennem tudati-akarati-érzelmi ráhagyatkozás, bizalom, azaz hit Istenben. A "kérdésel fogadás" a teljes értékű hitnek a kifejezője. Ebből a hitből nő ki a messiási magatartás teljessége: a szeretet. Az imádkozónak meg kell tartania a szeretetparancsot, és el kell mennie gyümölcsöt, megmaradó gyümölcsöt teremni. (Jn 15,16) **A hit belső feltétele tehát** valójában nemcsak a kételkedésmentes bizalmat **tartalmazza**, hanem **a hűséget is**, amely szeretetben kibontakozó magatartást jelent.

Van az imádságnak egy még egyetemesebb belső feltétele, amely különböző megfogalmazásokban újra és újra visszatér az Úr tanításában: Lélekben és igazságban, (Jn 4,23-4) Nevében (Jn 14,13-4; Lk 5,16; 6,23-4) és Benne maradva kell imádkoznunk, kérnünk Őt. (Jn 15,7) **Mindezek a fogalmazások a lébeli azonosság feltételét bontják ki**, amely végső alapja és hordozója annak az összefoglaló feltételnek, hogy meg kell maradnunk tanításában. (Jn 15,7)

Nem ok nélkül szól a Messiás ily gazdagon e belső feltételekről. Arról, hogy az imádkozótól metanoiát, reményt, hitet és szeretetet kíván, valamint mindezek alapját, a lébeli azonosságot. Visszatérünk egyik bevezető megállapításunkhoz: ha életemmel, naponkénti kenyérkeresetemmel sem kereshetek mást, mint Isten Országát, akkor imádságom sem állhat más cél szolgálatában. **Imádkozásom feltétele, hogy bennem legyen Isten Lelke**, hogy benne maradjak a Messiásban, hogy a Messiás egész **tanításában megmaradjak**, hogy tudatomat az Ő igazsága határozza meg, hogy életemmel teljesítsem a szeretetparancsot és teremjek maradandó gyümölcsöket az Ország számára. Jézus nevében csak akkor vagyok képes imádkozni, ha magamévá tettem az Ő és Országát és annak Örömhírének egész célkitűzését.

Mindezek folytán imádságom tárgya és célja sem lehet más, mint az Ország célkitűzése. Nem lehet olyasmi, ami ettől független, ami az Atyát és Fiát nyilván nem érdekli. **Nem lehet tehát célja a testvérek-felebarátok ügyétől függetlenedő maganéufória.** Imádságom célja nem lehet olyan szeretetkettős, amely nem akar termékeny lenni a Messiás testvéreinek a javára; nem lehet olyan én—te viszony, amely lezárt kettős. Csak nyitott lehet, csak a Szeretet-Ország terjedése és teljesebbé válása lehet e szeretetkettős tárgya és célja. Nem lehet öncélú szerelmi kettős. S még kevésbé lehet valami olyan, ami egyenest ellentétben van az Ország célkitűzésével, ami tehát az Atyát és Fiát sérti.

Az Utat járó emberé az imádság. A benne kifejeződésre jutó én—te viszony a legközvetlenebb lélektani előfeltétele az Utatjárásnak. A lélektani átélés szintjén az imádság adja meg az Utatjáráshoz szükséges energiát. Ezért áll ott a Messiás életében az imádság negyvennapos terjedelemben működésének megkezdése előtt, egész éjszakai terjedelemben az apostolok kiválasztása előtt és órákra szóló terjedelemben az elfogatás vállalása előtt. Az imádság biztosítja a felkészülést, az erőt az Ország ügye által kívánt életalakításhoz és tettekhez. Minél nagyobb a vállalkozás, annál nagyobb imádságra van szükség. Lélektanilag is nyilvánvaló ez, hiszen **ha a szeretet életalakítására akarok vállalkozni, akkor tudatomat, törekvésközpontomat ("szívemet") fel kell töltenem a szeretettel folytatott beszélgetésben.** Csak így lehetek képes a Szeretethez megfelelően, Annak tetszően életutat vállalni és cselekedni.

e) Böjt

Azonos funkciót tölt be a Messiás életében - a böjt. Negyven napon át böjtölt, (Mt 4,2; Lk 4,2) mielőtt megkezdte volna működését. A három esztendő során olyan utat jár majd meg, melynek minden kilométerkövére reá van írva egész biológiai természetének - a **megtagadása**. Önmagunk megtagadása, amelyet annyiszor emleget, amikor kereszthordozásról beszél (65a,b num). A negyven nap során a biológiai igények egyetlen területén - a táplálkozásén gyakorolta ezt a később bőrig és húsig, végső élet-odaadásba táguló magamegtagadását. Láttá és átélte ennek jelentőségét. Dicsérte is a biológiai igények megtagadásának életformáját a Keresztelőben. (Mt 11,8-10; Lk 7,24-7)

A farizeusok is, a János-tanítványok is úgy látták, hogy Jézus és övéi nem böjtölnek eleget. (Mt 9,14-6; Mk 2,18-20; Lk 5,34-5) Nem kétséges, hogy együttlétük során kevesebbet böjtöltek, mint a farizeusok, mint a János-tanítványok. A Messiás megokolta, miért nem vállalta a Maga és közössége nevében a Keresztelő tanítványainak és a farizeusoknak szigorú böjtgyakorlatát. E három év alatt "nehéz testi munkát" végeztek. Járták meg nem szűnően az országot, tanítottak, gyógyítottak, olykor három napon keresztül egyfolytában kísérte őket a tömeg, amellyel foglalkozniuk kellett. Volt úgy, hogy evésre sem volt idejük. (Mk 3,20) Nos, ez a három év annyi fáradtsággal járt, annyi fáradtságlegyőzést kívánt, hogy örülhettek, ha bírták azt, amit a vállalt életforma reájuk kényszerített. A vállalt életformával együttjáró maguk megtagadásán felül még beállítani pl. a farizeusok hetenként kétszeri, szinte koplalást jelentő böjtjét, (Lk 8,12) csak úgy lett volna lehetséges, **ha e böjt kedvéért háttérbe szorítják a küldetést**. Ez pedig az "ember a szombatért"-szemlélet édestestvére lett volna. Az Ország Örömhíre egy "nagyobb" ügy szolgálatában állt volna: egy böjtölési előírásnak; s lett volna az ember a böjtért!

Volt a Messiás életében felkészülés - a böjt egyik legsajátabb alkalmazási ideje; Názáretben böjtölhetett, a pusztában böjtölt is sokat. Övéi szintén böjtölhettek eleget, mielőtt találkoztak a Vőlegénnyel. Különösen, ha a Keresztelő tanítványai közé tartoztak. S lesz is még reá alkalmuk. A Messiás nem tekintette véglegesnek és egyszer s mindenkorra szólónak ezt az elsősorban az Országért vállalt munka formájához kapcsolódó önmegtagadást. A böjtjüket keveslőknek adott válaszában utal is erre. **Még böjtölhetnek övéi, "ha majd elvételük tőlük a Vőlegény"**. (Mt 9,15; Mk 2,20; Lk 5,35) A letartóztatást követő napokban, amikor hanyatt-homlok menekülnek vissza Galileába. A mennybemenetel után, amikor nincsen más dolguk, mint várni az őket megerősítő Lelket. S később is, amikor átmenetileg vagy véglegesen megszűnik vándortanító életformájuk, s helyhez kötöttek lesznek, mint egymásután a két Jakab Jeruzsálemben, mint Péter Rómában vagy János Efezusban. Amikor az Ország munkája nem meríti ki őket annyira, mint e három év alatt. Akkor, amikor már a reájuk bízott közösség számára böjti programot kell előírniok. Talán éppen az atyáik által áthagyományozottat! Talán éppen azt, aminek elmulasztása szúrta a farizeusok és János-tanítványok szemét Máté lakomáján. Visszaemlékezve Jézus negyvennapos böjtjére, vagy visszaemlékezve a megszállott gyermekkel szembeni tehetetlenségükre, melynek okát böjtölésük kevés voltában jelölte meg a Messiás. (Mt 17,21; Mk 9,29) A század vége felé a Didaché már arról értesít, hogy szerdán és pénteken a keresztények böjti napot tartanak (8,1).

Ha vannak is böjtre kiemelten alkalmas időszakok, nemcsak a felkészülés, nemcsak a várás, nemcsak a konszolidáltabb körülmények közé kerülés - a böjt ideje. Bizonyos mértékig életünk minden szakasza megkívánja a szószerinti böjtöt, melyet egészen nem helyettesíthet be az Országért végzett munka sem, mert a böjt hiányának vagy kevés-voltának kárát látja az Országért végzett munka. A tanítványok azért nem tudták a megszállott gyermeket

meggyógyítani, mert kevés volt az imádságuk és a böjtjük. Nem segített, hogy életük egyetlen ügyévé tették a Messiás követését és járták Vele az országot. Nem, mert "ez a fajta nem megy ki másképpen, csak imádsággal és böjttel". (Mt 17,21; Mk 9,29) Nemcsak a nagy vállalkozások előtt, a nagy vállalkozások között és közben is, **a kemény munkát igénylő hétköznapiak során is szüksége van népének arra a feltöltődésre, amelyet csak a böjt adhat, és más nem pótolhat.**

A Messiás szemlélete szerint - kell a böjt, mert képessé tesz az Országért végzendő munkára. **De céllá nem lehet!** Csak eszköz, mégpedig az Ország eszköze. **Rendeltetése, hogy erőt akumuláljon a szeretetnek.** De nem helyettesítheti be a szeretetet. Nem lehet az Ország céljává. Nem öncél, csak a szolgálat erő-akkumulátora. A böjttel ételt, pénzt, energiát gyűjtök, takarítok meg. Ha nem adom oda másnak, amit megtakarítottam vele - semmit sem ér. Mégkevésbé lehet a sátáni érték - saját dicsőségem eszköze (Mt 6,16-8) (70b num).

82. SZERETET ÉS IMÁDSÁG

a) Adás és hála

A számáriai leprás tudta, hogy annak aki kap, első dolga, hogy megköszönje, amit kapott, hogy magasztalja az ajándékozó Istent, hálát adjon a vele jót tevő Jézusnak. (Lk 17,16.18) Az adással szükségképpen együttjár a kapás, s ha ez az adás termékeny talajba kerül, akkor a kapást követi a magasztalás, a hálátadás. Az Atyát magasztalás, az Atyának hálátadás a Messiás köztünk lefolyt életének gazdagon dokumentált megnyilvánulása (5h num). Ebben is példát adott nekünk. **Isten népének életét ugyanígy át- meg átszövi ez a magasztalásban és hálátadásban megnyilvánuló Istent-dicsőítés.** Természetes reakciója ez minden alkalommal, amikor olyasmivel találkozik, ami a szeretet folyamata, Istent dicsőíti, amikor látja bárkinek jótetteit, megköszönve Néki, hogy beemelt bennünket a Szeretet világába (70c num).

A Szeretet-Isten első adományait kéretlenül kapjuk. Ennek folytatásaként és folyamánként ugyancsak kéretlenül kapják a csecsemők a Szeretet-Isten képére és hasonlatosságára megteremtett szülők első szeretetadományait. A szülők nagyon korán igyekeznek megtanítani gyermekeiket erre a szóra: **köszönöm.** Ez a gyermek első szóbeli válasza, mellyel viszonyozza szülei szeretetét. A szülőket, akik szintén "előbb" szerették gyermeküket; gyermeküket, aki csak "később" tudja viszonyozni ezt a szeretetet.

A bennünket előbb szerető Istentől kéretlenül kapjuk a létet és annak egész tartalmát. Kéretlenül kapjuk, hogy a Maga képére és hasonlatosságára teremtett léttel ajándékozott meg bennünket; kéretlenül kapjuk, hogy a Maga számára teremtett meg bennünket; kéretlenül kapjuk, hogy meghívott bennünket a Maga életébe. **Első válaszunk erre a szeretetre - csak a köszönetmondás, a hálátadás lehet.** Minden lehetséges egyéb válaszunk logikailag is csak követheti ezt a legelső szeretet-megnyilatkozásunkat. Isten szeretetére elsőül imádsággal válaszolunk. Ha a szülők a maguk szeretetére adandó első gyermeki válaszukként a "köszönöm" szót tanítják, ugyanezt a szót kell megtanítaniuk gyermeküknek első imádságos szóként is: **"Köszönöm Jézusom, hogy szeretsz engem. Köszönöm, hogy Apukát és Anyukát adtál nekem, akik úgy szeretnek engem".**

Imádkozáson beszélgetést értünk. Az ember beszélgetését a maga Istenével. Mivel az Isten - Szeretet, magától értődő, hogy **az imádságnak alapvetően köze van a szeretethez.**

b) Adás és kérés

A következő szó, amelyre szüleink megtanítanak: **"kérem szépen"**. Készségesen adják nekünk mindazt, amire szükségünk van fejlődésünkhöz. Mégis nagyon korán arra tanítanak, hogy kérjük tőlük azt, amit oly készségesen akarnak adni nekünk. Mi a magyarázata ennek az általánosan érvényesülő íratlan törvénynek? Hiszen első mozzanatra logikátlanak tetszik! Minek kérni azt, amit úgyis adni akarnak nekünk? A szülők tudják, hogy szeretetből adják gyermeküknek, amit adnak neki. Nem a mechanikai erők szükségképpenisége biztosítja adástartalmaiknak a gyerme-kig áramlását, hanem a gyermeket és a vele együttjáró adásokat önként, szabadakaratból vállaló szeretet. **De a gyermek csak a vele kimondott "kérem szépen" szavakból fogja megtanulni, hogy nem mechanikai erők vak szükségyszerűsége, hanem a szülők iránta táplált szeretete az oka ezeknek az adományoknak.** Elsődlegesen nem a szülőknek van szüksége erre a "kérem szépen" szóra, hanem a gyermeknek. A gyermeknek, akinek korán meg kell tanulnia, hogy nem a mechanikai erők szükségképpen, hanem a szeretet szabad világában él.

A Szeretet-Isten is kérés nélkül adja nekünk adományait, hiszen "előbb" szeretett bennünket, miként szüleink is. Mielőtt kérni tudnánk, mielőtt egyáltalában még lennénk, már szeret bennünket. Idő előtti és időn kívüli, időtlen-örök szeretettel szeret minket. A gyermeki imádság folytatása tehát: **Kérlek, Jézusom, szeress ezután is engem. Adj erőt Apukának és Anyukának, hogy tovább szerethessenek engem-minket.**

Istennel szemben az ember mindig "gyermek" (68d num) marad: életem és annak minden tartalma a reám irányuló időtlen szeretet teremői aktusának engem létben tartó erejére épül. Nemcsak megteremtett. Az Isten részéről időtlen teremtés egyúttal az én időben lejátszódó fenntartásomat is eredményezi, s a nekem szükségesnek a biztosítását is - időben lejátszódó életem során. **Egész életem, annak minden tartalma reá van akasztva a teremtés időtlen aktusának a szögére.** Ha kérek Tőle valamit, akkor is; és hogyha nem kérek semmit, akkor is. Azért kell kérnem Istentől, hogy ne vak és mechanikai szükségyszerűségnek éljem meg létben levésemet, hanem a Szeretet-Isten szabad szeretetének a következményként.

A "köszönöm szépen", a "kérem szépen" feleletek az Isten szeretetére - a "beszélgetős" feleletek. **Első válaszaink az Isten szeretetére tehát - imádságválaszok.** Imádsággal válaszolok mindenekeelőtt az Isten szeretetére. Az imádság úgy születik meg bennem, hogy szeretetre válaszolok. A szeretet nem beszélgetős, hanem tettekben megnyilatkozó, tehát már nem imádságos, hanem **cselekedetekben megnyilvánuló válaszait is**, úgy tetszik, **az imádság készíti elő.** Beszélgetésben kell kérnem, hogy adjon erőt nekem arra, hogy szeretni tudjam Őt. A gyermeki imádság harmadik lépése, úgy tetszik ez: **Jézusom, adj erőt nekem, hogy szeretni tudjalak Téged, hogy jó legyek. Adj erőt, hogy mindig megtegyem, amit Anyuka és Apuka mond nekem.**

Az imádság biztosítja, hogy képes legyek a szeretet Útját járni. Az imádság a biztosítéka annak, hogy az adás, a nemütés, a szolgálat törvényei alá helyezzem életem. Az imádságon fordul, hajlamos leszek-e a szegénység, az üldözöttség és a társadalmi kicsiség sorsával szóbaállni. Az imádságon fordul, képes leszek-e ebben az Útban, ennek magatartásában és sorsában megtalálni reményemet. Hajlandó leszek-e az engem maga után hívó

Keresztrefeszítettben meglátni az Igéret Istenét. **Nincs Utat-járás kérőimádság nélkül.** Csak ha kérem imádságban az erőt az Utat-járáshoz, akkor lehet reményem arra, hogy képes leszek az Utat járni.

A Sátán világához tartozó ember, ha valamire szüksége van, vesz. A Sátán embere nem imádkozik. A Sátánhoz sem imádkozik, a Sátánt sem kéri. **A sátáni ember olyan lett, mint a Kísértő koncepciója szerinti Isten:** a maga javát néző és azt a vevevéssel biztosító. A Messiás világához tartozó ember, ha valamire szüksége van - kér. A Messiás életét át- meg átjárta a kérés. Tanítását is. A getszemánibeli, a főpapi ima, a Miatyánk csak legkiemelkedőbb megnyilvánulásai ennek. Életében és tanításában a szeretet Elkötelezettje - a kérés Elkötelezettjének is bizonyult.

Kérünk kell, amit az Isten úgyis ad! Miért? Ezzel a miéttel az Őstény világáig hatolunk. Törvénye ez a szeretet világának. **Ahol az Adás a törvény, ott otthon van a kérés.** Ahol a Vevés a törvény, értelmetlen a kérés. Ahol a Szerzés a törvény (= jár nekem valami valamilyen jog alapján), a kérés legfeljebb stílus, de anélkül is megy az élet.

Mit kért a Messiás? És minek a kérésére tanította övét?

c) Országos imaszándékok

A legáltalánosabbal kezdjük. A tolakodó barátról szóló példabeszéd két párhuzamos helyét szerkesztjük egybe; zárójelbe téve Lukács szövegét. "Ki ad közületek fiának követ, ha kenyeret kér? Vagy ha halat kér, talán skorpiót ad neki? Ha tehát ti, bár rosszak vagytok, tudtok jót adni fiaitoknak, mennyivel inkább adja Mennyei Atyátok a jót (a Szentlelket) azoknak, akik kérik Tőle". (Mt 7,7-11; Lk 11,1-13) A földi édesapák függetlenül attól, hogy mit ér életük az Ország mérlegén, a biológiai összetartozás erejében is adják a biológiai jókat fiaiknak. Amennyivel különb Atya az Isten az embernél, annyival bátrabban kell kérnünk, keresnünk, zörgetnünk Nála. Az Ő atyasága különb atya-fiú kapcsolatot eredményez az Ország szintjén Maga és az Ország fiai között. Ezt a különb, nagyobb értékű kapcsolatot jelzi a "mennyivel inkább" kitétel. Amennyivel mélyebben és különb módon Atyánk Ő az édesapák atyaságánál, annyival inkább teljesíti az Ország fiainak kérését. **Az Ország fiai természetesen azt kérik Tőle, ami "országos" érték,** ami az Országban minősül "jónak". A lukácsi szöveg közérthetően megmondja, mi az a jó, amit az Atya ad a kérőknek. A **Szentlélek** - ez a jó. Bátran fordulhatunk Hozzá, megadja nekünk az Ország alapvető javát, ami minden országbeli cselekedetünknek végső, létünk gyökeréig nyúló lételméleti alapja. Megadja, hogy bennünk legyen az Isten Lelke, Aki belülről biztosítja, hogy gondolkodásunk és tetteink országbeli gyümölcsöket termők legyenek.

Ugyanezt mondja el a Messiás Jákob-kútjánál. Ha a szamáriai asszony vizet kérne Tőle, élővizet adna neki, amely örökre eloltaná a szomjúságát, és amely örök életre szökellő vízforrássá válnék benne. (Jn 4,10-3) **A Szentlélek, és ez az "élővíz" - az Ország alapvető java. A létazonosság feltétele.** Mindenekelőtt ezt kell kérni. De mivel minden egyéb ebből nő ki, e **minden egyebet is kérni kell.** Mik ezek?

Az utolsó vacsorán az Úr imádkozott Péter hitéért: el ne fogyjon hite-reménye-hűsége egészen, és képes legyen majd megfordulni és másokat megerősíteni. (Lk 22,32) A tanítványok is tisztában voltak ennek az imaszándéknak a fontosságával. Valaminő apropó alkalmával - talán a holdkóros gyermeket meggyógyítani nemtudásuk, (Mt 17,20) talán a napjában hétszeri megbocsátás kapcsán - megkérték: " (Rádásként) add (προσ-τιθεναι =

prosz tithenai) nekünk a hitet!". (Lk 17,5) A főpapi ima visszatérő szándéka: a Messiás imája a mi hitünkért. **Az Ország bennünk megszületésének alapfeltétele Isten felől: a Szentlélek odaadása; az ember felől: a Léleknek hittel fogadása.** A búcsúzó Messiás imaszándékaiból nem hiányozhatik tehát: "...hogymegismerjenek Téged az egyetlen igazi Istent és Jézust, a Messiást...hogya világ elhiggye, hogy Te küldtél engem". (Jn 17,3.21)

A Szentlelket hittel befogadó ember meglátja magában azt, ami nem tetszik Isten Lelkének. Ebből adódik a Messiás **harmadik imaszándéka: imádkozás a bűnbocsánatért.** Dicséri a vámost, akinek éppen ez az imaszándéka: "Isten, könyörülj rajtam, szegény bűnösön!". (Lk 18,13) Kifejezett megfogalmazását tartalmazza a Miatyánk mindkét szövege: "engedd el a mi tartozásainkat", ill. "bocsásd meg a mi vétkeinket". (Lk 11,4; 6,12) De megvan a Miatyánkot nem közlő Márknál is ez az imaszándék; pontosabban annak meghallgatása: "Amikor imádkozni készültök, bocsássatok meg...hogymennei Atyátok is megbocsássa bűneiteket". (Mk 11,25) Az utolsó vacsorán a Messiás imádkozik az Őt majd megtagadó Péter megtéréséért, a kereszten pedig keresztfeszítői számára kéri Atyjától a bűnbocsánatot. (Lk 22,33; 23,34)

A hittel fogadott Szentlélek, s a bűnbánattal megszerzett bűnbocsánat birtokában az ember már bent van az Országban. A Messiás **negyedik imaszándéka: az Országban megmaradásunk.** Amíg e testben élünk, nem véglegesültünk még az Országban. A Sátán meg nem szűnően dolgozik megnyerésünkért. E negyedik imaszándék ennek folytán kettős: megmaradni az Országban, és át nem kerülni a Sátán táborába. A főpapi ima jól mutatja e kettősséget: "Atyám, őrizd meg őket...nem kérem, hogy vedd el őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket a Gonosztól". (Jn 17,11.15)

Szerepel ez az imaszándék a Miatyánk mindkét szövegében s a getszemáni-kerti éjszaka mindhárom leírásában. A Miatyánkban: "Ne vígy minket a kísértésbe, de szabadíts meg a Gonosztól". (Mt 8,13; Lk 11,4) Szent Jakab tiltakozik a mondat első fele ellen: "Isten...nem kísért senkit". (Jak 1,13) Az arám nyelvben a szóban forgó mondat kétértelmű. A másik értelem: "Ne engedd bennünket kísértésbe esni". Jakab nyilván erre az értelemre gondolt. Egyébként Jézus ajkára adva e szó (πειρασμος = peiraszmosz) megpróbáltatást jelent, amely nélkül Isten népének élete nem lehetséges, (Lk 8,13) sőt a Messiásé se. (Lk 22,28) A küldetés egyet jelent a megpróbáltatásokban lebonyolódó élettel. A "megpróbáltatás" jelentéstartalma: válaszütra kerülés; a "kísértés-megkísértődés" jelentéstartalma szándékbeli irányt vevés a Sátán Országa felé vezető útra. Életünk minden napján és minden óráján válaszütra vezet bennünket Isten, és azt akarja, hogy mindig az Országa felé menő útra lépjünk. A Miatyánkban arra tanít bennünket Jézus, hogy kérjük: **ha válaszütra, megpróbáltatásba viszel bennünket, ne engedd, hogy akkora legyen megpróbáltatásunk, hogy ne bírjuk Országod felé venni utunkat.** Jézus azt kívánja, hogy ezt a mondatot imádkozzuk. Az emberi élet ismeretében is jól tudjuk, hogy erre az imádságra nem is nap mint nap, hanem óráról órára szükségünk van. Isten nyújt nekem erőt ahhoz, hogy a kísértésben megálljak, de ez az erő csak akkor jut el hozzám, ha imádságban kérem. A Messiás maga is addig kéri ezt az erőt a Getszemáni-kertben, amíg meg nem kapja. Immár problémát nem adó megfogalmazásban: "Imádkozzatok, hogy kísértésbe ne essetek" (Mt 26,41; Mk 14,38) - biztatja erre övéit is. Lukács szövege szerint gyötrődése előtt is, annak végén is, lelkére köti övéinek ezt az oly sokszor előkerülő, tehát nagyon fontosnak tartott imaszándékot. (Lk 22,40.46) A Maga gyötrődő imádságából vehette az indítást erre a biztatásra. Aki megmarad az Országban, az végzi az Ország munkáját, teljesíti küldetését. A Messiás azért imádkozik az utolsó vacsorán, hogy Péter képes legyen erre: megerősíteni testvéreit. (Lk 22,32) Ez a hely képviseli a szinoptikusoknál ennek az ambivalens negyedik imaszándéknak az első változatát.

Az ötödik imaszándék véglegesülésünk felé néz - az Isten Országában. A főpapi imának az a kérése, hogy övéi egyek legyenek egymással - az Ország immanens kibontakozása felé tekint. Az a kérése, hogy Vele és az Atyával is egyek legyenek, már inkább transzcendens hangsúlyú, és így az Orzágnak e földi téreken túli kiteljesülése felé néz. Oda, ahol "tökéletesen" (Jn 17,23) egyek lehetünk a Szeretettel. "Atyám, őrizd meg őket..., hogy egyek legyenek, mint mi;...könyörgök...hogy mindannyian egyek legyenek...hogy ők is Bennünk legyenek". (Jn 17,11.20-1) A szinoptikusoknál a második érkezés kapcsán fogalmazza meg e szándékot: azért kell imádkoznunk - méghozzá minden időben - hogy meg tudjunk állni az Emberfia előtt. (Lk 21,36) A megállhatás a végső jutalmat, megpróbáltatásaink-szenvedéseink kiegyenlítő számláját eredményezi. Ugyanez a gonosz bíró példabeszéde kapcsán említett imádság szándéka is: "a bosszútállás a választottakért". (Lk 18,7) A főpapi ima gazdag rajzát mutatja a véglegesülésért mondott kérőimáknak. Imádkozik a Maga megdicsőüléséért az Atyánál. (Jn 17,1.4) Az imádkozik ezért, aki e megdicsőülést övéinek is megígérte (70d num). Övéinek is imádkozniuk kell tehát a maguk megdicsőüléséért, jutalmukért az Atya Országában. A főpapi imádkozó is imádkozik megdicsőülésünkért. Azért, hogy miénk legyen az örök élet; részünk legyen mindabban, ami a Fiúé, és így teljes legyen az örömünk. "Atyám...akarom, hogy ott legyenek ők is velem együtt, ahol Én vagyok, hogy lássák dicsőségemet...hogy az én örömet tökéletesen birtokolják önmagukban". (Jn 17,3.24.13)

Imádkoznunk kell tehát a Lélek elnyeréséért, a hitért, a bűnbocsánatért, az Országban megmaradásért és az abban véglegesülés mindenekfeletti isteni öroméért. **Az Ország imaszándékai ezek.** Az Országé, mert annak Lelkéért, az Országba vetett hitért, az Országba befogadásért, az abban megmaradásért és abban véglegesülésért kéri az imádságok az Ország Istenét. Az Ország imaszándékai - a Messiás vagy övéi ajkán. De mindenképpen **az imádkozó egyedi ember felől nézve az Országot.** Én akarom a Szentlelket, a hitet, a bocsánatot, az ottmaradást és a véglegesülést.

A Miatyánkban találunk egy imaszándéksort, amely ugyanezeket az "országos" kéréseket fogalmazza meg, de nem az individuum sorsa felől nézve a dolgokat, hanem maga az Ország felől: "Szenteltessék meg a Te neved! Jöjjön el a Te Országod! Legyen meg a Te akaratod, miképpen a Mennyben, azonképpen itt a földön is". (Mt 6,9-10; Lk 11,2) **E három imaszándék, amely nem annyira az individuumok Országba kerülésével foglalkozik, hanem magát a megvalósult közösséget, Országot tekinti.** Az Országot, melynek jellemzője, hogy abban a legfőbb etikai érték (a szent) - az Istennek a neve, az Isten, a Szeretet (71e num). Az Országot, melynek jellemzője, hogy abban e Legfőbb Érték értékelhívására válaszolva e Legfőbb Értékre irányul értékigényünk és értéktörekvésünk. Sőt, értékelhívás és értéktörekvés találkoznak is egymással. Az Országban ugyanis megtörténik az etikai értelmű egyesülés: az ember azonosodik az Atya akaratával. Ahogy a Szentháromság élete ("Mennyben") azonosodás az

Atya akaratával, ugyanúgy az Országba eljutottak élete is azonosodás azzal.

Három imaszándék. **Legyen az Isten Neve szent!** - azaz legyen végső érték és végső eligazító az emberiség számára. **Legyen meg az Atya akarata a földön is!** - Válassza tehát az emberiség az Atyára figyelmet életútként, hogy megvalósulhasson minél hamarabb és teljesebben az a megfelelés, amelyet Isten akart, amikor megteremtette ezt a Maga élete lenyomatának szánt világot, az emberiséget. S ez már átvezet a mindent összefoglaló harmadik kérésre: **Jöjjön el az Isten Orzága!** - Menjen előre az ügy, amiért a Fiú jött. Virágozzék ki, s jöjjön el minél hamarabb a termés beérése és ezzel az ügy diadala! Előbb

ebben az időben; majd jöjjön az újrateemtés, a második idő, mint végleges állapot az igazak számára.

d) Biológiai javak kérése

Az öt egyedi-szubjektív és a három közösségi-objektív imaszándék egyetlen közös irányba mutat: a messiási Út és uticél irányába. Az evilágból s az ezzel együttjáró biológiai létből ki nem szakítható ember biológiai tárgyú imaszándékairól nem tett említést a Messiás? De tett. Ő Maga is Atyjához fordult, amikor meg akarta etetni az éhező sereget, amikor gyógyítani akarta a beteget és támasztani a halottat. Atyjához fordult a Maga biológiai élete nagy szorongatásaiban is (5e num). Velünk szemben sem volt szigorúbb. Bennünket is arra biztatott, hogy forduljunk ezekkel az ügyeinkkel is az Atyához. Annál is inkább, mert valamit nem kért Atyjától: "Nem kérem, hogy vedd el őket a világból". (Jn 17,15) Ha itt kell élnünk, s ha az itt éléshez szükségeseket nem biztosíthatjuk magunknak a sátáni vevés útján, hanem csupán a szeretet világában maradván, akkor **kérnünk kell ezeket a szükségeseket**.

A Mennyei Atya tudja, mire van szükségünk. (Mt 6,8) Tudja, hogy a biológiai létnek ételre-italra-ruhára van szüksége. (Mt 6,32; Lk 12,30) Isten népe tudja, hogy mindezeket az Atya teremti elő számunkra, hegyibe adva azokat Isten Országát keresésünknek. Ráadásként adja az Országához, amennyiben keressük ezt az Országot (58c num). Az Országot is adja, tehát **kérnünk kell. A biológiai javakat is adja ráadásként, tehát azokat is kérnünk kell** (52d num).

Amikor az élet fenntartásához szükséges biológiai javak kérésére tanít, **úgy adja ajkunkra ezt a kérést, hogy az ne zavarja az "országos" kéréseket**. Úgy, hogy a megfogalmazásból nyilvánvaló legyen, hogy az ügyet el nem feledve kérjük a biológiai javakat, a "többi mindet", amely csak feltételes ráadás lehet az alapvető "országos" adományra: "mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma", ill. "mindennapi kenyerünket add meg nekünk naponként". (Mt 6,11; Lk 11,3) Mindkét fogalmazásban szerepel a "nap" szó. Élesen jelzi, hogy tilos a gond a holnapért; az imádság szintjén csakúgy, mint az életén (53b num). A gondnak csak egyetlen tárgya lehet: az Ország, s annak fenti nyolc nagy imaszándéka.

Megrajzolta övéi számára Jeruzsálem pusztulását és azokat az élet elveszthetőségig menő gyötrelmeket, amelyek osztályrészül jutnak majd kortársaiknak. Tudta az emberi természet alapján (tapasztalta Maga is a Getszemániban, a Golgotán), hogy a bajból az ember ki akar kerülni. Minél nagyobb a baj, annál inkább. Az Istentől megteremtett, az Általa adott "biosz" törvénye és parancsa ez. A vízbe fúló a szalmaszálna is kapaszkodik, **az ember hogyan ne kapaszkodnék Abba, Aki mindent megtehet** - "minden lehetséges Néked Atyám!" -; hogyan ne kérné bajában az Atyát, aki tudja, mire van szükségünk? "Imádkozzatok, hogy meneküléstek ne télen, vagy ne szombaton legyen. Mert akkor olyan nagy lesz a szorongatás, amilyen nem volt a világ kezdetétől mostanáig. Ha meg nem rövidülnének azok a napok, egyetlen ember sem menekülne meg. De a választottak kedvéért (akiket kiválasztott) majd megrövidülnek (megrövidültek) azok a napok" - a zárójelben Márk szövege. (Mt 24,20-2; Mk 13,18-20) Lukácsnál így: "Vírasszatok minden időben imádkozván, hogy képesek legyetek megmenekülni mindazoktól, amik bekövetkeznek..." (Lk 21,36)

Megígéri a szorongatás napjainak megrövidítését, hogy el ne pusztuljon mindenki. De nem ígéri, hogy az Ő népe baj nélkül megússza Jeruzsálem pusztulását. **Nincs ígélet arra, hogy az Ő népe baj nélkül élhet**. Ő is lesz majd szorongatásban, Ő is imádkozik majd életéért, és

mégis el kell mennie a Golgotára. Az Országban a DZÓÉ elnyerése a végső érték. A BIOSZ megőrzése nem végső érték. Sőt, megannyi esetben ennek elvesztése, általunk és az Atyától veszni hagyása - a **feltétele** a DZÓÉ elnyerésének. Ha egy emberi életre még szükség van az Ország szempontjából, mint később Péterére Jeruzsálemben, (Csel 12,5) az imádság meghallgatásra talál. Ha ilyen szükség nem merül fel, **miért avatkozzék bele Isten az Általa megteremtett világ természetes folyásába? A bajok elviselésére úgysis megadja az erőt az imádkozónak**, ahogyan azt a getszemáni-kertbeli imádság beszédesen mutatja.

e) Bármí

Az "országos" szándékok feltétlen meghallgatásra találnak; a "többi mindre" vonatkozóak csak feltételesen találnak meghallgatásra. A feltétlen meghallgatás ígéretével jelölt meg a Messiás egy szándékot, amelynek tartalmával még nem foglalkoztunk. Mi ez a szándék? Fogalmazásban különböző, de tartalma egyetlen: BÁRMI. (Mt 18,19; 21,22; Mk 11,24; Jn 14,13.14; 15,7.16; 16,23) Ez az oly sokszor előforduló szó érthető módon - igen szélesre tágította a kétezzer esztendő során a keresztyének imaszándékait. Szélesre, és messze túllépve a konkrétan említett és az előzők során csokorba szedett szándékokon. Felmerül a kérdés: **"bármit" értett-e a Messiás a "bármin"?** Avagy volt-e valami megszorítása ennek a bárminnek, amin belül kellett érteni a bármit? A megszorításnak nem kell feltétlenül tárgyi megszorításnak lennie. Adhatja a megszorítást a cél is, adhatja az alanyi feltétel is. Ez esetben a megfelelő cél és a megfelelő alanyi feltételek mellett a "bármin" tárgyilag nem kell semmit sem szorítani; a "többi mind" javait is jelölheti. A Messiás kimondott szava - teljes érvényű szó. Írjuk egymás alá az ide vonatkozó helyeket:

Hely	Feltétel	"Bármí"	Konkrétan
Mt 18,19	egyetértés	minden dologban	
Mt 21,22	hit	mindabban	hegy megy a tengerbe
Mk 11,24	hit	mindabban	hegy megy a tengerbe
Jn 14,13	hit	akármi	Jézus cselekedetei és nagyobbak
Jn 14,14	Nevében	valami	
Jn 15,7	Benne maradva Igéje bennünk maradva	bármit akartok	gyümölcshozás
Jn 15,16	Nevében	akármi	
Jn 16,23	Nevében	amit csak	

A "Bármí" rovatban csak stiláris különbségeket találunk. A "Feltétel" rovatban azokat a mozzanatokat találjuk, amelyeket "feltétlen feltételek" (81d num) címén már szemügyre vettünk: a hit és az Igében megmaradás a Messiás tudatával való azonosságra utal; az egyetértés - a szeretetnek lévén gyümölcse - a Messiás magatartásával való azonosságra. A

Nevében és a Benne maradás pedig az előbbieket lételméleti alapjára, a Messiással való létfeltétel azonosságára.

Ezen feltételek mellett bármit kérhetünk, kérésünk feltétlen meghallgatásra talál. **Ezen feltételek mellett a bármi jelenti mindazt, ami az Országban való gyümölcsözést szolgálja.** A legnagyobb tárgyi szélességben: a Messiás cselekedeteinek szélességében. Sőt, ez a szélesség még tágítható is: ily feltételek mellett erre a célra a kérések meghallgatásra találnak akkor is, ha azok tárgyai még a Krisztus cselekedeteinél is nagyobbak. Övéi tehetnek még nagyobb csodákat. Fenti feltételek mellett - meghallgatja őket az Atya.

A Messiás nem tett csodát a Sátán felszólítására: nem tett csodát a Maga evilági nagyságának szolgálatában. Csodáinak célja az volt, hogy igazolja küldetésben járását. Igazolja azt, hogy az Atya, a Szeretet küldte Őt. Nem tett csodát a Maga biológiai életének és életszükségleteinek biztosítása céljából sem. Sőt, egyetlen olyan helyzetben sem tett csodát, amikor csoda nélkül is megtehetette, amire küldetéséhez szüksége volt. A kenyérszaporítások alkalmával a meglevő kenyereket felhasználva eteti meg az éhezőket csoda útján szaporított kenyérrel. Büntető csodát sem alkalmazott soha; sem a Maga megvédésére, sem mások megvédésére. Az Ország ügyét sem akarta senki életének, egészségének elvevésével szolgálni. A belső feltételek adottak voltak Nála, célja mindig az Ország volt, ezért hallgatta meg kéréseit az Atya "mindenkor". (Jn 11,42) **Látnivaló a "belső feltételek", és a "cél" (ímszándék) mély harmóniája.** A belső feltétel: éljen az Ország ügye bennem! A cél (ímszándék): az Ország ügye. Akiben él az Ország ügye, az az Ország ügyéért fog imádkozni.

Az Ország ügye: a szeretet. A szeretet címén mindenekelőtt nekem kell mindent megtennem, amit a rendelkezésemre álló természetes eszközökkel megtehetek. Ha imádságaim fejében az Isten etetné meg csodával az éhezőket, a biológiai éhezés megszűnhetne, de a magam biológiai éhségén túli éhségem nem nyerne kielégülést. Nem kerülnék bele Istenbe, a Szeretetbe. Semmi sem lenne az Országból. **Nem tartalma tehát a "bárminek" a mások anyagi megsegítése, amíg arany-ezüst van a zsebemben, vagy akárcsak egy lukas fillér.** (Csel 3,6) **Nem tartalma a bárminek semmiféle csoda, ha adott korban s helyen annak nincs tanúbizonyságtevő jellege;** értve ezen azt, hogy akik hisznek Benne, újabb csodák nélkül is hisznek, akik pedig nem hisznek, e csoda hatására sem hinnének. Ezért nem tesz Jézus csodát a pusztában a Sátánnak, s ezért szünteti be a "jeleket" a gonosz és házasságtörő nemzedék számára is. (Mt 12,38-9; 16,1.4; Mk 8,11-2; Lk 11,29-30) Úgysem segít rajtuk.

f) A csodatevés szerepe az Országban

Miért tudtak Jézus és tanítványai gyógyítani, s miért nem tudnak - ha nem tudnak - gyógyítani mai tanítványai: akár papok, akár nem-papok? A gyógyítás karizmáját az Isten minden időben megadhatja a maga tanítványainak, amennyiben azok azonosodnak a Messiással lét, magatartás és sors tekintetében. Ily feltétel mellett megadja, de csak amennyiben "országos érdek" kívánja azt. A Messiás küldetése "egyszeri küldetés" volt (78c num). Ez az "egyszeriség" magyarázza a csodák-gyógyítások igen nagy számát. **A nem egyszeri küldetéseket nem követik a csodák ily bőségben.** Nem is minden kultúrkör és kor igényli a csodákat ahhoz, hogy eljusson a hitre. Amíg övéinek szüksége van a csodák bizonyító erejére, nem kéri hiába Istentől: pl. az apostoli időkben.

Van azonban egy ezen túlmenő szempont is. A szakosodás szempontja. Ma természetes eszközökkel sokkal többet tud tenni az ember a gyógyítás területén, mint a Messiás korában.

Az embert képességeinek kifejlesztésére és ezen keresztül embertársai szolgálatára megteremtő Istennek ma **kevesebb lehet az indítéka a gyógyítás karizmájának megadására, mint kétezer éve.** De ma is kísérhetik a hívőket jelek, (Mk 16,17-8) amennyiben adva vannak a fenti feltételek, és amennyiben a jelek nem zavarják a most említett szempontot.

Ezért aztán aligha tekinthető jézusi álláspontnak: hogyha a Messiás nem erősíti meg csodajelekkel tanítványainak igehirdetését, akkor valami baj van; baj, akár a hirdetett ige, akár a hirdető személy tisztaszívűségével. - A hirdetett ige hitelességét igazolja annak azonossága a Jézustól hirdetett igével; igazolja a gyümölcs hozás is: az ígét meghallók Jézushoz alakítják életüket, és maguk is elkötelezett hirdetői lesznek az igének. Ugyanezek az igazoló következmények igazolhatják az igehirdető szívének tisztaságát is. A csodajel viszont csak igazolhat, de nem igazol feltétlenül: "Sokan mondják majd nekem azon a napon: Uram, Uram, nem...a te nevedben tettünk megannyi csodát? És akkor én majd megvallom nekik, hogy sohasem ismertelek titeket: Távozzatok tőlem, akik gonoszságot cselekedtetek". (Mt 7,22-3) **Nem a csodát tenni tudás az Ország abszolút értéke.** A szeretet az abszolút érték. A csodát tenni tudás csak akkor érték, ha az a csodatevő személy Isten és ember iránti szeretetéből fakad. Ha másból fakad: gögből, versengésből, egyéb tisztulatlan szándékból, akkor Belzebub ereje van a csodatevés mögött.

A Jézus korabeli vallási hatóságok Jézus csodái mögött fedezik fel Belzebub erejét. (Mt 12,24; Mk 3,22; Lk 11,15) Jézus az Atya akaratát nem teljesítők csodajelei mögött lát Tőle idegen erőket. (Mt 7,21) A Szentháromságból való szeretet csak az Övé és övéié, a csodajeleket tenni tudás nem kizárólag az Ő és övéi erejét mutatják. A Sátánét is. "Támadnak majd hamiskrisztusok...és nagy jeleket és csodákat nyújtanak, hogy megtévesszék, ha lehet, még a választottakat is". (Mt 24,24; Mk 13,22) Úgy

tetszik tehát, hogy a természettörvényekkel meg nem magyarázhatónak látszó jelenségek mögött nemcsak az Ország ereje rejtőzhetik, hanem a Sátán Országának az ereje is. Nyilvánvaló ebből, hogy az ígét és igehirdetőt külön módon igazolja az Ország szeretetéletének növekedése, mint bármiféle csodajel. **A csodajel nem feltétlenül jelzi Jézus ügyét és jelenlétét;** a szeretet növekedése viszont feltétlenül Jézus ügyéről és jelenlétéről tanúskodik.

Nem a csodák valósítják meg a földön Isten Országát, hanem a szeretet. A szeretet minden mennyiségben szükséges. A csodák minden mennyiségben - irrealitásba visznek. Ha csodákkal meg lehetne etetni az embereket, ki akarna dolgozni? Ha csodával mindig meg lehetne gyógyítaniunk egymást, ki akarna orvostudományt tanulni? Hogyan halnánk meg? Azaz hogyan érne véget próbatételnek szánt földi életünk? A naimi ifjú is, Lázár is meghaltak feltámadásukat követően. Isten csak rendkívüli esetekben akar belenyúlni az Általa létrehozott világ Ő Maga adta törvényszerűségeibe. Az **Isten Országának nem e törvényszerűségek felszámolásának útján, hanem ezekben a törvényszerűségekben kell megvalósulnia.** A másikat szolgálni, megetetni, gyógyítani akaró tevékenységünkkel kell kitöltenünk Földön zarándoklásunk éveit. A magunk szeretetre alakulásunk-formálódásunk eszközével kell átalakítanunk Isten Országává a föld színét. A szeretet az ember étele, a csodát tenni tudás csak ritka fűszer, amelyet a Lélek időnként megad valakiknek az Ország, a közösség javára. De az ember ki nem erőszakolhatja magából. Jelentkezése a Lélek szabadon adományozó akaratán fordul. Jézus tanításából is ez következik, Pál is ezt tanítja: "Kinek-kinek használás céljából adatik a Lélek-megnyilvánulás...valakinek gyógyítások ajándékai, másnak erők működtetései...De mindezeket egy és ugyanazon Lélek műveli kinek-kinek sajátos adományokat nyújtva, ahogyan akarja". (1Kor 12,7.10-1)

A Lélek "haszonra dolgozik". Mindig azt adja, ami valahol és valamikor az Ország épülését (1Kor 14,3-5.12.26) szolgálja. Adományai korhoz és helyhez adaptáltak. Más korban és más helyen, tehát különféle kultúrákban különféle adományokkal akarja építeni a közösséget. Isten népe nem ijedezhet: Jaj, az első század ötvenes éveiben Korintusban a Lélek adott olyan ajándékokat, amiket mi nem kaptunk meg! Nincs értelme az ijedezésnek. A Lélek minden környezetben azt adja, amire ott és akkor szükség van. Jézus sem beszélt nyelveken, de azért kedves volt az Atyának. Isten Országában csak egyetlen biztosan állandó tényezőhöz kell ragaszkodnunk: az akárminő ajándékokkal megajándékozottak szeretetéhez. Ha a szeretet Lélek-gyümölcse (Gal 5,22) megvan egy közösségben, akkor nyugodtan és hálátelt szívvel örvendezhetik a kapott adományok fölött. **Nem az ilyen vagy amolyan adományokra kell utaznunk**, hanem az adományokat nyújtó Szeretetre és a Szeretetből reánk kiáradó szeretetre. Ez a szeretet az, ami "épít", (1Kor 8,1) mégpedig a kultúrákként változó tartalmú Lélek-adományok, Lélek-megnyilvánulások eszközének segítségével, ezekben kibontakozva. A csodát tenni tudás is egy ilyen Lélek-adomány. Adja akkor és ott és annak, amikor és ahol és akinek akarja.

Jézus életére végig jellemző volt a csodatevés, bár az idő előrehaladtával és keserű tapasztalatok hatására kevesbíti csodáit a Messiás (90 num). A tanítványok megkapják Jézustól a csodatevés hatalmát. A Tizenkettő megkapja kiválasztásuk alkalmával is, (Mk 3,15) apostoli próbaútra küldésükkor is; (Mt 10,1; Mk 6,7; Lk 9,1-2) a hetvenkét tanítvány is megkapja. (Lk 10,9) A végkifejlet felé haladva azonban ezt a küldetéstárgyat Jézus egyre inkább háttérbe szorítja (32b num). A sikeres ördögűzéseken lelkendezőket figyelmezteti is, hogy ne ezen örvendezzenek: "Mindazonáltal ne annak örüljete, hogy a lelkek engedelmeskednek nektek, hanem annak örüljete, hogy nevetek be van írva a mennyekben". (Lk 10,20) A szeretet parancsa és az erről beszélő tanítás hirdetése - jelenti az Ország elhagyhatatlan tartalmát. Az apostoli próbautak alkalmával még egymás mellett szerepel az Ország hirdetésére és a csodatevésre szóló küldetés, (Mt 10,7-8) de a végső búcsúzáskor már csak arra küldi tanítványait, hogy tegyék a Messiás tanítványaivá az összes nemzeteket. (Mt 28,19) Az emberiség tudományos-technikai fejlődése sok olyan bajt és szenvedést elháríthat, ami korábban csak csodával volt elhárítható. A szeretetet nem kapás legnagyobb emberi baját sem technikai fejlődés, sem csoda el nem háríthatja. A szeretet és ennek a hirdetése az Ország mindenkor nélkülözhetetlen tartalma. Csodára nincsen feltétlenül szükség, szeretetre mindig szükség van. **Szeretet és csodatevés nem azonos súlyú dolgok a Messiás tanításában.**

83. ÁLDÁS

a) Meghallgatás

A vakon született tisztán csengi vissza eredményeinket: "Az Isten a bűnösöket nem hallgatja meg; de **aki istenfélő** és megteszi az Ő akaratát, azt meghallgatja". (Jn 9,31) A Messiás tisztelte Atyját, (Jn 8,49) és tette akaratát (5c num); s ezért mondhatta: "Atyám, hálát adok Neked, hogy meghallgattál engem. Tudtam is, hogy mindenkor meghallgatsz engem...". (Jn 11,41-2) Tudta, mert azt is tudta, hogy élete teljesíti a meghallgatásnak a vakonszületett ajkán megfogalmazódott feltételeit. Ezért hallgatja meg Őt az Atya - mindenkor.

Jézus nyelvében sok stílárís változata van e szónak: meghallgatás (ακουειν = akuein). Akik rendelkeznek a hit feltételeivel és azzal kérnek, legyen bár szó arról, hogy egy hegy meginduljon a tenger felé, el fog indulni, mert **"semmi sem lesz lehetetlen** nektek". (Mt 17,21) Az Ő nevében és az állhatatosan kérőknek Isten **"megadja"** azt, amit kérnek. (Jn 15,16; 16,23; Mt 7,9-11; Lk 11,11-3) A hit és a Nevében kérés feltételei mellett **"megteszi"**, (Jn 14,13-4) amit kérnek Tőle. Övéi **"megkapják"**, amit kérnek. (Mt 21,22; Jn 16,23-4) Az imádkozó választottakért **"megrövidülnek"** a szorongattatás napjai. (Mt 24,22; Mk 13,20) Vagy egészen egyszerűen: **"meglesz"** (γενησεται = genészetai és εσται = esztai), amit kérnek, ha egyetértve, hittel, Benne maradván és Igéje bennünk maradván fordulnak imádságban Istenünkhöz. (Mt 18,19; Mk 11,24; Jn 15,7)

Az imádság meghallgatásának azonban nemcsak az imádkozóban vannak feltételei. Jézus megkérdezi a gyógyulást kérő két vaktól: "Hiszitek-e, hogy képes vagyok ezt megtenni?". (Mt 9,28) Igenlő válaszuk után gyógyítja meg őket. "Názáretben nem volt képes csodát tenni...hitetlenségük miatt".

(Mk 6,5-6) A csodát tehetésnek az Atyához imádkozó Jézusban megvoltak a feltételei, de a két vakban és a názáretiekben is meg kellett lennie a csodatevés feltételeinek. **Ha** nem magamért, hanem **másokért imádkozom, a meghallgatás, tehát az imádság hatékonysága nemcsak az Istenen, nemcsak az imádkozón fordul, hanem azon is, akiért imádkozom.** Isten az "országos" kéréseket teljesíti. Ami belefér az Isten szeretetprogramjába, annak mellette áll akkor is, amikor a szeretet cselekedeteit végezzük, és akkor is, amikor az imádságon keresztül akarjuk a programot szolgálni. De a teljesítésnek alanyi feltételei megkétszereződnek, ha nem magamért, hanem másokért imádkozom. **Az imádság ugyanúgy nem mágikus eszköz, ahogyan a szeretet sem az.** Az Isten szabadnak teremtette meg az embert, olyannak, hogy képes legyen megnyílni a szeretet számára, képes legyen befogadni azt. De nem determinálta meg a szeretet befogadására. Olyannak teremtette meg az embert, hogy annak hatalma van visszautasítani a lelkiismereten keresztül őt megközelítő Istent. Hatalma van visszautasítani a Messiás szeretettel történő közeledését. És hatalma van visszautasítani a szeretet cselekedeteivel feléje közeledő népét is a Messiásnak. És végül **hatalma van visszautasítani azt az imádságot (annak hatását) is, amelyet Isten népe intéz az ő érdekében a Mennyei Atyához.**

b) Imádság másokért

A Messiás nemcsak magáért imádkozott. Másokért is. A Getszemániban Magáért, a főpapi imában Magáért és övéiért, a kereszten ellenségeiért, az Őt keresztre szegezőkért. **Bennünket**

is arra tanított, hogy mindenkiért imádkozzunk. A szeretet senkit sem kihagyó egyetemességének logikus velejárója ez, ha egyszer az imádság nem más, mint a szeretet eszköze, szolgálja. Az imádságnak is a senkit sem kihagyó egyetemes szeretetnek a szolgálatában kell állnia.

A tolakodó barát példabeszédében magunknak kérjük és kapjuk a jót, a Szentlelket; a vámosról szóló példabeszédben a vámos a maga számára imádkozik irgalomért; a gonosz bíró példabeszédében is azért imádkozunk, hogy megkapjuk jutalmunkat; az eszkatológikus beszédben is sajátmagunk

megállhatása az Emberfia előtt az imádság célkitűzése; s végül Getszemániban is arra tanít, hogy imádkozzunk a magunk kísértésbe nem eséséért. (Mt 7,8-11; Lk 11,11-3; 18,13.7; 21,36; 22,40.46; Mt 26,41; Mk 14,38) A Miatyánk második felében többes számban fogalmazott mondatai azonban már túlnyúlni látszanak ezen a magunkra leszűkített körön. Mintha a tanítványoknak, az Isten népének nemcsak azért kellene imádkoznia, hogy az imádkozónak legyen meg a mindennapi kenye, az imádkozónak bocsássa meg vétkeit az Atya, az imádkozót ne vigye kísértésbe, az imádkozót szabadítsa meg a Gonosztól. Hiszen taníthatta volna övéit így is imádkozni: Atyám, mindennapi kenyereimet add meg nekem ma. Bocsásd meg a vétkeimet. Ne vígy engem a kísértésbe, és szabadíts meg engem a Gonosztól. Nem így tette. S ennek aligha az volt az oka, hogy tizenketten kérték arra, hogy tanítsa Ő is imádkozni őket, ahogyan a Keresztelő is tette övéivel. (Lk 11,1) Inkább az lehetett az oka, hogy a Messiás úgy gondolta, hogy **e kéréseket mindenki számára-javára kell megfogalmazni.** A Miatyánk első felének közösségi-objektív kérései ezt a Miatyánk szövegén belül is alátámasztani látszanak. Az Atya Nevének megszentelésében és akaratának a földön teljesedésében eljövő Isten Országa csak sokak közreműködésének lehet az eredménye, mert az Ország mindenképpen közösséget is jelent (119 num).

Akárhogyan is van, mindenképpen tény, hogy a Messiás az imádságot sem akarta beszűkíteni önmagunkra. Ugyanúgy, ahogy az országbeli önszeretettől is elválaszthatatlan a másikat-, a mindenkit-szeretés (50c num). **Szeretetünk vonatkozási 2.pontjának - Istennek és minden embernek kell lennie. Az imádság viszont alapvetően ember—Isten vonatkozás. Vonatkozási 2. pontja tehát: csak az Isten.** "Országos" kérés esetén az imádság vonatkozási 2.pontja (Isten) mindenképpen megmozdul a szeretetre. Az embertől emberig érő szeretet vonatkozási 2.pontja nem feltétlenül mozdul meg, mert az ember visszautasíthatja szeretetemet, és gyűlölettel is válaszolhat. Az Isten e fenti mozdulása **a magamért mondott imádság esetén** alapvetően egy olyan vonatkozást, válaszvonatkozást indít, melynek vonatkozási 1. pontja - Ő, és vonatkozási 2.pontja pedig - énmagam. **A másért mondott imádság esetén viszont Isten válaszvonatkozásának vonatkozási 2.pontjából nem maradhat ki** az, akiért imádkoztam (83d num). Nem maradhat ki az országos kérésekre vonatkozóan megígért meghallgatás következtében.

A Messiás nem akarta beszűkíteni az imádságot az önmagunkért mondottakra. A Hegyi beszédben az egyetemes emberszeretet parancsának kifejtése során megfogalmazódik az egyetemes, a mindenkiért való imádkozás parancsa is. "Imádkozzatok üldözőitekért...áldjátok átkozóitokat és imádkozzatok rágalmazóitekért...". (Mt 5,44; Lk 6,28) Isten is nyitott mindenki felé; a meghívás tekintetében is (13 num), a biológiai javak tekintetében is. (Mt 5,45) **Valóban mindenkiért kell imádkoznunk?** Nem csupán a mindenkit számomra ténylegesen reprezentáló "gyakorlati mindenkiért" kell imádkoznunk (51c num)? **Jézus imádkozott a gyakorlati mindenkiért:** övéért is, személyes ellenségeiért is. **De imádkozott ezenfelül az e körökön már túllevőkért is:** "Ők elhitték, hogy Te küldtél engem. Én értük könyörgök...de nemcsak értük könyörgök, hanem azokért is, akik az ő szavukra fognak hinni

bennem". (Jn 17,9.20) Van azonban egy kivételezése is: "Én értük könyörgök, **nem a világért** könyörgök, hanem azokért, akiket nekem adtál". (Jn 17,9) Ez a kivételezés azonban nyilvánvalóan helyhez, időponthoz kötött jellegű kivételezés. Most, a főpapi ima alkalmával szorítja csak meg azok körét, akikért imádkozik. Akikért a kereszten imádkozott, azokat rendre a "világ" kategória alá sorolta (120d num). Azok, akik majd tanítványainak szavára fognak hinni - mind a Messiás esetében, mind a mi esetünkben - a "gyakorlati mindenkin" túllévő "elvi mindenkibe" tartoznak.

Megszorítás nélkül - valóban mindenkiért kell imádkoznunk!

c) Az ima hatékonysága az imádkozóban

Isten a lelkiismeretünkön keresztül hatékony bennünk. Hatékonyságának határt szab szabadakaratom: módunk van lelkiismeretünk Isten felé irányító indításait elfogadni és visszautasítani. A magunkért mondott imádság - ha "országos" a kérésünk - feltétlenül hatékony, hiszen imádkozásunk ténye éppen azt jelenti, hogy nem vetünk gátat Isten hatékonysága elébe; szabadra állítjuk magunkat Isten indításainak. Ugyanez a hatása reánk a másokért mondott imádságnak. **Ugyanúgy kaput nyitunk Istennek e szeretettől indított és másokért mondott országos kéréseinkkel saját lelkünk felé, mint a magunkért mondott imádságokkal.** Esetleg még inkább.

Isten hatékonysága - Isten felől nézve - végtelen hatékonyság. A mértéket nem ismerő Isten nem ismeri a mértéket az adásban. Eggyélevését az emberrel "tökéletesen" és "nem mérték szerint" akarja. (Jn 17,23; 3,34) Folyik ez - mértéket nem ismerő természetéből. **Végtelen hatékonyságának akadékoszt állít azonban a mi természetünk;** ti. a szabadságunk, amely feltétele, hogy képesek legyünk szeretni, hiszen a másról megdeterminált létező hiába cselekedné így, determináltan a szeretet cselekedeteit. Hiába, mert amit tenne, az nem volna szeretet. A "szeretet" - szabadságból kinövő, szabadságot feltételező létezés és magatartás. E teremtettségünkben adódó korlátokat Isten ereje legyőzi, amikor szabadságunk kétfelé sántikálása véglegesült elkötelezettséggé alakul át a Szeretet örök honában. Amíg azonban ebben az aiónban élünk, ez az elkötelezettségünk nem lehet tökéletessé, mert ki vagyunk téve a Sátán ráhatásainak is. A lelkiismeretére hallgató, az akár magáért, akár másokért imádkozó ember megnyitja magát az Isten határtalan hatékonyságának, és **e megnyitás mértékének megfelelően lesz az Isten hatékony benne.**

Ha a szeretet cselekedeteit gyakoroljuk, ezekkel nemcsak magunkat nyitjuk meg az Isten számára. A szeretet cselekedeteinek vonatkozási 2.pontja: valamelyik embertársunk. Szeretetünk hat reá; **szeretetünk felerősítheti benne Isten szeretethatását.** Nemcsak belülről kap indítást; hanem az én szeretetemből is, amely feléje árad. A Messiás éppen azért akarja övéiben, övéinek messiási lét-, magatartás- és sorsazonosságában megsokszorozni Önmagát, mert számít erre az embertől emberig érő szeretethatásra, amely kiegészíti, felerősíti az Istentől emberig érő lelkiismereti szeretethatást.

d) Az ima hatékonysága másokban

Mindez nagyon is világos. Kérdéses azonban, mi történik akkor, amikor másokért imádkozom. Hogyan hat ez arra a másikra, aki nem is tudja, hogy imádkozom érte? Úgy, hogy imádkozással "szöktetem" Istent embertársam felé? Istent, akit aligha kell bízgatnom arra, hogy szeresse a Vele mit sem törődő felebarátomat!? Nem kell bízgatnom, mert még az Őt keresztre szegezőkért is imádkozott. (Lk 23,34) Nem kell, mert Isten végtelen

szeretetintenzitással bombázza a maga számára megteremtett embert; kivétel nélkül mindenkit. S nem tudja jobban bombázni őt akkor sem, ha kérem Őt reá. Nem tudja, mert az Istenben nincsen "jobban" és nincsen "kevésbé". Az pedig már tiszta képtelenség, hogy akkor bombázza-sugározza teremtményét, ha kéri Őt valaki erre; különben nem teszi. Ennél az Istennél az átlagember is különb. Ha látok egy vízben fuldoló gyermeket, és módom van megtenni, megmentem anélkül is, hogy valaki kérne rá.

Mi értelme van akkor másért imádkozni? Befogadni akaróbbá válik a Szeretetre az az embertársam, akiért imádkozom? Ha van valami értelme annak, hogy másokért imádkozzam, olyanokért, akik mit sem tudnak arról, hogy én vagyok, és imádkozom értük akkor a fogékonyságukra kell hatnia imádságomnak. **De hogyan hathatok imádságommal mások fogékonyságára?** Ha csak a "gyakorlati mindenkiért" kellene imádkoznunk, akkor kérdésünk megoldott lenne. Ezek azok, akik engem bántanak, akik tölem kérnek, akiket bajban levőknek talállok; ezek azok, akikkel szeretetkapcsolatban vagyok. Magatartásomból is tudhatják vagy legalábbis feltételezhetik róla, hogy nemcsak szeretetemmel, hanem imádságommal is bombázom őket. Tehát ugyanúgy hatunk az általuk tudott-feltételezett imádságunkkal az ő szeretetre megnyílni akarásukra, mint a cselekedeteinkkel. Csakhogy az elvi mindenkiért is kell imádkoznunk. Marad tehát továbbra is a kérdés: **Hogyan lehet hatékony az azokért mondott imádságunk, akik nem is tudják, hogy imádkozunk értük? Hogyan lehet hatékony bennük?**

Első lépésként egy messiási hasonlattal próbáljunk választ adni. **Az Isten Világosság.** Az Ő népe is - Világosság (17d num). Az Isten olyan fényforrás, amely csak annyiban világít, amennyiben van fényt visszatükröző felület. Amennyiben csak fényt elnyelő felület van, annyiban is Világosság ugyan önmagában, de nem világít számunkra. Ha történetesen minden ember elzárkóznék az isteni Világossággal szemben, az emberiség élete a vevés, a gyűlölet egyértelmű sötétsége lenne. Ha az Isten népének a szeretete viszont olyan erős, hogy nemcsak a gyakorlati mindenkit szereti cselekedeteivel, nemcsak magáért és a gyakorlati mindenkiért imádkozik, hanem szeretetenergiájából **telik arra is, hogy szeretni akarja az elvi mindenkit is** (akikért egyébként az egyetlen dolog, amit tehet éppen abban áll, hogy imádkozik értük), akkor nagyobb a világosság. Ha kisebb a szeretetenergia az Isten népében, és az kimerül a gyakorlati mindenki szeretésében és a gyakorlati mindenkiért való imádkozásban, akkor kisebb a világosság. Az első esetben erősebb tehát a visszatükrözött fény, s így az Isten egyébként mindenképpen végtelen fényforrása nagyobb világosságot gyújt. **S e nagyobb világosság természetesen már nagyobb hatással van arra az ismeretlenre is, akiért mint elvi mindenkiért imádkozom.** Az ismeretlen másokért mondott imádságok következtében, az ily módon erősebbé váló szeretetem inkább eljut a maga sugárzási áttételein keresztül a távoliakhoz, mint egy, a magát az imádságban is csak a gyakorlati mindenkire szorító szerető. Ha pl. ma semmit sem tudok tenni távoli földrészekben élő testi-lelki ínségben levő felebarátaimért, csak imádkozni tudok értük, ez az imádság felpumpálhatja a bennem levő szeretetet, és előbb-utóbb ki fogok találni valamit, hogy cselekedetbeli szeretettel is eljussak - esetleg személyi áttételeken keresztül - e bajban levőkhöz.

Hasonlatunk egyfelől egy jézusi képben (világosság) gyökerezik, másfelől alapul veszi azt a tényt, hogy Isten végtelen szeretetét imádságunk sem képes fokozni; azaz Isten szeretetének tényleges hatékonysága csak azon fordul, hogy sikerül-e a másik embert a szeretet világosságával megközelíteni. Volt még egy feltételezésünk. Ki nem mondottan ugyan, de magától értetődően, **a személyes Isten** fogalma alapján boncolgattuk mindezideig kérdésünket.

Istent a Szeretet vonatkozási egységének állítottuk (6 num). Az Atya, Fiú és Lélek "személy" voltát gondolkodásunkkal szükségképpen adott antropomorfizmusnak tekintve - "vonatkozási pontoknak" állítottuk a "szentháromsági Személyeket" (8a, 9d num). Hogyan is lehetnének "személyek", ha a Fiú egyfelől beszélget Atyjával, másfelől, aki Őt látja, az már Benne az Atyát is látta. (Jn 14,9) Az azonosság elvének ellentmondó eme személy-összekavarást tanítja a Messiás nemcsak az Atya és a Fiú, hanem az ember és a Fiú között is (29c num): aki az éhezőt megeteti, Őt eteti meg. (Mt 25,40.45) Hasonlatunk nyelvével kifejezve ez annyit jelent, hogy **fényforrás és visszatükröző felület nemcsak kettő, nemcsak különböző; hanem egy is és azonos is** (38c num).

Korábbi gondolatainkban ki nem mondottan ugyan, de valójában mégis a kinyilatkoztatott tanítás egyik felével operáltunk. Azzal a felével, hogy Isten és ember kettő és különböző. Most operáljunk a második felével. Azzal, hogy Isten és ember - egy és azonos; tehát a jézusi egymásbanlevési misztika (29 num) alapján. **Ez esetben Isten sem juthat el hatékonyan ahhoz, akihez én, az ember nem juthatok el.** Nem, mert ha nem ad elegendő indítást neki lekiismeretének belső világossága (fénytviszaverése), akkor csak a külső világosság segítheti őt meg, hogy elinduljon az Isten felé. Ez a külső (rajta kívül levő) világosság pedig a Fényforrás és a visszatükröző felület (Isten és ember) közös munkája.

Ennek igen jelentős és a Messiás gondolatvilágába nagyon is beleillő következményei vannak. Aki irgalmasságot akar és nem áldozatot, az ugyanennek a logikának az erejében **irgalmasságot akar és nem imádságot.** Azaz képmutatásnak tekinti a kultusszal való Istent megközelíteni akarást az embertársat szeretettel megközelíteni akarás nélkül. **A kultuszt csak a felebaráti szeretet aranyvalutája mellett,** az Isten iránti kultikus szeretetet csak az Önmagával azonosság tett embertárs iránti és cselekedetekben megnyilvánuló szeretet aranyvalutája mellett **fogadja el.**

Az imádságnak ugyanúgy nincs önálló létjogosultsága, mint az "áldozatnak". Az Ő népének a föld határáig kell eljutnia a Messiás parancsa alapján. Az Ő népe számára nem létezik ember, akihez csak imádságban jutna el. Az Ő népének a felebaráti szeretettel is el kell jutnia a föld határáig. A gyakorlati mindenkik összegének azonosnak kell lennie az elvi mindenkivel; határértékszerűen, ill. az idők végezetére. Lehet, hogy egyvalaki csak imádságban tud eljutni valakikhez, de az Isten népéből másvalakiknek a felebaráti szeretetben is el kell jutniuk ezekhez az általam csak imádságban elérhetőkhöz. Az én távoliakért mondott imádságomnak is azt kell szolgálnia, hogy minél hamarabb eljussunk mindenkihez a felebaráti szeretettel is.

A kizárólag imádságra monopolizált életről - a Messiás nem beszélt. Ha Isten jósága teremtett olyan embereket is, akik számára ez a csak imádkozó életforma a Szeretet megközelítésének egyénileg legkülönb útjának bizonyul, lehetőség lesz erre az életformára Isten népén belül is. De a Messiásnak nem ez volt az életútja. Számunkra sem ezt rajzolta meg Útként. Az pedig, hogy **a merőben kontemplatív élet lenne a legtökéletesebb emberi életforma - merő képtelenség.** Ez esetben ugyanis a Messiás sem Názáretben (78c num), sem azután nem a legtökéletesebbet mutatta be nekünk.

e) Áldás és átok

Amikor Isten megteremtette a Maga képére és hasonlatosságára az embert, megáldotta őt. Amikor az ember elfordult Tőle, és a kígyóhoz hajolt, megátkozta őt. (Ter 1,28; 3,17) **"Áldani", "átkozni" az egyes nyelvek és nyelvcsaládok legősibb szókincséhez tartoznak;**

és nem más, fejlettebb kultúráktól kölcsönzött jövevényszavak. A különböző kultúrkörök legősibb fogalomkincsébe tartoznak. Az ember - a kinyilatkoztatás kultúrkörén belül, csakúgy, mint azon kívül - átkoz és áld. És hisz abban, hogy átok és áldás megfogon.

Az áldás Istennel kapcsolja egybe az embert. Az átok leválasztja őt Istenről, következésképpen a Sátán országába utalja át.

A Messiás megátkozta a terméketlen fügefát, megátkozta a terméketlen városokat is, s megátkozottak mondotta azokat is, akik mit sem törődnek felebarátaik ínségével. (Mk 11,28; Mt 11,20; 25,41) Átok alá kerülnek, akik nem hoznak országbeli gyümölcsöket. A választott népen belül a terméketlen fügefa - Isten parancsai semmibevevésének ősi prófétai jelképe. (Oz 9,10; Mik 7,1-2; Jer 8,13)

A diszkriminációt nem ismerő, hanem mindenkire kiterjeszkedő szeretetű Isten részéről ez az "átok" csupán kinyilvánítása (36c num) annak a tragédiának, amelyért kizárólag az ember a felelős, aki Őt elvetette (13d num). **A Szeretet-Isten megnyilvánulása, természetének kiáradása - az áldás.** A finnugor ősnyelvben az "ad, teremt, áld" jelentéstartalmakat alighanem egyetlen töszó hordozta, mégpedig éppen a mi "áld" szavunk öse (5h num). A Messiás áld. Áld, amikor gyermeket hoznak eléje; áld, amikor kenyeret szaporít; áld a Maga Testének odanyújtásakor az utolsó vacsorán és Emmauszban; áld a mennybemenetelkor, és áldottaknak mondja övéit az ítéleten. (Mk 10,16; 6,11; 8,7; Mt 14,19; Lk 9,16; Mt 26,26; Mk 14,22; Lk 24,30; 30-1; Mt 25,34) Ellenfelei marasztalódnak el az átkozódás bűnében. A farizeusok, akik nem gondoskodnak szüleikről, s az Ország ellenfelei, akik átkozzák és üldözik övéit. (Mt 15,4; Mk 7,10; Mt 5,11; Lk 6,22) Magáénak tudja viszont azokat, akik az Ő nevében csodákat tesznek, mert azok aligha fogják övéit átkozni. (Mk 9,39) Tanítványait áldásra tanítja. Még azokat is áldaniuk kell, akik őket átkozzák, (Lk 6,28) amint erre a keresztfán függve a keresztre szegezőkért imádkozva Maga adott példát nekik. (Lk 23,34)

Az áldásban Isten ereje nyilvánul meg. Áldás hozza létre az Isten számára teremtett embert, áldás teszi őt alkalmassá az Istennel egyesülhetésre; amelynek legbeszédesebb és képben is kirajzolódó formája az utolsó vacsora áldása, amely azt a Kenyeret és Bort adja nekünk, amellyel magunkat Istenbe asszimilálhatjuk.

Az ember részéről történő áldás - Isten megmozgatása felebarátom javára. Az áldás - imádkozás. Az áldás erejében hívő ember hitének mélyén meghúzódik az Isten és ember egybetartozásának, egy-voltának valami nagyon mély és nagyon ősi élménye. Éppen az, amit a másokért mondott imádság hatékonysága végső okának kellett állítanunk (83d num). Az ember áld azzal a meggyőződéssel, hogy áldása Isten szeretetét hozza le arra, akit megáldott.

Az Út - egyetlen szóval kifejezve: a szeretet. És ez **a szeretet kifejezhető ebben az egyetlen szóban is: ÁLDÁS.** Mindazt, amit e könyvünk oly hosszúra nyúlt SZERETNI című fejezetében elmondottunk, magában foglalja a szeretet cselekedeteitől el nem választott, az azokkal egybefonódó imádság is.

A Messiás Maga az Áldás az emberiség számára. S az Ő útja - megsokszorozódva övéinek Úton-járásával - **az emberiség életének egyetlen tényleges ÁLDÁSA.** Az Istentől (a Szeretettől) elszakadás pedig az emberiség számára - maga az ÁTOK. A Messiás azért jött el, hogy elvegye fejünkről, életünkéből ezt az átkot. A "világ bűneit" - ahogy a Keresztelő is látta. (Jn 1,29) Csak a Messiás veheti el ezt az átkot. **Nincs módja az emberiségnek**

megszabadulni a gyűlölet, a vevés, a gyilkosság és hazugság műveiben megnyilvánuló sátáni átoktól, csak az Ő útja által...azaz csak úgy, ha az Ő Útját járja.

Elveszi a Messiás a világ bűneit? Elveszi, de csak azért, hogy az embereket jelentő világ övéivé alakul, s járja a bűn helyett a szeretet útját.

REMÉLNI

84. AZ ÉN BÉKÉMET ADOM NEKTEK!

a) Örömhír és ígéret

A szeretet a hitből nő ki. Csak aki igaznak tartja, amit a Messiás tanít (45 num), és aki elvállalja a keresés, megvallás, befogadás, követés, parancsmegtartás, virrasztás országbeli magatartásait, tehát aki vállalja az Utána-menés, a hűség-magatartását (46-7 num) - csak az áll szóba a szeretet követelményvilágával. Csak az igaznak tartást jelentő hitből nőhet ki a hűség magatartása, és csak ez a hűség képesíthet arra, hogy vállaljam az adás, a nemütés és a szolgaszerep törvényét. Csak ez a hűség tesz képessé elviselni azt, ami ennek a magatartásnak elmaradhatatlan velejárója; a szegénységet, az üldözöttséget és a társadalmi kicsinységet-alacsonyyságot.

A Messiás megrajzolta hit-hűség-szeretet azonban **teljességgel irreális**, az ember számára **teljességgel vállalhatatlan lenne - a remény nélkül**. A lét egyetemes tulajdonságának láttuk, hogy léttartalommal rendelkezik. Ennek az egyetemes tulajdonságnak egyetemes értékelhívása találkozik az emberi természet egyetemes birtokbaszerzési törekvésével. E felhívás és törekvés egymásra találása - a felhívó és a törekvő valóság egyesülését eredményezi; azaz a **"jószág"** egyetemes értékét (71c num). A szegénység-üldözöttség-kicsiség nem lehet végső szava a Messiásnak. Nem, hiszen örömről, valami jóról (**eu-angelion**) hozott hírt nekünk. Az öröm pedig csak az értékirtoklásnak (a jónak) tudatállapotbeli következménye lehet az emberben. **Ha a Messiás örömről hozott hírt nekünk, akkor a "jó" birtoklását és nem annak hiányát kellett hirdetnie nekünk.**

Egy olyan Országból jött, amelynek az öröme nem rész szerint való, nem mértékes, hanem teljes és tökéletes öröm. A szőlőtő - példabeszéd arról beszél, hogy az Ország, amelynek örömét hirdeti, a teljes öröm országa. (Jn 15,11) Ennek az öröm-tudatállapotnak léttartalmi alapja az Ő Országában nem részszerint-való, nem mértékes birtoklás, hanem a léttartalomnak mértéket nem ismerő teljes birtoklása. Mégpedig az egyetlen tényleges mindentbirtoklás, amelyhez nem rakható hozzá még valami és nem is vehető el belőle semmi. Nem a mi aiónunk fejlődő jellegű, változó, növelhető és csökkenthető világa az. Ennek az Orzágnak a mindentbirtoklása nem vevés és nem is szerzés eredménye, hanem az időtlen mindentadás időtlen velejárója. **Az időtlen mindentadással együttjáró időtlen mindentbírás Országáról hozott örömhírt nekünk** (6c num).

Örömhíre nem pusztán híradás (eu-**angelion**) egy ilyen Ország létezéséről. Örömhíre ígéret (**ep-angelia**) is, amely arról biztosít, hogy ezt az országot meg is kaphatjuk. Ennek az Országának megkapása (annak teljes és egész valójában) ebben az aiónban nem lehetséges. Nem, mert ennek az aiónnak mások a léttörvényei. Lét és öröm - mértékes itt. **Az Örömhír** ennek következtében **a maga ígérettartalmában több rétegű**. Részint a közvetlen jelenre, részint az immanens jövőre, részint pedig a transzcendens jövőre vonatkozik. A transzcendens jövő messiási képét már megrajzoltuk (37 num). Az immanens jövő rajzát V. könyvünkre kell hagynunk (136 num). A jelen numerus feladata **a közvetlen jelen ígéretéről, beteljesült reményéről szóló messiási tanítás**.

b) Jézus "remény" szava

Utaltunk már reá, hogy a Messiás a "hinni" (pizsteuein) és a "hit" (pisztisz) szóval fejezte ki nemcsak az igaznak tartást és a hűséget, hanem a reményt is (37g num). **A "hit" - a reményt is jelenti Nála**. Itt az ideje, hogy ezt megmutassuk. Az első kafarnaumi napon a zsinagóga közönsége megismeri a Názáreti gyógyító hatalmát, és seregestől tódulnak hozzá gyógyulásért, akik hisznek Benne. Mi a tartalma ennek a "hitnek"? Azt gondolják, hogy a Názáretből jött próféta tud gyógyítani, és azt gondolják, hogy meggyógyulnak, azaz az egészség birtokába jutnak. Tudatukban található tehát egyfelől valami igazság, ismeret; másfelől pedig valami léttartalomnak, jónak (az egészségnek) reménybeli birtoklása. **Tudatba szerezték, hogy a próféta gyógyítani tud és birtokba akarják szerezni az egészséget. A gyógyulásért Utána-menőkben hit és remény van.**

A kafarnaumi századost ezekkel a szavakkal bocsátja el: "Ahogy hitted, úgy legyen neked". (Mt 8,13) Hogyan **hitte**? Úgy, hogy meg fog gyógyulni szolgája. Mi **lett** neki? Az, hogy meggyógyult szolgája. A százados reménykedett szolgája gyógyulásában, s reménye teljesült. **Ennek az ambivalens jelentésű "hinni"-nek hol az egyik (hit), hol a másik (remény) elemére teszi Jézus a hangsúlyt**. A két galileai vak esetében a Maga gyógyító hatalmára - tehát a hitre: "hiszitek-e, hogy én meg tudom ezt tenni?". (Mt 9,28) A holdkóros gyermek apjához szólva viszont a gyermek meggyógyulására - tehát a reményre. A sikertelen kísérletek után már-már reménytelenné lett, de azért az Ő odajövését mégiscsak beváró apának mondja: "Minden lehetséges a hívőnek"; (Mk 9,23) ti. az apának, a gyógyulást várónak. Nem abban volt a hiba, hogy az apa nem hitt volna a tanítványok gyógyítani tudásában. A tanítványok kevés hite, kevés imádsága és kevés böjtje miatt lett a gyógyítás sikertelen. Ez a sikertelenség megingatta az apa reményét. Erre kell tehát Jézusnak reákérdéznie, mielőtt gyógyít. Kérdésében nem az Ő gyógyítani tudásán, hanem az apa reményén van a hangsúly.

A kánaáni asszonynak semmi kétsége sincs a Názáreti gyógyító hatalmában, s a leánya gyógyulásába vetett reménye teszi csak képessé őt arra, hogy az oly kemény hangú elutasítás ellenére is megtalálja a választ, amelynek immár Jézus nem akar tovább ellenállni: "Nagy a hited, legyen neked, ahogy **akarod**". (Mt 15,28) Az asszony "akaratának" tárgya kettős: a Názáreti gyógyítson, s a leánya ezáltal gyógyuljon. "Hitében" párhuzamosan **fut az az ismerettartalom, hogy a Messiás képes gyógyítani, és az a birtokbaszerzési törekvés, amely az egészség birtoklandó tartalmára irányul**. Hit és remény karöltve járnak. A vér folyó asszonynak, a hálás leprásnak és Bartimeusznak mondott oly sokszor lejegyzett szavakban: "a **hited** megmentett téged". (Mt 9,20-2; Lk 8,48; Mk 5,34; Lk 14,19; 18,42; Mk 10,52) Ugyancsak tudatbaszerzési tartalmat is (hit) és birtokbaszerzési tartalmat is (remény) jelöl a "hited" kitétel. A "megmentett téged" pedig a reménytartalom teljesezésére mutat. **A hit elválaszthatatlan a reménytől. Ha nincsenek csodák, jelek, elhal mind a kettő: "Ha csak csodákat és jeleket nem láttok, nem hisztek". (Jn 4,48) A tengeri viharban életüket féltő**

tanítványok felkeltik az alvó Mestert: Tőle remélik megmenekülésüket (remény). Annak alapján, hogy úgy gondolják (hit): a Mester képes megszabadítani őket. Jézus sokallja ijedelmüket: "Miért féltetek?" ill. "Miért féltetek így!". (Mt 8,26; Mk 4,40; Jn 6,18-21) Ha nagyobb volna a hitük Benne, a reményük is nagyobb volna, s nem volnának ennyire megijedve. A három forrás mindegyikében más és más fordulattal adja tudtukra elégedetlenségét: "Hogyan nincsen hitetek? Hol a hitetek? Kicsinyhitűek!". (Mk 4,40; Lk 8,25; Mt 8,26) **Ebben a "hitben" is differenciálatlanul együtt van hit és remény.** Péter a vizen járva kételkedik és fél, hogy elmerül. Miben kételkedik? Abban, hogy megállhat a hullám tetején. Elsődlegesen el nem merülésében (remény), másodlagosan Jézus erejében (hit). Miért kételkedik? Mert baj van a hitével: "Kicsinyhitű, miért kételkedtél?". (Mt 14,31) Ugyanaz a tudatfolyamat megy végbe benne, mint a tengeri vihar alkalmával. Jairusnak sem szabad félnie, bár lánya már kiszenvedett. Félelem helyett neki is tovább kell reménykednie, miként a viharban a tanítványoknak és Péternek a tengeren: "Ne félj, csak higgy, és megmentődik". (Lk 8,50; Mk 5,36) Márta is elvesztette reményét, mert Jézus nem volt jelen, amikor még segíteni lehetett volna, s mert Lázár teste már oszlásnak indult. Jézus mégis elvéteti a sírboltot záró követ és reményre biztat: "Nemde megmondtam neked, hogyha hiszel, meglátod Isten dicsőségét". (Jn 11,40)

Az aggodalom, a gondban levés a kenyérért a tanítványok részéről, akik látták a pusztai megvendégelés csodáját, megengedhetetlen. Reménynek kellene élnie bennük, hogy Jézus közelében lesz mit enniök. A "nem vettünk kenyereket" megjegyzésükre hangzik el Jézus válasza: "Kicsinyhitűek...nem emlékeztek az ötezernek öt kenyérére...?". (Mt 16,8-9) Ugyanezen okból "kicsinyhitűek" azok is, akik a madarak táplálását és a virágok öltöztetését látva aggodalomban vannak ételük-italuk-ruhájuk miatt. (Mt 6,30; Lk 12,8) **Ez az aggodalom is bizalom- és reményhiány.** Az elszáradt fügefafa láttán mondja tanítványainak: "Aki hiszi, hogy megtörténik, amit mond, meglesz neki", ill. "Mindazt, amit hittel kértek, megkapjátok", ill. "Mindazt, amit kértek, higgyétek, hogy megkapjátok, és meglesz nektek". (Mk 11,23; Mt 21,22; Mk 11,24) Ebben a három mondatban is egyértelműen **a reményen van a hangsúly.** Valaminek a megkapásán, valaminek a reménybeli birtoklásán. A hegyet tengerbe küldetésnek a hatalma ez a valami. Ugyanez a jelentése a "hitnek" az eperfával kapcsolatban is: "Ha hitetek lesz...és ha azt mondjátok ennek az eperfának: szakadj ki tövestől...engedelmeskedik nektek". (Lk 17,6)

Az eddig látott helyeken a "hit" az immanens reményt jelölte. A remény tárgyai ugyanis ezek voltak: gyógyulás, kimenekülés az életveszedelemből, a földi halálból visszatérés a földi életre, az életfenntartás javai, a természet erői fölötti uralom. **Vannak a reménynek a közvetlen immanens jelenen túl is nyúló tartalmai.** A Messiás galileai beköszöntőjének zárótétele: "Higgyetek a jó hírnek". (Mk 1,15) Ezt megelőzően csak az Ország elérkeztéről és a tudatátalakítás szükségességéről beszél. Ily módon kell fogadni azt a jót, amit az Ország jelent. Aki elhiszi, hogy jön, közeleg a vágyva vágyott és megígért Ország, annak szükségképpen reménykednie is kell egy ennyire vágyott valaminek minél hamarabbi elérkezésében, megszerzésében. **A politikailag megalázott nép számára** - éppen ebből folyóan - **a "higgyetek" itt hangsúlyozottan reményt jelent.** A Messiás lábát az asztalnál megmosó nő is hallja a szót: "Hited megmentett téged!" A megmentés tartalma: a bűnbocsánat. (Lk 7,50.48) Az asszony számára ez a "hit" egyfelől a Jézust Isten emberének tekintés tudatát (hit), másfelől bűnei bocsánatának elnyerését (remény) jelentette. **A feloldozott számára a nem bűnös-rab létnek a birtoklását.** "Aki énbennem hisz, nem hal meg örökre" - mondja Jézus annak a Mártának, aki "tudja, hogy testvére feltámad a utolsó napon". (Jn 11,26.24) **A "hit" itt sem csak merő ismeret az örök élet létezéséről, hanem egyúttal a birtoklásnak a reménye is.** A búcsúbeszéd ugyanezzel a transzcendensremény-

tartalmú "hittel" kezdődik: "Higgyetek bennem. Atyám házában sok lakóhely van...elmegyek helyet készíteni nektek". (Jn 14,2) Nem rég jelentette be Júdás árulását; Péter tagadását, amiknek hatására övéi elcsüggedtek. Szavai e reményüket veszített tanítványokhoz szólnak: "Ne zavarodjék meg szívetek...". (Jn 14,1) **A reményüket akarja ez a "hit" éleszteni: birtokotokba fog kerülni az Atya palotája, helyet fogtok kapni benne!**

A "hitnek" a fentiekben megrajzolt reménytartalma egybevág a **"θαρσειν = tharszein"** (bizakodni) igével. **"Bízzatok, én vagyok, ne féljete"** (Mt 14,27; Mk 6,50) - mondja a vizen járó Mestertől megijedő tanítványoknak. S ezt az ígét használja a búcsúbeszéd végén is: **"Bízzatok, én legyőztem a világot"**. (Jn 16,33) **A félelmet akarja kioperálni elcsüggedt övéiből: nincs veszélyben, amiben idáig reménykedtek; megkaphatják, birtokolhatják, mert Ő legyőzi a velük szemben ellenséges világot.**

A hitnek, mint tudatbaszerzésnek és az abból kinövő hűségmagatartásnak **következménye: a remény teljesülése**. A hívő megmentődik (46a num). A hitnek ezt a következményét, mint reménytelteljesülést, meg kell különböztetnünk a fentiekben rajzolt remény jelentéstartalmú "hittől". Ez a hit csupán olyan birtoklást jelöl, amiben a remény csak bizakodik. **A megvalósult birtoklás (a beteljesült remény, amely már nem remény, hanem birtoklás) és a reménybeli birtoklás kettősségével állunk tehát szemben.**

c) Megvalósult remény: nyugalom-félelem

A fentiekből láthatóan a remény-jelentéstartalmú "hit" részint csodás gyógyulásban-feltámadásban-megmenekülésben bizakodik (immanens remény); részint az örök életben, örömhírben, bűnbocsánatban (transzcendens remény), amit kiegészít a bizakodás a "többi mind"-ben s az imameghallgatásokban. E reménytárgyakból milyen megvalósult remény, azaz **milyen birtoklás néz Isten népére a közvetlen jelenben?**

Az első csoportban említett csodák és az ezekkel rokon imameghallgatások szerepe - a Messiás földönjárának s az első évtizedek elmúltá után - meglehetősen ritkás lett. Az Isten népe életének rendkívüli jelenségeivé alakultak át (82f num). Ezzel szemben az Örömhír, a bűnbocsánat, az örökélet tartalmai, továbbá a "többi mind" tartalmai, nemkülönben az imameghallgatások e két csoporttal harmóniában levő ígért tartalmi - beleszolgálnak a közvetlen jelen nem rendkívüli, hanem bármikor és bárkinek rendelkezésére álló ígértébe. Az Isten népe bármely tagjának beteljesült reményét alkothatják. **Birtokolhatják az Örömhírt, a bűnbocsánatot, az egymásban- és egygégében megkezdett örök életet, a "többi-mind" javakat s az ezekkel szinkronban levő imameghallgatások eredményeit.** De: eme aión lehetőségei szerint.

Mennyi valósul meg e közvetlen jelenben abból a "bőséges életből", amelyet nekünk odaadni jött a Messiás (24a num)? Így is kérdezhetjük: Milyen tudatállapotot eredményez a közvetlen jelenben az ígérteljesülés az Ország népe számára? A transzcendenciába nyúló, de eme aión belül is valósuló ígért **összefoglaló tudatállapotbeli következménye: a béke**. A Messiás békéje. Meghatároztuk már tartalmát (24b,30d num). Amikor övéi egyfelől bizalommal nézhetnek a jövőbe, mert a Messiás legyőzte a világot, akkor másfelől, e jelenre vonatkozóan máris birtokolják a "békét a Messiásban". (Jn 16,30) Birtokolják, mert akik Hozzá mennek, azokat megnyugtatja-felüdíti, hogy megnyugvást-felüdülést találjon a lelkük. (Mt 11,28-9) A fegyveres erőktől függő és ezért felette bizonytalan evilági békével szemben a Messiás adta és a Messiásban birtokolható béke alkalmas arra, hogy legyőzze a lélek minden nyugtalanságát és félelmét: "Az én békémet adom nektek...ne nyugtalankodjék a szívetek és

ne féljete". (Jn 14,27) Ez a béke a Messiás személyes békéje, és Isten népének úgy lett birtokává, hogy az egymásban- és egyélevés az övé is tette. Tudatállapotot jelölő kifejezés ez a "béke". Jelenti a félelmet és nyugtalanságot legyőző tudatállapotát azoknak, akik tudják, hogy örökösei annak az Országnak és Életnek, amely el nem múlik, s az ember vágyait egyedül képes kielégíteni. Azoké, akik hitükkel és reményükkel átölelik a búcsúbeszéd nyitányát: "Ne nyugtalankodjék szívetek...Atyám házában sok lakóhely van...Elmegyek, hogy helyet készítek nektek...hogy ott, ahol én vagyok, ott legyetek ti is". (Jn 14,1-3)

E változó létű és így változó tudatállapottal is járó aióban a nyugtalanság és a félelem időről időre azért megzavarhatja Isten népének a békéjét. Még a Messiásét is. A negyedik evangélium szerint Lázár sírjánál "elborult lelkében és igen megrendült". (Jn 11,33) A pogányok előtt mondott nagy beszéd során a Messiás Maga állítja ugyanezt Önmagáról: "Most megrendült az én lelkem". (Jn 12,27) A Getszemániban és a Golgotán még teljesebbé lesz megrendülése: nyugtalansága-félelme (5i num). **E megrendülések azonban átmenetiek.** Az Atyával való egysége, az egyedül-nemlét következtében rendre legyőzi e megzavarodást, és helyreállítja a maga tudatállapotbeli békéjét.

A sorszazonosság ide is elér. **Az Isten népe is képes úrrá lenni az élete nagy próbáival együttjáró zavarokon.** Mégpedig ugyanazon egymásban- és egyélevésnek erejében, amelynek segítségével Mestere is úrrá lett a Maga megpróbáltatásain. A Messiás nevelte is övét a félelem legyőzésére. Azzal nevelte, amivel Önmagát is: "...de én nem vagyok magam, mivel az Atya velem van". (Jn 16,32) Az övét el nem feledő Atyát ábrázoló képekkel akarta legyőzni bennük a félelmet: "Nemde két verebecskét meg lehet venni egy kis fillérért? És egy sem esik azok közül a földre a ti Atyátok akarata nélkül! Nektek pedig még fejetek hajszálai is mind meg vannak számlálva. Ne féljete tehát; sok verebecskénél drágábbak vagytok", ill. "...nemde öt verebet meg lehet venni két fillérért. És egy sincs azok közül Istennél elfelejtve. De nektek a fejetek hajszálai is...". (Mt 10,29-31; Lk 12,6-7) Mindez az Atya mértéket-nemismerő gondoskodását van hivatva ábrázolni üldözöttségben élő övéi számára: "...gyűlöletesek lesztek mindenki előtt...De fejeteknek egy hajszála sem vész el". (Lk 21,18) Nemcsak képekkel, ígéretekkel is segíti őket. Soha nem fognak a Sátán karmai közé kerülni: "Íme hatalmat adok nektek, hogy kígyókon és skorpiókon tapodjatok és az ellenségnek minden erején;...". (Lk 10,19) Ha kell, csodák útján is melléjük fog állni: "Kígyókat vesznek föl, és ha valami halálosat isznak, nem árt nekik". (Mk 16,18)

Mondta mindezeket azoknak, akiket egyé tett Önmagával. Mondta azoknak, akiket a világ üldözötteivé tett. **De éppen azért mondotta, mert sorszazonosságunk nemcsak a Golgotáig ér, hanem azon túl is,** húsvétvasárnap hajnalig, az Atya házáig. Ne féljenek övéi azoktól, akik a Golgota felé lökdösik őket, mert nem árthatnak országbeli életüknek: "Ne féljete azoktól, akik megölik a testet, de a lelket nem tudják megölni", ill. "Mondom nektek, barátainak: ne féljete azoktól, akik megölik a testet, de azon túl semmit sem tudnak tenni.". (Mt 10,28; Lk 10,4) Nem kell félniök az erőalkalmazóktól. Még kevésbé féljenek, amikor az Emberfián keresztül - a tengeri vihar, a színváltozás s a feltámadás alkalmával meglegyinti őket az aiónunkon túli isteni világ szele. (Lk 5,8-10; Mt 17,7; Lk 24,38)

A gonosz bíróról szóló példabeszédben **azonban** azzal teszi teljessé a gonosz bíró portréját, hogy **"nem féli az Istent"**. (Lk 18,2-5) Mégiscsak kell félnünk az Istentől? Az ellentmondás feloldásához hozzásegít egy másik messiási nyilatkozat, amely kifejezetten is biztat a félelemre. Nem kell félnünk attól, aki megöli biológiai életünket, de: "féljete inkább attól, aki mind a lelket, mind a testet képes elveszíteni a gyehennában", ill. "féljete attól, akinek miután megölt, hatalma van arra, hogy a gyehennára vessen. Bizony mondom nektek, tőle

féljete!" (Mt 10,28; Lk 12,5) Ki és mi ez a hatalom? **Ki és mi tudja elpusztítani az ember Országbeli Életét? Isten? Sátán? Ember?** A kérdés eldöntéséhez figyelembe kell vennünk az ember aiónon túli sorsára vonatkozó messiási tanítást egészét. Isten állítja bele az embert az Országbeli Élet és az országbeli Halál feszültségébe; Isten a "gyehenna" feltétele (36c num). A szeretet megtagadása, a bűn által esik ki az ember az Életből, s kerül a Sátán rabságába (21 num), a Halál országába, a gyehennába (126 num).

Félnünk kell tehát alapvetően önnönmagunktól, mert végső soron rajtunk fordul, hogy a gyehennára kerülünk-e avagy sem. A jézusi nyilatkozat azonban elveszésünknek nem erre a gyökérmozgatóra, legbensőbb okára teszi a hangsúlyt, hanem rajtunk kívüli tényezőkre. A "gyehenna" a Sátán Ország, s az Ország fejedelme és népe országbeli halálunkért dolgozik, oda akar húzni, taszítani vetni bennünket. Félnünk kell attól a bűnünktől, amely a megszemélyesített Bűn hatalmába vet bennünket. **S mivel a bűn és Bűn eme egész tragédiája mögött ott áll a Szeretet-Isten, akinek a szeretetére nem válaszolva elmegyünk az Élet mellett, s a Halál hatalmába jutunk - ezért és ennyiben félnünk kell Istentől is.** A gonosz bíró, aki "nem törődött" az emberrel (aki nem a szeretetet választotta), nem félt a bűnétől, nem félt a Bűntől, s nem félt ennek folyományaként Istentől sem.

Az Élet, az Ország elnyerhetése miatt kapcsolhatja ki magából Isten népe a félelmet. Mert ki és mi árthat neki, ha a szeretetet választva az Élet örököse? **Csak egyetlen egytől kell félnie: az Élet elvesztésétől. De csak akkor kell félnie, ha nem akarja az Élet útját járni.**

A béke az Isten népe számára a megvalósult ígélet, a beteljesült remény - már itt, amikor még az Úton járunk. Akkor is, ha a Golgota felé megy életünk. S ez a béke - amíg a Messiás útját járjuk - kizárja, legyőzi a félelmet.

d) Boldogság és boldogság

Boldogságon a természetből fakadó igények kielégültén támadó kellemes tudatállapotot értjük. Ily értelemben az emberalatti világon belül az állat is "boldog", ha egészséges, ha ön- és fajfenntartó ösztöneit kielégítheti. Analóg értelemben még a növény is boldog, ha természetében adott törvényeknek megfelelően növekedhetik. Az Isten fogalma kizárja az igény-kinemelésülést. Isten per definitionem az, aki kielégült. Azaz rendelkezik mindazzal, amire természetéből fakadóan igénye van. **Istenben az igény és igénykielégülés egybeesik.** Időtlenül birtokolja a mindentadás által - a mindent: a részekből össze nem tett, teljes és tökéletes, nem kevesbíthető és nem növelhető léttartalmat. Ezért tökéletesen boldog.

Az ember igényei messzebbre érnek, mint a birtoklásai. Az ember igénye: a még tovább. **Az ember igénye a potenciális végtelen vonalán mozog, és ezért nincs számára végső boldogság a meglevő fokozásának az útján.** Csak az aktuális végtelen elégítheti ki őt (71f num). Éppen ezért a fentiekben megrajzolt "béke" nem lehet azonos ezzel az aktuálisan végtelen boldogsággal. A "béke" - ma és itt - tulajdona az Isten népének; ma és itt, azaz a mértékesség és a töredékesség, a részekből összetett világban. A béke még nem - a boldogság. **Az embert egészen kielégítő boldogság csak ezen az aiónon túl virradhat fel számunkra.**

A Messiás azonban a jelenre vonatkozóan is állítja övéiről, hogy boldogok (37f num). Állítja, mert övéié az Ország nemcsak a ma és itt lehetséges formában, hanem az eme aiónon túli kivirágzásában is - a reménybeli birtoklás formájában. **Népének boldogsága ma és itt - reménybeli boldogság.** Övé ez a reménybeli boldogság, mert ígérete van reá. Az Örömhír ez az ígélet.

A beteljesült boldogság kifejezései Jézus nyelvében: a kielégültség (χορταζειν = chortadzein) és a nevetés (γελων = gelan). Ez a kielégültség és nevetés a jelenben még nem birtoka, nem tudatállapota Isten népének. Ma még éheznek és szomjaznak, csak fognak majd kielégülni. (Mt 5,6; Lk 6,21) Ma még sírnak, csak fognak majd nevetni. (Lk 6,21) Hogyan viszonylik ez a "nevetés" az "örömhöz"? Az öröm velejárója Isten népe életének már a jelenben is (24c num). Ez az öröm országbeli öröm, amely tudatállapotbeli kísérője azoknak az eredményeknek, amelyeket az Ország elér: lehet látni Jézust, lehet aratni, megkerül egy juh, imameghallgatás történik, Jézus eljut az Atyához, nagy lesz a jutalmunk.

De Isten népének életútját nemcsak e fenti eredmények kísérik; körülveszi őket **mindaz, ami a sírást, a nevetés ellentétét adja** nekik tudatállapotul: biológiai halál, (Lk 8,52; 7,13) a bűnt követő bánat, (Lk 7,32; Mt 11,17) a választott nép magatartása és sorsa, (Lk 19,41; 23,28) Jézus biológiai veszése, (Jn 16,20; 20,13.15) Isten népének üldözött-nyomorgatott volta. (Lk 6,20-3) Mindezek sírást váltanak ki belőle. Jézus nyelvében a sírásmentes öröm, a nevetés akkor következik be, amikor mindezen sírások okozója, a Sátán nem tud már ártani; amikor a Sátán országa jut el a sírás és fogcsikorgatás tudatállapotába. Ekkor lesz a reménybeli boldogságból, a békéből, a sírással kevert örömből, tehát a mértékes-fogyatékos boldogságból...a megvalósult teljes boldogság, azaz ama béke, amelyet csak öröm, a sírásmentes öröm vesz körül. Ekkor lesz az Isten népének sorsa az Isten boldogsága, a kielégültség, a nevetés.

e) Öröm, sírás, nevetés

Isten népének boldogjai tehát ma még - sírnak! Földönjártában a Messiás is sírt. Ő is, mert barátját szerettei köréből kiragadta a halál, mert vesztükbe rohantak honfitársai. (Jn 11,33; Lk 19,41) Az Ő népe is sír. Sír, mert Mesterét letartoztatják, mert maga is megtagadja, mert látja Őt a kereszttűn, s még holttestét sem találja. A bűnei miatt is sír. (Jn 16,20; Mt 26,75; Mk 14,72; Lk 22,62; 23,28; Mk 16,10; Jn 20,11,13.15; Lk 7,38)

A Lukács-féle Hegyi beszédben a boldogok **ma** nemcsak sírnak, de szegények is, éhesek is, kiközösítettek-rágalmazottak is. Reménybeli boldogságuk akkor lesz beteljesült boldogság, amikor **majd** nevetnek, **majd** jóllaknak, **majd** kapják az Ország jutalmát. (Lk 6,20-3) A "sorsazonosság" ma és itt - a szegénységet, az üldözöttséget és a társadalmi kicsiséget jelenti a Messiás számára is, és övéi számára is. **Isten népének sorsából ma és itt ki nem hagyható a sírás, amely itteni léte léttartalmából fakadó igényeinek ki nem elégültén támad.** Szorongattatásaiban a Messiás is szomorú, (Mt 26,37) letört (Mt 26,37; Mk 14,33) és félremeg. (Mk 14,33) "Agóniában" van, s a belső szorongattatás félelmei között dől róla az izzadság a hűvös éjszakában is; (Lk 22,43-4) és szomorú a lelke, halálosan szomorú. (Mt 26,38; Mk 14,33) Övéi is "bánkódnak", miközben járják a "keskeny utat"; (Mt 5,4; Lk 6,25) "bánkódnak", mert elveszik tőlük a Vőlegényt. (Mt 9,15; Mk 16,10) "Szomorkodnak", mert értesülnek Mesterük eljövendő szenvedéséről, (Mt 17,23; Lk 22,45; Jn 16,6.20-2) egy társuk árulásáról. (Mt 26,22; Mk 14,19) A sorsazonosság csak majd a jövőben hozza meg számukra - a maguk húsvét vasárnapját, a maguk mennybemenetelét.

Valamit tehát a Messiás nem mondott el. Azt ti., hogy feltámadása után mindaz érvénytelen lesz, amit övéinek eme aiónbeli sorsáról és ebből folyó tudatállapotáról mondott. Isten népének sorsa és tudatállapota nem fog különbözni a köztünk élt Messiásétól és az Őt körülvevő tanítványokétól. Nem rajzolt elibük festett eget. Maga is arcát megkeményítve (Lk

9,51) indul Jeruzsálem felé, hogy lelke belerendüljön majd a reá várókba, (Jn 12,27; 13,21; Mk 14,35) halálíg szomorú legyen, (Mt 26,38; Mk 14,34) vértizzadásig agonizáljon, (Lk 22,44) borzadjon magánytól és otthontalanságtól (αδμονειν = adémonein), (Mt 26,37; Mk 14,33) panaszkodjék gyengesége miatt, (Mt 26,41; Mk 14,38) s végezetül eljusson a keserű kérdésig is: "Miért hagytál el engem?". (Mt27,46; Mk 15,34) Bizony nem ígérte meg övéinek, hogy feltámadásának s a Lélek elnyerésének erejében rájuk köszönt majd a feltámadás húsvét utáni ragyogásának felhőtlen napja. Jézus a szentháromsági élet préegzisztens ismeretében és a Lélek birtokában volt kitéve az imént rajzolt bizony nem ragyogó tudatállapotnak. Ezt övéi sem karikázhatják ki életükből; a feltámadás bizonyosságának és a Lélek elnyerésének erejében sem! "Ahogyan" a Mester, tanítványai sem. **A "sírók" a boldogok** - Jézus feltámadása és a Lélek eljövése után is.

Ezen a síráson azonban már itt és ma is áttetszik a majdani nevetés. A szegénységben és üldözöttségben már ma és itt megélik a kapás és birtoklás (58 num), a testvérek felől jövő biztonság (66b num) örömét. A társadalmi kicsiségben is áttetszik a majdani dicsőség; már ma és itt megélik testvéreik megbecsülésének örömét (70g num). A "mindent" ígérő Messiás a mára és az ittre vonatkozóan igazán nem ringatta álmokképekben övét. De sohasem feledte ezek ellenére sem, hogy **öröm**-hírt hozott az embernek. A "nevetést" (a teljes örömet) csak a transzcendens jövőre vonatkozóan ígérte meg (136e num), de azzal a tudattal hívta magához az embert, hogy itt és ma sem csinál rossz cserét a Hozzá menő.

Százannyit kap már itt is, mint amennyit Érte, az Országért elhagyott. Ennek az aiónnak az örömeiből is. - Magához hívta az élettől elgyötörteket és felüdülést ígért nekik. Magához hívta a megváltatlanság bizony nem hasznos és nem könnyű igájának súlyától meggyötörteket. Nem rejtette el, hogy iga helyébe Ő is igát kínál föl, de azt állította, hogy az általa felkínált iga hasznos és könnyű lesz. (Mt 11,28-30) Hívhatta őket és mondhatta nekik, mert a létazonosság erejében odaadta nekik a Maga békéjét, s a Maga egész boldogságának a reményét. Azt a békét, amelyet senki mástól nem kaphatnak; amelynek erejében a Messiás is, a népe is a legnehezebb emberi szituációkban is le tudja győzni azt, ami átmenetileg megzavarhatja lelke békéjét, belső nyugalomát; amelynek erejében az ember nem marad magára, mert az imádság szálán, miként Mestere, megtalálja az Atyát.

Ma és itt békét ígér és biztosít övéinek a Messiás. A bennünk levő Lélek biztosítja tehát az ember belső nyugalomát. Ez a béke és nyugalom azonban további ígéret és így remények szálán függ: a teljes boldogság ígéréte és reményének szálán, amely nélkül nem lehet béke az ember lelkében.

f) A remény és az Út

Amiben hiszek, azt képes vagyok szolgálni. A hitből nő ki a hűség és a szeretet. Ez a hit magában hordja a reményt is, mert **csak abban hihetek, amiben reményem van.** Az Isten népe hisz az Országban. Szolgálja is az Ország ügyét. És reméli is az Országot. Reméli annak aiónon túli teljességét, és reméli annak aiónon belüli történelmi növekedését. Mind a kettőt.

A transzcendens remény nélkül nincs mód az emberi igény végső kielégítésére. Nem lehet nyugalma nélküle annak az embernek, akit ki nem elégít semmi, amit időben elérhet és birtokolhat. Nem lehet nyugalma, mert igénye határtalanul fejlődő jellegű. **A teljes kielégülést nem adhatja meg neki az egyre több, csak - a minden.** Az immanens remény, az Ország történelmi növekedésének reménye nélkül pedig nem elégül ki az az igény, amely ezen az aiónon belül lehetséges, s amelyet ezen az aiónon belül szívének egész

ragaszkodásával átölel. **Ha ez az immanens remény elhal Isten népében, akkor a Messiásétól különböző táborokba csalják át és el az immanens remény nélkül élni nem tudó embert.** Az ember ily módon az aktuális és potenciális végtelennek az igényét hordozza magában. **Akarja a mindent is, és akarja az egyre többet is.** A Messiás immanens történelmi ígérete táplálja az egyre többnek a reményét (136a num), transzcendens ígérete (37 num) táplálja a mindennek az igényét.

A hitből nő ki a szeretet is, a remény is: ha elhiszem, hogy van Ország, szolgálom azt, hogy megkaphassam. Azért szolgálom, mert meg akarom kapni szolgálatom béreként. Szolgálatomat tehát logikailag is, lélektanilag is megelőzi a remény. **Hit, remény, szeretet - ez a logikai sorrend;** de nem feltétlenül a lélektani. Aki reményt tud gyűjtani az emberben, az ráér utána is pontosabban elmondani, hogy mi az, amit ígér. Az embert kielégítő remény tárgya messze túl van a matematikai kétszerkettőn, a laboratóriumi és múzeumi igazolások világán, túl a filozófiai igazolhatásokon is. **Reménytárgyat az ember - összes ismerő képességeinek felhasználásával ugyan - mégis nemegyszer hirtelen megvillanással, intuitíve választ.** Az Újszövetség reményét egy jót cselekedvén körüljáró férfi alakja lobbantotta fel először Galilea népében s a Tizenkettőben; ez utóbbiakban - egészen a hálóelhagyásig menően. Bár igaz, hogy nem remélhetek abban, amit nem hiszek, mégis **a remény, ha egyszer megfogom, motorja lehet a hit** (a világosan látás) **növekedésének, a hűség erősödésének s a szeretet egyre teljesebbé válásának.**

Akárhogyan is születik meg a remény, de csak ez a remény teheti képessé Isten népét az Útra. S itt támad döntő jelentősége annak, ami számára ma és itt az ígéretből már megvalósult, ami már nem remény, hanem teljesezésbe átment valóság: a lélek nyugalma, az ember békéje, a Messiás igájának hasznos és könnyű volta. Döntő a jelentősége tehát a boldogság meghatározásában szereplő **kellemes tudatállapot** jelentkezésének, - ha csak a ma és itt lehetséges módon is. Ami az ígéretből már megvalósult, az záloga-biztosítéka annak, ami az ígélet megvalósulásából még hátra van. Ezért kérdezi meg Jézus a válság óráiban övétől, hogy volt-e valamiben hiányuk az apostoli próbaút alkalmával. (Lk 22,35) A múlt megvalósult hiánytalansági tudatállapotának kell tovább vinnie övét a nehéz órákban a megkezdett Úton.

A jóakarató emberek az emberiség reménye mozgatja. Ez küldi őket keresni-megtalálni azt, amiben hihessenek, amit hűségesen szolgálhassanak. **A Messiás az emberiségnek azt a csoportját vezeti, amely tudja, hogy csak a szeretet meg nem nyirbált teljessége, azaz a szolgálat s az ebből kinövő adás és erő-nemalkalmazás hordja méhében az ember reményét.** Azt a csoportját, amely tudja, hogy ez és csak ez nyújt reményt az emberiség összegyűjtésére. S mivel ezt tudja, azt is világosan látja, hogy a gonoszok megbüntetésének az útja csak csalóka álreményt nyújt, amely a múlt tragédiáiba kapcsolódva készíti az emberiség számára a jövő új és egyre nagyobb tragédiáit (17f num).

Isten népén **belül** elhal az erőalkalmazás, elhal az, ami véres embergyilkosságok színhelyévé és a Kezdetből Embergyilkos territóriumává teszi a Földet. **E sátáni színjátéknak Isten népe csak áldozateleme lehet. Vállalja ezt a szerepet.** Vállalja, mert reménye van az Embergyilkos népének történelmi kevesbedésében, a Messiás térnyerésében, a Sátán visszaszorításában. Vállalja, mert reménye van abban a Sátánt véglegesen kirekesztő életben, amely csak azoknak van megígérve, akik készek akár azt is vállalni, hogy ruhájukat itt a Messiás vérébe mártják. (Jel 7,14)

Az immanens jövő és a transzcendens jövő reménye adja - lélektani síkon - az erőt Isten népének az Út vállalására. **Az a remény, hogy a Messiás példaéletének megsokszorozásával láthatóvá teheti a Földön - a megváltást.**

TARTALOMJEGYZÉK

38. PÉLDÁT ADTAM NEKTEK.....	- 243 -
a) Mintaetika?.....	- 243 -
b) Út és cél.....	- 244 -
c) Lét-, magatartás- és sorsazonosság	- 245 -
d) Ország és üdvözülés.....	- 247 -
39. VÉGSŐ FORMAI ÉRTÉKÁLLÍTMÁNYOK.....	- 248 -
a) Istenek vagytok	- 248 -
b) Szent (°αγιος = hagiosz)	- 249 -
c) Jó (αγαθος = agathosz és καλος = kalosz)	- 249 -
d) Tökéletes	- 251 -
e) Egyéb értékállítmányok	- 252 -
40. AZ EMBER - TEST ÉS LÉLEK?.....	- 255 -
a) Ember	- 255 -
b) Szóma.....	- 256 -
c) Pszüché.....	- 256 -
d) Szarx	- 257 -
e) Pneuma.....	- 258 -
f) Dzóé és biosz	- 259 -
41. AZ EMBER - ÉRTELEM ÉS AKARAT?.....	- 260 -

a) Az értési és akarási funkció.....	- 260 -
b) Belül, fül, szem	- 260 -
c) A szív	- 261 -
42. ISMERNI ÉS HINNI	- 263 -
a) Metanoia és hit	- 263 -
b) A hit ajándék?	- 264 -
c) Ismeret és hit	- 265 -
d) A hit - mint ismerőtevékenység	- 266 -
43. TAPASZTALNI ÉS HINNI.....	- 267 -
a) Hallani (ακουειν) és hinni	- 267 -
b) Látni és hinni.....	- 269 -
44. KÖVETKEZTETNI ÉS HINNI.....	- 272 -
a) Tudni (ειδεναι).....	- 272 -
b) Ismerni (γινωσκειν) - mit?.....	- 274 -
c) Ismerni - milyen alapon?.....	- 275 -
d) Tapasztalatból következtetni.....	- 275 -
e) A hallottak alapján	- 276 -
f) További igék.....	- 277 -
45. A HIT - MINT IGAZNAK TARTÁS	- 277 -
a) A hit tárgya.....	- 277 -
b) A hit alapja - a látás	- 278 -
c) A hit alapja - a hallás.....	- 280 -
d) Az igazság kritériuma Jézusnál.....	- 281 -
e) Jézus hitfogalma - korunk számára	- 283 -
f) Hit és engedelmisség.....	- 284 -
46. A HIT - MINT MAGATARTÁS	- 285 -
a) A hit következményei	- 285 -
b) A hit - mint tett.....	- 285 -
c) A hit - mint hűség.....	- 286 -
d) A hit - mint országbeli magatartás	- 289 -
47. A HŰSÉG JÉZUSI SZINONIMÁI	- 290 -
a) Országbeli akarás	- 290 -
b) Keresni, nem gondban lenni, de törődni	- 291 -
c) Megvallani.....	- 293 -
d) Követni.....	- 293 -
e) El- és befogadni.....	- 295 -
f) Parancstartás	- 296 -

g) Állhatatosság és virrasztás	- 297 -
h) Tartalmi és formai értékek	- 298 -
i) Hit és szeretet.....	- 299 -
48. AHOGYAN AZ ISTEN	- 300 -
a) Parancs a szeretet	- 300 -
b) A "másik"	- 301 -
c) Intenzitás	- 303 -
49. SZERETHETEM-E ÖNMAGAMAT?	- 304 -
a) Léttörvény	- 304 -
b) Messiási megerősítés	- 305 -
c) Szeretném, ha szeretnének	- 305 -
d) Gyűlölhetem-e magamat?	- 306 -
50. HOGYAN SZERETHETJÜK A MESSIÁST?.....	- 307 -
a) Vagy-vagy	- 307 -
b) Kultusz	- 309 -
c) Irgalom	- 312 -
51. SZERESSÉTEK INKÁBB ELLENSÉGEITEKET!.....	- 313 -
a) Egymást.....	- 313 -
b) Ellenséget.....	- 314 -
c) Minden embert	- 315 -
d) A világ kategóriái.....	- 317 -
e) A Messiás kategóriái	- 318 -
f) Önszeretet és önzés.....	- 321 -
g) A szeretet vonatkozástartalmai	- 322 -
52. MÍTOSZ ÉS ÖRÖMHÍR	- 323 -
a) Az anyagi javak.....	- 323 -
b) A munka szenvedés.....	- 323 -
c) A szenvedés felszámolása	- 325 -
d) A haladás-mítosz.....	- 327 -
e) A mítosz elutasítása.....	- 329 -
53. KÉTFÉLE KINCSEK.....	- 330 -
a) Kapzsiság és esztelenség.....	- 330 -
b) A gond.....	- 331 -
c) A gond elutasítása	- 331 -
d) A gond behelyettesítése	- 334 -
e) A mennyei kincs.....	- 335 -
f) A megtévesztő gazdagság.....	- 336 -

54. AZ ADÁSTÖRVÉNY.....	- 337 -
a) Országbeli adás	- 337 -
b) Barátok szerzése.....	- 338 -
c) Túl a tisztességetikán	- 341 -
d) A befogadók.....	- 343 -
e) Okosság	- 345 -
f) Adás és élet.....	- 347 -
55. MIT KELL ADNOM ÉS KINEK?	- 348 -
a) A többi mindet.....	- 348 -
b) Az engem bántónak.....	- 349 -
c) A kölcsönt kérőnek	- 349 -
d) A kérők elbírálása	- 350 -
e) A rászorulóknak	- 352 -
56. MENNYIT KELL ADNOM?	- 353 -
a) Valamennyit, sokat, mindent.....	- 353 -
b) Elhagyás és eladás.....	- 354 -
c) Két norma?.....	- 355 -
d) Uniformizálás nélkül.....	- 356 -
e) A tized elég?.....	- 359 -
f) Igény és ünnep	- 360 -
57. GAZDAGOK, SZEGÉNYEK.....	- 362 -
a) Lélekben szegények	- 362 -
b) Társadalmi szegények	- 363 -
c) Kit tart szegénynek?.....	- 364 -
d) Önmagunk szegényítése.....	- 366 -
e) A Messiás osztályszemlélete.....	- 367 -
f) A Messiás a gazdagokért	- 368 -
g) Ami az embernek lehetetlen.....	- 371 -
h) Ami az Istennek lehetséges	- 372 -
58. A BIRTOKLÁS ÍGÉRETE.....	- 373 -
a) Időtlen és időbeli adás	- 373 -
b) Adás és kapás.....	- 374 -
c) A kapás ígérete.....	- 376 -
d) A birtoklás ígérete.....	- 377 -
e) Immanens és transzcendens ígéret	- 379 -
f) Az adás tulajdonformája.....	- 380 -
g) Az adás boldogsága.....	- 381 -

59. TÚL A JUSZTÍCIÁN.....	- 383 -
a) Ami nincs a Messiásban.....	- 383 -
b) Jusztícia.....	- 383 -
c) Jusztícia és jog.....	- 385 -
d) Jusztícia és erkölcs.....	- 386 -
e) Jusztícia és szeretet	- 387 -
f) Túl szerzésen és vevésen	- 388 -
60. NINCS VISSZAÜTÉS.....	- 390 -
a) Harag és sértegetés.....	- 390 -
b) Ne ítéljete!.....	- 392 -
c) Ne állj ellene a gonosznak!	- 393 -
d) Juhok és szelídség.....	- 396 -
e) Miért nem szabad ütnünk?	- 399 -
61. ELVÉSZ, AKI KARDOT RAGAD.....	- 402 -
a) A tanítványok két kardja.....	- 402 -
b) Péter kardja	- 403 -
c) Ország katonák nélkül.....	- 404 -
d) Templommegtisztítás.....	- 407 -
e) Visszaütést nem szülő ütés.....	- 408 -
62. BOLDOGOK A BÉKESSÉGCSINÁLÓK	- 411 -
a) Erő-nemalkalmazás és béke	- 411 -
b) A panaszos kibékítése	- 413 -
c) Jog az Egyházban.....	- 414 -
d) Megbocsátás.....	- 415 -
63. CÉZÁR ÉS ORSZÁG	- 417 -
a) Egy apolitikus magatartás	- 417 -
b) Ami az Istené	- 418 -
c) Passzív rezisztencia.....	- 419 -
d) Ami a császáré	- 419 -
64. ÜLDÖZNI FOGNAK TITEKET	- 420 -
a) A kiszolgáltatottság botránya.....	- 420 -
b) Gyűlöletesek lesztek	- 421 -
c) Üldözés.....	- 422 -
d) Az üldözöttek okossága	- 423 -
65. MAGUNKRA VENNI A KERESZTET.....	- 424 -
a) Önmegtagadás	- 424 -
b) Csonkaság	- 425 -

c) Kereszt és kereszt	- 426 -
66. KARDOKBÓL EKEVASAK	- 428 -
a) A prófétaí álmok	- 428 -
b) Az álom teljesülése	- 429 -
c) A Messiás hangsúlytevése.....	- 431 -
67. LEGYEN A TI SZOLGÁTOK	- 434 -
a) Növekedési igény	- 434 -
b) Szolga és úr	- 435 -
c) Országbeli szolga	- 435 -
68. AKI MAGÁT MEGALACSONYÍTJA	- 437 -
a) Első és utolsó.....	- 437 -
b) Nagy és kicsi	- 439 -
c) Nagy és gyermek.....	- 441 -
d) Vonatkozási hasonlóság	- 443 -
e) Vezetés és lábmosság	- 444 -
69. ALACSONYSÁG ÉS ALÁZAT	- 446 -
a) Magas és alacsony	- 446 -
b) Indifferencia	- 447 -
c) Önszemlélet.....	- 448 -
d) Önszemlélet és magatartás	- 449 -
e) Meteorizálás	- 451 -
f) Haszontalan szolga	- 452 -
70. DICSŐSÉG ÉS MEGSZÉGYENÜLÉS.....	- 453 -
a) Kétféle dicsőség	- 453 -
b) Saját dicsőség.....	- 454 -
c) Az Istentől jövő dicsőség	- 455 -
d) Dicsőítés, dicsőülés, dicsőség	- 456 -
e) Az Isten dicsősége.....	- 458 -
f) A szeretet és dicsőség	- 459 -
g) Dicsőség az immanenciában	- 459 -
h) Dicsőség és kiváltság	- 460 -
71. AZ ÉRTÉK.....	- 462 -
a) A lét mint törekvéstárgy	- 462 -
b) Igaz és téves	- 463 -
c) Jó és rossz (hasznos és haszontalan)	- 464 -
d) Szép és csúnya	- 465 -
e) Az etikai érték	- 465 -

f) Értéktelenség.....	- 467 -
72. SZÁJ ÉS SZÍV	- 468 -
a) Szavaid alapján.....	- 468 -
b) Csak szavak.....	- 470 -
c) Az eskü.....	- 472 -
73. IGAZATMONDÁS.....	- 473 -
a) Szeretet és igazság.....	- 473 -
b) Tévedés és hazugság	- 473 -
c) Őszinteség	- 475 -
d) Jézus gyakorlata	- 476 -
e) Csúcsérték-e az őszinteség?	- 480 -
f) A cél szentté tevő ereje	- 481 -
g) A "duplex moralitas"	- 483 -
74. FÉRFI ÉS NŐ A CSALÁDBAN	- 484 -
a) Út és közösség.....	- 484 -
b) Ketten lesznek egy	- 485 -
c) Szét ne válassza!	- 487 -
d) Kontesztálás és újrarázasodás	- 489 -
e) Szaporodjatok és sokasodjatok	- 492 -
75. FÉRFI ÉS NŐ A CSALÁDON KÍVÜL	- 496 -
a) A nő az Országban	- 496 -
b) A nők papsága.....	- 497 -
c) Jézus egyetlen tanácsa.....	- 498 -
d) Tökéletesség, parancs és alternatíva	- 500 -
76. SZÜLŐ ÉS GYERMEK.....	- 503 -
a) Szeretet a családban	- 503 -
c) Elválasztás és meg hasonlítás.....	- 505 -
77. EMBERHALÁSZAT	- 507 -
a) Egyetemes küldetés	- 507 -
b) Prófétai nép	- 508 -
c) A maga üdvösségével törődő keresztyén	- 509 -
d) Országos papság.....	- 511 -
e) Az életalakítás küldetése	- 513 -
78. TEGYÉTEK TANÍTVÁNYOKKÁ AZ ÖSSZES NEMZETEKET.....	- 515 -
a) Elmenés és hirdetés	- 515 -
b) Szeretet és küldetés	- 517 -
c) A rejtett élet.....	- 519 -

d) Ökumenizmus	522 -
e) Egybegyűjtési öntudat	524 -
79. ALÁMERÍTÉS ÉS ALÁMERÜLÉS	526 -
a) Kultikus jelek	526 -
b) Alámerülni	527 -
c) Szomjúság, víz, Lélek	527 -
d) A három alámerülés	528 -
e) Tartalom és jel	529 -
80. EMLÉKEZŐ ASZTALTÁRSASÁG ÉS EGYÉB JELEK	531 -
a) Emlékező vacsora	531 -
b) Kultikus vacsora	532 -
c) Asztaltársasági vacsora	533 -
d) A bűnbocsátás feladata	534 -
e) Gyónjunk, vagy ne gyónjunk?	536 -
f) A többi kultikus jel	539 -
81. LÉLEKBEN ÉS IGAZSÁGBAN	540 -
a) Én—te viszony	540 -
b) Rejteken	541 -
c) Külső feltételek	542 -
d) Feltétlen feltételek	543 -
e) Böjt	545 -
82. SZERETET ÉS IMÁDSÁG	546 -
a) Adás és hála	546 -
b) Adás és kérés	547 -
c) Országos imaszándékok	548 -
d) Biológiai javak kérése	551 -
e) Bármi	552 -
f) A csodatevés szerepe az Országban	553 -
83. ÁLDÁS	556 -
a) Meghallgatás	556 -
b) Imádság másokért	556 -
c) Az ima hatékonysága az imádkozóban	558 -
d) Az ima hatékonysága másokban	558 -
e) Áldás és átok	560 -
84. AZ ÉN BÉKÉMET ADOM NEKTEK!	562 -
a) Örömhír és ígélet	562 -
b) Jézus "remény" szava	563 -

c) Megvalósult remény: nyugalom-félelem	- 565 -
d) Boldogság és boldogság.....	- 567 -
e) Öröm, sírás, nevetés	- 568 -
f) A remény és az Út	- 569 -